

# KUR'AN ÖYKÜLERİ

Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî

Çeviren: Ahmet Sarıkaya

Kitap Dünyası Yayınları

Pdf  
Özgür El Erdişi



[facebook/ücretsiz İslami e-kitap indir](https://facebook.com/ucretsizislami)

## İÇİNDEKİLER

### 1.CİLT

#### KUR'AN ÖYKÜLERİ

Yazarın Önsözü

Kur'an Öyküleri İki Çeşittir; a-Peygamber Öyküler

b-Peygamber Olmayanların Öyküleri

a-İsrailoğulları Öyküleri,

b-Başkalarının Öyküleri

Kur'an, Öykülerini Nasıl Tanıtıyor?

Kur'an'da "Kasasa" Kelimesi:

O Gerçek Haberdir:

O, En Güzel Anlatımdır:

Allah Öncekilerin Haberlerini Anlatıyor:

Öyküleri Anlat:

Belki Düşünürler:

Kalbini Pekiştirecek Şeyler:

Akıl Sahipleri İçin Ders:

Kur'anın Öyküleri Neden İbrettir?

Kur'an Öykülerine Nasıl Bakmalı?

1- Öncekilerin Öyküleri, Geçmişin Bilinmeyen (Gayb) Haberleridir:

2- Sen Yanlarında Değildin:

3- Onları Allahtan Başkası Bilmez.

4- Onlar Hakkında Onlardan Bilgi Sorma:

5- Bihnediğin Şeyin Peşine Düşme:

6- Bir Fâsık Size Bir Haber Getirirse, Onu Araştırın:

7- Onlar Bilmiyorlar:

İsrailiyyatı/Kitap Ehli Bilgilerini Rivayet Etmenin Hükümü:

İsrailiyyatın Kısımları:

Doğru Olup Olmaması Bakımından İki Kısma Ayrılır:

Dinimize Uygun Olup Olmaması Yönünden De Üç Kısma Ayrılır:

İsrailiyyat, Konusu Bakımından Da Üç Kısma Ayrılır:  
İsrailiyyat Haberleri Nakletmenin Yasak Olduğunu Gösteren Deliller:  
"İsrailoğullarından Nakledin, Hiçbir Sakıncası Yoktur" Sözünün  
Anlamı:

#### I- HZ.MUSA'NIN ANNESİNİN ÖYKÜSÜ

Kur'an'da Hz.Nıusa'nın Annesinin Öyküsü  
Öyküyü Olduğu Gibi/Gerçek Olarak Okumak:  
Hz.Musa'nın Doğduğu Ortam:  
Allahın İradesi ve Firavun'ın İstemesi:  
Musa'nın Annesine Allanın Vahyetmesi Ne Demektir?  
Allah, Musa'nın Annesine Ne Bildirdi?  
Asmai'nin Aktardığı Bir Nükte!  
Tâ Hâ Süresindeki Âyete Bir Bakış:  
Musa, Firavun'un Evinde:  
Musa'nın Annesinin Tedirginliği, Sonra Rahatlaması:  
Firavun'un Karısının Rolü:  
Musa'nın Kız Kardeşi İzini Sürüyor:  
Musa'nın Dudakları Süt Annelerinin Memesini Tutmuyor:  
Musa Niçin Memeleri Red Etti?  
Allah, Musa'yı Annesine Geri Getiriyor:  
Musa'nın Annesi, Oğlunu Firavun'ın Hesabına Emziriyor:  
Musa'nın Düşündürücü Yolculuğunun Hikmeti:  
Bu Yolculukta Allanın Erleri:  
Musa'nın Annesine Sonra Ne Oldu?  
Sınama Hadisi, Ateş ve Hurma Hikayesi:  
Hz.Musa'nın Annesi Öyküsünden Çıkarılan Dersler

#### II- FİRAVUN AİLESİNDEN MÜMİN ADAMIN ÖYKÜSÜ

Kur'an'da Mümin Adamın Öyküsü  
Firavun Ailesinden Mümin Olan Bu Adam Kimdir?  
Doğrusu, Hakkında Bilgi Verilmeyen Kişilerdendir:  
Bu Adam, Firavun Ailesindendir:  
Öykünün Sahneleri:  
Birinci Sahne: Musa Allanın Davetini Tebliğ Ediyor, Firavun İse,  
Komplo Kuruyor:  
Sahnenin Görüntülerine Sanat Açısından Bir Bakış:  
Tağutiann Hakka Karşı Koyma Yolları:  
Firavun, Musa'yı Öldürmek İçin Neden Halktan İzin İstiyor?  
"Musa, Rabbini Çağırsın" Diyen Firavun'ın Küstahlığı:  
Firavun, Bunları Dini ve Güvenliği Korumak İçin Yaptığını İddia  
Ediyor:  
Musa, Rabbine Sığınıyor:

Hız. Musa, Tağutların Ruhsal Yapısını Ortaya Koyuyor:  
Mümin Adamın Uygun Zamanda Ortaya Çıkması:  
İkinci Sahne: Mümin Adamın Musa'yı Savunması Ve Halka Başarıyla  
Seslenmesi:  
İkinci Sahneden Görüntüler:  
Mümin Adamın Davet Konuşmasına Bir Bakış:  
Üçüncü Sahne: Firavun, Halkı Mahsus Oyalıyor:  
Hâmân ve Kulesi:  
Firavun, Kuleyi Niçin Yaptırmıştır?  
Mümin Adamın Mantığı Karşısında Firavun'ın Geri Adını Atması:  
Dördüncü Sahne: Mümin Adanı, Halkı Kendisine Uymaya Çağırıyor:  
Davetçi, İki Çağrını Karşılaştırıyor:  
Öykünün Son Perdesi: Mümin Adam İşlerini Allaha Havale Ederek  
Sahneden Çekiliyor:  
Size Söylediklerimi Hatırlayacaksınız:  
İşimi Allaha Havale Ediyorum:  
Allah, Onu Tuzaklarının Zararından Korudu:  
Firavundun Adanılan En Kötü Azaba Uğradılar:  
Hz.Ebu Bekir ve Firavun Ailesinden Olan Mümin Adam:  
Öyküden Çıkan Dersler ve Anlamlar:

### III- KARUN ÖYKÜSÜ

Kuranda Kârûn Öyküsü  
Kârûn Öyküsüne Genel Bakış:  
Kârûn Öyküsü İle İlgili İsrailiyyat Haberber:  
İsrailoğullarından Olan Kârûn Neden Fîravun'la Beraber Anılıyor?  
Karun'un Hazineleleri:  
Anahtarlar:  
Güçlü Kuvvetli Bir Gruba Ağır Gelir:  
İsrailoğulları Kârûn Konusunda İkiye Ayrılmışlardır:  
Sevinme! Şüphesiz Allah Sevinenleri Sevmez:  
Kur'an, Allahın Nimetlerini Kullanmak İçin Kurallar Koymuştur:  
Birinci Kural: Mal ve Nimetlerde Ahiret Yurdunu Kazanmaya  
Çalışmak:  
İkinci Kural: Dünyadan Da Payını Unutmamak:  
Üçüncü Kural: Allah Sana Verdiği Gibi, Sen De Ver:  
Dördüncü Kural: Yeryüzünde Bozgunculuk Çıkarmamak:  
Beşinci Kural: Şüphesiz Allah Bozguncuları Sevmez:  
Onu Bilgimle Kazandım:  
İhtişamı İçinde Halkın Karşısına Çıktı:  
Karun'a Aldananlar:  
Kim Çok Şanslıdır?

Bilgi Sahibi Olanlar Ne Dediler?  
Allahın Vereceği Mükafat Daha İyidir" Dediler.  
Ona Da Ancak Sabredenler Kavuşur:  
Karun'un Sonu:  
Daha Dün Onun Yerinde Olmak İsteyenler, Gerçeği Gördüler:  
Kârûn Öyküsü Hakkında Kur'anın Değerlendirmesi:  
Karun Öyküsünden Alınacak Dersler:

#### IV- İSRAİLOĞULLARININ ÇÖL HAYATI

Kuranda, İsrailoğullarının Çöl Hayatı:  
Öykünün Özeti:  
Çöl Hayatı İle İlgili İsrailiyyat Haberler:  
İbn Kesir Bu İsrailiyyatı Red Ediyor:  
Başka Bir Millete Vermediğini Size Verdi:  
Allahın Size Yazdığı Kutsal Yer:  
Orada Zorba Bir Millet Vardır:  
Onlar Çıkmadıkça Oraya Girmeyeceğiz:  
Kapıdan Onlara Saldım-Savaş Taarruzdur:  
Onlar Orada Bulundukça, Biz Girmeyeceğiz:  
Git, Sen ve Rabbin Savaşın, Biz Burada Oturacağız:  
Ancak Kendime ve Kardeşime Söz Geçire Biliyorum:  
O Yer Onlara Haramdır:  
Yer Yüzünde Kırk Yıl Dolaşmaları:  
Yoldan Çıkmış Bir Millet İçin Üzülmeğe Değmez:  
Öyküden Alınacak Dersler:

#### V- İSRAİLOĞULLARININ İNEK KESME ÖYKÜSÜ

Kuranda, İsrailoğullarının İnek Kesme Öyküsü  
Âyetlerde Anlatılan Öykünün Özeti:  
Öykü Hakkında İsrailiyyat Haberler:  
Allah, BİR İnek Kesmenizi Emrediyor:  
Bizi Alaya Mı Alıyorsun?  
Cahillerden Olmaktan Allaha Sığınırım, Dedi:  
Bizim İçin Rabbine Yalvar, Dediler;  
İneğin Yaşını Sordular:  
Size Emredileni Yapınız:  
İneğin Rengini Sordular:  
İnekler Birbirine Benzer, Dediler:  
Şimdi Gerçeği Bildirdin, Dediler:  
İneği Boğazladılar, Az Kalsın Bunu Yapmayacaklardı:  
İneğin Boğazlanmasının Sebebi:  
Allah, Ölüyü Bu Şekilde Diriltir:  
Ondan Sonra Kalpleriniz Katılaştı:

Yahudilerin Kalplerinden Daha Yumuşak Taşlar:  
İnek Kesme Öyküsünün Canlandığı Yahudi Lerin Huyu:  
İnek Kesme Öyküsü ve Yahudilerin Görüşme Terde İzlediği Yol:  
İnek Öyküsünden Alınacak Dersler:

#### VI- CUMARTESİ ADAMLARI ÖYKÜSÜ

Kur'an'da, Cumartesi Adamları Öyküsü:  
Öykünün Özeti:  
Öykü Hakkında İsrailiyat Haberler:  
Deniz Kıyısındaki Kasaba:  
Yahudiler ve Cumartesi Günü:  
Yüce Allahın Kasabanın Yahudi Halkını Sınaması:  
Yahudilerin Sınavı İle Müslümanların Sınavı:  
Büyük Balıklar Yahudileri Baştan Çıkıyor:  
Yahudilerin, Allahın Yasağına Karşı Hile Yapması:  
Kasaba Halkı Üç Grup Olmuştur:  
Bir Millete Niçin Öğüt Veriyorsunuz?  
Rabbimize Karşı Görevimizi Yapmak İçin, Dediler:  
Belki Allaha Karşı Gelmekten Sakınırlar:  
Hükümlerin Unutulması Azabın Sebebidir:  
Davetçilerin Kurtulması:  
Yasağı Çiğneyenler Niçin Maymuna Dönüştüler?  
Maymuna Dönüşme Gerçekten Olmuştur;  
Yasağın Çiğnenmesine Ses Çıkarmayanlar Ne Oldu?  
Öyküden Çıkarılacak Dersler:

#### VII- TÂLÛT ÖYKÜSÜ

Kuranda Tâlût Öyküsü  
Öykünün Özeti:  
İsrailiyatta Tâlût Öyküsü:  
Öyküde Kur'anın Belirtmediği Şeyler;  
Öykü, İbret ve Derslerle Doludur:  
Seyyid Kutub'un Öyküyü Değerlendirmesi:  
Muhammed Reşid Rıza'nın Öyküyü Değerlendirmesi:  
Öyküyü Anlatan Âyetlerden Bazı Tespitler:

SON SÖZ

KAYNAKLAR

## 2.CİLT

### KURAN ÖYKÜLERİ

Önsöz  
Kehf Suresine Bakış  
Surenin İndiği Ortam:

Nüzul Sebebinden Çıkan Sonuçlar:

Sure, İ Man İle İmansızlık/Materyalizm Arasındaki Savaşı Anlatır:

Surenin Ruhu ve Anahtarı:

Seyyid Kutub'un Kehf Suresine Bakışı:

a- İnancı Düzeltmek:

b- Düşünce ve Bakış Yöntemini Düzeltmek:

c- İnanç Ölçüsüyle Değerleri Düzeltmek:

#### I- ASHABI KEHF ÖYKÜSÜ

Kuranda Ashabı Kehf Öyküsü:

Ashab-ı Kehf Öyküsünün Özeti:

Öyküde Belirtilmeyen Şeyler:

Öyküde Allahın Bazı Ayetleri/Delilleri:

Sayıları ve Kaldıkları Süre:

Öykü Önce Toplu, Sonra Ayrıntılı Olarak Verilmiştir:

Rabbimiz! Katından Bize Bir Rahmet Ver:

Onların Haberini Sana Gerçek/Doğru Olarak Anlatıyoruz:

Gençlerdir:

Kalpelerini Pekiştirdik:

Kıyam Ederek Dediler:

Tanrıları İçin Açık Bir Delil Getirsinler:

Onlardan Ayrıldığınız Zaman:

Milletlerinden Ne Zaman Ayrıldılar?

Onlar Gibi Uzleti/Toplumdan Ayrılmayı Seçebilir Miyiz?

Fiziki Uzlet İle Zihinsel Uzlet:

Dünyanın Darlığı ve Mağaranın Genişliği:

Seyyid Kutup, Allahın Rahmetinin Etkilerini Anlatıyor:

Rahmeti Nasıl Bulduğunu Kutup Şöyle Anlatır:

Mağaranın Yeri:

Bunlar Allah'ın Ayetlerindendir:

Mağaradaki Durumları:

Mağaranın İcanlı Tasviri ve İçindeki Gençlerin Durumu, Kur'anın İlahi

Kaynağının Da Delilidir:

Bereketleri, Köpeklerini De Kapsamıştır:

Uyandıktan Sonra Gençler Ne Yaptılar?

Şehre Gönderdikleri Kişiye Yaptıkları Tavsiyeler:

a- Vekil Tayin Etmek Caizdir:

b- Ortaklık Caizdir:

c- Temiz ve Helal Yiyecek Aramak:

d- Kur'an ve Yemek Zevki:

e- Zarif ol:

f- Durumlarını Halktan Gizlemek:

ğ- Diriltme ve Durumlarının Açığa Vurulmasının Amacı:  
Halk Onlar Hakkında İki Gruba Ayrıldı:  
Sayıları Hakkında Üç Görüş:  
Sekiz'in Başındaki Vav:  
Onları Az Kişiden Başkası Bilmez:  
Sekiz Vav'ının Başka Bir Espirisi:  
Onlar Hakkında Onların Hiçbirinden Bir Şey Sorma:  
Rasulullahın Unutması:  
Peygamber Unutur Mu?  
Herşey Allahın İradesiyled Olur:  
Unutacak Olursan, Rabbini An:  
"Mağarada Üçyüz Dokuz Yıl Kaldılar" Sözünü Kim Söylemiş?  
Dokuz Yıl, İki Hesap Arasındaki Fark Mıdır?  
Doğrusu, Allahın Bildirmesidir:  
Ne Kadar Kaldıklarını Allah Daha İyi Bilir,Demenin Anlamı:  
"Dokuz Yıl Daha"Sözü, Kur'anın Kaynağını Gösterir:  
Öyküde Kur'anın İlahi Kaynağını Kanıtlayan Başka Deliller:  
Öykülerin Ardında Kur'anın Değerlendirme Yapmasının Amacı:  
Ashab-ı Kehf Öyküsünden Sonra Kur'anın Değerlendirme Yapması:  
Bu Notlardan Çıkan Dersler ve Anlamlar:  
Öyküden Çıkarılan Dersler:

## II- İKİ BAHÇE SAHİBİNİN ÖYKÜSÜ

Kuranda İki Bahçe Sahibinin Öyküsü:  
Öykünün Özeti:  
Kurgulama Değil, Gerçek Bir Öykü:  
Öykünün Belirtilmeyen Ayrıntıları:  
Onlara İki Adam Örneğini Ver:  
Allah, Kafir De Dünya Malını Verir:  
İşlerin Allaha İsnad Edilmesi:  
İki Bahçenin Ahengi İle İlgili Tarımsal Bir Tespit:  
Sahibi Zulmettiği Halde, İki Bahçe Zulmetmedi:  
Aldanmış Gururlu Kişinin Anlayışı:  
Mümin Arkadaşın Konuşmasındaki İmanlı Mantık:  
Maşaallah, Güç ve Kuvvet Ancak Allahtandır!  
Ürünleri Yok Edildi:  
Pişmanlığı ve Kayıpları:  
İşte Orada Güç ve Egemenlik, Gerçek Olan Allahındır:  
Dünya Hayatı Neye Benzer?  
Dünya Hayatının Süsü:  
Kalıcı Güzel İşler Daha İyidir:  
Öyküden Çıkarılan Dersler:



### III- HZ.MUSA ve HIZIR ÖYKÜSÜ

Kuranda Hz.Musa ve Hızır Öyküsü:  
Hadislerde Hz. Musa Ve Hızır Öyküsü:  
Hadislerden Çıkan Bazı Sonuçlar:  
Hz. Musa'nın Beraberindeki Genç,Yûşa' İbn Nun'dur:  
Yûşa' İbn Nûn Peygamber Midir?  
İsrailoğularımın Hayatında Yuşa İbn Nun'un Rolü:  
Nevf el-Bikali Kimdir?  
Musa'nın Arkadaşı, Hızır'dır:  
Hızır'ın Hayatında Belirsizlikler:  
Tercih Edilen Görüşe Göre Hızır, Peygamberdir:  
Hızır'ın Peygamber Olduğunun Delilleri:  
Hızır'ın Peygamber Olmadığını Söyleyen, Kafir Olmaz:  
Hızır'ın Şu Anda Yaşadığını Söyleyenlerin Yanılgısı:  
Hızır,HZ.Muhammed Peygamber Olmadan Önce Ölmüştür:  
Ledunniî İlim Masalı:  
Muhayimî'nin Tefsirinden Bir Örnek:  
Bursalı İsmail Hakkî'nin Tefsirinden Bir Örnek:  
"Ledunni İlim" İddiasının Yanılgılığı:  
Hz.Musa ve Hızır Öyküsünde Belirsizlikler:  
Hz.Musa ve Hızır Öyküsünde Sürprizler:  
İlim Öğrenmek İçin Yolculuk:  
Balığı Unuttular:  
Yemeğimizi Getir:  
Onu Ancak Şeytan Bana Unutturdu:  
Yolun Açılması ve Hayret Verici Olması:  
Selam Vermeyi Nereden Öğrendin?  
Kullarımızdan Biri:  
Rahmet ve İlim Arasında:  
İlim Öğrenmenin Şekli:  
Yaptıklarım Karşısında Dayanamazsın:  
Arkadaşlık ve Yolculuk Âdabı:  
Hızır Ve Geminin Delinmesi:  
Hızır ve Çocuğun Öldürülmesi:  
Hızır, Duvar ve Define:  
Rabbinden Bir Rahmet Olarak:  
Onu Kendiliğimden Yapmadım:  
Öyküde Tevil:  
"Testi" ve "Testati" Sözcükleri:  
İstedim, İstedik, Rabbin İstedi, Fiilleri:

### IV- ZULKARNEYN ÖYKÜSÜ

Kuranda Zulkarneyn Öyküsü:  
Zulkarneyn Öyküsünde Belirsizlikler:  
Zulkarneyn Öyküsünün Ayrıntıları, Şaşırtıcı Bir Bilmece:  
Sahih Hadislerde Zulkarneyn:  
Buhari ve İbn Hacer Askalani:  
Sahih Hadislerde Zulkarneyn Şeddi:  
Bu Hadislerden Anladıklarımız:  
Sahih Hadislerde Yecuc ve Mecuc'un Çıkması:  
Zulkarneyn Kimdir?  
Seyyid Kutub Bu Konuda Ne Diyor?:  
Zulkarneyn'in Kimliğini Belirlemeye Çalışan En Meşhur Görüşler:  
1- Hz.İbrahim'in Çağdaşı Mıdır?  
2- Mekadonya'lı Büyük İskender Midir?  
3- Himyer'li Midir?  
4- Doğrusu, İran/Pers Kralı Kuruş'tur.  
İran'lı Kuruş Olduğunu Söyleyen Ebu'l-Kelam Azad'in Delilleri:  
Zulkarneyn'in Kimliğini Belirlemeye Çalışanların Söylediklerini  
Özetlemesi:  
Zulkarneyn, İranlı Kûruş'tur:  
a- Kûruş'un Batı Seferi:  
b- Kûruş'un Doğu Seferi:  
c- Kûruş'un Kuzey Seferi ve Yecuc İle Mecuc Şeddi:  
Zulkarneyn Şeddi, Daryal Geçidinde Yapılan Seddir:  
O Bölgede Madenlerin Çokluğu:  
Kûruş'un Anıt Heykeli:  
Kuruş ve İmparatorluğunun Sonu:  
Kûruş'in ve Zulkarneyn'in Ahlakı:  
Kuruş, Allaha İnaniyordu:  
Yecûc ve Mecûc:  
Kuranda Yecûc ve Mecûc:  
Yecuc ve Mecuc Kelimeleri Arapça Mıdır?  
Moğolistan, Yecuc ve Mecuc'un Yurdudur:  
Yecuc ve Mecuc'un Çıkışı İle İlgili Yedi Devir:  
Cengiz Han ve Hulagu Yecuc ve Mecuc'tandır:  
Tarihçi İbnu'1-Esir ve Moğol saldırıları:  
Cengiz Han'ın Çıkışı ve İslam Alemine Saldırması:  
Bağdad'ın İşgal Edilmesi ve Halifenin Öldürülmesi:  
Ayn Calut Savaşında Yecuc ve Mecuc'un Yenilmesi:  
Yecuc ve Mecuc Tehlikesini Anlatan İbnu'1-Esir İslama ve  
Müslümanlara Ağıt Yakıyor:  
Cengiz Han ve Hulagu Hakkında Seyyid Kutub'un Görüşü:

Yecuc ve Mecuc Sarı Irktır:  
Kiyamet Saatinin Öncesinde Çıkacaklar:  
Yecuc ve Mecuc'la İlgili Mitolojik Görüşler:  
Öyküyü Anlatan Ayetlere Bir Daha Bakalım:  
Yüce Allahın Zulkarneyn'e İmkan Vermesi:  
Kur'anda Yeryüzüne Yerleştirmek/İmkan Vermek:  
Allahın Zulkarneyn'e Verdiği İmkanlar:  
Zulkameyn'in Sebeplere Sarılması:  
Güneşin Kara Balçıklı Bir Gözde Batması:  
Zulkarneyn Peygamber Midir?  
Zulkarneyn'in Adalet İlkesi:  
Ödüllendirme ve Cezalandırma İle Eğitmek:  
Onları Güneşten Korumadık:  
Onun Bütün Yaptıklarını Biliyorduk:  
"Haber" ve "Hubr" Kelimeleri:  
Geri Kalmış Âciz Millet:  
Zulkarneyn'in Mala İltifat Etmemesi:  
Gücünüzle Yardım Ediniz:  
Set Hangi Malzemeden Yapıldı?  
Mühendis Zulkarneyn!  
Yecuc ve Mecuc'un Şeddin Karşısında Aciz Kalması:  
"İstâû" ve "İstetâû" Fiilleri:  
Seddin Yapılması Allahtan Bir Rahmettir:  
Seddin Yapılmasından Alacağımız Ders:  
Allahın Verdiği Söz ve Şeddin Yıkılması:  
Tefsirci Kasımı İle Beraber Öyküden Şu Dersleri Çıkıyoruz:  
Zulkarneyn Öyküsü Hakkında Son Sözü Seyyid Kutub'a Bırakıyoruz:

SON SÖZ

KAYNAKLAR

### 3.CİLT

#### KURAN ÖYKÜLERİ

Giriş

#### I- HÂRÛT ve MÂRÛT ÖYKÜSÜ

Kuranda Harut ve Marut Öyküsü

Öykü İle İlgili İsrailiyyat Haberler:

Sorgulayıcı/Muhakkik Alimler Bu İsrailiyyat Haberleri Reddeder:

O Halde Nedir Hârût ve Mârufun Öyküsü?

Yahudiler, Hak Yerine Batılı Seçiyolar:  
Şeytanlar, Büyü ve Hz.Süleyman:  
İbn Abbas Rivayetinin Değerlendirilmesi:  
Kimdir Bu Şeytanlar?  
Süleyman'ın Hükümdarlığı Hakkında Şeytanların Konuşması:  
Büyü Yapmak Küfürdür ve Büyücü Kâfirdir:  
"Mâ" Kelimesi, Olumsuzluk Harfi Midir, İlgi Zamiri Midir?  
Melekler Nasıl Büyü Öğretir?  
Âyetlerde "Mâ" Kelimesinin Geçmesi:  
Büyü Çeşitleri:  
Büyü Etkiler Mi, Yoksa Gözbağcılık Mıdır?  
Hz.Peygamber'in Büyülenmesi Konusu:  
Biz İmtihan Ediyoruz:  
Karı Koca Birbirinin Eşidir:  
Büyücü, Eşleri Birbirinden Ayırır:  
Büyü, Ancak Allah'ın İzni İle Zarar Verir:  
Zararlı Bilgi:  
Keşke Bilselerdi!"

## II- BİR KASABAYA UĞRAYAN ADAMIN ÖYKÜSÜ

Kur'anda Bir Kasabaya Uğrayan Adamın Öyküsü:  
Öykünün Ayrıntıları İsrailiyattır:  
Bu Ayrıntılar İçin İsabetli Bir Eleştiri Yapmakta Ve Şöyle Der:  
Seyyid Kutub'un Görüşü:  
Öykü Hangi Bağlamda Anlatılmıştır?  
Öldükten Sonra Bunu Allah Nasıl Diriltir?  
Kasabaya Uğrayan Adamın Öyküsündeki Âyetler/Mucizeler:  
Adamın Ölümü, Özel Bir Ölümdür:  
Kur'an'da Ölümünden Sonra Dirilişin Delilleri:  
Hangi Kemiklere Bakacaktır?  
Araştırmadan Sonra Öğrenmek:  
Seyyid Kutup, Materyalist Düşünceyi Tartışıyor:

## III- ÂDEMİN İKİ OĞLUNUN ÖYKÜSÜ

Kuranda Âdem'in İki Oğlunun Öyküsü:  
Âdem'in Oğlunu Şeytanın Baştan Çıkarması:  
İsrailiyat Haberler Öyküyü Nasıl Anlatıyor?  
Bu Haberlerin Tümü Uydunu Adır ve Kabul Edilemez:  
Hâbil ve Kabil, Âdem'in İki Oğludur.  
Öyküyü Gerçek/Doğru Olarak Anlatması:  
Adaklardan Birinin Kabul Edilmesi:  
"Seni Mutlaka Öldüreceğim" Diyen Kişinin Beslediği Kin:  
Kardeşi Tehditlere Nasıl Karşılık Verdi?

Allah, Ancak Kendisinden Sakınanlardan Kabul Eder:  
Mümin, Mümin Kardeşini Öldürmeyi Düşünmez:  
Mümin Kardeş, Kardeşini Niçin Öldürmedi?  
İki Günahı Yüklenmek Ne Demektir?  
Âyetin Psikolojik Yorumu:  
Ve Öldürdü:  
Kardeşi Öldürmek Tümünden Zarardır:  
Zavallı Katile Karga Yol Gösteriyor:  
Katil, Yaptığına Pişman Oldu, Ama Tevbe Etmedi:  
İnsanların Tümünü Öldürmek ve Yaşatmak:  
Niçin İsrailoğullanna Yazdık?  
Öyküden Çıkarılacak Dersler:

#### IV- ALLAH'IN ÂYETLERİNDEN SIYRILAN ADAMIN ÖYKÜSÜ

Kuranda Allah'ın Âyetlerinden Sıyrılan Adamın Öyküsü  
Öykünün Ayrımlılarını Veren Bilgiler İsrailiyattır.  
Bütün Bunlar Yalandır:  
Bu Ayrıntılar İçin Seyid Kutup Ne Diyor?  
Adamın Öyküsünde Belirsizlikler:  
Öyküdeki Üstün Edebi Tasvir:  
Seyyid Kutup ve Öykünün Gerçeklik Boyutu:  
İman ve İnsanın Derisi:  
Hakkı Bırakmanın ve Hevese Uymanın Sonucu:  
Alçalmanın ve Yücelmenin Yolu:  
Köpek Niçin Dilini Sarkıtıp Solumaya Devam Eder?  
Eşek ve Köpeğe Benzetmenin Sebebi:  
İlim, Ne Zaman Sahibim Al Çalmaktan Korur?  
Sonuç:

#### V- LOKMAN ÖYKÜSÜ

Kur'anda Lokman Öyküsü  
Öykü İle İlgili İsrailiyat Bilgiler:  
Lokman'ın Olduğu Söylenen Bazı Hikmetler:  
Lokman Öyküsünde Belirsizlikler:  
Lokman, İnancı Öğretiyor:  
Hikmet ve Hekim Lokman:  
Kur'an'da Hikmet:  
Hikmet ve Şükür:  
Babanın Oğluna Öğüt Vermesi:  
Lokman'ın Oğluna Öğütleri:  
Öyküden Alınacak Dersler:

#### VI- SEBE'LİLER ÖYKÜSÜ

Kuranda Sebe'liler Öyküsü:

Nemi Suresinde Sebe' Kraliçesi ve Hz.Süleyman:  
Hz.Süleyman ve Sebe' Liler Kraliçesi Öyküsünün Özeti:  
Sebe' Suresinde Sebeliler Öyküsü:  
Öykü İle İlgili Haberler:  
Sebe' Suresinde Öykü Hangi Bağlamda Anlatılmaktadır?  
Sebe'liler Ülkesi Hakkında Sahih Bîr Hadis:  
Sebe', Bir Âyet/Delildir:  
Allah'ın Sebe'lilere Verdiği Nimetler:  
Kafirlerin Dünya Cenneti Yok Olacaktır:  
Yiyin Ve Şükredin:  
Yüz Çevirdiler, Biz De Üzerlerine Sel Gönderdik:  
Sebe'liler İçin Su Önce Nimet, Sonra Felaket Oldu:  
Acı Bedel:  
Azgınlık ve Küfürleri Sebebiyle Cezalandırıldılar:  
Azılı Kafirlerden Başkasına Ceza Verir Miyiz?  
Sebe'liler Ders Almazlar:  
Sebe'liler Efsane Oldular:  
Sebe'liler Olayı İbretlerle Doludur:  
Ancak Çok Sabreden ve Şükredenler, Ders Alırlar:  
İblis, Sebe'lileri Saptırmayı Başarmıştır:  
Öyküden Çıkarılacak Dersler:

#### VII- KASABALILAR ÖYKÜSÜ

Kuranda Kasabalılar Öyküsü  
Öykü İle İlgili İsrailiyat Haberler:  
Öyküde Belirsizlikler:  
Yasin Suresi İle Öykü Arasındaki Uyum:  
Öykü İki Sahneden Oluşur:  
Elçilerle Kasabalıların Müc Adelesi:  
1- Üç Elçiyi Allah Mı Gönderdi?  
2- Elçi Göndermeye İdevam Etmek:  
3- Peygamberlerin İnsan Oluşu ve Açık Tebliğ:  
4- Peygamberleri ve Davetçileri Uğursuz Görmek:  
Taşlama ve İşkence Etme Silahı:  
Mümin Adam Elçileri Destekliyor:  
Seyyid Kutup Adamın Psikolojisini Analiz Ediyor:  
Fahreddin Razi'nin Edebi Tespitleri:  
Bu Adam İle Hz.Musa'mın Arkadaşı:  
" Adam" Nitelemesi, Övmek ve Yüceltmek İçindir:  
" Adam'ın Belirtilmemesinin Başka Bir Nüansı:  
Rabbimize İmandım, Beni Dinleyin:  
İman Ettikten Sonra Adamın Başına Neler Geldi?

Ona "Cennete Gir, Denildi":  
Keşke Halkım Bilseydi!  
Kasabalıların Yokedilmesi:  
Yazıklar Olsun İnsanlara!  
VIII- ASHABI UHDÛD ÖYKÜSÜ  
Kuranda Ashabı Uhdûd Öyküsü  
Âyetlere Kısa Bir Bakış:  
Surede Yemin:  
Tagutların Bazı Nitelikleri:  
Surede Şahitler:  
Kafirlere Göre Müminlerin Suçu:  
Kafirlerin Müminlere Kızmaları:  
Kızmanın Anlamı ve Sonuçları:  
Sonra Teybe De Etmediler:  
Dünyada Yakma İle Cehennemde Yakma Bir Midir?  
En Büyük Kurtuluş, Müminlerindir:  
Hadiste Ashabı Uhdûd Öyküsü:  
Hendeklerde Yakma Bir Değil, Çok Kez Olmuştur:  
Müslim Hadisinden Alınacak Dersler:  
Yol Budur:  
İşte Seyyid Kutub'un Sözleri:  
SON SÖZ  
KAYNAKLAR

# 1.cilt



## KUR'AN ÖYKÜLERİ

### Yazarın Önsözü

Şüphesiz hamd Allahındır. Ona hamdede: yardım ve hidâyet dileriz. Kötü duygularım işlediğimiz kötülüklerden O'na sığınırız. Allanın verdiği kimse saptıramaz, saptırdığını da kim yola getiremez. Allahtan başka ilah olmad Muhammedin 'O'nun kulu ve elçisi olduğuna ederiz. Allanın selat ve selamı Muhammed'e, aile 1 yakınlarına olsun.

Kur'anı Kerim, önceki milletlerden öyküler aı öykülerin şüphe götürmez gerçekler olduğunu gibi, en güzel öyküler olduğunu da söyler.

Yüce Allah, öğüt almamız için bu Öykü anlattığını bildirmekte, ders almaları için onları ba da anlatmamızı istemektedir. Öncekilerin Öyl onları inceleyen, içerdikleri öğüt ve dersleri V onlardan dersler ve anlamlar çıkaran akıl sahi] dersler olduğunu bildirmektedir.

Aynı şekilde Yüce Allah davet, ıslah, cihad, direniş ve sabır alanında öykülerini bize anlattığı salih ve ıslahatçı bu kişilerin yolundan gitmemizi emretmektedir.

Yüce Allah, Kur'anı iyice düşünüp taşınmamızı, öncekilerin öykülerini anlatarak vermek istediği ders ve öğütleri, anlam ve bilgileri iyice anlamamızı istemektedir. Kur'an ilimlerini ve tefsirini bildiğimiz kadarıyla Öykülerinin

hedeflerini kavrayarak, içerdikleri gerçekleri ve yönlendirmeleri anlayarak, düşünüp taşınma, ibret ve öğüt alma emrini yerine getirerek, Kur'ana hizmet etmek ümidiyle içerdği öncekilerin Öyküleriyle ilgili bu çalışmayı yaptık.

Çağımızda müslümanlar uluslararası büyük bir saldırıya hedef olmaktadır. Düşmanın müslümalara saldırısı gün geçtikçe artmakta, çeşitlilik kazanmakta, barbarlaşıp azgınlaşmaktadır. Çağdaş islam dünyasında düşman çok ileri saflara ulaşmış bulunmaktadır. Ama komuta merkezine ulaşmamıştır ve Allanın izniyle ulaşamayacaktır.

Kimi davetçiler, eğitimciler ve ıslahatçılar bu ümmete karşı görevlerini yerine getirdiler. Öğüt verdiler, yönlendirdiler, eğittiler, doğru yolu gösterdiler, bu yolun işaretlerini ve özelliklerini tarif ettiler, düşmana karşı koyarak ve cihad ederek ümmete Önderlik yaptılar.

Allanın erlerinden kadın ve erkekler bu öğüt ve açıklamaları kabul ettiler, hak ve davet yoluna sarıldılar, batıl, fesat ve şer güçlere karşı koydular, iman ve izzetle, sabır ve sebatla, himmet ve azimetle, doğruluk ve ihlasla, güven ve kesin inançla, Allahın rızasını umarak ve vereceklerini seçerek düşmana karşı direniş ve cihad meydanına indiler. Gün geçtikçe hakkın yolu daha çok netleşmekte, hergün salih kadın

ve erkekler o yola daha çok yönelmekte, girmekte ve sarılmaktadır.

Allahın izniyle, onlar için istediğini ve onlardan beklediğini gerçekleştirerek bu doğru yolun; sıratı müstakimin sonuna varacak ve hedefe ulaşacaklardır.

Allahın izniyle, bu erler ümmetin bugünkü kötü durumunu, çarpık yapısını değiştirecekler, tehlikeli hastalıklarını tedavi edeceklerdir. Batılın şer ve fesat güçlerine başarıyla karşı koyacaklar, düşmanın her türlü komplo, hile ve gizli oyunlarını boşa çıkaracaklar ve yenilgiye uğratacaklardır. Çünkü Allahın yasası budur. Yeryüzünde hilafet, öncülük, şahitlik ve liderlik ümmeti olan bu ümmete sözü budur.

Kesin olarak inanıyoruz ki İslam ümmetinin semasını kaplayan bu sis Allahın izniyle dağılacak, düşmanları başarısız olup yenilecek, ümmet tekrar sağlığına kavuşacak, kanı yenilenecek, tekrar öncü konumuna ve lider durumuna gelecektir.

Ancak bu dilek ve temenniler, bu bilinçli ve pratik isteyen gerçekçi rüyalar çabaların artırılmasını, istenen şeylerin sağlanmasını ve asla değişmeyen ilahi yasasına göre üstün gelen milletler için kararlaştırmış olduğu şartları ve nitelikleri gerçekleştirmeyi gerektirmektedir.

inanıyoruz ki bu ümmet için beklediğimiz mutlu gelecek ve üstün konumun hareket noktası ve temeli Kur'an'dır. Çünkü ilk defa varlık sahnesine çıkaran odur. İnsanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmet yapan ve onu insanlara lideri yapan odur. Yeniden ortaya çıkaracak ve yeniden insanlığa lider yapacak da yine kendisidir. Ümmetin Seçmişî ne ile düzelmişse, bugünü ve geleceği de ancak onunla düzelebilir.

Gücümün yettiği ve zamanımın elverdiği ölçüde söz ve emekle, düşünce ve açıklama ile İslam ümmetinin yeniden dirilişine katkıda bulunmayı kendime bir görev olarak billdim. Sahip olduklarımın anılmaya değmeyecek kadar az olduğunu biliyorum ama, ümmetten esirgenmesinin de caiz olmadığına inanıyorum.

İslam ümmetinin dirilişinde hareket noktasının Kur'an olması gerektiğine inanıyorum. Çünkü dirilişin hareket noktası odur. "Kur'an Hazinelelerinden" değerli dostlara sunmaya niyet ettiğim "Kur'an Serisi" kitapları da bunun için meydana getirilmiştir. Bu kitaplardan dört tane yayınlanmıştır. Bu da beşincisidir. Allaha şükürler olsun! Kur'anla ilgili bu projeyi sürdürmek ve uygun gördüklerimi Kur'an Serisi halinde okuyuculara sunmak niyetindeyim. Yüce Allanın çalışmamı kabul etmesini, doğruya yöneltmesini, yardım ve desteğini bağışlamasını dilerim.

Şüphesiz Kur'an, bakışların yöneleceği, üzerinde çabaların yoğunlaşacağı ve ömürlerin tüketileceği, hakkında akademik ve profesyonel her türden çalışmanın yapılacağı, kendisinden kural, temel, teori ve yöntemlerin çıkarılacağı kitapların başında gelmelidir. Evet, Kur'an susayanları sulayan tatlı bir pınardır. Başvuranların tümünü doyuran tükenmez bol bir kaynaktır. Gelenlerin tümünü zengin eden ve isteyenlerin tüm ihtiyaçlarını karşılayan zengin bir hazinedir.

Bütün çabalar Kur'anın bu hazinesine yönelse, onu asla tüketemez. Uzmanlıklarının, eğilimlerinin, bakış açılarının ve araştırmalarının çeşitliliğine rağmen bütün araştırmacılar Kur'ana yönelseler, içerdiği ilimlerin, ahkam ve prensiplerin, ders ve anlamların, incelik ve yönlendirmelerin sonunu getirmeleri mümkün değildir. Öncekiler, sonrakilere neler bırakmamış ki!

Kur'anı Kerimi şu sözleriyle niteleyen Hz.Ali ne kadar doğru söylemiştir! "Birtakım fitneler olacak. O fitnelerden kurtuluş Allahın Kitabıyla olur. Size, öncekiler hakkında bilgi ve sonrakilerden haber vermektedir. Aranızda uygulayacağınız hükümler içermektedir. O hak ile batılı ayırır, uydurma değildir. Allah, ona uymayan zorbanın belini kırar. Ondan başka yerde hidâyet arayanı Allah 'saptırır. O, Allanın sağlam ipidir. Hikmetli sözüdür. Sıratı müstakimdir. Hevesleri

saptırmaz ve dilleri dolaştırmaz. Alimler ondan doymaz. Yeniliklerinin sonu gelmez ve tekrardan eskimez. Onunla söyleyen doğruyu söyler. Onunla emel eden kazanır. Onunla hükmeden adaletli olur. Ona çağırın, sıratı müstakimi bulur."

Kur'anın öyküleri çok ve çeşitlidir. Değişik sure ve âyetlerinde bulunmaktadır. Öykülerin kimi kısa bir görüntü ve kısa bir değinmeden ibaret iken, kimi orta uzunlukta bir görüntü veya görüntülerden oluşmakta, kimisi de çok görüntülerden ve tekrar eden değişik sahnelerden oluşan uzun öykülerden meydana gelmektedir.

Saffat suresinde geçen Hz.İlyas ve kavmi öyküsü, kısa öyküye bir örnektir. Nemi suresinde geçen Hz.Süleyman'ın Karınca, İbibik Kuşu, Sebe Kraliçesi ve Tahtı ile ilgili öykü de orta uzunlukta öykü örneğidir. Hz.Yusuf öyküsü de bir yerde bütün olarak verilen uzun öykü örneğidir. Ama Kur'anın bir çok yerinde anlatılan Hz.Musa, Firavun ve Israiloğulları öyküsü, değişerek tekrar eden uzun öykü örneğidir.

Kur'an öykülerinin bir de konu, kahramanlar ve olaylar yönünden dağılımı yapılmaktadır. Bu dağılım daha çok elinizdeki bu kitapla ilgilidir.<sup>[1]</sup>

**Kur'an Öyküleri İki Çeşittir;**

**a-Peygamber Öyküler**

**b-Peygamber Olmayanların Öyküleri**

Ancak her iki çeşit öykü çoğu zaman içiçedir. Onun için birbirinden kesin olarak ayrılması imkansızdır. Çünkü peygamber olmayanların öykülerinin bir kısmı peygamberlerin öyküleri kapsamına da girmektedir. Onun için ikinci kısım öykülere bakarken, araştırmacı kendisini birinci kısmın olayları ve sahneleri içinde görür. Peygamber olmayanların öykülerini iki kısma ayırıyorum;<sup>[2]</sup>

**a-İsrailoğulları Öyküleri,**

**b-Başkalarının Öyküleri**

Kârûn, Talut, Ashabı's-Sebt, Bakara, Çöl, öyküleri birinci türün Örnekleridir. Ashabı Kehf, Zulkarneyn, Lokman, Âdem'in iki oğlu öyküleri de ikinci türün örnekleridir.

Kur'an öyküleri hakkında çok çalışmalar yapılmış ve kitaplar yayınlanmıştır. Bana göre bu kitapların en güzeli,

Afif Abdulfettah Tabbara'nın "Maa'l-Enbiya fi'l-Kur'an" kitabıdır. Bu kitaplar birçok dersler, öğütler ve anlamlar ortaya koymuştur. Allah yazarlarının hepsinden razı olsun.

Bu sebepten iman, davet, cihad, ihlas, sebat, zafer, ilahi destek gibi konularda birçok katkılarımın olacağına ve Allanın

izniyle bu alanda ekleyebileceğim birtakım bilgilerimin olduğuna inanmama rağmen, şu ana kadar Kur'anda Peygamberlerin öyküleri konusunda yazmaya niyetim olmadı ve özel bir çalışma yapmayı da

düşünmedim. İleride ne olur bilemiyorum. Allanın tercihi en güzeldir. Bizler için en iyi olanı tercih etmesini, takdir etmesini, onunla bizleri mutlu kılmasını ve yerine getirmemize yardımcı olmasını dileriz.

Kur'anda Peygamber olmayanların öyküleri üzerinde 'durmayı tercih ettim. Çünkü şu ana kadar üzerinde yapılan metodolojik, bilimsel ve analizci çalışmaların az olduğunu gördüm. Ayrıca onlar üzerinde durmamız, Allanın takdir edeceği dersler, öğütler, anlam ve delaletleri çıkarmamızın da büyük bir ihtiyaç olduğunu gördüm. Bu araştırmayı, okuyucuların rahat okuyabilmeleri için iki kitap halinde yapmayı uygun gördüm.

Birinci kitap, Kur'anda İsrailoğulları öykülerini içerir, ikinci kitap ise, İsrailoğulları dışında kalan öncekilerin öykülerini içerir.

Birinci kitapta dokuz ana başlık bulunmaktadır:

1- Kur'anın öykülerle ilgili söyledikleri: Bu bölümde Kur'an'a göre öykülerinin en belirgin özelliklerini tesbit etmeye çalıştım. Bu öyküleri anlatmasından Kur'anın amacını ve



onların ne kadar yararlı olduğunu, onlardan çıkarılabilecek anlamları ve öğütleri belirtmeğe çalıştım. Bütün bunları Kur'anın âyetlerine dayanarak yapmaya çalıştım.

2- Oncekilerin öykülerini inceleme metodu: Bu metodu Kur'anın kendisinden, Rasulullahm hadislerinden, konu üzerinde çalışan objektif ve sorgulayıcı alimlerin düşüncelerinden çıkardım. Bu metoda bağlı kalmaya özen

gösterdim. Çabalarının gerçeklik niteliği kazanması, insanlara gerçeği sunması, haktan çıkıp batıla düşmemesi, bilgiden uzaklaşıp iddia ve masallara dalmaması için bütün araştırmacıları, yazarları, vaizleri, konferansçıları ve okuyucuları bu metoda bağlı kalmaya çağırdım.

3- Taha ve Kasas surelerinde geçen Hz. Musa'nın annesinin öyküsü.

4- Mümin/Ğafir suresinde geçen Firavun ailesinden inanan adamın Öyküsü.

5- Kasas suresinde geçen Kârûn öyküsü.

6- Maide suresinde geçen Israiloğullarının çöl hayatı öyküsü.

7- Bakara suresinde geçen Israiloğullarının inek kesmeleri öyküsü.

8- Araf suresinde geçen Cumartesi Adamları öyküsü.

9- Bakara suresinde geçen Tâlût öyküsü.

Kehf suresinde geçen dört öyküyü ayrı bir kitapta vermeyi düşünüyorum. Bunlar Ashabı Kehf, iki Bahçe Sahibi, Musa ve Hızır, Zulkarneyn ykleridir. Yüce Allahın bizi desteklemesini dilerim. Çünkü yardım ve destek sadece kendisinden istenir.

Bu kitaptaki öykülere kapsamlı bakış yapılmış ve onlardan türlü dersler ve anlamlar çıkarılmıştır. Öyküleri incelerken şunlara dikkat ettim;

1- ykler Kur'anın anlattığı atmosfer içinde kalınarak incelenmiş, kapalı bir yönü açıklayan sahih hadislerle

başvurmanın dışında bu atmosferin dışına çıkılmamıştır. Kısaca sahih ve kesin olan Kur'an ve sahih hadis kaynaklarıyla yetin itmiştir.

2- Herhangi bir konuyu açıklamak için Israiliyyat, mitolojik haber ve rivayetler kabul edilmemiş, kim söylemişse söylesin, Kur'anın açık ifadesine yahut sahih hadise dayanmayan sözler alınmamıştır. Çünkü Kur'anın ve sahih hadisin açıklamalarıyla yetinmek, hakkında sustuğu ayrıntı ve olaylar konusunda konuşmamak, doğruluğu ve şahinliği sabit olmamış sözlerle Yüce Allahın sahih ve doğru olan sözlerini açıklamanın haram olduğu, yalan haberler uyduran, kitabı ve tarihi tahrif eden yahudi yalancıların söyledikleriyle öncekilerin

bilinmeyenleri hakkında konuşmanın caiz olmadığına inanıyorum.

3- Öykülerin gerçekçi boyutlarına bakılmış, kimi örnek, görüntü ve unsurlarının çağdaş toplum hayatına uygun olduğu kadar, içinde yaşadığımız hayat gerçeklerinin ve olaylarının da bu görüntü, sahne ve unsurlara çok zaman uygun- düştüğüne işaret edilmiştir.

4- Bu öykülerin pek çok dersler, ibretler, öğütler, gerçekler, prensipler, görüntüler ve bakışlar içeren gizli hazineler olduğuna, bu hazinelerin içerdiği bu şeylerin iman ve davet, ahlak ve eğitim- öğretim, siyasi ve ekonomik, askeri ve cihad, uygarlık ve insanlıkla ilgili çok yönlü olduğuna inanıyorum. Bu boyutların, yön ve anlamları^ bir kısmına işaret etmeye çalıştım, başarabildiğim ölçüde kavradı klan mı ve yakaladıklarımı tesbit ettim.

5- Öykülerden iman, davet ve cihadla ilgili dersleri tesbit etmeye, ilahi sosyal yasaları ortaya çıkarmaya ağırlık verdim. Çünkü günümüzde davetçi ve ıslahatçılar bunlara son derece muhtaçtırlar.

6- Kesin olarak inanıyorum ki ortaya çıkardığım bu dersler, ibretler ve anlamlar, öykülerin hazinelerinde sakladıklarının yanında anılmaya değmeyecek kadar az bir

şeydir. Denilebilir ki okyanusun yanında bir damla yahut sahra kumunun yanında bir kum tanesi kadardır!

Öykülerin içerdiği ders ve anlamların tümünü yakaladığımı yahut belirttiğimi iddia etmiyorum. Aksine, bile bile değil, gücüm yetmediğinden veya idrakim ulaşamadığından çoğunu Kur'anı düşünüp taşınarak okuyanlara, öyküleri üzerinde uzun uzun duranlara bırakmışımdır. Onlardan kendilerine nice şeyler bıraktığım gibi onlar da sonra gelenlere daha neler bırakacaklardır!

Talut öyküsünden dersler ve tesbitler çıkarmaya çalışan şehid Seyyid Kutub'un şu sözlerini kendisiyle beraber tekrar etmek istiyorum:

"Öykünün içerdiği derslerin ve tesbitlerin tümünü ihata edemiyoruz. Tecrübe ile anlaşıldığı gibi, Kur'an âyetleri herkesin kalbine, içinde bulunduğu duruma ve ihtiyacına göre açılır. Bununla beraber yine de bir stoku kalır. Onu da değişik konumlarda belli ölçülerde kalplere açar."

Bu ve diğer çalışmalarımı Yüce Allaha yöneliyor, onu güzel bir şekilde kabul etmesini temenni ediyor, amellerin tartıldığı terazide benim için bir birikim saymasını, kıyamet günü kurtuluşa erenlerden kılmasını diliyorum.

Bu çalışmadaki doğruluk, hak ve hayırların Allahtan olduğunu belirtiyor, bana başarı sağladığı için şükrediyor ve

başarısını daha çok vermesini diliyorum. Çalışmadaki yanlışlık ve eksiklik -ki kaçınılmazdır- benden ve şeytandandır. Bundan dolayı Yüce Allaha tevbe ve istiğfar ediyorum. Değerli okuyucuların bundan dolayı bağışlamalarını, bağışlanmam için Allaha dua etmelerini ve yanlışlarımı bana bildirmelerini rica ediyorum.

Hamd Allahındır. Bütün güzellikler onunla tamam olur. Hz. Peygambere, yakınlarına ve ashabına da selat ve selam olsun!

Dr.Salah Abdulfettah Halidi

Suvaylih. 01.12.7.1407 Heri 26.07.1987 miladi<sup>[3]</sup>

### **Kur'an, Öykülerini Nasıl Tanıtıyor?**

Kur'an, peygamber olan ye olmayan öncekilerle ilgili birçok öyküler anlatır. Öncekilerden Peygamber olmayanlarla ilgili öykülerin bazıları müminlerle, bazıları da kafirlerle ilgilidir.

Kur'an, bu öyküleri anlatmaktan amacının ne olduğunu, onlardan nasıl yararlanacağımızı, ibret alacağımız yerleri, üzerinde düşünüp taşınma, anlama ve davranma yöntemini bize açıklamaktadır.<sup>[4]</sup>

### **Kur'an'da "Kasasa" Kelimesi:**

"Kasasa" kökü, Kur'anın birçok yerinde dili geçmiş kipi, şimdiki zaman kipi, Emir kipi, masdar kipi, gibi değişik kiplerle

geçmektedir. Rağıb Isfahani "Müfredat" adlı kitabında bu kökle ilgili olarak şu açıklamaları yapmaktadır:

"Kassa: izini izlemek demektir. Kasas: iz demektir. Kur'an'da "izlerinden geri döndüler"<sup>[5]</sup> "Kız kardeşine "Onun izini izle, dedi"<sup>[6]</sup> âyetlerinde bu anlamda kullanılmaktadır.

Kasas: izlenen haberler demektir. Kur'anda "Şüphesiz bu, izlenen gerçek haberlerdir"<sup>[7]</sup> "Ona gelip haberleri kendisine anlattığında 'Ona korkma' dedi"<sup>[8]</sup> "Biz sana haberlerin en güzelini anlatıyoruz"<sup>[9]</sup> denilmektedir. Kisas, benzer cezayı vererek kanı izlemektir.<sup>[10]</sup>

#### **O Gerçek Haberdir:**

Kur'anın öncekilerle ilgili anlattığı öyküler gerçek haberlerdir. Kimi olaylarla ilgili yaptığı rivayetler de gerçek ve doğru rivayetlerdir. Çünkü Kur'anda bu haberleri bize anlatan Yüce Allahın kendisidir. O olayları gören ve takdir eden de kendisidir. Zaten sözkonusu olaylar O'nun bilgisi, takdiri ve dilemesiyle meydana gelmiştir. O olaylarla ilgili buyurduğu şeylere gerçekdışı şeylerin katılması yahut şüphenin karışması sözkonusu değildir. Allahtan daha doğru kim söz söyleyebilir?! Ondan daha doğru kim haber nakledebilir?! Elbette kimse yoktur.

Kur'an, öyküleri gerçek haberler olarak nitelemektedir. Âli İmran suresinde Hristiyanlarla tartışarak Hz.İsa'nın insan

olduğunu söyleyen ve Allahla baba-oğul ilişkisinin sözkonusu olmadığııı belırtten, annesinin ona nasıl gebe kaldığını ve doğurduğunu anlatan âyetlerden sonra gelen şu âyet bütün bu anlatılanların yanlışsız, yalansız ve uydurmasız gerçek haberler olduğunu belirtmektedir. "Şüphesiz bu, gerçek haberin kendisidir. Allahtan başka hiçbir ilah yoktur"<sup>[11]</sup>

Nemi suresinde Kur'an, Hz.Musa ile Firavun ve Hz.Davud öykülerinden biraz anlatmaktadır

Hz.Süleyman'ın karınca, ordu, İbibik kuşu, Sebe' kraliçesi, kraliçenin ona uyması ve İslama girmesiyle ilgili geçen olayları biraz uzunca anlatmaktadır. Bu anlatımdan sonra da Kur'an "Şüphesiz bu Kur'an, İsrailoğullarına ihtilaf ettikleri şeylerin çoğunu anlatır"<sup>[12]</sup> demektedir.

Kur'anın anlattığı şeylere "Gerçek haber" demesi ve öncekilerin haberlerini gerçek olarak anlatacağını bildirmesi, bize öykülerini anlama, inceleme ve üzerinde düşünüp taşınma konusunda sağlam bilimsel metodu öğretmektedir.<sup>[13]</sup>

### **O, En Güzel Anlatımdır:**

Yüce Allah,Yusuf suresinde Kur'anın öykü anlatımının en güzel anlatım olduğunu belirterek şöyle der: "Biz onu anlamanız için Arapça bir Kur'an olarak indirdik. Biz sana bu Kur'anı vahyederek öykülerin en güzelini anlatıyoruz. Şüphesiz

sen-bunları daha önce bilmiyordun. Hani, Yusuf babasına şöyle demişti..."<sup>[14]</sup>

Kur'anın anlattığı öyküler neden en güzel öykülerdir ve neden bu niteleme bizzat Yusuf suresinde yapılmaktadır?

Şüphesiz Yusuf suresi, Hz. Yusuf'un öyküsünü anlatmasıyla ünlüdür. 112 âyeti bulan âyetlerinin yüz tanesi bu öyküyü anlatmaktadır. Son âyetleri de bu öykü üzerinde yapılan değerlendirmeler ve açıklamalardır. Hz.Yusuf öyküsü, çocukluğunda gördüğü rüyadan başlayarak pratikte bu rüyanın gerçekleşmesi ve gerçekler dünyasında sonucunun ortaya çıkmasına kadar anlatılmaktadır.

Kur'anın bütün öyküleri en güzel öyküler olduğu gibi,Yusuf öyküsü de en güzel öykülerdendir. Çünkü ümitsizlik içinde olanlara müjde, darlık ve sıkıntı içinde olanlara, baskı ve işkence altında yaşayanlara, sinamadan geçmekte olanlara umut vermekte, kurtuluşun gelmekte olduğunu müjdelemektedir. Sıkıntı ve darlığın geçici olup yakında biteceğini haber vermektedir. Önemli olan, Yusuf'un başından geçtiği gibi Allaha güzelce inanmaları, ona tevekkül etmeleri, dosdoğru yolunda sebat etmeleridir.

Şüphesiz Kur'anın anlattığı Öyküler en güzel öykülerdir. Sanki bu niteleme ile Kur'an bizi öncekilerin olaylarından yaptığı anlatımla yetinmeğe ve hakkında sustuğu konularda



israiliyyat ve mitoloji olan beşeri başka kaynaklara iltifat ememeğe çağırmaktadır.

Kur'anın anlattıklarıyla yetinmeyip dinleyici veya okuyucuların hikaye dinleme arzularını tatmin etmek ve onlara edebi güzel hikayeler sunmak için bazıları israiliyyat ve hurafe olan şeyleri anlatma yoluna giderler. Onlar okuyuculara veya dinleyicilere bunları anlatmakla ihtiyaçlarını tatmin ettiklerini ve arzularını yerine getirdiklerini sanırlar.

Öykünün güzel olarak nitelenmesi, ayrıntıları anlatması, isimleri ve yerleri belirtmesi yahut olayları çokça sergilemesinden değildir. Doğru olmayan kaynaklara dayandığı takdirde bu şeylerden söz etmek hiç de güzel olmayabilir.

Şüphesiz öyküler, hak, gerçek ve doğru niteliklerine sahip olduğu zaman güzel nitelemesine layık olur. Çünkü güzellik gerçek olmaya bağlıdır. Öykü, gerçeklik ve doğruluk sıfatına sahip değilse, güzellik sıfatını da kendiliğinden yitirir.

Mitoloji ve israiliyatta güzellik yoktur. Çünkü hak, doğruluk ve gerçeklik sıfatlarına sahip değildir. Kur'anın öyküleri ise, hak ve gerçektir. Onun için en güzel Öykülerdir. Herhalde Kur'an bu sebepten öykülerini en güzel öyküler olarak nitelemektedir. Allah en iyi bilir!<sup>[15]</sup>

### **Allah Öncekilerin Haberlerini Anlatıyor:**

Yüce Allah, Kur'an'da öncekilerin haberlerini Hz.Peygambere anlatmakta ve şöyle buyurmaktadır: "Böylece sana öncekilerin haberlerinden anlatıyoruz. Sana da katımızdan bir kitap verdik"<sup>[16]</sup>

Araf suresinde önceki milletler ve onların başından geçen olaylarla ilgili de şöyle buyurmaktadır: "Bu kasabaların haberlerinden sana anlatıyoruz. Peygamberleri onlara apaaçık âyetler getirmişti."<sup>[17]</sup>

Hud suresinde de anlatılan öykülerle ilgili olarak da şöyle buyurur: "Bunlar kasabaların haberlerindendir. Onları sana anlatıyoruz. Onların bir kısmı hâla duruyor, bir kısmı da silinip gitmiştir. Biz onlara haksızlık etmedik, ama onlar kendilerine haksızlık yaptılar. Rabbinin buyruğu gelince, Allahı bırakıp taptıkları tanrılar kendilerine hiçbir yarar sağlamadı, kayıplarını artırmaktan başka bir şeye de yaramadı. Allah, kasabaların zalim halkını yakalayınca, böyle yakalar. Yakalaması da şiddetli ve acıklıdır"<sup>[18]</sup>

Kur'anda Yüce Allanın öncekilerin haberlerini bize anlatması, onun bir iyiliği ve lutfudur. Bize rahmetinin ve lutfunun bir Örneğidir. Çünkü böylece bizi ıslah edecek şeyleri bize anlatmış, sevgi ve hoşnutluğunu kazanmanın yolunu göstermiş, kızdıracak ve azabına uğratacak yolu izlemekten

bizi sakındırmış olmaktadır. Bütün bunları öncekilerin haberlerini anlatarak sağlamış bulunmaktadır.

Yüce Allanın anlattığı nimeti kabul etmemiz, bize açıkladıklarıyla yetinmemiz, bu rabbani, doğru ve gerçek anlatımları bırakıp varsayımlara, iddılara, mitoloji ve israiliyattan alınan rivayetlere iltifat etmememiz gerekir. Allanın bize anlattıklarıyla yetinmeyip her türlü tahrife ve değişikliğe uğrayan beşeri kaynaklara yönelen kişilere ne demeli!?<sup>[19]</sup>

#### **Öyküleri Anlat:**

Yüce Allah, Hz.Peygambere, öyküleri insanlara anlatmasını emretmiştir. Bunun dinleyenleri düşünmeye ve ibret almaya sevkdebileceğini belirtmiştir. Bu emir Araf suresinde açık bir şekilde yapılmaktadır. Kur'an, Allanın kendisine ilim verdiği, ama kendisi o ilmi bırakıp batıla sapmış, şeytanın peşine düşmüş ve sürekli soluyan köpek gibi devamlı bir soluma içine girmiş adamın öyüsünü anlattıktan sonra şöyle buyurur:

"Onlara, şeytanın peşine taktığı ve kendisine verdiğimiz âyetlerden sıyrılarak azgınlardan olan kişinin haberini anlat, isteseydik onu âyetlerimizle üstün yapardık. Fakat o, yere yapıştı ve hevesine uydu. Üstüne varsan da, kendi haline bıraksan da, dilini sarkıtıp soluyan köpeğe benzer, işte bu,

âyetlerimizi yalan sayan kimselerin örneğidir. Sen onlara bu öyküyü anlat, belki üzerinde düşünürler. âyetlerimizi yaian sayan millet, ne kötü örnektir. Onlar kendi kendilerine haksızlık yaptılar"<sup>[20]</sup>

Allanın verdiği ilmi bir yana atan bu adamın öyküsünü anlattıktan sonra peygambere öyküleri anlatmasını emretmesi, insanlar için Kur'an öykülerinin önemini, davetin yerleştirilmesi, inanç temellerinin oturtulması ve davetçilerin çağrısını yaptıkları anlamlar için insanlardan Örneklerin verilmesi amacıyla öykülerin yayınlanması gereğini göstermektedir.

Yazarlar, konferansçılar ve vaizler tarafından müslümanlara Kur'an öykülerinin anlatılması, temel bir hedef olmaktan çıkıp köklü bir islami hedefi gerçekleştirmek için zorunlu bir araca dönüşmelidir.

Öncekilerin Öykülerini anlatmaktan hedefimizin de değişmesi gerekir. Onların öykülerini sadece dinleyicileri eğlendirmek, dinlendirmek veya edebiyat zevklerini tatmin etmek yahut coşturmak için anlatmamalıyız. Aksine düşünmelerini, iman, davet, sebat ve cihad konularında kendilerine dersler ve örnekler çıkarmalarını sağlamak için anlatmalıyız.

Şüphesiz Kur'an öykülerinin anlatılması, davetin araçlarından kaçınılmaz bir araçtır. Hakkı gerçekleştirmek ve batılı yıkmak için izlenmesi gereken zorunlu bir üsluptur,

Dinleyiciler şu iki adam arasında fark görürler; Biri düşüncelerini ve çağrısını Kur'an öyküleriyle örneklendirerek dinleyicilere sunuyor. Diğeri ise düşüncelerini kuru, soyut ve idealist bir üslupla sunuyor. Dinleyiciler birinci adamı dinler, anlattıklarından etkilenir, onunla kaynaşır, onu destekler ve dediklerini tutarlar.

Davetçiler olarak Yüce Allahın "Öyküleri anlat" emrini yerine getirmemiz ve bu hikmetli üslubu kullanmamız gerekir. Ancak bunu yaparken, Öykülerin boş bırakılmış ayrıntılarını doldurmak için Kur'an ve sahih hadisin dışına çıkmaktan, bu iki kesin kaynak dışından dolgu malzemesi almaktan kaçınmamız gerekir.<sup>[21]</sup>

### **Belki Düşünürler:**

Kuran, bu öyküleri temel üç hedef için anlattığını belirtir. Onları okuyup üzerinde düşünürken bu hedeflere yönelmeye ve gerçekleştirmeye çağırır. Birinci hedef: Belki düşünürler.

Kur'an öykülerini dinlemek, onları düşünüp taşınmaya götürür. Düşünmek akli bir işlemdir, insan düşünerek aklını 've zihnini çalıştırır. Böylece ibret ve ders alınacak yerleri yakalar.

Kur'an düşünüp ders almamızı istiyor. Pek çok âyette düşünüp öğüt almaya çağırıyor. Örneğin şöyle buyuruyor: "Deki, size tek bir öğüdüm vardır; Allah için ikişer ikişer ve tek tek kalkınız, sonra düşününüz."<sup>[22]</sup>

Düşünmek Kur'anın bir emridir, islamın bir fazdır ve hayati bir zorunluluktur. Bu farzı yerine getirmeyenler, bu görevi yapmayanlar Yüce Allahın kendilerine bağışladığı bu rabbani nimeti yitirmekte ve verdiği bu büyük gücü boşa götürmektedirler.

Düşünmek, kavramak ve öğüt almak Kur'anda öncekilerin öykülerini okumanın meyvelerinden bir meyve, Kur'an öykülerini dinlemenin verilerinden bir veri ve onları okuyan, dinleyen veya başkalarına anlatan herkesin gerçekleştirmeye çalışması gereken üstün bir hedeftir. Yüce Allah buyuruyor:

"Haksızlık yapan nice kasabaları yok ettik. Evleri yıkılmış, kuyuları terkedilmiş ve sarayları ıssız kalmıştır. Yeryüzünde dolaşmıyorlar mı ki orada olanları anlayacak kalbleri, işitecek kulakları olsun. Ama kör olan gözler değil, göğüslerdeki kalbler körleşir"<sup>[23]</sup> . "Sabah akşam onların yerleri üzerinden geçersiniz. Akletmez misiniz?"<sup>[24]</sup>

Dikkat edilirse, Saffat suresinden alınan son iki âyeti Kur'an, Lut kavmi öyküsünün ardından getirmektedir. Bu iki âyette Kureyş'e seslenmekte ve Şam'a ticarete giderken yollar

üzerinde bulunan Lut kavminin köylerinden sabah akşam geçtiklerini hatırlatmaktadır. Akıllarını kullanmadıkları, düşünmedikleri ve Lut kavminin başından geçenlerden ibret almadıkları, böylece Allaha inanmaya, kendisini kızdıracak ve cezalandırmasına sebep olacak şeyleri bırakmaya yönelmedikleri için kınamaktadır.<sup>[25]</sup>

#### **Kalbini Pekiştirecek Şeyler:**

ikinci hedef: Kalbin pekiştirilmesi.Kur'an, Öykülerinden ikinci hedefin Rasulullahm kalbinin pekiştirilmesi olduğunu belirterek şöyle demektedir: "Peygamberlerin öykülerinden senin kalbini pekiştirecek her şeyi anlatıyoruz. Bunlarla sana gerçek anlatılmakta, onlarda müminlere öğüt ve hatırlatma bulunmaktadır."<sup>[26]</sup>

Hak ile kalbin pekiştirilmesi ve onunla her türlü batılın üstüne çıkması, Allanın vereceği şeyleri tercih etmesi, Allanın vadettiklerine kesin olarak inanması, Allanın erleriyle beraber kalması, Allanın düşmanlarına karşı koyması ve ölüme kadar bu metod üzerinde devam etmesi demektir.

Bütün bu anlamları mümin, peygamberlerin ve öncekilerin öykülerinden almaktadır. Hud suresinde Hz.Peygambere seslenen bu âyet Nuh, Hud, Salih, İbrahim, Lut, Şuayb ve Musa peygamberlerin öykülerinden sonra gelmiştir. Hud suresi Mekke'de, davetin geçtiği en sıkıntılı

dönemlerden birinde Hz.Peygambere inmiştir. Rasulullah ve beraberinde müslümanlar bu dönemde tesbite, pekiştirmeye, teselli ve moral desteğe ihtiyaç duymuştur. Peygamberlerin öyküleri Kur'anın bu büyük hedefini gerçekleştirmek üzere anlatılmıştır

Şüphesiz âyet, Hz.Peygamberin şahsına seslenmekle beraber, hangi zamanda ve zeminde olursa olsunlar bütün müslümanlara da seslenmektedir. Çünkü Hz.Peygambere yapılan seslenme, kendisine özgü olduğunu gösteren bir delil olmadıkça, ümmetin içinden herkese ayrı ayrı yapılmış demektir.

Öncekilerin öykülerinde ashaptan herkes kalbini tesbit edip pekiştirecek azığı bulmuştur. Kur'anda öncekilerin öykülerini gerektiği gibi okuyan ve değerlendiren her müslüman da onlarda kalbini güçlendirecek ve pekiştirecek şeyler bulacaktır.

Günümüzde müslümanlar Kur'an öykülerinin bu hedefini gerçekleştirmeye her zamankinden daha çok muhtaçtır. Kalplerimizi Kur'an öyküleriyle pekiştirmeye, onlara huzur ve güven kazandırmaya, hak yolunda mevzilerimizi sağlamlaştırmaya ve o mevzilerde ayaklarımızı sağlam tutmaya her zamankinden daha çok ihtiyacımız bulunmaktadır.



Hak ile batıl arasında savaşın kızıştığı, batıl sahiplerinin hak erlerine barbarca saldırdıkları ve çağımızın en bariz özelliği olarak engellerin, aldatanların ve baştan çıkaranların alabildiğine çoğaldığı, İslamın devlet, sistem ve toplum olarak bulunmadığı bir zamanda biz bu Öykülerle yukarıda sayılan şeyleri sağlamaya her zamankinden daha çok muhtacız. âyet, Kur'anın Öykülerinde müminlere hak, öğüt ve derslerin anlatıldığını belirtmektedir. Önemli olan, bu anlamları iyice kavramamız ve elde etmemizdir.<sup>[27]</sup>

#### **Akıl Sahipleri İçin Ders:**

Üçüncü hedef: Akıl sahiplerine ders. Yüce Allah bunu şöyle belirtir: "Onların öykülerinde akıl sahiplerine ders vardır. Kur'an, uydurulan bir söz değildir. O, kendisinden önceki kitapları doğrulayan, inanan millete her şeyi açıklayan, doğru yolu gösteren bir rehber ve rahmettir."<sup>[28]</sup>

Bu, Yusuf suresinin son âyetidir. Sanki surenin tümünde anlatılan Yusuf öyküsünün hedefini iyice düşünüp taşınmaya bizi çağırmaktadır. Yusuf suresinin başında Kur'an öykülerinin metodunu belirten "Bu Kur'anı sana vahyederek öykülerin en güzelini anlatıyoruz" âyeti geçmişti. Her iki âyete baktığımızda şu ilginç tesbiti görüyoruz:

Surenin başında bir âyet, Kur'an öykülerinin kaynağını bize açıklıyor, onları en güzel öyküler olarak niteliyor, bu

öyküleri nasıl ele alacağımızı, nasıl düşünüp onlardan dersler ve öğütler çıkaracağımızı gösteren metodu öğretiyor.

Surenin sonunda bir âyet, Kur'anda bu öykülerin anlatılmasından hedefin ne olduğunu bize gösteriyor. Sanki bizi, Öyküleri okuyup anlatmaya ve bu hedefi gerçekleştirmeye çağınıyor.

Surenin başında bir âyet metodu öğretiyor, sonunda da bir âyet öykülerden hedefi belirliyor. Keşke insanlar bunları kavrasa!<sup>[29]</sup>

### **Kur'anın Öyküleri Neden İbrettir?**

ibret Sözcüğü, geçmek anlamındaki "ubûr" sözcüğünden gelmektedir. Sanki Kur'an öykülerini okuyan bir insan oradan öncekilere geçmekte, yer ve zaman kayıtlarından, içinde bulunduğu yapının tutsaklığından kurtulmakta, kısır ve yetersiz bakışın üstüne çıkmakta, öncekilerin serüvenlerinden ve tarihinden geniş dünyalara açılmakta, 'onlarla beraber olmakta, onları izlemekte, onlardan öğüt almaktadır.

Evet, bunlar insanların başından tekrar tekrar geçen örneklerdir. Kur'an öyküleri onları bize sunmaktadır. Müminler örneği, kafirler örneği, zayıflar ve güçlüler örneği, ezenler ve ezilenler örneği, doğrular ve sapıtanlar örneği.

Öncekilerin öykülerinin bize anlattığı süregelen değerler; hakkın değerleri, batılın değerleri, fazilet ve rezaletin değerleri.

Hak ile batıl arasında savaş devam etmektedir.Tarih, bu savaşların bir çok meydanları, şekilleri, tarz ve alanlarının tekrarıdır. Hepsinde değişen, sadece kahramanlardır.

Kur'an öyküleri bize nice dersler, ibretler ve anlamlar, gerçekler, ilahi yasalar ve değerler sunmakta, nice azık, hazırlık ve silah, nice huzur, güven, sebat ve saadet sunmaktadır.

şüphesiz Kur'an öyküleri iman, amel ve davet, cihad ve düşmana karşı direniş, anlayış ve metod, sabır ve sebat, gerçekler ve ölçüler, dersler, ibretler ve anlamlar bakımından tükenmeyen bir hazine, kesilmeyen bir kaynaktır. "Onların yklerinde akıl sahipleri için ibret vardır" diyen Yüce Allah gerçeği söylemektedir.

Elbette herkes Kur'anın öykülerinden yararlanamıyor, herkes bu öykülerin ibretlerini, derslerini ve anlamlarını aynı ölçüde kavrayamıyor.

Öykülerdeki ibret, akıl sahipleri içindir. Onlardan ancak uyanık akıl ve keskin bakış sahipleri yararlanır. Uygulama endişesi taşıyan, davet bilgilerine ve cihad pratiğine sahip olan kişiler onlardan ibret alırlar.

Kimileri bu ibret, ders ve anlamlar yerine sadece öyküleri okumak ve dinlemekle meşgul olur.

Kimileri bütün bunların yerine öykülerdeki dil, edebiyat, belagat ve sanat çeşitleriyle ilgilenir.

Kimileri de bunların yerine, sabit ve doğru olmayan söylentiler, israiliyyat anlatımlar ve mitolojik hikayelerle uğraşır.

Ama akıl sahiplerinin Kur'anı anlamada metodu başkadır. O metodla Kur'anın bu yüce hedefini gerçekleştirir, onunla buldukları dersler, Öğütler ve anlamlar çıkarırlar. Bu dersler, öğütler ve anlamlardan kendilerini alıkoyacak herhangi bir şeyle meşgul olmayı kabul etmedikleri gibi, başkalarını da meşgul etmeyi kabul etmezler.

Kur'an öykülerinden dersler, öğütler ve anlamlar çıkaracak akıl sahiplerinin izleyecekleri metod nedir? Şimdi de bu metodu tanımaya çalışalım.<sup>[30]</sup>

### **Kur'an Öykülerine Nasıl Bakmalı?**

Kimi müslüman yazarlar, araştırmacılar ve konuşmacılar Kur'anın öncekilerle ilgili öykülerine yanlış bakmış, iyi niyetle de olsa bu öyküleri ele alırken izlenmesi gereken metodu izlememişlerdir. Okuyucu ve dinleyicilere uydurma, batıl ve mitolojiden öteye geçmeyen bir yığın söylenti, haber, rivayet ve ayrıntılar sunmuşlardır. Onları da israiliyyat ve Kitap Ehlinin haberlerinden ibaret olan batıl ve değiştirilmiş kaynaklardan almışlardır.

Öncekilerin Öykülerinden ibret yerlerini yakalamak, hurafe, uydurma ve israiliyyat bataklığına saplanmamak ve

hem kendisini hem okuyucu ve dinleyicileri öykülerin ibret, anlam ve derslerinden alıkoymamak için onlara bakan kişilerin doğru ve sağlam bir metoda sahip olması gerekir. Bu metod Kur'an ve sünnetten alınır.

Kur'anı Kerimde öncekilerden anlatılan öykülere bakma ve onları bilimsel sağlam araştırma metodu ile ele alma konusunda işaretler bulunmaktadır. Kur'anın bu işaret ve yönlendirmelerinden bazıları şunlardır.<sup>[31]</sup>

#### **1- Öncekilerin Öyküleri, Geçmişin Bilinmeyen (Gayb) Haberleridir:**

Kur'an'da öncekilerin öyküleri bilinmeyen (gayb) haberleri kapsamına girer. Çünkü İslama göre gayb (bilinmeyen) şeyler üçtür:

**a-** Geçmiş zamanın bilinmeyenleri. Bu da Hz.Adem'in İblis'le ilişkisini, yasak ağaçtan yemesini ve cennetten yer yüzüne çıkarılmasını anlatan öyküsü, Nuh, Ad, Semud, Medyen öyküleri, İsrailoğulları ve peygamberlerini anlatan öncekilerin Öyküleri gibi.

Bunlar geçmişin bilinmeyenlerindendir. Çünkü geçmişte meydana gelmiş, bitmiş ve geçmiş haberler haline gelmiş olaylardır. Bize göre bunlar bilinmeyen (gayb)dir. Çünkü olaylarını görmedik, onlara tanık olmadık ve çağımızda meydana gelmemiştir.

**b-** Şimdiki zamanın bilinmeyenleri: Şimdi var olan, ama bizim görmediğimiz ve sesini işitmediğimiz valıklar gibi. Melekler, cinler ve şeytanlar gibi. Hatta yüce Allanın varlığı. Varlık olarak Yüce Allah da zamanın bilinmeyenleri (gaybı) kapsamına girer. Çünkü vardır ama bu dünyada biz onu göremiyoruz. Onun için Allaha inanmak, görmeden/gaybe inanmak kapsamına girmektedir.

**c-** Gelecek zamanın bilinmeyenleri: Kiyamet'in ne zaman kopacağı ve o saatte meydana gelecek olaylar, Yecuc ve Mecuc gibi insanlık tarihinde âyet ve hadislerin olacağını bildirdiği şeyler ve olaylar gibi. Diriliş suruna üflenmesinden müminlerin cennete ve kafirlerin cehenneme girmesine kadar geçen kıyamet sahneleri de geleceğin bilinmeyenleri kapsamına girmektedir.

İmanın altı temeline bakan kişi hepsinin bilinmeyenleri ... yasından olduğunu görür. Onlara inanmak gaybe/görmeden inanmaktır. Müminlerin birinci niteliği, gaybe inanmalarıdır, İslam düşüncesi de akılcı, bilimsel ve gaybe inanan bir düşüncedir. Gaybe inanmayan materyalist düşünce ise, inkara ve bilgisizliğe dayanan maddeci bir , düşüncedir.

Kur'an, öncekilerin öykülerini bilinmeyenler/gayb'den saymaktadır. Hud suresinde Hz.Nuh'un kavmini Allaha çağırmaya başlamasından tufanda boğulmalarına, O'nun

müminlerle beraber gemide kurtulup yere inmelerine kadar bütün öyküyü anlattıktan sonra bu olayların ayrıntılarının Allahın Hz.Peygambere gayb aleminden vahyettiği şeyler olduğunu belirtmekte ve şöyle demektedir: "Bunlar gayb haberlerindendir. Onları sana vahyediyoruz. Bundan önce ne kavmin, ne sen onları biliyordun"<sup>[32]</sup>

Yusuf öyküsünün sonunda da bu olayların gayb haberlerinden olduğuna Kur'an işaret etmekte, Allah bildirmeseydi peygamberin onları bilmesinin mümkün olmadığını belirterek şöyle demektedir: "Bunlar, gayb haberlerindendir, sana vahyediyoruz/bildiriyoruz. Onlar elbirliği edip düzen kurdukları zaman sen yanlarında değildin."<sup>[33]</sup>

Aynı değerlendirme Hz.Meryem öyküsü için de yapılmaktadır. Annesinin ona gebe kalmasından

riz.Zekeriyya'nın korumasını üzerine almasına kadar Seçen olayları anlattıktan sonra Kur'an şöyle demektedir:

tsunlar^ gayb habenlerindendir, sana vahyediyoruz. ieryem'e hangisi kefil olacak diye kalemelerini atarlarken en yanlarında olmadığın gibi, çekişirlerken de yanlarında değildin."<sup>[34]</sup>

Ayetten, kendilerini tapınakta hizmete adayan kişilerin aralarında çekiştikleri ve Meryem'in kefaletini üzerine almak

için yarıştıklarını ve kalemelerini atarak kur'a çektikten sonra Hz.Zekerîya'nın korumayı üzerine almaya hak kazandığını anlıyoruz.<sup>[35]</sup>

## **2- Sen Yanlarında Değildin:**

Öncekilerin olayları geçmişin bilinmeyenlerinden olduğu için bu olayları ve ayrıntılarını sadece Yüce Allah bilmektedir. Hem geçmiş, hem şimdi, hem gelecekle ilgili bilinmeyenleri (gaybı) bilen sadece Yüce Allah'tır. Şöyle buyuruyor: "Gaybın anahtarları yalnız O'nun yanındadır. Onları sadece O bilir."<sup>[36]</sup> "Deki, Gayb sadece Allahındır. Bekleyin, ben de sizinle beraber bekliyorum"<sup>[37]</sup>

Yüce Allah, bildirmesi ve göstermesi dışında hiçbir kimsenin gaybı bilemeyeceğini belirterek şöyle buyurmaktadır: "Deki, Allahtan başka, gökte ve yerde olan kimseler gaybı bilmezler. Ne zaman dirileceklerini de bilmezler"<sup>[38]</sup> "Gaybı bilen O'dur. Rızı olduğu peygamber dışında gaybını hiçbir kimseye de göstermez"<sup>[39]</sup>

Hız.Peygamber de, Allanın kendisine bildirdikleri dışında gaybı bilmediğini açıkça belirtmiştir. İnsanlara şöyle demeyi de Yüce Allah kendisine öğretmiştir: "Deki, Allanın dilediği dışında kendime ne bir yarar, ne bir zarar sağlayabilirim. Gaybı bilmiş olsaydım, daha çok hayır işlerdim ve bana kötülük de gelmezdi"<sup>[40]</sup>



Öncekilerin öykülerinin ayrıntılarını bilen sadece Allah olduğu için hiçbir kimsenin bilinmeyen yönlerine dalması ve bildiğini iddia etmesi caiz değildir. Hz.Peygamber bu ayrıntıları bize açıklamadığına göre, acaba onun dışında bu ayrıntıları açıklamaya kim ehildir? Halbuki vahiy son bulmuştur. Ondan sonra da Yüce Allah kimse ile konuşmamış ve o bilinmeyenleri kendisine bildirmemiştir!

H.z.Peygambere öncekilerin öykülerini anlatırken Kur'anın ona söylediği "Sen yanlarında değildin" sözü dikkatinizi çekmiştir. Bu sözle Hz.Peygamberin peygamber olmasaydı ve Allah kendisine onları bildirmeseydi onları bilemeyeceğini belirttiği gibi, öncekilerle birlikte bulunmadığını, aralarında olmadığını ve onlarla beraber yaşamadığını da belirtmektedir.

H.z.Peygamber için bu şeyleri söylemekten amacın onun peygamberliğini ispat etmek, bu haberlerin Allah tarafından olduğunu bildirmek ve Hz.Muhammed peygamber olmasaydı onları bilemeyeceğini belirtmek olduğu doğrudur. Ancak "Sen yanlarında değildin"sözünden, öncekilerin öykülerini incelerken izleyeceğimiz metod ve yararlanacağımız kaynak konusunda Kur'anın bir espirisini görüyoruz. .

H.z.Peygamber için söylenen bu şeyleri öykülerin anlatılmayan ayrıntılarına dalan, bu konuda rivayetler, haberler ve söylentiler nakleden herkese söylüyoruz. Böyle kişilere

"Onlardan anlattığın şeyleri işlediklerinde sen yanlarında mıydın? Onlar söylerken ve işlerken yanlarında mı bulundun? Onları işittin mi? Halbuki sen ne orada idin, ne yanlarında idin. Onlarla beraber de bulunmadın. Görmediğin ve tanık olmadığın şeylerin onların olduğunu nasıl söylersin?" diyoruz.

Bu adam "Ben başkalarından rivayet ediyor ve öncekilerden naklediyorum, onlardan nakleden ve bunları kendilerine nisbet eden kaynaklara bakıyorum" diyebilir.

Biz de ona diyoruz ki, "Kendilerinden naklettiğin kişiler onların yanında mıydılar? Aralarında mı yaşadılar? Halbuki kendilerinden aldığın raviler tsraüoğullarından olup öncekilerin olayları konusunda kendilerine güvenilmeyen kişilerdir. Aldığın kaynaklar her türlü tahrife ve değişikliğe uğramış israiloğulları haberleridir"<sup>[41]</sup>

### **3- Onları Allahtan Başkası Bilmez.**

Kur'an, Öncekilerin kişileri ve öyküleriyle ilgili kimi olayları Allahtan başka kimsenin bilmediğini belirtmektedir. Bu demektir ki onları İnsanlardan hiçbir kimse bilmez. Yüce Allah buyuruyor: " Nuh, Âd, Sernûd kavmi ve onlardan sonra Allahtan başka kimsenin bilmediği sizden önceki kişilerin haberi size gelmedi mi?"<sup>[42]</sup>

Ayetteki "Onları Allahtan başka kimse bilmez" sözü, insanlardan herhangi bir kişinin o ayrıntıları bilmesinin

kesinlikle mümkün olmadığını ve onları bilmenin sadece Allaha ait olduğunu belirtir. Kur'anı Kerimin bu işareti, bize tarihe bakma, onu araştırma ve değerlendirme konusunda geçerli ve değerli bir ölçü vermektedir.

Şüphe yok ki insanların hayatı için kişilerin yazdığı, kalıba döktüğü ve naklettiği tarih çok yeni olup öncekilerin olaylarından ve ayrıntılarından çok az şey içerirken, sözkonusu olaylar ve ayrıntılardan çok şeyleri de içine almamıştır. Kaldiki doğruyu söyleyen ilahi kaynaklara dayanmayan salt beşeri tarihçiliğe, rivayet edilen materyal hakkında şüpheler uyandıracak haklı eleştiriler de yöneltilmektedir.

Nitekim bu âyetten, öncekilerin tarihinde "kayıp halkalar" diye adlandırılan şeylerin olduğunu öğreniyoruz, insanlık tarihinin kaydetrru iği ve hiçbir insanın bilmesinin mümkün olmadığı bu kayıp halkaların bilgisini Yüce Allaha bırakmamız, onlara dalmaktan kaçınmamız, Allanın kelimasına karşı edepli olmamız, onun bize vereceği şeylerle yetinmemiz, bilimsel ve metodoljik olarak, komin tın uzmanları olarak sözkonusu halkaları Allahın bize bildirmediği sürece bilmediğimizi ve bilmemizin mümkün olmadığını itiraf etmemiz gerekir.

Bazı yazarların ve konuşmacıların bu âyete aykırı davranmayı kendilerine nasıl uygun gördüklerini ve kitap

ehlinden daha önce yaşamış kimi kişilerin onları bilebileceğini nasıl düşünebildiğini anlayamıyorum!

Kur'an "Onlardan sonra Allahtan başka kimsenin bilmediği kişiler" derken, yahudiler biz onları biliyoruz,

diyorlarsa ve bu konuda birtakım rivayetler ve ayrıntılar anlatıyorlarsa, onlara nasıl güvenilir?

Kur'anın apaçık ifadesine karşı çıkan ve kesin olarak inkar ettiğini ispat edebileceklerini iddia eden kişileri nasıl tasdik edebiliriz?

Abdullah İbn Abbas, öncekilerin soylarıyla ilgili konuşan kişilerin sözleri kendisine nakledildiği zaman "Nesipçiler yalan söylüyorlar" derdi.

Abdullah İbn Mesud da bu âyete dayanarak cehennemdeki soylarını bildiklerini iddia edenlerin yalan soylu olduğunu söylüyordu.

Hızlı Ali'ye bir adam gelmiş ve "İnsanların soyunu etim ben biliyorum" demiştir. Ona, Yüce Allahın "Ad, Semî Kes halkı ve bunlar arasında geçen çok nesiller" sâdece. > Sördün mü? diye sordu. Adam, ben bunların çoğunu nesebini biliyorum, dedi. Bunun üzerine Hz. Âli "Sizden öncekilerin, Nuh, Ad, Semud ve Allahtan önce."

kimsenin bilmediği onlardan sonra gelenlerin haberi size gelmedi mi?" âyetini gördün mü? dedi. Adam sustu ve cevap veremedi. [\[43\]](#)

#### 4- Onlar Hakkında Onlardan Bilgi Sorma:

Kur'an, öncekilerin haberlerini, öykülerinin ayrıntılarını, olaylarını, kahramanlarını ve yerlerini kitap ehlinde sormayı kesin olarak yasaklamıştır. Bu yasaklama, ashabı kehf öyküsü ve onların sayısı hakkında Öncekilerin ihtilafa düşmeleri anlatılırken yapılmaktadır. Yüce Allah buyuruyor:

"Karanlığa taş atar gibi "Mağara ehli üçtür, dördüncüleri köpekleridir" derler, yahut "Beştir, altıncıları köpekleridir" derler, yahut "Yedidir, sekizincileri köpekleridir" derler,-Deki, onların sayısını en iyi bilen rabbimdir. Onları pek az-kimseden başkası bilmez. Bunun için onlar hakkında kimse ile tartışma ve onlar hakkında kimseden bir şey sorma"<sup>[44]</sup>

Onların sayısı, haberleri ve kimlikleri hakkında kimseden bir şey sorma. Evet, onlar hakkında "Onlardan kimse"den bir şey sorma. "Onlardan kimse"ifadesi , karanlığı taşlar gibi, öncekilerin öykülerine ve haberlerine bilgisi olmadan dalabilecek, hayatları hakkında bilgisizce bilgiler vermeğe kalkışacak kişileri gösterir

"Onlardan kimse" sözünün en açık muhatapları kitap ehlidir. Yani yahudi ve hristiyanlardır. Çünkü bunlar başkalarına karşı bilgiçlik taslıyor ve kendilerine Öncekilerin bilgilerini kendilerinin bildiği süsü veriyorlardır.

âyetteki yasak, Hz.Peygambere yapıldığı gibi, her müslüman içindir de. Çünkü Rasulullaha yapılan sesleniş, ümmetine yapılmış demektir. Bu yasak her yazar ve müellife yöneliktir. Onlara israiliyyata gitmeyi, öncekilerin öyküleriyle ilgili onlardan bilgiler almayı yasaklamaktadır.

Bu yasak aynı zamanda her konuşmacı ve vaiz içindir de. Bunlara da israiliyyat bilgileri kullanmayı yasaklamaktadır.

Ashab ve tabiin bilginleri, bu âyetten bunu anlamışlardır. Öncekilerin öykülerinin ayrıntıları hakkında kitap ehline başvurmanın ve bu konuda onların söylediklerinden bilgiler aktarmanın yasak olduğunu anlamışlardır.

. İbni Abbas, "Onlar hakkında kimse ile tartışma" ifadesi, onlarla ilgili sana anlattıklarımız yeterlidir, onlar hakkında tartışma yapma" anlamına gelir, demektedir.

Katade de "Onlar hakkında tartışma yapma" ifadesinin "Onlarla ilgili sana anlattıklarımız yeterlidir" anlamına gelir, demektedir.

İbni Zeyd, "Onlar hakkında onların hiçbirinden bir şey sorma" ifadesinin, Ashabı Kehfin sayısı hakkında ehli kitaptan bir şey sorma, çünkü onların sayısını bilmezler, onlar hakkında kesin bilerek değil, karanlığa taş atar gibi şeyler söylerler, anlamına geldiğini söylemektedir.

İbni Abbas, "Onlar hakkında onların hiçbirinden bir şey sorma" ifadesinde geçen "onlardan" maksadın kitap ehli olduğunu söylemektedir.

Mucahid, "Onlar hakkında onların hiçbirinden bir şey sorma" ifadesinde kastedilenlerin yahudiler olduğunu, Ashabı Kehf hakkında yahudilere bir şey sorma, onlarla ilgili sana bildirdiklerimiz yeteridir, demek istediğini belirtmektedir.

İbn Kesir, "Onlar hakkında onların hiçbirinden bir şey sorma" âyetiyle ilgili şöyle demektedir: "Onların bu konuda bilgileri yoktur. Sağlam hiçbir bilgiye dayanmadan, karanlığa taş atar gibi kendilerinden birtakım şeyler uydurup söylüyorlar. Ey Muhammed! Allah sana hiçbir şüphe ve tartışma götürmeyen gerçek bilgiyi vermiştir."<sup>[45]</sup>

Seyyid Kutup da şöyle demektedir: "Kur'an, peygambere bu konuda tartışma yapmamasını söylemekte, onlar hakkında tartışma yapan kişilerden bir şey sormamasını istemektedir. Bu da yarar sağlamayan ve müslümanın hakkında kesin bilgisi bulunmayan şeylerin peşine takılarak akıl gücünün israf edilmemesini öngören islamın metodu gereğidir."<sup>[46]</sup>

##### **5- Bihnediğin Şeyin Peşine Düşme:**

Kur'andan bir âyet bize araştırma ve bilgi edinme yöntemini ve yarar sağlamayan konularda akli enerjinin tüketilmemesi gerektiğini öğreterek şöyle demektedir:

'Bilmediğin şeyin ardına düşme. Şüphesiz kulak, göz ve kalb, bunların hepsi ondan sorumludur."<sup>[47]</sup>

Seyyid Kutup bu âyetin tefsirinde şöyle demektedir:" Bu âyet, akıl ve kalp için insanlığın çok yeni öğrendiği bilimsel metodu kapsayan ve ona hem kalbin istikametini hem de Allanın denetimini ekleyen mükemmel bir metod belirlemektedir.

Hüküm vermeden önce her olay, her hareket ve her haber hakkında araştırıp soruşturmak ve emin olmak Kur'anın çağrısı ve islamın hassas metodudur. Akıl ve kalp ne zaman bu metoda uyarsa, inanç bilgilerinde kuruntu ve hurafelere yer kalmaz, yargı, sosyal ilişkiler ve yönetim alanında zan ve şüpheyeye yer kalmaz, araştırma, deney ve bilimler alanında yüzeysel hükümlere ve kuruntu faraziyelere yer kalmaz.

Bilmediğin şeyin ardına düşme. Söylenen söz, yapılan rivayet, açıklanan bir sosyal olay, basite indirgenen bir hadise, seri bir hüküm veya itikadi bir meselede kesin , olarak bilmediğin bir şeye tabi olma."<sup>[48]</sup>

Kur'anın bilgi, inceleme ve araştırma metoduna işaret eden ve açık bir yasak içeren bu âyetten hareket ederek öncekilerin öyküleriyle ilgili Ku'an ve sünnetin bilgi vermediği şeyler konusunda kitap ehlinde bir şey almıyoruz.



Öncekilerin öyküleriyle ilgili israiliyyata başvurmama konusunda bu âyeti delil sayıyoruz. Çünkü bu israiliyyat, hakkında bilgi bulunmayan şeylerle ilgilidir. Mitoloji, ve kuruntu kapsamına girmektedir. Bunların doğruluğundan araştırmacı emin olamadığı gibi, rivayetlerinin sağlamlığından da emin olamamaktadır.

Böyle oldukları sürece onları almamız, nakletmemiz ve kullanmamız caiz olmaz. Çünkü kesin doğruluğundan emin olmadığımız şeylerdendir.<sup>[49]</sup>

#### **6- Bir Fâsık Size Bir Haber Getirirse, Onu Araştırın:**

Yüce Allah buyuruyor: "Ey inananlar! Bir millete kötülük edip yaptıklarınıza pişman olmamak için bir fasık size bir haber getirirse, onu araştırın"<sup>[50]</sup>

Bu âyet, fasıkîar kaynağına dayanan haberleri araştırma ve tahkik etme konusunda Kur'an'dan bize bilimsel bir metod vermektedir.

Şüphesiz fasıklar güvenilir olmayan kişilerdir. Aktardıkları haberlerde yalan, saptırma ve değiştirme olmaktadır. Onun için yaptıkları rivayet ve verdikleri haberler hakkında şüphe ve kötü zannın olması kaçınılmazdır. Bu rivayet ve haberleri eleştirme, araştırma ve soruşturmaya tabi tutmamız gerekir.

Bütün bunları müslüman görünen fasıklardan gelen haberler ve rivayetler hakkında uygulmamız gerekiyor da,

kafirlerden bize gelen haberler ve rivayetler hakkında neden uygulamayalım!? Yahudiler, israliyyat denilen bilgilerde çok profesyonelce yalan söyleyip tahrifat yapıyorlar. Tarih, rivayetler ve haberler konusunda hiç de güvenilir değildirler. Onlardan gelen çok şeylerde uydurma, değiştirme, hurafe ve iddia özelliği bulunmaktadır. Durum böyleyken, isailiyyat bilgilerini nasıl alabiliriz? Bütün çarpıklıklarına rağmen onları nasıl kabul edebiliriz ve Allanın ne önünden ne ardından batılın karışmadığı Kitab'ını onlarla nasıl açıklayabiliriz?

Kafirlerin haberlerini rivayet ederken daha çok sorgulamamız, araştırıp soruşturmamız gerektiği gibi, onlardan ancak doğru bildiklerimizi almamız gerekir. Bunlar da Kur'an ve sünnet tarafından doğrulananlarla sınırlı olmalıdır.

Bu iki âyet bize araştırma ve bilgi konusunda, öncekilerin öykülerine nasıl yaklaşmamız gerektiği konusunda Kur'andan eşsiz bir metod vermektedir.

Isra süresindeki "Bilmediğin bir şeyin ardına düşme" âyeti, bilimsel olarak araştırıp tahkik etmeden haberleri rivayet etmeyi yasaklamaktadır. Hucurat süresindeki "Bir fasık size bir haber getirirse, araştırın" âyeti de, başkaların söylediklerini araştırıp tahkik etmeyi gerektirmektedir.<sup>[51]</sup>

## 7- Onlar Bilmiyorlar:

Yahudiler bilmezler. Bilgileri kuruntu, iddia ve temennilerden başka bir şey değildir. Kur'an onlar için şöyle demektedir: "Onlardan bir kısmının okuyup yazması yoktur. Kitabı da bilmezler. Bildikleri sadece birtakım yalan ve kuruntulardır"<sup>[52]</sup>

, Yahudiler, müfteri ve yalancıdırlar. Allah adına yalan söyleyip iftira etmektedirler. Böyle olan kişiler insanlara iftira ve yalan söylemekten çekinirler mi? Öncekiler hakkında yalan söylemekten çekinirler mi? Tarihe ve ilme iftira etmekten sakınırlar mı?

Kur'anı Kerim, Allaha nasıl iftira ettiklerini şöyle belirtmektedir: "Allah fakirdir, biz zenginiz, diyenlerin söylediklerini şüphesiz Allah işitmiştir. Söylediklerini ve peygamberleri haksız yere ödürmelerini yazacağız. "Yakıcı azabı tadın" diyeceğiz. Bu yaptığınızın karşılığıdır. Yoksa, Allah kullara asla zulmetmez." Şüphesiz ateşin yiyeceği bir kurban getirmediğe hiçbir peygambere inanmayacağız, diye Allah bize söz verdi" diyenlere, deki; benden önce peygamberler size belgeler ve dediğiniz şeyi getirdi. Doğru söylüyorsanız, onları niçin öldürdünüz?"<sup>[53]</sup>

Yahudiler peygamberlere, suçsuz temiz kadın ve erkeklere iftira ederler. Onlar hakkında yalan ve iftiralar

yayarlar, onlara noksanlıklar ve alçaklıklar nisbet ederler. Hz.İsa'nın annesi iffetli Hz. Meryem için neler söylemediler!? Kur'an onlar için şöyle demektedir: "Bu, inkarlarından, Meryeme büyük bir iftira etmelerinden ve Allanın rasulü meryem oğlu İsa Mesih'i öldürdük, demelerinden ötürüdür. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle göründü"<sup>[54]</sup>

^iler, müslümanları kıskanmakta, büyük bir istek, kararlılıkla onları islamdan geri döndürmek 1 Mirler. Bu istek ve arzulannı içeren ve emellerini gerçe -^ren rivayetlerini nasıl alabiliriz? Onların iç yüzlerir Yüce AUah şöyle belirtmektedir: "Kitap ehlinin çoğu, -^ kendilerine apaçık belli olduktan sonra , âklarından dolayı, sizi, inandıktan sonra küfre döndür;-^ isterler "<sup>[55]</sup>

-'Üler hakkı gizler, başkalarını aldatmak ve batıla teşvik efnek için yajan ve batı şeyier yayarlar. Yüce Allah buyuru>jr ; «^Uahın baptan indirdiklerini gizleyenler ve karşı ıg,,ıcja az bir ücret alanlar, midelerine ateşten başka bir şey <yemezjer Kıyamet günü Allah onlarla konuşmaz, onla:i günahlarından arındırmaz. Onlar için acıklı bir azap vardır.<sup>[56]</sup>

"liler bile bile hakkı gizlerler .Yüce Allah buyuruyor: ^ızc anacaklarım mı umuyorsunuz? Oysa onlardan bir takımı

Aljahm sözünü işitiyor, ona akıllan yattıktan sonra bile bil\* onu değiştiriyorlardı. "[57]

'dilerde güvenilir sağlam bilgi değil, rezillik ve narı vardır. Çünkü sağlam bilgi, sahibine yarar sağlar,

onu ;s ^ı eder ve mutlu yapar. Hakla ve hakkın sahipleriyle yapar. Bilgi, sahibine bunları kazandırmıyorsa, hiç

^dilerin yaptıkları bilmiyenlerin yaptıkları gibidir. sözleri bilmiyenlerinki gibidir, Kur'an, şayet bilmiş OlSc:ırMı bu tür rezillik ve sapıklıkları yapmazlardı, deme \^^r Onun için bu söyledikleri ve yaptıklarıyla onlar " diyenler gibidirler.Yücc Allah buyuruyor:

"Ellerinde olanı doğrulayan bir peygamber Allah katından onlara gelince, kitap verilenlerden bir takımı, bilmiyorlarmış gibi, Allanın kitabını arkalarına attılar. Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında şeytanların söylediklerine uydular. Oysa Süleyman kafir değildi, ama insanlara sihri öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı. Babil'de, melek denilen Harut ve Marufa bir şey indirilmemişti ki ikisi "Biz sadece imtihan ediyoruz, sakın inkar etme" desinler ve karı ile kocanın arasını ayıran şeyi insanlar onlardan öğrensinler. Zaten Allah'ın izni olmadıkça onlar kimseye zarar veremezlerdi. Kendilerine zarar verecek, faydalı olmayacak şeyler öğreniyorlardı. And olsun ki, onu satın alanın ahiretten bir nasibi olmadığını biliyorlardı.

Kendilerini karşılığında sattıkları şeyin ne kötü olduğunu keşke bilselerdi! "[\[58\]](#)

Bu âyetlerde yahudilerin bilgisinden söz eden cümlelere şöyle bir bakalım;

**a-** Bilgileri "bilmiyorlarmış gibi, Allanın kitabını dışlamaya" götürmüştür.

**b-** Bilgileri, kendilerini "İnsanlara sihri öğreten" şeytanlarla beraber yapmıştır.

**c-** Bilgileri, kendilerini "Zarar veren, ama yarar sağlamayan" şeyleri öğretmeye götürmüştür.

**d-** "Onu satın alan kişinin ahirette hiçbir nasibinin olmadığını" bildikleri halde bütün bunları yapmışlardır.

Bütün bu suçlar sebebiyle Kur'an, bilselerdi onları yapmazladı, demektedir. O halde onlar bilmiyorlar. "Kendilerini karşılığında sattıkları şey ne kötüdür. Keşke bilselerdi!" Bilselerdi, İman edip Allaha karşı gelmekten sakınsalardı, Allah katından olan sevap daha hayırlı olurdu.

Doğru ve yararlı bilgi, imana götüren ve takvayı sağlayan bilgidir. Bilgi bu meyveyi vermiyorsa, yok sayılır.

Yahudilerin bilgisi onları bu yararlı ve güzel sonuca kendilerini ulaştırmadığından yok gibidir. Aksine, yahudilerin bilgisi onları ters bir sonuca götürmüştür. Onları bozgunculuklara, sapıklıklara, batıla ve yalanlara götürmüştür.

Yahudiler kuruntu, yalan ve temennilerden başka bilmezler. Bilmiyenlerle beraber oluyorlar ve onların davrandıkları gibi davranıyorlar. Bilselerdi, böyle yapmazlardı.

Yahudilerin bilgisi hakkında Kur'anın söylediği budur. Öyleyse, onların bilgi dedikleri şeylerine nasıl güvenebiliriz? Onların gerçekleri bildiklerini nasıl iddia edebiliriz? Onların bu yalan ve uydurmalarıyla batılın önünden ve ardın ulaşamadığı Allanın kitabını nasıl açıklayabiliriz?<sup>[59]</sup>

#### **İsrailiyyatı/Kitap Ehli Bilgilerini Rivayet Etmenin Hükümü:**

Müslümanlar, israiliyyat haberleri rivayet etme konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları mutlak olarak rivayet edilmesini yasaklamıştır. Bu konuda açık âyet ve hadislerle dayanmıştır. İtim ve araştırma konusunda İslamın metodunu gözönünde bulundurmuştur. İsrailiyyaü rivayet etmenin caiz olduğunu gösterebilecek kimi hadis ve sözleri de kendine göre yorumlamışlardır.

Bazıları da mutlak olarak israiliyyat haberleri rivayet etmenin caiz olduğunu söylemiş, bu konuda kapıyı ardına kadar açarak bu haberlerle tefsir, tarih ve öykü sayfalarını doldurmuş, Yüce Allahın kitabını onlarla tefsir etmiştir.

Bazıları da israiliyyat haberleri rivayet etmeyi şartlara bağlamış, sadece belirli alanla ilgili olanları almayı uygun görmüştür.

Bu konudaki görüşleri ve delilleri sergilemenin yeri burası değildir. Umulur ki "Açıklık ve kapalılık Arasında Kur'an'ın Müphemleri" konusunda başka bir çalışmada bunları belirtiriz.

İsrailiyyat konusunda araştırmacı alimlerin bakış açılarını benimsiyoruz. Delil ve hüccet olması yahut örnek ve destek yapılması için bu haberlerden herhangi bir şey rivayet etmenin caiz olmadığı görüşünü tercih ediyoruz. Onlardan olsa olsa yanlışlığını göstermek, teşhir etmek, uyarmak ve sakındırmak için rivayet edebiliriz. Alimlerin israiliyyat haberlerini sınıflandırmasını gördükten sonra bu konu ile ilgili görüşümüzü belirteceğiz.<sup>[60]</sup>

#### **İsrailiyyatın Kısımları:**

Elimde şehid Dr.Muhammed Hüseyin Zehebi'nin " el-İsrailiyyat fî't-Tefsir ve'l-Hadis" (Tefsirde ve Hadiste İsrailiyyat) adında değerli bir çalışması vardır. Bu çalışmasında israiliyyatın kısımları, onları rivayet etmenin hükmü, rivayet etmeyi yasaklayan ve caiz görenlerin delillerini anlatmaktadır. Bu çalışmaya dayanarak israiliyyatın kısımlarını belirteceğim.

İsrailiyyat, üç ölçüye göre üç kısma ayrılır:

- a- Doğru olup olmaması bakımından kısımları.
- b- Dinimize uygun olup olmaması bakımından kısımları.
- c- Konulan bakımından kısımları.<sup>[61]</sup>



### **Doğru Olup Olmaması Bakımından İki Kısma Ayrılır:**

**1- Doğru olanlar:** Hz.Peygamberin nitelikleriyle ilgili Kur'anda bulunan şeyleri doğrulayan haberler gibi. Yüce Allah buyuruyor :<sup>[62]</sup> " Ey peygamber! Biz seni şahit, müjdeleyici, uyarıcı, izniyle Allaha çağırın ve ışık saçan bir kandil olarak gönderdik"

Bu nitelikler Tevrat'ta da bulunmakta ve onu görenlerin böyle olduğunu belirtmektedir. Buharı, Ata İbni Yesar'dan rivayet ederek şöyle dediğini belirtir: Abdullah b.Amr'a rasladım. Tevrat'ta Rasulullahın niteliklerini söyler misin, dedim. Peki, Allaha yemin ederim, Kur'anda nitelendiği gibi Tevrat'ta da nitelenmektedir, dedi. "Ey peygamber! Biz seni şahit, müjdeleyici ve uyarıcı, ümmiler için koruyucu olarak gönderdik. Sen benim kulum ve elçimsin. Adın mütevekkildir. O katı ve kaba değildir. Bozulmuş olan dini "Lailahe illeliah" diyerek düzeltmedikçe, Allah, onunla kapalı kalpleri, sağır kulakları ve kör gözleri açmadıkça canını almayacaktır. Ata derki; Kabu'l-Ahbar'a rasladım. Aynı şeyi ona sordum. Farklı bir harf bile söylemedi"<sup>[63]</sup>

**2- Uydurma olanlar:** Yalancıların iddia ettiği gibi yeri ve gökleri kuşattığı söylenen Kaf dağı hurafesi, gibi.<sup>[64]</sup>

## **Dinimize Uygun Olup Olmaması Yönünden De Üç Kısma Ayrılır:**

**1- Dinimize uygun olanlar:** Buhari'nin Ebu Said el-Hudri'den rivayet ettiği şu haber buna örnektir: Rasulullah şöyle dedi: Kiyamet günü yer yüzü bir ekmek gibi olur. Yolculukta birinizin ekmeğini eline aldığı gibi Allah onu eline alır ve cennet ehline hazırlar.

Yahudilerden bir adam geldi ve Ey Ebu'l-Kasım, Allah seni mübarek kılsın. Kiyamet günü cennet ehlinin varacağı yeri sana bildireyim mi? Olur, dedi. Adam, yer yüzü bir ekmek gibi olur- Peygamberin belirttiği gibi-dedi. Rasulullah bize baktı ve azı dişleri görünecek kadar güldü."<sup>[65]</sup>

**2- Dinimize aykırı olanlar:** Tevrat'ın çıkış bölümünde yahudilerin Hz.Harun'a nisbet ettikleri Israiloğultarı için buzağıyı kendisinin yaptığı ve ona tapmağa çağırdığı, Tekvin bölümünde Yüce Allah'a nisbet ettikleri yer ve gökleri altı günde yaratınca yorulduğu ve yedinci gün olan cumatesi günü dinlendiği-Allah bunlardan münezzehtir-haberleri gibi.

**3- Dinimizin kabul veya red etmediği haberler:** Adamın amcasını öldürmesi, başkalarını onu öldürmekten sorumlu tutması, ineğin kesilmesi, öldürülen kişinin dirilmesi ve kimin Öldürdüğünü söylemesi gibi Israiloğulları ineği öyküsünün ayrıntıları buna örnektir.<sup>[66]</sup>

### **İsrailiyyat, Konusu Bakımından Da Üç Kısma Ayrılır:**

**a- İnançla ilgili olanlar:** Buhari'nin Abdullah İbn Mesud'dan şu rivayeti buna örnektir: Yahudilerin din adamlarından biri Rasulullaha geldi ve şöyle dedi: Ey Muhammed! Allanın gökleri bir parmak, yerleri bir parmak, ağaçları bir parmak, suyu ve toprağı bir parmak ve diğer yaratıkları bir parmak üzerinde tutacağına ve "melik benim" diyeceğine inanıyoruz.

Rasulullah, yahudi din adamının bu sözüne azı dişleri görünecek kadar güldü ve şu âyeti okudu: "Onlar Aühâ gereğı gibi anlamadılar. Kiyamet günü bütün yer yüzü O'nun avucundadır. Gökler de onun sağ elinde durulmuş olacaktır. O, ortak koştuklarından yüce ve münezzehdir"<sup>[67]</sup>

**b- Ahkamla ilgili olanlar:** Buhari'nin Abdullah İbn Amr'dan rivayet ettiği şu haber buna örnektir: Yahudiler, Rasulullaha, zina yapan yahudi bir kadın ve erkek getirdiler. Onlara, sizden zina yapanlara ne yapıyorsunuz, dedi. Yüzlerini siyaha boyarız ve döveriz, dediler. Onlara, Tevrat'ta recim cezası yok mu? dedi. Hayır, onda birşey göremiyoruz, dediler.

Abdullah İbn Sellam, yalan söylüyorsunuz, doğru söylüyorsanız Tevrat'ı getirin okuyun, dedi.

Tevratı okuyan yahudi din adamı okurken elini recim âyeti üzerine koydu, önünü ve arkasını okuyup recim âyetini

okumadı. Ama Abdullah, adamın elini recim âyeti üzerinden kaldırıp bu nedir? diye sorunca, recim âyetidir, dediler.

Rasulullah, o ikisinin recmedilmesini emretti ve mescidin yanında cenazelerin konulduğu yere yakın yerde recmedildiler.

Abdullah îbn Amr şöyle dedi: Kadının arkadaşı olan adamın kadın üzerine eğilip onu taşlardan korumaya çalıştığını gördüm.<sup>[68]</sup>

**c- Tarih, öykü, öğüt ve dinsel motiflerle ilgili olanlar:** İsrailiyyat haberlerin Hz.Nuh'un gemisinin yapılışı, kerestesi, uzunluğu, genişliği ve içinde meydana gelen olaylarla ilgili söyledikleri bunun örneğidir.<sup>[69]</sup>

Üç yönden de israiliyyat haberlerini değerlendirdiğimize zaman şu sonuçlara varıyoruz:

**a-** Kur'an ve sünnette doğrulayan benzerleri bulunmadıkça, israiliyyat haberlerini doğru kabul etmiyoruz. Doğru kabul ediyorsak, kendisi doğru olduğu için değil, aynı şey Kur'an veya sünnette bulunduğu içindir.

**b-** Sahih kaynaklarımızda da bulunan ve dinimize uygun olan bir israiliyyat haberi, artık israiliyyattan çıkar, dinimizin niteliğini ve ahkamımızın özelliğini kazanır. Böylece İslamdan, din ve kültürümüzden olur.

c- Dinimize aykırı olan israiliyyat haberler, ancak yalan ve iftira olduğunu belirtmek ve başkalarını ondan sakındırmak için rivayet edilebilir. Ne yazık ki daha önce kimi müslümanlar bu gibi şeyleri kabul ve tasvip ederek nakletmişlerdir.

d- İsriliyyattan uydurma ve zayıf olan haberler kesin bilgi fade etmez. Çünkü anlattığı şeylerin meydana gelip elmediği belli değildir. Öncekilerin Öyküleriyle ilgili olarak onları nakletmek ve Kur'anı onlarla tefsir etmek, uydurma ve yalan haberlerle tefsir yapmak demektir. Bunun caiz olduğunu kim söyleyebilir?

e- Dinimizin hakkında bir şey söylemediği, onunla çatışmadığı, inanç ve ahkamla ilgili olmayan, yani hatırlatma ve ek bilgi türünden rivayet edilmesini caiz gören alimlerin rivayet ettiği israiliyyat haberlerin de rivayet edilmesini caiz görmüyoruz. Ancak araştırmacı alimler, bu tür rivayetleri kendisinden sakındırmak ve okuyucuları uyamak amacıyla nakledebilirler. Çünkü araştırmadan nakletmek, Kur'anın daha önce belirttiğimiz araştırma, inceleme ve bilgi edinme metodu ile çatışmaktadır.<sup>[70]</sup>

#### **İsrailiyyat Haberleri Nakletmenin Yasak Olduğunu Gösteren Deliller:**

Yahudilerin kitasbın kelimelerini tahrif etmeleri, tarih konusunda onları güvenilir olmayan kişiler yapmıştır. Yüce

Aliah buyuruyor:" Yahudilerden yalana kulak verenler ve sana gelmeyen başka bir topluluk hesabına casusluk yapanlar sözlerin asıl yerlerini deneğiştirirler ve "Böyle bir fetva size verilirse alın, verilmezse kaçının" derler."<sup>[71]</sup>

"Verdikleri sözleri bozdukları için onlara lanet ettik. Kalplerini katılaştırdık. Onlar sözlerin yerlerini değıştiriyorlar. Kendilerine belletilenlerin bir kısmını unuttular, içlerinden pek azından başkasının daima hainliklerini görürsün."<sup>[72]</sup>

2- Yahudiler naklettikleri söz ve haberlerde iftira edip yalan söylüyorlar. Yüce Allah buyuruyor: "İnkâr etmeleri ve Meryem'e büyük bir iftira yapmaları sebebiyle..."<sup>[73]</sup>

3- Yahudiler, müslümanları dinlerinden uzaklaştırmak isterler. Bunu da İsrailiyyat haberler yoluyla yaparlar. Yüce Allah buyuruyor:" Kitap ehlinin çoğı, hak kendilerine apaçık belli oduktan sonra, içlerindeki kıskançlık sebebiyle, sizi, inandıktan sonra küfre döndürmek isterler."<sup>[74]</sup>

4- Yahudiler bile bile hakkı gizler, yine bile bile tahrif ederek batıla çevirirler. İsrailiyyat haberleri de hakkı gizleme ve tahrif etme alanlarından başka bir şey değıildir. Yüce Allah buyuruyor: "Size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Oysa onlardan bir takımı, Allanın sözünü işitiyor, ona akılları yattıktan sonra bile bile onu tahrif ediyorlardı."<sup>[75]</sup>

5- Yahudilerin bilgileri kuruntu, yalan ve temennilerden ibarettir. Yüce allan buyuruyor: "Onlardan bir kısmının okuyup yazması yoktur. Kitabı bilmezler. Bildikleri sadece birtakım yalan ve kuruntulardır."<sup>[76]</sup>

6- Yahudiler bile bile hakkı ırakır ve batıla uyarlar. İsrailiyyat haberlerinde bu özellik hakimdir. Yüce Aliah buyuruyor: "Ellerinde olanı doğrulayan bir peygamber Aiih katından onlara gelince, kitap verilenlerden bir takımı, bilmiyorlarmış gibi, Allanın kitabını arkalarına attılar. Şeytanların Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında söylediklerine uydulr."<sup>[77]</sup>

7- Yahudiler, bilmeyen ve anlamayan bir millettir. Biliyormuş gibi davranırlar. Halbuki bilselerdi batıl ve yalan şeyleri yaymazlardı. Yüce Allah buyuruyor:"Andolsun ki onu satın alanın ahiretten bir nasibi olmadığını biliyorlardı. Kendilerini karşılığında sattıkları şeyin ne kötü olduğunu keşke bilselerdi. Onlar inanıp Allaha karşı gelmekten sakınsalardı, Allah katından olan sevap daha hayırlı olurdu. Keşke bilselerdi."<sup>[78]</sup>

8- Öncekilerin öyküleri geçmişin bilinmeyenlerindendir. Geçmişin bilinmeyenlerini de sadece Allah bilir. Yahudiler kendilerinden Öncekilerin olaylarına şahit olmamışlardır. Yüce Allah buyuruyor:" Sana vahyettiklerimiz gaybe ait haberlerdir.

Onlar elbirliği edip düzen kurdukları zaman yanlarında değildin."<sup>[79]</sup>

9- Kur'an, yahudilere karşı müslümanların nasıl mücadele edeceklerini, onlara "Siz mi daha iyi

biliyorsunuz, Allah mı daha iyi biliyor?" diyerek şüphelerini, söylentilerini ve israiliyyat haberlerini iptal etmelerini öğretmiştir. Yüce Allah buyuruyor: "De ki, bizim ve sizin rabbiniz olan Allah hakkında bize karşı hüccet mi gösteriyorsunuz? Bizim yaptıklarımız kendimize, sizin yaptıklarınız da kendinize aittir. Biz ona karşı samimiyiz. Yoksa İbrahim, ismail, İshak, Yakub ve torunlarının yahudi veya hıristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz? Peki, siz mi, yoksa Allah mı daha iyi bilir? Allah tarafından kendisine bildirilen bir şeyi gizleyenden daha zalim kim vardır? Allah yaptıklarınızdan gafil değildir."<sup>[80]</sup>

10- Önceküerin tarihinde kayıp halkalar bulunmaktadır. Allah, o halkaları kimsenin bilmediğini, sadece kendisinin bildiğini belirtmektedir. Onları bildiğini iddia eden israiliyyat haberleri Kur'ana tamamen aykırı düşmektedir. Yüce Allah buyuruyor:" Nuh, Ad, Semud ve Allahtan başka kimsenin bilmediği onlardan sonra gelenlerin haberi size gelmedi mi?"<sup>[81]</sup>



11- Kur'an, öncekilerin haberleri hakkında kitap ehlinen bir şey sormayı ve öncekilerin öyküleri hakkında onlardan bilgi istemeyi kesin olarak yasaklamaktadır. Şöyle buyuruyor: "Onlar hakkında, onların hiçbirinden bilgi sorma"<sup>[82]</sup>

12- Kur'an, bilgisizce konuşmayı kesin olarak yasaklamaktadır. İsrailiyyat da bilgisizce konuşma türündendir. Sahipleri de hakkında bilgileri olmayan şeylerin peşinden giderler. Yüce Allah buyuruyor: "Bilmediğin bir şeyin ardına düşme. Şüphesiz göz, kulak ve kalp, bütün bunlar ondan sorumludur"<sup>[83]</sup>

13- Fasıklardan gelen haberleri duyduğumuz zaman onları araştırmamızı ve doğru bir eleştiriye tabi tutmadan fasık ve kafirlerin haberlerini kabul etmememizi öğretmektedir. Sağlam bir eleştiriye tabi tutarak doğru olanları alıp diğerlerini terketmemiz gerektiğini söylemektedir. "Ey inananlar! Bir fasık size bir haber getirdiği zaman onu araştırın"<sup>[84]</sup>

14- Rasulullah, yahudilerden bir şey alınmasını yasaklamıştır, Buhari, Ebu Hureyre'den şöyle dediğini rivayet eder: Kitap Ehli,Tevratı İbranice okur ve müslümanlara Arapça tefsir ederlerdi. Rasulullah, "Kitap ehlini ne tasdik edin, ne yalanlayın, Allaha inandık ve bize indirilenlere inandık, deyin" dedi."<sup>[85]</sup>

15- Hz.Peygaber, Hz.Ömer'in elinde Kitap Ehline ait bir sayfa görünce tasvip etmeyip yadırgamıştır. imam Ahmed, Cabir İbn Abdillâh'tan, Ömer İbn Hattab'ın Ehli kitap'tan birinden aldığı bir sayfayı Rasulullaha getirdiği ve ona okuduğu, Rasulullâhın ona, "Şüphe mi ediyorsun Ey Hattab oğlu? Allaha yemin ederim ki size dini ak ve tertemiz olarak getirdim, onlardan bir şey sormayın, aksi halde doğru söylediklerini yalanlar veya yanlış söylediklerini tasdik edersiniz, Allaha yemin ederim ki Musa hayatta olsaydı, ancak bana tabi olurdu" dediği anlatılmaktadır.<sup>[86]</sup>

16- İsrailoğullarına gidip onlardan israiliyyat haberleri alan kişileri ahabın eleştirmesi. Buhari, Ubeydullah İbn Abdillâh İbn Utbe İbn Mesud'dan, o da İbn Abbas'tan şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Ey müslümanlar! Ehli kitaptan nasıl sorarsınız? Halbuki Allahın Peygamberinize indirdiği kitap Allah hakkında en taze bilgileri içermektedir. Hişbir şüphe karışmamış olarak onu okuyorsunuz, Kitap ehlinin Allahın yazdığını değıştirdiklerini ve kitabı elleriyle bozduklarını Allah size bildirmiştir. Uydurdukları şeylerin, karşılığında az bir ücret almak İçin Allahtan olduğunu söylemişlerdir. Size gelen ilim onlardan bir şey sormanızı yasaklamadı mı? Halbuki onlardan bir kişinin size inen şeyleri sorduğunu vallahi görmedik."<sup>[87]</sup>

17- Abdulâh îbn Mesud'un şu sözleri de bu türdendir: "Kitap Ehinden sormayın. Bir doğruyu yalanlamış veya bir yanlışı tasdik etmiş olursunuz. Kendilerini saptırdıkları halde size doğruyu söylemezler."<sup>[88]</sup>

**"İsrailoğullarından Nakledin, Hiçbir Sakıncası Yoktur"**  
**Sözünün Anlamı:**

İsrailiyyat haberleri nakletmenin hükmü ile ilgili sözlerimizi tamamlarken, onları rivayet etmenin caiz olduğunu söyleyenlerin dayandığı şeylerden de söz etmek istiyoruz. Dayanaklarının en meşhur ve en önemlisi, Rasulullahın şu hadisi gösterilmektedir: Buharı, Abdullah İbn Amr İbn Âs'dan Rasulullahm şöyle dediğini rivayet ediyor: "Bir âyet de olsa benden tebliğ edin, İsrailoğullarından nakledin, bunun hiçbir sakıncası yoktur, Kim benim adıma kasten yalan söylerse cehennemde yerine hazırlansın"<sup>[89]</sup>

İsrailiyyatı rivayet etmenin caiz olduğunu düşünenler, hadisin İsrailoğullarından müslümanların rivayet etmesini caiz gördüğünü ve bunun bir sakıncasının olmadığını belirttiğini söyleyerek kitaplarını israiliyyat rivayetler, haberler, öyküler ve hurafelerle doldurmuşlardır. Hadisten ne anladığımızı belirtmeden önce, İbn Hacer'in hadisi nasıl açıkladığına bakmak istiyoruz.

"İsrailoğullarından nakledin" sözünün anlamı nedir? İbn Hacer bu konuda şu görüşleri kaydetmektedir:

1- Denildiğine göre, hadiste geçen İsrailoğullarından maksat, Bizzat Hz.Yakub'un çocuklarıdır. Bu duruma göre anlamı, Hz.Yusuf'un kardeşleriyle olan öyküsünü anlatın, demek olur. Bu ise en uzak yorumdur.

2- İmam Malik şöyle demektedir: Bundan maksat, güzel olan bir işlerini anlatmaktır. Ama yalan olduğu bilinen şeyler değildir.

3- Denildiğine göre, Kur'an ve hadiste geçen şeylerin benzerlerini onlardan nakledin.

4- Denildiğine göre, senedli senedsiz onlardan ne şekilde olursa olsun nakletmenin caiz olması demektir. Çünkü onlardan senedle nakletmek mümkün değildir. Ama islami ahkamda senedle nakil asıldır.

5- İmam Şafii şöyle demektedir: Bilindiği gibi Rasulullah yalan şeyleri nakletmeyi caiz görmez. O zaman anlamı, yalan olduğunu bilmediğiniz şeyleri İsrailoğullarından nakledin, olur. Caiz gördüğünüz şeyleri nakletmekte sizin için bir sakınca yoktur, demektir.

Onlardan nakletmenin bir sakıncasının bulunmaması konusunda da İbn Hacer şu görüşleri aktarmaktadır:

1- Onlardan nakletmekte sizin için bir sakınca yoktur. Çünkü Rasulullah, daha önce onlardan almayı ve kitaplarına bakmayı yasaklamışken, sonra serbest bıraktı. Sanki bu yasaklama, bozukluk olmaması için şeriat hükümleri ve dinin kurallarının yerleşmesinden önce olmuştur. Sakınca ortadan kalkınca zamanlarındaki ibretle ilgili haberler konusundaki yasak da ortadan kalkmıştır.

2- Onlardan duyduğunuz acaip şeylerden dolayı canlarınız sıkılmasın, anlamına geldiği söylenir. Çünkü böyle şeyler defalarca meydana gelmiştir.

3- Onlardan nakletmemekte bir sakınca yoktur, demektir. Çünkü önce söylediği "nakledin" sözü emir olup vaipliği ifade etmektedir. Bu ifade ile olardan nakletmenin vacip olmadığına ve bu emrin serbestlik ifade ettiğine işaret etmiş olmaktadır.

4- Denildiğine göre, maksat, bunları anlatan kişiler için bir sakıncanın olmamasıdır. Çünkü onların haberlerinde çok çirkin lafızlar bulunmaktadır. Mesela, Git, sen ve rabbin savaşın, bize bir tanrı yap, gibi.<sup>[90]</sup>

Fakat, "Israiloğullarından nakledin" sözünden, onlara başvurun, haber ve rivayetlerini nakledin, tefsir, haberler, tarih ve öykü, gibi islami kitaplarımızda sergileyin anlaşılır mı? "Falan kişiden rivayet ettim" sözü ile "Falan kişiden söz ettim" sözü arasında fark vardır.

"Falan kişiden rivayet ettim" deyince, onun sözlerini başkalarına naklettim, anlamına gelir. Onun sözlerini rivayet etmiş olurum. Onun için hadisçiler üstadlarından "Haddesena fulanun an fulanın=Falan bize falandan anlattı" derlerdi.

Ama "Haddestu an fulanın=Falandan söz ettim" dediğın zaman, iki anlama gelebilir;

a- Sözünü başkalarına naklederek ondan rivayet etmek,

b- Kendisinden haber vermek. Yani onun başına gelen olayları başkalarına bildirmek, hayat ve hikayesini başkalarına anlatmak.

Rasulullahın ' İsi ailoğullarından nakledin" sözü de bu iki anlama gelebilir. Israiloğullarının söylediklerini rivayet edin ve kitaplarınızda aktarın, anlamına gelebilir. Öncekilerden bazıları b^yle anlamıştır. Onun için kitaplarında israilıwattan nakletmiş ve insanlara sunmuşlardır.

.İl.iucı anlam olarak, Israiloğullannın serüveninden sö7cl!iii, onların gittiğı yoldan gitmekten İnsanların sakınması için tarihte onların başına gelen şeyleri anlatın, anlamına da gelebilir.

Ben bu ikinci ihtimali tercih etmek istiyorum. Çünkü onlardan almamızı yasaklayan, söz ve haberlerini rivayet etmekten sakındıran naslar bulunmaktadır.

"İsrailoğullarından nakledin, hiçbir sakıncası yotur" sözü, bu durumda, israiloğullarının başına gelenleri müslümanlara anlatın, tarihlerini gösterin, sapıklıklarını onlara açıklayın, alçaklık ve komplolarını ortaya çıkarın, anlamına gelmektedir. Çünkü, Peygamberleri ve salih kişileri dışarıda tutulacak olursa, İsrailoğullarının tarihi kötülük ve rezilliklerle, öyküleri sapıklık ve bozukluklarla doludur. Onlardan söz etmeyi, alçaklık ve rezilliklerini ortaya çıkarmayı Kur'an yapmaktadır.

Rasulullah, Peygamberlerini ve salih kişileri alçaklık ve rezilliklerden tenzih etmeleri şartıyla, müslümanların yahudilerin serüvenini bilmelerini, tarihlerini araştırmalarını , karakterlerini, psikolojilerini ve iç yüzlerini tanımalarını, bütün bunları Kur'anın Öğrettiği metodolojik ve bilimsel bir şekilde başkalarına sunmalarını ve bunda bir sakınca görmemelerini, bunları yaparken Yüce Allanın hoşnut olmadığı bir iş yaptıklarını veya müminlere zarar ^erdiklerini sanmamalarını söylemektedir.

İsrailiyata dalmayı, onları müslümanlara sunarak düşüncelerini bozmayı kendilerine caiz görenler, hadisi bu şekilde anlasalardı, müslümanlara büyük yarar sağlamış, müsümanların bilimsel, fikri ve kültürel olarak

korunmasında, iman, ahlak, tarih ve kültürüyle temayüz etmesinde israiliyatı olumlu yönde kullanmış olurlardı.

Tefsircilerimiz hadisi bu şekilde anlamış olsalardı, Allahm kelamını hurafe, batıl ve saçma hikayelerle tefsir etmekten kaçınır ve kitaplarının sayfalarını bu saçma israiliyat yığınlarıyla doldurmazlardı.

Keşke müslümanlara yahudilerin tarihini doğruluk ve emanetle sunabilsek! Keşke psikolojilerini analiz ve şahsiyetlerini bilimsel ve metodolojik olarak inceleyebilsek! Böylece yahudilerin yolundan gitmekten belki sakınır ve bunu yahudiliğin içyüzünü başka milletlere anlatmada kullanırlar. Bu da müslümanlarla yahudiler arasında uzun vadeli ve çetin savaşın araç ve silahlarından bir silah olur.<sup>[91]</sup>

Ahmed Şakir'in "Umdetu't-Tefsir ani'l-Hafız İbni Kesir" adlı kitabındaki şu sözlerini biz de tekrar ediyoruz: "Dinimizde doğru veya yalan olduğunu belirten bir şey bulunmayan haberleri nakletmek ayrı bir şeydir, bunu Kur'anın tefsirinde kullanmak, âyeti anlamak için yahut âyetin belirtilmemiş yönünü belirlemek veya kapalı olan ayrıntılarını göstermek için bir görüş veya bir rivayet olarak kullanmak ayrı bir şeydir.

Çünkü Allahm kelamının yanında bu haberlerin nakledilmesi, doğru veya yanlış olduğunu bilmediğimiz bu haberlerin Allanın kelamam açıkladığı, kapalı yerlerini açtığı şüphesini doğurmaktadır. Halbuki Allah ve onun kitabı bundan tümüyle münezzehtir.



Rasulullah, Israiloğullarından anlatmaya izin verirken, onları ne doğrulamamızı, ne yalanlamamızı emretmiştir. Onların rivayet veya sözlerini Allanın kitabının yanına koymak, onlarla kendisini açıklayıp tefsir etmek, bu söz ve rivayetleri en açık biçimde kabul ve tasdik etmek değil midir? Allahım! Günahlarımızı bağışla! [\[92\]](#)

Bu görüş hakkında Dr. Muhammed Hüseyin ez-Zehebi'nin şu sözlerine katılıyoruz: "Allahm kitabını saçma sözlerden ve fazlalıklardan korumak, bir yarar sağlamayan şeylerin ona katılmasından korumak için ben israiliyyatı kullanmanın caiz olmadığı görüşünü tercih ediyorum" [\[93\]](#)

## **I- HZ.MUSA'NIN ANNESİNİN ÖYKÜSÜ**

### **Kur'an'da Hz.Nıusa'nın Annesinin Öyküsü**

"Allah, "Ey Musa, İstedğin sana verildi, dedi. Zaten sana bir defa daha iyilikte bulunmuş ve annene vahyedilmesi gerekeni vahyetmiştik. Musa'yı bir sandığa koy ve suya bırak, su onu kıyıya atar, bana da, ona da düşman olan biri onu alır. Ey Musa! Seni sevimli kıldım/seni sevdim ve gözümün önünde yetişmeni istedim. Kız kardeşi Firavunun sarayına giderek "Ona bakacak birini size göstereyim mi? diyordu. Böylece annen üzülmessin, sevin sin diye seni ona döndürmüştük. Sen bir cana kıymıştın. Seni üzüntüden kurtarmış ve birçok musibetlerle denemiştik. Bunun için Medyen halkı arasında yıllarca

kalmıştın. Sonra, ey Musa, peygamberlik görevini yüklenecek bir yaşa gelince, dönüp geldin."<sup>[94]</sup>

"Ta Sin Mim! Bunlar apaçık kitabın âyetleridir. İnanan bir millet için, sana Musa ve Firavun olayını olduğu gibi/gerçek olarak anlatacağız. Firavun memleketin başına geçti ve halkını topluluklara ayırdı. İçlerinden bir topluluğu güçsüz bularak onların oğullarını boğazlıyor, kadımlarını sağ bırakıyordu. Çünkü o, bozguncunun biriydi. Biz, memlekette ezilenlere iyilikte bulunmak, onları önderler yapmak, onları varisler kılmak, memlekete yerleştirmek; Firavun, Hâmân ve her ikisinin askerlerine, çekinmekte oldukları şeyleri göstermek istiyorduk. Musa'nın annesine "Çocuğu emzir, başına gelecekten korktuğun zaman onu suya bırak. Korkma, üzülme, biz şüphesiz onu sana döndüreceğiz ve peygamber yapacağız" diye bildirmiştik. Firavun'ın adamları onu almışlardı. Firavun, Hâmân ve askerleri, suçlu olduklarından, o onlara düşman ve başlarına da dert olacaktı. Firavun'un karısı "Benim de, senin de gözün aydın olsun! Onu öldürmeyiniz, belki bize faydalı olur yahut onu oğul ediniriz" dedi. Aslında işin farkında değillerdi.

Musanın annesi, oğlundan başka bir şey düşünemez oldu. Allahın verdiği söze iyice inanması için kalbini pekiştirmeseydik, nerede ise saraya alınan çocuğun kendi oğlu

olduğunu açığa vurucaktı. Musa'nın ablasına "Onu izle" dedi. O da, kimse farkına varmadan, Musa'yı uzaktan gözetledi. Önceden, süt annelerinin memesini kabul etmemesini sağladık. Musa'nın ablası "Size, sizin adınıza ona bakacak, iyi davranacak bir ev halkını tavsiye edeyim mi?" dedi. Böylece onu, annesinin gözü aydın olsun, üzülsün, Allahın verdiği sözün gerçek olduğunu bilsin diye, ona döndürdük. Fakat çocukları bilmezler."<sup>[95]</sup>

#### **Öyküyü Olduğu Gibi/Gerçek Olarak Okumak:**

Hz.Musa'nın annesinin öyküsü sadece Taha ve Kasas surelerinde geçmektedir. Yüce Allahm "Musa ve Firavun'un haberinden sana olduğu gibi/gerçek olarak okuyoruz" sözünden şunu anlıyoruz; Onun öyküsünde meydana geldiğine kesin olarak inandığımız olayları ve sahneleri anlatacağız. Doğruluğunu ve meydana geldiğini kesin olarak bilmediğimiz şeyleri anlatmayacağız. Çünkü böyle bir şey, âyetin " gerçek olarak "ölçüsüne aykırı olmaktadır.

"Gerçek olarak" okumak, Kur'an âyetleri ve varsa sahih hadisler çerçevesinde kalmak ve onlarda verilen bilgilerle yetinmek demektir. Çünkü bunların haber verdikleri şüphe götürmeyen gerçeğin kendisidir.

"Gerçek olarak" okumak, öykü hakkında israiliyyat ve hurafelere gitmemek demektir. Çünkü bunların söylediği şeylerin hak veya batıl olduğunu kesin bilemiyoruz.

Onun için, Allanın izniyle, gerçek olarak anlatılan ve Peygambere gerçek olarak okunan naslar çerçevesinin dışına çıkmayacağız.<sup>[96]</sup>

#### **Hız.Musa'nın Doğduğu Ortam:**

Firavun, zalim, mütekebbir ve bozguncu idi. Israiloullarına en acıklı azabı veriyordu. Oğullarını kesiyor, kızlarını bırakıyordu. Kadınların doğumlarını denetliyordu. Kadın bir çocuk doğurduğu zaman Firavun'un zebanileri onu alıp kesiyordu. Ama bir kız doğurursa, ona dokunmuyorlardı. Yüce Allah bunu şöyle anlatır: "Oğullarını kesiyor, kadınlarını yaşıtıyordu. Şüphesiz o bir bozguncu idi"

Firavun, âyetin belirttiği gibi bozgunculardandı.Yaptığı ve uyguladığı, bozgunculuktu. Zaten Firavun, azgın ve zalim yönetici örneğidir. Düşünce ve eğilimleri ne olursa olsun, vatandaşlarının hayatlarını ve canlarını koruyacağı yerde, mallarına saldıran, kanlarını döken ve canlarına okuyan her yönetici Firavun gibi zalim olur.

Otorite ve yasayı elinde bulunduran yönetici, vatandaşlarına karşı bu duruma düşerse, hem yetkilerinden ve görevinden soyutlanır, hem de insanlığından sıyrılır.<sup>[97]</sup>

### **Allahın İradesi ve Firavun'ın İstemesi:**

Zalim ve bozguncu Firavun, Musa'yı öldürmek istedi. Ama Allah, hem de Firavun'ın evinde Musa'nın yaşamasını istedi. Üstelik korumasını da Firavun üstlenerek!

Şüphesiz ancak Allanın istediği olur. Allanın iradesine karşı duracak ve işlevsiz kılabilecek yaratık kimdir? Allah dilediğini yapar, ama insanların çoğu bunu bilmezler.

Musa'nın annesi çocuğunu doğurmak üzeredir. Ama Firavun ve askerlerinden korkmaktadır. Oğlan doğuracak olursa, yaşamıyacaktır. Çünkü Firavun'ın askerleri onu öldürmek için alacaklardır. Bu çocuğu kim koruyabilecek, Firavun ve askerlerine kim karşı durabilecektir?

Çocuğu evde gizlemek isterse, onun yaşamasını garanti edebilecek midir? Hareket etmeyen ve ağlamayan bir ev eşyası değil ki! Mutlaka ağlayacak ve bağıracaktır. Ağlaması ve bağırması da onu eleverecektir. Annesi Firavun'un tehlikesiyle kendisini korkutsa, çocuk bundan anlar mı ve ağlamayı keser mi? Hatta, ömrünün henüz ilk saatlerinde olan bir çocuk korkutma ve sakınmanın ne olduğunu anlar mı? Bu öykü üzerinde duran her insanın aklına gelen bunlara benzer daha nice sorular!

Güçsüz ve zayıf Musa büyük bir tehlike altındadır. Babasının evi ve annesinin kucağı bu aşamada ona güvenliği

sağlayamamakta, tehlikeden kurtaramamaktadır. Mısır'da Firavun'un sarayı dışında hiçbir yer onu tehlikeden kurtamaz ve güvenliğini sağlayamaz. Fakat onu Firavun'un sarayına kim ulaştıracak?

Bunu isteyen ve onun için uygun imkanı sağlayacak olan, Yüce Allanın kendisidir. İnsanların görevi, Yüce Allanın kendilerine vahyedeceği şeyleri yerine getirmektir.<sup>[98]</sup>

### **Musa'nın Annesine Allanın Vahyetmesi Ne Demektir?**

Yüce Allah buyuruyor:" Musa'nın annesine onu emzir, diye vahyettik". Allah bunu "Annene vahyedilmesi geçen şeyleri vahyettik" sözleriyle Musa'ya da bildirmiştir.

Yüce Allah, Musanın korunmasını ve Firavun'nın tehlikesinden kurtarılmasını sağlayacak yolu onun annesine güvenli rabbani bir yolla vahyetmiştir. Ama Allanın Musanın annesine vahyetmesi ne demektir?

Şüphesiz bu, Peygamberlik vahyi değildir. Yani Cebrail yolu ile yapılan bir vahiy değildir. Hz.Musanın annesi ne nebi, ne de rasuldur. Peygamberlik kadınlara değil, erkeklere verilmiştir. Kur'amn açıkça belirttiği budur:" Senden önça de kendilerine vahyettiğimiz ancak erkekler gönderdik. Bilmiyorsanız kitap ehline sorunuz"<sup>[99]</sup>

Hz.Cebrail sadece peygamberlere vahiy getirmiştir. Hz.Musa'nın annesi peygamber olmadığına göre, Allanın ona vahyetmesi Cebrail yolu ile olmamış, demektir.

Allah en iyi bilir, Musanın annesine vahiy, fıtrî ilham yolu olmuştur. Bu şekilde davranmasını ona ilham etmiştir. insana yapılan fıtrî ilham, Kur'an ilimlerinde alimlerin belirttiği gibi, terim olarak değil, sözlük anlamıyla vahiy şekillerinden biridir<sup>[100]</sup>.

#### **Allah, Musa'nın Annesine Ne Bildirdi?**

Yüce Allah buyuruyor: "Musanın annesine onu emzirmesini bildirdik. Onun için korkacak olursan, suya at, korkma ve üzülme. Biz onu sana döndüreceğiz ve peygamber yapacağız".

Bu âyette iki haber, iki emir, iki yasak, iki müjde uyum içinde, icaz, etki ve belagat içinde toplanmıştır.

âyetteki iki haber şudur: Vahyettik, Onun için korkarsan.

İki emir de şudur: Süt ver, suya at. İki yasak da şudur: Korkma, üzülme. İki müjde de şudur: Biz onu sana geri getireceğiz, peygamber yapacağız.

Şüphe yok ki Allah, Musanın annesinin sadece hayatını garantilemekle kalmamış, oğlunun kendisine geri gelmesini, büyüyünceye kadar yaşamasını ve peygamber olmasını da garantilemiştir.<sup>[101]</sup>

### Asmai'nin Aktardığı Bir Nükte!

el-Asmaiyyat eserinin sahibi Abdulmelik îbn Kureyb, Arapların dil ravilerindendir. Bize şiir, haber, rivayet, nükte ve fıkra olarak çok şeyler aktarmıştır. Arap yarımadasının pek çok yerini ve kabileleri dolaşmış, kadın ve erkeklerin konuşmalarını dinleyerek kaydetmiştir. Rivayetleri arasında şu nüktayı vermektedir:

Yolculuklarımın birinde Arap çadırlarından birinin önünde durdum ve bir kızın şu anlama gelen iki beyti okuduğunu duydum:

"Bütün günahlarım için Allaha istiğfar ederim - Helal olmadığı halde bir insanı öptüm. Ceylan gibi yumuşak ve nazlıyım - Gece yarısı oldu hâla namazı kılmadım."

Ona "Allah canını almasın, ne kadar fasih söylüyorsun! dedim. Kız bana şu karşılığı verdi:

Allahm, "Musa'nın annesine onu emzir, hakkında korkarsan suya at, korkma ve üzülme, onu biz sana geri getireceğiz ve peygamber yapacağız" sözü yanında benim söylediğim ne ki? Bir tek âyette iki haber, iki emir, iki yasak, iki müjde bir araya gelmiştir<sup>[102]</sup>."



### **Tâ Hâ Süresindeki Âyete Bir Bakış:**

Yüce Allah buyuruyor: "Annene tabuta koy, suya at, su onu sahile atsın, ona ve bana düşman olan biri alsın, diye bildirdik".

Bu âyette Yüce Allah, Musa'nın annesine oğlu konusunda nasıl davranacağını bildiriyor ve korunmasının yolunu ona gösteriyor. Çok ilginç bir yol! Bu yolda tehlike ve zorluk vardır. Tabuta koy, suya at, su onu sahile atsın!

Onu at! Atmak, acımasız ve zor bir harekettir. Kimi atıyor? Daha ömrünün ilk saatlerinde olan zayıf ve aciz oğlunu atıyor. Onu tabutun içine koyup suya atıyor.

Sanki ona: Oğlunun korunması sana ait değil, Allaha aittir, onun için kendisini yavaş, yumuşak ve titizlikle değil, tabutun içine koy vesandığı tut suya at, denilmektedir. "At" emir kipleri zihinde tatlı gölgeler, gizli işaretler ve hoş esintiler bırakmaktadır. Basiretli duygu onu hisseder ve zevkle seyreder, ama onu sözle anlatmaktan aciz kalabilir.

Okuyucuyu bu âyet üzerinde durmaya, onda bu işaretleri, gölgeleri ve esintileri yakalamaya çalışmaya çağırıyoruz.<sup>[103]</sup>

### **Musa, Firavun'un Evinde:**

Yüce Allah buyuruyor: "Su onu sahile atsın, benim de, onun da düşmanı kendisini alsın" ve "Firavun'un adamları onu yakaladılar"

İnsan, öyküdeki bu sahneye hayret eder. Allah, Firavun'a oyun kuruyor, acizliğini ve zayıflığını bize gösteriyor.

Sanki şöyle diyor ona: Sen öldürmek için İsrailoğullarının doğan erkek çocuklarını araştırıyorsun. Araştırarak kendini yorma. Onlardan birini biz sana vereceğiz. Senin araştırma ve soruşturman olmadan onu biz sana vereceğiz. İşte geliyor sana. Üstelik tam da küçük ve çaresizdir. Kendisini savunmaktan acizdir. Gücün yetiyorsa onu öldür!

İşte o senin evindedir ve elindedir. Ama ona hiçbir kötülük ve eziyet yapamtyacaksın. Hatta büyüdüğünde seni Öldürmesi için (eşek gibi!. İS) ona hizmet etmek ve yetiştirmekle görevlendirileceksin.

Musa'yı alan kim? Bana da, ona da düşman olan biri. Firavun! Allanın ve Musanın amansız düşmanı. Firavun ki tanrılık ve rabhk iddia etmiş. Ama ona rağmen küçük bir bebeği öldürmekten aciz!<sup>[104]</sup>

#### **Musa'nın Annesinin Tedirginliği, Sonra Rahatlaması:**

Yüce Allanın, Musa'nın annesine oğlunun Allanın gözetimi ve koruması altında olacağını, koruması altında olduğu için de kimsenin ona zarar ve eziyet veremeyeceğini müjdelediği doğrudur. Fakat annesi yine de suyun oğlunu Firavun'un evine taşıyacağım beklemiyordu.

Musa'nın annesini kuruntular, endişeler ve zanlar kaplamıştır. Şeytan kalbine bin türlü vesvese ve dürtüler sokmaya çalışmıştır. Yüce Allah onun bu halini tasvir ederek "Musa'nın annesinin kalbi bomboş oldu, müminlerden olması için kalbini sağlama almasaydık, neredeyse onu açığa vuracaktı" demektedir.

Kalbinde Musa'dan başka hiçbir şey yok. Artık Musanın durumunu düşünmekten ve onun için korkmaktan başka hiçbir şey düşünemez olmuştur.

Kalbinde Musa'dan başka bir şeyin olmaması, edebi bir abartma yahut ince bir tasvir değil, yaşanan psikolojik bir gerçektir. İnsanın başına bir iş geldiği zaman, onun dışında bir iş düşünmez ve kalbinden ondan başka bir şey geçmez. Sanki Musa'nın annesi kendisini suçlamaktadır; Ne yaptım? Oğluma niçin böyle bir şey yaptım? Bunun Allahtan bir ilham olduğunu kim garantileyebilir? Oğlumu, öldürecek düşmanı olan Firavun'a kendi ellerimle nasıl teslim ettim? Ben deli miyim ki bütün bunları yaptım?

"Neredeyse onu açığa vuracaktı". Neredeyse sırrını kendisi açığa vuracak ve kendini rezil edecekti. Neredeyse halkın içine çıkıp ben caniyim, oğluma karşı ben cinayet işledim, Firavun'nın yanındaki bu çocuk benim oğlumdur, ne olursunuz onu kurtarın ve bana geri getirin, diyecekti.

Musa'nın annesi böyle bir şey yapsaydı ve bunu söyleseydi, o zaman Musa'yı insanlardan kim savunabilirdi. Onu Firavun'un elinden kim kurtarabilirdi?

Neredeyse haberi açığa vurucak ve gizlediğini açıklayacaktı! Ama Allah ona güven ve huzur verdi, içindeki vesvese ve kuruntuları giderdi. "Onun kalbini sağlama almasaydık!"

"Kalbini sağlama aldık". Kalbine kuvvet, sözüne tam güven verdik ve Allaha kesin imanla doldurduk. Böyle davranmayı ve oğlunun Firavun'a kadar gitmesini Allanın takdir ettiğine, Fir'avn'un yanında kendisini koruyacağını Allahın bildirdiğine kesin olarak inandı.

Allah kalbini sağlama aldı. Huzur ve güven buldu. Ruhu sakinleşti ve zihni rahatladı, inananlardan oldu. Musa'nın ne olacağını iman, sabır, güven ve huzurla izlemeye başladı.

"Musanın annesinin kalbi bomboş oldu ve neredeyse onu açığa vuracaktı" ifadesindeki etkileyici tasviri ve canlı dikkati farketmeye çağırıyoruz.

Kalp herşeyden bomboş. İçinde sadece bir şey var. Gerçekte içine oturan o şeyle dopdoludur. âyet dolu olduğunu kararlaştırmak için kalbi bomboş olarak tasvir ediyor.

Ka oğlu hakkındaki endişe ile ve o korkunç sır ile doln ş! O da Firavun'un yanında bulunan o çocuğun kendi olması

sırrıdır. Bu sırrı açığa vurmaması için içindeki sırla beraber onun kalbini sağlama almıştır. Kalbini ęlamıştır.<sup>[105]</sup>

#### **Firavun'un Karısının Rolü:**

Yüce Allah, Hz.Musa'ya, Firavun'ın sarayında başından geçenleri bildirmiş, Allanın kendisini sevdiğini ve hayatını kurtaran takdirini bildirmiştir. "Üzerine benden bir sevgi bıraktım" Allanın sevgisi Musa'nın üzerine atılıyor. Son derece parlak ve edebi bir sanat tablosu! Sanki Yüce Allah, yitirdiğı anne sevgisi, anne kucağının sıcaklığı, güzel himayesi yerine, onu sevgisiyle kuşatıyor. Annesinin koruma ve kollamasını yitirmesi, hazırladığı sıcak yatağı ve üzerine örteceğı yumuşak örtüyü kaybetmesi karşılığında ona bu sevgiyi veriyor.

Gerçekte Musa hiçbir şey kaybememiştir. İşte Allanın sevgisi, Firavun'ın evinde üzerine atılıyor, üzerini bir örtü gibi örtüyor.

Dünya kumaşından elle dokunulan ve Firavun'un vereceğı eziyetin önüne geçemeyen annesinin örtüsü nerede, kendisini eziyetten kurtaran ve katıksız sevgiden dokunan bu rabbani örtü nerede! Yüce Allah, Musa'yı tekeffül etmiş ve Firavun'un evinde Firavun'un eziyetinden korumayı üzerine almıştır. Ama nasıl?

Yüce Allah bunun için hiç kimsenin aklına gelmeyen bir yol seçmiştir. O da sevgisidir. Bunun gerçekleşmesi için de hiç

kimsenin beklemediği bir kalbi musahhar kılmıştır. Firavun'un karısının kalbi! Yüce Allah, onun sözlerini bize şöyle aktarır:

"Firavun'un karısı, ikimizin de gözü aydın olsun. Onu öldürmeyiniz, belki bize yararlı olur veya onu evlat ediniz, dedi. Aslında işin farkında değillerdi."

Firavun'un karısı küçük Musa'yı sevgisiyle kuşattı. Allah onun sevgisini kalbine koydu. Kalbine onu sevmesini emretti. Onu savunmak için kalbini görevlendirdi. Kocasını Firavun'dan öldürmemesini istedi ve bu çocuğun ikisi için ,göz aydınlığı olacağını bildirdi.

Firavun onun dediğini kabul etti. Zaten dediğini kabul etmekten başka yapacağı hiçbir şey yoktu.

Allah için söyleyin! Kendini savunmaktan aciz, önünde duran küçük Musa'yı öldürmek için bıçağını bileyen Firavun'dan korumak sizden istenseydi, onu savunabilir miydiniz? Buna gücünüz yetmiş olsa bile, böyle bir yol hiç aklınıza gelir miydi? Bunun için Firavun'un karısının kalbini görevlendirebilir miydiniz? Kalbinin onu sevmesini ve evlat edinmesini sağlayabilir miydiniz?

Hiçbir insanın gücü buna yetmez. Ama, dilediğini yapan Yüce Allah bunu yapmıştır. Firavun'un karısının kalbi üzerinde hiçbir insanın otoritesi yoktur. Firavun bile onun kalbine egemen değildir. Onun kalbine tahakküm edemiyordu. Hatta

bizzat Firavun'un karısı kendi kalbi üzerinde egemen değildi. Onun kalbine egemen olma hakkı sadece ve sadece Allahındır. "Biliniz ki Allah kişi ile kalbi arasına girer"<sup>[106]</sup>

### **Musa'nın Kız Kardeşi İzini Sürüyor:**

Yüce Allah buyuruyor: " Kız kardeşine, onu izle, dedi. Onu uzaktan gördü. Onlar ise farkında değillerdi."

Musa'nın annesi, kız kardeşine onu izlemesini, nerede duracağını ve neler olacağını bilmesi için onu taşıyan sandığı dikkatli ve kimseye çaktırmadan uzaktan izlemesini emretti.

Ona, izle dedi. Yani hareketini ve gidişatını izle. Bilge kızkardeş annesinin isteğini dikkatle ve bilgelikle yerine getirdi. Sandığın seyrini izledi. Herhalde Firavun'un sarayının önünde sandığın durması onu çok ürkütmüş olmalıdır. Saray halkının sandığı almaları ise mutlaka ondan da daha korkunç olmuştur.

Burada Musa'nın kız kardeşinin, âyetin belirttiği gibi, ne kadar dikkatli ve zekice davrandığına işaret etmek istiyoruz. "Onu uzaktan gördü. Onlar ise bunun farkında değillerdi". Çok dikkatli, hünerli ve zeki idi. Zekice davranıyor, gizlenme ve güvenli izleme sanatım gayet güzel beceriyordu.

Etrafında kimsenin dikkatini çekmeden sandığı uzaktan gözetliyordu. Başkalarına, sandıkla hiçbir ilgisinin buunmadığını gösteriyordu. Sanki yoldan geçen biri gibi

davranıyordu. Böylece bu kızın o çocuğun kızkardeşi olduğu kimsenin aklına bile gelmiyordu.<sup>[107]</sup>

### **Musa'nın Dudakları Süt Annelerinin Memesini Tutmuyor:**

Yüce Allah. Musanın annesine oğlunu kendisine geri getireceğini söylemişti. Allahın verdiği söz gerçektir. Nitekim hiçbir kimsenin aklına gelmeyen çok ilginç bir yolla oğlunu kendisine geri getirmiştir.

Yüce Allah buyuruyor: "Süt annelerinin memesini ona haram ettik" Burada haram etmenin anlamı,tutmamayı sağlayan yasaklamadır.Yani süt çocuğur^ başka kadınların memelerini kabul etmemesini emrettik, o da bu emri yerine getirdi.

Bu rabbani yol, Yüce Allahın ilginç tedbir ve takdirindendir. Musa, henüz bir kaç günlük, belki de birkaç saatlik bir süt çocuğudur. Bu yaştaki bir süt çocuğu şu veya bu kadın yahut şu veya bu meme ayrımı yapamaz. Onun ne bir tercihi, ne de bir seçimi olur.

Ama Allah, doğumunu, korunma ve gözetimini kuşatan diğer mucizeler gibi bir mucize İle süt çocuğu Musa'da böyle bir seçim yapmayı meydana getirmiştir.

Bebek Musa açtı. Bebek aç olduğunda her memeyi,. kabul eder ve her memenin sütünü emer. Firavun'un yanında süt enneleri sütlerini emmesi için memelerini tutmuşlar,ama kendisi hepsini red etmiş ve memelerinden 'süt emmeyi kabul



etmemiştir. Herhalde memeleri koktayıp annesinin memesi olmadığını gördükten ve sahiplerinin yüzüne bakıp onlarda annesinin kokusunu bulmadıktan sonra bütün memeleri red etmiştir.

"Süt annelerinin memesini ona haram ettik". Sanki Yüce Allah iki dudağa hiçbir memeyi kabul etmemesini ve hiçbir memeden süt emmemesini emretmiş, onlar da Allahın emrini tutmuştur. Zaten emri tutmaktan başka ne

yapabilirdi ki!

İnsanlar büyük bir şaşkınlık, dehşet ve endişe içinde kaldılar.İlk defa gördükleri böyle bir şeye hayret ettiler.Bir süt çocuğu açlıktan ağlamaya devam ediyor,bununla beraber memeyi ve sütü red ediyor.Sanki kendisinden özel bir süt emmek için özel bir anneyi ve onun özel memesini arıyor.

Halk endişe içindedir.Tutmamaya devam ederse helak olmasından korkuyorlar. Yaşamasını istiyorlar ve yaşaması için ne gerekiyorsa hepsini yerine getirmeye hazır bekliyorlar.

Yaşaması için özen gösterenler ve hayatını şu anda korumak için gayret edenler kimler mi dersiniz! Bunlar, onu öldürmelerinden korkulan kimselerdir. Her an öldürmeleri beklenen kimseler. Allanın tedbir ve takdiriyle şimdi Musanın hayatını kurtarmak ve yaşamasını sağlamak için can atıyorlar.

Allahım, Tedbirin ve takdirin ne büyüktür! Bir olan ve gücü her şeye yeten Allaha inandık!<sup>[108]</sup>

### **Musa Niçin Memeleri Red Etti?**

Bu hikmetli ilahi tedbirin yanında durur ve Musanın memeleri red etmesinin birtakım hikmetlerini yakalamaya çalışırsak, şunları tesbit edebiliriz;

1- Musanın annesine geri getirilmesi için bu ilahi bir tedbirdir.

2- Musa, Firavun'un sarayında her hengi bir annenin memesini kabul etseydi, annesinin sevgi,şefkat ve sıcaklığından yoksun kalırdı. Bilindiği gibi süt annesi ne kadar samimi olup itina gösterirse göstere, annenin çocuğuna olan sevgi, şefkat ve özeninin yerini tutamaz.

2- Süt annelerinin memelerini red etmesinden önce annesi ortaya çıksaydı, suçlanır ve etrafında şüpheler yayılırdı. Çocuğun onunla ilgisi ortaya çıkabilirdi. Çünkü annenin çocuğuna olan özlemi ve telaşı iyi gözlemci olan herkese açıktır. Bu telaş ona karşı sevgisi, kucaklaması, bağrına basması, taşıması ve meme vermesinde kendini gösterir.

3- Memeleri kabul etmemesi, Yüce Allanın Firavun'a ve adamlarına karşı bir oyundur. Nitekim bizzat kendilerini büyük bir hırs ve gayretle çocuğa süt anne arama durumunda bırakmıştır. Böyle bir durumda annesinin mememsini kabul

etmesi şüpheye yol açmaz ve annesinin kendisiyle olan ilişkisini düşünmezler.

Sanki Yüce Allah, Firavun'a şöyle demektedir: Sen süt çocuğunu annesinin kucağından almak istiyorsun, ama biz senin ve kavminin onu annesine geri vermenizi, kendi hesabına annesini ona süt annesi tutmanızı, emzirmesi karşılığında ona ücretini vermenizi istiyoruz. Bizim istediğimizden başkası da olmaz. Sizler de bizim

isteklerimizi yerine getiriyorsunuz.<sup>[109]</sup>

#### **Allah, Musa'yı Annesine Geri Getiriyor:**

Musa'nın kızkardeşi tam zamanında müdahale etti ve Firavun ailesine yapacağı hizmetleri önerdi.zaten onlar da çocuğun hayatını her yola başvurarak kurtarmanın çabası içinde olup bunun için yapılacak bir teklifi ne pahasına olursa olsun kabul etmeğe hazırdılar.

Kız kardeşi hakkında şüpheye yol açmayan bir yolla müdahale etti. Bu da ne kadar tedbirli ve planlı olduğunu, yetenekli ve ölçülü olduğunu, zeki ve isabetli düşündüğünü gösterir, "sizin adınıza ona bakacak bir aileyi size haber vereyim mi, onlar ona samimi bakarlar, dedi"

Sözündeki dikkatliliğe bakın! Size haber vereyim mi? Teşvik ve çocuğa acıma ifade eden bu sözlerle! Onların da elinden bu soruya evet demekten başka bir şey gelmez!

Süt çocuğuna sizin adınıza bakacak bir aile.Firavun ailesi adına, sizin adınıza bakacak bir aile.Bu aile ona güzel bakacak, güzel himaye edecek ve kendisine özen gösterecekler.Çocuğa samimi olarak bakacaklar.

Firavun bile bu teklifi kabul etti. Teklifindeki samimiyetten ve yardım etme arzusundan kimse şüphelenmedi. Bu kızın Musanın kızkardeşi. olduğu hiç kimsenin aklına gelmedi .Hiç kimse, bu çocuğun annesinin kucağına gideceğini aklına bile getirmedi. Ve Allah, Musayı annesine geri döndürdü. "Annesinin gözünün aydın olması ve üzülmemesi, Allahın vadettiğinin gerçek olduğunu bilmesi için onu annesine geri döndürdük. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler"

"Annesine geri döndürdük,Bundan anlıyoruz ki Allah onu annesine geri döndürmüştür. Çünkü ona bakmaya ve sahip olmaya kendisi herkesten daha layıktır. "Onu sana döndürüyoruz" sözünü gerçekleştirmek için Musa'yı annesine döndürdü. Çocuğunu kucaklayarak ve emzirerek gözünün aydın olması için onu kendisine döndürdü. Kaybettim diye üzülmemesi ve ona duyduğu özlemle kendini helak etmemesi için çocuğu kendisine geri döndürdü.

Yüce Allah, Peygamber yaptığında ve Firavun'a gitmesini emrettiğinde Musa'ya bu nimetleri ve bu tedbiri hatırlatmış ve

nimetini belirtmiştir. Ona şöyle demiştir : "Hani, kızkardeşin yürüyordu. Onlara, sizin adınıza ona bakacak kişiyi haber vereyim mi? diyordu. Böylece gözünün aydın olması ve üzülmemesi için seni annene döndürdük."<sup>[110]</sup>

#### **Musa'nın Annesi, Oğlunu Firavun'ın Hesabına Emziriyor:**

Firavun ailesi, sat çocuğunun bu kadının memesini kabul etmesine sevindiler. Böylece çocuğun hayatı kurtulmuş oldu. Hiç kimse bu kadının annesi olduğunu düşünmedi. Çocuğun süt annesi, koruyucusu, dadısı, annesi ve bakıcısı olrr.uk üzere Firavun tarafından Musa'nın annesi görevlendirildi. Bu işi yaptığı için de Firavun ona ücret ödedi.

İşte bu, Allahın ilginç tedbirlerindendir.Musa, annesinin yanında kalsaydı, onu koruyamazdı, tehlike ve öldürülmeye maruz kalırdı. Musa, herhangi bir süt annesinden süt emerek Firavun'nın yanında kalsaydı, onun yanında annenin şefkat ve sevgisini bulmaz, annesinin duygulan rahat etmez ve oğlu hakkında huzur içinde olamazdı.

Yüce Allah, Musanın, Firavun 'ın komplosundan kurtulmasını istemiş ve Musanın sandık ile Firavunm sarayına taşınmasını, Firavunun karısının kalbi tarafından sevilmesini dilemiştir. Musa'nın, Firavun'ın yanında herhangi bir süt annesinin memesini kabul etmemesini, Firavunun sarayından annesine döndürülmesini, Firavunun askerlerinden hiç birinin

Musanın annesinden şüphelenmemesini, Firavunun hesabına annesinin Musayı emzirme ve bakma görevini yapmasını ve bunun için Firavun'ın malından ücretini almasını dilemiştir.

Yüce Allahın olmasını istediği bütün bu işlerde Firavunun iradesi işlevsiz kalmış ve yok olmuştur. Bütün bu işler Firavunun iradesine bir komplodur. Allahın istediğinin sonucu nerede, Firavunun istediğinin sonucu nerede!

Gerçekten, bu Firavun denilen adam da kimdir? Bu adam kim oluyor ki Allahın iradesini işlevsiz kılsın? Şüphesiz ancak Allahın istediği olur. Yazıklar olsun Firavun'a ve onun yolundan giderek firavnlaşan herkese! Yazıklar olsun! Allahın iradesi karşısında hepsi ne kadar da zayıftırlar!

Çocuğunu emzirmek ve bunun için ücret almakla Musanın annesi, bir iyilik yaparak görevini yerine getiren ve bu görevden dolayı ücret alan herkes için darbı mesel/atasözü oldu.

Ebu Davud, Cubeyr Ibn Nufeyr'den, Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet eder:" Ümmetimden cihad eden ve verilen ödülü alarak onunla düşmana karşı güç kazananlar, çocuğunu emziren ve bunun için ücret alan Musa'nın annesine benzerler."[\[111\]](#)

### **Musa'nın Düşündürücü Yolculuğunun Hikmeti:**

Kimileri Hz.Musa'nın bu düşündürücü yolculuğunun hikmetini sorabilir; Madem ki annesine dönecekti, Allah onu Firavun'un komplo ve eziyetinden kurtaracaktı, o halde neden su onu Firavun'unn evine sürüklesin, sonra Firavun onu annesine geri versin?

Yüce Allanın bu hikmetli ilahi takdirinin ve mucize olan rabbani tedbirinin elbette birçok hikmetleri vardır. Şöyleki;

1- Yüce Allah, Firavun'a bir komplo yapmak ve Allanın iradesi karşısında iradesinin ne kadar aciz ve işlevsiz olduğunu insanlara göstermek istiyor.

2- Allahın gücü ve tedbiri, irade ve isteğinin mutlaka gerçekleşeceği konusunda bu yolculuk, Aliaha düşmanlık yapan, müminlerle savaşı ve salih kullarına eziyet eden kişilere dersler, ibretler ve tehditler vermektedir.

3- AHah, Firavun'un komplo ve zararından Musa'yı koruyacak başarılı yolu sağlamak istiyor. Annesinin kucağında yaşamasını sağlamak, emniyet ve güven İçinde, hem de ücretini Firavun'dan alarak annesinin memesinden emmesini istemektedir.

4- Allah, bizzat Firavun'un evinde güzel ve iyi Örneklerin olabileceğini göstermek istiyor. Bu örnek de Musayı seven ve

onu savunan Firavun'un karışığıdır. Kafir ve hayırsız evden saiih ve iyi insanlar çıkabilir.

5- Allah, Musaya iyiliklerini hatırlatmak, ona verdiği nimetleri, kendisini korumasını ve hayatında mucizelerinin gerçekleştiğini göstermek işitiyor.

6- Allah, bu yolculukta açığa çıkan gizli birtakım erlerinin olduğunu göstermek istiyor. [\[112\]](#)

#### **Bu Yolculukta Allanın Erleri:**

Kur'anı Kerim, Musanın korunmasında ve annesine geri getirilmesinde rol oynayan Allanın erlerini bizlere göstermektedir. Onlardan bazıları şunlardır:

1- Musa'nın içine konduğu sandık. .

2- Sandığı taşıyan su.

3- Musa için yumuşayan ve onun sevgisiyle dolan Firavun'un karısının kalbi.

4- Annesine dönünceye kadar her türlü süt annesinin memesini tutmayan Musanın iki dudağı.

Yüce Allanın bu erleri görevlendirmesi, yerin ve göklerin erlerinin Allanın olduğunu, dilediği işler için onlardan dilediklerini görevlendirdiğini gösterir. Allanın erlerini ancak o bilir.

Görünüşte hür iradesi, tercihi, akli ve bilinci olmayan bu dört tür erin görevlendirilmesi, metafiziği İnkâr eden ve



insandan başkasının aklı, iradesi, idraki, ruh ve bilinci olmadığını söyleyen materyalistlere iyi bir cevaptır.

Bunlar, doğuşunun daha ilk günlerinde olan bir çocuğun iki dudağının hiçbir seçimi ve tercihi olabileceğini, memeleri ve sütü red edebileceğini ve annenin memesi olan özel bir meme üzerinde ısrar etmesini hiç düşünmezler. Böyle bir şeyin olabileceğini akılları almaz.

Görünüşü itibariyle olay son derece tuhaftır. Ama kesinlikle kavrayışlı ve basiretli mümin akılla çatışmaz. Böyle bir şey makul işler dairesinin kapsamına girer. Çünkü bunu isteyen Yüce Allah kendisidir. İki dudağa memeyi

kabul etmemesini emreden ve süt annelerinden süt emmeyi yasaklayan Allaktır. Mümin akıl, Allanın iradesinin geçerli olduğunu, dilediğini yaptığını ve evrendeki bütün varlıkların Allanın emirlerini yerine getirip iradesini gerçekleştirdiğini şüphesiz kabul eder.<sup>[113]</sup>

### **Musa'nın Annesine Sonra Ne Oldu?**

Kur'an, Musa'nın annesinin hayatının burasında durmaktadır. Daha sonra ona ne olduğunu bilmiyoruz. Kur'anın bize anlattıklarından Musa'nın annesinin hayatı hakkında bütün bilgimiz şudur; İsrailoğullarından bir kadındır. İmran adında İsrail oğullarından bir adamın eşidir. Mümin ve salih bir kadındır. Musa'nın korunması ve Firavun'ın

tehlikesinden kurtulması için Allah ona başarılı bir yol öğretmiştir. Allah, oğlunu ona döndürmüştür, onu emzirmiş ve evinde büyüüp yetişmesini sağlamıştır.

Kur'an, onun hayatından sadece Musa'nın çocukluk yıllarıyla ilgili bölümü anlatmaktadır. Kur'anın anlattıklarında kadının hayatından son perde, ücretini ödemek üzere, Firavun'un emri ile çocuğunun kendisine döndürülmesi, onu emzirmesi ve bakımını üstlenmesi perdesidir.

Bundan sonra ne kalmıştır? Musa'nın çocukluk yıllarıyla bağlantısı olan ve anılmaya değer başka bir şey kalmış mıdır? Hayır.

Onun için Kur'an, kadının hayatından bu perdede kalmış ve anlatımını bu görüntü ile bitirmiştir. Bu da objektif ve sanatsal bir bitirmedir.

Kur'anın durduğu yerde durmamız, sustuğu şeyler hakkında susmamız ve onun bize verdiği bilgilerle yetinmemiz gerekir. Kur'anın verdikleriyle yetinmeyenleri Allah doyurmasın!

Kur'an, sonra Musa'nın hayatından atlamalar yaparak yetişkin olarak karşımıza çıkarmaktadır. Sütten kesildikten sonraki çocukluk hayatını, daha sonraki yetişkin hayatını atlayarak vermektedir. Çünkü öyküsü için bu sahneler zorunlu değildir.

Musanın çocukluğundan sonra önemli olan şey, hayat, hamaset, hamiyet, iman, ihlas sevgi, mazlumlari savunma ve ezilenleri destekleme ruhu ile coşan gençliğidir. Yüce Allah buyuruyor:

"Musa erginlik çağına gelip olgunlaşınca, ona hikmet ve ilim verdik. İyi davrananları böyle mükafatlandırırız. Musa, halkının haberi olmadığı bir zamanda şehre gidi. Biri kendi adamlarından, diğeri de düşmanı olan iki adamın döğüşüğünü gördü. Kendi tarafından olan kimse, düşmanına karşı ondan yardım istedi. Musa, onun düşmanına bir yumruk vurdu ve ölümüne sebep oldu."<sup>[114]</sup>

Bu kitabın konusunun dışına çıkmamak için bu kadarla yetinip Musanın öyküsüne girmeyeceğiz. Çünkü konumuz Musanın kendisi değil, annesidir. Öyküsünden de sadece annesiyle bağlantısı olan kısmı sunduk.<sup>[115]</sup>

### **Sinama Hadisi, Ateş ve Hurma Hikayesi:**

Caşka öyküye geçmeden önce sinama hadisine ve hurma ile ateş hikayesine işaret etmeyi gerekli görüyorum. Annesine döndürülmeden önce Firavun'ın evinde süt

çocuğu iken başına gelmiş birtakım şeylerden söz etmesi sebebiyle bu olay üzerinde durmak istiyorum.

Yüce Allah, nimetini kendisine hatırlatarak Musa'ya şöyle buyurmuştur: "Bir adam Öldürmüştün, seni üzüntüden kurtarmış ve sınavdan geçirmiştik"<sup>[116]</sup>

Önceki müfessirlerin çoğu sınav hadisini naklederler. Onu İbni Abbas'a nisbet ederek Rasulullahtan rivayet ettiğini iddia ederler. Sınav hadisi ile beraber ateş ve hurma hikayesini de anlatırlar.

iddialarına göre, süt çocuğu olan Musa, Firavun'un sarayında iken, Firavun'ın karısı çocuğu kucağında taşımasını söylemiş, kucağında tutunca Musa, Firavun'un sakalına bakmış ve aşağıya çekmiştir. Firavun da bu yaptığına kızmış, bunu uğursuzluğuna yormuş ve düşmanlığına bir işaret görerek boğazlanmasını emretmiş.

Karısı araya girmiş ve bunun ne yapacağını bilmeyen bir çocuğun hareketi olduğunu belirterek öldürmemesini rica etmiş. Bu hareketinin kasıtlı olmadığını, çocuğun neyi alacağını, neyi bırakacağını, neyi seçeceğini bilmediğini söylemiş, istersen ona bir köz, bîr de hurma getir ve onlardan hangisini tutacağına bak, közü tutarsa, suçsuz olduğu ve bu hareketinin sana karşı kasıtlı bir hareket olmadığı, ama hurmayı tutarsa bu işi bilinçli olarak yaptığı, seni tehdit edip meydan okuduğu anlaşılır, demiş.

Derler ki, Firavun ona bir köz, bir de hurma getirmiş, Musa közü alarak dili üzerine koymuş ve dilini yakmış, bu da onda kalıcı bir kekeleme meydana getirmiş.

İddialara göre bu kekemenin delili şudur; Allah, Firavun'a gitmesi için onunla konuştuğu zaman, ondan dilindeki o kekemeyi gidermesini ve düğümü çözmesini istemiş. Onun için Yüce Allaha şöyle dua etmiş: "Allahım, bağrımı aç, işimi kolaylaştır ve dilimden düğümü çöz, sözümü anlasınlar"<sup>[117]</sup>

Kur'anın Öykülerine bakış metodumuzun gereği gerek sına ma hadisi ile ilgili olarak, gerekse köz ve hurma hikayesi ile ilgili olarak söylenen bu şeyleri ne kabul ederiz, ne de Allanın kitabını onlarla tefsir ederiz.

Bir kere, Allanın rasulundan gelen sahih bir hadis olmadığı için kabul etmiyoruz. Hadis denilen bu bilgi, sürekli atılmasını istediğimiz israiliyyattan başka birşey değildir. Uzun sına ma hadisini kaydettikten sonra İbn Kesir Ta Ha suresinin tefsirinde şöyle demektedir;

"İbni Abbasın sözlerinden mevkuf bir rivayet olup sadece bazı kısımları merfudur. Öyle görülüyor ki İbn Abbas onu Ka'bu'l-Ahbar'ın nakledilmesi mubah sayılan israiliyyat rivayetlerinden almıştır. Allah en iyi bilir!"<sup>[118]</sup>

Durum böyle ise ve köz ile hurma hakkındaki raveyetleri kabul etmediğimize göre, Hz.Musa'nın Ailahtan çözmesini istediği dilindeki düğüm nedir?

Allah en iyi bilir, bu biyolojik bir düğüm değil, manevi bir düğümdür. Psikolojik reaksiyondan doğan bir tutukluluktur. Bu bilinen bir psikolojik durumdur. Çünkü insan bir olay, bir durum veya bir sözden çok etkilendiği ve o etki altında iken konuştuğu zaman anlaşılmayan ve açık olmayan hızlı ve ardışık bir şekilde konuşmaktadır. Etkilenmesi öyle bir reaksiyon derecesine varabilir ki sesi kesiliyor ve konuşamaz bir duruma geliyor.

Hız.Musa'nın Firavun karşısında böyle bir durumdan geçmekten endişelendiği sanılıyor. Firavun'un yalanlaması ve hakkında her türlü zorbalığa, zulüm ve fesada başvurması karşısında sinirlerine hakim olamamaktan endişelendiği anlaşıyor. Bu durumda dilinden kelimelerin seri bir şekilde dökülmesi ve dinleyenlerin onları anlamamasından endişeleniyor yahut aşırı tepki ve sıkıntıdan dolayı kelimelerin içinde hapsolup telaffuz edememesinden korkuyordu. Bunun neticesi olarak vahyi tebliğ etmemiş ve hazır olanlara karşı delili ortaya koyamamış olma korkusu vardı. Bu sebepten manevi tutukluğu gidermesi için Allaha dua etmiş, bu psikolojik düğümü dilinden çözmesini, sinirlerine hakim olup

sükunetini korumak istemiştir. Allah da dileğini kabul etmiştir. Allah en iyi bilendir, dilindeki psikolojik manevi düğümden anladığımız budur.

Fi zilal'il-Kur'an'da Seyyid Kutup şöyle der: "Musa'nın 'Beni yalanlamalarından, içimin sıkılıp konuşamamaktan korkarım'<sup>[119]</sup> sözünden anlaşılan şudur; Korkusu, sadece yalanlamalarından değildir. Belki canının sıkılacağı bir zamanda dilinin konuşamayıp mesajını açıklama ve yalanlamalarını tartışıp çürütme imkanına sahip olamama korkusuydu. Çünkü dilinde bir tutukluluk vardı. Ta Ha suresinde 'DÜİlmden bir düğüm çöz ki sözümü anlasınlar' dediği düğümdür. Bu tutukluk, tepkiyi kelimelerle ifade edememekten kaynaklanan bir can sıkıntısına sebep olur ve tepki arttıkça tutukluluk da artar, can sıkıntısı da fazlalaşır. Bu da bilinen bir psikolojik durumdur."<sup>[120]</sup>

### **Hız.Musa'nın Annesi Öyküsünden Çıkarılan Dersler**

Musa'nın annesinin öyküsünden çıkan derslere bakalım. Bu dersler öyküyü analiz ederken geçmişti. Şimdi de onları özet olarak verelim,.

1- Musanın annesi peygamber değildir. Allanın ona vahyetmesi, sadece ilham yolu olmuştur.

2- Öykülerinin ayrıntılarını öğrenmek için Kur'an ve sahih sünnetle yetinmek gerekir.

3- Israiloğullarının doğan erkek çocuklarını öldüren Firavun çok zalim, bozguncu ve mübtekbir birisidir.

4- Allahın iradesi karşısında Firavun'm iradesi işlevsiz ve geçersiz olmuştur. Çünkü ancak Allanın dediği olur.

5- Kim Allanın iradesine karşı durursa, o zayıf ve aciz kalır, eninde sonunda başarısız ve mağlup olur. Allanın düşmanları nerede olursa olsunlar mutlaka yenilecek ve başarısız olacaklardır. Çünkü aptallık ve ahmaklıkla Allaha karşı savaşıyorlar. Kadir olan Yüce Allaha karşı savaşarak kim galip gelebilir?

6- Allah, sözünü gerçekleştirmek, iradesini geçerli kılmak, dostlarını korumak ve düşmanlarını kahretmek için dilediği yolları ve araçları seçer.

Müminlerin görevi Allah'a tam güvenmek, görevlerini yerine getirdikten sonra sonuçlarını ona havale etmek, ona güzelce tevekkül etmek ve kafirlere karşı galip gelmelerini sağlayacak maddi sebeplerin tümüne sarılıp gerekli tedbirleri almaktır.

7- İnsanlar ne kadar plan ve proje yapsalar, ne kadar ince eleyip sık dokusalar, bütün yaptıkları Allahın takdir ve tedbiri karşısında anılmaya değmez ve bir hiç gibidir.

8- İnsanlar bir şeyi yapmaktan ve bir kişiyi koruyup desteklemekten aciz kalabilirler. Ama Allah savunup



desteklerse, o galip ve üstün olur. Çünkü yerde ve göklerde Allahı hiçbir şey aciz bırakamaz.

9- Yerde ve göklerde Allahm gizli askerleri vardır. Onun askerlerini de ancak kendisi bilir. Bir işi yaparken kişinin kendisinin de bir asker olabileceği kimsenin aklına gelmeyebilir. Fakat Allah, o askerlerden dilediği iş için istediğini görevlendirir.

10- Hayatlarının ilk anından itibaren, hatta daha annelerinin karnında iken, Allah dostlarıyla beraberdir. Onlar için zorlukları kolaylaştırır, yolu açar ve tehlikelerden kurtarır. Allah dostlarının hayatları, tavırları ve cihadları üzerinde bunun etkisi büyük olur.

11- İlahlık ve rablık iddia eden Firavun'un evi içten fethedilmişti. Görünüşte insanların en yakını olan eşi

kendisine inanmıyor, eşi ve ortağı olmayan Allaha iman üyordu. Allah, kalbine Musa bebeğini sevmesini, ücret

'şılığmda bakımını annesine vermesini ve savunmasını emretmiştir. Firavun bu durum karşısında aciz kalmış ve karısının isteklerini kabul etmekten başka bir şey elinden gelmemiştir.

12- Allah, Firavun'a oyun kuruyor ve insanların önünde ancak gafletle yapılacak davranışlara sürüklüyor, işte, yanında süt çocuğunun yaşamasını kabul ediyor, sarayında

büyümesine onay veriyor, onun eliyle daha sonra helak olması için bakım, koruma ve gözetiminin ücretini kendisi üstleniyor.

13- Allah, kendilerine bağışladığı ve nimet olarak verdikleriyle insanlardan salih kullarının kaybettiklerini karşılıyor. İşte süt çocuğu olan Musa, geçici bir süre için annesinin kucak sıcaklığını, sevgisini yitiriyor, ama Allah ona verdiği sevgisi ile bu kaybını karşılıyor.

14- Yiğitlerin eğitimi gevşeklik, nazlılık ve sululukla gerçekleşmez. Aksine sıkıntı, ciddiyet ve zorluklardan geçerek sağlanır. İşte Musa, sandığa konuyor, sandık suya bırakılıyor, su onu Firavun'nın sarayının önüne atıyor ve amansız düşmanına bir hediye olarak sunuyor. Fakat Allah onu koruyor.

15- Allah, dostlarını ve sevdiği kişileri sınavabilir. Başlarına musibet ve sıkıntı getirebilir. Başlarına böyle bir şeyin gelmesi, Allah'ın onları sevmediği ve kendilerinden razı olmadığını göstermez. Sınama, nefislerin cilası, imanın kökleşmesi, Allah'ın yanında makam ve derecelerin yükselmesi içindir.

16- Süt çocuğu Musanın iki dudağının annesinin memesi dışında bütün süt annelerinin memelerini tutmaması, gayb ve ruh alemini inkar eden ve insandan başkası için yaşama, akıl, kavrama, seçme ve anlamamanın olduğunu kabul etmeyen münkir materyalistlere güçlü bir cevaptır.

17- Allah sözünden caymaz. Musa'nın annesine oğlunu sağ salım olarak geri getireceğini vadetmiş ve hiç kimsenin aklına gelmeyen bir yolla onu annesine döndürmüştür.

18- Musayı emzirmesi karşılığında annesinin Firavun'dan ücret alması, Allahın ona ikramı ve nimet vermesi sayıldığı gibi, görevini yapıp onun için ücret alan kişiye de kendisi Örnek sayılmaktadır.

19- Planlama ve düzenleme için .tedbirli ve ihtiyatlı olmak için beşeri yolların en başarılı ve üstün olanını seçmek, Musa'nın kız kardeşinde gördüğümüz gibi, düşmandan sırları gizlemek, onlara karşı zeki ve akıllıca davranmak gerekir.<sup>[121]</sup>

## II- FİRAVUN AİLESİNDEN MÜMİN ADAMIN ÖYKÜSÜ

### Kur'an'da Mümin Adamın Öyküsü

"And olsun ki, Musa'yı mucizelerimiz ve apaçık delillerle Firavun, Hâmân ve Karun'a gönderdik. Onlar: "Bu, yalancı sihirbazın biridir" dediler. Musa, katımızdan onlara gerçeği getirince, "Onunla beraber iman etmiş kimselerin oğullarını Öldürün, kadınlarını sağ bırakın" dediler. Ama inkarcıların hilesi elbette boşa gider.

Firavun, "Beni bırakın Musayı öldüreyim, o, rabbini çağırın. Onun, sizin dininizi değiştirmesinden veya yer yüzünde bozgun çıkarmasından korkuyorum" dedi. Musa, "Şüphesiz ben, hesap görülecek güne inanmayan

böbürlenlenenlerin hepsinden, benim de rabbim, sizin de rabbiniz olan Allaha sığınırım" dedi.

Firavun ailesinden olup da inandığını gizleyen bir adam dedi ki "Rabbim AUahtır, diyen bir adamı mı öldüreceksiniz? Oysa size rabbinizden belgelerle gelmiştir, eğer yalancı ise, yalanı kendisinedir, eğer doğru sözlü ise, sizi tehdit ettiklerinin bir kısmı başınıza gelebilir. Şüphesiz Allah, aşırı yalancıyı doğru yola erdirmez".

"Ey milletim! Bugün memlekette hükümrانlık sizindir, galip olanlar sizsiniz. Ama Allanın baskını bize çatınca, ona karşı kim yardım eder? "

Firavun;"Ben size kendi görüşümden başkasını söylemiyorum. Ben size ancak doğru yolu gösteriyorum" dedi.

İnanmış olan adam dedi ki; "Ey milletim! Şüphesiz ben sizin için, Nuh milletinin, Âd, Semud ve onlardan sonra gelenlerin durumu gibi, peygamberleri yalanlayan toplulukların uğradıkları bir günün benzerinden korkuyorum. Allah kullara zulüm dilemez.

Ey milletim! Feryad edeceğiniz günden sizin hesabınıza korkuyorum. Arkanıza dönüp kaçacağınız gün Allaha karşı sizi koruyan bulunmaz. Allanın saptırdığını doğru yola getirecek yoktur.

And olsun ki Yusuf da, daha önce size belgelerle gelmişti. Size getirdiği şeylerden şüphelenip durmuştunuz. Sonunda Yusuf ölünce,"Allah onun ardından hiçbir peygamber göndermeyecek" demiştiniz. Allah, aşırı şüpheciye işte böyle saptırır.

Bunlar, Allanın âyetleri üzerinde kendilerine gelmiş bir delil bulunmadan tartışır. Bu, Allah katında da, inananların yanında da öfkeyi artırır. Allah büyüklük taslayan her zorbanın kalbini bundan dolayı mühürler."

Firavun, "Ey Hâmân! Bana bir kule yap; Belki yollara, göklerin yollarına erişirim de Musa'nın tanrısını görürüm. Doğrusu ben, onu yalancı sanıyorum" dedi. Firavun'a, kötü işi böylece güzel gösterildi ve doğru yoldan alıkondu. Firavun'ın hilesi elbette boşa gidecekti.

İnanan o kimse dedi ki:" milletim! Bana uyun, sizi doğru yola erİştireyim, milletim! Şüphesiz bu dünya hayatı geçicidir, ama ahiret, şüphesiz o kalınacak yurttur.Kim bir kötölük işlerse, ancak onun kadar ceza görür.Kadın veya erkek kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar cennete girerler.Orada hesapsız şekilde rızıklanırlar.

Ey milletim! Nedir başıma gelen? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum, siz beni ateşe çağırıyorsunuz. Siz beni Allahı inkar etmeye, bilmediğim bir şeyi ona ortak koşmaya

çağırıyorsunuz.Ben ise, sizi güçlü olan, çok bağışlayan ASSaha çağırıyorum. Şüphesiz kendisine çağırdığınızın, bu dünyada da, ahirette de çağrısının olamayacağında, hepimizin Allaha döneceğinde, aşırı gidenlerin ateşlikler olduğunda şüphe yoktur.Size söylediğimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allaha bırakıyorum. Şüphesiz Allah kullan görür."

Allah o adamı, kurmak istedikleri tuzaktan korudu. Kötü azap Firavun'ın adamlarını sardı. Onlar, sabah akşam ateşe sunulurlar.Kıyamet günü "Firavumn adamlarını azabın en ağırına sokun" denir."[\[122\]](#)

### **Firavun Ailesinden Mümin Olan Bu Adam Kimdir?**

Tefsirciler ve tarihçiler, Firavun ailesinden mümin olan bu adamın kimliğini tesbitte, Firavun ve kavmi ile ilişkisinin ne olduğu, başlangıcı ve sonunun nasıl olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir.

Bazıları,Firavun'un amcasının oğlu olduğunu ve Firavun'dan korkutuğu için imanını gizlediğini söylemişlerdir.

Adının ne olduğunda ihtilaf etmişlerdir. Kimileri adının Şem'un olduğunu söylemiş, kimisi Hayr, kimisi Habrek

olduğunu söylemiş, kimileri de Şem'an veya Habib olduğunu söylerken, çok kişi d^ adının Hazafil olduğunu söylemiştir. [\[123\]](#)

Salebi, "Araisu'l-Mecalis" kitabında onun öyküsünden bir miktar anlatarak şöyle der: "Firavun'un yakınlandı. Marangozdu. Musa'nın içine konulması ve suya bırakılması için annesine sandığı yapan odur. Firavun'un hazine müdürlüğünü yüz yıl yapmış olduğu söylenir. Ancak Hz.Musa'yı Allah sihirbazlara galip getirdikten sonra imanını açığa vurmuştur. Sonucu sihirbazların sonucu gibi olmuştur. Firavun, onlarla beraber onu da alarak asmış ve öldürmüştür. Kansı Maşıta, Firavun'un kızıdır. O da kendisi gibi mümindir. Onu öldürdükten sonra Firavun karısını da almış ve çocuklarıyla beraber öldürmüştür."<sup>[124]</sup>

#### **Doğrusu, Hakkında Bilgi Verilmeyen Kişilerdendir:**

Firavun ailesinden mümin olan bu kişiyi sağlam güvenilir kaynaklarda aradığımız zaman, öyküsünün ayrıntıları hakkında bilginin bulunmadığını, adının da Kuran'da açıklanmadığını görürüz.

Kur'anda adı belirtilmediği gibi öyküsünün ayrıntıları da verilmemiştir. Hz.Peygamber de bunu açıklamamıştır. Aşap, adamın öyküsüne dalmaktan kaçınmış ve Kur'anın söyledikleriyle yetinmişlerdir.

Bu sebepten biz de Firavun ailesinden mümin olan bu adamın öyküsü ile ilgili Kur'an ve sahih hadisin söyledikleriyle yetiniyor, bunlarda verilen bilgilerin bize yeterli olduğuna

inaniyor, ashap, tabiin ve objektif alimlere yeten bilgilerin bize de yeterli olduğuna inanıyoruz. Firavun ailesinden mümin olan bu adam, Kur'anda açıklanmayan (mübhem)lerdendir. Onun için, Allanın onu Kur'anda bilinmeyen olarak bıraktığı gibi kalması ve açıklanmamış yönlerini açıklamak için israiliyyata başvurmanın caiz olmaması gerekir.

Bilmediğimiz şeylere dalmak yerine, öyküsünden Kur'anda yer alan bilgilerle yetirmemiz gerekir. İman, davet, cüret ve cesaret, açıklama, etkileme ve cihadla ilgili ibret, ders, anlam ve görüntüleri Kur'andan alalım.

İmam İbn kesir, adam hakkında ayrıntılara dalmamış, öyküsünden dersler ve ibretler çıkarmamız gerektiğini belirterek şöyle demiştir:

"Amaç, bu adamın imanını gizlediğini bilmemizdir. Firavun-Allahın laneti üzerine olsun-Musayı öldürmeğe kalkışıp kurmaylarının bu konuda düşüncelerini sorunca, mümin adam, Musa için korkmuş ve biraz okşayıcı, biraz da korkutucu bir konuşma ile Firavun'ı güzellikle bu işten vazgeçirmeye çalışmıştır."[\[125\]](#)

### **Bu Adam, Firavun Ailesindendir:**

Kur'anı Kerim'den, bu mümin adamın Firavunun ailesinden olduğunu anlıyoruz. "Firavun ailesinden imanını



gizleyen mümin bir adam dedi ki..." Bu adam, egemen olan Firavun ailesinden olup Israiloğullarından değildir.

Firavunun yakınlarından ve has adamlarından olan bu adamın Allaha ve Musa'ya imanı seçmesi, bize bazı şeyleri anlatmaktadır. Şöyleki;

1- imanla çatışması durumunda her türlü kabile, aşiret, aile, soy ve millet bağılıklarının ortadan kalkması. Çünkü iman şu veya bu kişi, şu veya bu aile, şu veya bu millet ayırımı yapmaz. İman kavramına göre insanlar ya mümin veya kafirdir.

2- Bu mümin adam diri ve sağlam bir kalbe, temiz bir fitrata/yaratılışa sahipti. Yöneticiye yakınlıktan dolayı bu fitratı bozulmamıştır. Kişi isterse ve gerçekleştirmek için ciddi olarak çabalarsa, konumu ne olursa olsun, iyilik, iman ve faziletini koruyabilir.

3- Bu mümin adam büyük bir imana sahiptir. Bu iman hayatını etkilemiş ve onu dünya ve içindekilerinin üstüne çıkarmış, hayatın görünüşlerine ve geçici makamlarına iltifat etmemeye, Allanın vereceklerini dünyanın her şeyine, hayatın geçici mevki ve makamına tercih etmeye götürmüştür. Onun için imanın gereklerini yiğitçe yerine getirmiş, bütün sıkıntı ve zorluklara cür'et, cesaret ve izzetle göğüs germiştir.

4- Firavunun evi, iman bakımından içeriden fethedilmiştir. Kendisi küfrün ve batılın temsilcisi idi. Sarayı da küfür ve

batılın kalesiydi. Kendisi tanrılık ve rablık iddia ediyordu, insanları Allahın kulu olarak değil, kendisinin kulu olarak görüyordu. Ama Allah, Firavun'a oyun kurmak ve ve küfün zayıflığını göstermek için, onun yakınlarından bazı kişilerin kalplerini imana yöneltmiştir. İşte Firavumn ailesinden bu adam, imanı tercih ediyor, işte Firavumn kendi karısı, iman yolunda yürüyor!

5- Hz.Musa, çağrısında başarılı olmuştur. Çağrısını, düşmanının ileri saflarına kadar götürmüştür. Düşman karargahından olduğu anlaşılan bir adamı çağrısı için donatmıştır. Her halde bu mümin adam, düşmanın savaş planları hakkında Musa'ya Önemli bilgiler sağlamıştır. [\[126\]](#)

### **Öykünün Sahneleri:**

Firavun ailesinden olan mümin adamın öyküsünü anlatan âyetlere baktığımız zaman, öyküsünü dört sahne ve bir sonuca ayırdığını görürüz.

1- Birinci sahne: Firavun'un Musaya komplo kurması veya öldürmek istemesi.

2- İkinci sahne: Mümin adamın ortaya çıkması, Hz.Musa'yı savunması ve halkı etkileyen başarılı bir konuşma yapması.

3- Üçüncü sahne: Mümin adamın dediklerini kabul etmemeleri için Firavun'ın halkı meşgul etmesi.

4- Dördüncü sahne: Mümin adamın halkı kendisine uymaya çağırması.

5- Sonuç: Mümin adam işlerini Allaha havale ederek halkını terkediyor.

Öykünün birinci sahnesi 23-27', ikinci sahnesi 28-35, üçüncü sahnesi 36-37, sonuç da 44-46. âyetlerinde anlatılmaktadır.

Her sahne kişiler ve olaylar sergileyen, hareketler ve pozisyonlar ortaya koyan, kuvvet, canlılık, tasvir ve etkiyle bize gerçekler ve anlamlar sunan birtakım görüntüler içermektedir.

iman, davet ve hareketle ilgili anlamlarını yakalamak için bölümlere, görüntülere ve tesbitlere analitik ve bir objektif bakış yapacağız. Çok nadir olanlar dışında edebiyat ve sanat tesbitlerine değinmeyeceğiz. Çünkü bunlar bu kitapta konumuz değildir. Allahtan yardım dileriz.<sup>[127]</sup>

**Birinci Sahne: Musa Allanın Davetini Tebliğ Ediyor, Firavun İse, Komplo Kuruyor:**

Yüce Allah buyuruyor: "Andolsun ki Musa'yı, mucizelerimiz ve apaçık âyetlerle Firavun, Hâmân ve Karun'a gönderdik. Onlar "Bu, yalancı sihirbazın biridir" dediler. Musa katımızdan onlara gerçeği getirince,"Onunla beraber iman etmiş kimselerin oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın" dediler. Ama inkarcıların hilesi elbette boşa gider.

Firavun:"Beni bırakın da Musayı öldüreyim. O, rabbini çağırın. Onun, sizin dininizi değiştirmesinden veya yeryüzünde bozgun çıkarmasından korkuyorum" dedi.

Musa, "Şüphesiz ben, hesap görülecek güne inanmayan böbürlenelerin hepsinden, benim de rabbim, sizin de rabbiniz olan Allaha sığınırım" dedi."<sup>[128]</sup>

Şüphesiz, Firavun ailesinden olan mümin adamın öyküsü bağımsız değildir. Belki Kur'anın birkaç suresinde geçen Hz.Musa ve Firavun öyküsünün bir halkasıdır. Bu adamın öyküsü sadece bu surede geçmektedir. Hz.Peygamber tarafından verilmiş iki adı vardır. Birinci adı Gafir, ikinci adı da Mümin'dir

Müminden maksat, kahramanımız olan bu adamdır. Belki de ona ikram etmek, tavrını tebrik etmek ve çağrılarında müminleri ona uymaya ve örnek almaya çağırmak için onun adıyla anılmıştır.

Mümin suresinde, Hz.Musanın Medyen'den gelmesi, Tur daşı yanında vüce Allanın onunla konuşması, el ve asa mucizeleri, kardeşi Harun'la beraber Firavun'a 2itr erinin va Allaha davel edip Israiñoğullcrım serbest Uırdkrr.asıns söylemelerinin Allah tarafından emredilmesi anlatılmamaktadır. Sure bu ayrıntıları vermediği gibi,

Hız.Musa'nın Firavun'a karşı koymasý, meydan okuma ve düello sahnelerini, sihirbazların inanmaları ve imanlarında sebat etmeleri, Musanın fsrailoğullarıyla beraber Mısır'dan çıkması, Firavun'ın onlara yetişmesi, onların kurtulması ve Firavunun ordusu ile beraber denizde helak olması sahnelerini de vermemektedir.

Mümin veya Ğafir suresi, mümin adamın tavrını sergilemiştir. Çünkü surede amaçlanan budur.<sup>[129]</sup>

#### **Sahnenin Görüntülerine Sanat Açısından Bir Bakış:**

Birinci sahnede şu görüntüler bulunmaktadır:

- a- İktidarda bulunan üç tağut/azgm Firavun, Hâmân ve Kârûn halka baskı ve zulüm yapıyorlar.
- b- Hız.Musa, üç tağuta geliyor, onları Allaha inanmaya, zulüm, baskı ve bozgunculuğu bırakmaya çağırıyor.
- c- Üç tağut, Hız.Musa'nın çağrısını red ediyorlar ve onu yalancı sihirbazlıkla suçluyorlar.
- d- Hız.Musa, peygamber olduğunu ve doğru söylediğini kanıtlamak için âyet ve mucizeleri gösteriyor.
- e- Tağutlar, Musa'nın taraftarlarına savaş açarak erkek çocuklarını öldürüyor ve kadınlarını sağ bırakıyorlar.
- f- Tağut Firavun, Hız.Musa için komplo kuruyor ve öldürmek istiyor. Halkından da bunun için izin istiyor ve

isteğini haklı göstermek için kendince makul sebepler ileri sürüyor.

ğ- Hz.Musa, Firavunun kendisine hazırladığı komploya karşı koymak için Allaha dayanıyor, Ona sığınıyor, Firavunun kendisini öldürmek istemesinin gerçek sebeplerini ve kişiliğindeki sapmanın sırrını açıklıyor.

Bu görüntü ile birinci sahne tamamlanıyor. Bu da gayet mükemmel, etkileyici, sanatsal ve objektif bir sonuç perdesi oluyor.

Bu sahnede Hz.Musa görevini tamamlıyor, rabbine sığınarak ve ona güvenerek âyetlerin sanatsal anlatımından anlaşıldığı gibi, halkından ayrılıyor. İşte bu büyük iman azığıyla Firavun'ın hayatına kıymak için kurduğu komploya karşı koyuyor, yiğitlik, cesaret, sebat ve cihadla Firavunun kendisine de karşı çıkıyor.

âyetler, sanki okuyan müminlere Hz.Musa'nın bu tavrını örnek olarak sunuyor ve uymaları için onlarda bu davet ve iman gerçeğini yerleştirmek istiyor.

Bu sonuçtan daha edebi ve sanatsal bir sonuç bulamayacağımız gibi, iman ve davet alanında bu bitişten daha güzel bir bitiş de bulamayız.<sup>[130]</sup>

### **Tağutiann Hakka Karşı Koyma Yolları:**

Hız.Musa, halkına ve Firavun'a Allahtan âyetler getirdi ve doğru söyleyen bir peygamber olduğunu gösteren mucizeler gösterdi. Ama onlar, getirdiği aydınlık ve açık hakka boyun eğecekleri, ona uyup dinine girecekleri yerde, yalanladılar, yalancılık ve sihirbazlıkla suçladılar. Kendisine yalancı ve sihirbaz, dediler.

Bu çirkin tavrı takınanlar ve aşığılık suçu işleyenler, keşke onu yalanlamak ve karşı çıkmakla kalsalardı. Ama ne gezer! Bundan daha kafir, daha azgın ve daha bozguncu bir aşamaya geçtiler.

Ona karşı amansızca savaştılar. Bunun için de hiçbir Örf, ahlak ve kanunla bağdaşmayan alçakça bir yol izlediler.Taraftarlarını vurarak onunla savaştılar. İman edenlerin erkek çocuklarını öldürün ve kadınlarını sağ bırakın, dediler.

Kalplerinde gizlenen kin, hile ve intikam duygularını gösteren bir yol! Bu kin ve intikam duygusu o katı kalpleri doldurmuş, onları her türlü iyilik, acıma, insanlık ve rahmet duygularından soyutlamıştır.

Acaba neden erkek çocukları öldürüyor ve kadınları sağ bırakıyorlar? Davetin yolunda durmak ve başka ^kimseler arasında yayılmasını önlemek için yapıyorlar. Yani başkalarına gözdağı vermek için bu cinayetleri işliyorlar. Çünkü başkaları

bu durumu görecek, çağrıyı kabul etmeden önce kendi çocukları ve kadınları için korkarak çok çok düşüneceklerdir. Müminler üzerinde ezici bir baskı meydana getirmek için böyle yapıyorlar. Başka yollardan daha çok üzecek ve insanlarda zayıflık noktası sandıkları bir noktadan vurmak için bunu yapıyorlar. Bu uygulama belki de insanları daveti ve davetçiyi terketmeye götürecektir.

Bu nokta, aile ve çoluk çocuk noktasıdır. Gerçekten de insanın zayıf olduğu bir noktadır. Bu noktaya baskı ve işkence gerçekten acıklı ve ızdıraplıdır. Birtakım kişileri gerçekten hakkı bırakmaya da götürebilir.

Ne varki suçsuz kadın ve çocuklarla savaşmak, tağutiann zulüm ve haksızlığını gösterir. Çünkü suçsuz insanları cezalandırıyorlar. Bu yol, aynı zamanda tağutiann kin, nefret ve barbarlıklarını da gösterir. Çünkü savaşmaya güçleri olmayan ve savaş için hiçbir hazırlığı bulunmayan suçsuz ve güçsüz zayıf çocuklarla savaşıyorlar.

Bunun her türlü acıma ve insanlıktan yoksun bir yol olduğunu söylemedik mi?! Bunun hiçbir hak, hukuk, örf ve ahlakla bağdaşmadığını söylemedik mi? Fakat hakka ve hakkın mensuplarına karşı savaşırken, batılın mensupları ne zaman kanun, örf, ahlak ve insanlık tanımışlardır ki?



Evet, "onunla beraber olanların erkek çocuklarını öldürün ve kadınlarını sağ bırakın" yolu, Firavun'a ve kavmine özgü bir yol değildir. Bu yol süregelen ve yaygın olan bir yoldur. Batılın mensupları onu hakkın sahiplerine karşı daima kullanıyorlar. Tarihin belleği, kin dolu bu şeytanca yolun nice acımasız, barbar ve acıklı örneklerine tanık olmuştur!<sup>[131]</sup>

### **Firavun, Musa'yı Öldürmek İçin Neden Halktan İzin İstiyor?**

Firavun, bütün kin ve düşmanlığını Hz.Musa'ya yöneltti. Davetini baltalamak için kendisini öldürmek istedi.Bunun için halkından izin istedi."Firavun, bırakınız Musa'yı öldüreyim, rabbini çağırsın, dedi".

Musa'yı Öldürmek için Firavun'ın halkından izin istemesi çok ilginç! Halbuki dilediği gibi onlar hakkında hüküm veriyor, içlerinden kimse de ona muhalefet etmiyordu. Tanrı ve rab olduğunu iddia ettiği zaman bile, her türlü görüşlerinde kendisiyle beraber idiler. O halde, Musayı öldürmek için onlardan izin istemesinin anlamı nedir?

Herhalde bu izinle halkının kamuoyuna çok saygılı olduğunu, onlara danışarak karar verdiğini göstermek istiyordu.

Belki de bu önemli işe onları da kendine ortak etmek, Musa'nın kendi düşmanı olduğu kadar onların da düşmanı

olduğunu sezdirmek ve davanın kendi davaları olduğunu söyleyerek hamiyet damarlarını kabartmak istiyordu.

Firavun'dan hesap sormayı ve niçin böyle yaptın? demeyi akıllarına getirmemeleri için belki de Musa'yı öldürmenin sorumluluğunu onların üzerine yıkmak istiyordu.

Şüphe yokki tağutlar nerede olursa olsunlar, hakka karşı savaşırken, hak önderlerini ve adamlarını öldürürken Firavun'm izlediği yolu izlerler. İnsanların kanını, günahını, < öldürme suçunu yüklenmede halklarını da ortak ederler. Anketler ve istatistikler yaparlar, röportajlar ve görüşmeler düzenlerler, bunları kullanarak kamuoyu oluştururlar ve bütün bunlardan istedikleri kararları çıkarırlar. Ondan sonra da "Halk böyle istiyor, bu kararlar halk adına ve onun yararı için alınmıştır" propagandasını yaparlar.<sup>[132]</sup>

### **"Musa, Rabbini Çağırın" Diyen Firavun'ın Küstahlığı:**

Firavun, Musayı öldürmek istiyor, ama rabbini hiç hesaba katmıyor, ondan korkmuyor, saygı göstermiyor. Bunu da "Rabbini çağırın" sözüyle dile getiriyor.

Bu küstahça söz, Firavun'ın edepsizliğini, küstahlığını ve soytarılığını göstermektedir. Musa'nın rabbini inkar ediyor ve küçümsüyor. Musa, rabbini çağırın, Firavun için bu vız gelir, bu onu hiç mi hiç korkutamaz ve öldürmekten kendisini alıkoyamaz, diye düşünüyor.

Allahtan korkmamak, bütün tabutların hakkın davetçilerine karşı savaşıma ve onları işkencelerle öldürmeye kalkışmalarının sebebidir. Bu tağut Allaha inanmış olsaydı, ona saygı gösterip ondan korksaydı, Allahın dostlarına eziyet etmezdi.

Allahın erleriyle savaşıyan tağutlar, Firavunun bu barbarca sözünü tekrar ederler. Kimileri bunu dilleriyle söyler, kimileri de uygulama ve davranışlarıyla sergilerler.

Bir vakit, bazı tağutlar Allahın davetçilerini zindanlara doldurarak türlü işkenceler yaptılar. O arada davetçilerden biri Allaha yönelerek ondan yardım istemiş ve "Ey Allahım!" demişti. Ona işkence yapan azgın cellad ise, "Rabbin gelse, onu da seninle beraber zindana atarım" demişti. Şüphesiz bunu söylerken cellad, Firavundan daha facir, daha zalim, daha küstah ve daha alçaktı!<sup>[133]</sup>

### **Firavun, Bunları Dini ve Güvenliği Korumak İçin Yaptığını İddia Ediyor:**

Firavunun halkına sunacağı ve Musayı öldürmeyi haklı göstereceği sebepler ne olabilir? Onları şöyle sıralıyor: "Dininizi değiştirmesinden veya yer yüzünde bozgunculuk yapmasından korkuyorum".

İki tane sebep; Biri dini korumak! Musa dinin düşmanı, ama Firavun, dinin koruyucusu!

Diğeri ise, güvenliğı korumak! Musa güvenlik düşmanı, Firavun ise güvenliğin bekçisi!<sup>[134]</sup>

Halkına " En yüce rabbiniz benim ve benden başka bir ilahınızın olduğunu bilmiyorum" diyen kafir Firavun, dinin bekçisi ve Musa tarafından gelecek her türlü tehdite karşı onun koruyucusu oluvermiş!

Küfrü ve azgınlığıyla bozguncu, zorbalık ve despotluğuyla yıkıcı olan Firavun din, ıslah, iyilik, hayır, refah ve güvenliğin bekçisi ve davetçisi oluvermiş!

Firavunun bu gerekçesini, hakka ve mensuplarına karşı savaşıan bütün tağutlar kullanmaktadırlar. Tağut, kendini halka mümin ve mütedeyyin olarak sunuyor, iman ve erdemlerin bekçisi olarak gösteriyor, ahlak ve dürüstlük için titrediğini söylüyor. Kalkınma, ilerleme ve bolluk için gece gündüz çalıştığını halka propaganda ediyor.

Allaha çağıran hakkın davetçilerini ise, yıkıcı ve bozguncu, sapan ve saptıran, Allah, din, millet ve vatan düşmanı, şeytanın işbirlikçileri ve fitnenin başı olarak sunuyor. Bu sebepten şeytanca (î)hedeflerini gerçekleştirmeden önce yok edilmeleri gerekir, diye propaganda yapıyor.<sup>[135]</sup>

Seyyid Kutup, Firavun'ın, Musayı öldürmeyi ve davetçilere karşı tağutları kullanmayı haklı göstermesi

konusunda şöyle demektedir:

"Putperest kafir Firavun'ın, Musa için "dininizi değiştirmesinden veya yer yüzünde bozgunculuk çıkarmasından korkuyorum" demesi kadar komik bir şey var mıdır? Bozguncu her tağutun ıslahatçı her davetçi için kullandığı söz aynı değil mi? Hakkın güzel yüzüne karşı küstah batılın söylediğı söz! Huzurlu imana karşı şüpheler uyandırmak için alçak aldatmacılık aynı sözü kullanmıyor mu?

Mantık aynıdır. Hak ve batıl, iman ve küfür, ıslah ve bozgunculuk her zaman ve her yerde karşı karşıya geldikçe tekrar eden aynı mantık! Hikaye eski, ama tekerrür ediyor, zaman zaman yeniden sergileniyor"[\[136\]](#)

#### **Musa, Rabbine Sığınıyor:**

Musa, Firavun'ın komplo, tuzak, kin ve saldırılarına acaba nasıl karşı koyacak? şöyle dedi: "Hesabın görüleceğı güne inanmayan her kibirliden benim de, sizin de rabbinize sığındım"

Musa, Rabbine sığınmış, ona dayanmış, tevekkül ederek işlerini ona havale etmiştir. Çünkü Allanın kendisine yeteceğini, onun kefil olduğunu, kendisini koruyup kurtaracağını, Firavun'un hile ve saldırısından koruyacağını biliyor.

Hz.Musa'nın bu büyük iman tavrı, tağutların kin ve düşmanlıklarıyla karşılaşan her davetçi tarafından izlenen ve

örnek alınan bir tavır olmalıdır. Allahtan başka hiçbir kimsesi yoktur. Ancak ona sığınmak ve koruması altına girmek kendisini kurtarır. Bu da açıkça imanın şartı ve ifadesidir. Böyle yapmaz da zayıf ve zavallı insanlara sığınması ise, imanına gölge düşürür, inancını bozar. Zaten onların yanında ne bir çözüm, ne de kurtuluş bulur.

Her davetçi dili ile Hz.Musanın "Benim de, sizin de rabbinize sığındım" sözünü tekrar eder. Onu yaşanan hayatın gerçekleri olarak bizzat yaşar.<sup>[137]</sup>

#### **H. Musa, Tağutların Ruhsal Yapısını Ortaya Koyuyor:**

H. Musanın "Hesabın görüleceği güne inanmayan her kibirliden benim de, sizin de rabbinize sığındım" sözü, tağutların tavır ve tutumlarını çok güzel açıklamakta, çok doğru analiz etmekte, her tağutun psikolojisini ve azgınlaşmasının sebebini çok net ortaya koymaktadır.

Tağutluğun iki sebebi vardır; Sahibini tekebbüre barbarlığa ve saldırganlığa sürükler.

Biri, tekebbür/ululuk taslamadır. Tağutları cinayet işlemeye ve hayatta bozgun yapmaya sevkeden, ele geçirdikleri haram kazançları ve kendilerini kuşattıkları boş gösterişleri bırakmaktan onları alıkoyan tekebbürün kendisidir. Onların hakkı dinlemesini, boyun eğerek hakka uymalarını engelleyen bu ululuk taslama/tekebbürdür. Çünkü hakkı ancak

mütekebbir olan kişi rededer ve hakkı taşıyanlara karşı ancak mütekebbir kişiler savaşır.

Diğeri, hesabın görüleceğİ ahiret gününe inanmamaktır. Tağut kişiler, her şeyin dünya hayatından ibaret olduğunu sanır, kuvvetinin kalıcı ve egemenliğinin sürekli olacağını düşünür. Tağut kişi hesap gününe inanmış ve o günde görülecek hesaptan korkmuş olsaydı, elbette azgınlığını ve tağutluğunu bırakırdı. Cinayetlerin ve sapıklıkların sebebi, hesap gününe inanmamaktır.

İnsan için emniyetin supabı ve hayatı güzelleştirmenin temeli, ahiret gününe imandır. Tağut kişileri azgınlıklarından alıkoymaya, hakkı kabul edip ona teslim olmalarını sağlamaya hesap gününe inanmak yeterlidir.

Yaptıklarının bir gün hesabını vereceğİne ve cezasını çekeceğİne inanmayan insanı kötölük işlemekten ve haksızlık yapmaktan alıkoyacak başarılı bir sistem yahut güç yoktur. Mikrop saçan ve her türlü hastalığa davetiye çıkaran bir toplumda cezaların ağırlaştırılması, sadece suç işleme yollarının ve şekillerinin değışmesine yol açar. Bir süre sonra da eski tas eski hamam olduğı anlaşılır. Bu kez yeni suçlara yeni ağır cezalar getirilir. Ama kötölük üremeye devam eder ve yeni suçlar, yeni suçlular ortaya çıkar. Bunlar için de yeni ağır cezalar getirilir. Cezalar önlemeye yetmediğİ için ceza ve

tutukevleri suçluları almaz olur. Bunu çözmek için af yasaları çıkarılır ve suçlular tekrar topluma salınır. Anlayacağınız, ağa takılanların canı biraz yanar, ama okyanusta kaçanların yaptıkları yanma kâr kalır. Bu kısır döngü böyle devam eder. Çünkü insanlar yaptıklarının hesabını birgün AUaha vereceğine ve cezasını sonsuz cehennem ateşinde çekeceğine inanmamaktadır. [\[138\]](#)

#### **Mümin Adamın Uygun Zamanda Ortaya Çıkması:**

Yüce Allah buyuruyor:" Firavun ailesinden imanını gizleyen mümin bir adam "Rabbim Allaktır" dediği için mi bir adamı öldüreceksiniz? dedi!"

Bu adam imanını gizliyordu.Sonra inandığını açıklamaya mecbur kaldı.inandığını açıklamaya onu mecbur eden şeyin, Firavun'ın "Bırakın Musayı öldüreyim, rabbini çağırsın" sözü olduğu anlaşılıyor. Çünkü bu sözü doğrudan doğruya Musa'nın hayatı için bir tehdit saymıştır. Musa, onun lideridir. Davet liderinin hayatı tehlike altındadır. Bu da davetin kendisini tehlekeye sokmaktadır. Bütün bunlara rağmen imanını gizlemeye devam edecek midir? Davet lideri öldürülürse ve davetin kendisi ortadan kaldırılırsa, gizlediği imanı artık ona ne yarar sağlayacaktır?



O güne kadar imanını gizlemesi caiz olmuşsa, şartlar ona elverişli olduğu içindir. Ama şimdi böyle birşey yapması caiz değildir.

Bu mümin adam, en tatlısı en acı olan iki tercih arasında kalmıştır; Ya davetçi ve davet ortadan kaldırılrsa

da selamet ve afiyetini tercih ederek imanını gizlemeye devam edecekti.

Ya da, kendisini deşifre ederek eziyete ve tehlikeye atmış olsa da imanını açıklayacak, liderini ve davetini savunmak için ileri atılacaktır.

Adam, ikinci seçeneği tercih etmiştir. İmanını daha önce gizlemede büyük adam olduğu gibi, açıklamada da büyük adam olduğunu göstermiştir.

Herhalde bu mümin adamın davetle ilgili bu imani tavrı, bize Allaha davet etmenin ölçülerinden bir ölçü, cfavetçüer için zorunlu olan bir ders ve her davetçi için "Davetini ne zaman gizleyeceği, ne zaman açıklayacağı" konusunda bir bilgi vermektedir.

Bazı davetçilerin davetlerini zaman zaman gizlemeleri hem hoş, hem güzeldir. Ama bu insanların tavırlarını belirtmelerini, iman ve davetlerini açıklamalarını gerektiren yeni şartlar ortaya çıkabililir. Bu şartlarda kişinin imanını ve davetini gizlemekte ısrar etmeyi tercih etmesi, gerçeği

gizlemek, bir nevi korkaklık ve cesaretsizlik olabilir, yahut selamet ve afiyeti tercih etmesi veya dünyayı seçmesi yahut kişisel çıkarını davetin çıkarından Önde tutması olabilir.

Şüphe yok ki davetin yararı, davetçilerin kişisel çıkarlarından önce gelir. Bazı şartlarda davetin gizlenmesi ve açığa vurulmaması tedbir, hüner ve uzak görüşlülük ise, başka şartlarda da İmanı ve daveti açığa vurmak ve savunmak daha çok zekilik, hüner, uzak görüşlülük, hatta yiğitlik, cesaret ve sebat olmaktadır.

Her davetçi davetini ne zaman gizleyeceğini, ne zaman açığa vuracağını bilmeli, her ikisi arasında dengeli, objektif ve yiğit bir şekilde uyum ve ahenk sağlamalıdır. Davetini gizlerken veya açıklarken Ölçüsü, daima davetin Varan, güçlenmesi, ilerlemesi ve galip gelmesi olmalıdır.<sup>[139]</sup>

### **İkinci Sahne: Mümin Adamın Musa'yı Savunması Ve Halka Başarıyla Seslenmesi:**

Yüce Allah buyuruyor:" Firavun ailesinden inancını gizleyen bir adam dedi ki: Rabbim Allaktır, diyen bir adamı mı öldüreceksiniz? Oysa, size rabbinizden belgelerle gelmişti. Eğer yalancı ise, yalanı kendinedir. Eğer doğru söylüyorsa, sizi tehdit ettiklerinin bir kısmı başınıza gelebilir. Şüphesiz Allah, aşırı yalancıyı doğru yola erdirmez.

Ey milletim! Bugün memlekette hükümdarlık sizindir, galip olanlar sizsiniz. Ama Allanın baskını bize çatinca, ona karşı bize kim yardım eder?

Firavun: "Ben size kendi görüşümden başkasını söylemiyorum, ben size ancak doğru yolu gösteriyorum" dedi.

İnanmış adam dedi ki:"Ey milletim! Şüphesiz ben sizin için Nuh milletin, Ad, Semud ve onlardan sonra gelenlerin durumu gibi, peygamberleri yalanlayan toplulukların uğradıkları bir günün benzerinden korkuyorum. Allah, kullara zulüm dilemez". Ey Milletim! Ahu figan gününden sizin hesabınıza korkuyorum". Arkanıza dönüp kaçacağınız gün Allaha karşı sizi koruyan bulunmaz. Allanın saptırdığını doğru yola getirecek yoktur. And olsun ki Yusuf da, daha önce size belgelerle gelmişti. Size getirdiği şeylerden şüphelenip durmuştunuz. Sonunda Yusuf ölünce, Allah onun ardından hiçbir peygamber göndermeyecek, demiştiniz. Allah, aşırı şüpheciiyi işte böylece saptırır. Bunlar, Allanın âyetleri üzerinde kendilerine gelmiş bir delil bulunmadan tartışılar. Bu, Allah katında da, inananların yanında da öfkeyi artırır. Allah, büyüklük taslayan her zorbanın kalbini bundan dolayı mühürler"<sup>[140]</sup>

Mümin adam tam zamanında ortaya çıktı ve imanını açıkladı. Firavunun azgınlığına karşı koydu ve Musa'yı başarılı

bir şekilde savundu. Çağrısını halka başarılı bir şekilde sundu, onlara başarılı bir konuşma yaptı ve bunun için gayet güzel yollar izledi.

Üslubunu ve kelimelerini isabetli bir şekilde seçerek dinleyicilere davetini aşama aşama ve perde perde anlattı. Ne söylediklerini biliyor ve bir program içinde düşüncelerini sunuyordu.

Davet yapmanın ve halkı etkilemenin yolu ve şekli konusunda davetçilere çok mükemmel bir örnek sunmaktadır. Davet eden ve davetinde başarılı olmak isteyen her davetçinin onu örnek alması ve yolunu izlemesi gerekir.

Mümin adam, çağrısı yumuşaklık ve nezaketle yaptı, sözlerini belirledi, adım adım ilerledi ve aşama aşama yol aldı. Adımları, aşamaları ve pozisyonları sıra ile gerçekleştirdi ve başarılı bir çağrı yaptı.

Kur'anın sunuşundan anlaşıldığına göre Firavun'ın emrettiği, yasakladığı ve Musa'ya tuzak hazırladığı bir anda, Mümin adam sahneye çıkıyor. Firavun, konuşan tek kişiydi. Herkes onu dinliyordu. O da şişiyor, kabarıyor, köpürüyor, tehdit ediyor, ürkütüyor ve küstahlaşıyordu.

Mümin adam Firavun'a meydan okuyarak karşısına çıktı. Halka etkileyici bir konuşma yaptı. Onları kendi tarafına çekmeye başladı. Attığı her adım ve geçtiği her aşamada

Firavunı zor duruma düşürüyor, sıkıştırıyor ve susturuyordu. Halka hiçbir delile dayanmayan, mantıklı ve ikna edici olmayan mütekebbir, despot, azgın ve zorba bir kişi olduğunu gösteriyordu.

Kendisi yavaş yavaş sahneye hakim olurken, Firavun'nın sesi gittikçe kısılıyor ve sahneden çekiliyordu. Konuşmasını, açıklama ve çağrısını bitirdiğinde Firavun sahneden kayboldu. Sahnede yalnız mümin adam kaldı ve davet ederek, öğüt vererek ve yönlendirerek konuşmasını sürdürdü. Herkes onun söylediklerini dinliyor ve açıklamalarından etkileniyordu.

Görevini tamamladıktan, kendini ve davetini halka tanıttıktan sonra sahneden ayrıldı. Rabbine tevekkül ederek ve işlerini ona havale ederek sahneyi terketti ve perde kapandı.

Mümin adam imanını gizlerken ne kadar başarılı olmuşsa, ondan sonra imanını açıklarken başarısı daha büyük olmuştur. İmanını ne kadar büyük zeka ve hünerle gizlemişse, onu daha büyük bir zeka ve hünerle açıklamıştır. İmanını ne kadar yiğitçe gizlemişse, onu açıklaması daha çok yiğitçe olmuştur.<sup>[141]</sup>

### **İkinci Sahneden Görüntüler:**

Birinci sahne çok mükemmel bir iman perdesiyle bitmiştir. Bu perdede Musa rabbine sığınmış, işlerini ona

havale etmiş, Firavun'ın her türlü hile ve zararına karşı ona güvenmiştir.

ikinci sahne de Firavun'ın ailesinden mümin adam için çok mükemmel bir iman perdesi ile bitmektedir. Bu perdede mümin adam Musa'yı savunuyor, Firavun'un ve halkının Musayı Öldürme isteklerini protesto ediyor.

Yüce Allah, sahneye çıkacak ve kendini seyircilere tanıtabak olan mümin adamı, "Firavun ailesinden imanını gizleyen bir adam dedi ki..." diye takdim ediyor.

ikinci sahnede şu perdeleri tesbit edebiliriz:

**a-** Mümin adamın ortaya çıkması, halkının Musayı öldürme isteklerini eleştirmesi ve böyle bir cinayeti işlemeye kalkışmaktan sakındırması.

**b-** Firavun'ın sahneye çıkması ve halkına kendi görüşünden başka görüş, gittiği yoldan başka yolun 'olamayacağını, kendilerinin onunla beraber yürümekten başka seçeneklerinin bulunmadığını söylemesi.

**c-** Firavundan sonra mümin adamın sahneye çıkması, halka uzun bir konuşma yapması, onlara geçmişini hatırlatması, kıyamet gününün olacağını söylemesi ve konuşmasında etkili olmak için bütün etkileme faktörlerini kullanması.

Bu üç perdede mümin adamın halkın karşısında uzun süre kaldığını, konuşmasının kapsamlı olduğunu görürken,

Firavunun sahnede kısa bir süre kaldığını, az söz söylediğini, tekebbür, azgınlık ve ısrarlılık sergilediğini, başkalarına hor ve hakir olarak baktığını görüyoruz. <sup>[142]</sup>

### **Mümin Adamın Davet Konuşmasına Bir Bakış:**

Mümin adam, davet konuşmasında türlü faktörler kullanmış, değişik konular işlemiş, konuşmasında prensipler ve gerçekler sunmuştur. Mümin adamın tarih, kültür, psikoloji, ahlak, çağ ve sosyal yasaları bildiği anlaşılmaktadır. Açıklamalarına kısaca bir göz atalım;

I- "Bir adamı mı öldürüyorsunuz?" sözüne bakalım.

Mümin adam, sahnede kükreyip gürleyen ve "Bırakınız Musayı Öldüreyim, rabbini çağırırsın"sözleriyle Musanın Öldürülmesini isteyen Firavun'u görmezlikten gelmiş ve Firavunun kendisinden İzin istediği halka yönelmiştir. Firavun'u görmezlikten geldi, dedik. Çünkü konuşmasından hedefi o değildir. Zira Firavun'ın kendisine icabet etmeyeceğini ve söylediklerini kabul etmeyeceğini bilmektedir. Vaktini onunla niçin öldürsün? Konuşmasını dinlemesi umulan ve kabul etmesi beklenen halka yönelmelidir!

"Bir adamı mı öldürüyorsunuz?"sözleriyle, öldürecek olan Firavun olduğu halde, niçin halka "Öldürüyorsunuz" diyor? Çünkü Firavun, öldürmek için onlardan izin istiyor. Bu isteğini kabul ederlerse, suçta kendileri de ortak olacaklar.

Onlar da onun gibi katil olacaklardır.<sup>[143]</sup> Mümin adam, kalkışmakta oldukları böyle bir Şeyden onları sakındırmak istiyor ve Firavunun isteğini kabul edecek olurlarsa Musa'nın ldrlmesinden kendilerinin sorumlu olacağını belirtiyor. Çünkü öldürmeyi onaylayan ve göz yuman kişi de, bizzat öldürme işine katılmasa da, katildir. Haksız yere öldürülen kişiye yardım etmeyen ve ldrlmesine ses çıkarmayan kişi de katildir. Çünkü susarak katilin cinayeti işlemesine yardımcı olmuştur.

2- "Bir adamı mı öldürüyorsunuz?!" Evet, bu yadırgama ve kınama üslubuyla! Bu üslupla önce tarafsızlığını göstermek istiyor. Onları ikna edebilmek için bir defada imanın bütün kartlarını önlerine açmak istemiyor. "Allahın Rasulu Musa'yı mı öldürüyorsunuz? Ben onun dinindeyim" demiyor. Bunun yerine, onu hiç tanıımıyormuş gibi "Bir adamı mı öldürüyorsunuz?" diyerek atarafsızlığını göstermeye alışıyor.

3- "Rabbim Allaktır, dediği için"! ldrlmeyi hak ettiği suçu nedir acaba? "Rabbim Allaktır" demesi suç mudur?<sup>[144]</sup> Ardından kendisi onu ve çağrısını tanımaları için veciz bir Şekilde, "Rabbim Allaktır, diyor" sözleriyle halka takdim ediyor.

Sonra gizli bir yolla, içinde bulundukları durumdan yavaşça uzaklaştırmak için onlara yadırgayın bir işaret veriyor.



Bu adam "Rabbim Allahtır" diyor.Siz ise "Rabbimiz firavun'dır" diyorsunuz. İki söz arasında dağlar kadar fark var!

4- "Rabbinizden size açık delillerle geldi". Çağrısının hak olduğunu kanıtlayacak delilleri vardır. Delilleri size rabbinizden getirmiştir.Rabbiniz Allahtır, yoksa iddia ettiğiniz gibi Firavun değildir. "Rabbinizden" diyerek rablerinin Firavun değil, Allah olduğunu da onlara hatırlatmış oluyor.

5- "Yalan söylüyorsa, yalanı kendisinedir. Ama doğru söylüyorsa, olacağını söylediği şeylerden bazıları başınıza gelir".

Bilgili davet üslubu budur.Davet edilenlerin davete ve sahibine ilgi göstermelerini ve önemsemelerini istiyor. Onları tarafsızlık ve objektiflikle buna çağırıyor, düşünüp akıllarını çalıştırmalarını söylüyor.

Musa, ya yalan söylüyor veya doğru söylüyor. Üçüncü bir ihtimal var mıdır? Objektif ve tarafsız görünmek için yalan söyleme ihtimalini de gündeme getiriyor. Yalan söylüyorsa, yalancılığının cezasını kendisi çeker. Onun yüzünden Allah onları sorguya çekmeyecektir. bir şey doğru çıkarsa, o zaman ne yapacaklardır? "Doğru söylüyorsa, olacağını söylediği şeylerden bazıları başınıza gelir".

"Şüphesiz Allah, aşın giden ve yalan söyleyen kimseyi doğru yola iletmez" derken, doğru söylemiş olma ihtimalini

tercih etmiş olmaktadır. Allah, Musayı doğru yola ilettiği ve mucizelerle desteklediğine göre, o doğru söylüyor, yalan söylemiyor.

6- "Ey milletim! Bugün memlekette hükümrânlık sizindir, galip olanlar da sizsiniz. Allahın cezası başımıza gelirse, bize kim yardım eder?"

Bilge davetçi, dünyevi uygarlık ve ekonomi faktörünü kullanıyor. Bu da hepsini ilgilendiriyor. Çünkü mülk ve egemenliklerini yitirmek istemiyorlar. Musa'ya eziyet ederlerse, Allah onlardan intikam alacak, onlara azap ve ceza indirecektir. O zaman kendilerine kim yardım edecek? Firavun mı?!

Milletine şirin görünme ve onlara kendini yakın gösterme çabasına dikkat edelim. Kendini onlardan biri saymak, durumlarının kendisini ilgilendirdiği ve çıkarlarını korumaya özen gösterdiği imajını vermek için sergilediği sempatik tavırlarına bakalım."Ey milletim" sözlerinden, "Allahm cezası başımıza gelirse" diyerek kendini onlarla beraber saymasından anlaşılmaktadır.

7- "Ey milletim! Sizin için, Ahzabın başına gelen gün gibi bir günden korkarım".

Allahm vadettiğini gerçekleştiren ve uyaran tarih faktörünü kuitanmaktadır.Onlara sanki şöyle diyor: Geçmiş

tarihe dönün ve araştırın. Nuh, Âd, Semud ve onlardan sonra gelen kafir kavimleri Allahm nasıl yokettiğine bakın. Bunlar Allaha küfretmiş, peygamberlere ve müminlere işkence yapmışlar. Allah onlara cezasını vermiş, helak edip yok etmiştir. Onlara hiçbir kimse de yardım etmemiştir. Ey milletim! Söylediklerimin doğru olduğunu anlamanız için tarihe bakınız.

8- "Ey milletim! sizin için ahu figanların yükseldiği, arkanızı dönüp kaçacağınız günden korkarım. Allahm azabından sizi hiçbir kimse kurtaramaz".

Kiyamet gününde insanların birbirlerine seslendiği, ama kimsenin kimseye cevap veremediği ve herkesin arkasını dönüp kaçtığı günde onları bekleyen azaba uğramalarından endişe etmektedir. Dünyada onları Allanın cezasından hiçbir kimse korumadığı gibi, kiyamet günü de onları hiçbir kimse korumayacaktır .Allahm peygamberi Musa'ya nasıl eziyet ederler?!

9- "Yusuf, önceden açık belgelerle size gelmişti. Ama size gtirdikleri hakkında hala şüphe içinde bulunuyorsunuz. Ölünce de, Allah ondan sonra air peygamber göndermeyecektir, dediniz."

İman ve tarihle ilgili bir tesbit! Onlara Hz.Yusuf'u hatırlatıyor, ona karşı nail olumsuz bir tavır takındıklarını, peygamberliğinden nasıl şüphelendiklerini ve ölümünden

dolayı sevindiklerini, ondan sonra nasıl peygamberliğin kesildiğini söylediklerini hatırlatıyor. Atalarının bu tutumlarını onlar biliyorlar. Mümin adam onlara sadece hatırlatıyor. Bütün bunlar tarih faktörünün kullanımıdır.

İnanç faktörü olarak da Hz.Musa'nın peygamberliğini ispatlamak için Hz. Yusuf'un peygamberliğini kullanmaktadır.

Hz.Musa, soy ve peygamberlik yönünden Hz .Yusuf la bağlantılıdır. Nesep yönünden onunla bağlantılı olduğunu kesin biliyorlar. Çünkü biri Hz.Yakub'un oğlu, diğeri de çok sonra gelen torunlanndandır.

Peygamberlik yönünden de, Hz.Yusuf'un Allanın rasulü olduğu sabit olursa, Musa'nın peygamberliği de sabit olacaktır. Önceden Yusuf'u açık belgelerle gönderen Yüce Allah, şimdi açık belgelerle Musa'yı göndermektedir.

Sonra, " Size getirdiklerinden hala şüphe içindesiniz" diyerek başka bir şeyi de hedeflemektedir. Hz.Yusuf'a karşı şüphe ve inkara dayanan tavırlarını hatırlatmakta ve aynı tavrı Hz.Musa'ya karşı tekrarlamamalarını istemektedir. Niçin aynı tavır içinde olsunlar? Hiç öğüt almazlar mı?

Davetçi mümin bu perdede birtakım faktörleri, anlamları ve tespitleri kullanmaktadır. Bunlar psikolojik, tarihsel, ekonomik, sosyal, uygarlık ve inançla ilgili faktörlerdir.

Teşvik etme, korkutma ve hatırlatma üslubunu birlikte kullanmakta, geniş bilgisini, etkili hitabetini, objektifliğini ve dinleyicilerin kalplerine ulaşmak için parlak zeka ve aklını kullanmaktadır. Gerçekten de dinleyicilerin kalplerine ulaşmıştır!<sup>[145]</sup>

#### **Üçüncü Sahne: Firavun, Halkı Mahsus Oyalıyor:**

Yüce Allah buyuruyor:" Firavun dedi ki; Ey Hâmân, bana bir kule yap. Belki yollara, göklerin yollarına erişirim de Musanın ilahını görürüm. Doğrusu, ben onun yalan söylediğini sanıyorum. Bu şekilde Firavun'a kötü işi süslü gösterildi ve doğru yoldan alıkondu. Firavun'nın hilesi elbette boşa çıkar"<sup>[146]</sup>

İkinci sahnede, gördüğümüz gibi Firavun ailesinden olan mümin adam halkın kalbine ulaşmayı ve etkilemeyi başarmıştır. Kaplerine etkileyici yumuşak dokundurmalarında bulunmuştur. Firavun'ın sahnede etkili olmasının ve başarılı konuşma yapmasının önüne geçmiştir. Çünkü Firavun, 'halkın karşısına daima tekebbür, ululuk taslama ve kabadayılıkla çıkmıştır.

Firavun, mümin adamın halka ulaştığını ve onları etkilediğini farketmiş, ipin ucunun elinden kaçmasından, halkın kendisi yerine mümin adama ve çağrısına yönelmesinden korkmuş gibidir.

Bu sebepten Musayı öldürmek için halktan izin istemekten geri adım atmak zorunda kalmış ve sinsice çirkin bir harekete yönelmiştir. Halkı meşgul etmek ve mümin adamdan uzaklaştırmak için dinleyicilere saçma bir senaryo sunmuştur.

Veziri Hâmân'm kendisine göğün eşiğine kadar yükselen yüksek bir kule yapmasını, orada Musa'nın ilahını aramak istediğini söylemiştir. Musa'nın ilahını görmeyeceği kesindir. Fakat Musa'nın "Rabbim Allah'tır" derken güya yalan söylediğini halka göstermek ve onu savunan mümin adama da Musanın gerçek yüzünü göstermek istemektedir!<sup>[147]</sup>

#### **Hâmân ve Kulesi:**

Hâmân adı Kur'anda altı kez geçmektedir. Hepsinde de Firavunla beraber anılmaktadır. Bu da Firavun'in yanında çalıştığını, yakın adamlarından olduğunu, emir ve talimatlarını yerine getiren danışmanı olarak iş yaptığını göstermektedir.

Hâmân hakkında bütün bildiklerimiz bunlardır. Kur'an ve sahih hadisin verdiği bilgiler dışında başka yerlerden de bilgi aramayacağız.

Firavun ailesinden mümin adamın öyküsünde Fir'anın Hâmân'dan kendisine bir kule yapmasını istediğini görüyoruz. Kasas suresi bu kuleye işaret etmektedir:

"Firavun dedi ki; Ey ileri gelenler! Sizin benden başka bir tanrınızın olduğunu bilmiyorum. Ey Hâmân! Benim için toprak üzerine bir ateş yak, tuğla hazırlayıp bana bir kule yap, çıkar belki Musanın tanrısını görürüm. Doğrusu, onu yalancılardan sanıyorum"<sup>[148]</sup>

Bu âyetten anladığımıza göre kule tuğladan yapılmış ve Firavun, orada Musanın tanrısını aramak için göklerin yollarına ulaşmak istiyormuş gibi göstermeye çalışmıştır.<sup>[149]</sup>

### **Firavun, Kuleyi Niçin Yaptırmıştır?**

Firavun'un bu aktörlüğüne halkın dikkatlerini başka tarafa çekmek ve mümin adamı dinlemekten uzaklaştırmak istediğini söylemiştik. Ama bunu nasıl yapacak ve hangi hedefler güdecektir?

1- Bu senaryosuyla halka temel meseleyi unutturmak istemektedir. O da mümin adamın ortaya koyduğu başarılı çağrıdır. Firavun, bu senaryosuyla onları başka bir şeyle meşgul etmek ve kendisinin peşinden gitmelerini sağlamak istiyor.

2- Aradan geçecek uzun zaman içinde halka çağrıyı ve mümin adamın söylediklerini unutturmak istemektedir. Kulenin yapımı uzun zaman alacak ve halkı uzun süre meşgul edecektir. Firavun, "Cambaza bak" oyunu

oynamaktadır. Kule yapımından maksat, olayı geciktirmek ve çok sonraya atmaktır. Bu olayı anlatırken kullanılan kelimeler bile sahnenin uzamasına sanki katkıda bulunmaktadır."Ey Hâmân! benim için çamurun üzerine ateş yak, bana bir kule yap".

Senaryonun uzunluğuna bakalım; Tuğla ocağının yapılması, sonra toprağın çamur yapılması, sonra çamurun altına ve üstüne ateşin yakılması, sonra tuğla olması için çamurun yakılması, sonra pişen tuğlaların kule yapımında kullanılması.

Uzun sürecek bina işlemlerinden sonra Firavun kuleden yavaş yavaş çıkacak, oradan göklerin sebeplerine ve yollarına varacak ve Musanın tanrısını düşünce düşünce arayacak, sonra orada bulduğunu anlatmak için uzun süren yolculuğundan halka dönecek! Nasıl? Kısa bir yolculuk değil mi? (Hele Rus astronotu Yuri Gagarin'in uzaya gittiği zaman gökte Allahı aradığı gibi yahut türkü söyleyerek eşeğini arayan Nasreddin Hoca'nın aradığı gibi ararsa, o zaman sonucu bekleyen halk da herhalde onu oramaya çıkarlar.IS)

Bütün bu uzatma ve geciktirmeler olurken, halk Firavunun uzun yolculuğunun sonucunu bekleyecek! Böylece mümin adamın sergilediği delilleri de unutacaklar.



3- Firavun'ın kule yaptırmaktan amacı.mümin adamın açıkladığı delillerin halk üzerindeki etkisini, geçerliliğini ve tazeliğini yitirmesini sağlamaktır. Halk, henüz taze ve sıcak olduğu için o delilleri düşünmektedir. Ama üzerinde düşünmek yerine, kulenin yapımıyla meşgul olurlarsa, çağrı bir numaralı gündem olmaktan çıkıp halk için ikinci derecede önemli başka bir gündem haline gelecektir.

O zaman zihinlerinde soğuyacak ve sönecektir, donuk ve soğuk teorik bir meseleye dönüşecektir.Kısaca, bu senaryo ile Firavun, gündemi değiştirmeğe çalışmaktadır.

4- Firavun, halkın karşısında ciddi araştıran, programlı ve objektif görünmek istiyor, Musa'yı, aradığı tanrısını bulamadığı için yalanladığını söylemek istiyor. Kulenin yapılmasında ve Musa'nın tanrısını aramasında ciddi olduğunu göstermek istiyor.<sup>[150]</sup> Halbuki bütün bunlarda saçmalamakta, göz boyamakta ve halkla dalga geçmektedir.

Kulenin yapımında harcanacak malları, tüketilecek enerji ve emekleri ve kaybedilecek zamanları düşündüğümüz zaman- kule yapmaktan hedeflediği de bunlardır- tağutların halkın aklını nasıl horladığını, gözlerini saçma şeylerle nasıl boyadığını, gerçekleri unutturmak için onları çok basit şeylerle nasıl oyaladığını ve yarar sağlamayacak işlerde zaman ve enerjilerini nasıl tükettiklerini çok iyi anlarız. Saçma ve gülünç

bu tür senaryolarla halkın genç kuşaklarını, zamanını, enerjisini, servetlerini, gibi nelerini harcamıyorlar ki! Tağutların şehvetlerini tatmin etmek için bu değerlerden neler kaybedilmiyor ki!<sup>[151]</sup>

#### **Mümin Adamın Mantığı Karşısında Firavun'ın Geri Adını Atması:**

Mümin adamın mantığı, güzel açıklamaları ve muhataplarını etkilemesi karşısında Firavun'ın geri adım attığını âyetlerden anlıyoruz. Geri adım atmasının sebebi, adamın ortaya koyduğu delillerle ikna olduğu yahut çağrısını kabul ettiği için değildir. Bunun sebebi, mümin adamın kitleleri yanına çekmemesi ve onların huzurunda kendisine yenilmiş görünmek istememesidir. Geri adım attığını şundan anlayırız;

**a-** Daha önce, "Bırakınız, Musayı öldüreyim, rabbini çağırın" diyordu. Şimdi ise, bu istekten geri adım atıyor ve Musa'nın tanrısını arama bahanesiyle kulenin yapılmasını «istiyor.

**b-** Daha önce, Musa'yı öldürmek için halktan izin istiyordu. Şimdi ise, göklerde yapacağı yolculuğun sonucunu kendilerine bildirmek için halkından bekleme ve tarafsızlık istemektedir.

c- Daha önce, Musa'nın sihirbsaz ve yalancı olduğunu kesin olarak söylüyordu. Şimdi ise,"Onu yalancı sanıyorum" diyerek zan ve tahminle konuşmaktadır.

Zalim ve tağut Firavun aslında ancak rabbine sonsuz güven ve iman besleyen mümin adamın gücü karşısında geri adım atmaktadır. Egemenlik ve iktidar sahibi olduğu halde, maddi gücü olmayan mümin adam karşısında geri adım atması aynı zamanda fikri yenilgisini de göstermektedir.

Barbar ve mağrur batılın karakteri budur. Açık, sağlam ve güçlü hakla yüzleştiği zaman, hak ile batıl arasında fikri bir mücadele veya düello söz konusu olduğu zaman, mutlaka hak sabit ve muzaffer, batıl ise zayıflamış ve yenilmiş olarak çıkar<sup>[152]</sup> . Düşünce olarak yenik düşen batıl, hapis, dayak, işkence, terör ve öldürme gibi barbarlık yollarına başvurur.

Eski, orta ve yeni, tarihin bütün devirlerine sorur% si2e bu söylenenlerin gerçek olduğunun delillerini gösterir.<sup>[153]</sup>

**Dördüncü Sahne: Mümin Adanı, Halkı Kendisine Uymaya Çağırıyor:**

Yüce Allah buyuruyor : "Mümin adam dedi ki; Ey milletim! Bana uyun, sizi doğru yola eristireyim. Ey milletim! Şüphesiz bu dünya hayatı geçicidir, ama ahiret, doğrusu işte o, kalınacak yurttur.Kim bir kötülük işlerse, ancak onun kadar

ceza görür. Kadın veya erkek, kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar cennete girerler. Orada hesapsız şekilde rızıklandırılır.

Ey milletim! Nedir başıma gelen? Bön sizi kurtuluşa çağırıyorum, siz beni ateşe çağırıyorsunuz. Siz beni Allahı inkar etmeye, bilmediğim bir şeyi ona ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Ben ise, sizi güçlü olan, çok bağışlayan Allaha çağırıyorum. Beni kendisine çağırdığınızın, bu dünyada da, ahrette de çağrısının olamayacağına, hepimizin Allaha döneceğinde, aşırı gidenlerin ateşlikler olduklarında şüphe yoktur"<sup>[154]</sup>

Mümin adam akıllı ve zekidir. Firavun'ın kule yapmaktan amacının ne olduğunu kavramıştır. Firavun'un bu kurnaz ve çirkin hamlesine, hazırlanmış bir davet hareketiyle karşılık vermiştir. Kendisini ve Firavun'ı dinleyen insanlardan kendisine inanmalarını, kısaca kendisine uymalarını istemektedir.

Teorik olarak onlarla yeterince konuşmuş, ikna etmek ve etkilemek için elinden geldiği kadar çaba göstermiştir. Şimdi bu açıklama, tartışma ve konuşmalardan amaç olanı gerçekleştirmek istiyor. O da kendisine uymaları ve davetini tercih etmeleridir.

Onlara karşı delillerini ortaya koymak ve "bilmiyorduk" diyecekleri bir şey bırakmamak için çağrısını onlara öz ve özet olarak açıklamakta, önemli gerçeklerini ve temellerini

anlatmaktadır. "İnanmış adam: Ey milletim! Bana uyunuz, sizi doğru yola ileteyim, dedi".

Ama ne zaman onlardan kendisine uymalarını istemiştir? Bunu onlardan ilk görüşmesinde istememiştir. Böyle bir şey yapsaydı, sözlerinden halk şaşkına döner, çağrısından hayret eder ve o anda kendisini terkederlerdi.

Onlardan ancak düşünülmüş, hesaplanmış ve özenle hazırlanmış bir dizi görüşmeden sonra, onları etkilemek için etkili bir dizi faktörü kullanarak akıl ve kalplerine ulaştıktan sonra kendisine uymalarını istemektedir.

İnsanları kendisine uymaya çağırması, bir açıdan Firavun'a meydan okumak ve Firavun'ın halkına yaptığı çağırışı red etmek sayılır. Firavun daha önce onlara "Size sadece görüşümü söylüyorum ve sizi ancak doğru yola iletiyorum" demişti.

Ama şimdi, mümin adam onlara " Ey milletim! Bana uyun, ben sizi doğru yola ileteyim" demektedir.

Konuşması ve çağırışı, cesaretni ve atılganlığını gösterir. Değilse, Firavun'un çağırışını nasıl red eder veya ondan farklı nasıl bir tercih yapabilir? Bulunduğu yerde ona nasıl meydan okuyabilir ve nasıl yolundan başka bir yola gidebilir?

İki adamın, yani Firavun'ın ve mümin adamın söylediklerini karşılaştıracak olursak, aralarında şu farkları

görürüz; Firavun mütekebbir, adam mütevazi. Firavn halka seçim ve tercih hakkı tanımazken, adam, halka tercih ve seçim hakkını tanımaktadır. Firavun, "Size görüşümden başkasını söylemiyorum" diyerek onlara yukarıdan bakar, onları horlar, küçümser ve akıllarını yok sayarken, adam "Ey milletim!" diyerek halka yakınlık ve sempati göstermektedir.

Firavun, halkın düşünme, araştırma ve yolu bulma hürriyetlerini yok ediyor, onların yerine kendisinin düşündüğünü söylüyor. Onlan ise, sözlerini tekrar eden ve görüşüne uymaktan başka düşüneyemeyen birer köle sayıyor.

Mümin adam, onlara araştırma, düşünme ve seçme hürriyetini veriyor, bilerek doğru yola eriştirecek bağımsız bir kişiliğe sahip olmalarını istiyor. "Ey milletim! Bana uyarsanız, sizi doğru yola eriştireyim" diyerek seçim hakkını tanıyor.

Mümin adamın onlarla konuşması biraz uzamış, işin gerçeğini ve kimin doğru, kimin yalan söylediğini anlamaları için kendisi ve dini hakkında onlara bilgiler vermiştir.

Bu tanıtımda önce iman üzerinde, dünya ve ahiret üzerinde ve ahiretin yanında dünyanın yeri üzerinde yoğunlaştığını, böylece kalplerini ahirete bağladığını ve gözlerinin ona yönelmesini sağladığını görüyoruz.<sup>[155]</sup>

### **Davetçi, İki Çağrıyla Karşılaştırıyor:**

Dinleyicilere iki çağrı yapılmaktadır; Biri,"Size düşündüğümden başkasını söylemiyorum ve sizi ancak doğru yola iletiyorum" diyen Firavunun çağrısı. Diğer de, "Ey milletim! Sizi doğru yola eristireyim" diyen mümin adamın çağrısı.

iki çağrı birbirine zıt. Biri cennete, diğeri cehenneme çağrı. Bu durumda insanlar şaşırıp kalır ve nasıl seçim yapacaklarını bilemezler.

Mümin adam, halkına yolu göstermek ve olabilecek her türlü kapalılık ve karışıklığı gidererek güzel tercih yapmalarına yardımcı olmak için iki çağrıyla; kendi çağrısını ve Firavunun çağrısını karşılaştırarak şöyle demektedir:

"Ey milletim! Nedir başıma gelenler? Ben izi kurtuluşa çağırıyorum, siz ise beni ateşe çağırıyorsunuz. Siz beni Allahı inkar etmeye, bilmediğim bir şeyi ona ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Ben ise sizi, güçlü olan, çok bağışlayan Allaha çağırıyorum. Şüphesiz beni kendisine çağırdığınızın bu dünyada da, ahirette de çağrısının olmadığına, hepimizin Allaha döneceğinde, aşırı gidenlerin ateşlikler olduğunda şüphe yoktur"

İki çağrıyla karşılaştırmasına baktığımızda şunları görüyoruz:

1- İki çağrı vardır. Bunların üçüncüsü yoktur. Hakkın çağırışı ve batılın çağırısı. Allaha inanmaya çağrı ve ona ortak koşmaya çağrı. Allaha itaat etmeye çağrı ve ona isyan etmeye çağrı.

2- Her iki çağrıya uymanın bağlayıcı sonuçları olacaktır. Kim hakkın çağırışına uyarsa, ona iman edip itaat ederse, cenneti kazanır, iyi olanı gerçekleştirir ve kurtulur. Kim de batılın çağırısını kabul eder, Allahı dışlar ve ona isyan ederse, zarar eder ve helak olup cehenneme girer.

Davetçi mümin, her iki çağrının doğuracağı sonuçları ortaya koyarak, "Nedir başıma gelen? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum, siz ise beni ateşe çağırıyorsunuz" diyerek halkın anlayışsızlığına karşı şaşkınlığını belirtmektedir.

Davetçi mümin, birini diğerinden ayıran şeyleri belirterek iki çağrıyı tanıtmaktadır: "Siz beni Allaha küfretmeye, bilmediğim bir şeyi ona ortak koşmaya çağırıyorsunuz" sözleriyle Firavunın çağırısını tanıtırken, Ben ise sizi çok güçlü, çok bağışlayıcı olan Allaha çağırıyorum" sözleriyle de kendi çağırısını tanıtmaktadır.

4- Halka "Ey milletim!" demesi, onların gönlünü kazanmak ve etkilemek içindir. Kendisinin onlardan ve onların da kendisinden olduğunu sezdirmek için, kendilerinin milleti ve



onun da milletten biri olduğunu belirtmek için hâla onlara sempatik görünmeğe ve yakınlığını göstermeye çalışmaktadır.

5- "Beni ateşe çağırıyorsunuz" sözünde çok güzel bir nüans bulunmaktadır. Onu ateşe kim çağırdı? Halkı değil, Firavun'nın kendisidir. O halde onlara niçin siz beni ateşe çağırıyorsunuz, demiştir? Halbuki onlar kendisini ateşe çağırmadılar.

Daha önce "Rabbim Allahtır, dediği için bir adamı mı öldürüyorsunuz?" derken, onları Bravun'ın işine ortak ettiği gibi, burada da Firavun'un ateşe yaptığı çağrıya onları ortak etmektedir. Çünkü Firavun'un ateşe çağrısını kabul ederlerse, onlar da bu çağrıya ortak olacaklardır. Zira bu çağrısını eleştirmemiş ve karşı çıkmamışlardır. Onun için ateşe çağrının yapılmasına, bu çağrının açıklanmasına, propaganda edilmesine, sonucuna ve kıyamet günü doğacak cezasına onlar da ortak olurlar.

Mümin adam, çağrıyı onlara nisbet etmekle sanki onları Firavun'un çağrısını red etmeye, ona karşı çıkmaya, sonra da kendilerini kurtuluşa çağıran adamın çağrısına uymalarını istemektedir.

6- Allahm çağrısını kendilerine tanıtip sonucunu bildirirken O'nun iki ismini dile getirmiştir. "Ben sizi çok güçlü

(Aziz) ve çok bağışlayıcı (Gaffar) olan Allaha çağırıyorum" demiştir.

Bu iki ismin seçilmesi, çok yerinde olmuştur, işlenen konu için çok uygundur.

Şüphesiz Allah çok güçlü, çok kuvvetlidir. Kendisine inanan ve çağrısını kabul edenlere güç ve kuvvet verir. Bununla batıla karşı koyar ve ona karşı cihad eder.

izzet, yani çok güçlü olmak, Firavun'a karşı, onun batıl, ' azgınlık ve barbarlığına karşı koymak için en uygun sıfattır.

Çok bağışlama ise, çağrısını kabul edip icabet edenlerin geçmişte işledikleri bütün küfür ve günahlarını bağışladığı için, iman ettikten sonra imanlı yeni bir hayata başlaması için bağışlaması sebebiyle çok yerinde gelmiştir.

Halkın Allaha inanmaya teşvik edilmesidir bu. Çok güçlü ve çok bağışlayıcı olan Allaha inanmaları durumunda, aziz ve değerli olacaklar, Allanın yanında üstün bir yerde olacaklar, Allah onların tevbelerini kabul edip bağışlayacaktır.

7- Mümin adamın "Şüphe yok ki beni çağırdığınız şeyin ne dünyada, ne ahirette hiç bir çağrısı olamaz" sözü, Firavunun her türlü kuvvet, etkinlik ve eylemden soyutlanması, ne dünyada, de ahirette bu şeylerin hiçbirisine sahip olmadığının ilan edilmesidir.

İnsan hayret ediyor! Görünürde her türlü maddi güçten yoksun mümin bir adam, en zalim, en barbar, en azgın ve tağut bir kişi olan Firavun'ın karşısına çıkıyor. Egemenlik ve iktidar dahil, maddi her türlü güç, kudret ve imkana sahip olan, insanların tanrısı olduğunu iddia edecek kadar azgınlaşan Firavuna karşı koyuyor! İman, cesaret ve yiğitlikle karşısında duruyor, sebat ve üstünlükle meydan okuyor! O maddi kuvvet ve gövde

gösterilerinden hiç korkmuyor! Sonra daha ilginç bir aşamaya geçerek Firavun'ı her türlü kuvvet ve etkileme faktörlerinden soyutluyor!

Mümin adam, Firavun'ın egemenlik, iktidar ve çağrısına gerçek iman gözlüğüyle bakmış, kuvvet ve etkiden yoksun olduğunu tesbit etmiş, ne dünyada, ne ahirette bir çağrısının olamayacağını görmüştür. Halktan biri gibi olan Firavun'nın tek başına dünyada da, aherette de bir şey yapma gücüne sahip olmadığını gözlemlemiştir.

Mümin adam, Firavun'ı kuşatan maddi görünümlere aklanmamış, nüfuz eden imanlı bakışıyla varlık, hayat, hak ve hayrın gerçeklerine inmiş ve Firavun'nın bütün bunlardan yoksun olduğunu görmüştür. Halk desteğini ondan çektikten sonra Firavun'ın tek başına insanlara dünyada yapabilecek bir şeyi kalmayacağı gibi, ahirette de onlara verebilecek hiçbir

şeyi yoktur. Her zalim ve azgın böyledir. Gerçekte hiçbir şeye malik değildir. Etrafındaki kuvvet tezahürleri, yalancı haleler, aldatıcı renklerden başka bir şey değildir. Bunlar sadece zayıf ve basit insanları aldatır da, onlar kendisinin bir şeylere sahip olduğunu, gücünün yettiğini ve hayatta olup bitenler üzerinde etkin olduğunu sanırlar.

Davetçiler, mümin adamın sergilediği büyük iman tavrını örnek almaya muhtaçtır. Azgın ve zalimlerin iç yüzünü anlamak, sahip oldukları maddi şeylerin iç yüzünü kavramak ve bu maddi görünümünün nasıl aldatıcı, geçici ve gözboyacı olduğunu ortaya çıkarmak için yol gösteren iman gözlüğünü kullanmaya muhtaçtırlar. O zaman inanacaklar ki bu tağutların sahip olduğu şeyler, susamış kişilerin çölde su sandığı, ama yanına geldiği zaman bir hiç olduğunu gördüğü seraptan başka bir şey değildir. [\[156\]](#)

### **Öykünün Son Perdesi: Mümin Adam İşlerini Allaha Havale Ederek Sahneden Çekiliyor:**

Yüce Allah söylediklerini veriyor: "Size söylediklerimi hatırlayacaksınız. İşimi Allaha havale ediyorum. Allah, kulları çok iyi görür.

Allah onu kurdukları tuzakların zararından korudu. Kötü azap Firavunun adamlarını sardı. Onlar, sabah akşam ateşe

sunulurlar. Kiyamet gününde "Firavın'ın adamlarını azabın en ağırına sokun" denir. [\[157\]](#)

Şimdi, Firavun ailesinden olan mümin adam öyküsünün son perdesine gelmiş bulunuyoruz. Mümin adam ortaya çıkmış, Allanın peygamberi Musayı savunmuş, Firavunun çağrısını kursağında bırakmış, halkı kendisine uymaya çağırmış, çağrısını onlara anlatmış, ahireti tercih etmeye teşvik etmiş, Allaha itaat etmeye ve hoşnutluğunu kazanmaya yönlendirmiş, onlara kurtuluş yolunu göstermiş, zarar ve helak olma yolundan sakındırmıştır.

Peki, adamın vereceği başka bir şey kalmış mıdır? Onlara söyleyeceği başka bir şey var mıdır? Bundan fazla yükümlülüğü var mı?

Onlara delillerini birbir ortaya koymuş, kurtuluş yolunu göstermiş ve nasıl selamette olacaklarını tarif etmiştir. Bütün bildiklerini söylemiş ve ödevini yapmıştır. Artık sahneden ayrılma zamanı gelmiştir.

Sahneden ayrıldı."Size söylediklerimi hatırlayacaksınız, işimi Allaha havale ediyorum. Şüphesiz Allah kulları çok iyi görür" diyerek halkıyla vedalaştı.

Öykünün sahnelerini bitirmek, hem iman, hem davet amacını gerçekleştiren sanatsal bir bitişle bitirmek için bu sahnede bundan daha uygun birperde olamaz. [\[158\]](#)

### **Size Söylediklerimi Hatırlayacaksınız:**

Bu anlam yüklü cümle, çağrının bariz özelliklerinden birini göstermektedir. Davetçiler bu özelliğe yönelmeli ve onu gözden uzak tutmamalıdır.

Davetçi, çağrısını insanlara sunar, açıkladığı hakka uymalarını ister, batıla karşı koyar ve cevap verir, batılın düşüncelerini çürütür ve sahte yüzünü ortaya çıkarır, hakkı destekler ve açıklar, bunun için üslupların en güzelini, faktörlerin en etkilisini ve öğütlerin en iyisini kullanır.

Davetçinin bundan başka yapacağı bir şey yoktur. "Hatırlat! Sen ancak bir hatırlatıcısın. Onlar üzerine egemen değilsin"<sup>[159]</sup>

Davetçi, davet ettiği kişilerle bu aşamaya geldiği zaman, söylediklerini düşünmeleri için onları bırakması gerekir. Düşünmeleri, araştırmaları ve durumlarını gözden geçirmeleri için onları serbest bırakmalıdır. Düşünmek ve seçim yapmak için süre tanınmalıdır. Akılları ve düşünceleriyle bir süre başbaşa bırakmalıdır.

"Deki, size bir tek öğüdüm vardır; Allah için ikişer ikişer ve tek tek kalkınız, sonra düşününüz, göreceksiniz ki arkadaşınızda bir delilik yoktur. O yalnız çetin bir azabın öncesinde sizi uyarmaktadır."<sup>[160]</sup>

Davet ettiği kişilerle bu aşamaya gelen kişi, onlarla mümin adamın mantığını uygulasm." Size söylediklerimi hatırlayacaksınız" desin.

Geleceğe dönük olan bu söz bir tehdit değildir. Sadece uyarı ve öğüttür.O insanlarla ilişkileri kesmek demek de değildir. Aksine, hakkı seçmeleri iēin onları etkileme yollarından biridir.

Davetēi milletine şöyle demektedir: Görevimi yaptım, size ēađırımı yaptım, size elimden geldiği kadar öğüt verdim. Böylece bana düşeni yaptım. Artık bundan sonraki adım sizin, seçim yapmak da sizindir, yaptığınız seçimin sonuēlarına da. katlanacaksınız.

Yaptığınız seçimin sonuēlarını dünyada ve ahirette göreceksiniz. İman ve hak yolunu seşerseniz, dünya ve ahirette güzel meyvelerini devşirirsiniz. Batıl ve küfür yolunu seşerseniz, dünya ve ahirette uğursuz meyvelerini toplarsınız.

iki yoldan birini seçer ve meyvelerini toplarken "Size söylediklerimi hatırlayacaksınız".<sup>[161]</sup>

### **İşimi Allaha Havale Ediyorum:**

Mümin adamın "İşimi Aİlaha havale ediyorum. şüphesiz Aah kullan ēok iyi görür" sözü, iman ve davetin bariz özelliklerinden, cihad ve mücadelenin temel kurallarından birini göstermektedir. Bunu davetēilerin unutması veya ondan

ğafü kalmaları doğru değildir. Bunun üzerinde durmaları, iyi kavramaları, anlamaları ve yaşamaları gerekir.

Firavun ailesinden olan mümin adam, batıla karşı koymuş, Firavun'a meydana okumuş, Firavun'ın azgınlığından, barbarlığından ve cezasından korkmamıştır. Musayı savunmuş, Firvanm söylediklerini çürütmüş, halkı kendisine uymaya çağırmış ve Firavunun peşinden gitmekten sakındırmıştır.

Bu mümin tavn, kahramanca cihadı ve yiğitçe meydan okumasıyla artık her Firavunun nefretine, işkencesine, kin ve intikamına, komplo ve cezasına boy hedefi olmuştur. Firavun, bunun imkanlarına ve yollarına sahiptir. Etrafında emirlerini yerine getiren askerleri ve zebanileri bulunmaktadır.

Ama mümin adam, görünüşe göre, tek basıdır. Ne gücü, ne kuvveti, ne imkanları, ne askerleri vardır. Beşerin maddi ölçülerine göre zayıftır. Onun için kaybedecek ve yenilecektir. Çünkü Firavun'la savaşıması bir yana, kendini onun ceza ve azabından koruma gücüne bile sahip değildir.

Maddeci cahiliyye mantığına göre durum budur. Ama iman mantığına göre madalyonun başka bir yüzü vardır.

Mümin adam kendiliğinden hareket etmiyor. Değilse, deli olması gerekir. Firavunun karşısında tek başına da değildir. Değilse, intihar etmiş sayılır.



Adam, imanından aldığı güçle hareket etmiş, Allahın kendisine yüklediği davet ve cihad görevini yerine getirmiştir. Allah, destekleyerek ve ayaklarını sabit kılarak onunla beraber olmuştur.

Davet, Allahın davetidir. Allah da davetine yardım etmektedir. Musa da Allahın peygamberidir. Allah onu da savunmaktadır. Mümin adam, Allahın dinine yardım etmiştir. Elbette Allah ona yardım edecek ve destekleyecektir. "Şüphesiz Allah inananları savunur, çünkü hainleri ve nankörleri hiç sevmez." {Hac,38} Firavun ise, Allahla avaşmıştır ve Allah onu hezimete uğratacaktır. "Firavunun hilesi elbette boşa gidecekti."

Mümin adam, Allaha inanarak, ona güvenerek, yardım edeceğinden emin olarak ve gücünü ondan alarak

Firavun'a karşı koydu. Ama Firavun, Allahın düşmanıdır. Müminle savaşırken Allahla savaşmış olmaktadır. Kim Allahla savaşır, yenik düşer.

Mümin adamla Firavun arasındaki savaşın ve bu savaşta kuvvetlerin gerçeği budur.

Şüphesiz Yüce Allahın gücü karşısında bütün beşeri güçler, maddi imkanlara ve güçlere ne kadar sahip olursa olsun zayıf, cılız olup anılmaya bile değmez. Beşer gücünün

bütün hile ve saldırıları, Allahın izni olmadan geçersiz olup hiçbir zarar veremez.

Bu bilgiler ışığında mümin adamın, "işimi Allaha havale ediyorum. Şüphesiz Allah kulları çok iyi görür" sözünü daha iyi anlıyoruz.

Kendine güven ve iman dolu bu ifade, iman ve davet konusunda bize bir metod vermektedir. Batıl ve azgınlık güçleriyle karşı karşıya kalan her davetçinin izlemesi gereken bir metod İ

Davetçi,tam anlamıyla iman yüklü olarak batılın güçlerine karşı savaşa girer. Savaşın boyutlarını, kuvvetlerini ve gerçeğini iyi bilir. Tepeden tırnağa Allaha iman, ona tevekkül, ondan yardım ve destekle donanmış olarak savaşa girer. İşini tamamen ona havale ederek, yardım ve destek isteyerek savaşa girer.

Davetçi işlerini Allaha havale edince, Allahı yanında bulur. Ondan yardım istediği zaman onun en güzel yardımcısı olduğunu, Ona tevekkül ettiği zaman, onun en güzel vekili olduğunu görür.

imanın ifadesi olan bu ifade, davetçinin ağzından Çıkan, gerçekler ve manalardan yoksun bir kelime değildir. Aksine, bizzat yaşadığı iman, hayat ve cihad dolu bir cümledir.

Dar çerçevede bir tavır da değildir. Belki hayatının her anında yaşadığı iman hayatıdır.

Davetçi iman ifadesi olan bu ibarenin yanında, bütün halinde iman, davet ve cihad metodolojisi oluşturan başka âyetler de okur. Mesela;

"Allah, kuluna yeterli değil mi? Seni Onun dışındaki kişilerle korkutuyorlar. Halbuki Allahın saptırdığı kişiyi hiç kimse doğru yola iletemez. Kimi de doğru yola iletirse, hiç kimse saptıramaz. Allah, intikam alan, çok güçlü değil"<sup>[162]</sup>

"insanlar onlara: Düşmanlarınız size karşı bir ordu hazırladılar, onlardan korkun" dediler. Bu, onların imanının artırdı da "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir" dediler. Bu yüzden kendilerine bir fenalık dokunmadan Allahtan bir nimet ve bollukla geri döndüler. Allahın rızasına uydular, Allah büyük ve bol nimet sahibidir"<sup>[163]</sup>

"Onlara Nuh'un haberini oku. Milletine şöyle demişti; Ey milletim! Eğer bu durumum ve Allahın âyetlerini hatırlatmam size ağır geliyorsa,-ki ben Allaha güvenmişimdir- siz ve koştüğünüz ortaklar elbirliği edin, yapacağınız iş sonra size bir tasa vermesin. Sonra onu bana uygulayın ve beni ertelemeyin" demişti."<sup>[164]</sup>

"Allah, kendisine karşı gelmekten sakınan kimseye kurtuluş yolu sağlar, ona beklemediği yerden rızık verir. Allaha

güvenen kimseye O yeter.Allah buyruğunu yerine getirendir.Her şey için bir Ölçü koymuştur."<sup>[165]</sup>

"Hud: Şüphesiz ben Allahı şahit tutuyorum.Siz de şahit olun ki, ben onu bırakıp koştüğunuz ortaklardan uzağım.Hepiniz bana tuzak kurun, sonra da ertelemeyin.Ben, ancak benim de, sizin de rabbiniz olan Alaha güvenirim. Hiçbir canlı yotur ki Allahın tasarrufu altında olmasın. Rabbim elbette doğru yoldadır."<sup>[166]</sup>

#### **Allah, Onu Tuzaklarının Zararından Korudu:**

Görevini yerine getiren mümin adamı Firavun'ın sonra tehdit ettiği, korkuttuğu, cezalandıracağını ve işkence edeceğini söylediği anlaşılmaktadır. Ama bütün bunlar kendisini korkutmamış ve işlerini Alfaha havale etmiştir.

İşlerini Aîlaha havale etmesi, inançlı çağrı açıklamalarının son perdesi olmuştur.Bu bitiş, öyküye tam uygun olmuştur. Kur'anda verilmesinden böyle bir şeyin hedeflendiği de anlaşılmaktadır.

Kur'anı Kerim, bu tavrın müminlerin zihnine yerleşmesini ve her birinde genel karakter haline gelmesini istiyor. Kur'an, öyküleriyle her müsîümana Allaha imanı, tevekkülü, ona sığınmayı, bütün işlerini ona havale etmeyi ve kendisine tam teslim olmayı öğretmek istemektedir.

Kur'an, öykünün ondan sonraki olaylarına değinmez ve mümin adamın başından geçenleri belirtmez. Çünkü öyküde amaçlanan ve belirtilmesi fazla yarar sağlayacak bir şey değildir.

Zihnimizde mümin adama her türlü eziyet ve işkencenin yapıldığını hayal edebiliyoruz. Ona karşı Firavun'ın türlü türlü hile ve baskılarını düşünebiliriz. Böyle bir hayali beklemenin ve hayalimizde bu görüntüleri tamamlamanın bir sakıncası yoktur. Ancak bütün bunların kesinlik ve rivayet yolu ile değil, hayal yolu ile olması gerekir. Kur'anda ve sahih hadiste belirtilmediği sürece Firavun'un ona şöyle veya böyle yaptığını söylememiz doğru değildir.

Önemli olan,Yüce Allanın "Allah, onu tuzaklarının zararından korudu" ifadesinin üzerinde durmamızdır. Mümin adam kendini Allaha teslim etmiş, işlerini ona havale etmiştir. Allah onu bırakır mı? Onu Firavun'ın zulüm, baskı ve işkelerine bırakır mı?

Şüphesiz Allah, dostlarını terketmez. Hem kendisinin, hem onların düşmanı olan kişilere onları teslim etmez. Aksine destekleyerek ve koruyarak onlarla beraber olur.

Bu, değişmeyen rabbani bir yasadır, Kur'an, bu rabbani yasanın nice örneklerini vermektedir. Firavun ailesinden olan mümin adam sadece bu örneklerden biridir.

Yüce Allah bu doğru haberi, sadece kendisine tevekkül etmelerini ve işlerini ona havale etmelerini İstediği müminlere bir müjde olarak vermektedir. Aynı zamanda bu, Allanın dinine yardım eden ve onun düşmanlarına karşı cihad yapan müminlere de bir ümittir. Bu münasebetle, İmam Cafer Sadık'ın söylediği şu sözler ne kadar yerindedir:

"Başına dört şey gelen bir kişinin şu dört şeyden nasıl gafil kaldığına şaşarım;

1- Bir şeyden korkup da Yüce Allahın "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir" sözüne sığınmayana şaşarım. Çünkü bunun hemen ardından Allah " Bu yüzden kendilerine bir fenalık dokunmadan, Allahtan bir nimet ve bollukla döndüler"<sup>[167]</sup> buyurmaktadır.

2- Kederlenip de Yüce Allahın "Senden başka hiçbir ilah yoktur, münezzehsin, ben zalimlerden oldum" sözüne sığınmayan kişiye şaşarım. Çünkü hemen ardından Allah " Onun duasını kabul ettik, onu kederden kurtardık, müminleri bu şekilde kurtarırız"<sup>[168]</sup> buyurmaktadır.

3- Kendisine tuzak kurulan kişinin, Allahın " işlerimi Allaha havale ediyorum, şüphesiz Allah kulları çok iyi görür" sözüne sığınmamasına şaşarım. Çünkü Allah hemen arkasından "Allah, onu tuzaklarının zararından korudu"<sup>[169]</sup> buyurmaktadır.

4- Dünyayı ve süslerini isteyip de "Maşaallah! Güç ve kuvvet ancak Allahtandır" sözüne sığınmayan kişiye şaşarım. Çünkü hemen arkasından Allah "Rabbim, senin bahçenden daha iyisini bana verebilir"<sup>[170]</sup> buyurmaktadır."<sup>[171]</sup>

#### **Firavundun Adanılan En Kötü Azaba Uğradılar:**

Yüce Allah, mümin adamı Firavun'ın tuzaklarından korudu ve onun zararından kurtardı. iman ve davet dolu açıklamalarından sonra adamın başına neler geldiğini bilmiyoruz. Fir'avn onu Musa'ya iman eden sihirbazlarla beraber öldürdü mü, yoksa hapse attı ve öldü mü? Mısırda normal olarak kendi eceliyle mi öldü? Yoksa Israiloğullarıyla beraber Mısır'ı terkettikten sonra mı öldü? Bütün bunları bilmiyoruz.

Bilmiyoruz! Çünkü Kur'an bunu açıklamadığı gibi sahih hadisler de açıklamamıştır. Kesin olan bu iki kaynak bu konuda bir şey söylemediğine göre, bizim de o konuda birşey söylemeden susmamız ve başka kaynaklarda bilgi aramamız doğru değildir. Bu konuda Kur'an ve sahih hedisin söyledikleri bize yeterlidir.

Allah, onu Firavun ve kavminin kötülüklerinden korumuş ve vermek istedikleri zararları başlarına getirmiştir. "Firavun'ın adamlarını azabın en kötüsü sardı. Sabah akşam

ateşe sunulurlar. Kişamet günü,"Firavun'ın adamlarını azabın en kötüsüne sokun" denir"

Kurdukları tuzak ve komplolar Firavun ve adamlarının başına patlamıştır. Tasarladıkları kötülüğün meyvelerini kendileri devşirmişlerdir. Kötü tuzakların cezası onları sardı. "Kötü tuzak ancak sahibinin başını yer". Bu, Kuran'ın belirttiği sabit kurallardan bir kural ve Allanın yasalarından değişmez bir yasadır.

Firavun adamlarının başına azabın en kötüsü geldi.Musa ve beraberindekilere yetiştiklerinde Allah, Firavunı ve askerlerini denizde boğdu. Onlara ağlayan bir göz ve üzülen bir kalp bulamadan bu dünyayı terkettiler. "Orada nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar ve eğlenip durdukları nimetler bıraktılar.Bu şekilde onları başka bir millete miras bıraktık. Gök ve yer onlar için göz yaşı dökmedi. Onlara mühlet de verilmedi"<sup>[172]</sup>

Firavun ve yandaşları dünya hayatından berzah hayatına geçtiler. Orada kıyamet saatine kadar kabirlerinde azap görürler. Kabirlerinde çekecekleri azabın ne kadar kötü olduğunu Kur'an "Sabah akşam ateşe sunulurlar" diyerek belirtmektedir. Hergün ateşe sunulurlar. Sabah ve akşam! Allah kendilerini denizde boğduğu günden kıyamet saatine kadar azap görürler. İki öğün! Acaba bu günlük azap içinde



üzerlerinden kaç asır geçti ve kıyamet saatine kadar daha kaç asır geçecek!

Kıyamet koptuğu gün Firavun ve adamları hesaba çekilecekler. Sonra ateşe atılmaları için zebanilere emirler

verilecektir."Kıyamet olduğu gün: Firavumn adamlarını azabın en kötüsüne sokun,denir"

Tefsirciler bu âyeti, kabir azabının olduğuna bir delil saymışlardır. Buna dayanarak kabirde azap ve mükafatın Kur'an ve sahih hadisle sabit olduğunu söylemişlerdir. "Sabah akşam ateşe sunulurlar. Kıyamet olduğu gün: Firavumn adamlarını ateşe sokun, denir" âyetini Kur'anın açık ifadesi olarak kabul etmişlerdir.

Sahih hadis olarak da mesela, Abdullah İbn Ömer'in Rasulullahtan rivayet ettiği Buharı ve Müslim şu hadisini gösterirler: "Biriniz Öldüğü zaman sabah akşam ona yeri gösterilir. Cennet ehlinde ise cennetlik, cehennem ehlinde ise,cehennemlik olur. Kıyamet günü Allah seni diriltinceye kadar kalacağın yer burasıdır, denir"<sup>[173]</sup>

#### **Hız.Ebu Bekir ve Firavun Ailesinden Olan Mümin Adam:**

Buharı, Firavun ailesinden Hız.Musa'ya yardım eden mümin adamla Hız. Muhammed'e Mekke'de yardım eden Hız.Ebu Bekir arasında bir karşılaştırma yapmak ve Hız.Ebu Bekir'in bu mümin adamdan daha üstün olduğunu belirtmek

ister gibidir. Hadis kitabının Tefsir bölümünde Urve bin Zubeir'in şu hadisini rivayet etmektedir: Abdullah İbn Amr İbn Asa'a sordum; Müşriklerin Rasuîullah'a yaptıkları en kötü şey nedir? Şöyle dedi; Rasulullah, Kabe'nin avlusunda namaz kılarken Ukbe İbn Ebi Muayt geldi, Rasulullahın omuzundan tutarak elbisesini boynuna doladı ve boğazını şiddetle sıktı. Ebu Bekir gelerek adamın omuzundan tutup uzaklaştırdı ve Rasulullahtan uzaklaştırarak "Rabbim AUahtır, dediğı için mi bir adamı öldürüyorsunuz? Halbuki size apaçık belgelerle geldi" dedi."<sup>[174]</sup>

Hz.Ali de, Hz.Ebu Bekir ile Firavun ailesinden mümin adam arasında karşılaştırma yaparak Ebu Bekr'in ondan üstün olduğunu belirtmektedir.

İbn Kesir, Hz.Ali'nin halka yaptığı bir konuşmada şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Ey insanlar! İnsanların en cesuru kimdir? Sensin ey müminlerin emiri, dediler. Şüphesiz, kim benimle düolloya çıkmışsa onu yenmişim. Fakat insanların en cusuru Ebu Bekir'dir. Rasulullah için bir çardak kurduk. Kim Rasulullahta beraber olacak? dedik. Allaha yemin ederim ki Ebu Bekir'den başkası Rasuîullah'a yaklaştımadı. Rasulullahın başında kılıcını çekerek kim ona yaklaştıysa üzerine yürüdü. İnsanların en cusuru işte odur.

Sonra şöyle dedi: Rasulullahı gördüm, Kureyşliler aralarına almış, biri ona meydan okuyor, biri itip kakıyor ve "ilahları bir tek ilaha mı indirdin?" diyorlardı. Andolsun ki bizden Ebu Bekir ortaya atıldı, şuna vurdu, onunla mücadele etti, diğerini defetti ve şöyle dedi: "Yazıklar olsun size! Rabbim Allaktır, dediği için mi bir adamı öldürüyorsunuz?"

Sonra üzerindeki bir cübbeyi bana verdi ve sakalı ıslanacak kadar ağlayarak şöyle dedi: Allah için söyleyin; Firavun ailesinden olan mümin adam mı daha üstün, bu mu? Herkes sustu. Ali dedi ki: Andolsun ki Ebu Bekir'le bir saat bulunmak, yer yüzü dolusu Firavun ailesinden olan mümin adamla beraber bulunmaktan daha iyidir. O, imanını gizlemiş bir adamdır, Ebu Bekir ise imanını açığa vurmuş bir adamdır."<sup>[175]</sup>

### **Öyküden Çıkan Dersler ve Anlamlar:**

Firavun ailesinden mümin adamın öyküsünden çıkan önemli dersleri ve anlamları şöyle özetleyebiliriz:

1- Hakka ve hakkın erlerine karşı mücadele eden zalimler ve tağutlar insani, ahlaki ve kanuni olmayan her yola başvururlar. Firavun'ın yaptığı gibi, müminlerin çocuklarını öldürmek ve kadınlarını sağ bırakmak bu yollardan biridir.

2- Davet ve davetçilerle savaşıırken tağutlar bu barbarlıklarıyla başkalarını ürkütmek, işkence ve terör yolu ile onları korkutmak isterler.

3- Tagutlar, halkın karşısında demokrat görünmeğe çalışır ve onlardan biri oldukları imajını oluştururlar. Bunun için göstermelik anketler yaptırır ve aldatıcı istatistikler hazırlatırlar.

4- Tağutlar, hakka ve hakkın erlerine karşı savaşlarına halkı da ortak etmğe, bunun sorumluluğunu onlara yüklemeye ve bunlarla mücadelenin halkın temel sorunu olduğunu kamuoyuna göstermeye çalışırlar.

5- Tağutlar, halka kendilerini dinin koruyucuları, güvenliğin bekçileri ve ıslah etmenin elçileri gibi göstermeye çalışırlar.

6- Tağutlar, davetçileri küfür, fesat ve yıkıcılıkla suçlar, bunların din, güvenlik ve iyilik düşmanı olduğunu göstermeye çalışırlar.

7- Azgınlığa karşı koyarken davetçinin Allaha sığınması, ona tevekkül etmesi ve sırtını ona dayaması gerekir.

8- Tağutluğun sebebi iki şeydir: Tekebbür ve ahiret gününe inançsızlık. İyi olmanın sebebi de ikidir: Alçak gönüllülük ve ahiret gününe inanmak.

9- Tağutluk sahibini mahveder, hayatı bozar ve başkalarına hayatı zindan eder. İman ise hem sahibi, hem

başkaları için erdemli, inançlı ve mutlu bir hayatın püf noktasıdır.

10- Firavun ailesinden olan mümin adamın ve Mekke'de Rasulullahın yaptığı gibi, davetin yararı için müminin imanını gizlemesi caizdir.

11- Davetçinin attığı adımlarla davetteki tavırlarını bağdaştırması, yani imanını ne zaman gizleyeceği ve ne zaman açığa vuracağını bilmesi gerekir.

Davetin ve liderin yok edilmesi tehlikesi ortaya çıktığı durumlarda, bîr de bu tehlikenin üstesinden gelebildiği yerlerde, sağlık ve selameti tercih ederek davetçinin imanını gizlemesi doğru olmaz.

12- Bir kişinin daveti benimsemesi ve imana yönelmesi, onda hayrın yerleştiğini, erdemlik, yiğitlik ve doğruluk sahibi olduğunu gösterir.

13- Küfür ve azgınlığın yapısı zayıf ve temelsizdir, içeriden fethedilebilir ve içinden iyi müminler çıkabilir.

14- Davetçi, batıl güçlere karşı imanla durabilir. Maddi güç şekillerinden yoksun tek başına da olsa kötülük güçlerine doğruluk, iman ve direnişle meydana okuyabilir.

15- Güven dolu cesur ve doğru söz, batıldan daha güçlüdür. Fikri hiçbir tartışma ve mücadelede batıl onun

karşısında tutunamaz. Yeterki bu sözün sahipleri başarı ve galibiyetin şartlarına sahip olsunlar.

**16-** Davetçinin en güzel üslupları, değişik faktörleri ve davet ettiği kişilerin kalplerine götüren değişik yollar kullanması gerekir. Adımlarını, tavırlarını ve sözlerini düzenlemesi, davet meydanına bilgi ile tasarlanmış, incelenmiş ve programlanmış birmetodla girmesi gerekir.

**17-** Davetçi, başarılı davet üslubuyla ve etkili iman mantığıyla batılı, küfrü ve sapıklığı yener.Çünkü bunlar hiç bir temele dayanmaz, gerçek hiçbir delil ve yetkiye sahip değildir.

**18-** Davetçi, başkalarına seslenirken konunun uzmanı olarak objektif olmalı, onların akıl ve kültürlerine saygı göstermeli, onları nasıl etkileyeceği ve tavırlarını nasıl değiştireceğini bilmelidir.

**19-** Davetçinin başkalarıyla diyalog kurma ve ikna etmesinin yollarından biri, ekonomik, sosyal, tarihsel ve kültürel faktörleri kullanması, dinleyicilere eski kanaatlerini sarsan ve kendi saflarına çeken sorular sormasıdır.

**20-** Kitlelere seslenirken tağutların kullandıkları mantık ile davetçilerin kullandığı mantık birbirinden farklıdır. Sutların mantığı büyüklük ve azgınlığa dayanırken, davetçilerin mantığı saygı, yakınlık duyma ve sempati Söstermeye dayanır.

21- Tağutlar, kitleleri akıllarını bırakmaya, araştırma ve düşünme yapmadan kendilerine boyun eğmeye çağırırlar. Çünkü halkın yerine kendilerinin düşündüğünü ve bu görevi onların yerine kendilerinin yaptığını, onların yapacağı şeyin sadece itaat etmek ve Önlere koydukları düşünceleri ve görüşleri almak olduğunu söylerler.

22- Tağutlar kendilerine aykırı bir görüşe ve karşısına dikilecek bir insanın varlığına tolerans göstermezler.

23- Tağutlar, davetçilerin toplumu etkilediğini hisseder, dizginlerin ellerinden kaçmasından ve halkın davetçilerin tarafına geçmesinden korkarlarsa, geri adım attıklarını sezdirir, bilimsellik ve objektiflik maskesine bürünür ve davetçilerin yalancı olduğunu göstermek için onların davetini ve isteklerini incelediklerini idda ederler.

24- Davetçilerin kuvvetli mantığı ve halkı güzelce etkilemeleri, tağutların geri adım atmasına ve görünüşte de olsa, tavırlarını değiştirmesine yol açar.

25- Tağutlar, temel gündemden uzaklaştırmak ve ölüm kalım meseleleri unutturmak için kitleleri ikinci derecede, önemsiz ve tali meselelerle oyalarlar. Hatta temel meselelerden saptırmak için kimi davetçileri bu tuzağa düşürebilirler.

**26-** Halkın daveti gündeminden çıkarması, onların gözünde canlılığını ve tazeliğini yitirmesi, ölüm kalım meselelerini unutturması için tağutlar meseleyi zamana bırakma faktörünü kullanabilirler. Davetçilerin görevi kuvvetle ve aktif olarak daveti ortaya koyması, onu halkın zihninde diri ve hazır tutması gerekir.

**27-** Tağutlar, yarar sağlamayan ve hayır getirmeyen, insanları sadece meşgul etmek ve önemli konulan unutturmak için nice emekler harcar, vakitler ve mallar tüketir, nice enerjileri boşa götürürler. Toplum için hayati olan konuları unutturmak için yapay ve oyalayıcı gündemler oluştururlar.

**28-** Davetçinin insanları yol ayırımına getirmesi gerekir. İnsanlar önlerinde sadece iki yol görmelidir; Biri, iman, hidâyet ve kurtuluş yolu. Diğeri, küfür, sapıklık, helak ve ateş yolu. Sonra düşünüp taşınmaya ve yollardan birini seçmeğe çağırmahtır. Seçim yapmak için onlara bir fırsat tanınmalı, bir süre onları kendileriyle başbaşa bırakmalıdır. Böylece yaptıkları seçimin kendi istek ve iradeleriyle olduğunu hissetmelerini sağlamalıdır.

**29-** Davetçi, ne kadar doğru söylediğini görmeleri, realite dünyasında söylediklerinin gerçek olduğuna tanık olmaları, daha önce kendilerine söylediklerini hatırlamaları ve içine düşmekten kendilerini nasıl sakındırdığını anlamaları, kısaca



akıllarının başlarına gelmesi için davet ettiği kişilere karşı bekleme mantığını ve gelecek faktörünü kullanmalıdır. Bunu kendileri görüp yaşayınca, davet daha etkili ve yararlı olur.

**30-** Davetçi, imanıyla üstün olmalı, diniyle izzet bulmalı ve rabbine tevekkül etmelidir. Azgın güçlere sebatla karşı koymanın en etkili silahı budur. Davetçinin işlerini Allaha havale etmesi, ona mutlak teslim olması, gönülden yardımını istemesi, büyük bir iman ve davet ölçüsü olup mücadelede sebat ve zaferin temelidir.

**31-** Allah, kullarıyla beraber olup onlara sebat, kuvvet, destek ve zafer verir. Hem kendisinin, hem de davetçilerin düşmanı olanların da düşmanıdır. Onları yenilgiye uğratır, hile ve komplolarını boşa çıkarır.

**32-** Davetçiler, dünyada ve ahirette hem kendilerini, hem ümmletlerini kurtarırlar. Tagutlar ise, dünya ve ahirette kendilerini ve ümmetlerini mahvederler.

**33-** Hak ile batıl arasındaki savaş meydanı zaman, yer ve cephe ile sınırlı değildir. Her yeri ve zamanı, her cephe ve meydanı kapsar. Hatta bu dünya ile de sınırlı değildir. Belki berzah hayatına, mahşer meydanına ve hesap saatlerine kadar uzanır.

Batılın askerleri dünyada galip gibi görünseler bile, gerçekte mağlupturlar, kabirlerinde de azap içindedirler.

Yenilginin şekilleri de çoktur.Kiyamet günü zelil ve alçak olurlar. Sonra sürekli cehennemde kalırlar.

Ama hakkın erleri, yenilmiş gibi görünseler bile, dünyada da, aheritette de galip ve muzafferdiler. Zaferin şekilleri de çoktur. Onlar kabirlerinde nimet içinderiler ve hesap günü ikram görürler. Sonsuz cennetlerde sonsuz nimetler içinde yaşarlar.<sup>[176]</sup>

### III- KARUN ÖYKÜSÜ

#### Kuranda Kârûn Öyküsü

"Kârûn, Musa'nın milletindendi. Ama onlara karşı azdı.Biz ona, anahtarlarını güçlü bir topluluğun zor taşıdığı hazineler vermiştik. Halkı ona: "Böbürlenme, Şüphesiz Allah böbürleneni sevmez. Allanın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu kazanmaya bak, dünyadaki payını da unutma, Allah sana iyilik yaptığı gibi, sen de iyilik yap, yeryüzünde bozgunculuk isteme, şüphesiz Allah bozguncuları sevmez" demişlerdi.

Kârûn: "Bu servet ancak sahip olduğum bilgi sebebiyle bana verilmiştir" dedi. Allahın, önceleri ondan daha güçlü ve topladığı şey daha fazla olan nice nesilleri yok ettiğini bilmez mi? Suçluların suçları kendilerinden sorulmaz.

Kârûn ihtişam içinde halkının karşısına çıktı. Dünya hayatını isteyenler: "Keşke Karun'a verildiği gibi bizim de olsa, doğrusu, o büyük bir varlık sahibidir" demişlerdi.

Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise: " Size yazıklar olsun! Allanın mükafatı, inanıp yararlı iş işleyenler için daha iyidir. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir" demişlerdi.

Sonunda onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Allaha karşı ona yardım edebilecek kimse de olmadı. Kendini kurtarabilecek kimselerden de değildi.

Daha dün onun yerinde olmayı dileyenler: "Demek ki Allah, kullarından rızkı dilediğine bol veriyor, dilediğine de az. Eğer Allah bize lütfetmiş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi, demek ki inkarcılar başarıya eremezler" demeye başladılar. Bu ahiret yurdunu yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu istemeyen kimselere veririz. Sonuç Allaha karşı gelmekten sakınanlarındır."<sup>[177]</sup>

Kârûn adı Kur'anda dört yerde geçmektedir. Kasas suresinden yukarıda verdiğimiz âyetlerde iki defa, Ankebut suresinde üç tağut olan Firavun, Hâmân ve Karun'un helakinden sözeden şu âyetlerde de bir defa geçmektedir:

"Karun'u, Firavun'u ve Hâmân'ı da yok ettik. Andolsun ki Musa kendilerine belgelerle gelmişti de onlar yer yüzünde büyüklük taslamışlardı. Oysa, azabımızdan kurtulamazlardı.

Hepsini günahları sebebiyle cezalandırdık. Kimine taşlar savuran rüzgarlar gönderdik, kimini bir çığlık yok etti, kimini yerin dibine geçirdik, kimini de suda boğduk. Onlara Allah zulmetmedi, fakat onlar kendilerine yazık ediyorlardı."[\[178\]](#)

Mümin suresinde de Hz.Musa'nın peygamber olarak gönderilmesi ve üç tağutun onu yalanlaması anlatılırken bir kez geçmektedir. Yüce Allah buyuruyor :

"And olsun ki Musa'yı mucizelerimiz ve açık delillerle Firavun, Hâmân ve Karun'a gönderdik. Onlar, "Bu, yalancı sihirbazın biridir" dediler."[\[179\]](#)

#### **Kârûn Öyküsüne Genel Bakış:**

Kârûn, Musa'nın halkındandır. Kıpti değil, israiloğullarındandır. Yüce Allah, Musa'yı Firavun ve Hâmân'a gönderdiği gibi ona da peygaber olarak göndermiştir.

Allah, Karun'a büyük mallar, birçok hazine dolduran çok paralar vermiştir. Bu paraları ve hazineleri güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı.

Kârûn bu mallan azgınlık, haksızlık ve zulüm için, tekebbür, şımarıklık ve ahlaksızlık için kullanmıştır. İsrail oğullarından zavallı fakirler için bir fitne olmuştur.

İsrailoğulları, Karun'a bakışta ikiye ayrılmışlardır. Bir kısmı Allaha inanmış ve onun vereceği şeyleri tercih etmiştir. Onun için Karun'un elindeki şeylere aldanmamış ve onun gibi olmak

istememişlerdir. Aksine onun kibirli olmasını, haksızlık ve bozgunculuk yapmasını eleştirmiş, malını Allah için, Allah yolunda ve Allanın kullan için kullanmasını istemişlerdir.

Diğer kısım ise, Karun'un elindeki şeylere aldanmışlardır. Çünkü bunlar Karun'u ve mallarını değerlendirecekleri temeli ve ölçüyü yitirmişlerdir. Karun'un, Allah kendisini sevdiği ve ondan hoşnut olduğu için zengin olduğunu sanmışlar, çok şanslı biri sandıkları için onun gibi olmak istemişlerdir.

Kârûn, malın ve zenginliğin verdiği sarhoşlukla sarhoş olmuştur. Bu da kendisini hakkı görmek ve müminlerin öğütlerini dinlemekten alıkoymuştur. Mal nimetinden dolayı Allaha şükretmesi, onu iyilik, yararlı ve helal yollarda kullanması gerektiğini söylediklerinde, malın Allanın malı olduğunu hatırlattıklarında, onlara "Ben bunu sahip olduğum bilgi sebebiyle elde ettim" demiştir. Yani malı, Allanın kendisine verdiğini kabul etmemiş, onu kendi bilgisiyle kazandığını söylemiştir.

Bir gün ihtişamı içinde halkının karşısına çıkmış, ihtişamını tekebbür ve tafra yapmak için kullanmıştır, ihtişamı ile fakirlerin gönlünü kırmış ve gözlerini kamaştırmıştır. Onu gördüklerinde "Keşke Karun'a verilenin benzeri bize de verilse, şüphesiz o çok büyük bir varlık sahibidir" demişlerdir.

Ama bilgi sahibi olanlar, aldanmışlara "Yazıklar olsun size! Alahın vereceği iyilik, iman eden ve sâlih amel işleyenler için daha iyidir" diyerek öğüt vermiş ve uyarmışlardır.

Allahm değişmez kuralı Kârûn için de gerçekleşmiş ve gazabı onun başına inmiştir.Malmm helak olmasına ve azap görmesine sebep olmuştur. Çünkü Allah onu, evini, malını ve hazinelerini yerin dibine geçirmiştir.

îsrailoğullannm her iki kısmının gözü önünde yer yarılmış, Karun'u ve malını yutmuştur. Kârûn kendisine yardım edecek ve savunacak kimse bulamamış, malları ve hazineleri kendisine yarar sağlamamıştır.

Karun'un ve malının başına gelenleri gören îsrailoğullarından sabır ve sebat sahibi müminlerin imanı artmış, daha dün Kârûn gibi olmak isteyen aldanmışlar gerçeği anlamış, gözlerinden perdeler kalkmış ve onun gibi olmadıkları için Allaha şükrederek şöyle demişlerdir: "Demek ki Allah, rızkı kullarından dilediğine bol veriyor, dilediğine de az.Eğer Allah bize lütfetmiş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Demek ki inkarcılar başarıya eremezler".<sup>[180]</sup>

### **Kârûn Öyküsü İle İlgili İsrailiyyat Haberber:**

Okuyucuları sakındırmak, okudukları veya dinledikleri zaman kendisine aldanmamak, onları yazan veya anlatan

herkese karşı çıkmalarını sağlamak için Kârûn öyküsüyle ilgili önemli israiliyyat rivayetleri okuyuculara sunmak istiyoruz.

Salebi, israiliyyat ve hurafelerle doldurduğu "Araisu'l-Mecalis fi Kısasi'l-Enbiya" adlı kitabında Kârûn Öyküsünün girişinde şöyle demektedir: "Öncekilerin haberlerini bilen alimler şöyle dedi" [\[181\]](#)

Bize göre bu sözü tuhaf ve kabul edilemez.Çünkü öncekilerin haberleri, sonra gelenlere göre, geçmişin bilinmiyen (gayb)lerindendir. Geçmişle ilgili bilgiler ancak kesin ve doğru kaynaklardan alınır. Bu bilgiler de sadece Kur'anda ve sahih hadislerde bulunan bilgilerdir.

Öncekilerin haberlerini bildiğini iddia eden, onların haberlerinden bir söz ve bir rivayet aktaran herkes, Kur'anı kerimden veya sahih hadisten kaynağını belritmek zorundadır. Bunu yapmazsa, söylediği red edilir ve anlattığı şeyler kabul edilmez. Böyle bir adam da "Öncekilerin haberlerini bilen alimler"den olmaz. Olsa olsa, israiliyyatı toplayan, hurafe ve mitoloji şeyleri rivayet eden bir kişi olur.

Israiliyyat haberleri rivayet edenler şöyle derler: "Kârûn, Musa'nın amcasının oğlu idi. tsrailoğullarının en bilgini, en faziletlisi ve güzeliydi.Yüzünün güzelliğinden dolayı "Nurlu" diye anılırdı. İsrailoğulları arasında Tevrat'ı en iyi bilen kişiydi. Ama münafıklık yaptı."

Hazinelerinin anahtarları hakkında da şöyle derler: Anahtarlarını altmış katır taşıyordu. Her anahtar bir parmak küçüklüğünde idi. Anahtarlardan her biri bir hazinenindi."

Mallan toplamaya nasıl başladığını da şöyle anlatırlar: "Kârûn başlangıçta bir dağda bulunan bir tapınakta kendim kırk sene Allaha ibadete adamıştı. İbadette İsrailoğullarını geçmişti.

İblis, azdırmak için şeytanlarını ona göndermiş, ama şeytanlar onunla baş edememişler. İblis'in kendisi yanma gelmiş, onun gibi Allaha ibadet etmiş ve ibadette Karun'u yenmiş. Kârûn da, İblis'in kim olduğunu bilmeden kendisinden daha çok ibadet ettiğine bakarak ona uymuş, İblis onu yavaş yavaş tapınağın dışına çıkarmış, böylece Kârûn yavaş yavaş dünyaya yönelmiş, mallan artmış ve hazineleri çoğalmış, sonra İblis onu terketmiş, Kârûn artık dünyaya yönelmiş ve ibadeti bırakmış."

"Karun'un malı çoğalıp Allah İsrailoğullarının zekat vermelerini farz kılınca, Kârûn, Musa'ya gelmiş ve her bin dinar için bir dinar, her bin dirhem için bir dirhem, her bin koyun için bir koyun, vb. zekatı kendisine vermek üzere anlaşmış. Kârûn evine dönüp üzerine düşen zekatı hesapladığında büyük bir yekun tuttuğunu görmüş. Bu zekatı vermeğe kıyamamış ve Hz. Musa'ya tuzak hazırlamış.



Israiloğullarından tuzak hazırlayan birtakım kişilerle anlaşmış ve onlara şöyle demiş: Falan ahlaksız kadını getirin, Musa'ya iftira etmesi için ona mal verelim, istediğimizi yaparsa, Israiloğulları Musa'ya karşı çıkar, biz de ondan kurtulmuş oluruz.

Söz konusu kadını getirmişler ve Kârûn ona bin dirhem veya bin dinar yahut bir kazan dolusu altın vermiş. Kadına, yarın Israiloğulları toplandığında sen Musa'ya iftira et, demiş.

Ertesi gün Kârûn Israiloğullarını toplamış, Musa gelince, ona "Israiloğulları senin için oplanmışlar, çıkmanı bekliyorlar, öğüt vermek ve uyarmak için onlara çık" demiş.

Musa, israiloğullarının yanına çıkmış ve konuşma yaparak "Ey Israiloğulları, kim hırsızlık yaparsa, elini keseriz, kim iftira ederse ona seksen değnek vururuz, bekarlardan kim zina ederse, ona yüz değnek vururuz, evlilerden kim zina ederse, ölünceye kadar taşa tutarız" demiş.

Kârûn ona "Sen de mi zina etsen?" demiş. Musa, ona "Evet, ben de etsem" demiş. Kârûn ona "Israiloğulları, senin falan kadınla zina yaptığını iddia ediyorlar" demiş.

Musa; "Ben mi?!" deyince, Kârûn evet, demiş. Musa, ona "Seni ispat etmeye çağırıyorum. Kadın söylediğin gibi söylüyorsa, onun dediği doğru olur, demiş.

Kadın gelince, Musa ona "Ey kadın! Bunların söylediği gibi ben seninle zina yaptım mı? demiş, Tevrat'ı indiren ve denizi yaran Allah için doğru söylemesini söylemiş ve doğru söylemediği takdirde cezasının büyük olacağını anlatmış.

Allah için doğru söylemesini isteyince, Allah kadını korumuş ve kendi kendine "Bugün tevbe etmem, Allahın rasulü Musa'ya eziyet etmemden daha iyidir" demiş. Musa'ya hayır, bunlar yalan söylüyorlar, sana iftira ettiğim takdirde Kârûn bana mal vereceğini söyledi" demiş.

Kadın böyle konuşunca, Kârûn rezil olmuş ve başını öne eğmiş, herkes de suspus kesilmiş, Musa, ağlayarak Allaha secdeye kapanmış, "Ey Rabbim! Bu düşmanın bana eziyet etti, bana sövdü ve rezil etmek istedi. Allahım! Senin peygamberin isem, benim için ona buğzet ve beni ona musallat et" demiş.

Allah ona "Başını kaldır, yer yüzüne istediğini emret, emrini yerine getirir" demiş.

Musa, "Ey Israiloğulları! Allah beni Firavun'a gönderdiği gibi Karun'a da göndermiş. Karun'la beraber olanlar yerlerinde kalsınlar, benimle beraber olanlar benimle beraber ayrılınsınlar" demiş.

Hepsi Karun'dan ayrılmışlar, yanında sadece iki kişi kalmış. Sonra Musa şöyle demiş: "Ey yer! Onları yut! Yer önce topuklarına kadar, sonra bellerine kadar, sonra boyunlarına

kadar yutmuş". Kârûn ve iki arkadaşı Musa'ya yalvarmışlar, Allah için, akrabalık bağı için diyerek ona sığınmışlar.

Sonra Musa "Ey yer, onları yut! " demiş. Yer de üzerlerine kapanmış. Allah ,Musa'ya vahyetmiş: Ey Musa! Ne katı kalplisin? Sana yetmiş defa sığındılar. Zatıma yemin ederim ki bana dua etselerdi, beni yanlarında bulurlardı ve dualarını kabul ederdim."

Allah, Karun'u ve iki arkadaşını hergün bir beden boyu yere batırıp sallandırıyor. Kiyamet gününe kadar yerin dibine varmazlar."<sup>[182]</sup>

İsrailiyyat olan bu ayrıntıları kabul etmiyoruz. Çünkü hiçbir kimsenin, başkalarını ondan sakındırmak ve kabul edilemez israiliyyat olduğunu anlatmak amacı dışında, onları nakletmesi caiz değildir.<sup>[183]</sup>

### **İsrailoğullarından Olan Kârûn Neden Fîravun'la Beraber Anılıyor?**

Kur'anı Kerim, Karun'un Firavun ailesinen değil, Hz.Musa'nın milleti olan İsrailoğullarından olduğunu belirtmektedir.israiloğullarından olduğu halde, Kur'an onu neden Firavun ve Hâmân ile birlikte anmakta ve "Şüphesiz Musa'yı aç'k belgeler ve mucizelerimizle Firavun'a, Hâmân'a ve Karun'a gönderdik. Bu, yalancı bir sihirbazdır, dediler"

âyetinin belirttiği gibi Hz.Musa'yı neden üçüne de gönderilen bir peygamber saymaktadır?

Firavun ve Hâmân ikisi de Kıpti'dir. Kârûn ise Israiloğullarmdandır. Öyle görülüyor ki ikisini birleştiren şey, azgınlık, tağutluk, küfür ve yer yüzünde bozgunculuklarıdır. Hepsi bu özelliklerde ortak olmasına rağmen, her birinin cinayetlerini işleme sebebi değişiktir.

Firavun'm azgınlığının sebebi, mülk ve iktidarındır. Onun için halkını kendisine tapmaya çağırmış ve "Sizin benden başka bir tanrınız olduğunu bilmiyorum" demiştir.

Hâmân'm azgınlığının sebebi, Firavun'ın yanındaki bakanlığı, görevi ve Firavun'ın emirlerini uygulamasıdır.

Karun'un azgınlığının sebebi ise, bolluk, zenginlik, mal ve hazinelerdir. Tağutluklarının sebebi değişik de olsa, üçü detağuttur.<sup>[184]</sup>

Azgınlığa sebep olan üç şey;îktidar, bürokratik ve mal!

insanlık tarihi boyunca bu sebepler süregelmiştir. Nice tağutlar bu sebeplerin esiri olmuş ve olmaktadır.

İnsanlardan iktidar ve egemenliği sebebiyle niceleri azgınlasmıştır! Resmi görevi, makamı ve devlet büyüklerini izlediği için azgınlaşan nice insanlar vardır! Mal ve bolluk içinde yüzdüğü için nice insanlar azgınlasmıştır! Sebepler değişik, ama hüküm aynı ve azgınlık azgınlıktır!

Ne ilginçtir ki, üç tağut olan Firavun, Hâmân ve Kârûn, Musa'yı aynı şekilde karşılamış ve aynı cevapla karşılık vermişlerdir: " yalancı bir sihirbaz!"

Kârûn, Musa'nın halkındandı. Onlara karşı azdı. Azgınlık zulüm, haksızlık ve saldırganlıktır. Malı ve hazineleri sebebiyle onlara karşı azgınlamıştır. Mal, imansız birinin eline geçtiği zaman haksızlığa, azgınlığa ve saldırganlığa götürür.

Kârûn öyküsünü anlatan âyetlerden anlaşıldığına göre, Kârûn, Israiloğullarıyla beraber Mısır'dan çıkmıştır. Çünkü âyetler israiloğullarından iki gruba işaret etmektedir; Karun'a aklanmayan bilenler grubu ve ona aldanmış basit zayıflar grubu. Ayrıca Karun'un, ihtişamı içinde milletin karşısına çıkması ve onları baştan çıkarması da bunu gösterir. Milleti de Israiloğullarıdır.

Kârûn'nun nerede halkının karşısına çıktığı ve Hz.Musa ile macerası, nerede ve ne zaman yere batırıldığı gibi şeyler, israiliyyat nakledenlerin dışında cevabını kimsenin bilmediği sorulardır.<sup>[185]</sup>

#### **Karun'un Hazinesi:**

Kur'anı Kerim, " Anahtarları, güçlü kuvvetli bir gruba ağır gelecek kadar ona hazineler verdik" diyerek hazinelerinin çokluğuna işaret etmektedir. Bu âyet, Karun'un mal ve hazinelerinin çok olduğunu göstermektedir. Erkeklerden güçlü

kuvvetli bir grup onların anahtarlarını veya hazinelerin kendisini taşımaktan aciz kalır.

Kur'an'da geçen Kunûz kelimesi, kenz kelimesinin çoğulu olup üst üste yığılan ve toprağa gömülen define anlamındadır. Ancak Kur'an'da malı yığma ve saklama anlamında geçmektedir. "Hurmayı tabakta biriktirdim, et tutmuş deve, ifadelerindeki gibi.

Karun'un mallarının 'Kunûz' kelimesiyle anlatılmasının sebepleri herlahde şunlardır;

1- Bu mallar, kolay elde edilen ve kazanılan mallardı. Çok az bir emekle bu malları elde etmiştir. Sanki yede defineler bulmuş gibi, alabildiği kadar almıştır.

2- Kârûn bu malları korumuş, geliştirerek çoğaltmış ve biriktirmeye gayret etmiştir.

3- Kârûn, mallarından fakir ve muhtaçların hakkını vermemiş ve zekatını ödememiştir. Kenz, zekatı ödenmeyen, kendisinden fakir ve muhtaçlara harcama yapılmayan maldır.

Kur'an, "Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda harcamayan kişileri acıklı bir azapla müjdele .Cehennem ateşinde onlar üzerine kızdırıldığı gün, onunla alınları,

yanları ve sırtları dağlanır. Bu, kendiniz için biriktirdiğinizdir, biriktirdiğinizi tadın, denir"<sup>[186]</sup> âyetlerinde bu anlama işaret etmektedir.<sup>[187]</sup>

### **Anahtarlar:**

Tefsirciler " Ona, anahtarları güçlü kuvvetli bir gruba ağır gelen hazineler verdik" âyetinin anlamında ihtilaf etmişlerdir.

Kimileri âyette geçen anahtarların, Karun'un hazinelerinin anahtarları olduğunu, her birinin parmak büyüklüğünde küçük ve çok olduğunu, bindiği zaman onları da yetmiş katıra yüklediğini söylemektedir.

Bu haberler israiliyyat olmanın yanında , abartma olduğu da açıktır. Onun için Razi tefsirinde şöyle demektedir:" Tek başına bir kişinin malı bu dereceye varmaz. Altın ve mücevherat dolusu bir şehir düşünsek, onun için az sayıda anahtar yeterli olur. Bu anahtarları çoğaltmaya ne ihtiyaç vardır?"<sup>[188]</sup>

Kimileri de anahtarlardan maksadın Karun'un mallarının korunduğu hazineler olduğu, bu hazinelerin güçlü kuvvetli adamların bile taşımaya güç yetiremeyecek kadar büyük ve çok olduğunu söylemişlerdir.

Bu düşünce akla uygun ve mümkündür. Kur'anın kelimeleriyle de uyushmaktadır. Razi, bunun İbn Abbas ve Hasan Basri'nin görüşü olduğunu belirterek şöyle demektedir: "İbn Abbas ve Hasan, "anahtarlar" kelimesinin mal anlamında kullanıldığını söylemiştir. Bu daha açık ve şüpheden daha uzaktır"<sup>[189]</sup>

Biz de bu görüşü tercih ediyor ve Kur'anın anlatımına daha uygun olduğunu düşünüyoruz. Anahtarlar, kelimesi Kur'anda üç yerde geçmektedir.

**a-** "Gaybın anahtarları O'nun yanındadır. Ondan başkası onları bilmez"<sup>[190]</sup>

Gaybın anahtarları, sadece Yüce Allanın sahip olduğu ve bildiği gayb aleminin hazineleridir. Enam suresinde belirtilen bu hazinenin anahtarları beş olup Lokman suresinin şu âyetinde verilmektedir:

"Şüphesiz Allah, kıyamet saati bilgisine sahip olandır. Yağmuru indirir. Rahimlerde olanı bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Hiçbir kimse nerede öleceğini bilmez. Allah, şüphesiz bilendir, her şeyden haberdar olandır"<sup>[191]</sup>

**b-** "Ona, güçlü kuvvetli bir grubun anahtarlarını taşımakta zorlanacağı hazineler verdik" âyetinde geçmektedir. Yani güçlü kuvvetli adamların taşımaktan aciz olduğu mallarının hazinelerini ona verdik.

**c-** "Evlerinizde veya babalarınızın evlerinde veya annelerinizin . evlerinde veya erkek kardeşlerinizin evlerinde veya kız kardeşlerinizin evlerinde veya halalarınızın evlerinde veya dayılarınızın evlerinde veya teyzelerinizin evlerinde veya kahyası olup anahtarlarına sahip olduğunuz evlerde veya dostunuzun evlerinde izinsiz



yemek yemenizde bir sorumluluk yoktur"<sup>[192]</sup> âyetindeki "Anahtarlarına sahip olduğunuz" dan maksat, sahip olduğunuz mallardır.

O halde Arap dilindeki Mefâtih ile Mefâtîh arasında fark vardır. Dilbilgini Ukberi şöyle der: Mefâtih, Meftah'ın çoğulur. Meftah ise, depo, kasa, hazine demektir. Bunları açan şey Miftah olup çoğulu Mefâtîh gelir.<sup>[193]</sup>

Kefevi de şöyle demektedir: "Miftâh, açma aracıdır. Meftah ise, mesken ölçüsünde kasa, depo, hazine demektir.

Mefâtih ise, Miftah isminin çoğuludur. Bu da kilidi açan araçtır. Veya Meftah kelimesinin çoğuludur. O da yer demektir. Miftah kelimesinin çoğulu değildir."<sup>[194]</sup>

#### **Güçlü Kuvvetli Bir Gruba Ağır Gelir:**

Karun'un hazineleri güçlü kuvvetli bir gruba ağır geliyor. Böyle kuvvetli bir grup onları taşıyamıyacak kadar ağırdır. Bu grup, birbiriyle dayanışma içinde olan, kenetlenen ve yardımlaşan bir topluluktur. On kişiden fazladır. Böyle kuvvetli bir topluluğa ağır gelir, sözünden maksat konusunda Razi üç görüş belirtmektedir:

a- Böyle bir grubun gücü, hazinelerin anahtarlarını taşımaya yetmemektedir. Makbul olan görüş budur.

b- Grup, hazinelerin mallarını taşımaya güç yetirememektedir. Bu da mümkün ve makuldür.

Bu iki görüşle âyeti anlamak, somut ve maddi bir anlama olur.Yani maddi şeylerin taşınması anlamını belirtir.

c- Taşımadan maksat, korumak, saymak ve gözetmektir. Razi şöyle der: Anahtarlardan maksat, bilmek ve ihata etmektir. Yani, korunması ve gözetilmesi, kuvvetli bir gözetici gruba ağır gelen hazineler verdik, bu hazineler çok ye çeşitli olduğundan bekleyen ve koruyanları yorar, anlamındadır."<sup>[195]</sup>

O halde, anahtarları taşımaktan maksat, malların korunması, sayılması ve gözetilmesidir, demenin bir sakıncası olmaz. Böylece anlamı, kuvvetli bir gruba bu işin ağır gelmesi ve korumanın zor olması olmamdır. Halbuki daha uygun görüş, ikinci görüştür.<sup>[196]</sup>

#### **İsrailoğulları Kârûn Konusunda İkiye Ayrılmışlardır:**

Karun'un mal ve hazineleri, İsrailoğulları için bir fitne olmuştur. Mal, amansız bir fitnedir. Birçokları onunla baştan çıkar ve sınavı kaybeder.

Karun'un kendisi malları sebebiyle yoldan çıkmıştır. Mallarını fitne, bozgunculuk ve zulüm için kullanmıştır. Böylece kaybetmiş ve küfre gitmiştir.Malı, helak olmasının sebebi olmuştur.

Kur'an, halkının kendisine karşı iki kısma ayrıldığını bildirir. Bir kısım, iman eden, imanlarıyla üstün olan ve Allahın vereceği mükafatı umarak imanlarında sebat edip Karuna imrenmeyen müminlerdir. Bunlar Karun'un içinde bulunduğu durumu kavramış ve Allahın vereceği mükafatı tercih etmişlerdir.

Bu mümin grup, Karun'a şu sözlerle öğüt vermişlerdir: "Sevinme, şüphesiz Allah sevinenleri sevmez. Allahın sana verdiği şeylerle ahiret yurdunu kazanmaya bak. Dünyadan da payını unutma. Allahın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap. Yer yüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışma. Çünkü Allah, bozgunculuk yapanları sevmez."

İkinci kısım, inancı zayıf olan madde düşkünleridir. Dünya hayatını ve ihtişamını isteyenlerdir. Bunlar Karun'a ve hazinelerine imrenip aklanmışlar, onun ihtişamına vurulmuşlar. İhtişamı içinde karşılarında görünce, "Keşke Karun'a verildiğinin benzeri bize de verilse, şüphesiz o çok şanslıdır" demişlerdir.

Karun'un malı sebebiyle israiloğullarının başına gelenler, her zaman ve her yerde her milletin başına da gelebilir.

Kimilerini Allah mal, zenginlik ve bollukla sınamakta, nızık kapılarını ona açmakta, mallarını çoğaltmakta, o da bu mallara aidanarak fitneye düşmekte, onları haksızlık, zulüm ve

bozgunculukta kullanmakta ve Karun'un yolundan gitmektedir. İnsanlar böyle bir Karun'u görünce ona değişik gözle bakarlar.

İlim ve sebat sahibi müminler ise, ona aklanmazlar. Aksine ona öğüt verirler ve hatırlatmada bulunurlar. Onların dediğini kabul etmezse, kesin olarak zarar edeceğine ve helak olacağına inanırlar.

Ama sadece dünya hayatını tercih eden basit insanlar, Karun'a imrenir ve onun yerinde olmayı arzu ederler.

Milletlerde nice Karunlar ortaya çıkmaktadır! Bu Karunlara aldanan nice basit ve aşağılık insanlar olur! Ama Allahın koruduğu, imanda sebat eden, sabreden ve doğru yolu öğütleyen nice iyi kişiler de vardır!

Kur'anın öykülerinde örnek verdiği insanlar, bir zaman veya mekanla sınırlı kişiler değildir. Bunlar insanlar için genel örneklerdir. Tarihin değişik zamanlarında ortaya çıkmakta, bilgi ve basiret sahipleri bunları farketmekte ve kendileriyle beraber yaşayan kimi insanlara tıpatıp uyduğunu görmektedirler, insan örneklerinden tekrar eden durumlarda isimler ve yerler değişir, ama özellikler, kurallar, nitelikler ve gerçekler devam eder.

Kârûn ve ona aklanmayanlar! Ona aldanan ve yerinde olmak isteyenler! Tarihin hiçbir dönemi ve coğrafyası bu tiplerden yoksun olmamıştır.<sup>[197]</sup>

### **Sevinme! Şüphesiz Allah Sevinenleri Sevmez:**

İmanlarında sebat eden iyi kişiler Karun'a öğüt verdiler. Onun sevinç, kibir ve şımarıklık göstermemesini öğütlediler. "Sevinme! Şüphesiz Allah sevinenleri sevmez" dediler.

Bazıların tuhafına gidebilir; Sevinmek kötü mü ki sevinmemesini söylüyorlar? Allah bütün sevinenleri sevmez mi? Allanın bizleri sevmesi için sevinmeyi kendimize haram mı etmemiz ve sürekli bîr hüznün içinde yaşamamız mı gerekir? diyebilirler. Şüphesiz her insan sevinir ve neşeli olarak kalmak ister. O halde Karun'a sevinmeyi yasaklamalarının anlamı nedir?

Bu soruları cevaplandırmak için Kur'am Kerimin sevinmekle ilgili söylediklerine kısaca bakalım. İsfahani, Müfredat kitabında sevinmekle ilgili şöyle der:"Acil bir lezzetle kişinin içinin rahatlamasıdır. Bu daha çok bedeni zevklerde olur"<sup>[198]</sup>

Kur'anın âyetlerine baktığımız zaman, mubah sevinme ve yasak sevinme diye sevinmeyi ikiye ayırdığını görürüz.

Caiz ve mubah olan sevinme, insan içinin ferahlaması ve hoşnut olmasıdır. Mümin, Allanın kendisine verdiği nimetlere, verdiği güzelliklere ve lezzetlere sevinir. Bu nimetleri de Allahı hoşnut edecek yollarda kullanır. Bu nimetler kendisini şımarıklığa ve kibirlenmeye götürmez, onları hayatın gayesi de

yapmaz. Yüce Allah buyuruyor: "Deki bunlar, Allanın bol nimeti ve rahmetiyledir. Buna sevinsinler. O, onların topladıklarından daha hayırlıdır"<sup>[199]</sup>

âyet sevinmeyi emrediyor ve teşvik ediyor. Sevinilecek şeylerin de, Allahın lutfu ve rahmeti olduğunu belirtiyor. Bunun, dünya malını toplayanların topladıklarından daha iyi olduğunu söylüyor.

Yine şöyle buyuruyor: "Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanma. Bilakis diri olup rablerinin yanında rızıklanıyorlar. Allahın kendilerine lutfundan verdiklerine seviniyorlar"<sup>[200]</sup>

Bu şehitler cennetteler. Allahın kendilerine yaptığı lütuf sebebiyle orada seviniyorlar.

ikinci çeşit sevinme, yasaklanan sevinmedir. Bu da şımarıklık ve tekebbür ifadesi olan sevinmedir.

Yüce Allah kafirleri kötüleyerek şöyle buyurmaktadır: "işte bu, yer yüzünde haksız yere sevinmeniz ve şımarmanızdan Ötürüdür" <sup>[201]</sup>

Kafirlerin sevinmesi haksız yeredir. Bu sevinme onları şımarıklığa, tekebbüre, serseriliğe ve bozgunculuğa götürür.

Yüce Allah buyuruyor: " And olsun ki insana nimetimizi tattırır, sonra onu kendisinden çekip alırsak, şüphesiz ümitsiz bir nanköre döner. Başına gelen sıkıntıdan sonra ona bir nimet

tattırırsak, "musibetler başımdan gitti" der. Şüphesiz o, şımarıp böbürlenmiş birisidir."<sup>[202]</sup>

Ancak dar görüşlü, kötü ve basit insan, Allahın verdiği nimetlerle kibirlenme, şımarma ve ahlaksızlığa götürecektür şekilde sevinir. Kuvvet, makam, sağlık, güzellik, mal ve mevki gibi sahip olduğu bütün nimetler, Allahın ona bağışı, nimeti ve ihsanıdır. Allah onu dilediği insana istediği zaman ve istediği kadar verir. Dilediği zaman da onu sahibinden almaya gücü yeter. Hiçbir kimse ona engel olamaz.

Sahibi ve yaratıcısı olmadığı bir nimetle bir şımarık, bir mütekebbir nasıl sevinir! Garantilemediği ve kendisine kalmayacak olan bir nimetle mütekebbir ve şımarık bir kişi nasıl sevinir! Böyle birşeyi yapan kişinin basit ve aidanmış biri olduğunu söylemedik mi?

Bu tür sevinme sahibini bozar, mahveder, Allahın gazap ve azabına uğramasına sebep olur. Allahın sevgisinden ve hoşnutluğundan yoksun yapar. "Şüphesiz Allah, sevinenleri sevmez".<sup>[203]</sup>

**Kur'an, Allahın Nimetlerini Kullanmak İçin Kurallar Koymuştur:**

Karun'a öğüt veren müminlerin ikinci öğütüne iyice baktığımız zaman, Allahın nimetlerini kullanmak ve malı

harcamakla ilgili kapsamlı ve genel geçer şu kuralları içerdiğini görürüz.

1- Ona şöyle dediler: " Alahın sana verdiği şeyde ahiret yurdunu kazanmaya bak, dünyadan da payını unutma. Allah sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap, yer yüzünde bozgunculuk çıkarma, şüphesiz Allah bozguncuları sevmez" âyeti şu bölümlere ayırabiliriz:

a- Allahm sana verdiği şeyde ahiret yurdunu kazanmaya bak.

b- Dünyadan da payını unutma.

c- Allahm sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap.

d- Yeryüzünde bozgunculuk çıkarma. e-şüphesiz Allah bozgunculuk yapanları sevmez.

Bu cümlelerden her biri, genel olarak Allahın nimetlerini, özel olarak da malı belirlendiği şekilde kullanmakla ilgili Kur'anın sabit bir kuralını açıkladığını görüyoruz. Bu âyet, malda nasıl doğru tasarruf edeceğimizi ve nasıl doğru olarak kullanacağımızı göstermektedir, âyet, mala doğru bakmayı, hem sahibinin hem de başkaların

mutluluğu için nasıl kullanılması gerektiği, Allaha kulluk için, hoşnutluğu ve cennetini kazanmak için nasıl harcamamız gerektiğini öğretmektedir.<sup>[204]</sup>



### **Birinci Kural: Mal ve Nimetlerde Ahiret Yurdunu Kazanmaya Çalışmak:**

Yüce Allahın "Allahın sana verdiği şeyde ahiret .yurdunu kazanmaya bak" sözü, onun bize verdiği mal ve nimetlerle ahiret yurdunu kazanmaya çalışmamız ve bütün bu nimetleri ahiret yurdunu kazanmaya yönelik kullanmamız, bütün bu nimetleri ahiret yurdunda mutlu olmamız için bir araç olarak görmemiz gerektiğini öğretmektedir.

Onlardan biri mal olmak üzere, bu nimetlerin kendisi amaç değildir. Sadece dünya hayatı için de bir araç değildir. Belki bütün bu nimetler ahiret yurdunda kurtuluş ve mutluluk için bir araçtır. Bu amacı gerçekleştirmek için sahibinin çok iyi kullanması gerekir. Her birinde ve her parçasında sahibinin bu isabetli kuralı gerçekleştirmesi ve Kur'anın bu güzel öğüdünü yerine getirmeye çalışması gerekir.

Bazı kimseler, "Allahın sana verdiği şeyde ahiret yurdunu kazanmaya bak" âyetini, özellikle ikinci bölümü olan " Ve dünyadan da payını unutma" bölümü ile birlikte ele aldığı zaman yanlış anlayabilir, âyetin her iki bölümünden malın şu iki kısma ayrıldığı sonucunu çıkarabilir:

- a-** Nimetlerin çoğunu ahiret yurdu için kullanır,
- b-** bazı nimetleri dünyadan payını almak için kullanır.

Halbuki bu dağıtım, cümlelerin ilk kısmı ile bağdaşmaz. Çünkü âyet, Allahın bize verdiği istisnasız bütün nimetleri ahiret yurdunu kazanmak için kullanmaya çağırmaktadır.

"Allahın sana verdiği şeyde" sözünde bunu açıkça görüyoruz. Yani bütün genelliği ve kapsamıyla Allahın sana verdiği şeyde bunu gerçekleştirmeye çalış, demektir.

Nimetler, mutluluk ve refah için değil midir? Mal, kazanmak, bolluk ve refah için değil midir? insan, bolluğu, refah ve mutluluğu ne zaman gerçekleştirir? Bular dünyada gerçekleştirildiği taktirde kalıcı ve sürekli olur mu? Şüphesiz bunlar dünyada geçici ve sınırlıdır. Keder ve sıkıntılarla karışiktır. Arzu edilen, umulan, sevilen ve istenen bütün bu anlamlar en mükemmel, en kalıcı, en sürekli ve en sağlam şekilde ancak ahiret yurdunda, yani cennette gerçekleşebilir. Onun için Allahın bu gerçeği görmeye muvaffak ettiği kavrayışlı mümin cenneti bunun için istemektedir. Mümin, bütün bu üstün arzuları gerçekleştirmek için sahip olduğu bütün malları ve nimetleri kullanır ve onu ister. Allahın verdiği bütün nimetlerde ahiret yurdunda gerçekleşecek olan emelleri gerçekleştirmeye çalışır. "Allahın sana verdiği şeyde ahiret yurdunu kazanmaya bak!".<sup>[205]</sup>

### **İkinci Kural: Dünyadan Da Payını Unutmamak:**

Bu kural, Allahm kendisine nimet verdiği ve onu ahiret yurdunu kazanmak için kullanan herkesi dünya hayatından payını unutmamaya çağırmaktadır.

Bu kural, birinci kuralın nasıl uygulanacağına açıklık getirmiş ve uygulanmasında bazı zihillerde doğabilecek kimi karışıklık ve kapalılıkları gidermiş bulunmaktadır.

Kimi müslümanlar, Allanın verdiği nimetlerle ahiret yurdunun nasıl kazanılacağını bilmeyebilir ve onları kendine haram edebilir. Mubah olan güzel yararlanma ile ondan yararlanmayı bırakabilir. Onu doğru ve helal bir

şekilde kuullanmayarak dünyada o nimetten yoksun yaşayabilir. Kendisine bu yasaklamayı da ahirette onu tatmak için yaptığını sanır.

Rahipler böyle anlamadılar mı? Evlenme, mal ve mülk sahibi olma gibi bazı nimetleri bu yanlış anlama sebebiyle kendilerine yasaklamadılar mı? Dünyada zühd ve nimetleri öhiret için kullanma adına müslümanlardan kimileri -bazı tasavvufçular- bazı mubahları ve güzel rızıkları kendilerine yasaklamadılar mı?

âyet her iki tarafın da yanlış anlayışını, yanlış algılamasını red etmekte, dünyada Allanın nimetlerini helal olarak

kullanmayı terketmelerini kınamakta ve hayatta onlardan güzelce yararlanmaya çağırmaktadır.

Bütün nimetlerde ahiret yurdunu isterler. Doğru! Ancak bütün nimetlerde dünyadan da nasiplerini unutmamaları istenmektedir. Dünya hayatında o nimetleri kullanmaları, dünyada güzel ve mutlu bir hayat için nimetleri araç yapmaları istenmektedir. Kısaca, malı kullanır ve tüketirken, ahiret hayatını kaybettirecek şekilde tüketmemek, haram yollarda ve şekillerde kullanmamak gerekir, denilmektedir. Nimetlerde ahiret yurdunu istemenin anlamı budur. Yani, nimetleri ve malları ahiret yurdunu kazandıracak şekilde kullanmak ve harcamak demektir.

"Allanın sana verdiği şeyde ahiret yurdunu iste ve dünyadan da payını unutma" kurallarını oluşturan iki cümle, dünya ile ahireti Kur'anın öğrettiği bir bağla birbirine bağlamakta, dünyada mal ve nimetlerden yararlanma ile ahirette o mal ve nimetlerle mutlu olma arasında bir bağlantı ve bütünlük sağlamaktadır.

İki kural, Allanın verdiği nimetlerde ahiret yurdunu istemenin dünyada onları Kur'anın gösterdiği çerçevede doğru kullanmak demek olduğunu kararlaştırmaktadır. Böylece mümin, dengeli bir şekilde iki güzeli bir araya getirmektedir. Şöyleki;

a- Dünyada bu'nimetleri helal şekilde kullanmak ve ondan güzelce yararlanmak. Böylece mümin hayatını mutlu, müreffeh, huzurlu, güvenli ve tatlı bir şekilde yaşamış olur.

b- Dünyada yararlandığı nimetlerde ahiret yurdunu istemek, onlarla cenneti kazanarak orada mutlu, müreffeh ve güzel bir hayat sürmek.

Sadece dünya hayatına inanan ve her şeyi ondan ibaret bilen materyalistler, nimetleri ve matları yalnızca dünya hayatı için isterler, ahiretten paylarını unuturlar .Tabii ki ahirette de hiçbir paylan olmaz. Ama mümin insan, materyalistlerin dünyada nimetlerden yararlandığı gibi, hatta onlardan daha güzel yararlandığı halde, onları ahiret yurdunu da kazanacak şekilde kullanır.

Rahipler ve benzerleri, iddialarına göre, nimetleri sadece ahiret için istiyorlar. Böylece dünyadan da nasiplerini unutuyorlar. Ama mümin insan, dünyada onlardan yararlanırken, ahiretini de kazanır.

Yüce Allanın " Deki, Allanın kullarına verdiği ziyneti ve güzel rızkı onlara kim haram etmiştir? Deki, onlar dünya hayatında müminler içindir, ahiret günü sadece onlarındır"<sup>[206]</sup> âyeti bu iki kuralın anlamını ifade etmektedir.

Allanın kullarına verdiği ziyneti, güzel şeyleri kim yasaklamıştır? Onlarla ahiret yurdunu kazanmak ve ahirette

yararlanmak iddiasıyla dünyada bu nimetleri ve ziynetleri kim kendisine haram eder? Şüphesiz dünya hayatında müminler bu nimetlerle yaşayacak ve onlardan yararlanacaklardır. Dünya hayatında bu nimetlerden yararlanmada müminler ve kafirler ortaktır. Ama müminler dünyada onlardan yararlanırken, ahiret yurdunu da kazanacak şekilde kullandıklarından, kıyamet günü onlar sadece müminler içindir.

Kafirler ise, nimetleri kullanırken ahiret yurdunu kazanma endişesi taşımayıp vahyin öğrettiği çerçevede kullanmadıklarından ve hepsini bu dünya hayatında tüketmek için çabaladığından ahirette alacakları birşey olmaz. Yüce Allah bunu şöyle belirtmektedir: "Ateşe sunuldukları gün inkar edenlere: Dünya hayatınızda sizin için güzel olan her şeyi harcadınız, onların zevkini sürdürdünüz. Ama bugün yer yüzünde haksız yere büyüklük taslamanızın ve yoldan çıkmanızın karşılığında alçaltıcı bir azap göreceksiniz, denir"<sup>[207]</sup>

### **Üçüncü Kural: Allah Sana Verdiği Gibi, Sen De Ver:**

âyet, Yüce Allanın verdiği bu nimetlerle insana büyük iyilik yaptığını kararlaştırır. Bu iyilik onun bir lutfu, ikramı ve İhsanıdır, âyet, şükretmek üzere Allanın yaptığı iyiliğe karşılık insanın da iyilik yapmasını istemektedir. "İyiliğin karşılığı iyilik değil midir? Öyleyken, Rabbinizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?"<sup>[208]</sup>

Bu nimetleri verdiği için Allaha şükrederek ve kullarına iyilikte bulunarak iyilik yapmak. Yüce Allah buyuruyor:

"Rabbiniz, şükrederseniz daha çok vereceğim, diye ilan etti [\[209\]](#)

Verilen bu nimetlerle ahiret yurdunu kazanmaya çalışarak ve bu arada dünyadan da payını unutmayarak iyilik yapmak.

Bu rabbani nimetleri kullara yararlı olmak, iyiliği yaymak ve hayatlarında hakkın değerlerini egemen kılmak için kullanarak iyilik yapmak.

Allahın verdiği nimetleri insanın iyilik yollarında kullanması, içinde iyilik kavramlarının yerleştiğini, doğruluk, samimiyet, mertlik ve iyiliğinin delilidir.Çünkü ancak erdemli, değerli, samimi ve doğru olan insanlar iyilik yapar. Allahın verdiği iyilđe iyilikle karşılık verir. Allahın nimetlerini iyilikle ve iyilikte kullanır, dünyada onlardan iyilikle yararlanır, onlardan Allahın kullarına iyilikle harcama yapar, insanlarla iyilikle geçinir ve dünya hayatının tümünü iyilikle yaşar.İşte o zaman Allah, ona nimetlerini sürdürür ve iyiliğine iyilikle karşılık verir. "iyiliğin karşılığı iyilik değer mi?" [\[210\]](#)

#### **Dördüncü Kural: Yeryüzünde Bozgunculuk Çıkarmamak:**

Yeryüzünde bozgunculuk çıkarma ve Allahın nimetlerini bozgunculuk yapmak için kullanma! Allahın sana verdiği mal

nimetini yeryüzünde bozgunculuk çıkarmak için araç olarak kullanma!

Üçüncü ve dördüncü kural, Allahın verdiği nimetleri insanın güzel kullanması gerektiğinde birleşmektedir. Üçüncü kural kişiyi Allahın nimetlerini kullanırken Allaha karşı ve insanlara karşı iyilikle kullanmaya yönlendirmektedir. Dördüncü kural da, yer yüzünde onları bozgunculuk çıkarmak için kullanmak suretiyle kötü kullanmaktan sakındırmaktadır.

Allahın nimetleri, iyi değerlendirmeyen ve güzel kullanmayanların elinde bozulma ve bozgunculuk çıkarma aracı olmaktadır. Allahın verdiği nimetleri bozulmak ve bozgunculuk çıkarmak için kullanan nice kişiler vardır!<sup>[211]</sup>

Makam ve iktidar nimetini azgınlık ve bozgunculuk için kullanan niceleri vardır! Kuvvet nimetini fesat ve zulüm için kullanan niceleri vardır! Sağlık ve afiyet nimetini niceleri bozgunculuk ve haksızlık için kullanmaktadır! Şehvet nimetini niceleri ahlaksızlık ve bozgunculuk için kullanmaktadır! Akıl, zeka ve yetenek nimetini niceleri

bozgunculuk ve kötülük için kullanmaktadır! Allahın türlü nimetlerini bozgunculuk ve kötülük için kullanan nice zalim ve azgınları görüyoruz!

Şüphesiz yeryüzünde ancak zalim ve mütekebbir kişiler bozgunculuk yapar.Allahın nimetlerini de ancak cahil,



aldanmış ve aşağılık kişiler bozgunculuk ve kötülük için kullanır.

Bu kibirli ve zorba kişiler, Allahın nimetlerini bozgunculuk ve kötülük için kullanmakla ne elde ediyorlar?

Her şeyden önce bu nimetlerin temel fonksiyonunu işlevsiz kılmakta, güzel iş göreceğine, kötü, çirkin ve haksız bir iş görmeğe yönlendirmektedirler.

O nimetlerle hayatı güzelleştirecekleri ve insanlara yararlı olacakları yerde, hayatın yüzünü bozmakta ve Allahın kullarına eziyet etmektedirler. Onlarla Allahın gazabını istemekte, azabına davetiye çıkarmakta ve Allahın ateşine girmeyi hak etmektedirler. Bütün bunların sonucu olarak nimetleri kötü şekilde kullananlar zarar emekte, mahvolmakta, yıkılmakta ve başarısız olmaktadır.

Allahın nimetlerini iyilikte, insanlar arasında iyiliği yaymakta kullanarak kazanan iyi ve değerli insan nerede, nimetleri bozgunculuk, kötülük ve haksızlık için kullanarak zarar eden ve böylece mahvolan zalim, gururlu ve kibirli insan nerede!<sup>[212]</sup>

#### **Beşinci Kural: Şüphesiz Allah Bozguncuları Sevmez:**

Bu cümle, hiçbir yerde ve hiçbir zaman değişmeyen kalıcı ve sürekli olan bir gerçeği kararlaştırmaktadır. O da Allahın bozguncuları sevmediği, gerçeğidir.

Allah, bozguncuları sevmez. Çünkü onlar yer yüzünde bozgunculuk çıkarırlar. Kötülük, zulüm ve haksızlığa çağırırlar. Halbuki Allah iyilik yapanları, ıslah edenleri, adalete ve erdeme çağırانları sever.

Bozguncuları sevmez. Çünkü insanlara eziyet ederler. Allah ise, insanlara yararlı olanları sever.

Allahın sevgisini kazanmayı başaramayan bir insan artık ne yapabilir? Allahın sevmediğı bir insana kim bir yarar sağlayabilir? Allah bir insana gazap eder ve azap verirse, ona kimse yardım edebilir mi?

Allahın sevgisini kazanamamış bir insan her şeyi kaybetmiş olur. Ama Allahın sevgisini kazanmış bir insan her şeyi kazanmış olur.

Allahın sevdiği niteliklere sahip olalım ve hoşlanmadığı niteliklerden uzak duralım ki onun sevgisini kazanalım. [\[213\]](#)

### **Onu Bilgimle Kazandım:**

Kârûn, öğüt verenlerin nasihatini nasıl karşılamıştır? Allahın nimetlerini kullanmayı öğretme- sabit kurallara nasıl bakmıştır?

Kârûn, yapılan Öğüdü red etmiş, gerçekler karşısında gözlerini kör etmiş ve Öğüt verenlere "Ben bunu kendi bilgimle kazandım" cevabını vermiştir.

Bu malı sahip olduğum bilgi ile elde ettim. Layık olduğum için Allah bu malı bana vermiştir. Allah biliyor ki ben buna layıkım. Layık olmasaydım, onu Allah bana vermezdi, demiştir.

Tefsirciler, "Onu sahip olduğum bilgi ile elde ettim" ifadesinin anlamı üzerinde değişik görüşler söylemişlerdir, İbn Kesir bu görüşlerinden üç tanesini belirtmektedir.

1- Layık olduğumu bildiği ve beni sevdiği için Allah bu malı bana vermiştir. Bu açıklama, aşağıdaki âyetin anlattığı insanın tavrına benziyor: "İnsana bir zarar dokunduğu zaman bize yalvarır. Sonra bizden kendisine bir nimet verdiğimiz zaman, "bilgi sebebiyle bana verildi" der."<sup>[214]</sup> Yani, Allah beni bildiği için o malı bana verdi, der.

"Başına gelen bir zarardan sonra ona bizden bir rahmet tattırdığımız zaman, "bu benimdir" der."<sup>[215]</sup> Yani ben buna layıknTî, der.

2- Kârûn, simya/kimya bilgisine sahipti. Eskilere göre simya bilgisi şimdiki kimya anlamından başka bir anlama sahiptir. Hatta onların anlayışında masala dayanan mitolojik bir bilgidir. Onlara göre, simya bilgisine sahip bir insan bu bilgi ile bakır ve demir gibi değişik madenleri saf altına çevirebilir. Bu insanlara göre Karun, sahip olduğu bu bilgi ile önündeki madenleri altına çevirebiliyordu. Onun için malı artmış ve hazineleri çoğalmıştır.

Ibn Kesir, bu düşünceyi eleştirerek şöyle demektedir: Bu temelsiz bir görüştür. Çünkü simya bilgisinin kendisi batıldır. Zira maddeleri değiştirmeye Allahtan başkasının gücü yetmez. Yüce Allah buyuruyor : "Ey insanlar! Bir örnek verilmiştir, onu dinleyin. Allanın dışında dua ettiğiniz kişiler, hepsi işbirliği de yapsa bir sinek bile yaratamazlar"<sup>[216]</sup>

3- Kârûn, Allanın ism-i a'zam (en büyük adını) biliyordu. Allaha bu isimle dua etmiş ve ondan dolayı kendisine mal verilmiştir."<sup>[217]</sup>

Önemli olan, Karun'un layık olduğu için, bu mala sahip olmaya ehil olduğu için, ona sahip olmayı hak edecek özel niteliklere sahip olduğu için, başkası bu niteliklere sahip olmadığı için ve Allah kendisini sevdiği için malı kendisine verdiğini sanmasıdır. "Onu sahip olduğum bilgi ile edindim" demektedir.

Kârûn, Allahın kendisini mal ile sınadığı gerçeğini anlamamıştır. Allahın bir kişiye mal vermesinin onu sevdiğinin delili olmadığı gibi, birinin elinde malın az olmasının da Allahın onu sevmediğinin delili olmadığını, malın ikram üstünlük veya aşağılık sebebi olmadığını kavrayamamıştır. Kârûn bunları bilmediği için mal sınavında kaybetmiştir.

Allahın mal nimeti verdiği nice insanlar o mala Karun'un gözü ile bakmakta, onun ölçüsüyle değerlendirmekte ve onun

anladığı tarzda anlamaktadır. Söz veya eylemleriyle Karun'un söylediğini söylemektedirler. Her biri " Ben onu sahip olduğum bilgi ile kazandım "anlayışıyla malı kullanmaktadır.

Kehf suresinde sözü edilen iki bahçe sahibinin bahçesine girerken söylediği şu sözleri hepimiz biliyoruz: "Kendisine yazık ederek bahçesine girerken: Bu bahçenin batacağını hiç sanmıyorum, kıyametin kopacağını da zennetmiyorum, eğer rabbime döndürülürsem, and olsunki orada bundan daha iyisini bulurum,dedi."[\[218\]](#)

Şüphesiz mal imtihan, fitne ve deneme aracıdır. Malın çokluğu sevilmenin ve üstün tutulmanın delili olmadığı gibi, azlığı da aşağılık ve horlanmışlığın delili değildir. Allahın yanında makbul olmanın temeli ve ölçüsü takvadır. Allahın yanında değerli olan da sadece zengin olan değil, takva sahibi olan kişidir. Allahın yananda en değerli olan, en zengin değil, en muttaki olandır. Kur'an bunu açıkça belirtmektedir : "Allahın yanında en değerliniz, en muttaki olanınızdır.Şüphesiz Allah, bilen ve haberdar olandır"[\[219\]](#)

Takva sahibi müminlerin ve sağlam Kur'an anlayışına sahip kişilerin anlayışı budur. Onun için ellerinde mal çoğaldığı zaman azgınlaşmaz ve yer yüzünde fesat çıkarmazlar. Aksine, bağışladığı için malı Allaha kullukta

kullanır ve şükrederler. Ellerinde mal az olduğu veya azaldığı zaman da mahzun olmaz veya ümitsizliğe düşmezler.

Ama Kur'an gözlüğünü ve iman ölçüsünü yitiren kişiler, malın ikram görmenin veya horlanmanın sebebi sanır. Çok mala sahip olduğunda Kârûn gibi davranır ve "Sahip olduğum bilgi ile onu kazandım" demeye başlar. Ama malı azalırsa, üzülür ve ümitsizliğe gömülür.

Kur'an böylelerin anlayışını şu şekilde tasvir eder: " Rabbi denemek için bir insana iyilik edip nimet verdiği zaman, "Rabbim beni şerefli kıldı" der.Ama onu sınamak için rızkını daraltıp azalttığı zaman, "Rabbim bana hor baktı" der.<sup>[220]</sup>

#### **İhtişamı İçinde Halkın Karşısına Çıktı:**

Bu da mallarının çokluğunun işlemesine yolaçtığı diğer suçlarına ek başka bir suçtur. Mallarının çokluğu ile mağrur olmakla yetinmemiş, mallan sebebiyle yaptığı kibirlenme, zulüm, şımarıklık ve azgınlığıyla yetinmemiş, öğüt veren müminlerin öğütlerini red etmekle yetinmemiş, mallarına yanlış bakması, onları her türlü lezzet, aşağılık ve kötülük için, ahiret yurdunu unutması ve mallarının çokluğunu Allahın kendisine olan sevgisinin delili olarak göstermesi için kullanmakla yetinmemiştir.

Bütün bu uygulamalar ve cinayetlerle yetinmemiş, onlara daha kötü bir cinayet eklemiştir. Halkı olan Israiloğulları için bir

fitne olmuş. Onlara karşı azdıkça azmış, haksızlık yaptıkça yapmış ve zor bir sınavdan geçmelerine sebep olmuş. "Halkının karşısına ihtişamı içinde çıkmış".

Bu cümle kelimeleriyle, gölgeleriyle ve esintileriyle bize Karun'un caka satan, böbürlenene ve gözleri kamaştıran ziynet ve ihtişamını canlandırmakta, haya! etmek ve gözünün önünde canlandırmak için okuyucunun zihnini vadiden vadiye götüren saltanat ve debdebesini anlatmaktadır.

Karun'un halkının karşısına çıkarken içinde bulunduğ u ihtişamı ne kadar canlandırmaya çalışsak, ne kadar tasvir etsek ve ne kadar anlatsak, yine de eksik canlandırmış ve anlatmış olacağız. Onun için ihtişamı hakkında birşey söylemeye gerek yoktur. Üstelik sahih hadislerde de ihtişamı hakkında hiçbir şey anlatılmamıştır. İhtişamı ile ilgili olarak rivayet edilenler israiüyyat olup kullanılmasının doğru olmadığını daha önce belirtmiştik.

Zaten sabit olmayan bu tür rivayetleri anlatmak, Karun'un halkın karşısına çıkarken içinde bulunduğ u ihtişam ve ziyneti, azamet ve debdebeyi tasavvur etme zevkinden okuyucunun zihnini mahrum etmektedir. Onun için söz konusu ihtişam ve ziynet hakkında bırakalım hayal dilediğ i tasviri yapsın, sahih olmayan sözler ve rivayetler °nu sınırlandırmayın.

İhtişamı içinde halkının karşısına çıktı. Onları baştan çıkarmak, onlara karşı azgınlığını sergilemek, onlardan daha güçlü ve daha zengin olduğunu göstermek, sadece kendisinin mutlu ve müreffeh bir hayat sürdüğünü belirtmek, hayatın anlamını sadece kendisinin bildiğini, başkaların ise hayat zevkinden ve yaşama lezzetinden yoksun olduğunu sergilemek için karşılarına çıktı.

Karun'un bu ahlaksız davranışı, aynı yolu izleyen, başkalarını baştan çıkarmak, başkalarına eziyet etmek, onlara karşı kibirlenmek ve şımarmak, caka satmak ve tepeden bakmak için malını kullanan herkesin davranışdır. İnsanların gönlünü kırmak ve baştan çıkarmak için başkaların huzuruna ziyet ve ihtişamlarıyla çıkanlar az mıdır! Ahlaksızlık, edepsizlik, servet ve zenginlik haberlerini başkalarına masallar gibi anlatanlar az mıdır! Kaç çeşit yeyip içtiklerini, nasıl edepsizlik ve ahlaksızlık içinde debelendiklerini, elbise ve şatafatlarını, eşya ve mobilyalarını, ev ve saraylarını başkalarına ballandıra ballandıra anlatanlar az mıdır!

Hatta halklarının karşısına ihtişam ve ziyeti içinde çıkan bazıları Karun'u fersah fersah geride bırakmaktadırlar. Böylece Karun'dan daha azgın, daha zalim, daha bozguncu ve daha çok baştan çıkaran kişiler olmaktadır.<sup>[221]</sup>



### **Karun'a Aldananlar:**

Karun'un kendisi ve malı halkı için bir fitne olmuştur. İhtişamı içinde onların karşısına çıkınca bir kısmı ona aldanıp baştan çıkmıştır. Kur'an onları " Dünya hayatını isteyenler: Keşke Karun'a verilenlerin benzeri bize de verilse, şüphesiz o çok şanslıdır, dediler"sözleriyle bildirmektedir.

Kur'an onları, dünya hayatını isteyenler olarak nitelemektedir. Bu özellik, sapmalarının sebebi, bakış açılarının ve ölçülerinin yanlış olmasının temelidir. Bunlar dünya hayatını istiyorlar. Onun için Karun'u kendilerinden daha çok dünya malı ve süsüne sahip görüyoralar. Kendilerini de onun karşısında yoksul ve zavallı fakirler kabul ediyorlar. Dünya malından sahip olduğu şeylerin benzerine kendileri de sahip olmak istiyorlar. Sahip olduğu mal ve hazinelerin benzerine sahip olmayı ve onun gibi yaşamayı arzu ediyorlar. Büyük bir özlemle "Keşke Karun'un sahip olduğu şeylerin benzerine biz de sahip olsak, şüphesiz o çok şanslıdır" diyorlar.

Karun'u sahip olduğu mallar ve ziynetler sebebiyle çok şanslı saydılar. Çünkü onlara göre şanslı olmanın ölçüsü, malın çokluğudur.

Dünya hayatını istemeselerdi, Karun'a aldanmaz, onun ziynetine bakarak baştan çıkmaz, malın, süsün ve eşyanın çokluğunu büyük şans olarak görmezlerdi.

Aldanmalarının sebebi, dünya hayatını istemeleridir. Kur'an aldanan bu insanların sıfatını bize anlatmakla, sanki onların aldandığı gibi dünyanın geçici süs ve malına aldanmamaya, böyle şeyler için özlem ve hasret duymamaya bizi çağırmaktadır. Bizi, dünya hayatını kalıcı olarak görmemeye, belki onun üstüne çıkmaya, ona geçici dünya hayatı olarak bakmaya, ahiret hayatını istemeye ve onun için çalışmaya çağırmaktadır.

Yüce Allah gerçeği söylüyor! Ahiret hayatını unutup dünya hayatını isteyenlerin tümü dünyalık mal ve süsü daha çok toplamak için çabalamış, bunlara çok sahip olmayı büyük şans saymış, bunlardan çok şeylere sahip olanlarla kendilerini kıyas etmiş, üzölmüş, karamsar olmuş, hasret çekmiş, onların sahip olduğu şeylere büyük bir özlem, şevk ve aşkla sahip olmayı arzu etmiştir.

Ama ahireti isteyen, oradaki nimetleri seçen, ahiretin lezzet ve nimetlerini özleyen, dünya hayatı ve içindekilerin de değerini kavrayan kişi, dünyada çok şeye sahip olanların sahip olduğu şeylere aldanmaz, sahip oldukları şeyleri onlar gibi temenni etmez, onlar için hasret ve Özlemlle tutuşup yanmaz,

belki bu geçici dünyalıkların üstüne çıkarak onlara yüksekte bakar. Yüce Allah gerçeği söyler;

"Bilinki dünya hayatı oyun, eğlence, süslenme, aranızda övünme ve daha çok mal ve yocuk sahibi olmaktan ibarettir. Bu, yağmurun bitirdiği, ekicilerin de hoşuna giden bir ekine benzer, sonra kurur, sapsarı olduğu görülür, sonra çerçöp olur. Ahirette çetin azap da vardır. Allahın hoşnutluğu ve bağışlaması da vardır. Dünya hayatı ise, sadece aldatıcı bir geçimlidir.

Rabbimiz tarafından bağışlanmaya, Allaha ve peygamberine inananlar için hazırlanmış, genişliği yer ve göğün genişliği kadar olan cennete koşuşun. Bu, Allahın dilediği kişiye verdiği iütüftür. Allah, büyük lütuf sahibidir"<sup>[222]</sup>

### **Kim Çok Şanslıdır?**

Dünya hayatını isteyenler Karun'a aklanmışlar, sahip olduğu şeyler yüzünden baştan çıkmışlar. İhtişam ve süsü içinde görünce onu çok şanslı sanmışlar. Onlara göre büyük şans, dünyalık ihtişam, bolluk ve refahtır. Çok şanslıda bu şeylere sahip olan kişidir.

Ama işin gerçeği böyle mi? Çok şanslı olmanın ölçüsü bu mu? Bunlara sahip olan kişi mi büyük şans sahibi midir?

Şüphesiz dünya hayatının malı ve ziynetinin çeşitleri ne kalıcı, ne süreklidir. Aksine geçici ve sınırlıdır. Eninde sonunda

yok olup gidecektir. Öyleyse, bu şeylere sahip olmak nasıl çok şanslı olmanın ölçüsü olabilir? Yok olup gidecek şeyler başkaları için nasıl ölçü olabilir?

Bu tür bolluk ve refaha sahip olmak, mala ve mülke hükmetmek, kalıcı ve devamlı değildir. Mutlaka yok olur. Onun yerine fakirlik ve yoksulluk gelir. Ne olacağı ve nereye gideceği belli iken, sahibi nasıl çok şanslı olabilir?

ihtişamının sonucu bu olduğuna göre, Kârûn, gerçekte çok şanslı değildir. Kârûn gibi mal mülk sahibi olanlar, onun gibi ziynet ve ihtişam içinde yüzenler, aldananlar aksini de düşünse, kesinlikle çok şanslı değildirler.

Gerçekte çok şanslı olanlar, aldatıcı ve geçici şeylere değil, kalıcı ve gerçekçi şeylere sahip olanlardır. Çok şanslı olanlar, hayatın gerçeğini yaşayanlar, onun tat ve lezzetini tadanlardır. Çok şanslı olanlar iman, hoşnutluğu, huzur ve mutluluğu bulanlardır. Çok şanslı olanlar, kalıcı lezzetleri kazanan ve sonsuz nimetlere konanlardır. Bunlar da ancak sabreden ve cihad eden gerçek müminler içindir. Yüce Allah buyuruyor: "Küfürde yarışanlar seni üzmesin. Şüphesiz onlar Allaha hiçbir zarar veremezler. Allah, onlara hiçbir pay vermek istememektedir. Onlar için büyük bir azap vardır"<sup>[223]</sup> "Kafirlerin diyar diyar gezip refah içinde dolaşması sakın seni

aldatmasın. Az bir faydalanmadan sonra onların varacakları yer cehennemdir. O ne kötü duraktır!"<sup>[224]</sup>

Büyük şans, dünyadaki değil, ahiretteki şanstır. Cennet nimet ve zevklerine sahip olma şansıdır. Bu nimetlerden yoksun olanların hiçbir şansı ve payı yoktur. Bu nimetten yoksun olacakları için kafirlerin gerçekte hiçbir şansları ve payları yoktur.

Dünyada büyük şans, ahlaklı, edepli, erdemli olmak, başkalarına sevgi, acıma, hoşgörü ve bağışlama ile davranmak, huzur, mutluluk ve hoşnutluk içinde yaşamaktır.

Çok şanslı kişi, Allah'ın bu lutfu kendisine bağışladığı ve bu nimeti verdiği kişidir. Yüce Allah buyuruyor: " İyilikle kötülük bir olmaz. En güzel olanla sav. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin yakın bir dost gibi olduğunu görürsün. Bu, ancak sabredenlere vergidir. Bu, ancak o büyük hazzı tadanlara vergidir."<sup>[225]</sup>

### **Bilgi Sahibi Olanlar Ne Dediler?**

Kur'an, Karun'a aldananların niteliklerini ve aldanmalarının sebebini belirttikten sonra, ona aklanmayan, sınavdan ve denemeden başarıyla çıkanların da niteliğini belirtmektedir. Bunlar, Karun'a verilenin aynısının kendilerine de verilmesini temenni edenlerin söylediklerini duymuş, aldanan bu zavallıların temennisini yadırgamış, yanlış yolda

olduklarını söylemiş, işin gerçeğini onlara açıklamış ve doğruya yöneltmişlerdir.

Yüce Allah buyuruyor : "Bilgi sahibi olanlar; yazıklar olsun size! Allaha inanan ve salih amel işliyenler için Allahın vereceği mükafat daha iyidir. Buna da ancak sabredenler kavuşur, dediler"

Kur'an, sanki bunların zafer kazanmasının, üstün kalmalarının ve başarı sağlamalarının sebebim, uzak görüşle verdikleri kararın ve yaptıkları değerlendirmenin isabetli olmasının sırrını bize açıklamaktadır. Üzerine parmak basmamız ve alıp uygulamamız için bunu bize göstermektedir. Bu sebep de bilgidir.

bilgi sahibi olan bu insanlar Karun'a, ihtişam ve süsüne, mal ve saltanatına bilgi gözlüğüyle bakmış, onları bilgi ile ölçmüş, bilgi ile değerlendirmiş ve bilgi kriterinden geçirmişlerdir.Karun'un gerçekte bir şeye sahip olmadığını, zavallı bir fakir olduğunu, kaybeden ve mahvolan bir yoksul olduğunu, azap çeken, bedbaht ve kovulmuş biri olduğunu görmüşlerdir. Onun için kendisine aldanan zavallıları, gözlerinden perdenin kakması için bu gerçeği bilmeye ve görmeğe çağırmışlar.

Şüphesiz bilgi sebep ve temeldir. Kurtuluş ve korunma onunla olur. Eşyanın gerçeklerini bilmek, iyilik, mutluluk ve

şanslı olmanın sebeplerini bilmek,kalıcı ve sürekli olan şeyleri bilmek ve onları istemek, geçici, sahte ve sınırlı şeyleri ve görüntüleri bilmek ve onlarda izzeti aramamak!

Bu, Kur'anın verdiği bilgidir. Bilen kişi aldanmaz, ilim sahibi mağrur olmaz, bilgili insan dünya hayatını, ziynetini, ihtişamını isteyip ahireti ve Allahın vereceği mükafatı unutmaz. Herhalde bunu belirtmek için Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Biliniz ki dünya hayatı oyundur, eğlencedir, süslenmedir, aranızda böbürlenmedir, mal ve çocuklarda yarışmadır.Tıpkı, ekicilerin hoşuna giden ekini çıkaran bir yağmur gibi. Sonra boy verir, ardından sarardığını görürsün ve ayaklar altında ezilen çerçöp olur. Ahirette büyük bir azap vardır, Allah tarafından bir hoşnutluk ve bağışlanma vardır. Dünya hayatı ancak bir aldanma geçimliğidir"<sup>[226]</sup>

Biliniz! yanlış iş yapmamak için bu gerçekleri biliniz. Kendisine aldanmamak için dünya hayatını ve bu hayatın gerçeğini biliniz. Biliniz, çünkü ancak bilgi size yarar sağlar, ancak bilgi sahibi olanlardan olduğunuz zaman kurtulabilirsiniz.

Kendilerine dünya hayatı ve süsü verilenler nerede, bilgi verilenler nerede?! İki taraf aynı mıdır?

Allahın vereceği mükafat kimler için daha iyidir?

Bilgi sahibi olanlar aklanmışlara ne dediler? Onlara "Yazıklar olsun size! iman eden ve salih amel işleyenler için [\[227\]](#)

**Allahın Vereceği Mükafat Daha İyidir" Dediler.**

Aldanan bu insanları işin içyüzünü bilmeye çağırmış, istenmeye layık olan şeyleri istemeye yöneltmişler. Onlara, Allahın mükafatını istemeyi öğretmişler.

Allahın mükafatı daha iyidir.Karun'un malından, hazinelerinden ve ihtişamından daha iyidir.Dünyanın her türlü süs ve malından daha iyidir. Dünyalığa sahip olanların sahip olduğu bütün şeylerden daha iyidir.Daha iyidir. Çünkü kalıcı ve devamlı olan odur.Nefisleri tatmin eden, ruhu mutlu yapan, hayata zevk veren o olduğu için daha iyidir.Allahın sevgisi, hoşnutluğu ve lütfunun delili olduğu için daha iyidir.

Allahın vereceği mükafat daha iyidir! Canların istemesine, gözlerin izlemesine, insanların azim ve gayretle peşine düşmesine layık olduğu için daha iyidir. Onun için Ömürlerin tüketilmesine, malların ve vakitlerin harcanmasına, bütün enerji, güç ve imkanların seferber edilmesine layık olduğu için daha iyidir.

İman eden ve salih amel işleyenler için Allahın vereceği mükafat daha iyidir.Şüphesiz herkes Allahın mükafatının beklentisi içinde değildir. Allahın mükafatını bekleyen herkes de onu kazanamıyor. Allahın mükafatını ancak bilgi sahibi



olanlar bekler. Ancak inanan ve islamın iyi iş dediği işleri yapanlar Allahın vereceği mükafatı kazanır.

Allanın mükafatını kazanmanın ve kalıcı nimete kavuşmanın yolu, iman ve salih ameldir. Allahın vereceği mükafat sadece arzularla, hayallerle ve kuruntularla kazanılmaz. Sanmakla ve iddia etmekle de kazanılmaz. Allahın mükafatı, ona götüren bir tek yolda yürümekle ancak kazanılır. O da iman ve salih amel yoludur. "Yazıklar olsun size! İman eden ve salih amel işleyenler için Allahın vereceği mükafat daha iyidir."

Kimi İnsanlar vardır, dünya hayatından başkasını istemezler, dünya mükafatından başka bir şey düşünmezler. Allahın vereceği mükfatı bilmezler.

Ama saüh müminler Allahın vereceği mükafatı isterler, Allah da onlara dünya ve ahiret mükafatını verir. "Dünya mükafatını isteyeneye ondan veririz. Ahiret mükafatını isteyeneye de ondan veririz. Şükred enleri mükafatlandıracağız."<sup>[228]</sup>

Allah, iman eden ve salih amel işleyen, Allanın mükafatını isteyen kişilere, o güzel mükafatı vereceğine dair söz vermiştir. Onlara, "Günahlarınızı mutlaka bağışlayacağım ve Allahtan bir mükafat olarak içinde ırmaklar akan cennetlere koyacağım. En güzel varış yeri, Allahın yanındadır"<sup>[229]</sup> demiştir.<sup>[230]</sup>

### **Ona Da Ancak Sabredenler Kavuşur:**

Evet, iman eden ve salih amel işleyenler için Allanın mükafatı daha iyidir. Bu kesin bir gerçektir. Bunda hiçbir şüphe yoktur. Ama herkes bu gerçeği anlıyor ve biliyor mu? Herkes bu gerçeği kavlıyor ve uyguluyor mu?

Hayır! Bazı kimseler vardır, gözleri perdelidir, görmezler. Kapleri kapalıdır, anlamazlar. Akılları karışık, bulanık ve kararsızlık içindedir, kavramazlar. Kur'an, bu gerçeğe ancak sabredenler kavuşur, diyerek haber vermektedir.

Bu gerçeği kavramak ve algılamak için sabır şarttır. Sabreden kişi algılamak için Allah tarafından ehil görülmektedir. Sabretmeyen kişi ise, buna ehil değildir. Ama sabır nedir?

Şüphesiz sınanma ve müptela olmaya karşı sabırdır. Azgınlık ve tağutluk fitnesine, amansız ve vicdansız baskılara karşı sabırdır.

Mümin, hazine ve mal sahiplerini görünce, sabrederek onlardan üstün olduğu inancını korur. Şehvetleri ve maddi süsleri görünce, sabrederek ondan kendini korur. Dünya süsü ve lezzetlerine aldanan ve bu sebeple baştan çıkan insanları görünce, o şeylere karşı sabreder. Bütün bunların seviyesine düşmekten onu sadece sabır korur. Sabır, büyük bir azıktır, tükenmeyen bir destektir ve bitmeyen bir bağıştır.

Ona da ancak sabredenler kavuşur.Allahın mükafatının daha iyi olduğunu bilenler, Allanın yanındakilerinin daha iyi olduğunu, Allanın vereceği nimetlerin daha iyi olduğunu ve vereceği cennetin daha iyi olduğunu bilenler ona kavuşur. Sabırla bu daha iyi olanı ister,sabırla ona kavuşmaya çalışır, sabırla tavrını koruyarak sürdürür ve sabırla bu gerçek üzerinde sebat eder.

Mümin insan, sahip olduğu imkanları kullanarak, çabalayıp enerjisini harcayarak mal kazanmak ve mülk sahibi olmaya çalışır, ama bütün bunlara rağmen dünyalık peşinde olanlar gibi istediği kadar mala sahip olmadığı zaman da din ve imanından şüphelenmez, başkalarına imrenip Allanın yolundan sapmaz ve salih ameli bırakmaz. Bütün bunlar karşısında sabreder ve inandığı yolda devam eder. Onun için Allah bu şekilde inanan ve salih amel işleyenlere büyük mükafat vereceğini vadetmiştir.<sup>[231]</sup>

#### **Karun'un Sonu:**

Yüce Allah, "Onu ve evini yerin dibine geçirdik, Allahtan başka ona yardım edecek bir topluluk da olmadığı gibi yardım görenlerden de olmadı" buyurmaktadır.

Kârûn, halkı için bir fitne olmuştur. Fitne olmuş ve sınav tamamlanmıştır.Artık Karun'un rolünün bitme zamanı gelmiştir.

Mal, Kârûn için bir fitne oldu. Mal ile sınandı ve sınavı kaybetti. Sonucuna müstehak oldu, ceza onu kuşattı ve ve azap kendisini sardı.

Kârûn, halkına karşı azdı ve kibirlenerek ezdi, onlara karşı zorba ve diktatör kesildi. Böbürlendi ve caka sattı. Halkının karşısına süsü ve ihtişamı içinde çıktı, kasıldı ve şişti, bozuldu ve bozdu ve bütün bu kötülüklerde cinayetin zirvesine ulaştı. Artık bu çirkin cinayetlerin acı meyvelerini devşirme zamanı geldi.

Allah, öğüt alması için Karun'a süre verdi, ama öğüt almadı. Öğüt verenler öğüt verdiler, onları dinlemedi. Gerçeği bilen ve görenler uyardılar, ama uyarı yarar sağlamadı.

Kârûn, rabbini unuttu. Allah onu heveslerinin esiri yaptı. Mal ve hazinelerine sığındı, ama fayda etmedi, bütün mal ve saltanatı ona ne yardım etti, ne de Allahın azabından kurtardı. "Onu ve evini yerin dibine geçirdik".

"Halkının karşısına ihtişamı içinde çıktı" cümlesiyle "Onu ve evini yerin dibine geçirdik" cümlesi arasındaki bağlantıyı görüyoruz. İki cümle bağlaç harfi F ile birbirine bağlanmış ve ikinci cümle birinci cümleye bu harfle eklenmiştir. Bu harf sıra ve yakın takip belirtir.

Bu demektir ki ikinci cümle birinci cümlelerin bir bakıma sonucudur.Yani ikinci cümlede belirtilen olayın meydana gelmesinin sebebi, birinci cümlede belirtilen olaydır.

iki cümlelerin birbiriyle bağlantısına bu şekilde işaret ettikten sonra, Karun'un halkının karşısına ihtişam ve debdebe içinde çıkması, gözlerini büyüleyip baştan çıkarması, azaba uğraması, evi ile birlikte yere batırılmasının direkt sebebi olduğunu söyleyebiliriz.

Öyle anlaşıyor ki Kârûn bu davranışıyla kötülük, azgınlık, sapıklık, zulüm ve bozgunculukta zirveye ulaşmış, halkının karşısına ihtişamı içinde çıktıktan sonra artık yapacak başka bir kötülük kalmamıştır. Bütün eziyet ve bozgunculukları halkına tattırmış ve yaşatmıştır. Artık yapacak başka ne kalmıştır?

Bu şımarıklık, kibir ve azgınlık sebebiyle Allahın gazabına davetiye çıkarmış, azabına bağrını açmış ve azabın bir an Önce başına inmesine ortam hazırlamıştır.

Şımarık bütün zenginler bu şekildedir. Kibir ve şımarıklıkları arttıkça, günahları ve azapları da artar. Ahlaksızlık, zulüm, kötülük, böbürlenme ve Aüaha kafa tutmaya daldıkça Allahın azabına davetiye çıkarır ve biran önce başlarına inmesine katkıda bulunurlar.Yüce Allah ne güzel buyuruyor:

"Kafirler, kendilerine vermiş olduğumuz mühletin yararlarına olduğunu sakın sanmasınlar. Biz onlara ancak günahları artması için mühlet veriyoruz. Alçaltıcı azap onlarındır"<sup>[232]</sup>

Karun'un halkının karşısına ihtişam ve süsü içinde çıkması, Allah tarafından "kendisinin ve evinin yerin dibine geçirilmesi"yle sonuçlanmıştır. Yerin dibine geçirme ile de Kârûn bitmiş, fitnesi gitmiş, malları da ortadan kalkmıştır.

Yer yarılmış ve yutmuş, sarayını ve mallarını yutmuş, hazinelerini yutmuş!

Kur'an, yerin dibine geçirmenin nasıl olduğunu belirtmemiştir. Bununla ilgili birtakım bilgileri israiliyyat rivayetlerden almamız da doğru değildir. Onun için âyeti bu genelliği ile bırakıyor, öyküyü bu şekliyle aktarıyor ve Kur'anın söylediğinden fazla birşey söylemiyoruz.

Yerin dibine geçirme ile ilgili olarak tefsîrciler, Hz.Peygamberden, açıklayan ve ayrıntıları gösteren değil, sadece işaret ve değinme ile yetinen sahih bir hadis rivayet etmişlerdir. Buhari, Abdullah İbn Ömer'den Hz. Peygamberin şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir adam eteğini çekerken yerin dibine geçirildi.Kiyamet gününe kadar içinde yuvarlanmaktadır"<sup>[233]</sup> hadiste sözü edilen kişinin Kârûn olduğunu söylemişlerdir.

Ibn Hacer, Fethu'l-Bari kitabında hadisi açıklarken şöyle demektedir: " Meani'l-Ahbar'da Kelabazi bunun Kârûn olduğunu söylemiştir. Cevheri de Sıhah'da böyle demiştir. Taberi, Tarih'inde Katade'den şöyle rivayet etmiştir: Anlatıldığına göre Kârûn hergün bir boy yerin dibine geçirilmekte, kiyamet gününe kadar içinde yuvarlanmakta, ama dibine varamamaktadır"<sup>[234]</sup>

Dolaylı olarak bundan Kârûn olduğu anlaşılıyor ve bu anlama makul sayılıyorsa da, hadisin onu açıkça belirtmemesi Önemlidir.

Allah Karun'u yerin dibine geçirdi, malı ona hiç yarar sağlamadı, hazineleri onu koruyamadı ve insanlardan hiçbir kimse ona arka çıkamadı. "Allahın dışında ona hiçbir topluluk yardım etmedi ve yardım görenlerden de olmadı".

Kârûn gitti, hazineleriyle beraber yerin dibine battı. Sanki hiç yaşamamış, mal mülk sahibi olmamış gibi! Hepsi gitti, ama öyküsü sonra gelenler için bir ders ve ibret olarak kaldı. Karun'a verdiği gibi kendilerine Allahın nimet verdiği kişilere sanki şöyle diyor: Karun'un yaptığı gibi yapmayın ki onun başına inen azap sizin de başınıza inmesin. Karun'un başına geldiği gibi başınıza da azap inerse, size hiçbir şey yarar sağlamaz ve Allahın azabından sizi hiçbir şey kurtaramaz.<sup>[235]</sup>

### **Daha Dün Onun Yerinde Olmak İsteyenler, Gerçeği Gördüler:**

Allah, Karun'u ve mallarını, Israiloğullarından sabreden mümin taraf ile aldanan basit tarafın gözü önünde yerin dibine batırdı. Karun'a aldnamayan sabırlı müminler, herhalde Karun'u ve mallarını yokettiği ve fitnesinden kurtardığı için Allaha şükretmişler ve diğer tarafa daha önce söylediklerini hatırlatmışlardır. Bu mümin insanlar,

sahip oldukları kural, temel ve prensiplere daha çok sarılmışlar ve Allahın kendilerine bildirdiği bu kurallara daha fazla inanmaya başlamışlardır.

Ama Karun'a aldanan basit kişilerin yeni tavrını, gördükleri büyüleyici, ürkütücü, hayret ve dehşet veren olay karşısındaki durumlarını Kur'an tesbit etmiştir. Bu basit insanlar, birbirine zıt iki tavır takınmışlar.

Daha dün ihtişamı içinde karşılarna çıkan Karuna ve mallarına aldanmışlar, onun yerinde olmayı, mallan gibi mallara sahip olmayı arzu etmiş, hazineleri ve serveti sebebiyle onu büyük şans sahibi saymışlardı. Onun için daha dün "Keşke Karun'a verilen şeylerin benzeri bize de verilse. Şüphesiz o çok şanslıdır" demişlerdi.

Ama Allahın, Karun'u yerin dibine geçirmesinden sonra bugün tavırları değişmiş ve "Kârûn gibi olmadığımız, onun



sahip olduğu şeylere sahip olmadığımız için Allaha şükrediyoruz. Onun gibi olsaydık, Allah bizi de yerin dibine geçirirdi. Allah bize iyilik etti de onun gibi olmamışız" dediler.

Kur'anın onları küçümseyen ifadelerine bakınız: "Daha dün onun yerinde olmayı temenni edenler, "Vay be! demek ki rızkı Allah dilediğine bol, dilediğine az verir, Allah bize iyilik etmeseydi bizi de yerin dibine geçirirdi, demek ki kafirler kurtuluşa eremezler" demeye başladılar"

Söyledikleri "Vay be!" anlamına gelen sözcüğün anlamı konusunda bilginler ihtilaf etmişler. Ibn Kesir bu konudaki görüşleri tefsirinde şöyle aktarmaktadır:

1- Bazıları "Yazıklar sana, şunu bil" anlamında "Veyleke l'lem enne" olduğunu söylemiştir. "Veyleke" kelimesinden lam düşmüş, "l'lem" de tahfif için düşürülmüş, böylece "Veyke en" olmuş, sonra iki kelime bitişmiş ve Veykeenne" olmuş.

2- Başkaları ise, hayret için olan "Vey", bir de sanıyorum, anlamında olan "Keenne" kelimelerinin bitişmesinden meydana geldiğini söylemiştir.

3- Katade ise, "Elemtera enne" anlamında olduğunu söylemiştir.<sup>[236]</sup>

Bu üç görüşe baktığımızda son iki görüşün makbul ve âyetin anlamına, geçtiği öykü ve bağlama uygun olduğunu

görürüz. O insanlar Karun'un başına gelenlerden hayret etmiş, dehşet ve infiale kapılmışlardır.

Bunları görüp etkilendikten sonra Öğüt veren müminleri tasdik etmişler. Allahın rızkı dilediğine bol, dilediğine az verdiğini şimdi anlamışlar. Şimdi Karun'un çok şanslı olmadığını kavramışlar. Malının mahvolmasının sebebi ve başına bela olduğunu şimdi görmüşler. Onun gibi olmamakla kendilerinin çok şanslı olduğunu, ona verdiği kadar vermemekle Allahın kendilerine iyilik ettiğini şimdi anlamışlar. Kârûn gibi zengin olmamanın Allahın bir lutfu ve nimeti olduğunu şimdi anlamışlar. Kafirlerin kurtuluşa eremiyeceklerini şimdi anlamışlar. Bütün bu anlamları ve gerçekleri şimdi anlamışlar. Ama geç anlamışlar.

Halbuki sabreden müminler çok önceden bunu anlamışlar. Azgın Kârûn fitnesinin başından beri bunu anlamışlar, kavramışlar, inanmışlar ve sabretmişler.

Şüpehiz tavırda, tutumda, bilgide ve kesin inanmada iki grup eşit değildir. Fitnenin başında ve sıkıntının şiddetli olduğu anda kesin ve emin olan tavır ile, görmek ve yaşamaktan sonra geç oluşan tavır elbette aynı değildir.

İki bilgi eşit değildir; Hiçbir şüphe ve endişe taşımayan, azgınlık ve zulüm ne kadar çetin olursa olsun sarsılmayan bilgi

ile, ancak olay meydana geldikten ve herkesin görüp inandıktan sonra meydana gelen bilgi eşit değildir.

Karun'a aldanan ve aldanmada onlar gibi olan kişilerde sonradan oluşacak olan bu ikinci bilgi, üstünlük, fazilet , emek ve değer taşımayan bilgidir. Gözü olanlar için artık sabah olmuş, görenler için gerçek ortaya çıkmış ve onu kavramada herkes bir olmuştur. Onun için bunda kimsenin kimseye bir üstünlüğü olmaz.

Bu sonradan gelen bilgide aklın rolü nedir? Bunda kavrama, anlama ve zekanın rolü nedir? Aldanan basit kişiler bu yetenekleri işlevsiz yapmış, işin iç yüzünü olay ancak meydana geldikten sonra anlamış ve gerçeği ancak somut olarak gördükten sonra kabul etmişlerdir.

Şüphesiz burada büyüklük ve üstünlük birinci grubundur.Bunlar gerçekleri ve kuralları erken anlamışlardır. Bu Ön bilgileri de anlama, kavrama, zeka ve akıllarını kullanmaları sonucu olduğu gibi, imanlarının büyüklüğü, bakışlarının keskinliği ve görüşlerinin kuvvetinden ileri gelmektedir.

Evet, iki bilgi eşit olmaz. Başı çeken ve şampiyon olan ile, sonradan gelip çizgiyi geçen arasında büyük fark vardır.

Aldanan basit tarafın geç öğrenmesin e, açık basitliğine, akıl , yetenek ve zekasını işlevsiz kılmasına bağlı olarak ortaya

çıkan diğerk bir Özelliğini görüyoruz. O da tavırlarda, temennilerde ve kararlarda yaşadıkları çelişki ve tutarsızlık, ölçme ve değerlendirmedeki yanlışlıktır.

Dün, Karun'a verildiğı gibi keşke bize de verilse, dediler.Bugün, Allaha şükür ki Karun'a verildiğı gibi bize verilmedi, diyorlar.

Dün, Kârûn çok şanslıydı. Bugün kendileri çok şanslı oldular. Dün, lütuf ve nimetlerden kendileri yoksundu. Bugün, Allanın lütuf ve ihsanda bulunduğu kişiler onlar oldular.

Bu insanların içinde bulundukları çelişkinin sebebi acaba nedir? Bunun sebebi, dünya hayatını istemeleridir. "Dünya hayatını isteyenler dediler".

Birinci grubun büyüklük ve zekasının sebebi nedir? Gerçeğı gören, doğru yola ileten kesin bilgidir."Bilgi sahibi olanlar dediler". Öğrenmek, ders ve ibret almak isteyenler neredesiniz?<sup>[237]</sup>

### **Kârûn Öyküsü Hakkında Kur'anın Değerlendirmesi:**

Kârûn bittikten ve Öyküsü anlatıldıktan sonra, insanların duyduklarından etkilendiğı ve kalplerin yapılacak değerlendirmeyi almaya açık olduğı bir anda Kur'an, öykülerinde izlediğı metoda uygun olarak

Kârûn Öyküsünün sonunda şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"O ahiret yurdunu, yeryüzünde üstünlük taslamak ve bozgunculuk yapmak istemeyen kimselere verilir. Sonuç, Allaha karşı gelmekten sakınanlarıdır. Kim iyilik yaparsa, ona daha iyisi verilir. Kim de kötülük yaparsa, kötülükleri işleyenler ancak yaptıklarının karşılığını görürler"

Bu değerlendirmede birtakım anlam ve delaletleri görüyoruz. Şöyle ki;

1- Dinleyenlerin hayat, kalp ve gözlerinin ahirete yönlendirilmesi, dünyayı başta yapmamaya çağrılmaları, dünya hayatını en büyük hedef, en büyük istek ve en büyük arzu yapmamaya davet edilmeleri.

2- Ahiret yurdunu isteyen ve Yüce Allanın ahiret yurdunu kendilerine vereceğini söylediği kimselerin niteliklerinin belirtilmesi. Bunlar "Yer yüzünde üstünlük taslamak ve bozgunculuk çıkarmak istemeyenlerdir" Bu niteliklere baktığımızda Karun'un helak olmasının sebebini anlıyoruz. O, dünyayı istedi, ahireti istemedi. Yer yüzünde üstünlük tasladı ve bozgunculuk çıkardı.

3- Yer yüzünde üstünlük taslayan ve bozgunculuk çıkaran, hayatı, bozgunculuğu yaymak ve zorbalık uygulamaktan ibaret olan kişiler her iki hayatı da kaybederler. Dünya hayatında kaybeder; Çünkü Allanın düşmanlığını kazanır. Ahiret hayatında kaybeder; Çünkü varacağı yer

cehennem olur. Kârûn gibi, mahvolarak dünya hayatını kaybeder. Cehennem ateşine yakıt olarak ahiret hayatını kaybeder. Kârûn, bunun en güzel örneği ve kendisinden sonra gelenler için en açık ibrettir.

4- Sağlıklı olanlar takva sahipleri dir. Takva, dünyada üstün/güçlü olmanın, Allah tarafından kabul görmenin ve cennetine kavuşmanın sebebidir.

Bu dünyada güzel sonuç takva sahiplerinin dir. Çünkü bu sonuca ancak onlar layık olurlar. Takvalarıyla yer yüzünü ıslah edenler onlar, gerçek değerleri ve üstün prensipleri onda yayanlar onlar, zulüm, haksızlık ve azgınlık değerlerine karşı koyanlar onlardır.

Ama bozguncu müstekbirlerin yer yüzünde güzel sonuçları olmaz. Çünkü onlar haksızlık ve azgınlığın prensiplerini yayıyor, bozgunculuk ve haksızlık tohumlarını ekiyor, yer yüzünü tahrip ediyor ve hayatı bozuyorlar. En başta kendilerini tahrip ediyor, kendilerini mahvediyorlar.

Bu, Allanın değişmez kesin yasasıdır, insanlık tarihinin hiçbir döneminde değişmez. Sonuç takva sahiplerinin dir. 'Allanın yasasında hiçbir değişiklik göremezsin. Allanın yasasında hiçbir değişme bulamazsın"[\[238\]](#)

Bu rabbani yasayı kararlaştıran ve pekiştiren Kur'an âyetleridir. Mısır'da ezildikleri dönemde İsrailoğullarına

Hız.Musa şöyle demiştir:" Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz yeryüzü Allah'mdır. Kullarından dilediğine miras verir. Sonuç takva sahiplerininindir"<sup>[239]</sup> "Deki, ey milletim! Bildiğiniz gibi yapın. Ben de bildiğim gibi çalışacağım. Bu dünya hayatında sonucun kimin olacağını göreceksiniz. Zalimler asla kurtuluşa eremezler"<sup>[240]</sup>

"Onları yeryüzünde iktidara getirirsek, namazı kılarlar, zekatı verirler, iyi olanı emrederler ve kötü olanı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allaha aittir"<sup>[241]</sup>

"And olsun ki Tevrat'tan sonra Zebur'da da yeryüzünde ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık. Şüphesiz bu, kulluk yapanlar için bir duyurudur"<sup>[242]</sup>

Dünyada bu böyledir. Gerçekte güzel sonucun takva sahipleri için olduğu bu dünyada durum budur. Ahirette ise, evet orada cennetin ve akıbetin ancak takva sahipleri için olduğunda hiçbir kimsenin şüphesi yoktur. Yüce Allah buyuruyor:

"Rablerine karşı gelmekten sakınanlar bölük bölük cennete götürülürler. Oraya varıp da kapıları açıldığında, bekçileri onlara "Selam size, hoş geldiniz, temelli olarak buraya girin" derler. Onlar, "Bize verdiği sözde duran ve bizi bu yere varis kılan Allaha hamdolsun. Cennette istediğimiz

verde oturabiliriz. Yararlı iş yapanların ecri ne güzelmiş! derler"<sup>[243]</sup>

5- Kim iyilik yaparsa, ondan daha iyisini kazanır. Kötülük yapanlar da, ancak yaptıklarının karşılığını alırlar.

Ceza ve mükafat konusunda rabbani kuralların ortaya konulması. Bu kurallar Allanın mutlak adaletine dayanır. Kim iyilik yapmışsa, Allaha karşı iyi davranmış demektir. Allah da ondan dolayı daha güzeliye ödüllendirir. Üstelik onun için kat kat katlar. Çünkü Allah, iyiliğe iyilikle karşılık verir.

Ama kim kötülük işlemişse, kendisi için cinayet işlemiş olur. Allah ona adaletiyle karşılık verir ve kendisine işlediği kötülüğün ve amelin karşılığını verir.<sup>[244]</sup>

#### **Karun Öyküsünden Alınacak Dersler:**

Kârûn öyküsünden çıkarabileceğimiz dersleri şöyle özetleyebiliriz:

1- Vatanları farklı, milliyetleri değişik de olsa tağutlar, azgınlık nitelemesinde birleşmektedirler. Onun için Kur'anı Kerim, Israiloğullarından olan Karun'u, Firavun'la beraber anmaktadır.

2- Tağutların tağutluk sebeplen değişiktir. Kiminin tağutluğu iktidar sebebiyle, kiminin mal sebebiyle, kiminin tağutun emrinde çalışması sebebiyle olmaktadır. Hepsinin ortak sonucu, yaptıklarının tağutluk olmasıdır.



3- Allah, Kurun'u mallarının çokluğu ve hazinelerinin büyüklüğü ile sınadı. Mal ve hazinelerinin çokluğu sınavı kaybetmesinin ve mahvolmasının sebebi oldu.

4- Kârûn'un hazinelerinin anahtarlarından maksat, hazinelerin anahtarları veya hazinelerdeki mallarıdır.

5- Kârûn ve geçtiği sınav konusunda tsrailoğulları iki gruba ayrılmışlardır; Her millet aynı şekilde bu konuda iki gruba ayrılmaktadır.

6- Çok kişi Karun'un yolundan gitmekte ve Allanın kendilerine verdiği mala aldanarak bu Karun'lara aldanmaktadır.

7- Kârûn'a yaptıkları gibi, azgınlaşan ve tağutlaşan kişilere öğüt verecek ve uyaracak iyi ve sabırlı müminlerin bulunması gerekir.

8- Allahın verdiği nimetlere sevinmeleri kendilerini kibirlenmeye ve üstünlük taslamaya, şımarıklığa ve gururlanmaya, zulüm ve bozgunculuğa götüren kişileri Allanın sevmemesi, Kur'anın genel bir kuralıdır.

9- Islama göre sevinme iki türdür. Biri mubah, hatta istenen ve teşvik edilen sevinme. Bu da müminlerin Allahın verdiği nimetlere sevinmeleri, ondan hoşnut olmaları ve kendisine şükretmeleridir.

Bir de yasaklanan sevinme. Bu da kibir ve gururlanmaya, şımarıklık, inkar ve azgınlığın ifadesi olan sevinmedir.

**10-** Gerçek sevinme, ancak kalıcı ve sürekli olan şeylerden duyulan sevgidir. Sürekli olan Allahın lütfü, rahmeti, nimet ve cennetidir. Dünyanın, süs ve malı gibi geçici şeylere sevinmek ise, gaflet ve basitliğin delilidir.

**11-** İslam, Allahın nimetlerinin nasıl kullanılacağını Öğretmek için genel kurallar koymaktadır. Şöyleki;

a- Ahiret hayatını kazanmaya çalışmak,

b- Nimetlerin bir kısmını, dünya hayatında mubah zevkleri tatmin için kullanmak,

c- Nimetleri Allahın gösterdiği ve öğrettiği şekilde insanlara iyilikte kullanmak,

d- Bozguncular, Allahın gazabına uğramakta ve sevgisinden yoksun olmaktadır.Onun için zarar etmekte ve mahvolmaktadırlar.

**12-** Mümin, Allahın verdiği nimetlerin tümünü ahiret yurdunu kazanacak şekilde kullanır ve onunla cenneti kazanmaya çalışır.

**13-** İslam, dünya hayatında mubah şekilde nimetlerden yararlanmayı teşvik eder, bunu haram sayanları kınar ve bu mubah yararlanmayı kişinin sevap kazandığı bir kullanım sayar.

14- Müslüman, mala ne düşmanlık yapar ne de ona kötü gözle bakar. Aksine, ona şeriatın belirlediği ölçüler içinde bakar, bu Ölçüler içinde alır ve bu ölçüler içinde ondan yararlanır.

15- Allahın insana verdiği mal ve nimetlerden dolayı O'na şükretmek ve kullarına iyilikte bulunmak gerekir. İyiliğin karşılığı iyilik değil midir?

16- AÜahın verdiği nimetleri bozgunculuk ve fesat için kullanan kişi ne kadar ahmak ve ne kadar yanlış yoldadır! Bununla kendini mahveder ve verilen nimetlerin yok olmasına sebep olur. Çünkü Allah bozgunculuk çıkaranları sevmez.

17- Sahip olduğu nimetlerin Allahtan olduğunu unutan veya kendisinin kazandığını sanan yahut becerikli ve layık olduğu için kendisine verildiğini düşünen kişi aldanmıştır. Karun'un söylediği gibi "Sahip olduğum bilgi sebebiyle bunlar bana verilmiştir" demiş olur.

18- Aliahın insana değer vermesi, hiçbir zaman mal, makam, güzellik, soy, cins ve mevki sebebiyle olmamıştır. Bilakis, Allahın insana değer vermesi ancak iman, dinin Öğretilerine uyma, salih amel, insanlara yararlı olma ve iyilik yapma sebebiyledir.

19- Azgın ve bozguncu tağutlar başkaların gönlünü kırmaya, karamsarlık ve ümitsizlik dünyasında yaşatmaya

Özellikle gayret ederler. Onlara karşı böbürlenir, büyüklük taslar, tehditler savurur, bütün şatafat ve ihtişamıyla karşısına çıkar, her türlü ahlaksızlık, bozgunculuk ve kötülüklerini sergileyerek insanları ürkütmeye çalışırlar.

**20-** Dünya hayatını istemek ve süsünü çoğaltmaya çalışmak, bakış açısı, değerlendirme, karşılaştırma ve karar verme bakımından kişiyi çok çirkin yanlışlara düşürdüğü gibi, ahlaksız ve zalim kişilerin karşısında yenilgiye uğraması, köleler gibi onlara uyması ve sofralarında kırıntılardan yararlanmak için köpekler gibi kuyruk sallamasının da sebebi olur.

**21-** Çok kişi, büyük şans sahibi kişilerin çok mal, mülk, eşya ve ihtişama sahip kişiler olduğunu sanır ve onlar gibi olmayı arzu eder.

**22-** Çok şanslı kişi, iman ve Allatan güven, hoşnutluk ve huzur nimetine sahip olan, böylece kurtuluşa ve cennete eren kişidir.

**23-** Dünya hayatını istemek pişmanlık, zelil olma ve alçalmanın sebebi ise, ilim kazanmak ve onunla yaşamak sıkıntıları aşma, sınavda sebat etme ve büyük zafere ulaşmanın sebebidir.

**24-** Bakışları Allahın vereceği mükafata yöneltmek ve gönülleri ona bağlamak gerekir. Çünkü inanan ve salih amel

işleyenler çin o daha iyidir. Dünya hayatını isteyen ile Allahın kalıcı mükafatını isteyen arasında dağlardan daha büyük fark fardır!

**25-** Güzel ve büyük sabır, fitnelere karşı direnmek, aldaticıların baskısı karşısında sapmamak, şımarıklık ve azgınlık zorbalığı karşısında tutunmak için tükenmeyen kaynak ve bitmeyen azıktır.Bunu da ancak sabredenler başarır.

**26-** Kârûn'un ihtişamı içinde halkının karşısına çıkması ve o ihtişamlı onları baştan çıkarmaya çalışması, halkının azaba uğramasının, malı ile beraber kendisinin de yerin dibine geçmesinin direkt sebebidir.Ahlaksız şımarık zenginler de böyledir. Davranışları ve uygulamalarıyla Allahın azabını halklarının başına çekmekte ve hepsini yerin dibine geçirmesi için ona davetiye çıkarmaktadırlar.

**27-** Kârûn, halkı için bir fitne olmuştur. Halkından kimi bu fitne ile baştan çıkmış, kimi de sabır ve sebat ederek zaferle çıkmıştır.Sınav tamamlanınca, Kârûn da rolünü tamamlamış ve Allahın lanetine uğramış, azabına çarpmış olarak dünyadan gitme zamanı gelmiş ve gitmiştir.

**28-** İnsanın sahip olduğu dünyalık ne varsa; mal mülk, makam, mevki, saltanat ve iktidarın hiçbirisi azap gelip çattığında ve Allahın cezasına uğradığında ona hiçbir yarar sağlamaz. Dünya hayatına bel bağlayanlar, ona meyledenler,

ona güvenenler, ümit ve emellerini ona bağlayanlar ne kadar zarardadırlar!

29- Allah, Karun'u yerin dibine geçirince, ona aldananların gözlerinden perde kalkmış, tavırları ve dilekleri değişmiştir. Daha dün onun yerinde olmak isteyenler bugün onun gibi olmadıkları için Allaha şükrediyorlar. O insanların ve benzerlerinin çelişki, yanılğı ve tutarsızlık içine düşmelerinin sebebi, sadece dünya hayatını istemeleri ve onu tercih etmeleridir.

30- Müminlerin zeka ve düşünme ürünü olan temel ve sabit gerçekleri bilmesi île ahmak ve aldanmış kişilerin sonradan gelen bilmeleri arasında çok fark vardır.

31- Allah, ahiret yurdunu, yeryüzünde büyüklenme ve bozgunculuk istemeyen salih ve temiz kişilere verir.

32- Dünyada da, ahirette de mutyu son, ancak takva sahiplerinindir. Kötü tuzak ancak sahibini mahveder.

33- Allah, müminlere lütuf ve insanıyla muamele ederek mükafatlarını artırır.Kötülük işleyenlere de adaletiyle muamele ederek işledikleri kötülüklerin sonucuyla yüzleştirir ve cezasına çarptırır.Yüce Allahın değişmez yasası budur.<sup>[245]</sup>

#### IV- İSRAİLOĞULLARININ ÇÖL HAYATI

##### Kuranda, İsrailoğullarının Çöl Hayatı:

"Musa, milletine: "Ey milletim! Allahın size olan nimetini anın; İçinizden peygamberler çıkarmış ve sizi hükümdarlar yapmıştı. Başka milletlerden kimseye vermediğini size vermişti.

Ey milletim: Allahın size yazdığı kutsal yere girin, ardınıza dönmeyin, yoksa kaybedenler olarak dönersiniz" demişti.

Ey Musa! Orada zorba bir millet vardır, onlar oradan çıkmadıkça biz oraya girmeyeceğiz, eğer çıkarlarsa biz de gireriz, demişlerdi.

Korkanlar arasında bulunan, Allanın nimete erdirdiği iki adam: Üzerlerine kapıdan girin, oradan girerseniz şüphesiz yenersinîz, eğer inanıyorsanız Allaha güvenin, demişlerdi.

Ey Musa: Onlar orada oldukça biz asla oraya girmeyeceğiz, sen ve rabbin gidin savaşın, şüphesiz biz burada oturacağız, demişlerdi.

Musa: Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime söz geçirebiliyorum, artık bizimle yoldan çıkmış bu milletin arasını ayır, dedi.

Allah: Orası onlara kırk yıl haram kılındı, yer yüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen, yoldan çıkmış millet için tasalanma, dedi."[\[246\]](#)

### **Öykünün Özeti:**

Yüce Allah, Israiloğullarını Firavun'dan kurtardı. Hz.Musa liderliğinde Sina yarımadasına çıkardı ve burada onlara büyük bir nimet verdi.Onlara taştan oniki pınar çıkardı, bulutla gölgelendirdi, yiyecek olarak da onlara kudret helvası ve bıldırcın eti verdi.

Hz.Musa onlardan kutsal yer olan Filistin'e girmelerini istedi, orada yerleşen düşmanlarına karşı Allahın kendilerine zafer vereceğini ve görevlerinin Allah yolunda savaşmak olduğunu söyledi.

Fakat korkaklık ve zilletle yoğrulmuş yahudiler, cesaret ve yiğitlik yolunu bilmediklerinden Hz.Musa'nın emrini yerine getirmediler.Orada zorba bir milletin bulunduğunu, onlara karşı koyamayacaklarını ve onlar oradan çıkmadıkça oraya girmeyeceklerini söylediler.

Aralarından Allahın cesaret ve kuvvet verdiği iki adam çıktı ve Israiloğullarının korkak tavırlarını yadırgadılar. Onlara savaş ve zafer yolunu gösterdiler. Kapıdan girin ve onlara Önce siz saldırın - zafer önce savaşa başlayan ve saldıranındır-böyle yaparsanız onları yenersiniz, zaten Allah size zafer



vereceğini söylemiş. O halde Ona tevekkül edin ve zaferi ondan isteyin, dediler.

Yahudiler, iki adamın kendilerini susturduğunu ve bütün gerekçelerini boşa çıkardığını görünce, küstahlık ederek Musa'ya başkaldırdılar ve şöyle dediler: "Onlar orada olduğu sürece asla oraya girmeyeceğiz, git, sen ve rabbin savaşın, biz burada oturacağız"

Hız.Musa, Yüce Allaha yönelerek şöyle dedi: Allahım! Kendim ve kardeşimden başkasına sözüm geçmiyor. Bizimle bu sapık milletin yolunu ayır.

Yüce Allah, o korkak yahudi neslini cesaret ve cihad onurundan, zafer zevkinden ve kutsal yere girme erdeminden yoksun bırakarak cezalandırdı. Kırk yıl Sina çölünde dolaşmalarını kararlaştırdı. Bu da o korkak, küstah ve ödleğ neslin ölmesi, yerine çöl atmosferinde üstünlük, onur ve cesaret ruhuyla büyüyen, kafirlerle savaşan ve Allahın vereceğı zaferi hak eden yeni bir neslin yetişmesi için yeterli bir süredir.

Yüce Allah Hız.Musa'ya, Kutsal toprak onlara kırk sene haramdır, kırk yıl yer yüzünde serserice dolaşacaklardır, yoldan sapmış millet için hiç üzölme, dedi.<sup>[247]</sup>

### **Çöl Hayatı İle İlgili İsrailiyyat Haberler:**

Kimi tefsirciler ve haber nakledenler öykünün ayrıntılarını doldurmak için israiliyyattan bazı sözler ve rivayetler

nakletmişlerdir. Bu haberlerin bir kısmı masal, mitoloji ve uydurmadır.

Bunlardan biri, Hz.Musa'nın girmelerini emrettiği şehrin Filistin'in ortasında bulunan Eriha olduğunun söylenmesidir.

Biri de, yahudilerin zorba bir millet olarak andıkları milletin miktarının belirlenmesidir. Bu rivayetlerde şöyle anlatırlar:

Hz.Musa, zorba milletin durumunu tesbit etmek için Israiloğullarından oniki kişi göndermiş, bunlar şehrin banliyölerine kadar gitmiş, zorba millettten gelen bir adam görmüşler, ondan korkmuşlar, ekin ve otlar arasında gizlenmişler, kocaman adam tarlaya gelmiş ve oniki yahudiye cüceler gibi görmüş, alıp takkesine ve ceplerine doldurmuş ve kralın sarayına kadar götürmüş, yanındaki yahudileri kral ve adamlarının önüne saçmış, onlar da yahudilerin küçüklüklerine şaşmışlar, kral bunların kim olduğunu sormuş ve insan olabileceklerine inanamamış, yahudilerden olduklarını öğrenince ikramda bulunmuş ve tanesi bir adamı doyuran üzüm salkımından her birine bir parça vermiş!

Bu zorba milletin arasında mitolojik ve tuhaf bir kişi olan Avc İbn Anak varmış, yalancı masalcılar Avc İbn Anak'ın Hz.Nuh kavminden kafirlerle beraber olduğunu ve yüksek dağların zirvelerine kadar çıkan büyük tufanda boğulmaktan

kurtulduğunu, büyük tufanın Avc'ın topuklarına bile varmadığını, tufanın ortasında emniyet ve selametle dolaştığını, acıktığı zaman elini denizin dibine kadar uzatıp oradan balık aldığını, sonra elini yukarıya kaldırarak tuttuğu balıkları güneşin sıcaklığında pişirdiğini anlatırlar!

Yalancı israiliyyat masalcıları Avc İbn Anak'ın Israiloğulları zamanına kadar yaşadığını, zorba milletin bulunduğu Eriha şehrinde yaşadığını ve onlarla beraber Hz.MUsa'ya karşı savaştığını da anlatırlar.

Avc'ın üçbin üçyüz otuz üç arşın ve yirmi santim uzunluğunda olduğunu da söylerler. Musa'yı Öldürmek için Avc'ın orduya saldırdığında Hz.Musa'nın ve ordusunun başına indirmek için büyük bir kayayı yerinden söktüğünü, bir kuşun gelerek o kocaman kayayı gagaladığını, böylece kayanın tasmaya dönüşerek Avc'ın boynuna geçtiğini, Hz.Musa'nın ona saldırmak istediğini, ancak on arşın aşağıya atladığını, on arşın boyundaki Musa'nın elinde tuttuğu on arşın uzunluğundaki sopa ile Avc'ın topuğuna ulaşarak onu vurup öldürdüğünü de anlatırlar.Bu şekilde tufanın öldürmeye güç yetiremediği Avc İbn Anak'ı güya Israiloğulları öldürmüş olmaktadır.

Bu zorbaların büyüklüğünü anlatırken de, her birinin ayakkabısının gölgesinde Israiloğullarından yetmiş kişinin

gölgelendiğini ve göz çukurunda yavrularıyla beraber bir sırtlanın oturduğunu söylerler."<sup>[248]</sup>

### **İbn Kesir Bu İsrailiyyatı Red Ediyor:**

Bu israiliyyat ve mitoloji haberlerle ilgili ibn Kesir'in söyledikleri ne kadar yerindedir! Şöyle diyor:

"Birçok tefsirci bu konularda asılsız ve uydurma bir sürü israiliyyat anlatmıştır. Bunları ne akıl, ne nakil kabul eder. Güya sözkonusu zorba millet, çok büyük ve korkunç şekillere sahipmiş!'

Bu israiliyyattan bazılarını belirttikten sonra şöyle devam etmektedir: "Bunlar Nevf el-Bekkâli'den rivayet edilmektedir. İbn Cerir onları İbn Abbas'tan nakletmektedir. Ondan rivayet edildiği şüphelidir.

Ne olursa olsun, bütün bunlar israiliyyattır ve israiloğulların cahilleri tarafından uydurulmuştur. Onlarda yalan haberler çoktur. Doğru ve yalan olanı da birbirinden ayırmazlar. Bu söylenenler doğru olsaydı, israiloğulları onlarla savaşmamakta mazur olurdu. Halbuki onlarla savaşmadıkları için Allah israil oğullarını kınamış, onlara karşı cihad etmedikleri ve peygamberin emrini tutmadıkları için çölde yaşatarak cezalandırmıştır."<sup>[249]</sup>

### **Başka Bir Millete Vermediğini Size Verdi:**

Hız.Musa,İsrailoğullarına Ailahın verdiği birtakım nimetleri hatırlatarak şöyle demektedir: "Ey millmetim! Ailahın size olan nimetini anın. Aranızdan peygamberler çıkarmış ve hükümdarlar yapmıştı.Ve başka bir millete vermediğini size vermişti"

âyete baktığımızda Yüce Allahın İsrailoğullarına yaptığı nimetlerden şunları belirttiğini görüyoruz:

1- Aranızdan peygamberler çıkarmıştır: Aralarından peygamberlerin çıkması, Ailahın onlara yaptığı iyiliklerden biridir.Çünkü onları iyiliğe yönlendiriyor, hak ve adaletle yönetiyor ve mutlu olmaları için çalışıyorlar.

b- Sizi hükümdarlar yapmıştır: Bütün fertlerin hükümdar olmaları mümkün olmadığı için hepsinin hükümdar olduklarını göstermez.Çünkü millet bireylerinin tümü hükümdar olamaz. Yoksa, kim halk, kim hükümdar olacaktır? Sizi hükümdarlar yapmıştır, sözünün anlamı, uygun şartlar bulunduğu taktirde hükümdarlık yapma ehliyetine sahip kılmıştır, demektir.

Rağıb İsfahanı şöyle demektedir: "Hükümdarlık iki türlüdür; Biri, iktidar ve egemenliktir. "Hükümdarlar bir kasabaya girdikleri vakit bozarlar"<sup>[250]</sup> âyetindeki anlamı budur. Diğer de, iktidar olsun olmasın, bu güce sahip olmaktır. "Sizden peygamberler çıkarmış ve sizi hükümdarlar yapmıştır"

âyetindeki anlamı budur. Peygamberliğin özel, hükümdarlığın ise genel olduğunu belirtmiştir. Onun için buradaki hükümdarlığın anlamı; yönetime aday olmaya ehil kılan güçtür. Yoksa, hepsinin yönetici olması demek değildir. Çünkü böyle bir şey doğru değildir. Zaten başkanların çokluğu iyi değildir, denilmiştir"[\[251\]](#)

c- Başka bir millete vermediğini size vermiştir: Yüce Allah, Hz.Musa zamanında başka bir millete vermediğini onlara vermiştir .Onlara güç ve zafer vermiştir. Firavun ve askerlerinden kurtarmış ve kafir düşmanlarını yok etmiştir.

Bu nimet, yahudilerin iddia ettiği ve başkalarını buna inandırmaya çalıştığı gibi, her yerde ve her zaman yahudilere verilen bir nimet olmayıp belirli bir zaman ve belirli bir nesille sınırlı bir nimettir. Yahudiler, Allahın başka bir millete vermediğini bize vermiştir,bu da sadece kitabımız olan tevat'ra değil, Kur'an'da da belirtilmektedir, Yahudi olmamızdan dolayı Allahın bu vergisi bizim için kıyamete kadar sürecektir, derler.

İsrail'in bu propagandalarına kimi insanlar aldana bilirler. Halbuki "Başka bir millete vermediğini size vermiştir" sözünün anlamı, "Sizi başka milletlerden üstün yaptım" sözünün anlamına yakındır. Sözü edilen milletler, Firavun ve askerleri gibi, kutsal toprakta oturan kafirler gibi, kafir milletlerdir.

Yüce Allah, Israiloğullarını, soyları ve ırkları sebebiyle değil, iman ve inançları sebebiyle o milletlerden üstün yapmıştır. Kafir milletler arasında inananlar onlardı. Allahın müminleri kafirlerden üstün yapması ve başka bir millete vermediğini onlara vermesi doğaldır.

Ama o dönem geçtikten sonra Allah, yahudilerin bu üstünlüğünü kaldırmıştır. Bu da yahudiler küfrettikten, azgınlık ve bozgunculuk yaptıktan sonra olmuştur. Allah, Muhammed'i peygamber olarak göndermiş ve islamı milletlerin dini yapmıştır. Müslümanlar da insanlar için çıkarılmış en iyi ümmet olmuşlardır.<sup>[252]</sup>

#### **Allahın Size Yazdığı Kutsal Yer:**

Kutsal yerden maksat, Filistin'dir. Yüce Allahın " Kulunu Mescidi Haram'dan, etrafını kutsal yaptığımız Mescidi Aksa'ya geceleyin götüren Allah her türlü eksiklikten uzaktır"<sup>[253]</sup> diyerek belirttiği yerdir. Bu yer için Yüce Allah, Hz. İbrahim öyküsünde de "Onu ve Lut'u alemler için kutsal kıldığımız yere götürüp kurtardık"<sup>[254]</sup> demektedir.

Hız. Musa, milletine seslenerek şöyle demiştir: " Ey milletim! Allahın size yazdığı kutsal yere giriniz ve gerisin geri dönmeyiniz, aksi halde kaybetmiş olursunuz" Daha önce "Başka bir millete vermediğini size verdi" sözü ile ilgili olarak

söylediklerimizi Allahın onlar için yazdığı kutsal yer için de söylüyoruz.

Yahudiler, Kutsal yer olan Filistin'deki haklarının kıyamet gününe kadar kalıcı olduğunu ve haklarını istedikleri zaman Allahın kendilerine yazdığı bir hakkı istediklerini, o yere döndükleri zaman da Allahın kendilerine verdiği yere dönmüş olacaklarını ve bu çağda Filistin toprağına dönüp orayı işgal etmelerinin, halkını oradan sürmelerinin ve İsrail devletini orada kurmalarının haksızlık, saldırı ve yasadışı olmayıp Allahın kendilerine verdiği sözü gerçekleştirmek olarak gördüklerini söylüyorlar.

Dünya halklarını bu yaygaralarla inandırmaya, bu âyetleri delil olarak göstermeye çalışıyor ve bunu Kur'anın söylediğini, kendilerine tanınan topraklara geri döndükleri için başta Araplar olmak üzere bütün müslümanların karşı çıkmaya haklarının olmadığını söylüyorlar. Kimi insanlar da yahudilerin bu propagandasına kanmakta, bu aldatma ve demagojilerine inanmaktadır.

Filistin, kutsal bir yerdir. Evet, bu doğrudur. Yüce Aîlahın onu geçmişte İsrailoğullarına yazdığı da doğrudur. Ama Yüce Allahın bu toprağı kendilerine verdiği İsrailoğulları kimlerdir? Bu yazma kalıcı ve sürekli midir? Bu yer kıyamete kadar her yahudi için midir?



Yüce Allahın kutsal yeri kendilerine yazdığı kimseler Hz.Musa'ya iman eden, onunla beraber Mısır'dan çıkan, Hz.Musa'dan sonra gelip Hz.Davud ve Hz.Süleyman gibi peygamberlere inanan ve tabi olan Israiloğulandır,

Yüce Allah, tsrailoğullarından bu kutsal yeri yazmışsa, soy, cins ve renkleri için değil, din ve imanları için yazmıştır.

O gün israiloğulları Mısır ile Filistin arasında kafir toplulukların ortasında mümin bir topluluktular.Yüce Allahın müminleri kafirlere tercih ettiği bilinmektedir. Onun için Yüce Allah bu kutsal yeri îsrailoğullarından müminlere vermiş ve imanları sebebiyle onlara yazmıştır.

Ama ondan sonra yahudiler değiştiler. Allahın Rasulünü yalanladılar. Getirdiği hak dini kabul etmediler. Zalim ve azgın kafirler oldular. Böylece kutsal topraktaki haklarını yitirdiler. Nitekim yüce Allah o yeri kendilerinden almış ve salih mümin kullarına vermiştir.Bu da Yüce Allahın yeri salih kullarına vermesi konusundaki değişmez yasası gereğidir. Bu yasayı kararlaştıran ve bu gerçeği açıklayan apaçık âyetlerdir. Mesela Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"İbrahim'i rabbi birtakım emirlerle denemiş, o da onları yerine getirmişti. Allah, "Seni insanlara Önder yapacağım" demişti.O, soyumdan da, deyince, "Bu sözüm zalimler için geçerli değildir" buyurmuştu"[\[255\]](#)

"And olsun ki Tevrat'tan sonra Zebur'da da "yer yüzünde ancak iyi kularımın mirasçı olduğunu yazmıştık"<sup>[256]</sup>

"Rabbin, kiyamet gününe kadar onları kötü azaba uğratacak kimseleri üzerlerine göndereceğini bildirmişti. Şüphesiz, rabbin cezayı çabuk verir. Elbette o bağışlar ve merhamet eder.Bîz onları yer yüzünde iyiler ve aşağılıklar olarak bölük bölük ayırdık. İyiliğe dönerler diye güzellikler ve kötülüklerle sınadık"<sup>[257]</sup>

Yüce Allah, müminleri kafirlere tercih etme yasasına uygun olarak, kutsal yeri Eski İsrailoğullarından mümin olanlara vermiştir.Bu yasaının gereği olarak da onların torunları olan kafir yahudilerden kutsal yeri almış ve mümin başka kullarına vermiştir.<sup>[258]</sup>

#### **Orada Zorba Bir Millet Vardır:**

Hız.Musa, İsrailoğullarının kutsal yere girmelerini ve düşmanlarına karşı galip geleceklerinin kesin olduğunu söylediği zaman, İsrailoğulları savaştan korktular ve kutsal yere girmeyi red ettiler.

Kutsal yere giremeyeceklerini ve orada bulunan zorba milletle savaşacak güçte olmadıklarını belirterek " Ey Musa! Orada zorba bir millet vardır" dediler.

Kimi tefsirciler bu zorba milletin şeklini tasvir ederken tamamen mitolojik ve tuhaf hayallere dalmış, böylece makul

alandan çokça uzaklaşmışlardır. Çünkü, sözkonusu milletle ilgili israiliyyat haberlere değinirken bir kısmını belirttiğimiz kocaman ve acaip şekiller canlandırmışlardır.

Bu hurafecilerin doğru yoldan saparak makul araştırma metodundan ayrıldıkları ve Kur'anın bildirdiklerinin dışına çıkarak batıl mitolojik masallara daldıklarını görüyoruz. Keşke Kur'anın söyledikleri çerçevesinde kalarak kendilerini ve başkalarını bu gibi masallarla meşgul etmeselerdi!

"Zorba millet" sözü, zorbalığın vücudun iriliği ve şeklin büyüklüğü ile olmasını gerektirmez.Çünkü cüce yapılı, küçük hacimli ve sıska vücutlu bir kişinin de bir diktatör, bir zorba ve bir azgın olabildiğini görüyoruz. Kaldığı bir insanın vücudu çok iri ve şekli büyük olmasına rağmen güçsüz ve aciz de olabilir.

Kutsal yerde bulunan insanların boyu uzun veya kısa olabildiği gibi, iri yapılı ve şişman yahut zayıf ve sıska da olabilirlerler. Önemli olan, bu insanların zorba olmalarıdır. Sonra, zorba olmaları, yahudilerin onlara bakışı ve kuvvetlerini algılamalarına göredir.Bu değerlendirmede yahudilerin doğru olup olmadıklarını kim bilebilir? Zorba dedikleri insanların gerçek şeklinin bu olduğunu kim söyleyebilir?

Yahudiler tasvirlerinde abartmış olamazlar mı? Onlarla savaşmamakta mazur görünmek için vücut yapılarını iri göstermiş olamazlar mı? "Orada zorba bir millet vardır"

cümlesini korkaklıkları ve ödleklikleri sebebiyle söylemiş olamazlar mı? Bu korku onların gözünde düşmanı iri yapılı ve olduğundan başka göstermiş olamaz mı? Çünkü korkak ve zayıf kişinin hayali, çok korkması ve ürkmesi için gözünde eşyayı büyük gösterir. Korkarak kaçan kişiyi şair Mutenebbi şu beytinde ne güzel tasvir etmiştir!

"Yer onlara öyle dar geldiki, kaçanlar var olmayan bir şeyi bile adam sanırlardı ".<sup>[259]</sup>

#### **Onlar Çıkmadıkça Oraya Girmeyeceğiz:**

Şöyle dediler: " Ey Musa! Orada zorba bir millet vardır. Onlar çıkmadıkça biz oraya girmeyeceğiz.Oradan çıkarlarsa, biz gireriz".

Yahudilerin korkaklığı onların gözünde düşmanın şeklini büyüt müştür. Onlarla savaşmaktan alıkoyan da kendi korkaklıklarıdır. Aynı şekilde, kutsal yere girmelerini engelleyen de korkaklıklarıdır. Bu korkaklıkları sebebiyle savaş olmadan zorba milletin kutsal yerden çıkabileceklerini hayal etmişlerdir. Onun için oturup zorba milletin kutsal yerden çıkmalarını, onlar çıktıktan sonra oraya girmelerini beklemişlerdir. "Oradan çıkmadıkça biz girmeyeceğiz, oradan çıkarlarsa, biz gireriz" demişlerdir.

Asla girmeyeceğiz! Bir işin gelecekte hiç olmayacağını belirten bir ifade! Kendimiz oraya hiç girmeyeceğiz.Zorba

milletle savaşmayacağız ve çıkarmak için arpışmayacağız. Onlar çıkmadıkça, biz oraya girmeyeceğiz. Yani çıkmalarını bekleyeceğiz.Onlar çıkarsa, biz oraya gireceğiz.

Cümlede tekrar tekrar kullanılan muzari kipi dikkatimizi çekmektedir. Fiilin kipi geçişli olup öznesi vav zamiridir. Bu zamir zorba millet isminin yerini tutmaktadır.

Fiilin geçişli olmasının bir espirisi şudur: Zorba milletin kendisinin kutsal yerden çıkması, hiçbir kimsenin baskısı ve zorlaması olmadan kendi iradesiyle isteyerek oradan ayrılmasıdır.çıkmaları için hiçbir kimsenin onları zorlamamasıdır.

Korkak yahudilerin g ve zafere bakışı budur. Allah onlara kutsal yeri vadetmiş, ama onlar savaşmadan ve çarpışmadan o yere sahip olmak istemişler.Yerlerini almaları için sahiplerinin oradan çıkmalarını beklemişler.

Korkak ve dleğ her tenbelin bakışı budur.Halbuki milletlere karşı bu şekilde savaşılmaz ve topraklar bu şekilde kurtarılmaz. Galip ve muzaffer hiçbir milletin kendi isteğiyle zaferden ve galibiyetten vazgeçtiği ve işgal ettiği topraktan kendi isteğiyle çekildiği görülmemiştir.

Yahudiler, savaşmadan toprak sahibi olmak istiyorlar ve oraya girmek için sahiplerinin oradan çıkmalarını bekliyorlar.

Ne yazıktır ki yahudilerin zillet ve korkaklıklarını sergileyen bu anlayış, günümüzde başta Araplar olmak üzere genelde müslümanların anlayışı olmuştur. Yahudiler Filistin'i ve müslümanların başka topraklarını işgal etmiş, Araplar ve çoğu müslümanlar ise zayıflamış ve yahudilerle savaşarak kutsal toprakları onlardan kurtarmaktan korkmuşlardır. Korkaklık ve zayıflıkları onlara ancak hayalperest, kuruntu ve rüya görenlerin inanacakları bir anlayış aşılammıştır. Bunlar, yahudilerin bugüne kadar işgal ettikleri topraklardan kendi istek ve iradeleriyle çıkma lütfunu göstereceklerini ve mazlum Araplara bu toprakları bırakacaklarını hayal etmektedirler.

Bu zayıf Araplar "Onlar çıkmadıkça biz o yere girmeyeceğiz, oradan çıkarlarsa, gireriz" demek istiyorlar.<sup>[260]</sup>

#### **Kapıdan Onlara Saldırn-Savaş Taarruzdur:**

Korkak Israiloğulları kutsal yere girmeyi red edip sahiplerinin kendi istekleriyle oradan çıkmalarını bekleyince, aralarından iki erkek kalkarak onlarla nasıl savaşacaklarını ve nasıl galip geleceklerini öğretmeğe başladı.

"Korkanlardan Allahın kendilerine nimet verdiği iki adam şöyle dedi: Kapıdan onların üzerine yürüyün. Kapıdan girerseniz, şüphesiz galip gelirsiniz. Mümin iseniz, sadece Allaha tevekkül ediniz"

Kutsal yere girmekten korkanların arasından Allahın cesaret ve sebat nimetini verdiği iki erkek korkuyu yenmiş, zayıflık ve korkaklığı üzerinden atmıştır.

İçinden cesaret ve kuvvet sahibi ancak iki erkeğin çıktığı bu zelil ve korkak topluluğa insan şaşıyor! Kim bu topluluk? Yüce Allanın Firavun'dan kurtardığı ve kutsal yerin kapılarına kadar getirdiği, buna rağmen korku ve ürkekliğin ruhlarını sardığı, kalplerini işgal eciererek esir aldığı Israiloğulları topluluğu!

Erkek iki adam! Bu konumda onların erkek adam olarak nitelenmelerinin açık bir Önemi vardır. Bunlar, erkekliği bitmiş ve yiğitliği tükenmiş bir topluluğuın içinden çıkan iki erkek adam! Dişiliğin zıddı erkeklik ile cesaret, kuvvet ve izzet anlamındaki erkeklik arasında fark vardır. Her erkek adamdır, ama her adam erkek değildir. "Müminlerden verdikleri sözü tutan erkek adamlar vardır"<sup>[261]</sup> buyuran Yüce Allah bu gerçeği ne güzel belirtmektedir!

Bu iki erkek adam, korkak ve ürkek topluluğa ne dedi?

Kapıdan onların üzerine yürüyün, dediler. Bu doğru söze iyice baktığımız zaman cihad, yani savaş ve zafer konusunda Önemli işaretler ve öğretiler içerdini görürü2.şöyleki;

a-Bu söz, savaşta önemli bir taktik olan taarruz savaşına işaret etmektedir. Askeri uzmanlar bunun zafere götüren bir

yol olduğunu söylüyorlar.Kim savaşı kazanmak istiyorsa taarruzla başlaması ve düşmanına bulunduğu yerde saldırması gerektiğini belirtiyorlar.Kapıdan onların üzerine yürüyün!

Kur'anı Kerim'in cihad ve taarruzla ilgili bu tesbitini şu âyetler de pekiştirmektedir:

"Ey müminler! Yakınıınızda bulunan kafirlerle savaşın.

Onlar sizde bir güç görsünler"[\[262\]](#)

"Düşman milleti kovalamakta gevşeklik göstermeyin. Eğer siz acı çekiyorsanız, şüphesiz onlar da sizin çektiğiniz gibi acı çekiyorlar. Oysa siz, onların Allah'tan beklemedikleri şeyleri bekliyorsunuz"[\[263\]](#)

Hız.Peygamberin cihad taktiği Kur'anın öğrettiği "Kapıdan üzerlerine yürüyün" taktiği olmuştur.Genellikle İslam düşmana taarruz eder, bulundukları yerde üzerlerine yürür ve ansızın saldırırdı.Özellikle Medine ve civarında yahudilerle yaptığı savaşları bu şekilde olmuştur. Kaynuka, Nadr, Hayber ve Kureyza yahudileriyle savaştığında bu taktiği uygulamıştır. Mekke'nin fethinde, Hevazin'le savaştığında, Tebuk'e sefer düzenlediğinde, Mute'ye asker gönderdiğinde ve Üsame ordusunu hazırladığında izlediği yol budur.

Ashab, Kur'anın bu işaretini kavramış ve rasulullahtan bu dersi öğrenmişlerdir. Savaşlarında Kur'anın işaret ettiği bu



taktiği uygulamışlardır. Hz.Ali şöyle demiştir : "Yurdunda saldırıya uğrayan her millet mutlaka yenilmiştir".

Çağımızda yahudiler bu savaş taktiğini kavramış ve Araplara "kapıdan üzerlerine yürüyün" ilkesini uygulamışlardır. Araplara ansızın saldırmış, savaşı onlar başlamış ve Araplara ilk darbeyi vurmuşlardır. Araplar ise onların saldırılarını zayıf, güçsüz ve yetersiz bir savunma ile karşılamışlardır. Onun için yahudiler savaşları kazanmış ve Araplar kaybetmişlerdir. Zira saldıran güçlü konumunda iken, savunan zayıf konumda olmaktadır.

Araplar "Kapıdan üzerlerine yürüyün" taktiğini bir defasında uygulamayı düşündükleri, yahudilere ilk darbeyi vurdukları zaman onları ansızın yakalamış, şaşkına çevirmiş ve savaşın başında yenmişlerdir. O savaştan önce ve savaş esnasında oynanan oyunlar, dönen dolaplar, gizli ittifaklar, yapılan hainlikler ve emperyalist süper güçlerin desteği olmasaydı topraklar ve insanlar işgalden kurtulmuş olacaktı.

Bu, Ekim 1973 Arap- israil savaşında oldu. Arap askerleri Süveyş Kanalı boyunca yahudilerin yaptıkları ve uzmanların aşılmaz dedikleri Barlev şeddini aşarak Sina çölünün içlerine kadar ilerlediler.<sup>[264]</sup>

### **Onlar Orada Bulundukça, Biz Girmeyeceğiz:**

Güçlü iki erkek adamın teşvikiyle korkak ve ürkek yahudi topluluğu ne yaptı? Verdikleri öğütten yahudiler ne kadar etkilendiler? Taarruz taktiklerine karşı tavırları ne oldu?

"Ey Musa! onlar orada bulundukça, hiçbir zaman oraya girmeyeceğiz. Git, sen ve rabbin savaşın. Biz burada oturacağız, dediler".

Hz.Musa'nın kendilerinden ümit kesmesini, teşvik etmeyi bırakmasını, savaşa teşvik edeceğim diye kendini yormamasını istediler. "Orada bulundukça, oraya hiç girmeyeceğiz" dediler. Girmeyeceklerini, pekiştirme

belirten "Ebed" ve gelecekte kesin olumsuzluk belirten "len" sözcükleriyle kat kat vurgulayarak açıkladılar.

Hiç girmemelerini, o milletin orada kaldığı süre ile sınırlandırmışlardır. Oranın halkı orayı terkedecek olursa, yahudiler oraya gieceklerdir.

Savaşmayacaklarını kesin olarak belirtmeleri, askeri seçeneği tercih etmediklerini, erkeklik, yiğitlik, izzet, şehitlik ve cennet yolunu istemediklerini, onun yerine zillet, meskenet, zayıflık ve korkaklığı seçtiklerini göstermektedir. Savaştan ve cihaddan nefret edip teslimiyeti ve oturmayı tercih etmelerinin sebebi korkaklıkları ve zilletleridir.

Yahudilerin izlediği bu yolu izleyen her milletin hastalığının temeli bu gevşeklik, korku ve zillettir. Bunlar cihad, çarpışma ve şehit olma yolunu red ederek zillet, zayıflık ve teslimiyet yolunu tercih ediyor, yapılacak direkt veya dolaylı görüşmelerle yahut barışçı baskılarla düşmana karşı galip geleceği kuruntusuna kapılıp hayal ve kuruntularla avunma yolunu seçiyorlar. Yahut düşmanın lütfen ve güle güle işgal ettiği topraklardan çekilmesini bekliyorlar. Bu mantığı da zeka, kavrayış, deha, gerçekçilik ve itidalin zirvesi sayıyorlar.

Yahudilere bakışlarında ve 1967 savaşından itibaren işgal ettikleri toprakları onlardan kurtarmada Araplardan özellikle yönetim kadrolarının tavrı bu şekilde değil midir? Bu kısır anlayış, basit düşünce ve geri zekalılık sebebiyle Filistin davasının gün geçtikçe geriye gittiğini ve bütün alanlarda yahudilere karşı Arapların bu davayı kaybettiklerini görüyoruz.

Halbuki bunlar diğer yolu; "Kapıdan üzerlerine yürüyün" yolunu tercih etselerdi, problemi daha çabuk çözer, davayı daha çabuk kazanır, düşmanı yener ve vatani kurtarırlardı.Çünkü bu yoldan başka bir çözüm yoktur. Araplar ve bütün müslümanlar bunu yapıyor mu? Bunlar doğru yolda yürüyorlar mı? Kapıdan üzerlerine yürüyorlar mı? Toprakları, kurtarıyorlar mı? Yahudileri yeniyorlar mı?<sup>[265]</sup>

### **Git, Sen ve Rabbin Savaşın, Biz Burada Oturacağız:**

Yahudiler Hz.Musa'ya askeri seçeneği red ettiklerini ve cihad etmeyeceklerini bildirdiler.Keşke bu korkaklık ve ürkeklike yetinselerdi! Ama ne gezer! Ondan daha utanç verici ve yüz kızartıcı bir cinayeti işlediler. "Git, sen ve rabbin savaşınız, biz burada oturacağız" dediler. Bu ifadelerine baktığımızda şunları görürüz:

a- Yahudiler korkaktır.Korkaklıkları cihad etmelerini engellemiştir. Çünkü zelil ve korkak kişi, ne kadar teşvik ve destek görürse görsün, cihad etmez.

b- Yahudiler, Hz.Musa'ya karşı küstahlık ve edepsizlik ederek "Git, sen ve rabbin savaşınız" dediler.

Şüphe yok ki korkak kişide utanmamak ve küstahlık birlikte bulunabilir. Bu korkak sıkıştınırsa, yüzünde bütün kapılar kapanırsa, batıl bütün çözümleri ve özürleri geçersiz olursa, açık ve kesin delillerle susturulur ve yüzünde bütün kapılar kapanırsa, küstahlık ve edepsizlik yaparak sövmeye kadar işi götürebilir.

c- Yahudiler peygamberleri, kurtarıcıları ve önderleri olan Hz.Musa'yı tek başına savaşmak üzere terketmişlerdir. Korkak kişiler her zaman samimi mücahidlere böyle yaparlar.Aşırıdır, ölçüsüzdür ve taşkındır, gibi bahanelerle onları yüzüstü yalnız bırakırlar.

**d-** Hz.Musa'ya "Sen ve rabbin git" dediler. Tekil kipiyle Rabbin! Sanki onların da rabbi değil, sadece onun rabbidir! Bu da Allaha karşı edepsizlikten başka birşey değildir.Sanki savaşıp çarpışmalarını isteyen bu rabbi onlar istemiyorlar gibi! Onun için yalnız Hz.Musa'nın rabbi gibi görmek istiyorlar.

Zayıf korkaklar sorumluluk, fedakarlık ve meşakkat istemezler. Onun için böyle yükümlülüklerden ve Allah yahut peygamber de olsa,onları kendilerine yükleyenlerden hoşlanmazlar.

Günümüzde nice zayıf ve korkaklar davetçi ve mücahitlere yahudilerin Hz.Musaya söylediği gibi söylemekte, onlara "Gidiniz, siz ve rabbiniz savaşınız, biz burada oturacağız" demekte,Yahudilerin Filistin'den çıkacaklarına, onları yenebileceğinize ve Allanın sizlerle beraber olduğuna gerçekten inanıyorsanız, gidiniz, rabbinizle beraber yahudilerle savaşınız ve gücümüzün yetmediği şeyleri bize yüklemeyiniz, demektedirler.

**e-** Biz burada oturacağız.Bütün teşvik, destek ve telkinlere rağmen orada oturdular. Ama niçin oturdular? Çünkü azim ve gayretleri kalmamıştır. Kalplerinde iman bitmiştir. İçlerinde izzet ve şeref duygulan körelmiştir. Cihad etme ve Allah yolunda şehit olma arzulan tükenmiştir. Yükümlülüklerin en ucuzunu ve fedakarlıkların en azını tercih

etmiş, onu da oturmakta görmüşlerdir. Bunun için zelil ve korkak olarak oturmuşlardır. Şartların tümü mevcut olmasına rağmen cihad etmekten kaçınan ve cihad etmek yerine oturmayı tercih eden bütün korkaklar böyledir.<sup>[266]</sup>

### **Ancak Kendime ve Kardeşime Söz Geçire Biliyorum:**

Hz.Musa, korkak milletin savaşmama konusunda kesin kararlarını dinledikten, kendisine ve Allaha karşı küstahlıklarını gördükten sonra Allaha yönelerek milletin kendisine karşı isyanlarını şikâyet etmiştir.Ancak kendime ve kardeşime söz geçirebildiğini belirterek "Rabbim! ancak kendime ve kardeşime söz geçirebiliyorum" demiştir.

Israiloğulları topluluğuna söz geçirememekte, görev verememektedir. Çünkü bu topluluk ona başkaldırmış ve emrini dinlememiştir.

Hz.Musa'ya niçin başkaldırıp isyan ettiler? Hz.Musa onlardan ne istemişti? Başkaldırıp isyan etmelerine yol açan nedir? Hz.Musa onların kutsal yere girmelerini, savaşıp cihad etmelerini söylemiş, izzet, şeref ve egemenlik yolunu seçmelerini söylemiştir.Böyle bir şey başkaldırmaya ve isyana yol açabilir mi? Şüphesiz böyle bir şeyi ancak korkak ve zelil kişiler yapabilir.

Hz.Musa onları ne zaman defterden silmiş ve ilişkilerini kesmiştir? Mısır'da ve Sina'da onlarla beraber uzun yıllar

yaşadıktan, eğitmek ve yola getirmek için çok sıkıntılar çektikten, psikolojilerine ve karakterlerine iyice vakıf olduktan sonra onlarla bağları kesmiş ve umudu tükenmiştir.

Hz.Musa onlaria ilişkileri kestikten sonra Yüce Allahtan yollarını ayırmasını istemiş ve " Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime söz geçirebiliyorum, artık bizimle bu yoldan çıkmış milletin arasını ayır, dedi"

Artık yahudiler, Hz.Musa'nın beraberliğine layık değildirler.Onunla beraber olma şerefini taşımaya layık değildirler.Çünkü ona başkaldırmış ve yoldan çıkmış insanlardır.Korkak ve alçak kimselerdir.Böyle olanlar mücahid kişilerle beraber olmaya layık olamaz.<sup>[267]</sup>

#### **O Yer Onlara Haramdır:**

Yüce Allah "Orası onlara haramdır" dedi.Cihad etmek ve savaşmaktan korktukları için Allah o yeri onlara yasakladı.Orayı kurtarma ve içinde yaşama onurundan onları yoksun bıraktı.Yüce Allahın kendilerine yazdığı kutsal toprak artık onlar İçin haram oldu. Niçin?

Hz.Musa, onlara kutsal yeri kurtarma ve içinde yaşama yolunu göstermiş, ama kendileri oraya giden biricik yolu

kabul etmemişlerdir. Hz.Musa onların yarar ve çıkarını istiyordu, izzet, şeref, üstünlük ve egemenlik sahibi olmalarını istiyordu. Başkalarına efendi ve üstad olmalarını

istiyordu.Bütün bunların tek yolu da cihad etmek ve savaşmaktı. Ama bunları kabul etmeyince bütün güzel meyvelerinden mahrum oldular.

Canları, kanları ve hayatları onlara çok tatlı geldi.Allah yolunda onları feda etmediler. Garantilenen büyük sonucun ücreti olarak bunları vermediler.

Cihadda fedakarlıkların zor olduğunu, yolun çetin ve uzun olduğunu biliyoruz. Kur'amn belirttiği gibi, insan bütün bunlardan hoşlanmaz.Hepsinin doğru olduğu inkar edilemez.

Ama cihadın sonucu da büyüktür. Değeri istenen ve arzu edilen bir şeydir. Hedefiyücedir. Bunların tümü cihad için yapılan bütün fedakarlıklara , onun için yapılan bütün harcamalara değmektedir.Onun için mücahid müminlere canları, malları, kanları ve sahip oldukları her şey basit gelmekte, her şeyi inanarak, severek ve isteyerek bu yolda feda etmektedirler.

Ne zamandan beri fedakarlık olmadan zafer ve üstünlük kazanılmıştır? Ne zamandan beri vergisiz kahramanlık ve yiğitlik olmuştur? Ne zamandan beri hayat sıkıntısız ve meşakkatsiz olmuştur? Ne zamandan beri cennet ücretsiz ve karşılıksız olmuştur?

Oturdukları yerden zafer ve kurtuluş bekleyenler avuçlarını yalasınlar! Korkakça ve alçakça hayat sürerken



izzet,üstünlük ve egemenlik isteyenler düş görmektedirler. Cihad etmeden ve şehid olmadan Allahın cennetini arzu edenler hayal içinde yüzerler.

Yahudiler, korkakça ve alçakça oturmayı tercih ettikleri için seçimde başarısız olmuş ve sınavda kaybetmişlerdir. Onun için kutsal yeri kurtarma şerefinden yoksun olmuşlardır. Üstünlük, erkeklik, hürriyet ve egemenlik yolunda yürüme onurundan mahrum kalmışlardır. Halbuki bu yol, yiğit erkeklerin özlediği, canlarının çektiği ve dört gözle beklediği bir yoldur.

Çağımızda yahudiler kutsal toprakları işgal etmiş, Arap olan ve olmayan müslümanlar onlarla savaşmaktan korkmuş, izzet, yiğitlik, kurtuluş ve zafer yolunu, kısaca cihad yolunu red etmiş,onun yerine zillet, zayıflık ve dilencilik yolunu terih etmiştir.Basit bir toprak parçası da olsa yahudilerin işgal ettikleri vatandan bir parça tasadduk etmeleri için hem onlardan hem başkalarından dilencilik yolunu seçmişlerdir. Kılıçlarını kınlarına sokmuş, silahlarını bırakmış, zeytin dallarını kaldırmışlar, barış güvercinleri uçurmuşlar, ama ellerine hiçbir şey geçmemiş ve geçmeyecektir de!

Bu aldatıcı serabı kendi istekleriyle seçtikleri için cihad ve şehit olma yolunu yitirmişler, vatani kurtarma şerefini kaybetmişler, zillet, meskenet ve korkaklık yolunu tercih

etmişlerdir. Böylece Allah onları cihad etme ve vatani kurtarma şerefinden mahrum bırakmıştır. "Onlara haramdır" sözü sanki bunlar için söylenmiştir.

Şüphesiz cihad etmek, vatani ve kutsal değerleri kurtarmak büyük bir onurdur, üstün bir madalyadır, rabbani yüce bir iütuftur.Yüce Allah bunları layık olmayanlara vermek istemez. Hezimet nesli zafer kazanamaz, zilletin sloganları izzete götüremez. [\[268\]](#)

#### **Yer Yüzünde Kırk Yıl Dolaşmaları:**

Yüce Allah, bu korkak yahudileri cihad, kurtuluş ve kutsal toprakta yerleşme şerefinden yoksun bıraktı ve Sina çölünde kırk yıl dolaşmaya mahkum etti. Niçin kırk yıl?

Kırk yıl, iki neslin hayatını içerir. Bu belirlemeden amaç, hiçbir teşvik, tahrik ve desteğin yarar vermediği Israiloğullarından bu korkak neslin tükenmesidir. Kendisinden cihad etmesi beklenmeyen bir nesildir. Çünkü .hiçbir gayreti ve şahsiyeti kalmamıştır. Bu neslin ölümüne kadar beklenecek ve kendisinden sonra cihad ve kurtuluş ruhu taşıyan yeni bir nesil gelecektir.Kırk yıl, bu kuşağın tükenmesi için yeterli bir süredir.

Ecelinin yaklaştığını beklerken bu nesil ne yapacaktır? Yapacağı şey, Sina çölünde kırk yıl dolaşmaktır. Kırk yıl yer yüzünde dolaşacaklardır.

Sina çölünde dolaştılar. Çölde yaşadılar. Hayatın zorluklarını çektiler ve geçinmenin sıkıntılarını tattılar. insan, bu korkak neslin başına gelenlere şaşıyor!

Allah, onlara erkeklik ve izzet yolunu açmış, ama o yolda yürümeyi red etmişler. Cihad etmek ve bedelini ödemek şartıyla kutsal toprakta bolluk ve rahatlık içinde yaşamaya çağırmış, ancak kendileri bunu göze alamamışlardır. Onun yerine Allah kendilerine çölde dolaşmayı vermiştir.

Kutsal yere bedel, çölde dolaşmak! Bu bedeli nasıl kabul ettiler? iyi olanı nasıl kötü olanla değiştirdiler? Böyle zarar eden bir ticaret yapmalarının sebebi nedir?

Şüphesiz sebep korkaklık, zayıflık, gevşeklik ve umursamazlıktır. Yaşama hırsıdır. Çölde yaşamayacaklar mı? Canları ve kanları korunmayacak mı? Canlarını ve anlarını kurtardıktan sonra kutsal yere gitmek için kendilerini neden tehlikeye atsinlar? Kutsal yeri bıraksınlar ve yaşamalarını sağlayacak çölü kabul etsinler! Yüce Allah onlar için " Yaşamak için insanların en düşkününü olduklarını görürsün"<sup>[269]</sup> derken, bu gerçeği ne güzel dile getirmektedir!

Çölde dolaşmanın birtakım hikmetleri olduğunu görüyoruz. Şöyle ki:

1- Çöl, kutsal yerin karşılığıdır. O halde üçüncüsü olmayan sadece iki yol vardır;

Ya izzet ve şerefle düşmanla savaşıma, zaferle toprağı kurtarma ve egemenlik sahibi olarak yaşama yolu.

Ya da korkaklık, zillet ve ne şekilde olursa olsun yaşamaya düşkünlük, can ve malda fedakarlığa yanaşmama yolu. İşte bu yol, sapmaya, kaybolmaya ve çölde yaşamaya götürür.

O nesil bu ikinci yolu seçmiş ve sonucunu hak etmiştir. Bu da cihad yolundan gitmeyen ve kahraman mücahitlerin yolunu izlemeyen herkes için kaçınılmaz bir sonuçtur.

Allah yolunda cihad emeyenler ve düşmanla savaşmayanlar kaybederler, kaybolurlar ve çöllerde dolaşmaya mahkum olurlar. Görüldüğü gibi, ümmet cihad yolunu seçmediği zaman hayatından, varlığından ve gücünden ne kadar kaybetmektedir!

Genel bir zarar ve tam başıboş bir dolaşma! Cihad yolunu tercih etmeyenler mallarını, zamanlarını, ömürlerini, yeteneklerini, güçlerini, enerjilerini, imkanlarını, emeklerini, emellerini, gençliklerini, vatanlarını, tarihlerini, varlıklarını ve mutluluklarını yitirirler.Cihadı bırakmakla ne kadar zarar ederler!

Çağımızda İslam ümmetinde gördüğümüz ve yaşadığımız budur. Müslümanlar, savaşıma yolunu red ettiler ve zillet içinde

çetin barış yolunu seçtiler. Onun için her yönden kuşatan bir çöl, genel bir kayıp ve kapsamlı bir zarar içine düştüler.<sup>[270]</sup>

2- Çölde dolaşma, o korkak kuşağın ölmesi içindi. Çünkü zelil ve korkaklar, ne kadar yerinde ve haklı olursa olsun, cihad çağrısını kabul etmezler. Onun için insanların cihad yolunda yürümesi isteniyorsa, mutlaka korkak neslin bir yana bırakılması gerekir.Ölmesi ve yerine yeni bîr neslin yetişmesi için o nesil terkedilir.Çünkü inşaları yormakta, ayakbağı olmakta ve birlikte yürümemektedir.

Meyve vermesi için çabaların yeni bir ruh ve yeni yöntemlerle yetişecek yeni bir nesle yönelmesi gerekir.

Niçin bazı kişiler korkak insanlara seslenmeyi sürdürerek kendilerini yormakta,boşuna emek çekmekte, cihada ve toprakları kurtarmaya çağırmakta, projeler sunmakta ve onlara umutlar bağlamaktadır?

Korkak insanlar bu dilden anlamazlar, bu sesi işitmezler ve bu çağrıya icabet etmezler. "Doğrusu, seslendiğin kişide hiçbir hayat yoktur. Ölüye yara hiçbir acı vermez"

Vakitlerinizi ve çabalarınızı yeni bir nesi! meydana getirmek için harcayınız! Yiğitlik ruhu ile yetişen, zillet ve

korkaklığı yenen, cihad etmeyi ve şehid olmayı özleyen yeni bir nesil! Konuşmanın yarar sağladığı ve eğitimin ürün verdiği nesil budur.

3- Çölde dolaşmanın hikmetlerinden biri de şudur: Sina, hayat şartları çok zor olan bir öldür. Tabiat şartları çetindir. İçinde hayat zordur. Yüce Allah, İsrailoğullarından yeni bir yetişme ile yetişecek olan yeni bir nesil için orayı seçmiştir. Kutsal yere girmesini ve zorbalardan kurtarmasını sağlayacak özel bir disiplinle hazırlanması için çölde yetişmesini dilemiştir.Nitekim öyle de olmuştur.

Bu da bize cihad edecek nesli meydana getirmenin ve cihad ruhu ile yetişmesi için gerekli uygun ortamları hazırlamanın önemini hatırlatmaktadır.

Her şeyden Önce lüksü, israfı ve aşağılık yaşamayı bırakmak, eğlenceden, anlamsız yaşamaktan ve tükenmekten kurtulmak, nazlı yaşamayı, ahlaksız eğlenceyi ve öldürücü lüks tüketimi terketmek, heveslere ve zaruri olmayan şeylere kulluğa son vermek gerekir.

Cihad neslinin bu zorunlu olmayan tüketim şekillerini en aza indirmesi, dünyaya bağlanmamayı öğrenmesi, dünyevi zevk, lezzet, aldatıcı ve saptırıcı şehvetlerinin üstüne çıkması, onlara esir olmaması, onları cihada tercih etmemesi, bu lezzet ve şehvetler içinde yaşamayı düşünerek düşmana karşı cihaddan korkmaması için bunlardan uzak yetişmesi gerekir.<sup>[271]</sup>

### **Yoldan Çıkmış Bir Millet İçin Üzülmeğe Değmez:**

"Yoldan çıkmış bir millet için üzülmeğe değmez" Milletinde beklediği himmeti bulamayınca üzülen Hz.Musa'ya Yüce Allahtan bir tessellidir bu. Yoldan çıkmış millet için üzülmemesi ve yas tutmaması için ona yapılan rabbani bir yönledirme!

Hz.Musa, onları eğitmede ve teşvikte kusur etmedi. Ama onlar Hz.Musa ilei işbirliği yapmayı red ettiler. Söylediğini kabul etmediler. Çünkü yoldan çıkmışlardır. O halde onlar için neden üzölsün!

Bu cümle, Hz.Musa'nın söylediklerini red etmelerinin sebebini de göstermektedir. O da fasık olmaları, yani yoldan çıkmış olmalarıdır.

Fasıklık, Allanın emirlerini tutmamaktır. Farenin deliğinden çıkmasına sözlükte fasıklık denir. Israiloğulları da fasık olmuşlardır.Allahın kendilerine belirlediği sınırların dışına çıkmış ve verdiği emiriere başkaldırmalardır.

Bu öyküde "Fasıklar" sözcüğü iki defa geçmektedir. Birincisi, Hz.Musa'nın "Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime söz geçirebifiyorum, bizimle fasık olan milletin arasını ayır" deyişinde geçerken, ikincisi de Yüce Allahın " Fasık olan millet için üzölme" sözünde geçmektedir.

Onlar fasıktırlar.Musa onlardan ilişkilerini kesti.Fasık oldukları için de Yüce Allah onlar için üzülmemesini söyledi. Bütün fasıklar her zaman böyledir.<sup>[272]</sup>

#### **Öyküden Alınacak Dersler:**

1- Öykü, yahudilerin yoğruldukları zayıflık, korkaklık ve zillet karakterini ortaya koymaktadır.

2- İsrailoğullarının Hz.Musa'ya başkaldırmasını ve emirlerini yerine getirmeyi red etmesini anlatmaktadır.

3- Yüce Allaha ve Hz.Musa'ya karşı İsrailoğullarının gösterdiği küstahlık ve samimiyetsizliği belirtmektedir.

4- Kutsal yer olan Filistin topraklarını Yüce Allah yahudilerden belirli bir dönemde yaşamış belirli bir sınıfa yazmıştır.Bunlar da iman ve yiğitlik üzere yetişen mümin kişilerdir. Ama onlardan sonra gelip hakkı kabul etmeyen, onunla savaşan torunlarının kutsal topraklarda hiçbir hakkı yoktur.<sup>[273]</sup>

5- Yüce Allanın İsrailoğullarını başka milletlere üstün kılması ve hiçbir millete vermediğini onlara vermesi, genel ve sürekli olmayıp yalnızca Hz.Muhammed'in peygamberliğinden önce yaşamış mümin kişilerine özgüdür.

6- Yahudilerin korkaklık ve ürkeklikleri cihad yolu ile çözümü bırakmaya, onun yerine hayali çözümü tercih etmeye götürmüştür. Çünkü onlar oturdular ve kutsal topraklardaki



zorba milletin kendi istekleriyle orayı boşaltmalarını umarak beklediler.

7- O korkak neslin içinden inanmaları sebebiyle korkmayan sadece iki erkek çıkmıştır.

8- Yalnızca Allahtan korkmak ve başkasından korkmamak,Yüce Allahın kullarından dilediği kişilere verdiği büyük bir nimettir.

9- Öykü, savaşta kazanmanın en iyi yolunun taarruz olduğunu anlatmaktadır. Kur'an âyetleri bunu açıkça belirtmektedir.

10- Şüphesiz bir yere yerleşenler kendi istek ve iradeleriyle yerlerinden çıkmazlar. Bugün Filistin'de yahudilerin yaptığı gibi, haksızlık ve zulümle işgal etmiş de olsa, galip olan kişi kendi irade ve isteğiyle zaferini bırakmaz, işgal ettiği yerlerden lütfen ve bağış olarak çekilmez.

11- Korkak ve tenbel kişi çalışmak ve cihad etmek yerine, oturmayı tercih eder.

12- Tenbel, zayıf ve korkak kişi savaşma, toprakları kurtarma ve şehid olma şerefinden yoksun kalır. Layık olmadığı için de bu erdemlerden yoksun olurlar.

13- Hezimet nesli bağımsızlık ve toprakları kurtarma neslinden başkadır. Zillet ve korkaklıkla yetişen kişilerden cihad yapması beklenmez ve onlara ümit bağlanmaz.

14- Savaşı ve cihadı terketmek çölde dolaşmaya ve yok olmaya götürür. Ümmet, hayatının bütün alanlarında bunu yaşamaktadır. Onu birleştirecek, şaşkınlığını giderecek, serserice dolaşmaktan kurtaracak ve sözbirliğini sağlayacak tek şey, bunlar için savaşmaktır.

15- Cihad edecek, şehid olacak, ümmeti ve kutsal topraklarını kurtaracak nesli uygun cihad ortamında cihad ruhu ile yetiştirmek gerekir. Bu ortamda lüks ve eğlenceyi bırakması, şehvetine ve uçkuruna düşkün olmaması, ciddi ve yiğitçe hayat sürmesi, şehid olmayı ve cenneti arzu etmesi için böyle bir eğitimle bu neslin yetiştirilmesi gerekir.<sup>[274]</sup>

## V- İSRAİLOĞULLARININ İNEK KESME ÖYKÜSÜ

### Kuranda, İsrailoğullarının İnek Kesme Öyküsü

"Musa milletine: "Allah, muhakkak bir inek boğazlamanızı buyuruyor" demişti. "Bizi alaya mı alıyorsun?" dediklerinde de, "Cahillerden olmaktan Allaha sığınırım" dedi.

"Bizim adımıza Rabbine yalvar da onun mahiyetini bize bildirsin"; dediler. "Onun ne pek kart, ne pek körpe, ikisi ortası bir inek olduğunu söylüyor, size emrolunanı yapın" dedi.

"Rabbine bizim adımıza yalvar da ne renk olduğunu bize bildirsin" dediler. "Onun, görenlerin içini açan parlak sarı renkli bir inek olduğunu söylüyor" dedi.

"Rabbine bizim adımıza yalvar da, mahiyetini bize bildirsin, çünkü inekler birbirine benzemektedir. Allah dilerse, biz şüphesiz doğruyu bulmuş oluruz" dediler.

"Yeri sürüp ekini sulayarak boyunduruk altında ezilmemiş, kusursuz, alacasız bir inek olduğunu söylüyor" dedi.

"Şimdi gerçeği bildirdin" deyip ineği boğazladılar, ama az kalsın bunu yapmayacaklardı. Siz bir kimseyi Öldürmüş ve bunu birbirinize atmıştınız. Oysa Allah gizlemekte olduğunuzu ortaya çıkaracaktı.

"İneğin bir parçasıyla ona vurun" dedik. İşte böylece Allah ölüleri diriltir ve aklınızı kullanmanız için size âyetlerini gösterir.

Sonra kalpleriniz yine katüaştı, taş gibi, hatta daha da katı oldu. Nitekim taşlar arasında kendisinden ırmaklar fışkıran vardır, yarılp su çıkan vardır, Allah korkusundan yuvarlananlar vardır. Allah yaptıklarınızı bilmez değildir" [\[275\]](#)

### **Âyetlerde Anlatılan Öykünün Özeti:**

Hız.Musa zamanında faili meçhul bir öldürme olayı meydana gelmiş, birbirlerini öldürmekle suçlamışlar ve aralarında hüküm vermek üzere olayı Hız.Musa'ya götürmüşler.

Yüce Allah, gözle görülür maddi bir mucize yolu ile katilin kim olduğunu göstermek istemiş ve Hız.Musa'ya sıradan

bir inek kesmelerini emretmesini bildirmiştir. Herhangi bir inek alıp kesselerdi emri yerine getirmiş olacaktı. Ama yahudilerin uygulamayı saksaklama ve tartışma huyu buna engel olmuştur.

Hız.Musa'dan ineğin yaşını sormuşlar. Küçük veya büyük olmayıp orta yaşlı olduğunu söylemiştir.

Rengini sormuşlar. Parlak sarı renkli ve görenlerin içini açan bir inek olduğunu belirtmiştir.

Ne yaptığını sormuşlar. Sahipleri tarafından sevildiğini, çift sürmediğini ve ekin sulamadığını söylemiştir. Sonunda ineği kesmişler. Ama neredeyse kesmeyeceklerdi.

Sonra, Hız.Musa, kesilen ineğin vücudundan bir parça ile öldürülmüş adama vurmalarını emretmiş, onlar da vurmuşlar.Allah öldürülen adamı diriltmiş, ona ruh vermiş, adam beni falan kişi Öldürdü, diyerek kimin Öldürdüğünü söyledikten sonra tekrar ölmüştür. Bunu da Israiloğulları şaşkın bakışlarla ve dehşetle seyretmişlerdir.<sup>[276]</sup>

### **Öykü Hakkında İsrailiyyat Haberler:**

İsrailiyyat haberleri nakledenler bu öykü ile ilgili olarak şunları anlatırlar:

İsrailoğullarından bir genç varmış, çok zengin bir de amcası varmış, amcasının çok güzel bir kızı varmış, kızıyla evlenmek ve mallarına varis olmak için genç, amcasının biran

Önce ölmesini beklemiş, ama adam bir türlü ölmemiş ve ömrü uzadıkça uzamış, genç, amcasının çabuk ölmesini istemiş ve gidip öldürmüş, cinayetin faili meçhul olması ve kimsenin kendisini öldürmekle suçlamaması için ölünün cesedini evlerden birinin Önüne bırakmış, evin kapısı önünde oturup ağlamış ve sahiplerini amcasını öldürmekle suçlayarak kan diyetini istemiş, ev sahipleri ise yemin ederek adamı öldürmediklerini söylemişler.

Konuyu Hz.Musa'ya anlattıklarında bir inek kesmelerini söylemiş.Adamlar tuhaf bakmışlar ve meşgul oldukları konu ile bunun bir ilgisinin bulunmadığını sanarak Hz.Musa'ya itiraz etmişler.Fakat Hz.Musa isteğini tekrar etmiştir, ineğin yaşını, rengini ve işini sorarak kendilerini zora sokmuşlar, Hz.Musa hepsine cevap vermiştir.

Hz.Musa'nın verdiği nitelikleri almışlar ve bu niteliklere sahip bir inek aramaya koyulmuşlar. İsrail oğullarında aramışlar, fakat bu niteliklere sahip sadece bir tek inek bulmuşlar. Bu ineğin de haliyle israiliyyat bir kıssası varmış.

Bu inek yetim ve fakir bir gencinmiş, genç, ölmüş babasına ve hayatta olan annesine çok çok saygılıymış.

İneği kendilerine satması için pazarlık yapmışlar, genç gittikçe fiyatı yükseltmiş, yüz dinar, ikiyüz dinar, dörtyüz dinar, sekizyüz dinar vermişler, razı olmamış ve teraziye koyup

ağırlığınca altın vermelerini istemiş, böyle başka bir inek bulamadıkları için gencin istediklerini kabul etmek zorunda kalmışlar ve istediğini vermişler, o da anne babasına itaatkar olduğu için en büyük zenginlerden olmuştur.

İneği alıp kesmişler, sonra ondan bir parça almışlar. Ön ayak mı, arka ayak mı, but mu, başı mı, ..mı mı.....mı? konusunda israiliyyat ravileri alabildiğine ihtilaf etmişler. Sonunda alınan parça ile öldürülen adamın vücuduna vurmuşlar. Allah öldürülen adamı diriltmiş, adam konuşarak "Yeğenim falan beni öldürdü" demiş ve tekrar ölmüş.

Bunun üzerine işlediği cinayetten dolayı Öldüren genç amcasının mirasından mahrum edilmiştir. O günden beri öldüren kimseye öldürdüğü kişinin mirasından bir şey verilmemiştir."<sup>[277]</sup>

İsrailiyyat olan bu rivayetlerin bir kısmı Bakara süresindeki öyküde bulunmaktadır.Onun için onları alıyor, kabul ediyor ve bağlı kalıyoruz. Bazıları ise öyküde yer almamaktadır. Biz de o konuda bir şey söylemiyor ve

söylenenleri kabul etmiyoruz. Ne kendimizin, ne başkaların Kur'anı Kerimi mitoloji, batıl ve masal olan israiliyyat ile tefsir etmesini caiz görmüyoruz."<sup>[278]</sup>

### **Allah, BİR İnek Kesmenizi Emrediyor:**

Hız.Musa, milletin bir inek kesmesini istedi."Allah size emrediyor"dedi. Bu Allanın emri olup kendisinin emri değildir. Allanın emrinin kabul edilmesi ve yerine getirilmesi gerekir.

Hız.Musa, milletin huyunu,emirleri savsakladıklarını ve yerine getirmekten kaçındıklarını bildiği için bu emri hemen yerine getirmelerini istemektedir. Onun için emri Allanın verdiği söylemiştir. Emri kendisinin verdiği söyleseydi, belki de tartışmaya girer ve yerine getirmeyi red ederlerdi. Halbuki peygamberin emrini yerine getirmek vacipir. Çünkü bir şeyi kendiliğinden değil, Allahın emriyle istemektedir. Bu bakımdan peygambere itaat etmek, Allaha itaat etmektir.

Onlara Allahın emrinin açık ve net olup bir inek kesmek olduğunu belirtmiştir.

Bir inek! Evet, bile bile belirsiz getirilen bir inek kelimesi. Belirsiz isim genellik ifade eder.Bir inek kesiniz, herhangi bir inek.Rengi, büyüklüğü, yaşı, yaptığı iş ve fiyatı önemli değildir. İnek çeşitlerinden herhangi bir inek.

Kabul etmek ve yerine getirmek isteyen için işin kapalı olması mümkün değildir. Çünkü ifade çok net ve açıktır.<sup>[279]</sup>

### **Bizi Alaya Mı Alıyorsun?**

Yahudiler Allah ve Rasulüne itaat etmediler ve emri hemen yerine getirmediler. Nasıl yapabilirler ki? Çünkü uygulayan ve emri tutan kalplere sahip değildirler.

Peygambere saygı gösterip emrini derhal yerine getirecekleri yerde, ona karşı küstahlık yaparak edepsizlik ettiler. Bizi alaya mı alıyorsun? diyerek ona itiraz ettiler.

Böyle bir istekte bulunurken bizimle dalga mı geçiyorsun? dediler. Öldürenin kimliğini ortaya çıkarma ile bir inek kesme arasında ne ilişki vardır? Biz sana meselemizi çözmen için geldik, katili bilmek istiyoruz, Allahın izniyle gaybı bilen bir peygamber olduğuna göre katili bize söylemen gerekir. Katili ortaya çıkarmak yerine, bizden bir inek kesmemizi istiyorsun. Bu tuhaf bir istek. Bizimle dalga geçtiğini gösteriyor, dediler.

Bu itiraz, yahudiilerin peygamberlere karşı tutumunu, onlarla ilişkilerinin mahiyetini ve Allahın emirlerine karşı tavrını göstermektedir. Şöyieki:

**a-** Allahın emrini bir nevi alaya alma ve eğlenme olarak görüyorlar.

**b-** Bu istekle Hz.Musa'nın kendilerine temel konularını unutturmak istediğini düşünüyorlar.



c- Ciddi olan Hz.Musa'nın kendilerine verdiği emirlerle alaya aldığını, dalya geçtiğini, oyun ve eğlence peşinde olduğunu sanıyorlar.

Bütün bunlar, Hz.İbrahim'in milletinden sadece Allaha İbadet etmelerini ve putlara ibadeti bırakmalarını isterken söylediği şu sözleri bize hatırlatmaktadır:

"Andolsun ki İbrahim'e daha önce doğruyu göstermiştik. Biz onu biliyorduk. Babasına ve halkına şöyle demişti: Nedir bu tapınıp durduğunuz heykeller? demişti. Babalarımızı onlara tapar bulduk, dediler. İbrahim:" And olsun ki sizler de, babalarınız da apaçık bir sapıklık içindesiniz" deyince, "Sen bize gerçeği mi getirdin, yoksa şaka mı ediyorsun?" dediler. O şöyle dedi: Hayır.Rabbiniz, göklerin ve yerin rabbidir ki onları O yaratmıştır. Ben de buna şahitlik edenlerdenim"

Hız.İbrahim'in kafir kavmi, "Bize gerçeği mi getirdin, yoksa şaka mı ediyorsun?" diyerek itiraz ettiler. Hz. Musa'ya inandığını iddia eden kavmi de kendisine itiraz ederek "Bizi alaya mı alıyorsun?" diye itiraz ettiler. Her iki itiraz arasında bir fark var mıdır?

Bir fark görmüyoruz. Sadece itiraz edenler farklıdır. Hz.İbrahim'in itiraz eden halkı kafir olup putlara tapmaktadır. Hz.Musa'ya itiraz edenler ise, ona inanmaktadır. Fakat inandıkları ve tabi olduklarını söyledikleri peygamberin

kendilerini alaya alabileceğini ve kendileriyle dalga geçebileceğini düşünen bir millete acaba ne demeli?!

[280]

### **Cahillerden Olmaktan Allaha Sığınırım, Dedi:**

Hız.Musa, kendileriyle alay etmediğini söyleyerek kavminin itirazını red etti ve cahillerden olmadığını söyleyerek "Cahillerden olmaktan Allaha sığınırım" dedi.

Bu da gösteriyor ki, özellikle dini konularda ve seri hükümlerde alay etmek ve dalga geçmek bir cahilliktir.

Cahildirler! Dinlerini alay ve eğlence konusu yapanlar cahildirler. Dinleri olan islamı ve hükümlerini alay ve eğlence konusu yapanlar cahildirler.

Cahildirler! İslamın hükümlerini, değer ve öğretilerini fıkralarla alay konusu yapanlar ve bundan zevk alanlar cahildirler.

Cahildirler! Hem kendilerinin, hem başkaların hayatını sürekli gülme, alay etme ve komediye çevirenler cahildirler.

Gerçek müslüman ciddidir ve değerlerine bağlıdır. Şaka yapabilir ama gerçeklerden başkasını söylemez. Gülebilir, ama edep ve ağırbaşlılığını yitirmez. Hayatını alay ve eğlence, komedi ve oyun haline getirmek, müslümanın hayattaki hedef ve misyonu ile bağdaşmaz.Ciddi bir müslüman cahillerden olmayı kabul etmez.

[281]

### **Bizim İçin Rabbine Yalvar, Dediler;**

Bu ifade yahudilerin başka bir küstahlığını, Yüce Allahtan söz ederken ve peygamberleriyle konuşurken sergiledikleri bir başka saygısızlığı göstermektedir.

Bizim için rabbine yalvar! Senin rabbin. Kedilerinin rabbi değil, onun rabbi,Bizim rabbimiz ile senin rabbin ifadeleri arasındaki büyük fark açıktır.

Bunu isteyen Allah sanki bizim rabbimiz değil de, senin rabbindir.Bize bu emri veren senin rabbin.Istenen şeyi ve meseleyi bize açıklaması,bizi belirsizlikten kurtarması için rabbine yalvar.

Yahudilerin karakterini ortaya koyan bu konuşmaları nerede, Allaha yalvarırken ve Hz.Muhammed'le konuşurken serapa edep ve saygı olan ashabın konuşmaları nerede! Bunu aktaran Kur'andan bir örnekle gösterelim. Yüce Allah buyuruyor:

"İşittik ve itaat ettik, rabbimiz bizi bağışla,dönüş ancak sanadır, dediler.Allah, kişiye gücünün yetmediğini yüklemeyiz.Kazandığı iyilik lehine, yaptığı kötülük de aleyhinedir.

Rabbimiz! Eğer unutacak veya yanılacak olursak, bizi sorumlu tutma. Bize gücümüzün yetmeyeceği şeyi taşıtma, bizi

affet, bizi başışla, bize acı. Sen mevlamızsın. Kafirlerle karşı yardım et."<sup>[282]</sup>

### **İneğin Yaşını Sordular:**

"Rabbine bizim adımıza yalvar da onun mahiyetini bize bildirsin, dediler. Onun ne pek kart, ne de pek körpe, ikisi arasında bir inek olduğunu söylüyor, dedi."

Israiloğulları belirsizliğin ineğin yaşında olduğunu sandılar ve yaşını belirleyecek olursa ineği tanıyacaklarını söylediler. Onun için mahiyetini sordular.

Onların sorusuna " O diyor ki" diyerek cevap vermiş ve cevap verenin kendisi değil, yüce Allah olduğunu belirtmiştir. Böylece kendilerine emri tutmaları ve yerine getirmeleri gereğini hissettirmek istemiştir.Evet, bu cevap Allanın buyruğudur. Bu da emrini derhal yerine getirmenizi gerektirmektedir.

Orta yaşlıdır.Ne yaşlı ve karttır, ne de küçük körpedir. Orta yaşta olması, herhalde hayvanlar arasında orta yaşlı hayvanların etinin en lezzetli ve hoş olduğunu göstermektedir.Küçük yaşta olan hayvan körpe olup henüz gelişmesinin başlangıcında sayılır. Bu yüzden besin değerleri az olabilir. Kart ve yaşlı hayvanın eti de katı ve sert olup birtakım besin değerleri azalmaktadır.<sup>[283]</sup>

### **Size Emredileni Yapınız:**

Hz.Musa, halkının Allanın emrini yerine getirmeyi savsaklamalarına şaşmış, hiç gereği ve yararı olmayan, sadece sorumluluktan kaçma ve uygulamaktan kaçınmaya yolaçan çok soru sormalarından ve kararsızlıklarından rahatsız olmuştur. Onun için "Size" emredileni yapınız" diyerek emri yerine getirmelerini istemiştir.Böylelikle Allanın emirlerine karşı takındıkları tavrı değiştirmelerini ve verilen emirleri hemen yerine getirmek için çabalamalarını istemektedir.

Allahın emirlerini, itiraz etmek ve savsaklamak için değil, yerine getirmek ve uygulamak için almaları gerekir.

Yahudilerin bu tavrı ile ashabın Hz.Peygamberin emirlerine karşı tavrı arasında dağlar kadar fark vardır. Çünkü ashap Rasulullahın emirlerini uygulamak, yerine getirmek ve itaat etmek için alırlardı.Bu konuda eşsiz örnekler vermişlerdir.<sup>[284]</sup>

### **İneğin Rengini Sordular:**

Hz.Musa'nın kendilerinden istediğini yapmadılar ve ineği kesmek için hemen davranmadılar. Kararsız tavırları ve savsaklamaları kendilerini başka bir soru sormaya götürmüştür.

İneğin yaşı konusunda belirsizliği giderince, bu sefer belirsizliğin rengine olduğunu söylediler.ineğin rengini bilmediklerini, bilseler hemen keseceklerini belirttiler. "Bizim

için rabbine yalvar da ineğin renginin ne olduğunu açıklasın" dediler. "O, görenlerin hoşuna giden, parlak sarı renkli bir inek olduğunu söylüyor" diyerek belirsizliği gidermiştir.

Renginin parlak sarı olduğunu belirtmiştir .Yani sarı dışında hiçbir kılının bulunmadığını, katıksız sarı olup alacalı veya karışık renkli olmadığını söylemiştir. Üstelik görenlerin zevkini okşamaktadır.Bu açıklamadan bazı işaretleri yakalamaktayız. Şöyle ki:

1- Parlak sarı inek, sahiplerinin yanında çok değerlidir. Çünkü görenleri sevindirir.Onun için onu ancak yüksek bir fiyatla satarlar. Bu da alacak olanlar için bir zorlaştırmadır.

2- Parlak sarı renk, sevimli olup görenlerin hoşuna gitmektedir.

3- Fıtratı bozulmamış insan, güzel renkleri sevme duygusuna sahiptir. Güzel şeyleri sevmek, kesinlikle dine aykırı olmadığı gibi, ona bağlı yaşamaya da aykırı değildir. Aksine, din buna işaret ederek teşvik etmektedir. Hayvansal duygulara ve ölçüsüz şehvetlere dönüşmemesi için ona sınırlar ve ölçüler getirir.

4- Hayvan, meyve, yiyecek, elbise veya ev eşyası ne olursa olsun, müslümanın bir şey satın aldığı zaman görenlerin hoşuna gidecek güzel olanı alması tercih edilir.Estetik zevk seçim yapmanın temelidir.

5- Bu, aynı zamanda müslümanın hayatını güzelleştirmeye ve sevindirecek şeyler görmesini sağlamaya bir çağrıdır. Böylece psikolojik bir sevinç, estetik bir zevk ve güzellik duygusuyla hayatını yaşayacak, görevini yerine getirecek ve işini yapacaktır.<sup>[285]</sup>

#### **İnekler Birbirine Benzer, Dediler:**

Hz.Musa'ya üçüncü soruyu sordular ve belirsizliğin ne iş yaptığında olduğunu söylediler. "Rabbine yalvar da ineğin mahiyetini bize belirtsin, dediler"

İşte burada geç kaldıklarını, gevşek davrandıklarını, işi savsakladıklarını ve yararı olmayacak şeylerin peşine düştüklerini anladılar. Onun için geç kalmaları ve bu tür sorular sormaları sebebiyle Hz.Musa'dan özür dilediler. "Bizce inekler birbirine benziyor, Allahın izniyle doğruyu bulacağız", ama işin içinden çıkamadık. Çünkü inekler birbirine benziyor, inekler arasından hangi ineğin istendiğini bilemiyoruz, dediler.

Evet, bütün inekler onlar için benzerdir.Ama bunun sebebi kimdir? Elbette kendileridir. Hz.Musa'ya herhangi bir soru sormasalardı, verilen emri hemen yerine getirselerdi ve inekler arasından herhangi bir inek alıp kesselerdi, onlar için bir belirsizlik meydana gelmeyecek, inekler birbirine benzemeyecek ve emri yerine getirip isteneni yapmış olacaklardı.

Belirsizlik, şaşkınlık ve işin içinden çıkamamak, kolay olan rabbani şeriatı bırakıp yararı olmayan şeylerin peşine düşen, zor ve belirsiz olanı aramaya çıkanların ödedikleri bir vergidir.Yüce Allanın hidâyet ve rehberliğini bırakıp insanların bitmez tükenmez kısır ve sübjektif heveslerini kendine rehber ve ölçü kabul edenlerin cezasıdır. Hayatta kolaylığı, iyiliği, açık ve net olanı, kısaca Allahın şeriatını bırakıp zorluk, giriftlik, belirsizlik, sıkıntı ve karışıklık içinde bocalayan nice insanları görüyoruz.

Hız.Musa, İneğin sahipleri için ne iş yaptığını belirterek sorularını cevaplandırdı ve şöyle buyurdu: "O, yeri sürüp ekini sulayarak boyunduruk altında ezilmemiş,kusursuz, alacasız bir sığır olduğunu söylüyor, dedi"

İşle görevli değildir. Ne toprağı sürüyor, ne ekini suluyor. Sahiplerinin yanında sevimli ve değerlidir. Vücudunda ve etinde, renk ve görünüşünde, yaşında, iş ve görevinde hiçbir kusur ve ayıbı yoktur.Hiçbir alacalığı da yoktur. Sarı dışında hiçbir kılı ve seçecek başka bir alameti de yoktur.

Onlardan istenen inek budur.Onu nerede bulacaklar? Ne zaman bulacaklar? Fiyatı ne kadar olacaktır?<sup>[286]</sup>

### **Şimdi Gerçeğı Bildirdin, Dediler:**

Hız.Musa, halkına bu açıklamayı yaptıktan ve sorularına cevap verdikten sonra, şimdi gerçeğı bildirdin, dediler.



Bu ifadede, yahudilerin çirkin ahlakını ve bitmeyen küstahlığını, peygamberlerine karşı ne kadar saygısız ve seviyesiz olduklarını görüyoruz.

Hız.Musa'ya neler söylemediler! Kimdir Hız.Musa? Şüphesiz inandıkları peygamberleri olduğunu iddia ettikleri, kendilerini zilletten kurtaran, hürriyet ve izzete götüren peygamberdir.

Şimdi gerçeği bildirdin, dediler.Sadece şimdi. Sanki daha önce onlara gerçeği söylememiş gibi! Sanki şimdiye kadar yalan ve gerçekdişı konuşmuş gibi! Sanki şimdiye kadar onlarla Hız.Musa arasında geçen konuşmalarda Hız.Musa gerçekdişı konuşmuş, onlara hep batıl ve yalan şeyler söylemiş gibi! Bir inek kesmelerini emrederken, sanki onlara batıl bir şey emretmiş, bu ineğin yaşını, rengini ve işini söylerken sanki gerçekdişı şeyler söylemiş gibi!

"Allah size emrediyor", "Cahillerden olmaktan Allaha sığınırım" ve "Size emredilene yapınız" derken sanki onlara şaka yapmış ve gerçekdişı şeyler istemiştir! Sanki şimdiye kadar söyledikleri gerçekdişı ve batıl imiş de, sadece şimdi söylediği doğru ve gerçek olmuş!

Evet, yahudiler bunlar! Bu da yahudilerin huyu ve ahlakıdır!<sup>[287]</sup>

### **İneği Boğazladılar, Az Kalsın Bunu Yapmayacaklardı:**

Nihayet yahudiler emri yerine getirdiler ve ineği boğazladılar. Bütün bu soruşturma, geciktirme, savsaklama ve gevelemelerden sonra ineği boğazladılar.ilk emir verildiğinde herhangi bir ineği boğazlasalardı, savsakla madan yerine getirmiş ve ödüllendirilmiş olacaklardı.

Ama şimdi, bütün bu soruşturma, savsaklama ve geciktirmelerden sonra emri hemen yerine getirme, Allahın eri olma, emrini tutma ve hoşnutluğunu kazanma fırsatını kaçırmış oldular. Onun İçin "Boğazladılar, az kalsın bunu yapmayacaklardı" demiştir.

Neredeyse yapmayacaklardı. Bu ifade işin ne kadar zorluk ve meşakkatle, ne kadar geciktirme ile, ne kadar istemeyerek yapıldığını belirtir. Bu ifade, istenen şeyi mecbur kaldıkları ve kerhen yaptıklarını anlatır.

Bunun için Arapça'da kullanılan kelime "Kâde" filidir. Bu fiil, işin olayazdığını, ama henüz meydana gelmediğini anlatır. Başına olumuzluk harflerinden biri gelirse, "Neredeyse yapmayacaktı" anlamını belirtir ve işin ne kadar zorlukla istemiyerek yapıldığını gösterir.

Emri mecbur kaldığı ve zorlandığı için yerine getiren kişi, o emri yerine getirmemiş gibidir. Çünkü Yüce Allah emrettiği kişinin emri isteyerek, seve seve, gönül huzuru ile, arzu ve

istekle, aşk ve şevkle yerine getirmesini ister, insanın bütün varlığı, gönlü ve katılımıyla emri yerine getirmesini arzu eder. Bu da ancak emrin yerine getirilmesi için acele edildiği ve şevkle yapıldığı zaman gerçekleşir.

Emri her türlü geciktirme, savsaklama, oyalama ve tenbellikle geciktirerek yerine getiren kişi, ancak bütün bu manevraların sonunda başarısız kaldığı taktirde isteme yerek ve mecbur kaldığı için yerine getirir. Bu da emri yerine getirmemiş gibi olur.Çünkü gönülden ve seve seve yerine getirmemiş, sadece organları mecbur kaldığı için yapmış demektir. Onun için verilen emir ve yapılan teklifi sanki tutmamış olur. Eğitim ve yönlendirme açısından emri tutması ile tutmaması arasında sanki fark kalmamış olur.

Yüce Allah, hacıların hac esnasında kestikleri kurbanlar hakkında şöyle buyurmaktadır: "Kurbanlık deve ve sığırları Allahın size olan nişanelerinden kıldık.Onlarda sizin için hayır vardır. Bağlı halde keserken üzerlerine Allanın adını anın.Yan üstü düşüp ölünce de onlardan yiyin, isteyene de, istemeye de verin.Şükretmeniz için onları bu şekilde buyruğunuza verdik.

Bu hayvanların ne etleri, ne de kanları Allaha ulaşacaktır.Allaha ulaşacak olan, ancak sizin dinine olan bağlılığınızdır. Size doğru yolu gösterdiğinden Allahı

yüceltmeniz için onları sizin emrinize vermiştir.İyilik yapanları müjdele!"<sup>[288]</sup>

Allahın emirleri, sadece emretmek için değildir .Aksine, salt emir olduğu için müslümanın yerine getirmesi gerekmele beraber, hedefi ve müslümanda meydana getireceği meyve için emir verilmektedir. Allahın emirleri karşısında müslüman kişi birbirine bağlı iki şeyle yükümlüdür:

a- Emri, İslamın belirttiği şekilde yerine getirmek.

b- Hayaünda, vücudunda ve davranışında emrin hedeflediği şeyleri gerçekleştirmek.

Savsaklayarak ve geciktirerek ineği kesen yahudiler, emrin hikmetini gerçekleştirmediler.Emri hemen yerine getirmediler. Emri tutma ve Allanın eri olma zevkine gönülleri katılmamış ve bu zevki tatmamışlardır.Bu büyük meyvelerden ve istenen hedeflerden yoksun kalmışlardır. Sanki emri yerine getirmemiş gibi oldular.Onun için Kur'an "Boğazladılar, ama neredeyse bunu yapmayacaklardı" demektedir.<sup>[289]</sup>

#### **İneğin Boğazlanmasının Sebebi:**

Yüce Allah buyuruyor : "Siz bir kimseyi öldürmüş ve bunu birbirinize atmıştınız.Oysa Allah, gizlemekte olduğunuzu ortaya çıkaracaktır".

Kur'an, ineği boğazlamalarının sebebini belirtmeyi sona bırakmıştır. Öyküyü okuyan insan, önce ineği boğazlamalarının

emredilmesi ile karşılaşır, sonra bu emri yerine getirmeyi nasıl savsakladıklarını görür.Fakat ineği boğazlamalarının sebebini ancak anlatımın sonunda görür.

İşte bu, Kur'anda sanatsal anlatımın yollarından biridir. Şehid Seyyid Kutup Fi zilali'l-Kur'an kitabında şöyle demektedir:

"Şimdi de güzel anlatıma ve bu anlatımın bağlamla uyum içinde olduğu konusuna geliyoruz. Kısa bir öyküye başlıyoruz.Bir de ne görelim, kendimiz gerisinde ne olduğunu bilmediğimiz bir bilinmiyenle karşı karşıyayız. Öykünün başlarında Yüce Allanın îsrailoğullarına niçin bir inek kesmelerini emrettiğini bilmiyoruz. Nitekim İsrailoğulları da o anda bilmemektedir. Bu da itaatin, kabul etmenin ve teslimiyetin ölçüsünü sınamak içindir.

Sonra, Hz.Musa ile milleti arasında diyalog devam ediyor, ama Hz.Musa ile Yüce Allah arasında ne konuşulduğunu, neler geçtiğini belirtmek için diyalogda bir kesilme göremiyoruz. Halbuki her defasında israil oğulları Rabbine sormasını istiyor, o da rabbine sorarak kendilerine cevap veriyordu. Fakat öykünün akışında Hz.Musa'nın rabbine sorduğu belirtilmediği gibi, rabbinin de cevap verdiğini göremiyoruz. Şüphesiz bu suskunluk, Yüce Allahın büyüklüğüne yakışandır. Bu üslubun, İsrailoğulların izlediği aceleci üslup gibi olması caiz değildir.

Sonunda öykü bir sürprizle bitmektedir. Israiloğulları da öykünün sonunda bir sürprizle karşılaşmışlardır. Kesilmiş cansız ve dilsiz bir ineğin vücudundan bir parça ile vücuduna vurulan ölü ansızın dirilmiş ve hayat kazanmıştır.

Bu şekilde anlatımın güzelliği, Kur'anın kısa öykülerinden birinde konuyu anlatma sürecindeki hikmetle buluşmaktadır. Yani ineğin boğazlanmasının hikmeti, öykünün sonuna kadar Israiloğulları tarafından meçhul kaldığı gibi, öykünün sonuna kadar bu konunun belirtilmemesi ile uyum içinde olmuştur."<sup>[290]</sup>

Her halde sebebin geç belirtilmesinin hikmeti, okuyucunun, yahudilerin çirkin ahlakını, Allahın emirlerine ve peygamberlerine karşı olumsuz tavırlarını öğrenmesi içindir.

İneğin boğazlanmasına ihtiyacı olanlar onlardır, bundan yarar saklayacak olanlar onlardır. Bununla beraber yapacaklarını yaptılar. Bir de yararlanacaklar kendileri olmasaydı, acaba nasıl davranırlardı?!

Yüce Allah gizlediklerini ortaya çıkarmak ve gerçek katili göstermek istemiştir. Böyle de olmuştur. İneğin vücudundan bir parça almışlar ve onunla ölü insanın vücuduna vurmuşlar. Ölü adama ruh gelmiş, canlanmış ve kendisini kimin Öldürdüğünü söylemiştir. "Ona vücudundan bir parça ile vurun, dedik".

Öncekiler, ineğin vücudundan hangi parça ile ölüye vurulduğu konusunda ihtilaf edip tartışmışlar. Halbuki bu konuya dalmanın, belirlemeye çalışmanın ve tartışmanın bir anlamı yoktur. Çünkü sahih kaynaklarda buna işaret eden bir şey olmadığı gibi, onu bilmenin bir yararı da yoktur.

İhtilaf edenleri yadırgayarak Taberi şöyle der: Bize göre "Ona vücudundan bir parça ile vurun" sözü ile ilgili olarak şu söylenebilir: Yüce Allah, dirilmesi için ineğin vücudundan bir parça ile öldürülen adama vurmalarını emritmiştir.âyetle veya delil olabilecek başka şeylerde öldürmüş adama ineğin vücudundan hangi parça ile vurduklarını belirten bir şey yoktur. Ölüye vurdukları parçanın but olabileceği gibi, kuyruk, ön but veya başka bir parça da olabilir.Hangi parça ile vurduklarını bilmemenin bir zararı olmadığı gibi, ne ile vurduklarını bilmenin bir yararı da yoktur. Bize düşen, adamların ölüye bir parça ile vurduklarını ve ölünün Allahın izniyle dirildiğini kabul etmektir."[\[291\]](#)

#### **Allah, Ölüyü Bu Şekilde Diriltir:**

"Ona bir parçasıyla vurun, dedik.Bu şekilde Allah Ölülerini diriltir.Aklınızı kullanmanız İçin âyetlerini size gösterir"

Şüphesiz, hedef ineğin boğazlanması değildir.Ancak başka bir hedefin gerçekleştirilmesi için o bir araçtır.Hedef, Yüce Allahın ölülerini diriltme gücünü göstermek için somut bir

delil ortaya koymaktır.Böylece inanmış olanların imanları artacak ve şüphe içinde olanlar inanacaklardır.

Yüce Allah ölüleri bu şekilde diriltir.Gözlerinizle rabbani bir mucize gördünüz.Ölü bir insan! Ruhsuz ve hareketsiz bir ceset!Bir de sağır ve dilsiz bir inek! Kendiniz ineği boğazladınız, o da cansız ve ruhsuz bir ceset haline geldi. Kendin iz ölmüş ineğin vücudundan bir parça aldınız ve onunla ölü insanın vücuduna vurdunuz. O anda korkunç sürprizle karşılaştınız; O vuruşla ölü insan canlandı, canlılar gibi hareket etti ve onlar gibi konuştu.

Tıpkı bu sahnede gördüğünüz gibi, Yüce Allah ölüleri kıyamet günü diriltir. Dirilen insanlar hayatın bütün özellik ve niteliklerine sahip olarak kabirlerinden kalkarlar.

Kur'anı Kerim'in inek kesme öyküsünü Yüce Allahın sonsuz gücüne ve kıyamet günü ölüleri diriltmesine delil olarak getirmesi, bize imanın gerçeklerini ve islamın anlayışını yerleştirme ve bunun için deliller getirme

metodunu göstermektedir.

Kur'anı Kerim, iman geçeklerini soyut ve maddi örneklemelerden bağımsız olarak değil, güçlü ve somut delillerle destekleyerek vermektedir. Bu deliller görünen hayat gerçeklerinden ve insanların yaşayıp gördüklerinden alınmıştır. Bu şekilde Kur'anın getirdiği delil çok açık ve anlaşılır olmakta,



kuvvet ve etki taşımakta ve ele aldığı gerçekleri başarı ile ortaya koymaktadır.

Kur'anı Kerim, öyküleri iman gerçeklerini yerleştirmek için bir araç olarak seçmekte ve bu gerçeklerin sergilendiği bir alan olarak kullanmaktadır. Bu da Kur'an öykülerinden amacın, bizzat Öykü anlatmak ve edebi sanat yahut psikolojik zevki tamin etmek olmayıp, belki bunların yanında, daha üstün bir hedef olan iman gerçeklerini ortaya koymak olduğu görüşümüzü pekiştirmektedir.

ineğin boğazlanması, ondan bir parça ile öldürülmüş olan adama vurulması ve bu adamın dirilmesinden Kur'an birtakım şeyleri hedeflemektedir. Şöyleki;

**a-** Gerçek katili ortaya çıkarmak ve israil oğullarına göstermek.

**b-** Yüce Allahın ölüleri diriltme gücüne sahip olduğunu somut delille göstermek.

**c-** Tabiat kanunlarına aykırı ve fizik yasalarına ters olan bir mucizeyi ve Allahın delillerinden bir delili göstermek. Rabbani bir mucize yolu dışında, ölü bir hayvanın etinden bir parçanın vurulmasıyla ölü bir insanın dirildîği hayatta meydana gelmemiştir.

**d-** Allahın emirlerine bakışları ve peygamberlere karşı tavırları hakkında yahudilerin tabiatını tanımak.

e- Yahudilerin çirkin ahlakına sahip olmaktan müminlerin sakındırılması.<sup>[292]</sup>

### **Ondan Sonra Kalpleriniz Katılaştı:**

"Ondan sonra kalpleriniz katılaştı.O, taşlar gibidir veya ondan da katıdır"

Yahudilerin ineği boğazlaması ve öldürülmüş adamın onunla dirilülmesinin acaba sonucu ne olmuştur? Bu olayın yahudilerin kalpleri ve yaşantıları üzerinde ne gibi etkisi olmuştur? Bu olaydan sonra kalpleri yumuşayacağı ve Allahın buyruklarına, peygamberin öğretilerine boyun eğecekleri yerde, kalpleri daha da katılaşmıştır. Ondan sonra kalpleri katılaşmış, katılaşma yönünden taşlar gibi, hatta ondan da daha katı olmuştur.

Gerçekten yahudiler yahudidirler! Çok ilginç ve tuhaf kalplere sahiptirler! Taşlardan da daha katı olan bu kalpler insana çok tuhaf ve korkunç gelmektedir.

Tuhaf olmasının sebebi, bu kalplerin duygu ve tepkilerin kaynağı olması, bunun yanında taşlardan da katı olmasıdır.Bu kalplerin sevmeyen,nefret etmeyen, öfkelenmeyen ve hoşnutluk duymayan, etki ve tepki göstermeyen kaskatı, demir gibi sert taşlardan daha kattı olmasıdır.

Sorarım, taştan daha katı bir kalp taşıyan kimseden ne umulur? Kalbini yitirdiği zaman "Yahudi insan" ve ona

benzeyen bu maddi enkazdan geriye acaba ne kalır? Bozulmasıyla insanın tümüyle bozulduğu ve düzelmesiyle insanın tümüyle düzeldiği o et parçasının bozulmasından sonra acaba geriye bir umut kalır mı? Rasulullah bu düzelme ve bozulma konusunda şöyle buyurmuştur: "Haberiniz olsun, vücutta bir et parçası vardır. Bu parça düzeldiği zaman insan düzelir, bozulduğu zaman insan bozulur. O da kalptir"<sup>[293]</sup>

Kur'an, yahudilerin kalplerini, tabiatı ve hakikati ne ise olduğu gibi ortaya koymuştur. Bu da müslümanların düşmanlık yapan yahudiileri tanıması ve onlara karşı nasıl davranacaklarını bilmesi içindir.

Katılıkta kalpleri donuk ve sert taşlar gibi gören ile bu kalpleri taşlardan daha katı sayan arasında fark vardır.

Şair Ahmed Şavki, Şam'a giren ve Suriyeyi sömürgeleştiren Fransızlar için söylediği "Şam" adlı kasidesinde kalplerinin kayalar gibi katı olduğunu söyleyerek şöyle demiştir: "Yumuşaklıktan sonra güzelliğini ürkütene sor; Onun kalbi ile kayalar arasında bir fark var mıdır?"

Kur'an, yahudilerin kalplerinin taşlardan daha katı olduğunu belirtmiş, sağır taşları ise o kalplerden daha yumuşak görmüştür. Şüphesiz bunda ne bir abartma, ne bir gerçekdışılık vardır. Bilakis katıksız doğru ve gerçektir. Bu bir benzetme ve tasvir de değildir.

insanlık tarihi Kur'anın belirttiği bu gerçeğin doğruluğuna delildir. Çağdaş tarih ise, bunun en büyük delilidir. Çünkü insanlık, yahudilerin taşlardan da katı kalplerinden çıkan kin ateşiiyle dağlanmış ve canı yanmıştır.

Ne yazıktır ki birtakım insanlar kalplerin katılığında yahudilere uymakta, içlerinde kayalardan da katı kalpler taşımakta, insanlara bu katı taşlar, yani kalplerle muamele etmekte, zulmetmekte, terör estirmekte, tağutluk yapmakta, işkence etmekte, her türlü acıma ve insanlık duygularından soyutlanmış olarak insanlarla savaşmak tadırlar.

Söylermisiniz, taşlardan da katı bir kalbe sahip olan insanlarda insanlık namına geriye ne kalmıştır? Başa geçtiği ve iktidara geldiği zaman insanlara nasıl muamele edeceğini beklersiniz?<sup>[294]</sup>

#### **Yahudilerin Kalplerinden Daha Yumuşak Taşlar:**

Yüce Allah buyuruyor: "Sonra kalpleriniz katılaştı.Taş gibi, hatta daha da katı oldu. Nitekim onlardan ırmaklar fışkıran vardır, yarılp su çıkan vardır, Allah korkusundan yuvarlananlar vardır. Allah yaptıklarınızı bilmez değildir. Size İnanacaklarını umuyor musunuz? Halbuki onlardan bir kısmı Allahın sözünü işitiyor, ona akılları yattıktan sonra, bile bile onu değiştiriyorlardı."<sup>[295]</sup>

Yahudilerin kalpleri taşlardan da katıdır! Evet, taşlar yahudilerin kalplerinden yumuşaktır, âyet, bu gerçeği belirtmek için Allaha boyun eğen yumuşak taşlardan örnekler vermektedir. Bu Örnekler bizzat yahudilerin hayatında gerçekleşen ve görülen Örneklerdir. Bu olayları yahudiler görmüş ve taşların yumuşaklığına orada tanık olmuşlardır.

"Taşlar arasında kendisinden ırmaklar fışkıran vardır". Bu gerçek o kadar açıktır ki Örnek vermeye bile gerek yoktur. Çünkü yahudiler ve başkaları onu bilmektedir.

Nehirler nereden fışkırıp kaynar? Dağlardan değil mi? Kayalar yumuşamış ve kendisinden ırmaklar fışkırmıştır.

"Onlardan yarılıp su çıkan vardır". Bu olayı bizzat yahudiler gözleriyle görmüşlerdir. Çölde susamışlar, Hz.Musa'dan su istemişler, o da Rabbinden su vermesini istemiş, Yüce Allah ona asasını taşa vurmasını emretmiş, Musa asayı vurmuş, yahudiler kayalardan suyun sızmaya, sonra kaynamaya başladığını gözleriyle görmüşlerdir. Bunu Yüce Allah şöyle belirtmektedir: "Musa milleti için su istemişti. Asanla taşa vur, dedik. Ondan oniki pınar fışkındı, herkes içeceği yeri bildi"<sup>[296]</sup>

"Onlardan Allah korkusundan yuvarlananlar vardır". Bu da yaşanan başka bir örnektir. Yahudiler Hz.Musa yolu ile bu

örneği yaşamışlardır. Çünkü bizzat kendilerinin başına gelmiştir.

Hız.Musa, Yüce Allahla konuşmak için Tur dağına gittiğinde, Allahı görmek istemiş, ama Yüce Allah kendisini dünyada göremeyeceğini bildirmiştir. Dağa yansıyınca dağı paramparça etmiştir. Dağ, Allah korkusundan dağılmıştır.

Yüce Allah buyuruyor: "Musa, belirlediğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca, Musa: "Ey Rabbim! Bana kendini göster, sana bakayım" dedi. Allah: "Sen beni göremeyeceksin, ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa, sen de beni göreceksin" buyurdu.Rabbi dağa yansıyınca, onu yerle bir etti ve Musa da bayılıp düştü. Ayıhınca,"Ey Rabbim!, eksikliklerden münezzehsin. Sana tevbe ettim, ben inananların ilkiyim" dedi."<sup>[297]</sup>

### **İnek Kesme Öyküsünün Canlandığı Yahudi Lerin Huyu:**

İneköyküsünün yahudilerin huyunu açıkça tasvir ettiğini ve ahlakını bütün çıplaklığıyla ortaya koyduğunu söyledik.İşte onların ahlak ve huyundan bazı kesitler:

1- Gerçekleri gizleme çabaları. Adamı öldürme cinayetini birbirlerine atmışlar ve suçsuz insanların boynuna atmaya çalışmışlardır.

2- Peygamberlere karşı saygısızlıkları ve onlara değer vermemeleri. Mesela, Hız.Musa'ya inek hakkında yararı ve

gereği olmayan bir sürü sorular sormuşlar, bizi alaya mı alıyorsun?, en sonda şimdi gerçeği söyledin, diyerek ciddiyetsizlik ve yalancılıkla suçlamışlardır.

3- Allahın emirlerine ve hükümlerine karşı saygısızlık, onları tutmamak ve yerine getirmemek için her yola başvurma.

4- Allahın emirlerini yerine getirmeyi savsaklama ve geciktirme.Çünkü en sonda ve ancak mecbur kaldıkları için emri yerine getirmişlerdir. "Onu boğazladılar, ama neredeyse yapmayacaklardı".

5- Gerek olmadığı halde telaş ve tutarsızlık göstermeleri ve çok soru sormaları.

6- Yarar sağlamayan şeylerle meşgul olmaları ve fayda getirmeyen şeylerin peşine düşmeleri.

7- Şekilciliğe ve ayrıntılara önem vermeleri, temel ve ölçü olan şeyleri bırakarak ikinci derecede ve ayrıntı şeylerle uğraşmaları.

8- Bu gevşek karakter ve cıvık ruh yapılarıyla Allahın katı hükümlerine muhatap olmaya ve helal olan birtakım güzel şeyleri onlara haram etmesine müstehak olmuşlardır.

9- Aynı sebeplerle Allahın kalplerini katılaştırma cezasına layık olmuşlardır. Katı kalpli olan insanın cezası da katı olur.Bu cezanın yanında bütün cezalar basit kalır.Çünkü boyun eğen yumuşak bir kalbe sahip olursa, yolunu düzeltebilir, hemen

tevbe ve iyilik yoluna girebilir.Ama kalbi katı ise, hastalık özdedir, meyvede değil, ağacın gövdesinde demektir.

10- Taşlar ve cansız varlıklar yahudilerin kalplerinden daha yumuşak ve boyun eğen olmuştur.Böyle olunca, acaba yahudilerden başka ne umulur?<sup>[298]</sup>

**İnek Kesme Öyküsü ve Yahudilerin Görüşme Terde İzlediği Yol:**

İnek öyküsü, bize kesin bir gerçeği göstermektedir. Bu gerçeğe bakarak yahudilerin görüşmelerde izlediği yolu anlıyoruz. Günümüz müslümanları olarak bu gerçeğin üzerinde durmamız ve bize yarayacak birtakım ipuçları çıkarmamız gerekir.Bunlar bize yahudilere karşı koymanın yolunu ve onlara nasıl davranacağımızı öğretecektir.

Yahudiler Hz.Musa'ya nasıl davrandılar, ondan kaç kere sordular? Kaç kere itiraz ettiler ve söylediklerine kaç kere iltifat etmediler? Halbuki Musa onların lideri ve peygamberi idi. Onunla böyle görüşme yapan yahudiler acaba düşmanlarıyla nasıl görüşme yaparlar? Düşmanlarına karşı asıl davranırlar?

Şüphesiz -inek meselesi basit, küçük ve cüzi bir konudur. Sadece onları ilgilendirir. Ondan yararlanacak olanlar da kendileridir. Buna rağmen hem kendilerini, hem Hz.Musa'yı ne kadar uğraştırmıştır? Ne kadar zamanlarını almıştır?



Sorumluluk ve yükümlölükten kurtulmak için ne kadar hile, oyun ve savaqlama yoluna başvurmuşlardır?

Yahudiler görüşmelerden ne usanır, ne de bıkarlar. Çünkü görüşmelerde kaçak döğüşme, kıvrırma, savaqlama, sıyrılma ve hile yapmayı çok iyi becerirler. Görüşmeler sırasında soğuk kanlı olur ve tükenmez bir sabır gösterirler. Görüşmelerle uzun vakitleri öldürmeye ve büyük çabalan boşa çıkarmaya dünden hazırdırlar. Başladıkları yere dönmeye ve yeniden başladıkları yere gelmeye çok alışkındırlar.

İkinci derecede ve formalite bir konunun görüşmeleri yahudiler ve dolayısıyla karası taraf için aylar ve yıllar sürebilir. Küçük bir konu üzerinde tekrar tekrar durur, diledikleri kadar uzatır, hakkında kitaplar ve uzun tutanaklar yazar, bıkmadan usanmadan onun için ziyaretler ve yolculuklar düzenlerler.

Yahudiler için meselenin çözümü önemli değildir. Onlar için önemli olan, meselenin uzatılması ve sürüncemede bırakılmasıdır. Yine onlar için hakkın ortaya çıkması ve sahiplerine verilmesi değil, ellerinden geldiğı kadar sıkıntı çıkarmak önemlidir. Onlar için önemli olan, makul bir sonuç elde etmek değil, işin sürüncemede kalması, görüşme zincirine yeni halkaların eklenmesi ve karşı tarafın boşlukta ve ortada bırakılmasıdır.

Yahudilerin bu karakterini inek kesme öyküsünden çıkarıyoruz. Tarihleri boyunca onlar hakkında bildiklerimiz de böyledir. Direkt veya dolaylı olarak düşmanlarıyla yaptıkları görüşmeler günümüzde onların bu huyunu ve yolunu gösteren en açık delildir.

1967 yılında yahudiler Batı Şeria'yı işgal edince Güvenlik Konseyi 242 sayılı kararını alarak o tarihten itibaren işgal edilen toprakların sahiplerine verilmesini istedi. Güvenlik Konseyinde kararı İngiliz temsilci Lord Karadon sunmuştu.

Fakat yahudiler karara karşı çıktılar ve görüşmelerde her zaman yaptıkları gibi kararı yahudice anladılar. Joe Naryaring'ten başlayarak uluslararası temsilciler kanalıyla onlarla uzun ve çetin görüşmeler yapıldıysa da hepsi sonuçsuz kalmıştır.

Güvenlik Konseyi "savaşta işgal edilen bütün topraklardan çekilmemizi istemiyor, sadece işgal edilen yerlerden çekilmemizi istiyor" diyerek bu yerlerin belirlenmesi için de bizimle Araplar arasında görüşmelerin yapılması gerekir, dediler.

Arapların karardan anladığı gibi işgal edilen bütün yerlerden mi çekilecekler, yoksa yahudilerin anladığı gibi işgal edilen yerlerden mi çekilecekler? Bu konunun görüşmeleri

şimdiye kadar yirmi yıldan fazla sürmüş ve şu ana kadar da bir sonuç alınmamıştır.

Arap devletlerinden Mısır, Yahudi Amerikan tuzağına düşerek yahudilerle meşhur Camp David anlaşmasını imzaladı ve iki devlet arasında savaşa son verilmesi ve karşılıklı diplomatik ilişkilerin kurulması ve halka açıklanmayan başka şeylerin karşılığında yahudiler Sina çölünün büyük kısmından çekildiler. Fakat yahudiler bu sefer çözümü çetin Taba meselesini ortaya attılar. Taba'yı yahudi toprağı görerek oradan çekilmeyi red ettiler. Mısır da oranın kendi toprağı olduğunu söyleyerek yahudilerin çekilmesini istedi.

Yahudiler, uluslararası hakem kuruluşları, görüşmeciler, diplomatlar, uzmanlar ve avukatlar gözetiminde görüşme terin yapılmasını istediler. Uzun süren görüşmeler başladı, üzerinden on sene geçti, ama kriz bitmedi ve hala yahudiler çekilmediler.

Bilindiğı gibi Taba küçük bir toprak parçası olup neredeyse bir stadyum kadar bir yerdir. Bir stadyum yeri kadar küçük bir yerden yahudilerin çekilmesi on yıldan fazla sürüyorsa, acaba Araplar, yahudilerin Batı Şeria, Golan Tepeleri ve işgal ettikleri diğer yerlerden ne kadar zaman içinde çekileceklerini tahmin ediyorlar? Yahudilerin bu yerlerden çekilmesi için acaba Araplar ne kadar görüşme

yapacak, ne kadar çaba gösterecek, ne kadar mal harcayacak, sınırları ne kadar bozulacak ve ne kadar ömür tüketeceklerdir? Bütün bunlara rağmen kırıntılardan başka yahudilerden birşey de elde edemeyeceklerdir.

Ey müslümanlar! Yahudilerin işi savaştırmayı, görüşmeleri sürüncemede bırakmayı, oyun ve kurnazlık yapmayı çok iyi becerdiklerini unutmayınız. Onlar birtek sesten başkasına da icabet etmeyeceklerdir. O da kuvvetin sesidir. Onları Filistin'den ancak birtek yol çıkarabilir. O da savaş ve cihad yoludur.<sup>[299]</sup>

#### **İnek Öyküsünden Alınacak Dersler:**

inek öyküsünden çıkarılabilecek dersleri şöyle özetleyebiliriz:

1- Allanın emirlerini ve dinin hükümlerini kabullenmek, uygulamak ve tam yaşamak gerekir. Bu da emredilen kişilerin hemen yerine getirmesi ve uygulamasını gerektirir.

2- Allahın emirlerine karşı hileye gitmemek, savaştırmamak ve uygulamaktan kaçınmamak gerekir.

3- Allahın emirlerini tutup tutmamakta birinci etken, kişinin kalbidir. Kalp, Allaha iman, Allahı yüceltme ve emirlerine karşı saygılı olma duygusuyla dolu ise, uygulama ve hemen yerine getirme arzusu da olur. Kalp, vücudun tümüne

emrini verir ve bütün organlar onun emrini hemen yerine getirir.

Ama kalp'te Allaha ve emirlerine karşı saygı yoksa ve emirlerini yerine getirmek istemiyorsa, bahaneler bulma, mazeretler uydurma ve savsaklama yoluna gider. Sanki bütün organlara olumsuz emirlerini verir ve organlar da yerine getiremez olur.

Hayırlara koşan, itaatla yarışan, emirlere ciddi sarılan ve ciddi olarak uygulayan bir insan gördüğümüzde, kalbinin Allaha teslim olup inandığını, onu yücelttiğini ve ciddi bir mümin olduğunu anlarız.

Bir de bunun zıttı olarak tenbel, zayıf, aciz, Allanın hükümlerini yerine getirmekten kaçınan ve hile peşinde olan bir insan gördüğümüz zaman, hastalığın kalbinde olduğunu anlarız. Hastalığın yeri öğrenilince, hastalığın teşhisi de doğru olur, tedavinin yolları da kolaylaşır ve eğitim yarar sağlar.

4- İkinci derecede ve tali işlerle meşgul olmamak. Çünkü bu tür işler üzerinde durmak, emek ve zaman kaybına yol açtığı gibi, bir yarar da sağlamaz. Aynı zamanda uygulamayı ve yerine getirmeyi de engeller.

5- Allahın emirleri, emrettiği şekilde kabul edilir. Artırma ve eksiltmeyevyer olmadığı gibi gereksiz ayrıntılar üretme ve sorunlar çıkarmanın da bir gereği yoktur.

6- Zorlaştırma ve giriftleştirme, Allanın açıkladıklarıyla yetinmeyen kişilerin ödediği bir vergidir. Apaçık ve kolay yolu bırakıp gereksiz ve meyvesiz ayrıntılara dalan herkesi bekleyen kaçınılmaz bir sonuçtur. İşte yahudiler! Kendilerine işi zorlaştırdılar, Allah da onlara zorlaştırdı. Halbuki sıradan bir inek boğazlamış olsaydılar, istenen şey yerine gelmiş olacaktı.

Onun için Yüce Allah gereksiz ayrıntılardan ve yararsız sorulardan müminleri sakındırarak şöyle buyurmaktadır:

"Ey inananlar! Size açıklanınca hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Kur'an indirilirken onları sorarsanız size açıklanır. Allah, sorduğunuz şeyleri affetmiştir. Allah Bağışlayandır, Halimdir. Sizden önce bir millet onları sormuştu, sonra da onları inkar etmişlerdi."<sup>[300]</sup>

Müslim, Ebu Hureyre'den Hz.Peygamberin şöyle dediğini belirtir: rivayet ederek "Rasulullah bize konuşma yaparak şöyle dedi: Ey insanlar! Allah size haccı farz kıldı, hac yapınız.

Bir adam : Her sene mi ey Allahın Rasulü? dedi.Rasulullah birşey söylemedi. Adam üç defa sordu.Bunun üzerine Rasulullah şöyle dedi:

Evet, deseydim, farz olurdu ve siz ona güç yetiremezsiniz. Ben sizi bıraktığım (bir şey söylemediğim) sürece siz de beni bırakınız (sormayınız). Sizden öncekiler çok sordukları ve peygamberlerine çok itiraz ettikleri için

mahvoldular.Size birşey emrettiğim zaman onu gücünüz yettiği kadar yapınız. Birşey yasakladığım zaman da terkediniz"[\[301\]](#)

Yine Müslim, Sa'd bin Ebi Vakkas'tan Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:" Müslümanlar arasında günahı en büyük müslüman, haram edilmemiş bir şeyi sorarak haram edilmesine sebep olan' kişidir"[\[302\]](#)

7- Peygamberlere ve Allahın dinine bağlı alimlere saygılı davranmak, onlarla konuşurken saygılı konuşmak gerekir.

8- Alim ve davetçi kişilerin müslümanlara dokunaklı konuşması ve kalplerini etkilemesi gerekir. Etkilenme ve duygulanma böyle sağlanır. Müslümanlarda bir savsaklama veya tenbellik görürse, bilgece gidermeye çalışması gerekir.

9- Allahın emirlerini tutmak ve yerine getirmek kalplerin teslim olmasına, kişilerin iyileşmesine ve hayatın düzelmesine götürür.Allanın emirlerini tutmamak ve uygulamamak da en katı ceza olan kalbin katılaşmasına yol açar.

10- îslam, Allanın emirlerini müslümanların büyük bir istek, arzu ve heyecanla yerine getirmelerini ister.Bilinç, akıl, hayal, duygu,organ ve kalp gibi bütün varlığıyla kişinin bu uygulamaya katılması, bu zevki tatması ve bu coşkuyu yaşamasını gerektirir. Bu da ancak derhal uygulama ve yerine getirme ile gerçekleşir.

Fakat müslüman bundan kaçınırsa, hile ve savsaklamaya giderse, uygulama arzusu da gevşer, himmeti azalır, kabullenme ve razı olma kaybolur, organlar da katılma şevk ve zevkini yitirir. Uygulamaya mecbur kaldığında da bu soğuk ve donuk, mekanik ve göstermelik bir uygulama olur. "Onu boğazladılar, ama neredeyse yapmayacaklardı". [\[303\]](#)

## VI- CUMARTESİ ADAMLARI ÖYKÜSÜ

### Kur'an'da, Cumartesi Adamları Öyküsü:

"Onlara, deniz kıyısındaki kasabanın durumunu sor, cumartesi yasaklarını çiğniyorlardı. Cumartesi günleri balıklar sürü sürü geliyor, başka günler gelmiyordu. Yoldan çıktıkları için Biz onları böyle deniyorduk.

Aralarından bir topluluk: "Allanın yok edeceği veya şiddetlicezalandıracığı bir millete ne diye öğüt veriyorsunuz?" dediler. Öğüt verenler: "Rabbiniz karşısında bir özür belirtmemiz içindir, belki Allaha karşı gelmekten de sakınırlar" dediler.

Kendilerine yapılan öğütleri unutunca, biz kötülüğü yasaklayanları kurtardık ve Allaha karşı geldikleri için zalimleri şiddetle cezalandırdık. Kendilerine konan yasakları çiğneyince, onlara: "Aşağılık maymunlar olun" dedik. Rabbin, kıyamet gününe kadar onları kötü azaba uğratacak kimseleri üzerlerine



göndereceğini bildirmişti. Şüphesiz Rabbin, cezayı çabuk verir. Şüphesiz O, bağışlar ve merhamet eder.

Biz onları yer yüzünde iyiler ve aşağılıklar olarak bölük bölük ayırdık, iyiliğe dönerler diye onları iyilikler ve kötülüklerle sınadık. "[304]

### **Öykünün Özeti:**

Öykü, deniz sahilinde yaşayan bir kasabanın yahudi halkından söz etmektedir. Onlara cumartesi balık avlamaları yasaklanmış, diğer günlerde avlanmaları serbest bırakılmıştır.

Allah bu teklifle onları sınamıştır.Çünkü avlanmanın serbest olduğu günlerde balıklar onlardan uzaklaşıyor, cumartesi günlerinde ise, sürülerle geliyordu.

Şeytan, kasaba halkından bazılarının kulağına birşeyler fısıldamış ve balıkları avlamayı onlara sevimli göstermiştir. Fakat Allanın emrine karşı nasıl hile yapacaklardı? Şeytan onlara sinsi olduğu kadar çirkin bir hile yolunu Öğretmiş ve cumartesi günü avlanacakları bir yolu göstermiştir. Yasaklan çiğneyen gruba karşı kasaba halkı ikiye bölünmüştür.

Birinci grup, davetçi salih kişilerden oluşmuştur. Bunlar davet görevlerini yapmış, Allahın emirlerine karşı hile yapanların haksızlıklarını, hileye başvurmalarını ve cumartesi günleri balık avlamalarını eleştirmişlerdir.

ikinci grup, bu hilelere karşı ses çıkarmamıştır. Helak olacak ve azap görececek bir millete öğüt vermenin ve nasihat etmenin bir yarar sağlamayacağını söyleyerek davet eden salih kişileri eleştirmiş ve yadırgamalıdır.

Davetçi salih kişiler ise,yasağın çiğnenmesine ses çıkarmayan kişilere cevap vererek, Allahın emrini yerine getirerek karşısına çıkacak yüzlerinin olması ve kendilerini mazur görmesi için ödevlerini yaptıklarını söylediler ve yasağı çiğneyenlerin Allaha karşı gelmekten sakına-bileceklerini de belirttiler.

Yasağı çiğneyenleri Allah cezalandırıp aşağılık maymunlar yapmıştır. Bu dönüştürme gerçekten olmuş ve maymun olanların soyu devam etmemiştir. Ondan sonra da ancak kısa bir zaman yaşamışlardır.

' Davetçi salih kişileri Allah kurtarmıştır. Yasağın çiğnenmesine ses çıkarmayanların sonucunun ne olduğunu Kur'an belirtmemiştir.Çünkü Allahın nazarında bunların bir değeri olmamıştır. Kurtulanlarla beraber anılmadıklarına göre, herhalde helak olanlarla beraber helak olmuşlardır. En iyi Allah bilir.<sup>[305]</sup>

### **Öykü Hakkında İsrailiyat Haberler:**

İsrailiyyat haberleri rivayet ederek yayanlar, Kur'anın anlattıklarına başka şeyler eklemişlerdir. Kimileri kasabanın

adını da vererek Akabe körfezi kıyısında Eyle veya Eylat yahut Akabe diye adlandırmışlardır. Başkaları ise, Taberiya gölü kıyısında bulunan Taberiya kasabası olduğunu söylemişlerdir.

Kasabada deniz kıyısında Lakil ve Lokman adında iki put varmış, Allah balıklara cumartesi günü bu iki puta gidip hac yapmasını söylemiş, yahudilerden de cumartesi günü hacca gelen balıkları avlamamalarını istemiş, balıklar cumartesi günleri suyun üstünde kuyruklar oluşturarak sürüler halinde geliyormuş, ama diğer günlerde sahilden uzaklaşıyormuş.

Bazı yahudiler, cumartesi günü avlanmamız yasaklanmış, balıkların içine düşmeleri için kıyıda havuzlar yapalım ve çukurlar açalım, onları toplayıp sonra yiyelim, demiş, zalimler de bu suçu işlemiş ve yasağı çiğnemişler.

Kasaba halkından bir grup, yasağı çiğneyenleri uyarmış ve kötülüğü Önlemeye çalışmış, ses çıkarmayanlar grubu ise, uyaranları kınamış.

Ama yasağı çiğneyenlere karşı çıkan ve uyaran grup, artık bir qqcq bile sizinle kasabada kalamayız, demişler ve kababadan çıkarak banliyoda gecelemişler. Sabahleyin yasağı çiğneyen ve onlara karşı ses çıkarmayanlara bakmışlar, ama onlardan kimsenin çıkmadığını ve evini açmadığını görerek hayret etmişler, durumu öğrenmek için içlerinden bir adamı göndermişler, adam bir kişinin evine bakmış, ne görsün ev

halkı maymunlara dönüşmüş, başka bir eve bakmış ve onların da maymunlara dönüştüğünü görmüş, sonunda kasabada kalanların tümünün maymuna dönüştüğünü görmüştür.

Topluluğuna dönmüş ve durumu kendilerine anlatmış, onlar da .gelmişler, kapıları açmışlar ve bütün kasaba halkının maymun olduğunu görmüşler, içlerinden kişiler maymuna "Sen falan kişi misin?" anlamında işaret edince, maymun ağlayarak "Evet" anlamında başıyla işaret etmiş, onlar da kendilerine "Biz sizi uyardık" demişler. Kapıları açmışlar, maymunlar çıkmış ve çöle giderek ölmüşler.<sup>[306]</sup>

#### **Deniz Kıyısındaki Kasaba:**

"Onlara, deniz kıyısındaki kasabayı sor". Yüce Allah, Hz.Peygamberin, deniz kıyısında bulunan bir kasabada oturan yahudi atalarından bir topluluğun başından geçen bu olayla yahudilere karşılık vermesini emretmektedir.

Bundan anlaşılıyor ki bu âyetler Medine'de inmiş ve Araf suresine yerleştirilmiştir. Bilindiği gibi âyetlerin yeri ve sıraya konulması, ashabın içtihiadıyla değil, Allanın bildirmesiyle olmuştur.Onun için alimler Araf suresinin 163-170. âyetlerinin Medine'de indiğini söylemişlerdir. Çünkü cumartesi halkından sözetmekte, Hz.Peygamberin bunlarla yahudilere karşı koymasını, bunu onlara sormasını istemektedir. Yahudiler

Medine'de bulunuyorlardı. Hicretten önce Mekke'de yahudilerle Hz.Peygamber karşı karşıya gelmemişlerdir.

Elbette Yahudilere zalim atalarının başından geçenleri sormaktan maksat, Rasulullahın öyküyü onlardan öğrenmesi veya yahudilerden birtakım tarihi bilgiler alması değildir.Zaten Hz.Peygamberin onlardan alması,onlardan bilgiler öğrenmesi veya sorması yasaklanmıştır. Çünkü yahudiler olayları değiştirmişler, tarihi bozmuşlardır. Onun için verecekleri bilgilere güven olmaz.

Rasulullahın kasaba halkını yahudilerden sorması onları kınama, suçlarını gösterme ve aşağılama içindir. Atalarından bir topluluğun maymun ve domuzlara dönüştüğünü öğrendikleri zaman utanacak, rezil olacak, alçaklık ve zillet içine düşeceklerdir.

Deniz kıyısında bulunan ve içinde öykünün olaylarının geçtiği kasaba hakkında Kur'an bilgi vermemektedir. Kasabanın adını ve yerini belirtmediği gibi, bu olayın ne zaman geçtiğini ve ayrıntılarını da belirtmemektedir.

Bu kasabanın Eyle, Eylat, Akabe veya Taberiya olabileceği gibi, başka bir yer de olabilir.Bu olay Hz.Musa, Hz.Davud, Hz.Süleyman veya Israiloğulları peygamber lerinden başka bir peygamber zamanında meydana gelmiş olabilir.

Mümkün olanlardan birini belirlemek veya muhtemel şeylerden birini tercih etmek için elimizde kesin bilgiler ve deliller yoktur. Zaten bu belirleme ve tercih etmenin bir yararı da olmaz. Bunlar Kur'anın müphem (belirsiz) bıraktığı şeylerdendir. Belirsiz olan bu şeyler ancak Kur'an veya sahih sünnetten bilgilerle kesin olarak belirlenebilir. Bu iki kaynak belirtmemişse, belirsiz olarak olduğu gibi kalması gerekir. Kur'anda öncekilerin öyküleri konusundaki prensibimiz budur. [\[307\]](#)

#### **Yahudiler ve Cumartesi Günü:**

İsfahani, Müfredat kitabında cumartesi demek olan Sebt'in kesmek anlamında olduğunu belirtir. Yürümeyi kesmek, saç kesmek gibi.

Yüce Allanın yeri ve gökleri pazar günü yaratmaya başlaması ve altı günde yaratıp cumartesi günü yaratmayı kesmesi nedeniyle bugüne sebt adının verildiği de söylenir. Uykuya da Subet denir. Çünkü uyuyan kişinin her türlü işleri kesilir. [\[308\]](#)

Cumartesi günü yahudilerle özdeşleşmiş gibidir. Adı ve anlamı açısından onlara da uygun düşmektedir.

Sebt kelimesi ve türevleri Kur'anda yedi defa geçmektedir. Yedisi de yahudilerden söz eden yerlerde geçmektedir.

Bu öyküde sebt ve türevleri üç defa geçmektedir. "Onlara deniz kıyısında olan kasabayı sor. Cumartesi yasağını çiğniyorlardı. Cumartesi günleri balıklar sürülerle geliyor, başka günler gelmiyordu."<sup>[309]</sup>

"Cumartesi ibadeti ancak o gün üzerinde çekişenlere farz kılındı. Rabbin, anlaşmazlığa düştükleri şeylerde kiyamet günü aralarında hüküm verecektir."<sup>[310]</sup>

"Ey kita. verilenler! Bazı yüzleri bozmadan ve arkalarına döndürmeden ya da cumartesi adamlarını lanetlediğimiz gibi lanetlemeden önce yamnızdakini doğrulayıcı olarak indirdiğimiz bu Kitaba inanın."<sup>[311]</sup>

"Söz vermelerine ' arşılık üzerlerine Tur dağıny kaldırdık ve onlara "Kapıdan secde ederek girin, cumartesi yasağını çiğnemeyin" dedik. Onlardan sağlam bir söz aldık."<sup>[312]</sup>

"İçinizden cumartesi yasağını çiğneyenleri eib tte biliyorsunuz. Onlara "Aşağılık birer maymun olunuz" dedik.Bunu çağdaşlarına ve sonradan gelenlere bir ceza örneği ve Allaha karşı gelmekten sakınanlara Öğüt olması için yaptık."<sup>[313]</sup>

Cumartesi yasağı, yahudiler içindir. O gün Yüce Allah hiçbir iş yapmamalarını istemiş ve "Cumartesi yasağını çiğnemeyin" buyurmuştur.

Ama muhalefet etme ve yasaklan çiğneme alışkanlığına sahip olan yahudiler Allaha isyan etmiş ve emrine karşı gelmişler, cumartesi yasağını çiğniyerek yasaklanan işleri yapmışlardır. Böylece Allahın lanetine müstehak olmuşlardır. "Veya cumartesi adamlarını lanetlediğimiz gibi onları lanetlemeden".

Allah, maymun ve domuzlara dönüştürerek onları cezalandırmıştır. "Cumartesi yasağını çiğniyenleri elbette biliyorsunuz. Onlara aşağılık maymunlar olunuz, dedik".

H.z.Peygamber, Yüce Allanın yahudilere cuma gününü tayin ettiğini, ama onu bırakıp cumartesiye yöneldiklerini, bizlere de cuma gününü verdiğini belirtmiştir.

Müslim, Ebu Hureyre'den H.z.Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: "En son gelen bizler kıyamet günü önde olacağız. Şüphesiz her ümmete bizden önce kitabı verilmiş, bize de onlardan sonra verilmiştir.Bir de bu (cuma) günü Allah bize yazmıştır. Allah bize onu göstermiştir.İnsanlar gün konusunda bizi izlemektedirler; Yahudiler için yarın, hristiyanlar için ertesi gün".

Başka bir rivayette Müslim, Ebu Hureyre'den Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: "Biz sonra geldik, kıyamet günü önoe olacağız. Cennete gireceğiz.Gerçi onlara kitap bizden önce, bize ise sonra verildi.Ama onlar ihtilaf



ettiler. Allah ihtilaf ettikleri şeyin doğrusunu bize gösterdi.İşte bugün konusunda ihtilaf ettiler. Allah cuma gününü bize gösterdi. Bugün bizimdir .Yarın yahudilerin, ertesi gün hristiyanlarındır."[\[314\]](#)

Yine Müslim, Huzeyfe Ibn Yeman ve Ebu Hureyre'den Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: "Yüce Allah bizden Öncekileri cuma gününden uzaklaştırdı.Yahudiler için cumartesi ve hristiyanlar için pazar günü gösterildi. Allah bizi getirdi ve cuma gönünü gösterdi.Böylece cuma, cumartesi ve pazar günleri belirlendi.Kiyamet gününde de onlar bu şekilde bizden sonra olacaklardır .Dünya halkı içinde bizler sonra geldik, kiyamet günü önde olacağız. Herkesten önce bizim hesap görülecektir"[\[315\]](#)

Yahudilerin cuma gününü bırakıp cumartesi gününü seçmeleri, Allahın emirlerini algılamada çirkin huylarını göstermektedir. Yahudilerin bu emirlere karşı tavrı ile, kabul etmek ve uygulamak üzere emirleri algılayan ashabın tavrı birbirinden ne kadar farklıdır![\[316\]](#)

#### **Yüce Allahın Kasabanın Yahudi Halkını Sınaması:**

Yüce Allah, kasabanın yahudi halkını sınamış ve cumartesi günü balık avlamalarını yasaklamıştır. Bu konuda ' Yasaklan çiğnedikleri için onları bu şekilde sınıyoruz" demektedir.

Yükümlülük, sınamak ve imtihan etmektir. Görev yükleme ve sınamakta yüce Allahın sonsuz hikmetleri vardır. Rabbani tekliflerle yükümlü tutulmayan insan, mücahede yolundan gitmez, kendisini eğitime ve denetlemede başarıya ulaşmaz. Allah, insanın kendi kötülüklerine karşı mücahede etmesini ister. Kendini eğitip denetlemesini, taşkınlığını kontrol etmesini, aldatici ve saptırıcı şehvetlerini dizginlemesini, şehvetlerine esir olmamasını, zaaflarına galip gelmesini, kendini her türlü iyiliğe alıştırmasını, böylece Allahın ikramına ve cennetine girmeye layık olmasını ister.

Yükümlülükler olmazsa, kimin mücahit, kimin gafil olduğu, kimin yararlı kimin hayırsız olduğu, kimin güçlü ve kimin zayıf, kimin ciddi ve kimin ciddiyetsiz, kimin başarılı ve kimin zararda olduğu anlaşılmaz. Yüce allah buyuruyor:

"Denemek için sizi iyilik ve kötülükle sınıyoruz. Bize döndürüleceksiniz"[\[317\]](#)

"Andolsun ki sizden kimlerin cihada çıktığını, kimlerin sabrettiğini bilmek için ve haberlerinizi denemek için sizi sınayacağız"[\[318\]](#)

"Hanginiz daha güzel amel edeceğini sınamak için hayatı ve ölümü yaratan odur"[\[319\]](#)

Yüce Allahın yahudileri sınaması, şehvetlerini yenmeleri ve zaaflarının üstüne çıkmalarını sağlamak içindir. Şehvetlere

ve zaafllara galip gelmek, dūřmana galip gelmenin yoludur.Fakat ne gezer! Yahudiler sınav mı kazanır!<sup>[320]</sup>

### **Yahudilerin Sınavı İle Müslümanların Sınavı:**

Yahudilerin sınavında onlardan bir grubun nasıl hile yaptığını ve yasakları nasıl çiğnediğini, diğeri grubun da bunlara Öğüt vermediğini ve yaptıklarını eleştirmedeğini gördük. İslamdan önce yahudilerin çoğı sınavı kazanamamış ve denemelerde başarılı olamamıştır. Müslümanlar ise, Allahın emirlerini tutmuş ve sınavda başarılı olmuştur.

Örneğın, Allah namazda Mescidi Aksa'dan Mesidi Haram'a dönmekle onları sınamış ve Kabe'yi yeni kible yapmıştır.Kur'an bu kible değışiminin hikmetini şöyle açıklamaktadır:

"Senin yöneldiğın yönü, peygambere uyanları uymayacaklardan ayırdetmek için kible yaptık. Şüphesiz Allahın yola koyduğı kimselerden başkasına bu ağır bir şeydir. Allah, ibadetlerinizi boşa çıkaracak değildir"<sup>[321]</sup>

Müminler sınavda başarılı oldular ve Allahın emrini derhal uygulayarak yerine getirdiler.

Hac, av ve ihram konusunda da durum aynıdır. Yüce Allah ihramlı iken müminlerin Harem bölgesinde avlanmalarını yasaklamış ve bu yasağın hikmetini onlara şöyle açıklamıştır :

"Ey müminler! Şüphesiz gıyabında kendisinden kimin korktuğunu ortaya çıkarmak için ihramlı iken elinizin ve mızraklarınızın ulaştığı avdan bir şeyle Allah sizi denemektedir.Bundan sonra kim haddi aşarsa, ona acıklı bir azap vardır"[\[322\]](#)

Hac veya umre için ihramlı olan müminlerin, elleri ve mızraklarıyla elde edebileek kadar av yakınlarında da olsa, avlanmaları caiz değildir. Peki, bu teklif ne içindir? Niçin bununla sına yapılmaktadır? Yüce Allahın, gıyabında kendisinden kimin korktuğunu ve kimin korkmadığını ortaya koymak için! Şüphesiz Allahın bilgisi, meydana gelmeden önce külli ve cüzi her şeyi kapsamaktadır. Emir ve yasaklar bu bilgisini insanlara göstermek ve kendisinden kimin korktuğunu, kimin korkmadığını görmelerini sağlamak içindir, insanların Allahın bilmesine göre değil, kendilerinin yaptıklarına göre yargılanmaları içindir.

"Gıyabında ondan korkan" demek, Allahı gözeten, kalbi ona imanla dolu olan, onun cezasından sakınan ve mükafatını uman, insanların arasında olsun, onlardan ayrı tek başına olsun, Allahın emir ve tekliflerini tutan, Allahın bilgisinin her şeyi kuşattığı ve ona hiçbir şeyin gizli kalmadığını bilen kimse demektir.

Yüce Allah, cumartesi günü avlanmalarını yasaklayarak yahudileri sınamış, fakat yahudiler emre karşı hile yoluna gitmiş ve yasağı çiğnemişlerdir. Hac veya umre için ihramlı olan müminleri de avlanma yasağı ile sınamış, "İhramlı olduğunuz sürece karada avlanmak size haramdır"<sup>[323]</sup> demiş, müminler yasağa uymuşlar ve itaat etmişlerdir.

Yahudilerin hile yapması ve müminlerin yasağa uyması! İki tavır arasındaki fark ne büyüktür!

Yasağı çiğnemeyi teşvik edecek sebepler iki taraf için de mevcuttur. Yahudiler için "Cumartesi günleri balıkların sürülerle gelmesi, ama diğer günler gelmemesi" bir teşvik iken, müminler için de "Ellerinizin ve mızraklarınızın ulaştığı avdan bir şey" olması bir teşviktir. Fakat yahudiler sınavı kaybetmiş, müslümanlar ise başarılı olmuşlardır.

Yahudilerin sınavı kaybetmelerinin sebebi, Allahın emirlerine karşı isyanları ve sapıklıklarıdır."Fasık oldukları için onları bu şekilde deniyoruz".

Müminlerin sınavı kazanmalarının sebebi ise, gıyabında Allahtan korkmalarıdır. "Gıyabında kendisinden kimin korktuğunu ortaya koymak için".<sup>[324]</sup>

### **Büyük Balıklar Yahudileri Baştan Çıkıyor:**

Yüce Allah buyuruyor: "Cumartesi günleri balıkları sürülerle geliyor, ama diğer günler gelmiyor". Bu âyette üç tane sınav bulunmaktadır:

**a-** Cumartesi günü avlanmalarının yasaklanması.

**b-** Suyun üstünde kuyruklar oluşturup onları teşvik ve tahrik edecek şekilde balıkların cumartesi günü yahudilere sürülerle gelmesi.

**c-** Diğer günlerde balıkların gelmemesi ve avlanmak için gittiklerinde balıkların gizlenmesi.

Av günlerinde balıkların gizlenmesi ve saklanması doğal ve mantıklı bir şeydir.Çünkü balıklar kendilerini avcılara nasıl teslim eder ve onlara nasıl yem olur?

Ama cumartesi günleri kuyruklar halinde sürülerle gelmesi asıl İmtihanın kendisidir. Başka günlerde balıkları

arıyorlar, fakat bulamıyorlar. Ama avlanmalarını tahrik etmek ve ele geçirmelerini teşvik etmek için cumartesi günleri sürülerle geliyor. Cumartesi günleri onlara geliyor ve avlamalarını teşvik ediyor, önlerine geliyor, neredeyse kucaklarına atılıyor, arzularını kışkırtarak baştan çıkarmaya çalışıyor.

Fakat bu teşvik ve tahrik karşısında şehvetperestler dayanabilecekler mi? iradeleri bu şiddetli arzulara karşı

direnebilecek midir? Allahın emrini tutmak,sabır ve sebat göstermeye güçleri yetecek midir? içlerinde doğan hile yapma, muhalefet etme ve yasağı çiğneme arzularını dizginleyebilecekler mi?

Herhalde balıkların onları teşvik ve tahrik etmesinin, baştan çıkarmak için önlerine sürülerle gelmesinin hikmeti budur. Ama onlardan şehveîperest olanlar bu tahriklere karşı dayanamamış, bu teşviklere karşı sabredememiş, sebat ederek zafer kazanamamış, aksine hile yaparak kaybetmiştir.<sup>[325]</sup>

#### **Yahudilerin, Allahın Yasağına Karşı Hile Yapması:**

Büyük balıkların sürülerle gelip kışkırtması karşısında kasaba halkından bir grup yahudi dayanamamış, Allahın yasağına karşı hile yapmış ve avlanmaları yasaklanan günde balıkları avlamışlardır.

Kimi tefsirciler, israiliyattan alınan ve yahudilerin bu hilelerinin ayrıntılarını anlatan bilgiler vererek şöyle der: "Yahudilerden hile yapanlar deniz kıyısında havuzlar ve çukurlar kazmışlar, deniz kıyılara vurduğunda (med) havuzları ve çukurları su doldurmuş, böylece balıklar bunlara düşmüş, içe çekildiği (cezir) zaman da su ve balıklar havuzlarda ve çukurlarda kalmış, pazar günü olunca gelip havuzlara ve çukurlara dolan balıkları toplamışlar, böylece Allahın yasağına

uyup cumartesi günü avlanmadıklarını, onları sadece pazar günü avladıklarını söylemişler."

Bu ayrıntılar sahih bir hadiste geçmemektedir. Onun için ne onlara, ne başkasına itibar ediyoruz. Böyle yapmış olmaları muhtemel olduğu gibi, başka şeyler yapmış olmaları da muhtemeldir. Nasıl hile yaparak avlandıklarını bilmiyoruz. Bilmemiz de önemli olmadığı gibi, bilmemenin bir zararı da olmaz. Çünkü bunu bilmek bize ne bir bilgi, ne de bir yarar sağlar.

İsrailiyyata dalıp vakitlerimizi yarar getirmeyen şeylerle kaybetmek yerine, yaptıklarını görüp "Zalimler niçin Allahın yasağına karşı hile yaptılar? " diye sormamız gerekir.

Allaha bağlı, ona imanla dolu, onu yücelten ve nimetlerini arzulayan hiçbir kalp onun yasaklarına karşı hile yapmaz. Mümin kalp, Allanın dosdoğru yolunda durur, onun emirlerini tutar ve gece gündüz bu durumda devam eder.

Bu hileyi ancak Allahtan uzak kalmış kalpler yapar. Şüphesiz kalp Aîlahın yolundan ve nizamından saparsa, onun yasaklama karşı hile, savsaklama ve kaçma yollarına başvururur.

Dinin emir ve yasaklarını ancak mümin, takva sahibi bir kalp korur ve gözetir. Başka türlü kalpler ise, Allahın emirlerine



karşı yahudilerin yaptığı gibi,her zaman hile ve kaçamak yollavına başvurur.

İslamın koyduğu hükümlerde ve eğitimde başarılı olmasının sebebi budur. Çünkü müminlerin kalplerine hayat vermiş, onları Allaha bağlamıştır. Böylece kalpler yasalara ve ilkelere bağlı kalmıştır.

Beşeri sistem ve rejimlerin çıkmazlara girmesinin sebebi de budur. Çünkü kalplere nasıl davranması gerektiğini gözardı etmekte ve onları Allaha bağlamayı aklına getirmemektedir. O zaman ortada kanun maddeleri, yargıçlar, polis ve bekçilerden başka birşey olmaz.İnsanın bunların elinden kurtulması, hile ve sapmalara, aldatma ve kanundan kaçmaya çalışmasının ardı arkası kesilmez.<sup>[326]</sup>

### **Kasaba Halkı Üç Grup Olmuştur:**

Cumartesi yasağını çiğneyenler karşısında kasaba halkı üç gruba veya Kur'anın deyimiyle üç ümmete ayrılmıştır:

1- Cumartesi günü yasağa rağmen balıkları avlayan haksız ve azgın grup.

2- Yasağa uymayanlara öğüt veren salih ve iyi kimseler grubu.

3- Yasağı çiğneyenleri eleştireceği yerde, onları uyarak öğüt verenleri kınayan ve haksızlık karşısında susan, "Onlardan

bir ümmet "Allanın yok edeceği veya cezalandıracağı bir topluluğa ne diye öğüt veriyorsunuz?" diyenler grubu.

âyette geçen "Ümmet" kelimesi üzerinde biraz durmak istiyoruz. Belirttiğimiz gibi kasaba halkı üç ümmete ayrılmıştır.

Bunlar aynı soydan, aynı cinsten oldukları, aynı kasabada oturdukları, aralarında milli, sosyal, etnik ve hayati bağlar olduğu halde nasıl üç ümmete bölünmüşler?

Bu durum, Kur'an ve islam anlayışında ümmet kavramının cahiliyye anlayışında taşıdığı anlamdan farklı bir anlamı olduğunu bize göstermektedir.

Beşeri cahiliyye anlayışında ümmet, aynı bölgede yaşayan, dili ve tarihi ortak olan insan topluluğudur.

Kuran anlayışında ümmeti ise, Rağıb Isfahani şöyle açıklamaktadır: "Bir din, bir zaman veya bir yerin zorlayarak veya kendi istekleriyle bir araya getirdiği insan topluluğuna ümmet denir."<sup>[327]</sup>

İslam anlayışında ümmetin anlamı için Seyyid Kutup da şöyle demektedir: "Aynı inanca, aynı anlayışa sahip ve bir yönetim tarafından yönetilen insan topluluğudur. Eski veya yeni cahiliyye anlayışındaki gibi, bir bölgede oturan ve bir devletin yönettiği insan topluluğu değildir."

Kasaba halkının üç ümmete (topluluğa) bölünmesi hakkında da Kutup şöyle demektedir:

Bir kasabanın halkı üç ümmete bölünmüştür. Biri, isyankar ve hileci olan ümmet. Diğerisi isyana ve hileye öğüt ve yönlendirme ile karşı çıkıp aktif olarak önlemeye çalışan ümmet. Üçüncüsü ise, haksızlığa ve haksızlara karşı çıkmayıp bizzat Önlemeye çalışmayan ümmet. Değişik anlayış ve bakış açıları. Bu anlayışlar sonucu üç ayrı ümmet ortaya çıkmaktadır."<sup>[328]</sup>

Bu da gösteriyor ki islam, ümmeti iki kısma ve iki ümmete ayırmaktadır. Bu ayırma cahiliyyenin ayırma ve bölme temeline göre değil, islamın anlayışına göre olmaktadır.

İçinde mümin ve kafirlerin bulunduğu her toplum iki ümmetten oluşur:

**a-** Mümin müslümanlar ümmeti. Bunlar İslamın birleştirdiği, kalplerini birleştirip bütünleştirdiği kimselerdir.

**b-** Kafirler ümmeti. Bunlar da İslamı kabul etmeyen ve müslümanlardan farklı olan kimselerdir."<sup>[329]</sup>

### **Bir Millete Niçin Öğüt Veriyorsunuz?**

"Onlardan bir topluluk, "Allahın yok edeceği veya çetin bir ceza vereceği bir millete niçin öğüt veriyorsunuz?" dediler"

Haksızlık ve kötülük karşısında ses çıkarmayan milletin mantığı budur. Bu da her zaman ve her yerde haksızlık ve kötülük karşısında susan, nasihat ve öğütlerle değiştirmeye

çalışmayan bütün kişilerin mantığıdır. Böylelerin mantığı şöyle özetlenebilir:

**a-** Kötülüğün yayılmasına ve haksızlığın çoğalmasına ses çıkarmamak, haksızlık ve kötülük sahiplerine ilişmemek, haksızlık ve kötülük yapan toplumdaki uzak durmak.

**b-** İyiliği emrederek ve kötülüğü yasaklayarak pozitif iş yapmamak.

**c-** Kalple nefret etmekten ibaret kalan negatif yadırgama ile yetinmek.

**d-** Düzeltmek isteyen ve öğüt veren ıslahatçı kişileri kınamak ve karalamak.

**e-** Kötülük ve haksızlık yapanları Allahın mahvedeceğini veya çetin azaba çarptıracağını söylemekle yetinmek. Bunun için verilen öğüt ve yapılan nasihatın hiçbir yararının olmayacağını düşünmek.<sup>[330]</sup>

### **Rabbinize Karşı Görevimizi Yapmak İçin, Dediler:**

Öğüt vererek düzeltmek isteyenler, yasağın çiğnenmesine karşı susan ve öğüt verenleri kınayan kişilere "Rabbinize karşı görevimizi yapmak için öğüt veriyoruz, belki Aüaha karşı gelmekten de sakınırlar" diyerek cevap verdiler. Öğüt vermek ve yasağı çiğneyenleri yola getirmek için çalışmanın iki sebebe dayandığını belirtmiş oldular.

Birincisi, Rabinize karşı görevimizi yapmak. Sanki onlara şöyle dediler: Rabbimizin yanında çetin hesap ve cezadan kurtulmak için görevimizi yapmak istiyoruz. Böylece Rabbimizin yanında özrümüz olur.Kötülüğe karşı çıkmakla şunları gerçekleştirmiş oluyoruz:

1- Yüce Allanın pek çok âyette ve Hz.Peygamberin çok sayıda hadiste bize yüklediği iyiliği emretme ve kötülüğü yasaklama görevini yerine getirmek. Çünkü görevi yapmazsak ceza görürüz.

2- Allaha karşı kendimiz için mazeret hazırlamak ve kendimizi mazur göstermek. Elimizden gelen çabayı göstermiş ve istenen görevi yapmış oluruz.

Yüce Allanın sonuçlardan bizi sorumlu tutmaması, sadece çaba göstermek ve çalışmakla yükümlü tutması, sonuçtan da hesaba çekmemesi onun bir rahmetidir.Öğüt verdiğimiz, nasihat ettiğimiz, uyarıp kötülüğe karşı çıktığımız zaman, insanlar söylediklerimizi kabul edip yapmasa bile, biz görevimizi yapmış oluyoruz.Nitekim Yüce Allah Hz.Peygambere şöyle buyurmaktadır:

"Uyar. Sen ancak bir uyarıcısın. Onlara egemen değilsin. Ancak küfreden ve yüz çevirenlere Allah en büyük azabı verecektir."[\[331\]](#)

Görevimizi yapmış olmak ve Allaha karşı mazeret hazırlamak, kötülük yapanlara Allanın cezası gelip çatdığı zaman bizi dünya azabından kurtarır. Yüce Allah buyuruyor : "Halkı ıslah edici olduğu halde Rabbin haksız yere kasabaları helak etmez"<sup>[332]</sup>

3- Kötülük sahiplerine karşı delil göstermiş oluruz. Çünkü onların bizim üzerimizde uyarma ve öğüt verme hakkı vardır. Bu hak Kur'an ve sünnetle sabittir, iyi olanlar, kötülük yapanlara öğüt vermek, uyarmak ve kötülükten alıkoymaya çalışmak zorundadır.

Uyan yarar sağlayabilir. Öğüt vermek yarar sağlayabilir. Kötülüğü eleştirmek ve karşı çıkmak yarar sağlayabilir ve kötülük yapanlar böylece kötülüklerinden vazgeçebilirler. Onlara Öğüt verme, uyarma ve eleştirme yarar vermeyecek ve kendileri düzelip yola gelmeyecek olsalar bile, kendilerine karşı delil göstermiş, onların " kimse bizi uyarmadı" diye itiraz etmelerine imkan bırakmamış ve kendilerini kendilerinin aleyhine şahit yapmış oluruz.<sup>[333]</sup>

#### **Belki Allaha Karşı Gelmekten Sakınırlar:**

ikinci sebep de, Allaha karşı gelmekten sakınmaları ihtimalidir. Belki öğüt verme, uyarma ve eleştirme onlarda Allaha itaat etme, emirlerine uyma ve karşı gelmekten sakınmaya yolaçabilir.İslahatçı davetçilerin öğüt verme,

anlatma, iyiliği emretme ve kötülüğü yasaklama görevini yapmaları insanların Allahtan korkmasını, ona kulluk etmesini, inanıp dinine bağlı yaşamasını sağlayabilir.

Bazıları ıslahatçı davetçilere itiraz edip öğüt verme ve uyarma çabalarının boşuna olduğunu ve hiçbir meyve vermeyeceğini söyleyebilir. Davetçi ıslahatçılar soyut olarak konuşuyorlar, konuşma ise yarar sağlamaz ve meyve vermez, insanlar konuşmaları tutmazlar, laflara karınları toktur, ıslahatçı davetçilerin çabalayarak yorulmasına ,anlatacağız diye gırtlaklarını yırtmasına gerek yoktur, diyerek kimileri itiraz edebilirler.

Şüphesiz bu sözler geçerli olamaz.Bu tür itirazlar makbul olmadığı gibi birtakım yanlışlar ve demagojiler de içermektedir. Böyle sözleri söyleyenler ya ıslahatçı davetçilere kin besleyen bir düşmandır, veya çağrı olayından habersiz, sözün etki ve meyvesi konusunda bilgisizdirler.

Düşünceler, prensipler ve çağrılar alanında sözün gözle görülen ve yaşanan etkisi olur.Çünkü bütün çağrılar ve prensipler sözle gerçekleşmiş ve ayakta durmuştur.

Milletlerini dine çağırırken peygamberlerin silahı söz,uyarma, hatırlatma ve öğüt verme olmuştur. Hepsi de milletlerinden belirli ve temel bir istekte bulunmuştur " Allaha ibadet ediniz. Ondan başka hiçbir tanrınız olamaz"<sup>[334]</sup>

Dinimiz söze dayalıdır. Hz.Peygambere inen ilk söz de "Yaratan rabbinin adıyla oku"<sup>[335]</sup> sözüdür.

Kur'an, müminlerin kafirlere Kur'anı duyurmalarını ve Allahın kelamını onlara bildirmelerini emretmektedir: "Müşriklerden biri senden güvence isteyecek olursa, Allanın sözünü duyması için, ona güvence ver, sonra onu güvenlik içinde olacağı yere ulaştır"<sup>[336]</sup> Bu da sözün gücünü kavrama ve davet edilen dinleyicinin üzerinde etki yaptığına inanmayı gösterir.

Şüphesiz söz söyleme ve öğüt verme, ancak davetçinin söylediğine ciddi olarak inanması, söylediği şeyleri kendisinin yaşaması ve uygulaması, insanlara şevkle, cesaretle, güzel üslupla ve içten gelerek seslenmesi durumunda etkili olabilir, etkisini gösterip meyve vereilir. Dinleyici bu sözlerin kalpten çıktığına, söyleyenin kalbinde yaşayıp onun kanıyla beslendiğine, aklını, hayatını ve tüm Varlığını kuşattığına inanmalı ve kanaat getirmelidir. Çünkü rol yaparak ağlayan ile çocuğunu yitirip ağlayan aynı değildir.

Bu ölçüler içinde öğüt verme ve uyarma gerçekleşirse, söz canlı ve diri, etkili ve meyveli olur. Dinleyicilerin kalplerine girer, onları etkiler, düzeliş doğru yola gelmelerini, Allanın dinine sarılıp müslümanca yaşamalarını sağlar. "Belki Allaha karşı gelmekten sakınırlar"<sup>[337]</sup>



### **Hükümlerin Unutulması Azabın Sebebidir:**

Yüce Allah buyuruyor: "Kendilerine yapılan öğütleri unuttunca, kötülüğü yasaklayanları kurtardık".

Görüldüğü gibi âyet, hükümleri unutmanın azabın sebebi olduğunu belirtmektedir. "Kendilerine yapılan öğütleri unuttunca, kötülüğü yasaklayanları kurtardık ve zalimleri Allaha karşı gelmelerinden ötürü çetin bir azaba uğrattık"

Bu sıralamada Önemli bir ölçüyü yakalıyoruz. O da Allahın emir ve yasaklarını hatırlatmayı, ümmetin fertlerini bu konuda uyarmayı, emir ve yasakları kimsenin hiçbir zaman aklından çıkarmaması gerektiğidir. Bunları

ümmetin fertlerine sürekli hatırlatma ve uyarı görevini yerine getirme zorunluluğudur. Çünkü bu hatırlatma kişilerin belirlenen sınırlar içinde kalmasını, emir ve yasaklara bağlı yaşamasını, emir ve yasakları çiğnemekten kaçınmasını sağlayacaktır.

Bu sıralamadan, ümmet fertlerinin emir ve yasakları unutulmasının ne kadar tehlikeli olduğu gerçeğini de öğreniyoruz.Çünkü bunların unutulması ve gözardı edilmesi, onların küçümsenmesine ve kulakardı edilmesine yolaçar. Bu da hükümleri çiğnemeye ve onlara muhalefet etmeye götürür.

Fertler hükümleri unutur ve gaflete dalarsa, dinin gerçeklerini, rabbani sosyal yasaları ve şeriatın hükümlerini

unuturlar. Böylece hatırlama, öğüt alma, sarılma ve uygulama çerçevesinin dışına çıkardıktan sonra, onları akıl, düşünce ve anlayışlarının dışına da çıkarırlar. Ümmetin fertleri gaflet ve unutmanın bu derecesine vardığı zaman Allahla ve dinle olan bütün bağlarını da yitirirler, O zaman Allanın cezasına uğrarlar.

Bütün bunları, emir ve yasakları çiğneyen ve kendilerine yapılan öğütleri unutan kişilerin başına azabın gelmesinden anlıyoruz. "Kendilerine yapılan Öğütleri unutunca, kötülüğü yasaklayanları kurtardık ve zalimleri, Allaha karşı gelmekten ötürü çetin bir azaba uğrattık"

Bu gerçeği belirten ve rabbani sosyal yasalara işaret eden başka âyetler de vardır. Mesela;

"Şüphesiz senden önceki ümmetlere peygamberler gönderdik. Onları yalvarsınlar diye, darlık ve sıkıntıya soktuk. Hiç değilse, onlara sıkıntı verdiğimiz zaman yalvarıp yakarmaları gerekmez miydi? Ama kalpleri katılaştı, şeytan da yaptıklarını kendilerine güzel gösterdi. Kendilerine hatırlatılanı unuttuklarında, onlara herşeyin kapısını açtık, kendilerine verilenlere sevinince, ansızın onları yakaladık da umutsuz kahverdiler. Alemlerin rabbi Allaha hamdolsun ki zulmeden milletin kökü böylece kesildi."<sup>[338]</sup>

"Biz hangi kasabaya bir peygamber gönderdikse, yalvarıp yakarsınlar diye oranın halkını mutlaka darlık ve sıkıntıya

uğrattık. Sonra kötülüğün yerine iyiliği verdik. Öyle ki, çoğalıp "Babalarımız da darlığa düşmüş, bolluğa kavuşmuşlardı" dediler. Sonra onları, haberleri olmadan ansızın yakalayiverdik"[\[339\]](#)

Kur'anı Kerim, can kulağıyla dinlemenin ve sürekli uyanıklığın hükümlere bağlı kalmanın yolu olduğunu kararlaştırmaktadır.Şeytanın saptırma fısıltılarını yenme yolunun da bu olduğunu belirtmektedir. "Şeytan seni dürtecek olursa, Allaha sığın. Şüphesiz o işitir ve bilir. Allaha karşı gelmekten sakınanlar, şeytan tarafından bir fısıltıya maruz kalınca, Allahı anarlar ve hemen gerçeği görürler." [\[340\]](#)

Allanın hükümlerini hatırlamak, onlara bağlı yaşamamanın ve azaptan kurtulmanın yoludur. Allanın hükümlerini unutmak da, onları çiğnemenin ve dolayısıyla azaba uğramanın yoludur.

Ama ne yazık ki ümmetin içinde Allahın hükümlerini unutmaya ve başkalarına da unutturmaya çok hevesli ve gayretli insanlar bulunmaktadır. Pratikten, uygulamadan ve yaşamdan uzaklaştırdıktan sonra bu hükümleri belleklerden de uzaklaştırmak ve akıllardan çıkarmak için insanları sürekli gaflete düşürürler.Onun için ümmetin belleğinde bu hükümlerin yaşaması ve etkisini sürdürmesi için ıslahatçı davetçilerin ümmeti sürekli uyarmaları, öğüt vermeleri ve hatırlatmaya devam etmeleri gerekir. Ümmetin bilincinde helal

ve haramı, yasak ve serbest olanı düşünmenin diri kalması için uyarma ve öğüt vermenin devam etmesi lazımdır. Rabbani öğretileri unutmanın tehlikesini ümmetin kavraması gerekir. Çünkü Alfanın hükümlerini unutmak, emir ve yasaklarını hayattan uzaklaştırmak azaba uğramanın ve yok olmanın sebebidir.

Rabbani hükümleri ümmetin her zaman hatırlaması için ıslahatçı davetçilerin daima uyarması, öğüt vermesi, emir ve yasakları çiğnemekten sakındırması gerekir. Çünkü ümmetin bu hükümlere bağlı yaşaması ve kurtulması ancak bu şekilde mümkündür.<sup>[341]</sup>

#### **Davetçilerin Kurtulması:**

"Kendilerine yapılan Öğütleri unutunca, kötülüğü yasaklayanları kurtardık". Kasabanın halkına azap gelince Yüce Allah, kötülüğü yasaklayanları kurtarmıştır. Bunlar da öğüt veren ıslahatçı ve davetçi gruptur.

Bu da Allaha davet etmenin, ümmeti uyarıp öğüt vermenin gerekliliğini göstermektedir. Allahın emir ve yasaklarına isyan edenlerin başına azap indiği zaman davetçileri kurtaracak tek yol uyarma ve Öğüt vermeleridir.Yüce Afahın şu buyruğu söylenenleri doğrulamaktadır.

"Sizden önce kalan nesiller yer yüzünde bozgunculuğu yasaklamalıydılar. Ama onların içinden bunu yapan ancak çok az kişidir. Zalimler kendilerine verilen bolluğa daldılar ve suçlu oldular. Rabbin, kasabaların halkını, ıslah edici oldukları halde, helak edecek değildir"<sup>[342]</sup>

Ümmette kötülükler ve Allanın emir ve yasaklarını çiğnemeler çoğaldığı zaman davetçilerin, azaptan kurtulabilmeleri için öğüt verme ve hatırlatma, iyiliği emretme, kötülüğü ve bozgunculuğu önleme görevlerini yapmaları gerekir. Çünkü kurtulmanın ve Allanın mükafatını kazanmanın tek yolu budur.<sup>[343]</sup>

#### **Yasağı Çiğneyenler Niçin Maymuna Dönüştüler?**

Yüce Allah buyuruyor: "Kendilerine yapılan yasağı çiğeyince, onlara "aşağılık maymunlar olun" dedik.

Hükümleri çiğneyenler kendilerine haksızlık ettiler, yasağı çiğnediler, Allanın dinine karşı başkaldırdılar, hükümlerine bağlı kalmayı red ettiler, bozgunculuk yaptılar, azgınlaştılar ve hükümleri çiğnemeye devam ettiler. Böylece Allanın azabını hak ettiler, cezasına davetiye çıkardılar ve gazabına uğradılar.

Allahın sosyal yasası onlar için gerçekleşmiş ve azabına uğramışlardır. Allahın bu zalimlere azabı çok çetin, acıklı ve alçaltıcı olmuştur." Zalimleri Allaha karşı gelmelerinden dolayı çetin bir azaba uğrattık"

Allahın onlara verdiği ceza, benzeri olmayan bambaşka bir ceza olmuştur. Onları aşağılık birer maymun yapmış, insan suretinden gerçekten hayvan suretine dnştrmştr. Aşağılık birer maymun olmuşlardır.

Yüce Allah onları aşağılık ve zelil birer maymun yaparken elbette adaletle muamele etmiştir. Çünkü onlar maymun iştahı ile hareket ederek maddi çıkarları için Allahın hükümlerini çiğnediler, emirlerine başkaldırdılar. iyilik yapanı iyilikle dllendirmesi, kötülük yapanı da kötü bir ceza ile cezalandırması ve haksızlık yapana ceza vermesi rabbani adalettir. şüphesiz Allah onları bilerek ve yerinde bir hükümle maymun yapmıştır.

Herhalde maymun yapmasının hikmetlerinden biri şudur: Allah onların birer insan olmalarını, gerçekten birer insan olarak yaşamalarını ve insanlıklarını en güzel şekilde göstermelerini istedi. Fakat onlar Allahın hükümlerine karşı başkaldırıp Allahın verdiği bu değeri red edince, insanlıklarından ve değerlerinden vazgeçtiler ve manevi hayvanlık suretine hrndler. Böylece Allah onları aşağılık birer maymun yaptı ve gerçekten hayvan şekline çevirdi. Bu da maddi ile manevi şekil arasında bir bakıma uyum ve ahenk sağlamaktır.

Yüce Allah, insanların değerli birer insan olmalarını, insanca yaşamalarını, hayvanlardan farklı ve onların üstünde birer varlık olmalarını istemektedir. Onun için beşeri yükümlülükler yüklemiş ve bu yükümlülük emanetini gözetmelerini istemiştir." Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik. Hepsi onu taşımayı red ettiler ve ondan korktular. Ama insan onu taşıdı. Şüphesiz o çok zalim, çok cahildir"[\[344\]](#)

Yüce Allahın şeriatı, onun insanoğluna ikram etme, değer verme ve İnsanlığını yüceltme şekillerinden biridir, Bu şeriata sarılmak da insanın insanlığını ve sahip olduğu üstün değerleri gerçekleştirme şekillerinden biridir.

Allanın şeriatını tanımamak, emir ve yasaklarını Çiğnemek ise, insanın sahip olduğu üstün değerleri köreltmek ve yok etmektir. Burada insan kendisine yakışmayan aşağılık bir duruma düşer ve Yüce Allahın yükselmesini istediği üstün makamdan kendisine yakışmayan aşağı hayvanlık makamına iner.

Allahın hükümlerini çiğneyen, ona başkaldıran fasık ve zalim bir insan gördüğümüz zaman, bilelim ki o, insanlık seviyesinden hayvanlık seviyesine düşmüştür. Bu insan nefis, bilinç ve ahlak bakımından, anlayış, düşünce ve inancın ürünü olan ameller bakımından hayvanlaşmıştır. Müslim'in Ebu Hureyre'den rivayetinde Hz. Peygamber bu durumu şöyle

ortaya koymaktadır." Şüphesiz Allah şeklinize ve malınıza bakmaz, kalplerinize ve amellerinize bakar"<sup>[345]</sup>

Yasağı çiğneyen ve Allahın emirlerine karşı başkaldıran kasaba halkı Önce ruhsal ve bilinç yönünden maymunlaşmıştır\* Nefis, anlayış ve ahlak bakımından maymunlaşmıştır. İnsanlık özelliklerinden sadece dışarıda görünen vücut, duyular ve sesler kalmıştır. Hakikat ile suret arasında uyum sağlamak üzere de Allah onları maymun yapmıştır.Şüphesiz en iyi bilen Allah'tır!<sup>[346]</sup>

#### **Maymuna Dönüşme Gerçekten Olmuştur;**

Kur'anın açık ifadesine göre cumartesi yasağını çiğneyenleri Allah gerçekten maymun yapmıştır, "Kendilerine yapılan yasağı çiğneyince, onlara aşağılık birer maymun olunuz, dedik".

Gerçekten maymuna dönüştürmeyi engelleyecek hiçbir şey yoktur.Çünkü Yüce Allahın bir insanı insan şeklinden maymun şekline dönüştürmesi ve o kişinin gerçekten maymun olması Allah açısından imkansız değildir. Zira Yüce Allah dilediğini yapar ve Onun gücü her şeye yeter. İnsanı bu surette yaratan Allah, onu bu suretten bir hayvan suretine dönüştürmeye de güç yetirir.



Kimi tefsircüler maymuna dönüştürmenin şekil olarak değil, ruhları, akılları ve kalpleriyle maymunlaştıklarını söylemişlerdir.

Mucahid şöyle demektedir: "Kendileri maymun olmamış, sadece kalpleri maymunlaşmıştır. Bu, Yüce Allahın kitap ciltleri taşıyan eşek örneklemesini yaptığı gibi, bir örneklemeden başka birşey değildir."<sup>[347]</sup>

Seyyid Kutup "Sizden cumartesi yasağını çiğneyenleri elbette biliyorsunuz. Onlara aşağılık maymunlar olunuz, dedik"<sup>[348]</sup> âyetinin tefsirinde şöyle demektedir: "Vucutlarıyla maymuna dönüşmeleri zorunlu değildir. Ruhları ve düşünceleriyle maymun olmuşlardır. Düşünce ve bilinç yansımaları, yüzde derin izler bırakan ve görüntüyü etkileyen etkiler bırakır."<sup>[349]</sup>

Ne varki Seyyid Kutup, Araf suresinde Cumartesi adamları öyküsünü açıklarken bu görüşünü değiştirmiş ve bu insanların maymuna dönüşmesi konusunda şöyle demiştir: "O alçaltıcı azap, insan suretinden maymun suretine dönüşme şeklinde olmuştur. "Onlara aşağılık maymunlar olunuz, dedik". Onlar da Yüce Allahın emriyle aşağılık maymunlar olmuşlardır. Bu emri veren Yüce Allah, hiçbir şeyden aciz değildir"<sup>[350]</sup>

Yukarıda belirtigimiz Mucahid'in görüşü ile ilgili Taberi'nin yaptığı değerlendirmeyi çok yerinde buluyorum.

Şöyle diyor: "Mucahid'in belirttiği görüş, Kur'anın zahirine (açık ifadesine) aykırıdır. Çünkü Yüce Allah kitabında onlardan maymunlar, domuzlar ve tağuta tapanlar meydana getirdiğini bildirmiştir. Bunlardan kim bir şey inkar eder ve aksini söylerse, delilini göstermesi gerekir. İnkâr ettiği şeye kabul ettiği şeyle karşılık verilir ve sahih bir hadis yahut meşhur bir habere dayanıp dayanmadığı sorulur.

Kaldı ki Mucahid'in bu görüşü, yalan veya yanlış üzerinde ittifak etmesi imkansız olan büyük çoğunluğun icmaina da aykırıdır. Büyük çoğunluğun bir görüşe yanlış demesi, onun yanlış olduğunu göstermesi için yeterli delildir."[\[351\]](#)

Herhalde Mucahid'in bu tavrı ve Taberi'nin ona verdiği cevap, Kur'an anlatımının lafzına bağlı kalmamızı ve bu sınırı aşmadan bize söylediklerini anlamamızı gerektirmektedir.

Maymun yapma konusunda bazıları bunların nasıl maymun yapıldığını sorabilir ve aklın kavrama gücüne sahip olmadığı bu ğaybi konuya aklıyla dalmaya çalışabilir. Kimileri de öykünün ayrıntılarını öğrenmek için israiliyyat haberlere başvurur.

Bu sakıncalardan ve yanlışlardan kurtulmak için ve sabit olmayan birtakım ayrıntıları öğrenmenin yararı olmadığına inandığımız için, biz üzerinde durmuyoruz ve Seyyid Kutub'un şu sözlerine katılıyoruz:

"Nasıl maymun olmuşlar? Maymun olduktan sonra durumları ne olmuş? Türünün dışına çıkan ve başka bir varlığa dönüşen her varlık yok olduğu gibi, onlar da yok mu olmuşlardır? Yoksa maymun olarak nesilleri mi çoğaldı? gibi hakkında sayısız söylentiler bulunan bu meselelerin tümü hakkında Kur'an bir şey söylememiştir. Rasulullahtan da bir bilgi gelmemiştir. Onun için bizim de bu konuya dalmamıza gerek yoktur."<sup>[352]</sup>

#### **Yasağın Çiğnenmesine Ses Çıkarmayanlar Ne Oldu?**

Kur'anı Kerim, kasaba halkından yasağın çiğnenmesine karşı çıkan ıslahatçıların bir ikram olarak kurtarıldığını belirttiği gibi, yasağı çiğneyenlerin de cezalandırıldığını belirtmektedir. Fakat kasaba halkının yücuncü grubu veya üçüncü ümmetine değer vermediğinden akıbetlerinin ne olduğunu belirtmemiştir.

Bunların sonucu hakkında tefsirciler değişik şeyler söylemişlerdir. Bazıları ceza görenlerle beraber ceza gördüklerini ve kötülüğe karşı ses çıkarmadıkları için aşağılık maymun yapılanlarla beraber maymun olduklarını söylemektedir. Bazıları ise, kurtulanlarla beraber kurtulduklarını söylemektedir.

Sonuçlarının ne olduğu ve başlarına ne geldiği konusundaki ihtilaflar bizi ilgilendirmez.Ceza görenlerle

beraber ceza mı gördüler, yoksa kurtulanlarla beraber kurtuldular mı? bilmiyoruz. Bilmediğimiz bir şeye dalmamak akla saygının gereği olduğu gibi, bilmediğimiz birşey hakkında ileri geri konuşmamak da ilme saygıdır. Bilmediğimiz şeylerle Allanın kelamını tefsir etmemek de Kur'ana saygıdır. Bilmediğimiz şeyler hakkında konuşmak yerine, birtakım ipuçları çıkarmak için Kur'anın bu insanlar hakkında birşey söylememesinin sebepleri üzerinde durmak daha yararlı olur.Seyyid Kutup şöyle demektedir:

"Üçüncü grup veya üçüncü ümmet hakkında, cezalandırıldıkları belirtilmemiş olmakla beraber Kur'an, belki de anmaya değer görmediğinden, bir şey söylememiştir.Anmağa değer görmemiştir, diyoruz. Çünkü bu grup kötülüğe karşı tepki göstermemiş, aksine tepki gösterenlere karşı olumsuz bir tavır içine girmiştir.Bunun için cezayı hak etmemişse bile, anılmaya değmemeyi hak etmiştir."[\[353\]](#)

Kötülüğe karşı sessiz kalanların akıbeti hakkında Kur'anın susması, kötülüğe karşı ses çıkarmayan, haksızlığa karşı tepki göstermeyen, öğüt vermek ve uyarmaktan korkan, zulme ve baskıya karşı çıkmaktan ürken kişilerin horlanmaya, unutulmaya ve terkedilmeye layık olduklarını gösterir.

Anılmaya, övülmeye ve hatırlanmaya layık olanlar, adı tarihe geççnler, yaşayanların hafızasında ve hayatın defterinde adını yazdıranlar, ancak cesur, atılgan ve gözü pek kişilerdir. Herhalde Kur'anı Kerim, bu örnekle tanınmak, anılmak ve unutulmamak isteyenlere bunun yolunu göstermektedir. O da davet, öğüt, uyan, cihad ve mücadele yoludur.

Sayırsız insanlar! Her biri hayatın bir köşesinde sessiz sedasız, terkedilmiş ve adı bile anılmadan yaşadığı gibi, kimse de onları farketmeden sessiz sedasız ve başkalarından habersiz bir köşede ölür gider. Yaşarken insanlar onun farkında olmadığı gibi, öldükten sonra da kimse farkında olmaz ve unutulur gider. Tarih, hayatın bir köşesinde ömür tüketip ölenlerin adını hiç anmaz. Çünkü tarih, basit ve boş insanların oluşturduğu bir şey değildir.

Ama büyük olarak yaşayan ve büyük olarak ölen insanlar var. Herkes onları görür ve duyar, insanlar arasında yaşarken onların hayatlarını ve dünyalarını doldururlar. Öldükten sonra da akıllarından, hafızalarından, kalplerinden ve tarihlerinden çıkmazlar. Bunlar direnç gösteren, cihad eden ve tarihe adlarını yazan müminlerdir. Çünkü tarih ancak çalışanları ve cihad edenleri tanır. Tarihe adını yazdırmanın ve unutulmamanın yolu budur. Var mı bu yolda yürüyecek olanlar?<sup>[354]</sup>

### Öyküden Çıkarılacak Dersler:

1- Allahın emirleri karşısında takınılacak tavır bakımından bu kasaba, her kasaba ve şehir için bir örnektir. Allahın emirleri karşısında insanlar gruplara bölünürler. Bir grup o yasakları çiğner, bir grup emirleri çiğneyenlere karşı çıkar, bir grup da emirlerin çiğnenmesine ses çıkarmaz.

2- Yüce Allah yükümlülüklerle insanları sınamaktadır. Kimileri emre isyan etme ve yasağı çiğneme heveslerine karşı mücadele ederek kazanır. Kimileri de itaatsizlik ve kötülük heveslerine uyarak sınavda başarısız olur.

3- AUahın emirlerini tutmayan yahudilerin ruh yapısıyla şehvetlerini yenen ve heveslerine karşı mücadele eden Rasulullahın ashabı arasındaki fark ortadadır.

4- Kasaba halkını teşvik ve tahrik etmek için gelen balıklar Ailahın erleriydi.Allah, cumartesi günü onlara yakın olmasını, diğer günler ise uzak durmasını emretmiş, balıklar da Allahın emrini tutmuş ve yerine getirmiştir. Rabbinin erlerini ondan başkası bilmez.

5- Kasaba halkı üç ümmete bölünmüştür. Yasağı çiğneyerek haksızlık yapanlar, yasağın çiğnenmesine karşı çıkarak yola getirmeye çalışanlar ve ses çıkarmayanlar.

En doğru anlatım olan Kur'an anlatımında bu tasnif, ümmetin bir din, bir nizam ve bir bağlılığın birleştirdiği insan topluluğu olduğunu göstermektedir.

6- Islahatçi iyi insanların kötülöklere karşı çıkması, başkaların özel işlerine müdahale etmek veya hürriyet ve tercihlerine saldırmak değil, Allahın emrettiği bir görevi yerine getirmektir.

7- Kamu yararıyla çatıştığı taktirde kişisel hürriyet ve bireysel hevesler itibara alınmaz. Kamu yararının başladığı yerde kişisel hürriyet biter. Onun için hiçbir birey, topluma zarar verecek ve ceza görmesine sebep olacak bir şey yapma hakkına sahip değildir. Toplum ile bireyin özgürlüğü açısından durum bu şekilde olduğu gibi, toplum ile Allah açısından da böyledir. Toplum, Allahın öğretilerini çiğneme ve cezasına davetiye çıkarma hak ve özgürlüğüne sahip değildir.

8- Yasakları işlemek ve kötülüğü yapmak kötülüğün habercisidir, Allahı kızdırmanın yoludur, azap ve cezasının biran önce gelmesi için davetiyedir.

9- Davetçiler, öğüt ve nasihat edenler iki gerekçe ile hareket ederler:

Biri, görevi yaparak Allaha karşı sorumluluktan kurtulmakk, diğeri de, belki Allaha karşı gelmekten sakınırlar, diye başkalarını uyarmak ve nasihat etmek,

10- Davet edilenler, öğüt ve ders alabilir, Allaha karşı gelmekten sakınabilirler. Bu da davet eden ıslahatçıların davet ve nasihatlarında Kur'anın yolunu izledikleri zaman gerçekleşir.

11- Davetçi, öğüt vermek ve davet etmekle yükümlüdür. Bunu yapmayacak olursa, sorumlu olur ve cezayı hak eder. Ancak başkalarını hidâyete erdirme, kabul ve itaat etmelerini sağlamakla mükellef değildir. Çünkü bu, Allanın elindedir.

12- Sözün gücü, değeri ve etkisi vardır. Sözü esirgememiz veya terketmemiz caiz değildir. Şüphesiz davetler ancak sözlerle gerçekleşmiş ve başarıya ulaşmıştır. Önemli olan, sözün kalbe ulaşması için kalpten çıkmasıdır.

13- Davetçilerin kötülüğe karşı çıkmaları kalplerindeki imanın büyüklüğü ve Allanın hükümleri üzerinde titremelerinin delilidir. Başkalarının iyiliği için çalışmanın ve onlar için titremenin ifadesidir. Bu niteliklere sahip oldukları ölçüde davet, nasihat, uyarma ve yol gösterme çabaları da artar.

14- Ümmetin içinde sadece negatif tavır sergilemekle yetinenler, pasifliği ve uzleti tercih edenler, davet, öğüt ve uyarı meydanından kaçanlar var.

15- Negatif tavır sergileyerek pasif kalanlar kötülüğe karşı ses çıkarmamakla kalmayıp onun yanında başka bir suç daha işliyorlar. Kötülük yapanları uyarmak, engel olmak ve tepki



göstermek yerine, onları uyaran ve engel olmaya çalışan ıslahatçıları da bu görevlerini yaptıklarından dolayı kınayıp kötülerler.

**16-** Toplumda kötülükler yayıldığı taktirde, insanların şeriatın gerçeklerini unutmaması ve helal ile haramın karışmaması için ıslahatçıların uyarma ve Öğüt verme görevlerini gevşemeden sürdürmeleri gerekir.

**17-** Şeriatın hükümlerini unutmak, onlara muhalefet etmekten de büyük sayılabilecek bir isyandır. Bu unutma azabın habercisidir.

**18-** Azabın gelip çatması halinde ancak Allaha çağrı görevini yapanlar kurtulurlar. Çünkü azaptan kurtaracak tek gemi, Allaha çağrıdır. Bu da Yüce Allanın iyilik yapanları iyilikle ödüllendirme yasasıdır.

**19-** İtaatsizlikler musibetleri doğurur. Yasakları ve haramları işlemek azabın habercisi, helak ve yok olmanın müjdecisidir.

**20-** Kasaba halkından yasağı çiğneyenler maymun olmuşlar ve maymuna dönüşmeleri de gerçekten olmuştur. Maymun olduktan sonra yaşamamış ve nesilleri tükenmiştir. Bu da isyan edenlerin öğüt almaları için verdiği bir derstir.

21- Mayrınun olanlar olayında olduğu gibi, zorunlu olmadıkça Kur'an anlatımının lafzına bağlı kalmak, onun dışına çıkmamak veya değiştirmemek gerekir.

22- İnsanın insanlığı ancak Allaha itaat etmekle gerçekleşir. Allanın yanında insanın değerli olmasının ve ikram görmesinin sebebi budur, isyan edip azgınlık ve bozgunculuk yapacak olursa, insanlık makamından dışer' ve aşağılık bir hayvanlık seviyesine iner.

23- Hakkı söylemeyenler, hem Allanın yanında hem insanların nazarında değersiz oldukları için unutulma, ihmale ve terkidelmeye layık olurlar.

24- Anılma, meşhur olma ve tarihe adını yazdırmanın yolu çalışmak, çabalamak ve cihad etmektir. İnsanlar ancak samimi olarak çalışan ve cihad edenleri hatırlarlar. Tarih de ancak bunları anar.

Gözlerden ırak yaşayıp kulaklardan habersiz ölenler ile hem hayatta hem öldükten sonra gözlerden ırak olmayan, dillerden dışmeyen ve hafızalardan silinmeyenler arasında fark çok büyüktür!<sup>[355]</sup>

## VII- TÂLÛT ÖYKÜSÜ

### Kuranda Tâlût Öyküsü

"Musa'dan sonra Israiloğullarınm ileri gelenlerini görmedin mi? Peygamberlerinden birine, "Bize bir hükümdar

gönder de Allah yolunda savaşalım" demişlerdi. "Ya savaş size farz kılındığında gitmezseniz?" demişti. "Memleketimizden ve çocuklarımızdan uzaklaştırıldığımıza göre niye Allah yolunda savaşmayalım?" demişlerdi. Ama savaş onlara farz kılınca, az bir kısmı dışında, yüz çevirdiler. Allah, zalimleri bilir.

Peygamberleri onlara "Şüphesiz Allah size Tâlût'u hükümdar olarak gönderdi" dedi. "Biz hükümdarlığa ondan layık iken ve ona malca da bir bolluk verilmemişken bize hükümdar olmaya o nasıl layık olabilir?" dediler. "Şüphesiz Allah size onu seçti, bilgisini ve bedeni gücünü artırdı" dedi. Allah, hükümdarlığı dilediğine verir. Allah her şeyi kuşatır ve bilir.

Peygamberleri onlara "Onun hükümdarlığının alameti, size sandığın gelmesidir. Onda Rabbinizden gelen bir huzur ve Musa ailesinin ve Harun ailesinin bıraktıklarından kalıntılar var, onu melekler taşır, eğer inanmışsanız bunda sizin için delil vardır" dedi.

Tâlût, ordu ile birlikte ayrıldıktan sonra "Şüphesiz Allah sizi bir ırmakla deneyecektir, ondan içen benden değildir, sadece bir avuç avuçlayan dışında, onu tatmayan şüphesiz bendendir" dedi. Onlardan pek azı dışında, sudan içtiler. Kendisi yanındaki müminlerle beraber ırmağı geçince, "Bugün Câiût ve ordusuna karşı koyacak gücümüz yok" dediler,

Kendilerinin'Allaha kavuşacağını bilenler ise: "Nice az bir topluluk çok olan topluluğu Allanın izniyle yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir" dediler.

Câlût ve ordusuna karşı çıktıklarında, "Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır ve sebatımızı artır, kafirlere karşı bize yardım et" dediler. Onları Allanın izniyle bozguna uğrattılar. Davud, Câlût'u öldürdü. Allah, Davud'a hükümdarlık ve hikmet verdi ve ona dilediğinden öğretti. Allanın insanları birbiriyle gidermesi olmasaydı, yer yüzünün düzeni bozulurdu. Fakat Allah alemlere lütufkardır. İşte bunlar, Allanın âyetleridir. Biz onları sana doğru olarak okuyoruz. Şüphesiz sen peygamberlerden birisin. "[356]

### **Öykünün Özeti:**

Öykü, Kutsal yerde bir zamanlar Israiloğullarının başından geçen bir olaya işaret etmektedir. Düşmanları karşısında yenilmiş ve ezilmiş bir durumda idiler.

Düşmanları, Allanın gönderdiği ve hem gönül rahatlığı hem Harun ve Musa ailesinin bıraktıklarını içeren sandığı ellerinden almışlardı.

Halk zillet, aşağılık ve ızdırap içine düşmüş, yöneticilerden halka kadar herkes bu duyguya kapılmıştı. Yaşadıkları zilletten kurtulmak ve galip gelerek izzete ulaşmak

istemişlerdi. Bunun da tek yolunun çarpışmak ve cihad etmek olduğunu anlamışlardı.

Onun için yönetici kesim başlarındaki peygambere başvurmuşuna sığınmış ve işlerini idare edecek, izzet vee zafere götürecekt ve Allah yolunda düşmanlarına karşı savaşmalarını sağlayacak kendilerine bir hükümdar seçmesini istemişlerdir.

Öyle görülüyor ki o peygamber bunların dönekt karakterlerini ve ve gevşekt iradelerini biliyor, savaşmaları emredildiği taktirde sözlerinden döneceklerini ve savaşı gitmeyeceklerini biliyordu. Onun için kendilerine "Ya savaş size farz kılındığında gitmeyecek olursanız? Savaşmanızı istediğimiz zaman savaşacak mısınız, yoksa yan mı çizeceksiniz? Sizin savaştan yan çizeceğinizi biliyorum" demişti.

Savaşacaklarını ve savaştan geri kalmayacaklarını, savaşmamalarının sebebinin kendilerine komutanlık yapacak bir hükümdarın bulunmaması, böyle bir hükümdarın bulunması halinde hemen savaşacaklarını söylediler. Yaşadıkları zilletten kurtulmak istedikleri, yurtlarından çıkarıldıkları ve yenilmiş oldukları için düşmanla savaşmaya çok istekli olduklarını belirttiler. Düşmanı yenmeye ve

topraklarını kurtarmaya kararlı olduklarını söylediler. Niçin savaşmayalım? dediler.

Peygamber onların sözlerini dinleyip hamaset ve isteklerini görünce, onları zafer, kurtuluş ve izzete götürecek hükümdar göstermesini Allahtan istedi. O da Tâlût'un kendilerine hükümdar olduğunu bildirdi.

Bunlara bir sürpriz oldu. Çünkü hükümdarın saraydan ve kral ailesinden biri olmasını bekliyorlardı. Tâlût ise bu aileden biri değildi. Üstelik ölçülerine göre hükümdar olabilecek kadar zengin de değildi. Onun için peygambere itiraz ettiler ve "Biz hükümdarlığa daha layık olduğumuz ve kendisi zengin olmadığı halde o bize nasıl hükümdar olabilir?" dediler.

Peygamber, ne olursa olsun, bir hükümdar İsteyen bu insanların tavrına şaştı. Yüce Allah, kendilerine Tâlût'u hükümdar seçince, itiraz ettiler. Peygamber onlara hükümdar olmaya layık kılan niteliklerini anlattı ve Rabbani ölçülere göre halkın arasında hükümdarlığa en uygun kişi olduğunu belirtti. Allahın onu aranızdan seçtiğini, Onun sonsuz bilgi sahibi olup ne yaparsa yerinde yaptığını, ona çok bilgi ve güç verdiğini, komutanlık ve savaş işlerini yürütecek kadar kuvvet ve ehliyet sahibi olduğunu söyledi. Niçin ona itiraz ediyorsunuz? Allah mülkünü dilediğine verir, o, her şeyi bilir, her şeyi kuşatır.

Hükümdarlığı madem ki Allah Tâlût'a vermiştir, o halde buna layık odur, diye anlattı.

Peygamber, Tâlût'a karşı içlerinde duydukları sıkıntı ve yaptıkları itirazları gidermeye çalıştı. Allahın kendilerine bir alamet göndereceğini ve bu alametın Tâlût'u kendileri için Allahın seçtiğini göstereceğini söyledi. Hükümdarlığının alameti olarak size yitirdiğiniz sandığın gelmesidir, onu melekler taşıyacak, içinde Allahtan gönül rahatlığı, Musa ve Harun ailesinin bıraktıkları şeyler vardır, inanıyorsanız, bu sizin için bir delildir, dedi.

Ve daha Önce kendilerine ait olup düşmanın eline geçmiş bulunan sandık, düşmanlarıyla hiçbir çarpışma, savaş ve galibiyet olmaksızın kendiliğinden onlara gelir. Bu sandığı melekler taşıyacak ve kendilerine getirecektir. Meleklerin sandığı taşıması ve kendilerine getirmesi, Tâlût'u hükümdar olarak Allahın seçtiğini ve meleklerin kendilerine Tâlût'u beğendiklerini gösteren bir gösterge olacaktır.

Bu sandığın içinde Allahtan gönül rahatlığı (sekine) vardı. Sekine, rahatlık, hoşnutluk, güven ve kesin inanma anlamındadır. İçinde Musa ve Harun ailesinin bıraktıkları bir şey de vardı. Her halde bu şey, Musa ve Harun ailesinden kendilerine miras kalmış kutsal emanetler gibi maddi bir şeydi.

Peygamberin geleceğini söylediği alamet geldi. Melekler onlara sandığı taşıyıp getirdiler. Onlar da Tâlût'un kendilerine hükümdar olmasını ister istemez kabul ettiler.

Tâlût yönetimi ve iktidarı eline aldı.Seferberlik ilan etti.Kafir düşmanlarına karşı halkı savaşa hazırladı.

Ölüm kalım savaşına giderken askerlere kararlı, güçlü, bilgili ve deneyimli olarak davrandı. Peygamberin nitelediği gibi bilgi ve kuvvet sahibi olduğunu gösterdi.

Halkının savaş naraları attığını ve savaşmak istediklerini bilmekte, bunun gelip geçici bir heyecan ve hamaset duygusu olduğunu anlamaktadır. Arzu etmenin ve söz vermenin uygulama gibi olmadığını, uygulamalı sınav meydanında hamaset ve heyecan naralarının çoğunun uçup gittiğini, eyleme geçilmesi durumunda heves sahiplerinin verdikleri sözlere sahip çıkmadığını bilmektedir. Bundan dolayı durum tespti yapmak için askerlerini sınıadı.

Ülkesinden çıkıp düşman üzerine yürüdü. Şehrin sınırlarını ve meskun yerleri geçtikten sonra onlara şöyle dedi: Allah sizi bir ırmakla deneyecektir.Irmaktan geçerken ondan içmeyin. Emrimi tutmayıp ondan içen benim askerim olamaz ve benimle beraber gelmesin. Çünkü o, itaat eden ve kendini dizginleyebilen bir asker değildir. Fakat ırmaktan içmeyip emri tutan ve itaat eden kişiler benimle gelsinler.



Zeka ve deneyiminin bir göstergesi olarak her askerin ağzını ıslatıp susuzluğunu giderecek kadar ırmaktan sadece bir avuç avuçlamasına izin verdi. Kendine itaat edilmesini istiyorsan, yapılabilecek şeyleri iste, demişler.

İrmağa varınca, emri dinleyip itaat eden bir azınlık dışında, Tâlût'un emrini dinlemediler ve ırmaktan içtiler, Tâlût, muhalefet edip isyan eden kitleyi orada bıraktı ve itaat eden azınlıkla beraber ilerleyip gitti. Ölüm kalım savaşının olacağı yere vardı. Askerleri düşman askerlerini görünce onlarla savaşmaktan korktular. Düşman askerlerin başında komutan Câlût vardı ve askerleri Tâlût'un askerlerinden çoktu.

Yanında kalan azınlıktan çok kişi Tâlût'la görüşerek bugün Câlût'a ve askerlerine güç yetiremeyeceklerini, bu yüzden onlarla savaşamayacaklarını söylediler.

Savaştan korkanlar ordudan ayrıldılar. Hükümdar Tâlût ve askerlerden küçük bir azınlık kaldı. Bunlar da Allaha kavuşacaklarına, cennet ve nimetlerine ulaşacaklarına kesin olarak inanan kimselerdi.

Bu küçük azınlık, korku içinde yaşayan çoğunluğa zaferi ve ona götüren yolları öğreterek şöyle dediler: Nice az bir topluluk, Allanın izni ile büyük topluluğu yenmiştir. Allah şüphesiz sabredenlerle beraberdir.

Tâlût, inanan ve sabreden azınlıkla beraber savaşı başladı. Savaş başlayınca, her şeyi elinde tutan Allahtan zafer için dua ettiler. Yalvararak Ondan yardım istediler. Rabbimiz, üstümüze sabır yağdır, direnme gücü ver ve kafir millete karşı zafer ver" dediler.

Allah onlara sözünü gerçekleştirdi. Ona verdikleri sözü tuttukları için onlara yardım etti. Allanın izniyle düşmanı yendiler.

Hz.Davud da sabreden bu yiğitler arasında idi.Henüz peygamber veya hükümdar değildi. Herhalde peygamberlik ve hükümdarlık bundan sonra kendisine gelmiştir. Davud, Câlût'a saldırmış ve öldürmüştür.Ondan sonra Allah, Davud'a hükümdarlık ve peygamberlik vermiş ve istediğinden öğretmiştir.

Tâlût, toprakları kurtardıktan, sandığı geri aldıktan, düşmanı yendikten ve halkını üstün kıldıktan sonra muzaffer azınlıkla beraber ülkesine döndü. îsrailoğullarının içyüzünü ortaya çıkardıktan, karakterlerini ve gizli bir çok yönlerini gösterdikten sonra döndü.

Kitlelerin isteklerinde samimiyet derecesini anlamış, onlara nasıl davranılacağını öğrenmiş, sebat eden mücahitlerin kimler olduğunu ve bunların toplulukları içinde her zaman küçük azınlık olduklarını kavramış olarak döndü.

Tâlût'tan sonra îsrailoğullannın başına hükümdar ve peygamber olarak Hz.Davud geçti.<sup>[357]</sup>

#### **İsrailiyatta Tâlût Öyküsü:**

Tâlût öyküsü, İsrailoğullannın bildiği bir olaydır. Tevrat'ta ve îsrailoğullannın diğer kitaplarında ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.

İsrailoğullannın kitapları, Tâlût'tan önce İsrailoğullannın içinde bulunduğu durumu, Tâlût'un nasıl işe başladığı, halkı düşmana karşı savaş için nasıl yönlendirdiği, Hz.Davud'un ortaya çıkışı ve Câlût'un Öldürölmesinden sonra kendisi ile Tâlût arasında nelerin geçtiği uzun uzun anlatılmaktadır.

Bu israiliyyat haberler sayfaları doldurmaktadır. İsrailiyyatı rivayet edenler bu haberleri nakletmiş, onları nîüslümanlara anlatmış, haber meraklısı kimi müslümanlar bu haberlere bayılmış, böylece tefsir, tarih, kıssa ve ahbar kitaplarına geçirmişlerdir. Kur'anın âyetlerini bu israiliyyat haberlerle tefsir etmişlerdir.

Bu kitapta geçen diğer öykülerde yaptığımız gibi, kendisinden sakındırmak amacı dışında bu tür israiliyyat haberleri nakletmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü alabildiğine uzun olup naklettiğimiz taktirde sayfalar tutacaktır. Sadece kendisine karşı dikkat çekmek ve uyarmak için kısaca işaretle yetineceğiz.

"Anlattıklarına göre İsrailoğuları Filistin'e girmiş, Hz.Musa'm yanında olan Yuşa İbn Nun komutasında savaşarak halkını yenmiş, kendileri Filistin'in kuzeyinde ve ortasında yerleşirken, halkını güneyde Askalan ve Ėazze'de yerleşmeye mecbur etmişlerdir.

İsrailoğulları 460 yıl egemenliğı, gücü ve üstünlüğü ellerinde tutmuşlardır. Çünkü Allaha kulluk etmişlerdir.

Ama ondan sonra kafir olmuşlar, azgınlaşıp zulmetmişler.Bundan dolayı düşmanları olan Filistinlileri Allah onlara musallat etmiş, onları yenmişler, hükümdarlarının çocuklarını esir ederek sandıklarını ellerinden almışlardır.

Derler ki; Tuhaf bir olaydan sonra onlardan bir çocuk dünyaya gelmiş, adı Samuel veya Şemun imiş, bir de münafık ve yalancı İliya adında bir kahinleri varmış, Allah Samuel'i onlara peygamber seçmiş ve kahin İliya ölmüş.

İsrailoğullarından bir heyet peygamber Samuel'e gelmiş ve Allah yolunda savaşmak için kendilerine bir hükümdar göndermesini istemişler. O da itaat edeceklerine dair kendilerinden söz almış. Sonra eline bir baston ve içinde kutsal yağ bulunan bir boynuz alarak "size seçilecek hükümdarın boyu asanın boyu kadardır" demiş.

Kur'anın Tâlût diye andığı Şavul adında halktan bir adam peygambere gelmiş, bu adam deri dabaklığı yaparmış, eşeğı

kaybolmuş, aramaya çıkmış, Samuel'in yanına girince boyunu asa ile ölçmüş ve sözü edilen hükümdar olduğunu anlamış, halka dönünce, Allah size Tâlût'u hükümdar seçiyor, demiş. Halk böyle bir şey olamaz, çünkü ne kralların soyu olan Yahuda'nın, ne de peygamberlerin soyu olan Lavi soyundandır, demişler. Hükümdar olduğunun delili ise, kendilerine sandığın gelmesi olmuş.

Sandık Hz.Adem'le beraber cennetten inmiş ve israUoğulları peygamberlerine gelinceye kadar peygamber den peygambere geçmiş, onlar da sekineti içine koymuşlar, sekine kedi büyüklüğünde bir hayvan olup savaş anında düşmana bağırır ve hezimete uğratırmış.

Filistinliler yahudileri yenip sandığı ülkelerine götürünce, onlar için lanete dönüşmüş ve sandık sebebiyle başlarına azap inermiş, sandığı göturdükleri her yerin halkı azaba uğrarmış, onun için sandığı Israiloğullarına geri vermeye karar vermişler, bir arabaya koymuşlar, arabaya iki öküz koşmuşlar, öküzler arabayı Israiloğullarına çekip götürmüşler. Sandığın kendilerine geri geldiğini görünce Tâlût'a boyun eğmişler.

Tâlût, ordusunu donatmış ve Câlût yahut yahudilerin adlandırdığı gibi Juliyet'ie savaşa gitmiş, Ürdün nehrine gelmişler, sayılan dörtbin imiş,bir avuç almanın dışında nehirden içmelerini yasaklamış, fakat emre itaat eden ticyüz

onüç kişi dışında nehirden içmişler. Sadece bunları alıp Câlût'a karşı savaşa gitmiş.

Askerler arasında sessiz küçük bir delikanlı olan Davud varmış, Davud'un yanında bir sapan varmış, onunla kime vursa isabet edermiş ve vurduğu her insanı ve hayvanı öldürürmüş.

İri yapılı bir kahraman olan Câlût düşman askerlerin arasından çıkmış, düello istemiş, ama Tâlût'un askerleri korkmuş ve kimse düelloya çıkmamış. Allah, ordunun içinde küçük bir koyun çobanı Davud İbn İsa'nın olduğunu Samuel'e bildirmiş, bunun Câlût'u öldüreceğini, hükümdarlık ve paygamberliğe sahip olacağını söylemiştir.

Uzun bir araştırmadan sonra Tâlût, Davud'u bulmuş, aralarında bir konuşma geçmiş, sonra Câlût'la düelloya girmiş, yolda üç taş görmüş, taşlar kendisiyle konuşarak ve Câlût'u kendilerinin öldüreceğini söyleyerek yanına almasını söylemişler, o da onları sapanı içinde taşımış.

Câlût onu görünce küçümsemiş ve geri çevirmiş, ama Davud düelloda ısrar etmiş ve üç taşı sapanına koymuş, bismillah demiş, üç taş bir olmuş, sonra Câlût'a atmış, başının üstündeki yumurtayı kırmış, kafataşına girmiş ve beynini dağıtarak arkadan girmiş, arkasında duran adamlara çarparak otuz kişi öldürmüş, sonra taş ufalanmış ve her parçası Câlût'un ordusundan bir askere isabet ederek öldürmüş

Bu şekilde Tâlût ve ordusu, Davud ve kuvveti, hatta sapanı ve taşları sayesinde galip gelmiş.İsrailoğullarının yanında Davud'un değeri büyümüş, onu sevmişler ve bağlanmışlar.

Câlût'u Öldürdüğü için evlendirmiş olan Tâlût, halkın ona teveccühünü görünce kıskanarak kendisine kin beslemiş.Ondan sonra Davud'u öldürme girişimlerinde bulunmuş, ama hepsinde başarısız olmuş, Davud ise, birkaç kere Öldürmeye güç yetirdiği halde onu öldürmemiş, bu şekilde Tâlût ile Davud arasında çetin mücadele sürüp gitmiş.

Fakat Davud kaçmayı tercih etmiş, Tâlût'u bırakarak bir dağ başında Allaha ibadet edenlerle beraber ibadete çekilmiş,İsrailoğulları bilginleri Davud'a karşı bu tavrından dolayı Tâlût'u kınamaya başlamışlar, ama Tâlût azgınlaşmış ve bozgunculuğa başlamış, kendisini kınayan binlerce kişi öldürmüştü.

Sonra Tâlût tevbe etmiş ve yaptıklarına pişman olmuş, çok göz yaşı dökmüş, halk ona acımış, o da yaptıklarının kefaretinin ödemek istemiş, bunun üzerine kendisine Allahın Azam ismini bilen bir kadın söylemişler, kadın onunla beraber Peygamber Samuel'in kabrine gitmiş, Allaha dua etmiş, Allah onu diriltmiş ve kabrinden diri kalkmış, Tâlût ona tevbesinin geçerli olup olmadığını sormuş, o da "Düşmanla savaşarak on

oğlunla beraber ölebilir misin?" demiş, o da on oğlu ile beraber düşmanla savaşmış ve öldürülmüşler.

Sonra Davud israil oğullarına hükümdar olmuş, Davud, hükümdar ve peygamber olmuş. Davud'un Câlût'u öldürmesiyle peygamber olması arasında yedi yıl geçmiş. [\[358\]](#)

Israiliyat kaynaklarında geçtiği ve onlardan kimi tarih ve tefsir kitaplarının naklettiği şekliyle Tâlût, Câlût ve Davud öyküsünün özeti budur. Dikkat çekmek, insanları uyarmak ve ondan sakındırmak, terkedilmesi, iltifat ve İtibar edilmemesi için uyarıda bulunmak amacıyla öyküyü bu şekilde özetledik. [\[359\]](#)

### **Öyküde Kur'anın Belirtmediği Şeyler;**

Öncekilerin öykülerinde Kur'anın belirtmediği zaman, yer, kişi ve olaylar belirsiz bırakılan şeylerdir. Kur'an ve sahih sünnet bunları belirtmemişse, onları belirleyip açıklamamız mümkün değildir. Aldığı kaynağı ve sahih delili belirtmediği sürece bu konuda hiçbir kimsenin sözüne de itibar edilmez. Bir delile dayanarak belirtiyorsa, o zaman deliline bakarız. Bu delil açık bir âyet veya sahih bir hadis ise, elbette kabul ederiz. Değilse, söylediklerini red eder, yapılan açıklamalara iltifat etmeyiz.

Tâlût öyküsünde Kur'anın müphem bırakarak belirtmediği çok şey olduğunu görüyoruz.



a- Tâlût öyküsünün meydana geldiği zaman. Bu olay, âyetlerden anlaşıldığına göre Hz.Musa'dan sonra, yani Filistin'e yerleştikten sonra İsrailoğullarının başından geçmiştir.Ama olduğu yılı veya israil oğullarının içinde bulunduğu durumu kesin olarak belirlemek mümkün değildir.

b- Kendilerine bir hükümdar göndermesini istedikleri peygamberin adı. Bu peygamber Şemun, Samuel, Şemuyil veya başkası olabilir.Açık bîr nas olmadıkça kimseyi peygamberlerden saymıyoruz.Çünkü o kişi peygamber olmayabilir. Değilse, peygamber olmayan kişinin peygamber olduğuna İnanınmış oluruz ki bu da doğru değildir.

c- Bir komutan istemelerinin sebebi.

d- Tâlût'un soyu, komutan oluncaya kadar geçen hayatı.

e- Tâlût'a kuvvet ve mal verilmesinin ayrıntıları.

f- Sandık olayı, tarihi, serüveni, içindeki sekine, Musa ve Harun ailesinin bıraktıkları şeyler.

ğ- Meleklerin sandığı nasıl taşıdığı ve israil oğullarına sandığın gelmesinin ayrıntıları.

i- Düşmahla savaşmak için Tâlût götürdüğü zaman İsrailoğullarının sayısı.

j- Tâlût ve askerlerinin geçtiği ve içmelerinin yasaklandığı ırmağın adı. Filistin ile Ürdün'ü birbirinden ayıran Ürdün

ırmağı mıdır, yoksa Filistin' in kuzeyi ile güneyini birbirinden ayıran başka bir ırmak mıdır?

k- Yasağa uymayan ve ırmaktan içenlerin sayısı.

1- Câlût kimdir? Kuvveti, şekli, boyu ve hacmi nedir?

m- İsrailoğullannm düşmanları, sayıları, yerleri ve yurtlarının ayrıntıları.

n- Tâlût ile Câlût arasındaki ölüm kalım savaşının geçtiği yer.

o- Davud'un ortaya çıkması, soyu ve çocukluğunun ayrıntıları.

p- İki ordu arasında geçen savaşın ayrıntıları. ""

r- Davud'un Câlût'u öldürmesi nasıl oldu?

s- Câlût'u öldürdükten sonra Davud'un durumu ve Tâlût'la ilişkileri.

ş- Tâlût'un sonu ne oldu ve nasıl gerçekleşti?

t- İktidar Tâlût'tan Davu'da nasıl geçti?

Ne tuhaftır ki kimi tefsirci, hadisçi, tarihçi ve yazarlar Kur'anın ve hadis'in bu konuda açıkladıklarıyla yetinmeyip israiliyyata dalmışlar, bu müphemlerin açıklamışını ve olayların ayrıntılarını orada aramışlardır. Halbuki bize ne doğru bir bilgi, ne bir yarar sağlamışlardır. [\[360\]](#)

### **Öykü, İbret ve Derslerle Doludur:**

Kimi müfessirlerin olayların ayrıntılarını anlatmak ve belirsiz kalmış yerleri açıklamak İçin İsrailiyyata başvuracakları yerde, niçin Kur'amn anlattıkları üzerinde durmadıklarını, ondan niçin birtakım ibretler almaya ve dersler çıkarmaya çalışmadıklarını anlamak mümkün değildir.

Öykü ibretler, dersler ve öğütlerle doludur.Müslümanın bunlar üzerinde durması, üzerinde düşünüp taşınması ve söylediklerini kavraması gerekir.

Öyküde davetçiler için başkalarına nasıl davranacakları konusunda dersler vardır. Ümmetin içinde bulunduğu kötü durumu değiştirmeye çalışan ıslahatçılar için dersler vardır. Zilleti izzete ve yenilgiyi zafere dönüştürmek için çalışan mücahitler için dersler vardır.Kitlelere dayanan, onların hamaset ve heyecanlarıyla hareket eden, plan ve programlarını buna göre yapan ve ihtiyaç anında kitleler tarafından yarıyolda bırakılan kişiler için dersler vardır.

Bireysel ve kitlesel eğitim ve terbiye konusunda dersler vardır. Kendin i dizginleme, kararlı ve azimli olma, sınava hazırlıklı bulunma konusunda dersler vardır.Savaşma, çarpışma ve cihad konusunda dersler vardır .Allaha yönelme ve ondan yardım isteme konusunda dersler vardır.Düşmanın kuvvetinden korkmama ve ürkmeme

konusunda dersler vardır.Yöneticileri ve sorumlu kişileri seçme, iyi bir devlet başkanının nitelikleri konusunda dersler vardır.

Bu şekilde davetçi, ıslahatçı, yönetici, komutan, mücahit ve sorumlu herkesin bu öyküden yararlanacağını ve dersler alabileceğini görüyoruz. Çünkü inanç, davet, cihad, reform, değişim, eğitim, yönlendirme, siyaset, yöneticilik, egemenlik ve iktidar konularında birçok ipuçferi ve bilgiler içirmektedir.

Bu anlamlar ve dersler hazinesi üzerinde durmayıp israiliyyat, hurafe ve uydurma çölüne dalan kişilerin ne kadar yanlış yaptığını böylece anlıyoruz. Yaşadıkları bilgi ve düşünce refahı döneminde öncekiler caiz olmadığı halde israiliyata dalmayı kendilerine caiz görmüşse, bu çağda bizim de onların yaptığını yapmamız caiz olmaz. Çünkü düzeltmek, değiştirmek ve çağrı yapmakla yükümlüyüz. Ümmeti içine düştüğü çukurdan kurtarıp Allanın bulunmasını istediği izzet, üstünlük ve galibiyet makamına çıkarmak için üzerimize büyük sorumluluklar düşmektedir. Onun için bu israiliyyat ve mitolojilere ayıracak zamanımız yoktur. Ömürlerimiz, vakitlerimiz, kağıtlarımız, sınırlarımız ve düşüncelerimiz hiçbir yarar sağlamayan şeylerde yitirilmeyecek kadar pahalı ve değerlidir. Allah onları bizden soracak, onlarla ne yaptığımızı soracaktır.

israiliyata dalmayan tefsirciler de vardır.Allah onlara metod doğruluğu, dikkatli bakış, güzel sonuçlar çıkarmayı lütfetmiş, israiliyyat ve belirsizliklerle uğraşmayıp okuyuculara yarar sağlayacak bilgiler vermişlerdir. Bu tefsircilerin başında Menar tefsirinde Muhammed Abduh ve Muhammed Reşid Rıza, Fi Zilali'l-Kur'an tefsirinde de Seyyid Kutup gelmektedir.

Öncekilerin tefsirlerini inceledik ve bu üç imamın bu alanda tefsircilerin başında geldiğini, Allahın kendilerine bilgi, hikmet ve zeka verdiğini, bununla bakışlarının daha derin, basiretlerinin daha etkin, metodlarının daha düzgün, sonuç çıkarmalarının daha doğru, dillerinin daha güzel ve üsluplarının daha tatlı olduğunu gördük.

Şüphesiz Menar ve Fi Zilal tefsirleri dersler, ibretler, delaletler, tefsir ve Kur'an ilimleri alanında bilgi hazineleri içermektedir.Allah her iki tefsir sahiplerinden, diğer bütün müfessirlerden razı olsun, çaba ve cihadlarını kabul etsin, bol sevap ve mükafatlarla mükafatlandırsın.<sup>[361]</sup>

### **Seyyid Kutub'un Öyküyü Değerlendirmesi:**

Öykünün anlatıldığı âyetler bölümünü tanıtırken Seyyid Kutup şöyle demektedir:

"Önceki milletlerden deneyimler içeren bu bölümün önemini anlıyoruz. Kur'an, bu ümmetin yaşayan kitabı, kesin rehberidir.Hayat derslerini kendisinden aldığı okuludur. İlk

müslüman cemaati Yüce Allah Kur'anla eğitip yetiştirmiş, onunla hazırladıktan sonra yer yüzünde kendi nizamını onunla egemen kılmasını nasip etmiş,bu büyük rolü ona vermiştir. Bu ümmetin nesillerine rehberlik etmesi, eğitmesi, sarıldığı,rehber edildiği, hayat nizamını ve yaşama tarzını ondan aldığı,onu beşeri bütün sistem ve yöntemlerin, kısaca bütün cahiliyye sistemlerinin üstüne çıkardığı sürece, Rasulullahın ölümünden sonra söz verilen örnek liderliğe hazırlaması için Kur'anın canlı rehber olmasını istemiştir.

Şüphesiz bu Kur'an, sadece okunan bir söz olmayıp kapsamlı bir anayasadır. Yaşanan hayat için bir yasa olduğu gibi, eğitim için de bir yasadır. Bu bakımdan eğitmek ve kurmak için geldiği müslüman topluma öğretici ve etkileyici bir şekilde insanlığın örneklerini sunmayı da içermektedir. Özellikle Hz.Adem'den beri yer yüzünde süregelen iman çağrısı deneyimini içine almakta, kişinin ruh dünyası deneyimi, hayat içindeki deneyimi her nesilde müslüman ümmete bir azık ve hazırlık olarak sunmaktadır. Böylece islam ümmetinin bu büyük azığı ve birikimi yanına alarak delil ışığında yol almasını sağlamaktadır.

Bu sebepten Kur'anda öyküler çok sayıda, çok çeşitli ve çok yönlendirici olarak yer almaktadır.

Kur'anda değişik sebeplerle en çok İsrailoğulları Öyküleri yer almaktadır. Bu sebeplerin bir kısmını Fi Zilal tefsirinin birinci cildinde İsrailoğulları olaylarıyla ilk karşılaştığımız yerde belirtmiştik. Bir kısmını da değişik münasebetlerle özellikle bu ciltin başlannda belirttik. Burada da onlara tespit ettiğimiz şu sebepleri eklemek istiyoruz;

Şüphesiz Yüce Allah, bu ümmetten nesillerin israiloğullarınm geçtiği aşamalardan geçeceğini ve hem dini, hem imanı karşısında onların takındığı tavırları takınacağını bilmektedir. Sapmalara düşmeden ve değişik yollarda bocalamadan önce, kendisine ders ve öğüt olarak Yüce Allahın tuttuğu aynada resmini/görmesi için İsrailoğullarınm ayaklarının kaydığı yerleri tarihlerinden sahneler şeklinde bu ümmete sunmaktadır.

Evet, bu Kur'ahın güzel sesle okunan güzel bir söz ve bir daha gerçekleşmeyecek şekilde geçmişte kalmış bir gerçeğin dosyası olarak değil, İslam ümmetinin her nesli tarafından iyice anlaşılması için okunması gereken bir kitaptır. Günümüzün problemlerine çözüm olmak ve gelecekte yolu aydınlatmak üzere İnen âyetlerini ümmetin her neslinin çok iyi düşünerek okuması gerekir.

Geçmişte islam cemaatinin yaşadığı hayatın ilke ve öğretilerini almak üzere okuduğu gibi, bugün yaşadığımız ve

gelecekte yaşayacağımız hayatın ölçü ve öğretilerini almak üzere de okumadıkça, Kur'andan yararlanmamız mümkün değildir.

Bu bilinçle okuduğumuz zaman Kur'anda aradığımız her şeyi bulacağız. Unutkan akıllara gelmeyecek ilginç şeyler bulacağız. Kelimelerinin, ibarelerinin, yönlendirme lerinin diri olduğunu, hayat kaynadığını, hareket ettiğini, yol işaretlen olduğunu ve bize "şunu yapınız, şunu yapmayınız", şu düşmanınızdır, şu dostunuzdur, şöyle tedbir alınız, şöyle hazırlıklı olunuz, dediğini, karşılaştığımız her iş için ayrıntılı ve ölçülü uzun bir söz söylediğini göreceğiz.

İşte o zaman Kur'da hayat ve azık bulacağız. O zaman Yüce Allahın "Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere çağırdığı zaman Allaha ve Rasule icabet ediniz"<sup>[362]</sup> sözünün anlamını kavrayacağız.

Öyküyü sunarken ondan alınacak derslere de işaret eden Kutup şöyle demektedir:

"Öykünün tamamından çıkan genel ders, yaşanan deneyim karşısında uğradığı bütün zayıflama ve gerilemelere, yol aşamalarında İnsanların grup grup ondan uzaklaşmalarına rağmen; evet, bütün bunlara rağmen, kaynayan bu inanç üzerinde müminlerden bir avuç insanın sebat etmesi, israiloğulları için gerçekten büyük sonuçlar



gerçekleştirmiştinAcıklı yenilgiden, büyük zilletten, uzun sürgünden ve zorbaların ayakları altında ezilmekten sonra bu inanç israil oğullarına zafer, üstünlük ve egemenlik sağlamıştır.

Yaşanan bu tecrübeden islam cemaati için her zaman değerli olan şu sonuçlar da çıkarılmaktadır:

1- Toplumsal hamasetin dış görünüşü liderleri aldatabilir.Bu hamasetle ölüm kalım savaşına girmeden önce onu sınavdan geçirmeleri gerekir.

Israiloğullarından mevki ve söz sahibi insanlar aralarındaki peygambere gelmiş ve kendilerini düşmanlarına karşı savaşa götürececek bir hükümdar seçmesini istemişlerdir.Peygamberleri savaşma kararından emin olmak için onları sınamak isteyip "Ya size savaş farz kılındığı taktirde savaşmazsanız?" deyince, bu sözü yadırgamışlar, hamaset damarları kabardıkça kabarmıştır. Fakat çok geçmeden bu coşkun hamasetin alevi sönmüş ve yolun aşamalarında birer birer dökülmüşlerdir.

Israiloğullarının sözünde durmama, yolun ortasında dökülme ve söylenenlerden cayma konusunda özel bir karakteri olmakla beraber, bu durum, iman eğitimi istenen düzeye çıkmamış beşeri bütün cemaatler için sozkonusu olan bir olgudur. Her nesilde müslüman cematin liderlerinin

karşısına çıkabilecek bir olaydır.Bu sebepten sozkonusu durum için Israiloğullarının deneyiminden yararlanmak gerekir.

2- Gösterilen hamaseti değişik aşamalarda sınanmalıdır.

Şöyleki:

a- Kendi arzuları olduğu için üzerlerine savaş farz kılınca israiloğullarının çoğu savaştan yüz çevirdiler.Ancak Tâiût'la beraber çıkan ve peygamberle beraber olan küçük bir azınlık bu emri kabullendi.

b- İlk aşamada askerlerin çoğu döküldüler, çünkü ilk sınavda dayanamayıp ırmaktan içtiler. Tâiût'la beraber ancak bir azınlık geçebildi.

c- Bu azınlık da sonuna kadar sebat etmedi.Gözle görülen dehşet karşısında, düşmanın çokluğu ve gücü karşısında iradeler sarsıldı ve kalpler deprem geçirdi.

d- Bu korkuya rağmen seçilen küçük bir azınlık sebat etti, Allaha sığındı ve onun verdiği söze güvendi.Terazinin kefesini lehlerine çeviren, zaferi gören ve hem izzete, hem egemenliğe hak kazanan bu azınlık oldu.

israil oğullarının ayıklanması üç aşamada gerçekleşmiştir. Bu aşamalardan sonra elde kalan özün özü azınlık, cihad konusunda Allaha verdikleri sözü tutmuş, Allah da onlara verdiği sözü yerine getirmiş ve zafer vermiştir.

3- Mümin, azimli ve iyi komutanlıktan alınacak ders bu deneyimde yatmaktadır. Bu iman, bu azim ve bu güzel komutanlık Tâlût'un komutasında ortaya çıkmaktadır.Şöyle ki:

a- İnsanları tanıması.

b- Gösterilen hamasete ve atılan naralara aldanmaması.

c- İlk sınama ile yetinmemesi.

d- Savaştan önce askerlerin azim ve itaat derecelerini ölçmeye çalışması.

e- zayıflık gösterenleri ayırması ve geride bırakması.

f- En önemlisi de, her sınamada askerlerinin dökülmesine ve sonunda ancak küçük bir azınlığın yanında sebat etmesine rağmen kendisi gerilememiş ve yenilmemiştir. Beraberinde sebat eden o seçkin azınlıkla beraber savaşa girmiş ve kazanmıştır.

4- Savaşın sonucu ile ilgili dikkatimizi çeken önemli bir şey de, Allaha bağlı olan kalbin anlayış ve ölçülerinin farklı olmasıdır. Çünkü sınırlı ve küçük olan sahanın dar sınırları içinde kalmayarak sınırsız ve bütün işlerin kaynağına kadar uzanan bir gözle görür. Sebat eden, sabrederek savaşa giren ve savaşı kazanan bu mümin küçük azınlık, az olduğu ve düşman çok olduğu için başkaların "Câlût'a ve askerlerine karşı koyacak gücümüz yok " diyerek dile getirdiğini onlar da görüyordu. Ama onlar gibi karar vermeyerek "Nice küçük bir

topluluk Allahın izniyle büyük bir topluluğu yenmiştir. Şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir" diyor ve Rabbine yönelerek şöyle dua ediyordu: "Rabbimiz! Bize bol sabır ver. Ayaklarımıza sebat ver, kafir millete karşı zafer ver".

Kuvvet terazisinin kafirlerin ellerinde değil, sadece Allahın elinde olduğunu biliyordu. Onun için zaferi Allahtan istemiş, elinde tutan ve verenden de zaferi kazanmıştır.

Allaha gerçek bağlılık durumunda ve kalpte imanın gerçekleşmesi halinde olaylara bakış ve ölçüler değişik olmaktadır .Allahın kalplere görünen ve gerçekleşen sözü olgusunu ölçü almanın, gözlere görünen küçük ve dar maddi olguyu ölçü almaktan daha gerçekçi ve daha doğru olduğu da bu şekilde ortaya çıkmaktadır.

Öyküden alınacak derslerin tümünü saymamız mümkün değildir. Çünkü deneyimden öğrendiğimiz gibi, Kur'anın âyetleri her kalbe, sahibinin içinde bulunduğu duruma göre ve ihtiyaç duyduğu oranda açılmakta ve verilerini sunmaktadır. Buna rağmen âyetlerin sahip olduğu stok sürmekte, değişik pozisyonlarda ve belirli ölçülerde onu kalplere vermeye devam etmektedir."[\[363\]](#)

### **Muhammed Reşid Rıza'nın Öyküyü Değerlendirmesi:**

Seyyid Kutub'un öykünün geçtiği âyetlere bakışı,davet ve hareket açısından olmuştur. Onlardan İman, davet, hareket, eğitim ve cihadla ilgili dersler çıkarmıştır.

Reşid Rıza'nın bakışı ise, toplumsal yasalar açısından olmuştur. Toplamların ve ümmetlerin hayatında geçerli olan en önemli toplumsal yasaları yakalamaya çalışmıştır. Reşid Rıza'nın yakaladığı önemli toplumsal yasaları özetlemeye çalışacağız. "Kur'anda toplumsal yasalar, ümmetler ve bağımsızlık" başlığı altında şöyle demektedir:

"Bu öykünün anlatıldığı âyetlerde tesbit edebildiğim toplumsal yasalar ve hükümleri sıra ile ayrıntılı olarak belirtmeye çalışacağım. Umarım kavranır, ezberlenir ve Allahın izniyle unutulmaz.

**Birinci yasa:** Ümmetlere saldırı yapıldığı ve düşman tarafından hakları çiğnendiği zaman zulmü önlemek için duyguları uyanır ve adaletli bir liderin temsil ettiği birlik için çalışır. Filistin halkının bozguna uğrattığı israil oğullarının başına geçen o lideri aramaya başlar.

**İkinci yasa:** Ümmetin haklarını ve bağımsızlığını koruma gereğini duyması,hem elitlerde, hem halkta kendini gösterir.Nitekim İsrailoğullarında hükümdarın görevlendirilmesini isteyenler elitlerdir.

**Üçüncü yasa:** Ümmetin haklarını koruma ve düşmana karşı savaşma bilinci aydınlarda meydana geldiği takdirde çok geçmeden halkın geneline yayılır. Düşünme ve bilinç aşamasından geçip uygulama ve ortaya çıkma aşamasına geldiği zaman, reklamcıların acizliği ortaya çıkar ve samimi olanların samimiyetinden başkası yarar sağlamaz.

**Dördüncü yasa:** Başkanın seçiminde ümmetlerin ihtilaf etmesi genel geçer bir olgudur, ihtilaf etmek de bölünmenin sebebidir. Onun için ümmetin kabul edeceği bir belirleyicinin olması kaçınılmazdır. Nitekim Israiloğulları peygamberlerinden kendilerine bir hükümdar belirlemesini istemiş, o da belirlemiştir. Müslümanlarda belirleyici makam hal ve akd ehli {ümmeti temsil eden ve onun adına karar verme yetkisi bulunan meclis) dir.

**Beşinci yasa:** Şüphesiz insanlar sosyal çıkarlarına aykırı gördükleri şeylerde başkalarını izleme veya başkasına uymada sözbirliği yapmazlar. Onun için Israiloğulları kendilerine Tâlût'un hükümdar tayin edilmesinde ihtilaf etmişlerdir. Delil olarak da, ancak bu tayine karşı çıkanların kabul edeceği şeyleri göstermişlerdir, işin ilginç yanı, her iki taraf da devletin ve ümmetin sosyal sistemi ve politikası konusunda haklı olduğunu sanır.

**Altıncı yasa:** Ümmet fertleri cahil ise, hükümdarlığa ve liderliğe en layık kişinin en zengin kişi olduğunu düşünür. Nitekim Tâlût'un hükümdar tayin edilmesine karşı çıkanlar onun kendilerinden daha zengin olmadığını söyleyerek şu sözlerle tepkilerini göstermişlerdir: "Kendisine çok zenginlik verilmediği ve biz kendisinden hükümdarlığa daha layık olduğumuz halde o nasıl hükümdar olabilir?" Cahiliye toplumlarında bu inanç genel yasalardandır.

**Yedinci yasa:** Bir kişi hükümdar seçilirken aranan şartlar, Tâlût'un hükümdar tayin edilmesine israiloğullannın yaptığı itiraza peygamberin verdiği cevapta yatmaktadır. Şöyle demektedir: "Şüphesiz Allah onu sizin başınıza seçmiştir. Ona güçlü bir vücut ve geniş bir bilgi vermiştir. Allah iktidarı dilediği kimseye verir. Allah her şeyi kuşatır ve bilir" Bu cevaptan dört şartın arandığı anlaşılmaktadır. Şöyle ki:

**a-** Kişinin doğuştan sahip olduğu yetenek. "Şüphesiz Allah başınıza onu seçti"

**b-** Planlama ve düzenleme yapabilecek bilgi çokluğu. "Ona geniş bilgi vermiştir"

**c-** sağlıklı vücut, dolayısıyla sağlıklı düşünme. "Ona güçlü bir vücut vermiştir"

**d-** Yüce Allanın sebepleri hazırlaması. Bu da " Allah, iktidarı dilediği kimseye verir" sözleriyle belirtilmektedir. Bu

özelliklere sahip olan kişiler, ehliyet sahibi olup görev verilmeye layık kişilerdir.

**Sekizinci yasa:** Bu da Yüce Allanın "Allah, iktidarı dilediği kimseye verir" sözünün belirttiği gerçektir. Yüce Allahın dilemesi, ümmetlerin kendi durumlarını değiştirmesine ve zalimlerin yönetimlerini yıkıp onların yerine iyi kimseleri getirmesine bağlı olarak gerçekleşir. Bu ve benzeri âyetlerin ortaya koydukları sonuç her zaman görülmektedir. Var mı görececek kişiler ?!

**Dokuzuncu yasa:** Komutanın bütün emir ve yasaklarına askerlerin itaat etmesi, işlerin düzgün gitmesi ve zaferin kazanılması için şarttır.Batılılarda bile, günümüzde askerlik yasaları, anlaşılan ve anlaşılmayan, iyi ve kötü her durumda askerlerin komutana itaat etmesini öngörür.

**Onuncu yasa:** Sabır ve sebat gösterip komutanlara itaat eden az bir topluluk; sabır ve direnç göstermeyip komutanlara itaat eksikliği olan büyük bir topluluğu yenebilir.Çünkü zafer sabredenlerindir.Yani Allahın, zaferi her zaman sabır ve sebat edenlere vermesi Onun geçerli yasadır.Telaşa düşenler ve korkuya kapılanlar, düşmandan korkup ürkenler kendilerine karşı düşmana yardım etmiş olurlar.Bu da her zaman görülmektedir.



**Onbirinci yasa:** Allaha inanmak ve onun huzuruna çıkmayı onaylamak, çarpışma ve savaş zamanlarında sabır ve sebat etmenin en büyük sebebidir.

**Onikincî yasa:** Savaşta Allaha yönelerek dua etmek yararlı olur. "Alahın izniyle onları yendiler" buyruğu bunu göstermektedir.Çünkü bu ifade, "Fa" harfiyle dua ifadesine bağlanmıştır. Normal anlamı da budur. Zira dua, Allaha inanmanın ve onun huzuruna çıkmayı onaylamanın ifadesidir.

**Onüçüncü yasa:** İnsanların bir kısmının diğer bir kısım ile savaşması, Yüce Allahın genel geçer yasalarındandır. Çağımız bilginleri bunu hayatta kalma savaşı olarak adlandırırlar. İnsanlar arasında savaşın doğal olup hayatta kalma mücadelesinin genel yasalarından biri olduğunu söylerler. "Allah insanları birbiriyle savmasaydı, yer yüzü bozulurdu" sözündeki gerçek, sadece savaş ve çarpışmalarla sınırlı olmayıp insanlar arasında başkasını yokedip kendisinin hayatta kalma mücadelesi gereği olan her türlü rekabet ve mücadele şekillerini belirtmektedir.

İnsanlık toplumunda geçerli olan sosyal yasalar konusunda asalak olan bir takım kişiler, genel geçer bir yasa olduğunu söyledikleri hayatta kalma mücadelesi olayının Çağımız materyalistleri tarafından geliştirilip uydurulduğunu, onlar tarafından uygulandığını, haksızlık ve zulüm olduğunu,

dinin öğretilerine aykırı düştüğünü söylerler. Halbuki bunu söyleyenler insanın ne demek olduğunu bilseler, kendilerini anlasalar veya bu âyeti anlasalardı, böyle bir şey söylemezlerdi.

**Ondördüncü yasa:** "Yeryüzü bozulurdu" ifadesi, sosyoloji bilginlerinin dile getirdiğı doğaı seleksiyon (ayıklama) yahut en iyi olanın yaşaması yasaını desteklemektedir. Çünkü bu da bir önceki durumun bir gereğidir. Yüce Allah, hak ve yararın yaşaması için insanların birbirlerini gidermelerinin yer yüzünün bozulmasını engellediğini belirtmektedir. Yani insanların birbirlerini gidermeleri, hakkın ve elverişli olanın kalması demektir.Yüce Allahın müminlere savaşma izni vermesinin gerekçesini belirttiğı Hac süresindeki şu âyetler bunu açıklamaktadır:

"Zulme uğradıklarından dolayı kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir.Şüphesiz Allahın onlara yardım etmeye gücü yeter.Onlar haksız yere ve "Rabbimiz Allaktır"dedikleri için yurtlarından çıkarılmışlardır.Allah, insanların bir kısmını diğeriyle savmasaydı manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allahın adının çok anıldığı camiler yıkılıp giderdi. Andolsunki Allaha yardım edenlere O da yardım eder.Şüphesiz Allah kuvetlidir, güçlüdür.

Yer yüzünde onlara biz egemenlik verirsek namazı kılarlar, zekatı verirler, iyi olanı emrederler, kötü olanı yasaklarlar, işlerin sonucu Alahın elindedir"<sup>[364]</sup>

işte bu,başkasını savarak hayatta kalma ve hakkı savunma mücadelesine,bu mücadelenin en iyinin kalması ve en üstün olanın korunmasıyla sonuçlandığına işaret etmektedir."<sup>[365]</sup>

### **Öyküyü Anlatan Âyetlerden Bazı Tespitler:**

Tâlût öyküsünde yakalayabildiğimiz bazı incelikleri ve ipuçlarını belirtmeye çalışacağız. Reşid Rıza ve Seyyid Kutub'un belirttiklerini tekrar etmeden, ama onların söylediklerinden de esinlenerek bu tesbitleri yapacağız.

1-Yüce Allah "Görmedin mi?" diyor. Burada görmek, gözle görme değil,bilmek anlamındadır. Israiloğullarından o topluluğu bilmedin mi? demektir. Bu soru, öğrenme ve ona teşvik etmeyi ifade etmektedir. Sanki, o topluluğun öyküsünü öğren, demektir.

2- "Israiloğullarından elit bir topluluk" ifadesinde belirtilen kişiler, önde gelen seçkinler ve ileri gelenlerdir. Isfahani, "mele" kelimesini, "Bir görüş üzerinde birleşen, görünüş olarak gözleri dolduran, büyüklük ve onie çıkma yönünden gönülleri kaplayan kişiler" olarak açıklamaktadır.<sup>[366]</sup>

Razi de "Mele" kelimesi için şöyle demektedir: "Halktan ileri gelenlerdir. Heybetle göz dolduranlardır.Bir yere

geldikleri zaman orayı dolduranlar, oldukları da söylenir. Zeccac, Mele'in reisler olduğunu, kalpleri muhtaç olduğu şeylerle doldurdukları için bununla adlandırdıklarını söyler. <sup>[367]</sup>

Hiçbir millet yoktur ki içlerinden eşraf, reisler ve komutanlardan ileri gelerler (Mele') olmasın. Mele'in bulunması her millet için doğal bir olgudur. Kur'anı Kerim bu kelimeyi, genellikle peygamberlerin davetlerine ve ıslahatçıların çağrılarına karşı çıkan kafir milletlerin içindeki komutanlar, reisler ve ileri gelenler için kullanmaktadır.

Halkından ileri gelenler (mele') le karşı karşıya gelmeyen hiçbir peygamber yoktur. Bunlar o peygambere karşı çıkmış ve onunla savaşmışlardır. Allah da bu sebepten onları helak etmiştir.

Kur'an, yirmi iki yerde geçen 'Mele'1 kelimesini onsekiz yerde kafirler için kullanmaktadır.

3- "Demişlerdi" sözünde, Arapçadaki "ize" yerine "iz" kelimesi kullanılmıştır. Bu da geçmiş zaman belirten bir zarftır. Onun için Kur'an, geçmişlerin öykülerinde geçen olayları anlatırken 'İz' kelimesini kullanır. Okuyucu bunu görür görmez, ondan sonra gelen sözlerin geçmişte olanların anlatımı olduğunu anlar.

Kur'an, gelecekte olacak olayları anlatırken de "ize" kelimesini kullanır. Bu da "İze"nin geçtiği âyetin indiği zaman sözü edilen olayın henüz meydana gelmediğini belirtir. Kur'anda "İz" kelimesi 239 defa [\[368\]](#), "îza" kelimesi ise, 423 defa geçmektedir. [\[369\]](#)

4- "Peygamberlerinden birine" sözünde peygamber kelimesinin belirsiz (nekre) gelmesinin bir amacı vardır. Tâlût öyküsüne bakanlara güzel bir işaret vermektedir. Sanki Kur'an onlara söz konusu peygamberin adını araştırmaya koyulmamalarını ve öğrenmeye çalışmamalarını söylemektedir. Onlara sanki , onun adını ve niteliklerini bile bile biz belirtmedik, belirtmek isteseydik belirtirdik, belirtilmesinde size bir yarar olduğunu bilseydik açıklardık, söylediklerimizle yetinmeniz gerekir, demektedir.

5- "Bize bir hükümdar gönder de Allah yolunda savaşalım" sözü, ümmete komutanlık yapacak ve cihada yönlendirecek bir komutanın varlığının önemini, savaş ve çarpışma için bir komutan tayin etmenin gerekliliğini belirtmektedir.

Suyuti, el-İklil kitabında şöyle demektedir: "Gözcü ve savaşçı olarak gönderilen Öncü birliklerin başvuracakları ve uyacakları bir komutanlarının olmasının gerekliliğini belirtmektedir." [\[370\]](#)

6- "Ya savaş size farz kılındığında savaşmazsanız" demesi, aralarındaki peygamberin ne kadar zeki ve bilge olduğunu , karakterlerini bildiğini, korkaklık, geri çekilme, sözünde durmama, savaşmaktan kaçınma ve görevi yerine getirmeme gibi huyların onlarda nasıl yer ettiğini bildiğini göstermektedir. Bu bozukluk ve eksiklikler yahudilerin tabiatına sinmiş, ahlak ve davranışlarına hakim olmuştur.

7- Kahramanlık tasladıktan sonra savaştan yüz çevirmeleriyle Peygamberin öngörüsü ve sezgisi ortaya çıkmış ve bilgisi gerçekleşmiştir. "Onlara savaş farz kılınınca, çok azı dışında, yüz çevirdiler"

Reşid Rıza ve Seyyid Kutu'un söylediklerine ek olarak, bütün bunlar, arzu etme ve söz vermenin, uygulama ve yerine getirmekten başka olduğunu göstermektedir. Kahramanlık naraları atan,temenni eden ve söz veren bir çok insanın, uygulama ve deneme sırası geldiğinde verdikleri sözlerin, attıkları naraların ve yaptıkları temennilerin arkasında durmadığı bir gerçektir.

Bu âyetin tefsirinde Kurtubi şöyle demektedir: " Bolluk içinde yüzen ve rahata alışmış milletin durumu budur.

Gövde gösterisi yapma zamanında savaşmayı temenni eder, savaşmaya sıra geldiğinde kabuğuna çekilir ve genel karakterine döner"[\[371\]](#)

Kur'anı Kerim, cihadı arzu eden, hamaset gösteren ve savaşmak istediklerini söyleyen bazı müslümanların arzu edip istedikleri cihad kendilerine farz kılınca çekingenlik ,ve korkaklık göstermelerini kınamakta ve şöyle demektedir:

"Kendilerine "elinizi savaştan çekin, namaz kılın, zekat verin" denenleri görmedin mi? Onlara savaş farz kılınca, içlerinden bir takımı, insanlardan Allahtan korkar gibi, hatta daha çok korkarlar ve "Rabbimiz! Bize savaşı niçin farz kıldın, bizi yakın bir zamana kadar erteleyemez miydin?" derler. Deki, dünya geçimliği azdır. Ahiret, Allaha karşı gelmekten sakınanlar için hayırlıdır, size zerre kadar zulmedilmez"<sup>[372]</sup>

İnsan yapısındaki bu huyu gözönünde bulundurarak Rasulullah bize cihadla ilgili çok temennide bulunmamaya ve sözler vermemeye, savaşma arzusunda aşırı gitmemeye, meydana gelmeden önce bu konuda mütevazî olmaya, düşmanla yüzyüze çarpışmaya çok hevesli görünmemeye ve afiyetin verilmesini istemeye, ama iki taraf yüzyüze gelip savaş başlayınca da sabır ve sebat göstermeye, verdiğimiz sözleri tutmaya çağırmaktadır.

Müslim, Abdullah bin Ebi Evfa'dan şöyle rivayet etmektedir: Rasulullah düşmanla savaştığı bir gün güneşin batmaya yüz tutmasına kadar beklemiş, sonra kalkarak şöyle söylemiştir: Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin,

AUahtan afiyet isteyin. Düşmanla karşılaşırsanız, sabredin. Cennetin kılıçların gölgesinde olduğunu biliniz"<sup>[373]</sup>

8- Yüce Allanın onlara seçtiği hükümdarın adı Kur'an'da Tâlût olarak geçmektedir.Halbuki îsrailiyyat kitaplarında ve onlardan nakleden kitaplarda adı Şavil'dir. Düşman hükümdarım da adı Kur'an'da Câlût iken, israiliyyatta ve onlardan naleden kitaplarda adı Culyat'tır.

Bazı tarihçiler ve haberciler Kur'anın bu iki adlandırmasından şüphelenmiş, israil oğullarının onlara verdiği isimlere uymadığını söyleyerek bunun doğruluğunu eleştirmiş veya red etmiş, onların adlandırmasını Kur'anın adladırmasına tercih etmiştir.

İşte büyük sapıklık ve derin bozukluk budur. Çünkü kesin olan Kur'anın söyledikleriyle israil oğullarının söyledikleri çelişiyorsa, kesin olarak sabit ve doğru olan, değişme, bozulma ve saptırmaya uğrama ihtimali bulunan şüpheli olana tercih edilir.

Araştırmacılar ve tarihçiler, Israiloğullarının verdikleri haberlerin doğru ve güvenilir olmadığını, Tevrat'a, Ahdi Kadim'e, Esfar'a ve Talmud'a yahudilerin düzmece, uydurma ve düşüncelerinden çok şeylerin girdiğini, bu kitaplarda Allahın sözleriyle kendi sözlerini, rabbani gerçeği yalan ve



uydurmalarına karıştırdıklarını söylüyorlar. Kur'anı Kerim'in korumasını ise, Yüce Allah üzerine almıştır.

Bu bakımdan geçmişlerin öykülerinden, o öykülerde yer alan isim ve olaylardan bazı şeyler eskilerin haberlerinde geçenlerle çeliştiği takdirde Kur'anda geçenlere güvenmek gerekir.Çünkü güvenilir olan, Kur'anda geçenlerdir. Israiloğullarının hükümdarının adının Tâlût, düşmanlarının hükümdarının adının da Câlût olduğuna kesin olarak inanıyoruz.

Bu sebepten Tâlût adı hakkında bazı araştırmacıların gösterdikleri yobazlığı red ediyoruz.Bunlara göre Tâlût adı, uzunluk anlamındaki "Tûl" kelimesinden türemiş, isimdeki vav-te harflerinin de Tağut, melekut, Ceberut gibi abartmayı ifade ettiğini söylemişlerdir.Bu iddialarını kanıtlamak için de Tâlût'un uzunluğu konusunda mitolojik bir takım hurafeler uydurmuşlardır.

Bütün bunları red ediyoruz. Çünkü Tâlût adı Arapça değil, yabancı bir kelimedir. Yabancı isimlerin tümü türemiş değil, donuk kelimelerdir. Çünkü Arapça değildir. Araplardan önce kullanıldığı ve Arap olmayan milletler arasında dolaştığı halde, arapçada onun için türemiş olduğu bir kök nasıl arayabiliriz?

Adem, İblis, Nûh, İbrahim, Yakûb, Lût, Tâlût, Câlût, Dâvûd gibi pek çok isim, Arapçadan türemeyip başka dillerden geçen yabancı kelimelerdir.<sup>[374]</sup>

9- Tâlût'un hükümdarlığına itiraz gerekçelerini iki şeye dayandırmışlardır. "Hükümdarlığa biz ondan daha layıkız, kendisine bol mal da verilmemiştir"

Israiloğullarının hükümdarlık, iktidar, liderlik ve egemenlik anlayışları soy ve verasete dayanıyordu.Tâlût'un atalarından kimse hükümdar olmadığına göre , onun da hükümdar olmaya hakkı olamaz, diye düşünüyorlardı. Materyalist cahiliyyenin hükümdarlık, egemenlik, iktidar ve devlet başkanlığına bakışı budur.

10- Peygamberleri kendilerine iktidar ve hükümdarlık için aranan temel nitelikleri belirterek itirazlarını red etmiştir."Şüphesiz Allah onu size seçti. Vücutta kuvvet ve malda zenginlik verdi"

Alimler bu sözlere bakarak yönetimin, egemenlik ve iktidarın, hükümdarlık ve devlet başkanlığının verasetle olmasının geçersizliği sonucunu çıkarmışlardır.

Razi şöyle demektedir : "Bu âyet, devlet başkanlığının verasetle olacağını söyleyenlerin sözlerinin geçersizliğini gösterir "<sup>[375]</sup>

Suyuti de şöyle demektedir: "Bu âyet, devlet başkanlığının peygamberin ehli beytine veya bir hükümdar ailesine ait olmadığını, kişilerin mal ve servetle değil, ancak bilgi ve kuvvetle buna layık olacaklarını, kişide bilgi ve erdemliğin soydan önce geldiğini belirtmektedir."<sup>[376]</sup>

11- Güzel bir espiiri içerdüğinden dolayı âyette bilgi zenginliği, vücut kuvvetinden önce belirtilmiştir.Razi bu inceliği şöyle belirtmektedir: " Bu da ruhsal erdemliğin bedensel erdemlikten daha üstün, daha şerefli ve daha mükemmel olduğunu gösterir."<sup>[377]</sup>

12- Bazılan, Yüce Allanın Tâlût'un vücuduna verdiği kuvvetin, boy uzunluğu, vücut dolgunluğu ve güzelliği olarak maddi güç olduğunu söylemektedir.Bu şekilde anlamamanın bir sakıncası yoktur. Fakat bazı alimler buradaki bolluktan maksadın, kuvvet, cesaret ve iyilik gibi manevi bolluk olduğunu söylemişlerdir.

Razi şöyle demektedir; "Bundan maksat kuvvettir. Bana göre bu görüş daha doğrudur.Çünkü düşmanın püskürtülmesinde yararlı olan, boyun uzunluğu ve vücudun güzelliği değil, güç ve kuwettir."<sup>[378]</sup>

Kurtubi de şöyle demektedir: "Denildiğine göre vücutta verilen bolluk, vücudun büyüklüğü değil, iyilik ve cesaretin çokluğudur. Nitekim şair şöyle demiştir:

Zayıf adamı görünce, gözün pek tutmaz- Ama elbiseleri içinde kükreyen bir arslan vardır,

Kaküllü delikanlıyı görünce beğenirsin- Ama deneyince görürsün, kocaman bir hüsrân vardır,

Akılsız devenin vücudu iridir- Ama iriliğinde devenin kendisine sadece bir ziyan vardır"[\[379\]](#)

**13-** Sandığm israil oğullarına görmedikleri melekler tarafından getirilmesi, Allahm bir mucizesi ve delillerinden bir delildir. Allanın erlerini ondan başka bilen yoktur. Bu rabbani iş, Tâlût'un kendilerine hükümdar olmak üzere Allah tarafından seçildiğini bildiren peygamberin de bir mucizesidir. Aynı şekilde, bu olay, o iyi ve mücahit hükümdar için Allahın bir ikramıdır.

Bu açık delille Yüce Allahın onu desteklemesi, Allahın dost ve erlerine yardım ettiğini, onları savunduğunu, insanların onları desteklemelerini sağlayacak mucizeler ve kerametler gönderdiğini gösterir.

**14-** Su içmek prensip olarak serbest (mubah) olmasına rağmen, geçtikleri ırmaktan askerlerin içmesini Tâlût'un yasaklaması, özel veya kamu yayanı açısından komutanın veya devlet başkanının tamamen serbest olan bir şeyi bazan sınırlandırabileceğini ve halkına yahut bazı kişilere onu kullanmayı yasaklayabileceğini gösterir.

Bu davranışıyla yetkili kişi mubah olanı haram yapmaz. Çünkü helal veya haram etmek sadece Allanın hakkıdır. Hiçbir insan hüküm koyma, helal ve haram etme hakkına sahip değildir. Sadece hayatı düzenlemek ve kişileri eğitmek için mubah olan bir şeyin kullanımını bazan sınırlandırma veya yasaklama yetkisine sahiptir. Bu yasaklama veya sınırlandırmada müslüman devlet başkanına itaat etmek şeriata göre vacip, itaat etmemek haram olur. Çünkü bu konuda âyet vardır.

**15-** Tâlût'un askerlerine ırmaktan su içmeyi yasaklaması ve sadece bir avuç almalarına izin vermesi, onlara güçlerinin üstünde bir şey yüklenmediğini gösterir. Onlara her şeyi yasaklayıp bütün kapıları önlerine kapatmamış, sadece bir şeyi yasaklarken başka bir şeyi serbest bırakmıştır. Bu yüklemde Tâlût'un deneyimi, başkalarını eğitme ve yönetme bilgisi, ehliyeti ve tedbiri ortaya çıkmaktadır.

İrmaktan kana kana içmelerini yasakladığı gibi, suya uzanarak ağızlarıyla içmelerini de yasaklamış, sadece her erin bir avuç alarak içmesini ve susuzluğunu kırmasını istemiştir.

**16-** "Onu tatmayan bendendir" ifadesinde de bir nükte vardır. Su içmenin tatma ile ifade edilmesinin, içme yerine tatma denilmesinin sebebi nedir?

İsfahani şöyle derTatmak, yemek yemektir.içmek için de kullanılabilir. "Onu tatmayan bendendir", "Allaha karşı gelmekten sakınmaları, inanmaları ve salih amel işlemleri halinde, inanan ve salih amel işleyenlerin yediklerinde bir sakınca yoktur"<sup>[380]</sup>

Bu âyet, içki yasağından Önce içki içmiş, sonra da ölmüş sahabilerle ilgili olarak inmiştir, içki yasaklandıktan sonra kardeşleri onların durumlarının ne olacağını sormuş ve "İçki yasaklanmadan önce içkili olarak ölen kardeşlerimizin durumu ne olacak, Allah onlara azap edecek midir?" demişlerdir.

âyet, içki yasağından önce içmeleri sebebiyle günahlarının ve ceza görmelerinin sözkonusu olmadığını belirtmiştir.<sup>[381]</sup>

Yemekten maksat tatmaktır. Eliyle bir avuç alması dışında, ondan kim tatmazsa, o bendendir.Acaba içmek yerine niçin tatmak kelimesini kullanmıştır.Kurtubi şöyle demektedir:

"içmezse, dememiştir.Çünkü Araplar bir şeyi tekrarladıkları zaman başka bir kelime ile tekrarlarlar. Kur'anın dili bütün dillerin en fasihtir"<sup>[382]</sup>

Razi bu konuda iki nüans üzerinde durmaktadır:

**a-** Çok susayıp su içen insan, içtiği suyun ne kadar tatlı ve lezzetli olduğunu anlatmak istediğinde, "Bu su bal gibidir" diyerek lezzetli yiyeceklere benzeterek nitelemektedir. "Ondan

kim tatmazsa" sözü, de ağzına lezzet vermekle nitelenen bu yemekler gibi su lezzetli de gelse, ondan sakınması gerekir, anlamındadır.

**b-** Ağzma su alıp onunla ağzını çalkalayan kişi, onu tatmış ama içmemiş olur."Kim tatmazsa" demesi, hem ağzına alıp çalkalamayı, hem de içmeyi yasakladığını belirtir.Şüphesiz bu teklif daha zordur.Çünkü su içmesi yasaklanmış kişi, ağzına alıp çalkaladığı zaman bir rahatlama duymaktadır."[\[383\]](#)

Rağib İsfahani başka bir yorum getirerek şöyle demektedir: "Ondan kim tatmazsa" demesi, yemekle beraber bir avuçtan fazla almasının yasaklandığını gösterir. Ö suyu da ancak avuçlayarak içebilir. Şüphesiz su, çiğnenen bir şeyle beraber İçildiğinde tadılmış olur. "Ondan kim içmezse" deseydi, yemekle beraber içmek serbest olurdu.Ama "ondan kim tatmazsa" deyince, belirtilen bir avuç almanın dışında ne şekilde olursa olsun, su almanın yasak olduğunu göstermiştir."[\[384\]](#)

Kişi yiyecek birşey bulamadığı zaman su içilmiş ve yenilmiş olabilir. Bu durumda su hem yemek,hem içmek yerine geçmiş olur. Ashaptan Ebu Zer Ğıfari, Rasulullahı ararken başına böyle bir şey gelmiştir. Kafirler onu dövmüşler, o da kaçıp Zemzem suyunun yanında saklanmış, saklandığı

verde bir ay kalmış ve sadece Zemzem suyu içmiş, böylece su, yeme ve içme yerine geçmiştir.

Müslim, Ebu Zerr'in nasıl müslüman olduğunu anlatırken kendisiyle Hz.Peygamber arasında şöyle bir konuşmanın geçtiğini nakleder::

Yanına geldiğimde, Rasulullah "ne zamandan beri buradasın? "dedi."Otuz gün otuz gece buradayım" dedim." Sana kim yemek verdi? "dedi. "Zemzem suyundan başka bir yiyeceğim olmadı, göbeğim çatlayıncaya kadar şişmanladım, içimde hiçbir açlık da hissetmedim" dedim. "O mübarektir, o hediye yemeğidir" dedi. "[385]

"Ondan kim tatmazsa" sözünde içme yerine tatmanın şu iki sebepten kullanıldığı anlaşılmaktadır:

Sudan başka birşey bulamayan kişi için suyun yemeğin yerini tutması, bir de aç kalan insanın bunu tatmış olması.Doğrusunu Allah bilir.

Tâlût, ister içmek için, ister yemek için olsun, bir avuç dışında su almayı tümünden yasaklamıştır.

17- "Eliyle bir avuç almak hariç" diyerek askerlerin sudan bir avuç almalarını serbest bırakmıştır.

Tâlût'un tecrübe ve feraseti burada görülmektedir. Irmaktan içmelerini yasaklamış, ama bir avuç almalarına izin vermiştir. Çünkü çok susamış olanlar içme ihtiyacını



hissederlar, böylece bir avuç almayı serbest bırakarak onların imdadına yetişmiştir.

Emreden ve yasaklayan kişinin beraberindeki kişilerin ihtiyaçlarını gözönünde bulundurması, tekliflerinde esnek, gerçekçi ve objektif olması gerekir.Sana itaat edilmesini istiyorsan, yapılabilecek şeyleri İste, demişler.

Tâlût'un ırmaktan içmeyi yasaklaması ve sadece bir avuç almaya izin vermesinde sağlık açısından da bir nüans vardır. Özellikle ağır yük taşımak, koşmak veya uzun yolculuk gibi yorucu bir iş sebebiyle çok susamış olan kişinin fazla su içmesi sağlığına zararlı olabilir.Bu sebepten böyle bir kişiye biraz dinlenmesi, sonra aralıklarla bardaktan içmesi tavsiye edilir.

Tâlût, sadece bir avuç almalarını söyleyerek az su içmelerini istemiştir. Çünkü avuç, insanın avucuna gelen miktardır.

**18-** "Onlardan pek azı dışında ırmaktan içtiler" sözü, çoğunluğun muhalefet ettiğini ve ırmaktan içtiklerini, bu yasağa ancak az sayıda kişinin uyduğunu gösterir.

Muhalefet edenler, savaşa gitmemek için yasağı çiğnemeye dünden razı olmuş gibi görünüyorlar. Razi bu psikolojik espriyi yakalayarak şöyle demetedir: "Savaştan çok nefret ettikleri için ırmaktan içen kişilere savaşa katılma izni verilmeyeceğini anlayanlar, ırmaktan içtiler. Böylece kim dost

kim düşman, kimin itaatkar, kimin muhalif olduğu ortaya çıktı"<sup>[386]</sup>

19- Oykünün âyetlerinde "az" kelimesi üç defa geçmektedir.

a-"Onlara savaş farz kılınınca, azı dışında yüz çevirdiler".

b- "Pek azı dışında, ondan içtiler".

c- Allahın izniyle nice az bir topluluk, büyük bir topluluğu yenmiştir"

Tâlût'un emrindeki kişilerde meydana gelen ayıklamayı belirtmek için azlık üç defa geçmektedir. Çünkü her defasında çoğunluk yan çizmiş, azınlık kalmıştır.

20- "Allaha kavuşacaklarını sananlar" sözü ile ilgili iki açıklama söz konusudur:

a- Sanmak, kesin bilmek anlamında olabilir. Yani Allaha kavuşacaklarına kesin inananlar, anlamında olur.Böylece mecaz olarak kesin inanmak yerine sanmak sözü kullanılmış olur.

b- Sanmak, zahir anlamında olabilir ve kesine yakın zan ifade eder.Bu durumda da şöyle bir soru akla gelebilir:

Bunlar özün özü, bulunanlar içinde imanları en güçlü ve toplumun seçkinleri oldukları halde Allaha kavuşmaktan nasıl şüphelenebilirler?

Allaha kavuşmaktan maksat, ölümden sonra dirilmek veya Allanın verdiği sözün gerçekleşmesi değildir. Buna kesin inanıyorlar ve bu konuda hiçbir şüpheleri yoktur.

Bundan maksat, savaşta Tâlût'un yanında savaşarak ölme olayıdır. İşte bu, kesin inanç değil, ağır basan bir zandır. Çünkü mücahit savaş meydanında ölebileceği gibi, Ölmeyip bir süre daha yaşabilir.

Razi bu ihtimal için şöyle demektedir: " Bu müminler kendilerini ölülmeye hazırlayıp ölümden kurtulmamaları inancı kendilerinde ağır basınca, "Allaha kavuşacaklarını sananlar" diye nitelenmişlerdir."<sup>[387]</sup>

Kurtubi de bu anlamla ilgili olarak şöyle demektedir: " Bunun bilgi değil, şüphelenme olması caizdir. Yani Tâlût'la beraber öldürüleceklerini ve şehid olup Allaha kavuşacaklarını sananlar anlamında olur. Şüphelenme, öldürülme konusundadır."<sup>[388]</sup>

**21-** Küçük azınlığın "Rabbimiz bize bol sabır ver, ayaklarımızı sabit kıl ve kafirlere karşı zafer ver" diye dua etmeleri, yalnızca onlara mahsus bir dua değildir. Belki düşman karşısında bulunan mümin, mücahit ve sabırlı her topluluk için de geçerlidir. Onun için Suyuti "Savaş zamanında bu duayı okumak müstehaptır"<sup>[389]</sup> demiştir.

Dua metninde yeralan üç cümlenin dizilişinde de bir nüans vardır.Sabır, sebat ve zafer.Her biri öncekine bağlıdır. Üçü de aşamalı olarak dizilmiştir. Şöyleki;

Düşmanla karşı karşıya geldiği zaman mücahid, genel anlamı ve türlü alanlarıyla sabra muhtaç olur.Sabrederse, ikinci aşama olan ayakların sabit kılınması aşamasına geçer.Ancak sabredenlerde ayaklar sabit olur.İki ayak sabit olup mücahit kahramanca savaşa dalınca, düşmanlarına karşı Allah ona yardım eder ve zafer verir.

Duada, psikolojik duruma ve manevi yöne önem verildiğini ve maddi dış durumdan öne alındığını görüyoruz. Onun için dua metninde, sabır savaşmaktan ve savaşta ayakların sabitleştirilmesinden önce belirtilmiştir.

Irmaktan askerlerin avuç almaları ile üzerlerine sabrın kabtan boşanırcasına dökülmesi arasındakı uyum ve ahengi de görüyoruz.Her halde bunda şöyle bir işaret de bulunmaktadır: Kim dünya ve ihtiyaçları altında ezilmez, lezzet ve şehvetlerine boyun eğmez, Allanın rızasını gözeterek birtakım zevk ve mubahlara kendini kaptırmazsa, Allah onun yerine karşılığını verir ve katından bir destekle desteklemiştir mümin küçük azınlık! Irmaktan su içmedi ve dünyanın zevk ve mubahlarına iltifat etmedi. Buna karşılık Allah, yukarıdan boşanır gibi ona sabır verdi.

22- Davud, mücahid ordunun içinden çıkmıştır.Savaş meydanında yıldızı parlamıştır. Sonra komutanlık, hükümdarlık,bilgi ve sorumluluk yolunda ilerlemiştir.Bu da çalışmanın liderleri yetiştirdiği ve yetenekleri ortaya çıkardığı gerçeğini göstermektedir. Komutanlar Tâlût ve Davud halkın içinden çıkmışlardır. Meydan, çalışma ve yaşanan olaylar onları insanlara göstermiştir. Liderleri ortaya çıkarmanın ve yetiştirmenin yolu budur. Ümmeti zafere ve egemenliğe götüren liderler ve komutanlar da bunlardır.<sup>[390]</sup>

### SON SÖZ

Böylece Kur'anda Israiloğulları öykülerinin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Şüphesiz Israiloğulları öyküleriyle ilgili her şeyi buraya aldığımızı söylemiyoruz. Çünkü kitabın hedefi bu değildir. Israiloğulları öykülerinden aldıklarımız şunlardır:

1- Hz.Musa'nın annesi, Musa'nın doğumundan sonra meydana gelen olaylar, Yüce Allanın onu koruması, korunması ve gözetilmesi için işlerin ayarlanıp düzenlenmesi, annesi, kızkardeşi, Firavun ve karısının bu görevde oynadığı rol.

2- Firavun ailesinden mümin bir adamın öyküsü, imanını açığa vurmak için adamın yaptığı işler, Firavun'a karşı çıkması, Hz.Musa'ya uymaya çağırması.

Firavun ailesinden olmasına rağmen onu da israiloğulları öyküleri arasına almamızın sebebi, Hz.Musa'ya tabi olması, dinine girmesi ve kavminden ilişkisini kesmesidir.

3- Hz.Musa'nın kavminden olmasına rağmen malı yüzünden sapan, malını haksızlık ve bozgunculuk için kullanan ve böylece helak olan Karun'un öyküsü.<sup>[391]</sup>

4- Allahın yardım sözü olmasına rağmen, kutsal yere cihad ederek girmelerini isteyen Hz.Musa'nın emrini tutmayan Israiloğullarının Sina çölünde serserice dolaşma cezasına çarptırılmaları, sürgün hayatı yaşamaları, savaşma, yerlerini kurtarma ve kutsal yere girme nimetine erme şerefinden yoksun kalmalarını anlatan öykü.

5- Israiloğullarının huy ve karakterlerini gösteren, Allahın hükümlerine bakışlarını ve peygamberleri olan Hz.Musa'ya karşı tavırlarını anlatan inek öyküsü..

6- Israiloğullarından cumartesi adamları, bu adamların haksızlık yapanlar, ıslahatçılar ve haksızlık karşısında sessiz kalanlar olmak üzere üç gruba ayrılmaları, haksızlık yapanların aşağılık maymun ve domuzlara dönüşmeleri, ıslahatçıların kurtulmaları ve ses çıkarmayanların sonucunun belirsizliğini anlatan öykü.

7- İsrailoğullarına adaletli bir hükümdar, başarılı bir komutan ve mücahit bir savaşçı olarak gönderilen, onları

içinde bulundukları aşağılık kötü durumdan kurtarıp zilletten izzete çıkaran ve hezimetten zafere götüren, ona ve onunla beraber bulunan mümin küçük topluluğa Câlût ve kavmine karşı Allah tarafından zafer verilen Tâlût öyküsü.

Hz.Musa'nın İsrailoğullarıyla olan bütün öykülerini anlatmadık.Mesela Taha, Şuara ve Araf surelerinde dile getirilen ve Hz.Musa'ya inanan sihirbazların öyküsü, İsrailoğulları kendisiyle beraber çıkmadan önce Musa'nın durumunu, ona itiraz etmeleri, onlara sabır ve sebat etmeyi öğütlemesini anlatan ve Araf ile Yunus surelerinde geçen öykü. Allanın izniyle İsrailoğullarınm denizden geçip kurtulmaları, sonra puta tapan bir millet görünce Musa'dan tapacakları bir put istemelerini anlatan Araf süresindeki öykü.

Yüce Allanın kendilerine kudret helvası, bıldırcın eti vermesi, bulutlarla gölgelendirmesi, sular fışkırtması, sonra bunların yerine mercimek,sarmısak, salatalık, soğan ve baklayı istemelerini Bakara suresinde anlatan öykü.

Hz.Musanın Yüce Allaha seslenmek için gidip kırk gün kendilerinden ayrı kaldığında İsrailoğullarınm Samiri denilen bir adamı dinlemeleri ve altınlarından yaptığı buzağıya tapmaları, sonra Allahm onları cezalandırmasını Bakara,Taha ve Araf surelerinde anlatan öykü.

Yine Bakara ve Araf surelerinde geçtiği gibi, Tur dağının yanında söz vermeleri, sonra sözlerinden caymaları ve ancak Tur dağını tepelerinde görünce yola gelmelerini anlatan öykü.

Ahzab suresinde geçtiği ve Hz.Peygamberin o âyeti tefsir etmesinde belirttiği gibi, Hz. Musa'yı vücudunda kusur bulunmakla suçlamaları, utancından ve örtünmesinden dolayı ona eziyet etmeleri, Yüce Allanın onu koruması, işin içyüzünü görmeleri için elbiselerini taşın götürmesini anlatan öykü ve bunlardan başka öyküler.

Nitekim Isaloğullarının sonra gelen Davud, Süleyman, Zekeriyya, Yahya ve İsa peygamberlerle olan öykülerini de anlatmadık.Başka bir çalışmada Allanın izniyle bu öyküleri anlatmayı umanz. .

Yüce Aliahtan yardım etmesini, kitabını düşünüp taşınmaya ve iyice anlamaya, içerdiği bilgileri, anlam ve hükümleri yaymaya muvaffak etmesini dileriz. Kur'anla kalplerimizi neşelendirmesini, içimizi aydınlatmasını, sıkıntılarımızı gidermesini, üzüntülerimizi kaldırmasını dileriz. Yine Kur'anı bol bol okumayı, <^e,ce gündüz üzerinde düşünmeyi, ondan bilmediklerimizi öğretmesini, unuttuklarımızı hatırlatmasını ve kıyamet günü bize hüccet yapmasını dileriz.



Amellerimizi de en güzel şekilde kabul buyurmasını, kendimize ve başkalarına yararlı kılmasını ve hesap gününde iyilikler kefesine koymasını dileriz.

Söz ve amellerimizde sapmaktan, kendini beğenme, gösteriş ve kibirden, cahillikten ve ayaklarımızın kaymasından da ona sığınırız. Hz.Muhammed'e, ashabına ve yakınlarına selat ve selam olsun!<sup>[392]</sup>

2.cilt

## KURAN ÖYKÜLERİ

### Önsöz

Şüphesiz, hamd Aîlahındır. Ona şükrederiz. Onun yardım ve rehberliğini dileriz. Kötülüklerimizden Ona sığınırız. Allanın doğru yolu gösterdiği kişiyi hiçbir kimse saptıramaz, saptırdığı kişiyi de hiçbir kimse doğru yola getiremez. Allahtan başka tanrının olmadığı ve ortağının bulunmadığına, Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık ederim. AÜahın selat ve selamı onun üzerine, aile fertlerine ve ashabına olsun!

Bu, Kur'an'da Öncekilerin Öyküleri serisinin ikinci kitabıdır. Birinci kitapta Israiloğullarının en önemli öykülerini anlatmıştık. Orada Musa'nın annesi, Firavn ailesinden mümin adam, Karun, Israiloğullarının çölde dolaşmaları, ineği kesmeleri, Cumartesi adamları ve Talut öykülerini sunmuştuk.

Daha önce Kur'anın öykülerini anlatmayı sürdüreceğimizi ve Kur'anda öncekilerden başkalarının da öykülerini anlatacağımızı belirtmiştik. İşte onların bir devamı olarak bu kitapta da Kehf suresinin öykülerini anlatacağız.

Kehf suresi, öyküleri çok olan bir suredir. Hatta öyküler ayetlerinin çoğunu içerir. Yüz on ayet olan toplam ayetlerinin

yetmişbir ayetini öyküler oluşturur. Kehf suresinde dört tane öykü vardır.

Ashab-ı Kehf öyküsü, iki bahçe sahibi ve mümin arkadaşının öyküsü, Salih kul ve Hz.Musa'nın öyküsü, Zülkarneyn öyküsü. Bu öykülerin her birine

ayrı bir bölüm ayırdık.

Öykülere geçmeden önce Kehf suresini tanıtan bir giriş yaptık. Surenin indiği atmosferi ve yahudilerin yönlendirmesiyle müşriklerin tezgahladıkları sınavı belirttik. Ebu'l-Hasan Nedvi'nin sure hakkında söylediklerini, iman ve imansızlık noktasında odaklaştığını söylediği surenin ana konusuna bakışını işledik. Ayrıca merhum Seyyid Kutub'un "Fî Zilali'l-Kur'an" kitabında surenin ana konusunu, yan konularını, ayet ve kafiyelerini de tanıtan geniş tanıtımını verdik.

Seyyid Kutub'un belirttiği gibi, surenin genel konusu, inancı düzeltmek, düşünce ve bakış açısını düzeltmek, inanç ölçüsü ile değerleri düzeltmektir.

Öncekilerin öykülerini incelemenin özel bir yöntemi vardır. Bu yöntemi Kur'an, Rasululiahın hadisleri, ashap ve sorgulayıcı (muhakkik) alimlerin anlayışı belirlemektedir. Israilogulları öykülerini anlattığımız bundan önceki kitapta bu yöntemi açıklamıştık. Orada söylediklerimiz burada anlatacaklarımız için de geçerlidir.

Kehf suresinin ayetlerine bakışımız kapsamlı olmuştur. Onlardan iman, davet, eğitim, yönetim, bilim, ahlak, ekonomik, sosyal, sanayi, coğrafya, tarih ve başka alanlarda türlü dersler ve ibretler çıkarılmıştır. Bununla

beraber bütün anlamları, dersleri ve öğütleri yakalayabildiğimizi söylemiyoruz. Zaten bunu kimsenin iddia etmesi de doğru değildir. Onun için ele almadığımız pek çok şeyler kaldığını söyleyebiliriz.

Bu öyküleri anlatırken özen gösterdiğimiz prensipleri ve gerçekleştirmeye çalıştığımız hedefleri şöyle özetleyebiliriz:

1- Öyküleri anlatırken, Kur'anın kaldığı çerçeve içinde kalmak ve varsa kapalı yanlarını açıklayan sahih hadislerle başvurmanın dışında bu çerçevenin dışına çıkmamak.

2- Açıklamak ve ayrıntıları belirtmek amacıyla Israiliyat veya başka her türlü uydurma haber ve rivayetleri kesinlikle kabul etmemek. Kur'anın açık ifadesine veya sahih hadis'e dayanmadıkça, kimin sözü olursa olsun, her türlü söz ve görüşü red etmek. Çünkü Kur'anın ve sahih hadisin açıklamalarıyla yetinmenin ve her ikisinin birşey söylemediği yerlerde susmanın gerekliliğine inanıyoruz.

3- Öykülerin gerçek boyutlarına bakmak, kimi işaret, anlam, örnek ve sahnelerinin çağdaş hayatımızla çakıştığına işaret etmek, canlı bir gerçek olarak yaşadığımız hayat

boyutunun o öykülerden alınacak derslere ve anlamlara uygun olduğunu belirtmek.

4- Çağımızda davetçi ve reformcuların/ıslahatçıların en çok muhtaç olduğu şeyler olduğu için bu öykülerden çıkarılacak iman, davet, cihad ve ilahi sosyal yasa ile ilgili dersler üzerinde yoğunlaşmak.

Kur'anda başka öyküler de vardır. Onları da Allanın izniyle bundan sonra gelecek üçüncü ktitapta anlatacağız. Bunlar Hârût ve Mârût, Bir Köye Uğrayan Adam, Adem'in İki Oğlu, Allahın Ayetlerinden Sıyrılan Adam, Karınca ve İbibik Kuşu, Lokman, Sebe'liler, Kasabalılar öyküleridir.

Değerli okuyucular! Size Kehf suresinin öykülerinden çıkardığımız dersler ve ibretleri sunacağız. Umarım bunları büyük bir zevk ve şevkie okur ve bu sureyi daha çok okumaya devam edersiniz.<sup>[1]</sup> (.....)

Çağımız,her şeyi yakıp yıkan materyalist fitneler çağıdır. Cahiliyye materyalizmi bu çağda yayılmış ve her türlü ahlaktan soyutlanarak müstehcenliğini sergilemiş, ahlaksızlığını, çirkinliğini, fitnesini, baştan çıkarmalarını, şehvetlerini, sapıklık ve aşağılıklarını müslümanlara da taşımıştır. Onlara amansız ve kapsamlı bir savaş açmıştır. Müslümanların bir kısmı bu savaşta materyalizmin esiri ve kurbanı olmuş,' ahlaksızlık ve

şehvetlerine teslim olmuş, barbarlığını, çirkinliğini ve saptırmalarını benimsemişlerdir.

Yüce Allah bu savaşta Kurana sığınan müslümanları korumuştur. Onu ezberleyerek, gereği gibi okuyarak, gereği gibi anlayarak, onunla cahiliyye materyalizmine karşı savaşarak, ona yöneldikleri, kavramlarını, gerçeklerini kavrayıp hükümlerine sarıldıkları gün Allah onları korumuştur, iman ile imansızlık arasındaki savaşta direnme ve cihad etmede Kehf suresinin rolü çok büyüktür. Ebu'l-Hasan Nedvi, bu surenin Deccal ve yalancı benzerlerinin fitnesinden korumasının sebebi konusunda şöyle der:

"Bu sure, başını Deccal'ın çektiği ve bayraktarlığını yaptığı son zaman fitnesiyle ilgili en büyük ve en zengin potansiyeli içeren suredir. Deccal'ın zehirlerini etkisiz kılacak ve yok edecek en fazla panzehir de bu surede

bulunmaktadır. Ezberleyerek ve mümkün olduğu kadar çok okuyup anlayarak bu surenin anlamlarını yudumlayan ve özümseyen, alemi hop kaldırıp hop oturtan o fitneden korunur ve içine düşmekten kurtulur. Bu surede Deccal'i tanıtacak, her yerde ve her zamanda teşhis edecek, fitne ve çağrısının niteliklerini açığa çıkaracak, insanlara bu fitne ile savaşma ve karşı koyma gücü sağlayacak öyküler, örnekler, işaretler ve yönlendirmeler bulunmaktadır. Bu sure, deccallığa ve onun

liderliğini yapanlara, onların düşünme yöntemlerine ve yaşama taktiklerine açık ve güçlü bir şekilde karşı koyacak bir ruha sahiptir."<sup>[2]</sup>

Şüphesiz korunmamız, kurtulmamız, direnmemiz, yükselmemiz, üstün ve mutlu olmamız ancak Kur'anla olur. Zaferimiz, başarımız ve kurtuluşumuz ancak onunla olur. Ancak bu Kur'ana sarılmakla cennete gidebiliriz.

Allahım! Kur'anı kalblerimizin nuru ve gönüllerimizin huzuru yap. Onunla kederlerimizi gider, üzüntülerimizden kurtar.Gece gündüz ve her zaman okumayı nasip et. Ondan bilmediklerimizi öğret, unuttuklarımızı hatırlat, kıyamet günü bizim için delil ve kurtuluş vesilesi yap.

"Âîlahım! Senin kulunum. Kadın ve erkek iki kulunun oğluyum. Her şeyim senin elindedir. Benim için hükmün geçerli ve kararın adaletlidir. Kendini andığın, kitabında indirdiğin, kullarından kimseye öğrettiğin veya bildirmediğin bütün isimlerinle sana dua ediyorum. Kur'anla gönlümü bahar, kalbimi aydınlık yap. Onunla hüznümü gider ve her türlü kederden kurtar."<sup>[3]</sup>

Salah Abdulfettah Halidi,  
Suuayhh, 31.01.1988 Pazar<sup>[4]</sup>



## Kehf Suresine Bakış

### Surenin İndiği Ortam:

Kur'anın nüzul sebepleri üzerinde duran bütün müfessirlerin ittifakıyla Kehf suresi Mekke'de inmiştir. Rasulullah ile Kureyş müşrikleri arasında fikir savaşının kızıştığı bir ortamda, başka bir deyişle, iman ile imansızlık savaşının alevlendiği bir zamanda inmiştir. Genel olarak indiği ortam budur.

Ancak inmesinin özel bir sebebi vardır. Siyer ve rivayet tefsirleri bu sebebi belirtmektedirler. İbn İshak'ın Cerir, İbn Munzir, Ebu Nuaym ve Beyhaki, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet ederler:

"Kureyşliler, Nadr bin Haris ve Ukbe bin Ebi Muayt'ı Medine'nin Yahudi hahamlarına gönderdiler. Onlara Muhammedi sorunuz, niteliklerini ve söylediklerini onlara anlatınız, onlar Tevrat'ın sahipleridir, peygamberlerle ilgili bilmediğimiz bilgileri vardır, dediler.

Adamlar Medine'ye gittiler. Yahudi hahamlara Rasulullahı sordular, durumunu anlattılar ve bazı sözlerini aktardılar. Sizler Tevratın sahipleriniz, bu adam hakkında bize bilgi vermeniz için geldik, dediler.

Yahudiler iki adama şöyle dediler: Ona üç şeyi sorunuz. Onları size söylerse, gönderilmiş bir peygamberdir.

Söylemezse, adam uyduruyor demektir. O zaman hakkında siz karar verirsiniz.

ilk çağda dağa çıkan gençleri ve durumlarının ne olduğunu sorunuz. Onların olayı çok ilginçtir.

Yer yüzünün doğularına ve batılarına giden gezgin bir adamı sorunuz. Bir de ona ruhun ne olduğunu sorunuz.

Nadr ve Ukbe hahamlardan sorup Kureyş'e döndüler. Muhammed hakkında size kesin bilgiler getirdik, yahudi hahamlar bize üç şeyi kendisine sormamızı söylediler, dediler ve üç şeyi belirttiler.

Rasulullah onlara sorduğunuz şeylere yarın cevap vereyim, dedi. Ama İnşaallah (Allah dilerse) demedi. Kureyşliler o gün gittiler.

Rasulullahın üzerinden onbeş gece geçti, ama Allah ona bu konuda ne bir vahiy indirdi, ne de Cebrail'i gönderdi. Vahyin gelmemesine Muhammed üzüldü ve Mekke halkı onun bilmediğini söylenmeye başladılar.

Sonra Cebrail ona Kehf suresini getirdi. Surede böyle insanlara üzülmemesi istendi ve üç gencin durumu, gezgin adam V3 ruhla ilgili sorularına cevap verildi.<sup>[5]</sup>

Rasulullahı sınamak için müşriklerle yahudiler işbirliği yapmış ve cevaplandırması için üç soru sormuşlardır. Sure

onların ikisini cevaplandırmıştır. Ashab-ı Kehf ve Zulkarneyn ile ilgili sorulara cevap vermiştir.

Ruh'la ilgili soruya gelince; İsrâ suresinde ruhun Allahın emrinden olduğu, mahiyetini ve gerçeğini Allahtan başka kimsenin bilmediği, onun için bu soruya cevap verilmediği belirtilmiştir. "Senden ruhu sorarlar. Deki, ruh rabbime özgü şeylerdendir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir"<sup>[6]</sup>

O halde Kehf suresi, bir bakıma sına ma süresidir. Rasulullahın geçtiği, Yüce Allahın ona destek olduğu, cevap vermek için Cebrail'i gönderdiği ve Allahın yardımı ile başarılarak çıktığı bir sınav.

Surede sınav havası görüldüğünden cevabın Allah tarafından verildiği açıklanmakta ve insanlara okuması için bu cevabı Allahın peygambere indirdiği bildirilmektedir.

Ashab-ı Kehf'le ilgili olarak Yüce Allah " Onların haberini biz sana gerçek olarak anlatıyoruz" buyururken, Zulkarneyn için "Zulkarneyn'i senden sorarlar. Deki, size onunla ilgili bilgi vereceğim<sup>1</sup>" demekte, ruh için de "senden ruhu sorarlar. Deki ruh rabbime özgü şeylerdendir" buyurmaktadır.<sup>[7]</sup>

#### **Nüzul Sebebinden Çıkan Sonuçlar:**

Nüzul sebebini anlatan bu rivayete baktığımızda aşağıdaki sonuçları çıkarabiliyoruz:

a- Rasulullaha karşı Kureyş'in şüpheler yayma arzusu, ona ve çağrısına karşı koymayı sağlayacak her şeyi kullanma isteği.

b- Rasulullaha karşı savaşmak için Kureyş'in başka milletlerden yardım alması. Bu da girdikleri savaşın ne kadar çetin ve amansız olduğunu gösterir.

c- Şüphesiz hakkın çağrısı için yahudiler en tehlikeli insanlardır. Hakkın çağrısına karşı amansız düşman olup onu yok etmeye can atarlar. Onun için Rasulullaha karşı savaşında Kureyşliler yahudilere başvurmuştur. Yahudilerin İslama ve Rasulullaha düşmanlığı bugüne kadar devam edip gelmiştir. Gelecekte de devam edecektir.

d- Yahudiler kötülüğün uzmanları, batıl, fesat ve sapmanın simsarlarıdır. Kendilerinden bu işleri öğrenmek, bilgi ve hünerlerinden yararlanmak için başkaları onlara başvurmakta, öğüt ve deneyimlerinden örnek almaktadır. Mesela Kureyş'in temsilcileri yahudi hahamlardan bilgiler alıyorlar ve Rasulullaha karşı koymanın yollarını onlardan öğreniyorlar.

Yahudiler bozguncu, suçlu ve inkarcıların başvuru yeri olmuşlar, bildikleri bütün kötülük, cinayet ve haksızlıkları insanlara öğretmişlerdir. Yahudilerin üstlendikleri bu görev ne kadar çirkin, yaptıkları bu rehberlik ne kadar batıl, haksız ve insanlık dışıdır!

e- Yahudiler üç soru sorarak Rasulallahı sınamalarını İstemişlerdir. Rasulullah böyle zor ve çetin bir sınavdan geçmiştir. Allahtan kendisine cevap gelinceye kadar onbeş gün beklemiştir.

Rasulullah Kureyşlilere cevabı yarın vereceğini söylerken "İnşaallah" demeyi unutmuştur (!) .Yüce Allah peygamberine olduğu kadar bize de büyük bir ders vermiştir. Çok büyük ihtiyacı olmasına, büyük bir sınavdan geçmesine ve yahudilerin sorularına cevap vermeğe çalışmasına rağmen, ona vahiy göndermeyi onbeş gün geciktirmiştir.

f- Kureyş'in her gün cevabı sormasına ve Rasulullahın her defasında vahyin gelmediğini söylemesine rağmen, vahyin ona onbeş gün geç gelmesi, Kur'anın Muhammed'in eseri değil, Allahtan olduğunu gösteren açık bir delildir. Kur'an Muhammed'in eseri olsaydı bu kadar beklemeye ihtiyaç kalmaz ve hemen kendilerine cevap vererek bunun Allahtan olduğunu söylerdi. Büyük ihtiyacına rağmen, gökten vahiy beklemesi, geciktiği için çok üzülmesi ve hakkında müşriklerin söylediklerinden tedirgin olması Kur'anın Allahın sözü olduğunu gösterir.<sup>[8]</sup>

## **Sure,İ Man İle İmansızlık/Materyalizm Arasındaki Savaşı Anlatır:**

Ebu'l-Hasan en-Nedvi kehf suresini incelemiş, bütün ayetlerini birbirine bağlayan candamarı, bölüm ve öykülerini birleştiren eksenı yakalamış bulunmaktadır. Bu can damarını kendisinden dinleyelim;

"Bütün surenin birtak konu etrafında dönüp dolaştığını gördüm. Ona "İman ile imansızlık/materyalizm arasında" yahut "Bu evreni yöneten Allah ile tabiat veya maddi sebepler arasında savaş" diyebilirim.

Bütün öykü ve işaretlerin, öğüt ve örneklerin bu anlam etrafında dönüp dolaştığını, açık veya gizli bir yolla ona işaret ettiğini gördüm."<sup>[9]</sup>

"Kehf suresi, iki bakış açısı, iki inanç ve iki psikolojik yapı arasındaki savaşın öyküsüdür.Maddecilik olan şeylere inanma ile Allaha, yani ğaybe inanma arasındaki savaşın öyküsüdür.Her iki inanca bağlı olarak ortaya çıkan amel, ahlak-, sonuçlan ve eserleri açıklar..."<sup>[10]</sup>

Nedvi, Teemmulat fi Surati'1-Kehf kitabında bu gerçek üaerinde durur. Surede geçen Ashab-ı Kehf,iki bahçe sahibi, salih kul ve Musa, Zulkarneyn öykülerini bu gözlükle açıklar, hepsini birleştiren ana çizgiyi, ortak konuyu bize göstererek iman ile imansızlık arasında, materyalist doğanın sebeplerine

inanan inkarcı bakış ile ğaybi rabbani gerçeklere inanan imanlı bakış arasında süren savaşı anlatır, surenin her bölüm ve sahnesinde imanlı bakışın zaferini göstermeye çalışır.<sup>[11]</sup>

#### **Surenin Ruhu ve Anahtarı:**

Nedvi, surenin genel konusu ve ana çizgisini yakaladıktan sonra bütün ayetleri birleştiren ve hepsine hayat veren ruh durumunda olan bir ayet aramış ve bulmuştur. Bu ayetin, iki bahçe sahibinin arkadaşıyla geçen konuşmasını anlatan öyküde mümin arkadaşının "Bahçene girdiğin zaman Maşaallah, Allah vermezse hiçbir kuvvet olmaz"<sup>[12]</sup> sözünde geçtiğini görmüştür. Surenin ruh ve anahtarının "Maşaallah, Allah vermezse hiçbir kuvvet olmaz" sözü olduğunu tespit etmiştir.

Bu anahtar, Allahın iradesinin geçerli olduğunu, Allahın istediği şeyin mutlaka gerçekleştiğini, istemediği şeyin olmasının mümkün olmadığını belirtmektedir.

Allah vermezse hiçbir kuvvetin olamayacağı, Allahtan uzaklaşan, onunla savaşp meydan okuyan her gücün mutlaka yok olacağını, ondan kaynaklanmayan her kuvvetin aslında zayıflık ve bozgunculuk olduğunu, yararlı ve güzel kuvvetin Allaha yönelen, ona bağlı olan ve ondan alınan kuvvet olduğunu anlatmaktadır.

"Maşaallah, Allah vermezse hiçbir kuvvet olmaz" ruhunun surenin bütün ayet ve bölümlerinde egemen olduğunu, her ayetinde gözlemlendiğini görüyoruz. Ashab-ı Kehf, iki bahçe sahibi, Musa ile salih kul, Zulkarneyn öykülerini anlatan ayetlerde bunu tespit ediyoruz.<sup>[13]</sup>

### **Seyyid Kutub'un Kehf Suresine Bakışı:**

İmam Seyyid Kutub'un Kehf suresini tanıttığı girişte güzel bir tespiti vardır. Bu girişte sureyi tanıtmakta, yan konularını birleştiren bütün bölüm ve ayetlerinde görünen ana konuyu belirtmektedir. Surenin öykülerine geçmeden önce yaptığımız bir giriş olması açısından Kutub'un söylediklerini özet olarak vermek istiyoruz. Kutup şöyle der:

"Bu sur daha çok öykülerden oluşur. Surenin başında Ashab-ı Kehf öyküsü anlatılır. Ondan sonra iki bahçe sahibinin öyküsü gelir. Ardından Hz.Adem ve İblis öyküsüne işaret edilir.Ortasında Hz.Musa ile Salih Kul öyküsü bulunurken, sonunda da Zulkarneyn öyküsü yer alır.

Öyküler, yüz on ayet olan surenin yetmiş ir ayetini kapsamaktadır.Geri kalan ayetler de, bunlarla ilgili açıklama ve yorumlamalardır.

Öykülerin yanında kimi kıyamet sahneleri, Kur'anın tasvirle anlatım metoduna uygun olarak, bir düşünce veya bir anlamı tasvir eden hayattan bazı sahneler de bulunmaktadır.



Surenin bütün konularının etrafında dönüp dolaştığı eksen ise; a-inancı düzeltmek, b-düşünce ve bakış yöntemini düzeltmek, c-bu inançla değer yargılarım düzeltmek olarak özetlenebilir.<sup>[14]</sup>

#### **a- İnancı Düzeltmek:**

İnancı düzeltilme konusu, surenin hem başında hem 'sonunda işlenmektedir. Surenin başında Yüce Allah buyuruyor:

"Hamd, kendi katından şiddetli bir baskını haber vermek ve yararlı iş yapan müminlere, içinde temelli kalacakları güzel bir mükafatı müjdelemek ve " Allah çocuk edindi"diyenleri uyarmak için kuluna eğri bir taraf bırakmadığı dosdoğru Kitabı indiren Allaha mahsustur. Allanın çocuk edindiğine dair ne kendilerinin, ne babalarının bir bilgisi vardır. Ağızlarından çıkan söz ne üyük bir iftiradır.Onlar yalnız ve yalnız yalan söylüyorlar."<sup>[15]</sup>

Yüce Allah surenin sonunda da şöyle buyurmaktadır: "Deki, ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak bana tanrınızın bir tek tanrı olduğu vahyediliyor.Kim rabbine kavuşmayı umuyorsa, yararlı iş işlesin ve rabbine kullukta hiçbir kimseyi ortak koşmasın"<sup>[16]</sup>

Surenin akışı değişik şekillerde ve bir çok yerde bu konuyu işlemektedir. Kehf suresinde Allaha inanan gençler

şöyle diyorlar : "Rabbimiz, yerin ve göklerin rabbidir. Onun dışında hiçbir tanrı tanımayacağız. Aksi halde batıl bir şey söylemiş oluruz."<sup>[17]</sup>

Öykü ile ilgili yapılan açıklamada "Onun dışında hiçbir dostları yoktur, yönetimine de hiçbir kimseyi ortak etmez"<sup>[18]</sup> denilmektedir.

İki bahçe sahibi öyküsünde mümin adam konuştuğu arkadaşına şöyle der: "Seni topraktan, sonra bir damla sudan yaratan, sonra adam yapanı mı inkar ediyorsun? Benim ise rabbim, o Allah'tır. Rabbime hiçbir kimseyi ortak koşmam"<sup>[19]</sup>

Bunun ardından da şöyle denilmektedir: "Allahın dışında ona yardım edecek adamları da. yoktu, kendi kendini de kurtaramadı. İşte orada güç ve egemenlik, gerçek ilah olan Allahındır. Mükafat olarak da, sonuç olarak da hayırlı olan O'dur."<sup>[20]</sup>

Kiyamet sahnelerinin birinde şöyle der: "O gün Allah: bana ortak olduklarını iddia ettiğimize seslenin, der. Onları

çağırırlar. Fakat hiçbirisi onların çağrısına gelmez. Aralarına bir cehennem deresi koyarız."<sup>[21]</sup>

Başka bir sahnenin ardında da şöyle denilmektedir: "kafirler, beni bırakıp kullarımı dostlar edinebileceklerini mi sandılar? Biz kafirlere konaklama yeri olarak cehennemi hazırladık"<sup>[22]</sup>

#### **b- Düşünce ve Bakış Yöntemini Düzeltmek:**

Düşünce ve bakış yöntemini düzeltmek de, bilmedikleri şeyleri iddia eden ve iddialarını kanıtlayacak bir delil getiremeyen müşriklerin yadırganmasında, insanın bildiği konularda hüküm vermesi ve bilmediği şeyleri Aüaha bırakmaya yönlendirilmesinde ortaya çıkmaktadır. Surenin başında "Allah bir çocuk edindi, diyenleri uyarmak içindir.Bu konuda ne kendilerinin, ne babalarının hiçbir bilgisi yoktur"<sup>[23]</sup> der.

Ashabı Kehf olan gençler de "Şu halkımız, Allahtan başka tanrılar edindiler, onların tanrı olduğunu gösterecek açık bir delil getirmeleri gerekmez mi?"<sup>[24]</sup> derler. Mağarada kaç sene kaldıklarını soruştururken, bunu Allahın bildiğini belirterek "Ne kadar kaldığınızı rabbimiz daha iyi bilir"<sup>[25]</sup> diye söylerler.

Öykünün kahramanı gençlerin kaç kişi olduğunu soruşturanların delilsiz konuştukları öykünün içinde de şöyle belirtilir:

"karanlığa taş atar gibi, Mağaradakiler üçtür, dördüncüleri köpekleridir, derler.Yahut beştir, altıncıları köpekleridir, derler. Yahut yedidir ve sekizincileri köpekleridir, derler. Deki, onların sayısını en iyi bilen rabbimdir. Onları pek az kimseden başkası bilmez. Onlar hakkında bu anlatılanların dışında kimse ile tartışma ve onlar hakkında kimseden de bir şey sorma"<sup>[26]</sup>

Karşısında sabredemediği davranışlarının içyüzünü Hz.Musa'ya açıklayan salih kul "Bu, Rabbinden bir rahmettir. Ben bunları kendiliğimden yapmadım"<sup>[27]</sup> demektedir, bütün bu işleri Allahın izni ve isteğiyle yaptığını belirtmektedir.<sup>[28]</sup>

### **c- İnanç Ölçüsüyle Değerleri Düzeltmek:**

İnanç ölçüsüyle değerleri düzeltmek de değişik yerlerde geçmektedir. Gerçek değerlerin iman ve salih amel olduğunu belirtmekte ve gözleri kamaştıran geçici dünya hayatının maddeci değerlerinin basitliğini ortaya koymaktadır. Yer yüzündeki bütün süsler, kulların sınanması ve denenmesi içindir. Eninde sonunda yok olacağını belirterek şöyle der: "İnsanların hangisinin daha iyi iş yapacağını ortaya çıkarmak için yer yüzünde olan şeyleri yer yüzünün süsü yaptık. Şüphesiz biz yer yüzünde olanları kupkuru bir toprak haline getiririz."<sup>[29]</sup>

insanlar mağarada, katı ve dar bir sığınakta görünebilirler. Ama Allahın onlara verdiği koruma ondan daha şefkatlidir. Mağara arkadaşları müminler, halklarından ayrıldıktan sonra şöyle derler: "Onları ve Allahtan başka taptıklarını terkettiniz. Onun için mağaraya girin de rabbiniz size bol rahmetini yaysın ve işinizde kolaylık versin"<sup>[30]</sup>

Dünyanın süsüne ve onun gafil sahiplerine aldırmadan müminlerle beraber sabretmesi için RasuluÜaha seslenerek

şöyle der: "Sabah akşam rablerinin rızasını isteyerek ona yalvaranlarla beraber sen de sabret.Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmayı kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma. Deki, gerçek rabbinizdendir. Dileyen inansın,dileyen inkar etsin."[\[31\]](#)

İki bahçe öyküsü mal,makam ve süs karşısında müminin imanıyla nasıl onur duyduğunu, kasılıp böbürlenene mütekebbir bahçe sahibine nasıl karşı çıktığını ve kınadığını şöyle anlatır: "Arkadaşı onunla konuşurken kendisine şöyle dedi:İseni topraktan, sonra bir damla sudan yaratan, sonra İnsan yapan rabbini mi inkar ediyorsun? Fakat O Allah, rabbimdir.Rabbime hiçbir kimseyi de ortak koşmam. Bahçene girdiğin zaman "Maşaallah,Allah sermezse hiçbir kuvvet olmaz" demen gerekmez mi! Görüyorsun benim malım da, çocuklarım da seninkinden azdır. Umarım rabbim bana bahçenden daha güzelini verir. Bahçenin üzerine de gökten bir felaket gönderir de yerle bir olur yahut suyu çekilir ve bir daha su bulamazsın."[\[32\]](#)

Öykünün ardından dünya hayatını ve ne kadar çabuk geçici olduğunu bir örnekle anlatarak şöyle der: "Onlara dünya hayatı örneğini ver.Gökten indirdiğimiz bir su gibidir.Yer

yüzünde onunla bitkiler biter,sonra rüzgarın savuracağı çerçöpe döner.Allahın gücü her şeye yeter."<sup>[33]</sup>

Ardından da kalıcı değerlerle geçici değerleri açıklayarak şöyle der: "Mal ve çocuklar, dünya hayatının süsüdür.Kalıcı iyi işler ise, umut olarak da, sevap olarak da rabbinin yanında daha iyidir."<sup>[34]</sup>

Zulkarneyn, kral olduğu için değil, salih amelleri işlediği için anılmaktadır.İki set arasında bulduğu insanlar ücret karşılığında kendilerini Yecuc ve Mecuc'tan koruyacak bir set yapmalarını teklif ettiklerinde, vermek istedikleri malları geri çevirir ve Allahın kendisine verdiklerinin onların mallarından daha hayırlı olduğunu söyleyerek şöyle der: 'Rabbimin bana verdikleri daha iyidir"<sup>[35]</sup>

Sed bittiğinde bunu beşeri gücü ile değil, Allahın lutfu ile yaptığını belirterek şöyle der;"Bu, rabbimden bir rahmettir, rabbimin belirttiği zaman gelince, onu yerle bir eder. Rabbimin verdiği söz gerçektir."<sup>[36]</sup>

Surenin sonunda, amelleri en çok boşa giden insanların, Allanın ayetlerini ve onun huzuruna çıkacaklarını inkar edenler olduğunu, kendileri iyi yaptıklarını sanmış olsalar bile, adam yerine konulmayacaklarını ve değerlerinin olmayacağını kararlaştırır.

"Deki, amelleri en çok boşa gidenleri size bildireyim mi? Dünya hayatında çalışmaları boşa gitmiştir.Oysa onlar güzel iş yaptıklarını sanıyorlardı.Bunlar rablerinin ayetlerini inkar eden ve ona kavuşmayı kabul etmeyenlerdir. Bu yüzden işleri boşa gitmiştir.Kiyamet günü biz onlara değer vermeyeceğiz."<sup>[37]</sup>

Bu şekilde surede eksenin, inancı düzeltmek, düşünce ve bakış yöntemini düzeltmek, inanç ölçüsü ile değerleri düzeltmek olduğunu görüyoruz."<sup>[38]</sup>

işte Kehf suresi, işte konusu, işte kişiliği, işte can daman, işte anahtarı ve işte ruhu! Dört öyküsü olan Ashab-ı Kehf, iki bahçe sahibi, Hz.Musa ve salih kul, zulkarneyn öykülerinde bunları bol bol göreceğiz. Simde de o öykülere bakıp üzerinde biraz duralım, gölgelerinde bir süre yaşayalım ve bize vereceği ibret ve dersleri almaya çalışalım."<sup>[39]</sup>

## **I- ASHABI KEHF ÖYKÜSÜ**

### **Kuranda Ashabı Kehf Öyküsü:**

"Yoksa sen, mağara ve kitabe ehlini şaşılacak eyetlerimizden mi sandın?! Birkaç genç mağaraya sığınmış, "Rabbimiz! Katından bize rahmet ver ve işimizde doğruyu göster, bizi başarılı kıl" demişlerdi. Onları mağarada yıllarca uyuttuk. Sonra, ne kadar kaldıklarını iki taraftan hangisinin daha iyi hesaplamış olduğunu belirtmek için onları uyandırdık.

Onların olayını biz sana gerçek olarak anlatıyoruz.Onlar rablerine inanmış birkaç gençti.Onların hidayetlerini artırmış ve kalplerini pekiştirmiştik.

Bir ara kalkmış ve şöyle demişlerdi: Rabbimiz, yerin ve göklerin rabbidir. Onu bırakıp başka bir tanrıya yalvarmayız. Yoksa and olsun, batıl söz söylemiş oluruz. Şu bizim milletimiz,Allahı bırakıp ondan başka tanrılar edindiler. Onların gerçek tanrılar olduğuna apaçık delil getirmeleri gerekmez mi?\*Allaha karşı yafan uydurandan daha zalim kimdir?

Onlara: "Siz onları ve Allahtan başka taptıklarını terkettiniz. Bunun için mağaraya girin ki rabbiniz size rahmetini yaysın ve işinizde size kolaylık versin" denildi. Baksaydın, güneşin mağaralarının sağ tarafından doğup meylettiğini, sol tarafından onlara dokunmadan battığını, onların da mağaranın genişçe bir yerinde bulunduğunu görürdün. Bu, Allahın mucizelerindendir. Allahın doğru yola erıştirdiği kimse hak yoldadır. Kimi de saptırırsa, artık onu doğru yola götürecek bir rehber bulamazsın.

Mağara ehli uykuda iken sen onları uyanık sanırdın. Biz onları sağa ve sola döndürürdük. Köpekleri dirseklerini eşikte uzatmıştı. Onları görseydin, içini korku kaplar ve geri dönüp kaçırdın. \*



Birbirlerine sorsunlar diye onları uyandırdık.İçlerinden biri: Ne kadar kaldınız? dedi."Birgün veya daha az bir müddet kaldık" dediler. Ne kadar kaldığınızı rabbiniz daha iyi bilir, paranızla birinizi şehre gönderin, en iyi yiyeceklere baksın ve size getirsin, orada nazik davransın, sakın sizi kimseye duyurmasın, dediler, zira onların sizden haberi olacak olursa, ya taşıyarak ölürlük veya dinlerine döndürürler, bu taktirde asia kurtulamazsınız. Böylece Allahın sözünün gerçek olduğunu ve kiyametın kopmasından şüphe edilemeyeceğini bilmeleri için, insanların onları bulmalarını sağladı.k Nitekim halk, bunların hakkında çekişip durarak: "Onların üzerine bir bina yapın" diyorlardı. Oysa rableri onları çok iyi bilir. Egemenler: Onların üzerinde bir mescit yapalım" dediler. Karanlığa taş atar gibi, mağara ehli üçtür, dördüncüleri köpekleridir, derler. Yahut beştir, altıncıları köpekleridir, derler. Yahut yedidir, sekizincileri- köpekleridir, derler. Deki Onların sayısını en iyi bilen rabbimdir. Onları pek az kimseden başkası bilmez. Bunun için onlar hakkında, bu açık bilgiler dışında, kimse ile tartışma ve onlar hakkında kimseden bir şey sorma.

Herhangi bir şey için Allahın dilemesi dışında: Ben yarın onu yapacağım, deme.Unuttuğun zaman rabbini an ve şöyle de: Umulur ki rabbim beni doğruya daha yakın olana eriştirir.

'Onlar mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar, derler. Deki, onların ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir. Göklerin ve yerin ğaybı ona attır. O ne mükemmel görendir, o ne mükemmel işitendir. İnsanların ondan başka

dostu yoktur.O, hiçbir kimseyi egemenliğine ortak etmez.

ı[40]

### **Ashab-ı Kehf Öyküsünün Özeti:**

Ashab-ı Kehf öyküsüne bakarken, Kur'anın çizdiği çerçeve içinde kalacağız. Tarihçi ve tefsircilerin naklettiği rivayetler, israiliyyat haberlere ve söylentilere girmeyeceğiz. Çünkü öncekilerin öyküleri İncelenirken izlenecek doğru yol budur. Kur'an bize bunu böyle vermekte, kendimiz de bunu tercih etmekteyiz.

Ashab-ı Kehf, Allaha inanmış bir grup gençtir. Kur'anın belirttiği gibi yedi kişidirler.İsimleri, işleri, içinde bulundıkları şehir, zamanında yaşadıkları kral, inandıkları din veya sığındıkları mağara hakkında bir şey bilmiyoruz.

Bu mümin gençler araştırmışlar, soruşturmuşlar ve sonunda şu kesin gerçeğe varmışlar: Allah birdir ve alemlerin rabbi sadece odur. Sadece ona inanacaklar ve yalnız ona ibadet edecekler.

Halklarının Allahtan başkasına taptıkları için kafir olduğunu anlamışlar, kafir oldukları için de zalim, yalancı ve

müfteri olduklarına inanmışlar. Allaha iftira edip yalan söyleyen kimseden daha zalim kimdir? demişler.

Mümin gençler ondan sonra düşünüp taşınmışlar ve toplumun kendilerine hayat hakkı vermediğini görerek ondan ayrılmaktan başka yol olmadığına karar vermişler. Böylece milletlerinden ayrılmayı kararlaştırmışlar, kendileri mümin, ama milletleri kafir olduğu için aralarında yaşamalarının mümkün olmadığını görmüşlerdir.

Şehirden dağlara çıkmışlar ve dağda bir mağaraya sığınmaya karar vermişler. Mağarada Allahtan kendilerine rahmetinden bolca vermesini dilemişler.

Allah dualarını kabul etmiş ve rahmetini vermiştir. Çünkü Allah onların işlerini kolaylaştırmış ve ayetlerini musahhar etmiştir. Güneşe, eziyet etmemek için vücutlarına dokunmamasını emretmiş, o da sabah ve akşam vücutlarına dokunmadan geçip gitmiştir. Mağaranın ortasında boş bir alanda kalmışlardır.

Allanın ayetlerinden biri olarak mağarada gözleri açık olmuştur. Uykuda olmalarına rağmen onlara bakan kişi uyanık olduklarını sanırdı. Toprağın vücutlarını çürütmemesi için de Yüce Allah onları bir sağa, bir sola çevirirdi.

Yanlarında beraber gelen köpek de vardı.Mağaranın eşiğine oturmuş, dirseklerini eşikte uzatmış ve onlar gibi uyumuştı.

Onlar uyurken kimsenin zarar vermemesi için bakanların kalbine Allah büyük bir korku salmış, onları gördüğü zaman kendisini korku sarar ve gerisin geri kaçardı.

Uzun bir uykuya daldılar.Bu şekilde üçyüz dokuz yıl kaldılar. Bu süreden sonra Allah onları diriltmiş, birbirlerine ne kadar uyuduklarını sormuşlar, ama ne kadar kaldıklarını bilememişler. Biri, bir gün veya bir kaç saat uyudunuz, demiş.

Fakat ne kadar kaldıklarını bilmedikleri için sürenin tespitine dalmamışlar, bunu ancak Allanın bildiğini söylemişler ve ne kadar kaldığınızı rabbiniz en iyi bilir, demişlerdir.

Önemli olan şeye yönelmişler, içlerinden birini şehre göndermişler, yanlarındaki paraları ona vermişler ve yemek için kendilerine yiyecek satın almasını söylemişler, helal ve temiz yiyecek seçmesini istemişler, aynı zamanda kendilerini kimselere sezdirmeden ve burada olduklarını kimseye çaktırmadan zarif ve dikkatli olmasını da tenbih etmişler, çünkü milletlerinden korkmuşlar, onları farkederek ve nerede olduklarını öğrenirlerse kendilerini öldürür yahut dinlerinden şirke döndürüp haktan alıkoymalarından endişelenmişler.

Adam yiyecek almak için şehre gitmiş, dikkatli ve uyanık olmaya, gizlenmeye özen göstermiş, ama Allah başka bir şey dilemiştir. Yüce Allah onları kendisinin bir ayeti ve diriltmeye kadir olduğunu gösteren bir delil yapmak istemiş, durumlarını açığa vurmuş ve milletlerinin onları bulmasını sağlamıştır. Milletleri artık Allaha inanmışlardı. Çünkü gençlerin kendisinden kaçarak mağaraya sığındıkları o kafir nesil gitmiş ve Allaha inanan bir nesil gelmişti.

Kasabanın mümin halkı mümin adamı görünce, mağaraya kadar izlemişler, ama mağaraya vardıklarında mümin yedi adamın bu kez gerçekten doğal ölümleriyle öldüklerini görmüşler.

Onlar için ne yapacaklarını tartışıp ihtilaf etmişler. Kimileri, rablerinin onları en iyi bildiğini söyleyerek üzerlerine bir bina yapılmasını söylemiştir. Ama egemenler, üzerlerine bir mescit yapmaya karar vermişler, böyûe de olmuş ve üzerlerine mescit yapılmıştır.

Böylece iman, ihlas, dünyalığa iltifat etmeme ve Allaha sığınma sayfalarından bir sayfa kapanmış, Ashab-ı Kehf öyküsü, üzerinde müminlerin düşünmeleri, ondan iman, ihlas ve direniş dersleri çıkarmaları için insanların ve semavi din mensuplarının anlattıkları bir öykü olarak kalmıştır.<sup>[41]</sup>

### Öyküde Belirtilmeyen Şeyler:

Kuranın belirtmediği (müphem) şeyler, sağlam, kesin ve güvenilir olmayan kaynaklara bakılarak açıklanamaz. Kur'an belirtmediği için onlar belirsiz (müphem) kalmıştır. Onlarla ilgili bilgi için Kur'andan sonra sahih hadislerle bakılır. Onları açıklayan sahih bir hadis varsa, alınır. Sahih bir hadis yoksa, o konuda susmak ve olduğu gibi bırakmak gerekir. İsrailiyyat ve başka güvenilir olmayan kaynaklardan alınan bilgilerle onları açıklamak caiz değildir. Ashab-ı Kehf öyküsünde Kur'an veya sahih hadiste belirtilmemiş şeylerden şunları sayabiliriz:

- 1- Ashab-ı Kehfin yaşadığı zaman. Yahudilerden önce mi, sonra mı, Hz.İsa'dan önce mi, sonra mı yaşamışlar?
- 2- Hangi dine mensup olmuşlar? Yahudilik mi, Hristiyanlık mı? Yosa bu iki dinden başka bir tevhid dini mi?
- 3- Hangi kral devrinde yaşamışlar? Bu kral Romalı mı, Yunanlı mı, İranlı mı, Yahudi veya Arap mıdır?
- 4- Yaşadıkları şehir Efes mi, Tarsus mu, Ürdün'ün başkenti Amman veya başka bir şehir mi?
- 5- Sığındıkları mağara Ürdün, Suriye, Türkiye veya başka bir yerde midir?
- 6- Mağaraya sığınmadan önce gençler ne iş yapıyorlardı? Hükümdar çocukları mıydılar? Kralların yanında görevli miydiler? Yoksa çoban mıydılar?

7- Allaha nasıl inandılar? Halklarının kafir olduklarını nasıl anladılar?

8- Nasıl buluştular? Şehirden nasıl çıktılar ve mağaraya nasıl gittiler? Halk onları farkettiler mi, etmedi mi? Kral onlara katıldı mı, katılmadı mı?

9- Köpekleri onlara nasıl ve nerede katıldı? Onların yanında ne iş yapardı?

10- Adları, köpeğin adı, rengi ve büyüklüğü nedir?

11- Mağaraya ne zaman girdiler ve ne zaman çıktılar?

12- Onlara yiyecek getirmek için şehre giden adamın adı ne idi? Yanına ne kadar para almıştı ve şehirde hangi sürprizlerle karşılaştı?

13- Şehir halkının onları bulması olayının ayrıntıları, yanlarına nasıl gittiler, haklarında nasıl tartıştılar, üzerlerine nasıl mescit yaptılar, bunda kralın rolü ne oldu?

14- Onlar bulunduktan sonra ne oldular, sonra gelenler onları gördü mü, görmedi mi? Ashaptan onları gören oldu mu, olmadı mı? Oları kimse görebilir mi, göremez mi?

15- Gelecekte Ashab-ı Kehf ne olacaklar? Hz.İsa indiğinde dirilip onunla beraber olacaklar mı?

Bu ve benzeri bütün soruların Kur'an ve sahih hadislerde ikna edici, açık bir cevabı yoktur. Ne yazık ki önceki tefsirci ve tarihçi birçok kişi bu konulara dalmış, bir sürü israiliyyat ve

hurafeler nakletmişler, onlarla ve içerdği çelişkilerle insanları meşgul ederek Kur'anın metnini okuyup anlama, ders ve anlamlarını kavramaya çalışmalarına engel olmuşlardır.

Belirtilmeyen bu şeyleri araştırmak ve bu tür sorulara cevap vermeye kalkışmak, Kur'anda belirtilmeyen şeyler konusundaki sahîh metodla uyuşmadığı gibi, insanlara hiçbir yarar ve bilgi de sağlamaz.<sup>[42]</sup>

#### **Öyküde Allahın Bazı Ayetleri/Delilleri:**

Ashab-ı Kehf öyküsü, Yüce Allanın kudretinin, geçerli iradesinin, karşı konulmaz gücünün, hikmet, rahmet ve tedbirinin açık bir ifadesidir. Kur'an öyküyü anlatırken Yüce Allanın parlak ayetlerinden birtakım ayetler ve mucizeler, ancak kendisinin bildiği ve mümin Ashab-ı Kehfi koruyup gözetmekle görevlendirdiği gizli erlerinden örneklerde sergilemiştir. Yüce Allahın ayetlerinden sayılan rabbani bu erlerden bazıları şunlardır:

**a-** En uygun yerde bulunan mağara. Çünkü onda gençlerin hayatı tam bir kolaylık ve rahatlıkla geçmiş, sabah akşam onları güneşten de korumuştur.

**b-** Onlara eşlik eden köpek. Kendileri mağaraya girdikten sonra kapının eşiğinde dirseklerini uzatarak onları korumuş ve onlar gibi uyumuştur.



c- Sıcaklığıyla onlara eziyet etmemeğe özen gösteren güneş.Onun için akıllı, bilgili ve anlayışlı biri gibi davranmış, doğduğu zaman ışıklarını onlardan uzaklaştırıp sağ tarafa gitmiş, battığı zaman da sol tarafa gitmiştir. Kendileri de mağaranın ortasında güneşin ışıklarından uzak geniş bir yerde olmuşlardır.

d- Uzun uyumaları sonucu vücutlarının toprakta çürümemesi için Yüce Allah onları sağa ve sola çevirmiştir. Sağa çevrildikleri zaman sol tarafları hava almış, sola çevrildiklerinde de sağ tarafları hava almış, böylece yanlan ve vücutları sağlam ve sağlıklı kalmıştır.

e- Kimsenin onlara zarar vermemesi için Yüce Allah, görenleri ürkütüp kaçırarak şekilde görünümelerini korkutucu ve ürkütücü yapmıştır. Herhalde ürkütücü olmalarının sebebi,uykuda olmalarına rağmen, onlara bakan kişi uyanık olduklarını sanacak şekilde gözlerinin açık olmasıdır.

f- Üçyüz dokuz yıl süren uzun uykularından yüce Allahın onları diriltmesi.<sup>[43]</sup>

#### **Sayıları ve Kaldıkları Süre:**

Önceki ümmetler bunların sayısı hakkında ihtilaf ettikleri gibi, sayılarını bilmenin mümkün olup olmadığı konusunda islam alimleri de ihtilaf etmişlerdir. Kur'anı Kerim onların sayısı

konusunda önceki ümmetlerin üç görüş belirttiklerini söylemektedir.

"Üç kişidirler ve dördüncüleri köpekleridir, diyeceklerdir", "Bilgisizce, beş kişidirler, atmcıları köpekleridir, derler", "Yedi kişidirler ve sekizincileri köpekleridir"derler. Deki, sayılarını Rabbim en iyi bilir. Onları çok az kişi dışında kimse bilmez"

Tefsircilerden bir grup onların sayısını bilmenin mümkün olmadığını, çünkü Kur'anın bunu açıklamadığını ve "Deki, sayılarını rabbim en iyi bilir" diyerek sayılarını sadece Allahın bildiğini söylemişlerdir.

Araştırmacı (muhakkik) tefsircilerden. bir grup ise, sayılarının yedi olduğunu ve bunun bilmeden konuşmak değil, Kur'anın işaret ettiği bilgi olduğunu söyleyerek delillerini de şöyle sıralamışlardır:

1- Kur'an, sayıları hakkındaki ilk iki görüşü redederek onları bilmeden konuşma olarak nitelemiştir.

2- Kur'an, (sayıları yedidir ve sekizincileri de köpekleridir" diyen üçüncü görüş hakkında bir şey söylememiştir. Bu görüş yanlıştı olsaydı, onu zayıflık ve geçersizlikle nitelerdi.Kur'anın bunun için - bir şey söylememesi, bu görüşün doğru olduğunu gösterir.

3- "Sayıları sekizdir" ifadesinin başında vav harfinin getirilemesi, bu görüşün doğruluğunu gösterir. Araplar bu vav harfine "sekiz vav'i" derler.<sup>[44]</sup>

4- Kur'an, onların sayısını insanlardan az kişinin bildiğini söylemektedir. "Deki, onların sayısını rabbim en iyi bilendir. Onların sayısını az kişiden başkası bilmez". Sayılarını kimsenin bilmesi mümkün olmasaydı, Kur'an bunu açıklar ve Allah'tan başka kimse bilemez, derdi.

5- Ashaptan bazıları, onların sayısını bilen az kişilerden olduklarını söylemişlerdir. Abdullah İbn Mesud "Onların sayısını bilenlerdenim, sayılan yedidir" demiştir. İbn Abbas da, "Ben Allah'ın bildiğini söylediği kişilerdenim, sayıları yedidir" demiştir. Tabi'in'den Katade ve Ata'nın da böyle dediği rivayet edilmiştir.<sup>[45]</sup>

Mağarada ne kadar kaldıkları konusunda da ihtilaf edilmiştir. Tefsircilerden kimileri ayete bakarak bu sürenin üçyüz dokuz yıl olduğunu söylemiştir. Kimileri ise, bu süreyi belirten bir delilin bulunmadığını, çünkü ayette "Deki, ne kadar kaldıklarını Allah en iyibilir" dediğini belirtmektedir.

Kaldıkları süre konusunda ihtilaf etmelerinin sebebi, "Mağarada üçyüz dokuz yıl kaldılar" sözünden maksadın ne olduğu ve bu sözü kimin söylediğidir.

İbn Kesir "Bu söz, mağarada uyuttuktan uyandırıncaya ve o günün halkı onları buluncaya kadar geçen süreyi belirten bir söz olup Yüce Allah onu Peygambere bildirmiştir, bu süre, ay takvimine göre üçyüz dokuz yılıdır" der.<sup>[46]</sup>

Başka tefsirciler ise, bu sözü kitap ehlinin söylediğini ve sayıları konusunda söyledikleri doğru olmadığı gibi, bu söylediklerinin de doğru olmadığını belirtmiştir. İbn Abbas şöyle der:

"Kişi "Mağarada üçyüz dokuz yıl kaldılar" ayetini tefsir ederken, yerden göğe kadar doğruluktan uzaklaşır. Sonra "Mağarada üçyüz dokuz yıl kaldılar" ayetini okudu. Sonra "Ne kadar kaldılar, dersiniz? diye sordu. "Üçyüz dokuz yıl, dediler". Öyle olsaydı "Ne kadar kaldıklarını Allah en iyi bilir" demezdi. Allah, bu sözlerinde insanların " sayılan üçtür, dördüncüleri köpekleridir....bilmeden söylüyorlar sözlerini nakletmiş ve onu bilmediklerini, ama "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar" dediklerini anlatmıştır. " der.

Bu görüş Katade, Mutarrif, İbn İshak ve başkalarından da nakledilmiştir.

İbn Kesir, Yüce Allahın "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar" sözü ile "Ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir" sözünü uzlaştırarak şöyle der:

"Deki, ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir". Yani, ne kadar kaldıklarını bilmiyorsan ve Allahtan sana bir bilgi de gelmemişse, "Ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir, yerin ve göklerin ğaybı onundur" cevabını ver.Yani bunu Allahtan ve bildirdiği kişilerden başkası bilmez"<sup>[47]</sup>

Biz de ne kadar kaldıkları konusunda İbni Kesir'in söylediklerine katılıyoruz ve bunun üçyüz dokuz yıl olduğunu kabul ediyoruz. Üstelik bu görüş, müfessirlerin çoğunun da görüşüdür.<sup>[48]</sup>

#### **Öykü Önce Toplu, Sonra Ayrıntılı Olarak Verilmiştir:**

Kur'an, en güzel sanatsal anlatım üslubuna uygun olarak Ashab-ı Kehf öyküsünü hoş, etkileyici ve gönülleri okşayıcı bir üslupla anlatmaktadır. Öce toplu ve özet olarak vermekte, sonra açarak ortaya koymaktadır.

Toplu anlatım şu ilk dört ayette bulunmaktadır:"Yoksa sen mağara ve kitabe ehlini şaşılacak ayetlerimizden mi sandın? Birkaç genç mağaraya sığınmış, Rabbimiz! Katından bize rahmet ver ve işimizde doğruyu göster, bizi başarılı kıl, demişlerdi. Mağaranın içinde onları yıllarca uyuttuk.Sonra iki taraftan hangisinin bekledikleri süreyi daha iyi saydığını ortaya çıkarmak için onları dirilttik."

Açarak anlatma ise, "Onların haberini sana gerçek olarak biz anlatıyoruz" ayetinden başlayıp sonuna kadar sürmektedir.

Toplu olarak verilen kısım,öykünün ana hatlarını içermektedir. Şöyleki; Bunlar mağarada bulunan ve kitabede adları geçen kişilerdir. Allahın ayetlerindendirler. Mağaraya sığınmışlar. Aliahtan yardım istemişler.

Rahmetini, doğru yolu göstermesini ve başarısını istemişler. Mağarada Allah onları uyutmuş ve uyumuşlardır. Uykuları yıllarca sürmüştür.Sonra Allah uykularından uyandırmıştır. Sayıları, kimlikleri ve ne kadar kaldıkları konusunda insanlar iki gruba ayrılmışlardır. Kur'an bu konuda doğru olan görüşü belirtmiş ve yanlış olan diğer görüşü iptal etmiştir.

Herhalde ilk ayet olan"Yoksa sen mağara ve kitabe ehlini şaşılacak ayetlerimizden mi sandın?" ayeti,insanların onların durumlarını yadırgamalarına bir cevap verdiği gibi, peygambere bu konuda soru soran yahudi ve müşriklere de cevap vermektedir.<sup>[49]</sup>

### **Rabbimiz! Katından Bize Bir Rahmet Ver:**

Mağaraya sığındıklarında mümin gençler Allahtan yardım ve rahmet istemişler ve "Rabbimiz! Katından bize bir rahmet ver ve işimizde doğruyu göster" demişlerdir. Böylece müminler Allaha sığınma, ondan yardım ve rahmet isteme ve bütün işlerde doğru yolu göstermesi, işimizi kolaylaştırmasını istememizi öğretmektedirler. Rahmetin ancak Ailah tarafından

verileceğini bildikleri için onu sahibinden istemişler ve "Katından bize bir rahmet ver" demişlerdir.

Kehf suresinde "yanında-katında" anlamındaki "Ledun" kelimesinin aşağıdaki ayetlerde dört defa geçtiği görülmektedir.

"Yanından şiddetli bir baskını haber vermek ve müminleri mjdelemek için..."<sup>[50]</sup>

"Rabbimiz! yanından bize bir rahmet ver ve işimizde bize doğru yolu göster"<sup>[51]</sup>

"Yanımızdan kendisine rahmet verdiğimiz ve katımızdan bir bilgi verdiğimiz kullarımızdan bir kul buldular"<sup>[52]</sup>

" O zaman senden Özür dilerim (yanımdan sana Özür bildiririm)"<sup>[53]</sup>

Surede ayrıca rahmet kelimesinin de şu yerlerde altı defa geçtiği görülmektedir;

"Rabbamız! katından bize bir rahmet ver ve işimizde bize doğru yolu göster."<sup>[54]</sup>

"Mağaraya sığın, rabbîniz size rahmetinden çokça verir"<sup>[55]</sup>

"Rabbin çok bağışlayıcı, rahmet sahibidir. Kazandıkları sebebiyle onları cezalandırırsa, azaplarını çabuklaştırır."<sup>[56]</sup>

"Yanımızdan kendisine rahmet verdiğimiz ve katımızdan ilim öğrettiğimiz kullarımızdan bir kul buldular"<sup>[57]</sup>

"Rabbin, kendisinden bir rahmet olarak, ikisinin erginlik çağına gelmelerini ve definelerini çıkarmalarını istedi."<sup>[58]</sup>

"Bu, rabbimden bir rahmettir. Rabbimin belirttiği zaman gelince, onu yerle bir eder"<sup>[59]</sup>

Allahm rahmeti Kehf suresinde ve anlattığı öykülerde öne çıkmaktadır. Ashab-ı Kehf'e mağaraya sığınmalarını

Öğretmesi ve ona sığınıp müşrik milletlerinden ayrılmasını sağlaması Allahm onlara bir rahmetidir.Bu kadar uzun yıllar mağarada kalmalarını sağlaması, kaçtıkları kafir kuşak gidip yerine mümin bir kuşak gelinceye kadar yüzlerce yıl uyumalarını sağlaması onun bir rahmetidir.Mağaranın içinde onlar için ayetler ve kudretini gösteren deliller sergilemesi onun bir rahmetidir.

Rahmetin ancak Allahtan olduğunu bildikleri için de ondan istemişler, layık insanlara doğru yolu ancak kendisinin göstereceğini bildikleri için ona yalvarmışlar. "Rabbimiz! Katından bize bir rahmet ver ve işimizde bize doğru yolu göster".

Bunu. kendisinden tam bir içtenlik ve yönelişle, doğruluk ve ümitle isteyince, Allah isteklerini kabul etmiş, gölgelerinde yaşamalarını sağlayacak rahmetini vermiştir.

Allahm rahmeti onlara mağaranın içinde gelmiş ve mağaranın içini nimet ve emniyete çevirmiştir.Yüce Allah ne



güzel buyuruyor: "Allahm insanlara vereceği bir rahmeti hiçbir kimse önleyemez. Vermeyeceğini de onun dışında hiçbir kimse veremez"<sup>[60]</sup>

### **Onların Haberini Sana Gerçek/Doğru Olarak Anlatıyoruz:**

"Onların haberini sana gerçek olarak anlatırız" sözü bazı şeyler anlatmaktadır:

1- Yüce Allahm Ashab-ı Kehf'in durumunu bize anlatması, rahmet ve öğretmesinin bir ifadesi ve öncekilerin öykülerinden bize yararlı şeyleri bildirmesidir.Bu da ondan bir ihsan ve lütuftur.

2- Ayetlerin, Ashab-ı Kehf konusunda yahudi ve müşriklerin peygamberi sınadıkları bir ortamda indiğini unutmayalım.Bu soruya bizzat yüce Allahın cevap vermesi, peygamber için bir destek ve zaferdir.

3- Bu olay, Hz.Muhammed'in peygamber olduğunu kanıtlayan bir delil ve Yüce Allahın bir tanıklığı sayılır.Peygamber olmasaydı, yüce Allah onu doğrulamaz ve ayetlerini ona indirmezdi.

4- Yüce Allahın "Biz onların haberini sana gerçek olarak anlatıyoruz" sözünü hak olarak nitelemesi, öyküde anlatılan bütün şeyleri gerçek ve doğru olarak kabul etmemize bir çağrıdır.Öyküde anlatılan bazı şeyler maddi ölçülerin dışında olan şeylerdir.Mümin akıl, Yüce Allahın her şeye gücü yeten

bir güç, evrenin yasalarından dilediğini değiştiren veya işlevsiz kılan sınırsız bir irade sahibi olduğunu kabul eder.

5- Hak ile nitelemesi, Kur'andan aktardığımız öncekilerin öykülerinde, çalıştığımız alanda, aldığımız kaynaklarda ve vardığımız sonuçlarda doğruluk, isabet ve gerçeklik demek olan hak niteliğine çağırmanız demektir. Bütün bunların hak niteliğine sahip olması gerekir. Bu da ancak Kur'an ve sahih sünnet olan sağlam ve güvenilir kaynaklar için mümkündür.

Ashab-ı Kehf Öyküsünde anlatılanların hak ile nitelenmesi, araştırmacı ve okuyucuların gerçek ve doğru rabbani kelimeler ile yetinmeleri, israiliyat ve mitolojilerle dolup taşan başka kaynaklara gitmemeleri, aksine onları anlatan bütün rivayetleri bir tarafa atmaları için bir çağrıdır.

6- Ayetteki haber anlamındaki "Nebe'" kelimesi, Ashab-ı Kehf öyküsünün önemli olduğunu anlatır. Çünkü "Nebe' " kelimesi, aynı zamanda önemli ve doğru haberler için kullanılır.<sup>[61]</sup>

### **Gençlerdir:**

Yüce Allah Ashab-ı Kehf'in gençler olduğunu bildirmektedir. "Rablerine inanmış ve hidayetlerini artırdığımız gençler".

Gençlik delikanlılık, canlılık ve coşku dönemidir. Fedakarlık, verimlilik, sorumluluk ve görev üslenme çağıdır.

Kur'anda gençlik, övülen bir nitelikler. Genç de güzel ve önemli işler yaptığı zaman övülmektedir.

Milletinin putlarını kıran Hz.İbrahim genç diye nitelenmiş ve "İbrahim denilen bir gencin onlardan söz ettiğini duyduk"<sup>[62]</sup> demişlerdir.

Halk onu genç diye nitelerken küçümsemeyi, horlamayı ve suçlamayı düşünüyorlardı. Sanki yaptığıının sonucunu ve davranışlarının akıbetini düşünmeyen soytarı bir delikanlıdır, yetişkin ve olgun bir büyük olsaydı, böyle bir işe kalkışmazdı, demek istiyorlardı.

Ancak, Kur'anın genç diye nitelemesi onun için ve yaptıkları için bir övgü olduğunu düşünüyoruz.Kötü şeylere karşı çıkmaya ve putları kırmaya gençlik onu sürüklemiştir.Gençliği, şirkin tanrıları olan putları görmeye dayanamıyordu.Onun için münkeri kırıp dağıtmıştır.

Günümüzde dinine bağlı müslüman gencin gençliği, islam- düşmanlarının küçümseme, horlama ve suçlama sebebi olmaktadır. Çünkü islam düşmanları onları köktenci gençler ve tepkici taşkın delikanlılar olarak görmektedir.Akh başında büyük adamlar olsalardı, anlayışlı, ferasetli ve olgunluk sahibi olurlardı, derler.

Halbuki dinine bağlı bu gençlerin gençliği, himmet ve enerjisinin, çalışma ve fedakarlığı, gayret ve aktivitesinin

kaynağıdır. Bunlar her zaman gerçek gençliğin olgun meyveleridir. Belirttiğimiz gibi gençlik dönemi, fedakarlık, verimlilik ve hamaset dönemidir. Gençlik atılganlık ve değerlere bağlılık demektir.

Değiştirme ve reformun enerjisi gençlerdir. Çağrılar ancak gençlerin çabalarıyla yayılmış ve egemen olmuştur. Değişim ancak onların çabalarıyla gerçekleşmiştir. Peygamberlerin, reformcu ve ıslahatçıların mensuplarının çoğu gençler olmuştur.

Gençlerin gözle görülür enerji ve rollerinin büyüklüğünü bilen ve müslümanların onlardan yararlanmasını istemiyen islam düşmanları, onların inanç ve düşüncelerini bozmak, başıboş ve hayvan gibi yaşamalarını sağlamak, duyarlılık, girişkenlik ve sorumluluk duygularını köreltmek, hayatta anlamsız ve değersiz işlere yöneltmek için ellerinden geldiği kadar çalışmışlardır. Günümüzde olduğu kadar müslüman gençliğe karşı savaşılmamış ve her yönden saldırılara maruz bırakılmamıştır. Bugün olduğu kadar müslümanlar gençlerini yitirmemiş ve gençler bugünkü kadar batıl yollara düşerek kaybolup ziyan olmamıştır. Gençlerini yitirdiği zaman ümmet ne kadar çok zarar eder! Dayanağı ve geleceği olan gençlerini yitirdiği gün ümmet ne kadar büyük felakete uğramış olur!

Ancak ümmet bütün gençlerini yitirmiş değildir.İçinde iyi gençler ve çalışan delikanlılar vardır. Yüce Allanın Ashab-ı Kehf için buyurduğu gibi "Onlar rablerine inanmış ve hidayetlerini artırdığımız gençlerdir"sözüne uygun olan gençlerdir. Bu gençler İslama yönelmiş, gereği gibi öğrenmiş, içtenlikle ona sarılmış, aşk ve şevkle çağrısını yapmışlardır.

Onlar, Allaha iman etmiş gençlerdir.Ona iman edip yolunu tercih edince, Allah da içtenliklerini ve doğruluklarını görünce, desteğiyle desteklemiş ve hidayetlerini artırmıştır.

Bu ayet, iman ve hidayet konusunda gerçeği söyleyen Kur'anın şu gerçeğini kararlaştırmaktadır: Şüphesiz seçimi ve tercihi yapan, mümin insanın kendisidir.imanı seçip içtenlikle,ciddiyet ve sorumlulukla tercih ederse, Allah ona daha çok verir.Ama kendisi ilk adımı atmaz ve istekte bulunmazsa, Allah ona daha çok vermek bir yana, hidayeti kesinlikle vermez.

Onun için insana düşen, istemektir. Allah da, küfür veya iman, istediğimiz şeyi bize fazlasıyla verir. Kur'an ayetlerinin kararlaştırdığı ilahi yasa budur. Mesela yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Dünyayı isteyene, istediğimiz kimseye dilediğimiz kadar, hemen veririz. Sonra ona cehenneme hazırlarız.Yerilmiş ve

kovulmuş olarak oraya girer.Ahireti isteyip inanmış olarak onun için gerekli çalışmada bulunan kimselerin çalışmaları da ödüllendirilecektir. Onların ve bunların her birine rabbinin vergisinden bol bol veririz. Esasen rabbinin vergisi kimseye yasaklanmış değildir.Onları birbirlerinden nasıl üstün kıldığımıza bir bak! Şüphesiz ahirette daha büyük dereceler ve daha büyük üstünlükler vardır."[\[63\]](#)

### **Kalplerini Pekiştirdik:**

Allaha inanan ve hidayeti yakalayan mümin gençler kafir bir toplum içinde bulunmuşlar, ama kalplerini imana açarak onlardan ayrılmış, hak ve iman tarafını seçmişlerdir.

İman kalplerine girince Allah iman ve hidayetlerini artırmış ve kalplerini onunla doldurmuştur. İman ve hidayetle dolan kalplerini Allah korumuştur. "Kalplerini bağladık" . Bağladık demek, iman üzerinde sabitleştirdik,azim, sabır ve sebat içinde iman üzere devam ettirdik, demektir.

Bu cümlelerin çizdiği tabloya hayranım. Çünkü kalplerinin iman ve hidayetle dolu olduğu gözümün önünde canlanıyor.Tıpkı dolu bir su tulumu gibi. içindeki suyun akmaması için sahibi ağzını bağlıyor ve suyu içinde tutuyor.

imanı ve hidayeti seçen bu kalplerden kafir toplumun fitnesiyle iman ve hidayetin sızmasından endişe ediliyor.Bu

sebepten içinde iman ve hidayetin tutulması için Allah o kalpleri bağlıyor.

imanı seçen kalpler, onu sızdırıp yitirmemek için bağlanmaya muhtaçtır. Nitekim Yüce Allah Bedir'de savaşan müminlere şöyle buyurmuştur: "Sizi kendisiyle temizlemek, şeytanın pisliklerinden arındırmak, kalplerinizi bağlamak ve onunia ayakları sağlamlaştırmak için üzerinize gökten su indiriyor."<sup>[64]</sup>

#### **Kıyam Ederek Dediler:**

"Onların kalplerini bağladık. Kıyam ettiler ve Rabbimiz yerin ve göklerin rabbidir,onun dışında hiçbir tanrı kabul etmeyeceğiz, aksi halde saçmalamış oluruz, dediler."

Mümin gençler, iman yolunda şu aşamalı yolu izlemişlerdir:

**a-** Önce Rablerine iman etmişler ve ondan rahmetini vermesini ve doğru yolu göstermesini istemişler.Allah onların isteklerini kabul etmiş, iman ve hidayetlerini artırmıştır.

**b-** Allahın lütuf, iyilik ve nimetini kazanmışlardır.Çünkü içinde imanı diri tutmak için iman dolu kalplerini bağlamıştır.

**c-** Ondan sonra azim ve ciddiyetle kalkmışlar, gayret ve çaba ile araştırmışlar, yerin ve göklerin rabbinin sadece Allah olduğunu ilan etmişler, bundan böyle onun dışında başka bir

tanrı kabul etmiyeceklerini açıklamışlar ve başka tanrılara tapan milletlerinin yanlış yaptığını söylemişlerdir. Bu üçüncü aşamayı Kur'anı Kerim şöyle belirtir: " kalktılar ve Rabbimiz yerin ve göklerin rabbidir, onun dışında başka bir tanrı kabul etmiyeceğiz. Aksi halde saçmalamış oluruz, dediler".

Tefsirciler, kıyamın anlamında ihtilaf ederek şöyle açıklarlar:

**1- Bazıları kıyamın, mümin gençlerin kafir kralın**

huzurunda dikilmeleri olduğunu söylemiştir. Bu ifade kralın huzurunda duruşlarını nitelemektedir. Kral kendisine ve dinine muhalefet ettiklerini öğrenmiş, onlar da çağrılıp kralın huzuruna çıkarılmışlar, ona "bunlar senin dininden ayrılmışlar ve seni tanımaz olmuşlar" denilmiştir.

Kral, gençlerin kendi dinine dönmelerini emretmiş ve dönmedikleri takdirde öldürmekle tehdit etmiştir. Ama onlar hak üzere sebat etmiş ve rabbimiz, yerin ve göklerin rabbidir, demişlerdir. Rasulullahtan böyle sahih bir rivayet gelseydi, bu görüş doğru olabilirdi. Ama sahih bir rivayet olmadığından, bu görüşün doğru veya yanlış olması sözkonusudur.

**2- Bazıları da gençlerin şehirde önde gelen kişilerin**

çocukları olduğunu, aralarında randevulaşma olmaksızın şehirden çıkıp banliyoda buluştuklarını, içlerinden birinin



Rabbimin yerin ve göklerin rabbi olduğunu düşünüyorum, dediğini, diğerlerinin de aynı şekilde kalkarak aynı şekilde söylediklerini belirtmektedir. Bu kalkışlarının ayrıntıları da sahih rivayetlerde geçmemektedir.

3- Başka tefsirciler ise, gençlerin halklarından ayrılmasının, onları bırakıp Allaha doğru kaçışlarının kıyam ile ifade edildiğini belirtmektedir. Tıpkı bir işi tam bir çaba ile yapmaya azmeden kişi için "Falan kişi bu işe kalkıştı" demek gibidir.<sup>[65]</sup>

Ancak burada biz kıyamdan başka bir şey anlıyoruz. Bu, ayağa kalkmak veya ayakta dikilmek anlamında somut bir kalkış olabilir. Bunlar Allanın yolunu seçmiş ve Allah da mümin kalplerini bağlamış olduğu için kalkıp dikilmişler ve rablerinin yerin ve göklerin rabbi olduğunu açıkça ilan etmiş olabilirler.

Kıyamdan maksat, çalışma, gayret, çaba, ihtimam ve araştırma da olabilir. Allanın yolunu seçmede tam bir azim ve gayret, çaba ve samimiyet içinde bulunmuş olabilirler.

Kıyamın hareket, çalışma ve çaba anlamında olduğunu da düşünüyoruz. Yani imanı, soyut zihinsel bilgi planında bırakmadan, soyut bilgilenme ile yetinmeden ayağa kalkarak, hareket ve gayret göstererek bu zihinsel bilgi ve akli kültürün doğal bir meyvesi ve mantıklı sonucu sayılan bir adım daha atmışlardır.

Kalkmaları ve çaba göstermeleri imanlarının güçlenmesinde etken olduğu gibi, harekete geçmeleri ve pratik adım atmaları da imanlarının zorunlu bir gereğidir.

Şüphesiz imanın, bu gençlerin imanı gibi diri, canlı, dinamik ve güçlü olması gerekir. Bu imanın, bütün

hayatımızı kendisine uyduracak ve başkalarını da ona çağırarak şekilde, bizi pratik adımlar atmaya ve uygulayarak göstermeye sevk etmesi gerekir.

İman ve İslam ile kıyam etmek, üzerinde sebat edip ona davet etmek, onu seçen, onunla dolan ve Allah'tan üzerinde bağlamasını isteyen kalpler gerektirir. Yüce Allah, Ashab-ı Kehf'in kalplerini bağlayınca, kendilerine kuvvet, azim ve gayret vermiş, onlar da imanlarıyla kıyam etmişlerdir. Mücahit mümin kalpler her zaman böyledir.

Şüphesiz Kur'an bizden azim, araştırma, düşünme, çalışma ve aktivite olan kıyam istemektedir. Bu gerçekleşirse, insan imanı ve onun gereğini yapmayı seçecektir. Yüce Allah buyuruyor: "De ki, size tek bir öğüdüm vardır; Allah için ikişer ikişer ve tek tek kalkınız, sonra düşününüz, göreceksiniz ki arkadaşınızda bir delilik yoktur. O, yalnız çetin bir azabın öncesinde sizi uyarmaktadır"<sup>[66]</sup>

Ne tuhaftır ki tasavvufçular Ashab-ı Kehf'in kıyamına ve "Rabbimiz, yerin ve göklerin rabbidir" sözüne dört elle sarılmış

ve bunu ayakta durmaları, zikir, dervişlik ve gazel okuma halkalarında dans edip sallanmaları için bir delil saymışlardır. İmam Kurtubi, böyle bir şey için bunu delil göstermenin yanlış olduğunu belirterek yaptıklarını eleştirmiş ve şöyle demiştir:

"Bunu delil göstermek yanlıştır. Mümin gençler kalkıp hidayet üzere Allahı anmışlar, verdiği nimet ve hidayet için ona şükretmişlerdir. Bu nerede, özellikle bu zamanda kadınların ve tüysüz gençlerin güzel sesleri eşliğinde ayaklan yere vurarak sarıklarla dans etmek nerede! Allaha yemin ederim aralarında yerle gökler arası kadar fark vardır. Kaldıkları sofuların bu yaptıkları bütün müsiümanlara göre haramdır.

imam Ebubekir et-Tarsusi'ye sofuların mezhebi sorulmuş ve şu cevabı vermiştir: Dans etmeyi ve kendinden geçmeyi ilk uyduranlar, Samiri'ni adamlarıdır. Onlara öküz gibi ses çıkaran bir buzağı yapınca, kalkıp etrafında dans ettiler ve coştular."<sup>[67]</sup>

### **Tanrıları İçin Açık Bir Delil Getirsinler:**

Ashab-ı Kehf kalktılar ve rabbimiz yerin ve gölerin' rabbidir, onun dışında hiçbir tanrı kabul etmeyeceğiz, aksi halde saçmalamış oluruz, dediler. Şu halkımız Allahı bırakmış ve başka tanrılar edinmişler, bunların tanrı olduklarını göstererek apaçık delil getirmeleri gerekmez mi? Allaha iftira ederek yalan söyleyenden daha zalim kimdir? dediler.

Milletlerinin içinde bulunduğu küfrü,şirki ve Allahtan başka varlıklara tapmalarını red etmişlerdir.İçinde bulundukları küfür, şirk ve batıl yolun.doğru olduğunu gösterecek açık ve kesin bir delil getirmelerini istemişler. Bu yaptıklarının Allaha yalan ve iftira olduğunu belirtmişler ve Allaha iftira ederek ona ortak koşanlardan daha zalim kimse olamayacağım söylemişlerdir.

"Tanrıları için açık bir delil getirmeleri gerekmez mi!" sözü, inanç, düşünce ve görüş alanında Kur'anın kesin,

zorunlu ve açık bir kuralını ortaya koymaktadır. Allahtan başka varlıklara tapan veya tanrılar edinen kişiler taptıklarının ilah olduğunu kanıtlayacak açık bir delil getirseler ya! Gittikleri yolun doğru olduğunu gösterecek bir delil getirmeleri gerekmez mi?

Kur'an bütün insanların inanç, düşünce ve görüşlerinde bilimsel, ilkeli ve objektif olmalarını, bilimsel, objektif ve ilkeli olmayan, doğruluk ve gerçeğe bağdaşmayan hiçbir düşünceyi veya görüşü kabul etmemelerini ister. İçinde bulundukları durumlarına bu niteliği kazandırabilmeleri için sağlam her aklın kabul edeceği ve doğru her mantıkla bağdaşan açık seçik zorunlu delilleri göstermesi gerekir.

Her insan, inandığı veya söylediğı şeyler için bir delil ararsa ve delile dayanmayan her türlü inanç, düşünce ve

görüşü bir yana atarsa, insanlar inandıkları ve söyledikleri, hatta açık kesin şeyler olarak saydıkları birçok şeylerden vazgeçer ve delilden, bilimsellikten, ilkesellikten ve objektiflikten yoksun dünyada yayılmış pek çok inanç, teori, düşünce, slogan, ilke ve ideoloji ortadan kalkardı.

Kur'an, insanlardan delil ve kanıt istemektedir. Özellikle inanç, düşünce ve prensiplerini tartıştığı kafirlerden bunu istemektedir. Şöyle buyuruyor;" Deki, Rabbim sadece açık ve gizli ahlaksızlıkları, günahı, haksızlığı, hakkında hiçbir delil indirmedığı şeyi Allaha ortak koşmanızı, Allaha karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır."<sup>[68]</sup>

Kur'an, müşriklerin Allahın oğlu olduğuna ilişkinsözlerini aktarmış ve hiçbir delile dayanmadığı için red etmiştir. "Allah bir çocuk edindi, dediler. Haşa! Bu sözlerinden tamamen uzaktır. Zengin Odur. Bu sözünüzü kanıtlayacak herhangi bir deliliniz var mı? Allah hakkında bilmediğiniz şeyi mi söylüyorsunuz!?"<sup>[69]</sup>

Kur'an, Allaha koştukları ortaklık için bir delile bile sahip olmayan, buna rağmen şirk inançları üzerinde ısrar eden ve Allahın ayetlerini kabul etmemekte direnen müşriklerin içlerinde gizledikleri kibir ve aldanmaktan

dolayı böyle davrandıklarını kararlaştırır. "Kendilerine gelmiş bir delile sahip olmaksızın Allanın ayetleri hakkında

tartışanların içlerinde ulaşamayacakları büyüklenmeden başka bir şey yoktur. Sen Ailaha sığın. Şüphesiz O işitendir, görendir"<sup>[70]</sup>

Yüce Allah müşriklerin hiçbir delile dayanmadan putlara yaptıkları ibadeti redetmesini emrederek şöyle buyurur: "Ey inkarcılar! Şimdi Lat, Uzza ve diğer üçüncüleri olan Menat'm ne olduğunu söyler misiniz? Demek erkekler sizin, dişiler Allanın, öyle mi? O zaman bu haksız bir paylaşma! Bunlar sizin ve babalarınızın taktığı adlardan başka bir şey değildir. Allah onları destekleyen bir delil indirmemiştir. Onlar sadece zanna ve canlarının istediğine uymaktadırlar. Oysa onlara rablerinden and olsun ki doğruluk rehberi gelmiştir."<sup>[71]</sup>

Şüphe yok ki kafirler bulmak için ömür boyu çalışsalar, her şeylerini harcasalar, akıllarını bitirseler ve canlarını tüketseler bile, içinde bulundukları şirk, küfür ve batılın doğruluğunu kanıtlayacak hiçbir delil bulamazlar. Çünkü Allanın ilahlığı ve rablığı gerçeği dışında, Allahtan gelen bütün emirlere, hükümlere, gerçek ve prensiplere sarılmanın doğruluğu dışında, söyledikleri şeylerin hiçbir delili yoktur.

Günümüzde Allanın sisteminin dışına çıkan ve yolundan başka yollara uyan insanlara Ashab-ı Kehfin söylediklerini söylüyoruz. "Şu halkımız, Allahı bırakıp birtakım tanrılar edinmişler. Onların tanrı olduğunu kanıtlayacak açık bir delil

getirmeleri gerekmez mi? Ailaha iftira edip yalan söyleyen kimseden daha zalim kimdir?"<sup>[72]</sup>

### **Onlardan Ayrıldığınız Zaman:**

Mümin gençler, araştırma ve doğru yolu bulmada bu aşamaya geldikten, halkın güç ve kuvveti karşısında kendi güç ve kuvvetlerini görerek onlara karşı çıkıp değiştirmeye güçlerinin yetmeyeceğini anladıktan sonra, milletlerinden ayrılmaya karar vermiş ve mağaraya gitmeyi tercih etmişlerdir. Birbirlerine seslenerek "Onları ve Allahtan başka taptıkları şeyleri bıraktıktan sonra mağaraya sığının, rabbiniz size rahmetinden bol bol versin ve işinizi kolaylatırsın,"<sup>7'</sup>

Kafir olan milletinizi ve Allahı bırakıp taptıkları putlara tapmayı red ettiğinize göre, mağaraya gidiniz ve ona sığınınız. Çünkü halktan ayrılmak için orası en iyi yerdir. Orada Allah size rahmetinden bol bol verir ve kalmanız için gerekli şartları hazırlar.<sup>[73]</sup>

### **Milletlerinden Ne Zaman Ayrıldılar?**

Mümin gençler acaba milletlerinden ne zaman ayrılmaya karar verdiler? Şüphesiz içinde bulundukları durumu iyice değerlendirdikten sonra buna karar vermişlerdir. Kafir milletlerinin gücüne bakmışlar ve her türlü güç ve imkana sahip olduklarını görmüşler. Bir de kendi durumlarına bakmışlar, o kuvvet ve imkanlardan hiç bir şeye sahip

olmadıklarını görmüşler. Bu da milletleri ile karşı karşıya gelip savaştıkları taktirde, savaşın dengesiz ve sonucunun önceden belli olacağını gösterir. Çünkü bu savaşta galip gelemeyecekleri açıktır. Öyleyse niçin böyle bir savaşa girsinler?!

Milletlerinin tavrına bakmışlar. Küfür üzerinde ısrar ettiklerini, Ailaha inanmaları için yapılacak çağrının bir kelimesine bile tahammül etmediklerini ve çağrı yapan kişinin söylediklerini kabul etmeyeceklerini, aksine işkence ve eziyet altında kendilerini öldüreceklerini görmüşler, bu sebepten onlarla tartışmanın ve davet etmenin bir yararı olmadığına karar vermişlerdir. Onlardan ayrılmaktan, imanlarıyla yaşamak ve Allah'a ibadet etmek için mağaraya gidip sığınmaktan başka yapabilecekleri bir şeyin olmadığını görmüşlerdir.

Milletlerinden ayrılma ve mağaraya gitme yönündeki kararları yerinde ve isabetli olmuş, içinde bulundukları durum ve realitelere uygun düşmüştür. Onun için Allah dualarını kabul etmiş, bol bol rahmetinden vermiş ve mağarada yaşamaları için gerekli imkanları hazırlamıştır.<sup>[74]</sup>

### **Onlar Gibi Uzleti/Toplumdan Ayrılmayı Seçebilir Miyiz?**

Kimi müslümanlar Ashab-ı Kehfin milletlerinden ayrılmalarına bakarak şunu sorabilirler: Ashab-ı Kehf mümin kişiler olduklarına ve milletlerinden ayrılıp uzlete çekilme kararları da yerinde olup bu tavırlarını Kur'anı Kerim



onayladığına göre, bu konuda onlara uymamız caiz olamaz mı? Biz de milletimizden ayrılısak, evlerimize kapansak, dağlara veya mağaralara sığınsak ne olur?

Cevap olarak belirtelim ki müslümanın insanlardan fiziki olarak ayrılması, onlarla karışmayacak, konuşmayacak, görüşmeyecek, öğüt vermeyecek ve davet etmeyecek şekilde vücut olarak onlardan ayrılıp ilişkileri kesmesi caiz değildir. Bu konuda Ashab-ı Kehf'e uyması caiz olmaz. Bizimle onlar arasında ne fark vardır? denilebilir.

Şüphesiz müslümanların durumu ile Ashab-ı Kehfin durumu arasında temel farklar vardır. Bu farklar müslümanların durumunun Ashab-ı Kehfin durumuna kıyas edilmesine engeldir. Bu farklar şunlardır:

1- Ashab-ı Kehfin şeriatı bizim şeriatımızdan ayrıdır. Onların şeriatı, milletlerinden ayrılmalarını ve tebliğ etmemelerini caiz görmüştür. Bu hükümde onlara uyamayız. Usul alimlerine göre en makbul görüş, bizden öncekilerin şeriatının bizim için geçerli olmadığıdır.

2- Uzletin yasakhğı, insanlara tebliğ ve davet etmenin vacipliği konusunda şeriatımızın hükmü açıktır. Kur'anda bunu açıklayan çok ayetler vardır. Mesela;

"Ey peygamber! Rabbinden sana indirilenleri tebliğ et. Eğer tebliğ etmezsen, risaletini tebliğ etmemiş olursun. Seni

insanlardan Allah korur. Şüphesiz Allah, fasık olan milleti doğru yola erdirmez. "[75]

"Deki, beni hiçbir kimse Allaha karşsavunamaz ve ben ondan başka bir sığmak da bulamam. Benim yaptığım, sadece Allah katından olanı, onun gönderdiklerini tebliğ etmektir"[76]

Şüphesiz islam, ancak insanların arasında olmak ve onları davet etmekle yayılır. Müslüman da ancak insanları İslama davet ettiğı, açıklayıp öğrettiğı taktirde sorumluluktan ve cezadan kurtulabilir.

3- Rasulullah bizi insanlarla beraber yaşamaya ve onların eziyetlerine katlanmaya teşvik etmekte, onları bırakıp uzlete çekilmeyi yasaklamaktadır. Bu konudaki öğretilerinden sadece şu hadisi belirtmekle yetineceğiz, İbni Mace, Abdullah İbn Ömer'den Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: "Halkın arasında yaşayan ve eziyetlerine katlanan müminin ecri, onlara karışmayan ve eziletlerine sabretmeyen müminin ecrinden daha büyüktür. "[77]

İnsanlara karışmak, onlara öğüt vermek ve uyarmak içindir.Yoksa dini, takvayı ve Allaha itaati bırakmak için değildir. Şüphesiz insanlara karışma gerekçesiyle müslümanın dinini bırakması, prensiplerini terketmesi veya haram ve ahlaksızlık şeyleri yapması caiz olmaz. Abdullah İbn Mesud'un

şu sözü ne kadar yerinde, bilimsel, dengeli ve objektiftir: "İnsanların içinde yaşa, ama dinini de yaralama" <sup>[78]</sup>

Yani insanların arasında dengeli ve ölçülü olarak yaşa ama vacibi bırakmaktan, haram ve ahlaksız şeyleri işlemek suretiyle dinini yaralamaktan sakın.

4- Ashab-ı Kehfle bizim aramızda bir fark daha vardır. O da yaşadığımız hayat şartlarıdır. Onlar küfürde ısrar eden, davet ve nasihati red eden kafir bir millet içinde yaşıyorlardı. Onlardan ayrılıp uzlete çekilmekten başka yapacakları yoktu.

Biz ise, genellikle müslüman olan bir halk içinde yaşıyoruz. Bizimle milletin bireyleri arasında ortak payda olan islam ortaklığımız vardır. Bu ortak paydadan hareket etmemiz, onun üzerine bina etmemiz, beraber yaşama yolu ile onlara tekrar İslama sarılmayı ve Allaha itaat etmeyi kazandırmamız mümkündür. <sup>[79]</sup>

#### **Fiziki Uzlet İle Zihinsel Uzlet:**

Burada zihinsel uzlet ile bedensel uzlet arasındaki farka işaret etmemiz gerekir. Bedensel uzlet, insanlardan fiziki olarak ayrı yaşamak, vücut olarak evde, dağda veya bir başka yerde onlardan ayrı yaşamayı tercih etmektir. Bunun caiz olmadığını belirttik.

.Zihinsel uzlet ise, düşünce ve anlayışta, ahlak ve davranışta aradaki farkı koruyarak insanlarla biriikte yaşamaktır, insanların içinde bulundukları batıl şeyleri bilinç ve zihin olarak paylaşmamaktır. Onlarla beraber yaşarken, ece İslama bağlanmaktadır. Onlarla beraber yaşamamanın hedefi de, onlardan etkilenmemeye özen göstererek, onları etkilemektir.<sup>[80]</sup>

### **Dünyanın Darlığı ve Mağaranın Genişliği:**

Mümin gençler rablerinin rahmetinden kendilerine )olca vermesini umarak milletlerinden ayrılmaya ve

mağaraya sığınmaya karar verdiler. Allah dualarını kabul itti, umut ve dileklerini gerçekleştirdi ve mağarada onlara rahmetini bolca verdi.

İnsan bu duruma şaşıyor! Kafir toplumda yaşadıkları îenîş dünya kendilerine dar gelmiştir. Bütün genişliğine rağmen, Allaha imandan yoksun olduğu için, isyan ve îüfürle dolduğu için dünya mümin gençlere dar gelmiştir.

İmandan yoksun olduğu, küfür, fasıklık ve sapıklık yayıldığı zaman dünya ve hayat mümine dar gelmekte, içinde boğulacak kadar onu dar görmektedir. Ama daracık ıağara müminlere genişlemiş, geniş olduğunu hissetmişlerdir. Acaba bu duygu nereden gelmiştir?

Şüphesiz bu bir teselli veya kuruntu değil, gerçek bir duygudur. Çünkü mümin, inancının gerçeklerini yaşadığı ve İslama göre bir hayat sürdüğü zaman bir ferahlık, bir genişlik ve bir rahatlama hisseder.

Mümin gençler mağarada bunu bulmuşlar. Mağarada mümin olarak yaşamışlar. İçinde ibadetin lezzetini, Allaha yakarmanın ünsiyetini, imanın tadını almışlar, böylece bir genişlik hissetmişlerdir.

Şüphesiz mağaralarını geniş, rahat, yaşamaya elverişli yapan, istedikleri Allanın rahmetidir. Allah dileklerini kabul etmiş ve rahmetinden bol bol vermiştir,"Rabbiniz size rahmetinden bol bol verir".

Rableri onlara rahmetinden bol bol vermiştiBu rahmet; mağaralarını dodurmuş, onlar da bu rahmet içinde mutlu ve huzurlu yaşamışlardır.Yüce Allah .ne güzel buyuruyor"Allahın insanlara vereceği kir rahmeti hiçbir kimse engelleyemez. Vermediğini de önün dışında hiçbir kimse veremez".<sup>[81]</sup>

Rahmetsiz hayat ne acımasızdır! Rahmetsiz dünya ne kadar dardır! Şefkatli ve sevimli rabbani rahmet hangi şeye verilirse, onu kolaylaştırır,hazırlar, yaşamak için elverişli ve güzel yapar. Rabbani şefkatli rahmet mümini kuşattığı zaman onu mutlu, huzurlu, neşeli yapar ve hayatını izzetle, mutluluk, afiyet ve şerefle yaşamasını sağlar.<sup>[82]</sup>

### **Seyyid Kutup, Allahın Rahmetinin Etkilerini Anlatıyor:**

Seyyid Kutup, Allahın dünyada yayılan ve mümini kuşatan rahmetinin hayat üzerindeki etkilerinden sözettiği gibi, rahmetsiz hayatın nice bir hayat olduğundan da sözmekte ve şöyle der:

"Yüce Allahın rahmet vermediği her nimet, insan için bir musibet ve felakete dönüşmekte, ama Allahın rahmetle kuşattığı her sıkıntının kendisi bir nimet olmaktadır. İnsanın üstünde yattığı diken Allahın rahmeti ile yumuşak yatak olmakta, ama rahmetten yoksun ise, üzerinde yattığı ipek, diken olmaktadır. Allahın rahmeti ile en zor işler kolay ve basit olmakta, ama Allahın rahmetinden uzak ele alınan işler zorluk ve meşakkat olmaktadır. Allahın rahmeti ile daldığı macera ve tehlikeler güvenlik ve barış olmakta, ama rahmetsiz geçtiği her yer ve her yol, tehlike ve felaket getirmektedir.

Allahın rahmeti olan yerde darlık olmaz. Esas darlık rahmetinin gelmemesindedir. Karanlık zindanlarda, azap cehennemlerinde veya helak vadilerinde de olsa rahmete nail olan kişi için darlık yoktur. Ama nimetlerin bolluğu ve zenginliğin refahı içinde de yüzse, rahmetten yoksun insan için genişlik ve rahat yoktur. Allahın rahmeti ile insanın içinden mutluluk, hoşnutluk ve huzur pınarları kaynamakta, rahmet

olmadığında da insanın içinde huzursuzluk, meşakkat, yorgunluk ve bitkinlik çanları çalmaktadır. "[83]

Kutup, daha sonra Allahın verdiği rahmetle her şeyleri rahat, huzur ve kolaylık olan Peygamberler ve salih kişilerden örnekler vererek şöyle der:

"Allah hiçbir yerde ve hiçbir zaman rahmetini isteyenlerden esirgemez. Hz.İbrahim onu ateşin içinde, Hz. Yusuf kuyuda, sonra zindanda, Hz. Yunus balinanın karnında üç kat karanlık içinde, Hz. Musa her türlü koruma ve kuvvetten yoksun iken denize atılan sandığın içinde, sonra kendisini öldürmeğe dış bileyen, öldürtmek için adamlarını görevlendiren azılı düşman Firavun'un sarayında, onu ve müminleri yok etmek için kovaladığı denizin ortasında buldu. Ashab-ı Kehf evlerde ve saraylarda bulamadığı rahmeti mağarada buldular ve birbirlerine "Mağaraya sığın, rabbiniz size rahmetinden bol bol verir" dediler. Düşman peşlerine düşüp öldürmek için her yeri aradıklarında Hz. Muhammed ve arkadaşı da Sevr Mağarasında bu rahmeti buldu.

Her şeyden ümidini kesmiş, başvuracak hiçbir kuvvet kalmamış ve her türlü rahmet ümitlerini yitirmiş olup sadece Allahın kapısını kim çalmışsa, o rahmeti bulmuştur. "[84]

### **Rahmeti Nasıl Bulduğunu Kutup Şöyle Anlatır:**

Seyyid kutup, Allahın rahmetini bizzat yaşamış,hayati bir gerçek olarak görmüş ve hayatın rahmetle nasıl olduğuna tanık olmuştur.Bu konuda yaşadığı canlı tecrübesini belirterek şöyle anlatır:

"Özellikle bana verdiği ve bu ayette gördüğüm bir rahmetten dolayı önce Allaha hamd etmem gerekir.Çok büyük bir sıkıntı, meşakkat, zorluk ve darlık içinde olduğum bir zamanda bu ayetle karşılaştım. Ruhsal bir yoksulluk, psikolojik bir bedbahtlık, büyük bir darlık ve çetin bir meşakket içinde olduğum bir anda bu ayet karşıma çıktı. Evet, böyle bir anda bu ayet karşıma çıktı ve Allah bu ayetin hakikatini görmemi, bu hakikatin içimde parlamasını sağladı. İçtiğim ve vücudumda yayılmasını hissettiğim bir abı hayat gibi onu yudumladım. Kavradiğim bir mana değil,tattığım bir hakikat! Bizzat kendisi bir rahmet oldu. Bana bu kadar açılan ayetin hakikati için canlı bir tefsir olarak bana sunuldu.

Daha önce onu defalarca okudum. Çok kez tekrar ettim. Ama güzel kokusunu şimdi vermekte, anlamını şimdi gerçekleştirmekte ve berrak hakikati ile inerek "işte ben, Allahın rahmetinden bir örneğim. Rahmetin nasıl olduğunu gör! der.



Etrafimdaki şeylerin hiçbiri değişmemiştir. Ama bütün hislerim değişmiştir. Ayetin içerdiği hakikat gibi, bu evrenin büyük hakikatlerinden biri için kalbin açılması büyük bir nimettir. "[85]

### **Mağaranın Yeri:**

Mümin gençlere Yüce Allahın sığınacakları mağarayı göstermesi, işlerini kolaylaştırmanın bir halkasıdır. Kur'an, mağaranın yerine, içinde meydana gelen mucizelere ve gençlere hizmet etmek için görevlendirilen Allahın erlerine işaret eder. "Baksaydın, güneşin mağaralarının sağ tarafından doğup meylettiğini, so! tarafından da onlara dokunmadan battığını, onların da mağaranın genişçe bir yerinde bulunduğunu görürdün Bu, Allahın ayetlerindendir."

İbn Kesir, ayete bakarak mağaranın kapsının kuzey tarafında olduğunu söyler. "Bu da gösteriyor ki mağaranın kapısı kuzeydedir. Çünkü Yüce Allah, doğduğu zaman kapıdan giren güneşin sağ tarafa kaydığını -belirtmiştir. Yani güneşin meyletmesi tarafında gölge gittikçe çekilmektedir. Güneş ufukta yükseldikçe, ışığı da yüselmekte ve öğle vakti o yerde ışıktan bir şey kalmamaktadır. Onun için battığı zaman sol tarafından onlara dokunmadan battığını söylemektedir. Yani kapının kuzeyinden girmektedir. O da doğu tarafındandır. Bu da söylediklerimizin doğru olduğunu gösterir. "[86]

Mağaranın yeri konusunda İbn Kesir'in ayeti delil göstermesine katılmakla beraber, güneşin batarken mağaraya kuzey tarafından girdiği görüşüne katılmıyoruz. Çünkü ayet, batarken, onlara dokunmadan geçtiğini belirtmektedir. Dokunmadan geçmesi demek, onlardan meylederek uzaklaşması demektir. Nitekim Kurtubi, Nehhas, Katade ve Mucahid, onlara ikram olmak üzere güneşin onlara kesinlikle dokunmadığını belirtmektedirler. İbn Abbasın da görüşü budur.<sup>[87]</sup>

#### **Bunlar Allah'ın Ayetlerindendir:**

Bütün müfessirler, mağaranın yerine ve kapısının kuzey tarafında olduğuna bakarak güneşin doğarken ve batarken onlara dokunmadığını söylemişlerdir. İbn Kesir şöyle der: "Düşünenler, ay, güneş ve yıldızların hareketinden anlayanlar için bu durum açıktır. Mağaranın kapısı doğu tarafında olsaydı, batarken güneş içeriye asla girmezdi. Güney tarafında olsaydı, doğarken ve batarken içeriye girmez, gölge sağa ve sola meyletmezdi. Batı tarafında olsaydı, sabahleyin değil, öğle vakti içine vururdu ve batıncaya kadar içinde olurdu."<sup>[88]</sup>

Güneşin hareketi ve hem doğarken, hem batarken mağaraya girdiği konusunda İbn Kesir gibi düşünmediğimizi belirtmek isteriz. Çünkü ayetin kelimelerinden anlaşılan,

güneşin ne doğarken, ne batarken mağaraya asla girmediğidir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Kur'an, mağaranın yerini ve güneşin etrafındaki hareketini Allanın bir ayeti (mucizesi) sayarak "Bu, Allahın ayetlerindendir" der. Alahın ayetlerinden olması, o mağaraya gitmelerini yüce Allahın kendisinin ayarlaması, oraya gitmelerini ilham etmesi, mağaranın o yerde olmasını ve etrafında güneşin bu şekilde hareket etmesini istemesi demektir.

Ancak Zeccac, ayeti başka şekilde anlamakta ve şöyle der: Güneşin bu şekilde hareket etmesi bir mucizedir, ancak mağaranın kapısı güneşin girmemesini gerektirecek yönde değildir.<sup>[89]</sup>

Yani güneşin hareketine müdahale olmasaydı, güneş mağaraya girebilirdi. Ama Allah güneşe sabahleyin onlara dokunmadan ve öğleden sonra onlardan uzak geçmesini emretmiştir. Allah güneşe bu şekilde emretmeseydi, mağaraya girerdi. Ancak en makul görüş, tefsircilerin genelinin belirttiği görüştür.<sup>[90]</sup>

#### **Mağaradaki Durumları:**

Kur'anı Kerim, mağaranın içindeki durumlarını, kişi onlara dokunabilecek kadar çok duyarlı, etkileyici ve canlı bir şekilde canlandırmaktadır. Bu da Kur'anın eşsiz canlı tasvir

metodudur. Şöyle buyuruyor: "Mağarada uyur oldukları halde onları uyanık sanırsın. Biz onları sağa ve sola çeviririz, köpekleri dirseklerini eşikte uzatmıştır. Onları görsen, korkuya kapılır ve geri dönüp kaçarsın."

Bu ayet, mağarm içindeki durumlarının çok ahenkli olduğuna işaret eder. Kendilerini koruyacak tarzda mağarın içinde uyuyakalmalarını da Yüce Ailahın takdir ettiği tabloda! Yüce Allahın takdiri şu yerlerde ortaya çıkmaktadır:

a- Toprak vücutlarını çürütmeyecek, duyulan bozulmayacak ve kendilerine kimse yaklaşmayacak şekilde uzun yıllar mağarada uyutmuştur.

b- Kendileri uykuda olmalarına rağmen, gözleri açık duruyordu.Bu da çürüyüp bozulmaması, hava alıp korunması içindir.

c- Gözlerinin açık kalmasının başka bir anlamı da vardır. O da, onları görseydin korkuya kapılır ve geri dönüp kaçırdın,sözü ile belirtilen korku salma ve ürkütmedir. Kimsenin onlara bir zarar vermemesi içindir. Onlara kişi baktığı zaman gözlerinin açık olduğunu ve kendisine baktığını görünce ürkerek dönüp kaçır.

d- Topragın vücutlarını yememsi için sağa ve sola çevriliyorlardı. "Onları sağa ve sola çeviriyoruz". Ayette şimdiki

zaman kipinin kullanılması, bazılarının söylediği gibi yılda iki defa değil, bu işin yenilenerek devam ettiğini gösterir.

Döndürme işini Yüce Allanın yaptığının belirtilmesi, bu işin Allahm takdir ve emriyle otomatik olarak yapıldığını gösterir.Döndürmek için Yüce Allahm bu işi yapacak bir melek görevlendirmesine de aykırı değildir.

e- Yüce Allahm onları koruma ve kollamasının bir ifadesi olarak da köpeklerinin dirseklerini eşikte uzatarak yatmasıdır. Eşikte uzanmış, dirseklerini uzatarak uyumuştur.Yatması sabit olup döndürme işi onu kapsamamıştır. Çünkü kullanılan ismi fail kipi, bu işin sabit ve kalıcı olduğunu belirtir. Kapıda dirseklerini uzatmış yatan bir köpek dururken, kim yanlarına yaklaşp onları rahatsız etmeye cesaret edebilir?! ■

f- Onları rahatsız etme veya zarar vermeyi düşünen herkesin arkasını dönüp kaçacak şekilde Yüce Allahm kalbine korku salması.<sup>[91]</sup>

**Mağaranın İcanlı Tasviri ve İçindeki Gençlerin Durumu, Kur'anın İlahi Kaynağının Da Delilidir:**

Kur'anın, eşsiz tasvir metodu ile mağaranın kendisi, yeri, etrafında güneşin hareketi ve içindeki gençlerin durumunu ince ayrıntılara varıncaya kadar verdiğini görüyoruz. Alimler bu ayrıntılı anlatımın Kur'anın kaynağının da bir delili olduğunu, Muhammed'in yazdığı bir kitap değil, Allahm

indirdiği bir vahiy olduğunu gösterdiğini söyleyerek şöyle derler:

Rasulullah'a Ashab-ı Kehf sorulmuş, bunun üzerine bu ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Bu ayrıntılar Tevrat'ta veya Incilde'de belirtilmediğine göre onlardan alınması ihtimali de söz konusu değildir. Bilindiği gibi Rasulullah hayatında söz konusu mağarayı ne görmüş, ne de içine girmiştir. Böylece söz konusu ayrıntılı bilgileri oradan alıp kendi üslubuyla anlatması ihtimali de ortadan kalkmaktadır. Öyleyse, insanlardan kimsenin bilmediği ve kimseden de almadığı bu ayrıntılı bilgileri Hz. Peygamber nasıl bilmiştir? Geriye sadece bu bilgileri AUahın kendisine vahyettiği şıkkı kalıyor. Böylece Kur'anın kaynağı ortaya çıkmakta ve Allah'tan olduğu kanıtlanmış olmaktadır.

Suheyli şöyle der: Bu niteliklerden çıkacak en önemli sonuç, onları gören kişinin bile neredeyse bu ayrıntıları bilemiyeceğidir. Onları gören kişiye korku kapladığı için bu incelikleri düşünme ve yakalama imkanı bulamaz. Peygamber de onları ne görmüş, ne duymuştur. Onları anlatan bir kitap da okumuş değildir. Çünkü okur yazar olmayan bir toplum içinde kendisi de okur yazar değildir. Kaldı ki onların yanma varan bir kişinin bile onlar

hakkında veremeyeceği ayrıntılı bilgileri Kur'an vermiştir. Kendisine Yüce Allahtan gelen açık ve yeterli bilgi olan vahiy olmasaydı Muhammed'in bunları bilmesi düşünülemezdi. [\[92\]](#)

#### **Bereketleri, Köpeklerini De Kapsamıştır:**

Kur'an, onlara eşlik eden köpeği anmayı, eşikte dirseklerini uzatıp yatmasını tasvir etmeyi gözardı etmemiştir. Köpeklerinin onlarla beraber anılmasının sebebini birileri sorabilir?

Herhalde bunun sebebi, az önce belirttiğimiz gibi, Kur'anın kaynağına işaret etmektir. Vahiy olmasaydı, Rasulullah köpeklerinin dirseklerini eşikte uzatıp yattığını nasıl bilecekti? Alimler, onlarla beraber olmakla köpeklerinin de bereketlerine nail olduğunu söylerler. İbn Kesir şöyle der:

"Bereketleri köpeklerini de kapsamıştır. O da onlar gibi uyuya kalmıştır. Bu da beraber olmanın sağladığı yarardır. Böylece bu köpek de meşhur olmuştur. [\[93\]](#)

Kurtubi de şöyle der: "İyi ve takva sahibi insanlarla beraber olduğu için Allanın kitabında anılacak kadar böyle üstün bir dereceye bir köpek çıkabiliyorsa, Allanın, mümin ve muttaki iyi kullarıyla beraber olanların hangi derecelere yükseleceklerini bir düşün! Nitekim bu, Rasulullahı seven, ancak kemal derecesine ulaşamayan müminler için bir teselli ve iltifattır. [\[94\]](#)

Ayetlere iyice baktığımız zaman gençlerin tanıtılması ile köpeğin tanıtılması arasında bir farkın olduğunu görürüz.Gençler sağa ve sola döndürülürken, köpek için döndürme olmamıştır. O dirseklerini eşikte uzatıp

uyumuştur. İmam Suheyli köpeğin döndürülmemesinin bir hikmeti olduğunu belirterek şöyle der:

"Onları melekler döndürmüştür.Melekler dünya hayatında ve ahirette müminlerin dostudur.Köpek ise, bunun dışındadır.Nitekim kapının eşikinde olduğunu, yani mağaranın içinde olmadığını belirtmiştir.Çünkü melekler, içinde köpek olan eve girmezler.<sup>[95]</sup>

„Bunun bir başka sebebi de vardır. O da Yüce Allahın uyuyanları da koruma gücüne sahip olduğunu göstermesidir. Bu güç, sebeplerle sınırlı değildir. Gençlerin vücudunu döndürmek suretiyle toprağın yemesinden Yüce Allah korurken, köpeklerini de üçyüz dokuz yıl aynı şekilde bırakmasına rağmen, döndürmeden korumuştur.<sup>[96]</sup>

### **Uyandıktan Sonra Gençler Ne Yaptılar?**

Yüce Allah buyuruyor: "Birbirlerine sormaları için onları bu şekilde uyandırdık. İçlerinden biri: Ne kadar kaldınız? dedi. Bir gün veya daha az bir süre kaldık, dediler.Ne kadar kaldığınızı rabbiniz daha İyi bilir, dediler."



Yüce Allah, üçyüz dokuz yıl süren uykularından gençleri uyandırdı. Onların uyandırılışını anlatırken Kur'an "Bu şekilde uyandırdık" ifadesini kullanır.Çünkü onların uyandırılması, ölülerin kabirlerinden uyandırılmasına benziyor. Değilse, bir insanın üçyüz yıldan fazla toprak üzerinde vücudu bozulmadan uyuması ve ondan sonra uyanması mümkün müdür? Şüphesiz bu, Yüce Allahın sonsuz ve sınırsız İlahi gücünü gösteren açık rabbani bir mucizedir.

Dirilölmeleri, vöcutlarının, duyularının, bilinçlerinin ve elbiselerinin de eksiksiz olarak korunduğünü da gösterir.

"Birbirlerine sormaları için onları dirilttik". Yani diriltölmeleri, birbirlerine sorması sonucunu doğurmuştur. Mağarada ne kadar kaldıklarını birbirlerine sordular.İçlerinden biri "Mağarada uyuyarak ne kadar kaldınız?" diye sordu. Onlardan bir diğeri, "bir gün veya bir günden daha az kaldık" dedi.

Gençler bu kadar uyuduklarını sanıyorlardı.Mağaradaki her şey bunu gösteriyor ve uzun zaman uyuduklarını anlatmıyordu. Etraflarında bulunan şeylerden hiçbirini ne bozulmuş, ne değışmiş, ne de çürümüştür.

Herhalde içlerinden bazıları bu cevabı yetersiz bulmuş ve ne kadar kaldıklarını kesin olarak belirlemekten aciz

olduklarını anlamış olacak ki bu işi Allaha bırakmışlar ve "Ne kadar kaldığınızı rabbiniz en iyi bilir" demişlerdir.

Kesin bilgi imkanlarına sahip olmadığımız belirsiz konulara dalmama konusunda bu tavır bize bir ders olmalıdır.Çünkü böyle bir şey zamanı kaybetmek veya boşa harcamak olur.Bize düşen, onun bilgisini Allaha bırakmak ve bilmediğimiz şeyler için "En iyi Allah bilir" demektir.<sup>[97]</sup>

#### **Şehre Gönderdikleri Kişiye Yaptıkları Tavsiyeler:**

"Ne kadar kaldığınızı rabbiniz daha iyi bilir, paranızla birinizi şehre gönderin, en iyi yiyeceklere baksın ve size getirsin.Orada nazik davransın, sakın sizi kimseye duyurmasın, dediler. Çünkü onların sizden haberi olacak olursa, ya taşıyarak öldürürler veya dinlerine döndürürler, o zaman da asla kurtulamazsınız."

İçlerinden şehre gönderdikleri kişiye yaptıkları bu uyarılar birtakım işaretler ve anlamlar içermektedir. Bazılarına değinelim.<sup>[98]</sup>

#### **a- Vekil Tayin Etmek Caizdir:**

Bazı alimler "Paranızla birinizi şehre gönderin" sözüne bakarak başkasını vekil yapmanın caiz olduğu sonucunu çıkarmıştır. Şehirden ihtiyaç duydukları şeyleri satın alması için birini vekil yapmış ve bunun için mallarını ona vermişlerdir. Advau'l-Beyan kitabında İmam Şinkiti şöyle der: "Bu, vekil

tayin etmenin caizliği ve doğruluğuna delildir. Çünkü paranızla birinizi şehre gönderin, demeleri, gönderdikleri adamı yiyecek almak için vekil yaptıklarını gösterir.

Başka alimler ise, bu ayetin mutlak olarak vekil tayin etmenin caiz olduğuna değil, ancak korku ve sakınma anında tayin etmenin caiz olduğunu gösterir, çünkü ihtiyaçlarını almak için hepsi birden çıktıkları taktirde düşmanlarının kendilerini göreceğini samışlardır, onun için onların özrü vardır, bu sebepten ayet, ancak özrü olan kişinin vekalet verebileceğini gösterir, demişlerdir. Duruşmalarda vekil tayin etme konusunda Ebu Hanife ve Maliki mezhebinin alimlerinden Sahnun bu görüştedir. "[99]

Şinkiti,vekalet ve ortaklık konusunda söyleyeceklerini söylemek, bunların konularını, problem ve delillerini anlatmak için bu olayı bir fırsat bilmiş ve otuz sayfa ayırmıştır. [100]

Ama bize göre dinimizde vekaletin doğruluğuna bu olayı delil gestermek biraz tartışma götürür.Çünkü en makbul olan görüşe göre bizden öncekilerin şeriatı bizim için geçerli değildir. Nitekim, Şinkiti'nin şirket ve vekalet konularını burada enine boyuna anlatmasını da konunun dışına çıkmak olarak görüyoruz. [101]

#### **b- Ortaklık Caizdir:**

Şinkiti, "Paranızla birinizi gönderin " sözünü Maliki mezhebi menuplarından birinin ortaklığın caiz olduğuna delil gördüğünü belirtmekte ve şöyle der: " Malikilerden bazıları bu ayetin ortaklığın caiz olduğuna delil olduğunu, çünkü kendilerine yiyecek satın almak için gönderdikleri kişiye verdikleri gümüş parada hepsinin ortak bulunduğunu söyler.

Maliki olan Ebu Bekr İbn Arabi ise, bu ayette ortaklığın caiz olduğunu gösteren bir delil bulunmadığını, çünkü her birinin ayrı ayrı kendi parasından verip kendisine ayrı yiyecek almasını istemiş olması ihtimalinin de bulunduğunu söyler.

Şinkiti, İbn Arabi'nin söylediği şeylerin de tutarlı olabileceğini söylemektedir. "[102]

Hemen belirtelim ki bu tartışma ve ihtilafa hiç gerek yoktur. Çünkü bözden öncekilerin şairatı bizim için delil değildir. Üstelik ortaklığın (şirketin) caiz olouğunu göstermeye yetecek kadar çok hükümlerimiz vardır. [103]

#### **c- Temiz ve Helal Yiyecek Aramak:**

Gönderdikleri adamı temiz ve helal yiyecek bulmakla görevlendirmişler ve hangi yiyeceğin daha güzel olduğuna baksın" demişlerdir.

"Baksın"sözü, araştırma, yoklama ve iyi seçim yapmanın gerekliliğini belirtir. Haramın yayıldığı, helalin azaldığı ve

cahiliyyenin egemen olduğu yerlerde bu iş çok daha gerekli ve Önemlidir. Bu durumda müslüman araştırmak, helal olanı aramak ve haramdan sakınmakla yükümlüdür.

"Daha güzel yiyecek" sözü de yemekle ilgili Kur'anın çok güzel ve zarif bir nüktisini vermektedir. Çünkü bu sözün anlamı, Ibn Abbas'ın dediğı gibi, en helal olan yiyecek, demektir.

En hoş, en ucuz, en bol yemek anlamında olduğunu söyleyenler de vardır. Ibn Kesir ise, en helal anlamında olup bunun doğru olduğunu söyler. Çünkü amaçları, az olsun çok olsun, temiz ve helal olan yiyecektir.<sup>[104]</sup>

#### **d- Kur'an ve Yemek Zevki:**

"Hangi yemek daha güzeldir" sözünde bir işaret daha vardır.Çünkü bu güzellikten maksat, daha temiz ve helal olanıdır. Burada güzellik, temizlik, gelişme ve bereketi ifade eder. Kur'an yiyecek ve giyeceklerimizde zevk ve mizaçlarımızın İslamın öğretilerine, helal ve haram ölçülerine uygun olmasını ister. Bu konuyu cahiliyye çarpıtmakta ve cahiliyye mensupları bulandırmaktadır. Çünkü zevk ve mizaçları hasta, çarpık ve bozuktur.

Onlara göre en güzel ve en temiz yemek, modern hazırlanış, pişirme ve yeme tekniklerine en uygun

olandır.Bütün bunlarda din faktörünü gözardı eder, helal ve haram ölçüsünü gözetmezler.

Cahiliyyenin en güzel yemek konusundaki bu anlayışının birtakım müslümanlar tarafından benimsenmesi ise üzücüdür. Bunlar yemekte helal ve haram diye bir şeyin olamayacağını ve en güzel yemeği seçme konusunda alim zevk ve isabetli mizaçla bağdaşmadığını söylerler.

Şüphesiz hayatta en güzel ve en hoş yemek, helal ve temiz olandır. En güzel ve en uygun giyim de, İslamın öğretilerine uygun olan giyimdir. En çirkin ve en kötü yemek ve giyim, haram olanıdır. Kur'anı Kerimin süslediği ve yücelttiği müslümanın zevki ve mizacı, haram yemeği ve haram giyimi red eder. Çünkü bunu haram ve çirkin şeyler arasında sayar.

Helal olan her yiyecek, temiz ve hoş olandır. Haram olan her yiyecek ise, kötü ve çirkin olandır. Helal olan her giyim de helal olandır ve haram olan her giyim de kötü ve çirkin olandır.

Kur'anın bu işareti, bizi onun işaretlerine ve telkinlerine kulak vermeye, ondan isabetli kararlar çıkarmaya çağırmaktadır. Şüphesiz Kur'an hayatın değişik alanlarında türlü işaretler ve kapsamlı telkinlerle doludur. Önemli olan, onlara nasıl bakacağımız, onları nasıl çıkaracağımız ve nasıl kullanacağımızda.<sup>[105]</sup>

#### **e- Zarif ol:**

Ashab-ı Kehf, şehre gönderdikleri akadaşlarına görüştüğü ve alışveriş yaptığı kişilere zarif davranmasını, yumuşak sözlü, hoşgörülü olmasını ve sertlikten kaçınmasını öğütlediler. Bu da alışverişte ve insanlarla ilişkilerde zarif, hoşgörülü ve yumuşak davranışlı olmanın önemini vurgulamaktadır. Her müslüman için önemli bir tavsiye ve kaçınılmaz şeyler bunlar. Çünkü müslümanın hayatı ancak zarif ve nazik olmakla doğru olabilir. Başkalarıyla ilişkileri ancak zarafetle güzelleşir. Hayatın değişik alanlarında ve muhtelif işlerde insanlarla ilişkilerinde ancak bu zarafet ve hoşgörü ile başarıya ulaşabilir .İnsanlara karşı zarif ve nazik olan insan ile başkalarına karşı kaba, sert ve hırçın olan insan arasında dağlar kadar büyük fark vardır.

Nezaket, zarafet, yumuşak huyluluk, hoşgörü ve kolaylık, güzel ahlak, sakin mizaç ve hoşnut bir karakter sahibi olmak demektir. Bütün bunlar deneme ve çabalama ile kazanılabilecek şeylerdir. Yumuşak huyluluk yumuşaklıkla, zarafet de nezaketle sağlanır.

Ku'anı Kerim insanlara yumuşaklıkla, kolaylık ve zarafetle davranmanın önemine işaret ederek Hz.Peygambere bu güzel huyu hatırlatmakta ve şöyle buyurmaktadır: "Allanın verdiği bir rahmetle onlara karşı yumuşak oldun. Eğer sert ve katı kalpli

olsaydın, hepsi etrafından dağılırlardı. Onları bağışla, onlar için bağışlanma dile ve yönetim işlerinde onlara danış"[\[106\]](#)

Rasulullah birçok hadislerinde başkalarıyla ilişkilerimizde bizleri yumuşak, nazik ve zarif olmaya teşvik etmiştir. Mesela, Müslim, Hz.Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Yumuşak davranmaktan yoksun olan kimse, hayrın tümünden yoksun olur"[\[107\]](#)

"Ey Ayşe! Şüphesiz Allah yumuşak huyludur, yumuşak davranmayı sever, sertlikle vermediğini yumuşak davranışla verir. "[\[108\]](#)

Hayatımızda zarif olmamız, söz ve davranışlarımızda zarif olmamız, başkalarıyla ilişkilerimizde zarif olmamız için Kur'anın, Ashab-ı Kehfin ve rasulullahın bizlere bir çağrısıdır. Ancak o zaman hayatın rahat, huzur, mutluluk, bereket ve afiyet olduğunu, başkalarıyla ilişkilerin iyilik, kolaylık ve yumuşaklıkla güzel olduğunu görürüz. Yüce Allah ne güzel buyuruyor: " İnsanlara güzel söyleyiniz"[\[109\]](#)

"İyilikle kötülük bir değildir. Sen fenalığı en güzel şekilde sav .O zaman seninle arasında düşmanlık olan kişinin yakın bir dost olacağını görürsün. Bunu ancak sabredenler görür ve ancak büyük şans sahibi olanlar bulur"[\[110\]](#)



#### **f- Durumlarını Halktan Gizlemek:**

Ashab-ı Kehf şehre gönderdikleri kişiye tavsiye ettiği şeylerden biri de durumlarını halktan gizlemesidir. "sakın sizi kimseye duyurmayın.Çünkü onların sizden haberi olacak olursa, ya taşıyarak öldürürler veya dinlerine döndürürler, o zaman da asla kurtulamazsınız"

Daha önce zarif ve nazik davranmasını istediler. Hareketlerinde, şehre girişinde, alışverişinde, davranışlarında, dönüşünde onlardan kendini gizlemesini, kendisinden şüphe ettirmemesini ve peşine düşüp izlemelerine meydan vermemesini söylediler. Çünkü halkın kendilerini bilmesi, durumlarını öğrenmesi, kendilerine ulaşp ele geçirmesi durumunda kendilerini taşıyacaklarını veya öldüreceklerini yahut batıl dinlerine döndürüp Ailaha karşı küfretmeye ve şirk koşturma mecbur edeceklerini, sonunda asla kurtulamayacaklarını söylediler.

Bütün bunlardan anlıyoruz ki Ashab-ı Kehf durumlarını gizlemeye ve durumlarını halktan kimsenin öğrenmemesine özen gösterirlerdi. Onun için insanların gözünden uzak kalmak istemişlerdir.

Bu da davetçilerin örgüt veya teşkilatlarını başkalarından gizlemelerinin, hareketlerini başkalarından saklamanın, ilişki ve bağlantılarını açığa vurmamanın caiz ve meşru olduğunu

gösterir. İhtiyaç ve zaruret halinde İslami çalışma ve örgütlenme çalışmalarının gizli olması caiz, hatta yerine göre vaciptir.Çünkü İslamın düşmanları onu yoketmek, mensuplarıyla savaşmak ve her türlü islami çalışma şeklini önlemek isterler.

İslam davetçileri Ashab-ı Kehfin yaşadığı toplum gibi bir toplumda yaşıyorsa, zayıf ve ezilebilir bir aşamada bulunuyorsa, cemaat veya örgütlerini gizleyebilir ve düşmanlarına karşı durumlarını saklı tutabilirler.

Bununla beraber İslami anlatmaları, başkalarına çağrı yapmaları, dinlerini savunma lan ve halklarına öğüt vermeleri gerekir. Gizlenme ve saklanmanın kendilerini bu görevi yerine getirmekten alıkoymaması gerekir.

Hareketi ve örgütlenmeyi gizleme ile daveti açıklama ve çağrısını yapmayı uzlaştırmak, dengeli, bilgili,feraset sahibi olmaya ve Allanın başarı vermesine ihtiyaç gösterir.

Kur'anı Kerim gizlenme ve saklanmanın ve kişinin içinde bulunduğu durumu başkalarına çaktırmamanın örneklerini vermektedir. Annesinin tavsiyesi üzerine Hz.Musa'nın durumunu ablasının uzaktan izlemesi ve düşmanlarına çaktırmadan onu uzaktan gözetlemesi gibi.

islam davetinin başında ve hem Mekke'de hem Medine'de davetin seyri esnasında Hz.Peygamberin islam cemaatini gizli tutmasına ait Örnekler çoktur. Hz. Ebu Zer Gıfari'nin

müslüman olması olayı, Hz. Peygamberin durumunu sormaya gelen Hz.Ebu Bekr'in annesine karşı Hattab'ın kızı Fatma'nın tavrı, müşriklerin haberlerini müslümanlara iletmesi için Hz.Peygamberin amcası Abbas'ı Mekke'de kalmakla görevlendirmesi, bunların açık örnekleridir.<sup>[111]</sup>

#### **ğ- Diriltme ve Durumlarının Açığa Vurulmasının Amacı:**

Yüce Allah buyuruyor:" Allanın sözünün gerçek ve kıyametin kopmasının şüphesiz olduğunu bilmeleri için insanların onları bu şekilde bulmalarını sağladık".

Ashab-ı Kehf öyküsünde teknik bir boşluk vardır. Gençlerin yiyecek getirmek için içlerinden birini şehre göndermeleri ile mağaraya döndüğünde durumlarının açığa çıkmış olduğunu görmesi arasında sanatsal bir boşluk bulunmaktadır.Bu adamın şehre varıncaya kadar yürümesi ile şehirde karşılaştığı şeyler, kendisi ile şehir halkı arasında geçenler, arkadaşlarına döndüğünde karşılaştığı dehşet ve hayret veren durum arasındaki boşluk!

Sahih rivayetlerde bu boşlukla ilgili bir bilgi bulamıyoruz.Sahih olmayan rivayetlerden de bilgi almadığımız bilinmektedir. Kur'an bu boşluk konusunda bir şey söylememiştir.Sanki okuyucunun bu arada olup bitenleri ve meydana gelen sürprizleri hayalinde canlandırmasını istemektedir.

Önemli olan, şehre gönderilen kişinin bilmediğimiz bir şekilde durumunun ortaya çıkması, bunun üzerine mağaradaki arkadaşlarına dönmesi ve şehir halkının peşinden yetişmesidir. İnsanlar mağaranın kapısına vardıklarında mümin gençlerin bu kez gerçek bir ölümle öldüklerini görürler.

Yüce Allah Ashab-ı Kehfin insanlar tarafından bulunmasını sağlamış, şehir halkı onları bulmuş ve durumlarına vakıf olmuşlardır. Kur'an bunun hikmetine işaret ederek "Allahm sözünün gerçek ve kıyametin kopmasının kesin olduğunu bilmeleri için onları insanların bu şekilde bulmalarını sağladık" der.

Bulunmaları, şehir halkının Allahın sözünün gerçek olduğunu bilmeleri ve kıyametin mutlaka kopacağını öğrenmeleri içindir. Şüphesiz Allahm müminlere verdiği sözü gerçektir. Koruyarak, gözeterek, pekiştirerek ve yardım ederek müminlerle beraberdir, istenen şartları gerçekleştiren herkes, Allahm verdiği sözün gerçek olduğuna kesin olarak inanmalıdır.

İşte Ashab-ı Kehf! Allaha sığındılar, Allah onlarla beraber oldu, onları koruyup gözetti, yüzlerce yıl uyutarak vücutlarının bozulmadan kalmasını sağladı. Şehir halkının ve başka insanların kıyametin kesin olduğunu bilmeleri için insanların onları bulunmasını sağladı. Ashab-ı Kehf öyküsünün kıyametin

kesin olacağını gösterir.Yüzlerce yıl uyuyup bu uzun süre boyunca ruhları vücutlarından ayrıldıktan sonra vücutlarına Allahm tekrar ruhlarını getirmesi ve uykularından uyanmaları, öldükten sonra dirilişin kesin olduğunun bir kanıtıdır. Yüce Allah bunu yapabildiğine ve uzun uykularından uyandırabildiğine göre,kiyamet günü insanları diriltmeye de gücü yeter demektir. Çürümüş vücutlarına ruhlarını geri getirmek suretiyle onları diriltmeye kadirdir.

Şüphesiz Ashab-ı Kehf öyküsü, Kur'anm öldükten sonra dirilişi ispat eden en güçlü delillerdendir.Bu delil kiyamet gününe kadar bu gerçeği kanıtlamaya devam edecektir.<sup>[112]</sup>

#### **Halk Onlar Hakkında İki Gruba Ayrıldı:**

Allaha inanmış muvahhitler olduğu anlaşılan halk, onlar hakkında tartışılar. Yüce Allah buyuruyor: "Onların durumunu aralarında tartışırken, üzerlerine bir bina yapın,rableri onları daha iyi bilir,dediler. Egemen olanlar"Mutlaka onlar üzerine bir mescit yapacağız"dediler.

Onlar hakkında iki gruba ayrılmışlar. Birinci grup mümin iyi kişilerdir. "Onlar üzerine bir bina yapın, rableri olan daha iyi bilir" demişler.

Üzerlerine bir binanın yapılmasını istemişler. Bu bina mescit değildir ve kutsama amacıyla da yapılmış değildir.

Sadece onları binanın içinde korumak ve saygı göstermek içindir. Bilindiği gibi ölüye ikram etmek,defnetmekle olur.

Bu müminler Ashab-ı Kehf konusuna dalmamışlar.Çünkü bilgi elde etmek için gerekli araştırma, inceleme ve analiz etme imkanlarına sahip olmadıklarını biliyorlar. Bunlara sahip olmadıklarına göre, varsayımlara ve mitolojilere dalmak, yarar getirmeyecek şeylerde zaman ve emekleri boşa götürmek caiz olmaz.

Öyleyse,işi Allaha bırakmaları, durumlarını her şeyi bilen Allanın bilgisine havale etmeleri gerekir.Onun için durumlarını Allah daha iyi bilir, demişlerdir. Şüphesiz Allaha inanmış olmaları, onları bu görüşe götürmüş, böyle söylemelerini sağlamıştır. Onun için bunlara müminler, dedik.

İkinci grup ise, sözü geçenler ve egemenlerdir. Kur'an onları galip gelenler diye nitelemektedir. Bunlar Ashab-ı Kehfin üzerine bir mescidin yapılmasına karar verdiler."Egemenler, mutlaka üzerlerine bir mescit yapacağız, dediler". "Mutlaka üzerlerine bir mescit yapacağız" sözlerindeki kibir, gurur, zorbalık,tahakküm ve pervasızlığı görüyoruz.

Onlar konusunda halkı yenmişler,tahakküm etmişler, kibir ve zorbalıkla muamele etmişler, tartışma, görüşme ve geri dönüş kabul etmeyen kararlı ve kesin hükümlü bir üslupla

onlara son sözü söylemişlerdir."Mutlaka onların üzerine bir mescit yapacağız".

Tefsirciler bu konuya geldiklerinde kabirler üzerine mescit yapmanın hükmüne de değinmişler ve Rasulullahtan bu konuda yasaklayıcı hadisler nakletmişlerdir. Rasulullah bu hadislerde kabirlerin mescit edinilmesini yasaklamakta ve kabirleri mescit yapan yahudi ve hıristiyanlara lanet okumaktadır. Bu haislerden bazıları şunlardır:

Müslim, Ümmü Habibe ve Ümmü Seleme'nin Habeşistan'da İçinde resimler bulunan bir kilise gördüklerini Rasulullaha söylediklerini, onun da şöyle buyurduğunu belirtmektedir: "Onlardan iyi bir adam öldüğü zaman kabri üzerine bir mescit bina eder ve içinde o resimleri yaparlar. Kiyamet günü onlar Aliahm yanında en kötü kişilerdir. "[113]

Müslim,Hız.Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasulullah son hastalığında şöyle dedihAllah yahudi ve hıristiyanlara lanet etsin, peygamberlerinin kabirlerini mescit yaptılar"[114]

Müslim, Cundeb'ten şöyle dediğini rivayet eder: Rasulullahm vefat etmeden beş gün önce şöyle dediğini duydum: Sizden bir dostum yoktur. Allah, İbrahim'i dost edindiği gibi beni de dost edindi. Ümmetinden dost edinseydim, Ebu Bekr'i dost edinirdim. Sizden Öncekiler

peygamber ve iyi kişilerin kabirlerini mescit yaparlardı. Size söylüyorum, kabirleri mescit yapmayınız. Size bunu yasaklıyorum "[115]

Bu hadisler, peygamber ve iyi kişilerin kabirleri üzerine mescit yapan önceki milletleri kötölemektedir. Hatta bu suçu işledikleri için onlara lanet okumaktadır. Bu da gösteriyor ki Ashab-ı Kehf'in üzerine mescit yapmağa karar verenler salih müminler olmadığı gibi, görüşleri de doğru ve makbul değildir.

"Mutlaka onların üzerine mescit yapacağız" cümlesinden o egemenlerin söylediklerini gerçekleştirdikleri ve mağaranın üstünde mescit yaptıkları anlaşılmaktadır.

Kur'anı Kerim üzerlerine meccit yapılması üzerinde durmamış, bu mescidin tamamlanıp tamamlanmadığını belirtmemiştir. Herhalde bunun iki sebebi vardır;

**a-** Kur'an, öykülerin anlatımında sanatsal kimi boşluklar bırakır. Bu da okuyucunun o boşluğu hayalinde canlandırıp doldurması içindir. Biz de öyküyü okurken mescidi inşa eden o insanları hayalimizde canlandırıyor, mağaranın üstünde yapılan mescidin şeklini gözümüzün önüne getiriyoruz.

**b-** Kabirler üzerine mescit yapmak olsun, o insanların yaptıkları olsun, mekruh olduğu için bunu belirtmemiştir. Doğrusunu en İyi Allah bilir. [116]



### **Sayıları Hakkında Üç Görüş:**

Kur'anı Kerim, Ashab-ı Kehfin sayısı hakkında insanların üç görüş ileri sürdüğünü belirterek şöyle der: "Üçtürler ve dördüncüleri köpekleridir, diyecekler. Bilgileri olmadan beştirler, altıncıları köpekleridir, derler .Yedidirler ve sekizincileri köpekleridir, derler."

Birinci görüş: Sayıları üçtür, köpek dördüncüdür. İkinci görüş: Sayıları beştir, köpek altıncıdır. Üçüncü görüş: Sayıları yedidir, köpek sekizincidir.

Bu görüşlerle şöyle değerlendiriyoruz:

1- Kur'an, ilk iki görüşü red etmiştir. Çünkü ikisi de red edildilmesini gerektiren bir üslupla belirtilmiştir. Onun için bu görüşte olanlar hakkında "Bilmeden" demiştir.

2- Geçersiz ve doğru olmayan ilk iki görüşün Kur'anın bilgisizce söylenmiş görüşler olduğunu belirtmesi, düşünce ve görüşlerimizi sağlam delillere dayandırmaya, ancak hakkında bilğimiz olan şeyler konusunda hüküm ve karar vermeye çağrıdır. Bilgisizce iddia etmek ve görüş belirtmek, Kur'anın bizleri çağırdığı bilimsel ve objektif metotla bağdaşmaz.

3- Kur'anın üçüncü görüş hakkında bir şey söylememesi ve ilk iki görüşü yerdiği gibi yermemesi, bu görüşün onaylanıp kabul edildiğini gösterir. Nitekim alimlerden araştırmacı bir grup bunu böyle anlamıştır. Bu konuya az sonra değineceğiz.

4- Ashab-ı Kehfin sayısı çift değil, tektir. Sayıları üç, beş, en makbul görüşe' göre yedidir.

5- Her üç görüşte de köpek onlarla beraber sayılmış, ancak ilk iki görüşte sayılan ile köpek isminin arası ayrılmamıştır. İlk iki görüşte sayılarına köpek ismi bağlaçsız (atıfsız) getirilmiş iken, üçüncü görüşte arada bağlaç (atıf harfi) vav getirilmiştir.

Her üç görüşte de sayılarıyla beraber köpeğin de anılmasının sebebi, onlarla beraber olup onları korumayı tercih etmesidir. Onun için anıldıkları zaman onlarla beraber anılacak ve onlara izafe edilecek şekilde kavuştukları nimet ve bereket onu da kapsamıştır. Onlarla beraber anılması, sahiplerinin onlar olduğu, özelliği bulunduğu ve onurlandırdığını gösterir. <sup>[117]</sup>

#### **Sekiz'in Başındaki Vav:**

"Yedidirler ve sekizincileri köpekleridir" ifadesinde sekiz keimesinin başındaki vav harfinden söz ediyoruz. Bu harf yedi kelimesinden sonra ve sekiz kelimesinin başında gelir. Onun için buna sekiz'in vav'ı denir. Bu harf, kendisinden sonra gelen ifadenin, kendisinden Önceki ifade kapsamında olmadığı zaman gelir. Kısaca matuf ile matufun aleyhinin anlam bakımından farklı olduğunu gösterir.

Burada da gelmesi, üçüncü görüşün, ilk iki görüşten farklı olduğunu göstermesi İçindir .İlk iki görüş geçersiz ve red edilen görüşler ise, bu vav üçüncü görüşün doğruluğunu ve Kur'anın onu benimsediğini gösterir.

Suheyli, bu vav harfi ile ilgili güzel bir nükteye yer vermekte ve şu sonucu çıkarmaktadır. "Bu vav, söyleyenlerin doğru söylediğini gösterir. Çünkü gizli bir "Evet, sekizincileri de köpekleridir" ifadesine bağlamaktadır. Mesela, bir insan "Zeyd şairdir" derse, sen de "Evet, bir de fakihtir" dersen, onu doğrulamış ve ona "Evet öyledir, bir de fakihtir" demiş olursun. Hadiste belirtildiğine göre Rasulullaha "Eşeklerin içtiği suyun artığıyla abdest alabilir miyiz? diye sorulmuş, Rasulullah "Ve yırtıcıların içtiği suyun artığıyla" demiştir.<sup>[118]</sup>

Kur'anda "İbrahim : Rabbim, burayı güvenli bir şehir yap, halkından. Allaha ve ahiret gününe iman edenleri ürünlerle rızıklandır, demişti. Allah da "Ve inkar edeni de, az geçindirir, sonra onu ateş cezasıyla cezalandırırım, dedi"<sup>[119]</sup>

Buradaki "Ve inkar edeni de" ifadesi bu türdendir. Sanki Yüce Allah "Evet,inkar edeni de rızıklandınm, sonra onu ateşin azabına uğratırım, ne kötü bir sonuç!" demiştir.

Yüce Allah "Yedidirler, diyecekler" sözünün de bu türden olduğunu belirterek"Ve sekizincileri köpekleridir" buyurmuştur. Ama ilk iki görüşte"Ve altıncıları köpekleridir, ve

yedincileri köpekleridir" denilmemiştir. Çünkü ikisinde de niteleme durumundadır. "[120]

"Sekiz" kelimesinin başına gelen vav harfi Kur'anda birkaç yerde daha geçmektedir. Mesela;

**a-** Canlarını ve mallarını Allaha satan müminlerden söz eden ayette: "Allaha tevbe eden, kullukta bulunan, Onu öven, onun uğrunda yol tepen, rüku ve secde eden, iyiliği emreden ve kötülüğü de yasaklayan, Allanın yasalarını gözeten müminlere de müjdele!" [121]

sekiz'in vavi, müminlerin sekizinci sıfatları olan "İyiliği emredenlerin başına gelmiş vav'dır. İyiliği emreden ile kötülüğü yasaklayan, yani vav harfinin öncesi ile sonrası arasındaki farkı görüyoruz. Sanki "İyiliği emredenlerden sonra, "Evet, bir de bununla kalmayıp kötülüğü de yasaklayanlar" denilmiş olmaktadır.

**b-** "Ey peygamberin eşleri! Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona, sizden daha iyi olan,kendini Allaha veren, inanan, boyun eğen,tevbe eden,kulluk eden, oruç tutan, dul ve de bakire eşler verebilir!" [122]

Burada da sekiz vav'ı mümin kadınların sekizinci sıfatının başına gelmiştir. Bu harf, sonrası ile öncesinin farklı olduğunu ve iki sıfatın bir kadında birleşmeyeceğini belirtmektedir.

Çünkü aynı anda bir kadının hem bekar , hem evli olması mümkün değildir. [\[123\]](#)

### **Onları Az Kişiden Başkası Bilmez:**

Tefsircilerden bir grup, insanların Ashab-ı Kehfin sayısını bilmesinin imkansız olduğunu söylemiş ve "Onların sayısını rabbim en iyi bilir" sözünü delil göstermişlerdir. Çünkü onları bilmek Allaha bırakılmış, haklarında tartışma yapmamız ve Öncekilerden soruşturmamız yasaklanmıştır, demişlerdir.

Ama sorgulayıcı (muhakkik) tefsirciler, onların sayısını bilebileceğimizi, Kuranın buna işaret ettiğini, bu konuda Kur'an ayetlerinin iyice düşünmeyi, işaret ve telkinlerini iyice anlamayı gerektirdiğini söylemişlerdir. Onun için sayılarının yedi ve köpeklerinin sekizincileri olduğunu belirtmişlerdir. Buna ayetten delilleri şöyledir:

1- Yüce Allah sayılarını insanların bilmesinin mümkün olmadığını söylemediği gibi, bilinemiyeceklerini de söylemiyor. Aksine insanların bunu bilebileceklerini belirterek "Onları ancak az kişi bilir" der. İnsanların bilemeyeceğini söylemek isteseydi, "Allahtan başkası onları bilmez" derdi.

Nitekim "Onlardan Önce olan Nuh, Ad, Semud milletleri ve onlardan sonra gelip Allahtan başkasının bilmediği kişilerin haberi onlara gelmedi mi?" [\[124\]](#) ayetinde insanların bu milletlerden sonra yaşamış olanları bilmelerinin mümkün

olmadığını söylemektedir. "Allahtan başkası onları bilmez" sözü ile, " Deki, sayılarını rabbim en iyi bilir, onları az kişiden başkası bilmez" sözü arasında büyük fark vardır.

2- Üçüncü görüş olan "Yedidirler ve sekizincileri köpekleridir" ifadesinde sekiz vav'ının gelmesidir.Bu harf, sonrasının Öncesinden farklı olduğunu belirtir.ilk iki görüş rededildiğine göre, üçüncü görüş doğru demektir. En iyi Allah bilir!

3- Kur'an, ilk iki görüşü "bilmeden söylemek" diye nitelemekle red etmiş olmaktadır. Halbuki üçüncü görüşü red etmemiş ve onun için bir şey söylememiştir.

4- Ashap ve sorgulayıcı tefsirciler ayetten onların sayısını insanların bilebileceğini anlamışlar ve üçüncü görüşü benimseyerek Kur'anın akılları çalıştırıp bu görüşü benimsemeye çağırdığını söylemişlerdir. İbn Kesir, İbn Abbas'ın "Ben, Allanın istisna ettiği kişilerdenim, sayıları yedidir" dediğini belirtmektedir.<sup>[125]</sup>

İbn Abbas'ın ayete bakışına katılıyor ve onun gibi üçüncü görüşü benimsiyoruz. Onun için sayılarının yedi ve köpeklerinin sekizinci olduğunu söylüyoruz.<sup>[126]</sup>

### **Sekiz Vav'ının Başka Bir Espirisi:**

"Yedidirler ve sekizincileri köpekleridir"ayetine iyice baktığımızda başka bir espi ve yeni bir nüans içerdiğini

görürüz. Bu harf yedi olan Ashab-ı Kehf ile sekizincileri olan köpeklerini birbirinden ayırmıştır.Bu ayırma gereklidir.Çünkü Ashab-ı Kehf mümin ve iyi kimselerdir.Köpekleri ise, necis bir hayvandır. Onlarla aynı kategoride tutulmaya layık değildir.

ilk iki görüşe baktığımızda ise, mümin gençlerle köpeğin birlikte anıldığını görüyoruz. Üçtürler, dördüncüleri köpekleridir, beştirler, altıncıları köpekleridir. Herhalde bu, her iki görüşün rededilmesinde başka bir etken olmalıdır. Üçüncü görüşün kabul edilmesinde de bu ayırma bir rol oynamıştır.

Üçüncü görüşü savunanlar bu zarif ve hoş edebi anlamı farketmekte, insan olan müminler ile hayvan olan köpeği bir araya getirmemektedirler.Temiz olan adamlarla köpeğin beraberliği onun necis olmasını değiştirmedeği için birlikte anmamaktadırlar. Onun için Kur'an, onu eşikte dirseklerini uzatmış olarak bırakmaktadır. En iyi bilen Allah'tır.<sup>[127]</sup>

#### **Onlar Hakkında Onların Hiçbirinden Bir Şey Sorma:**

Bu cümleden akla ilk gelen,Ashab-ı Kehf hakkında özellikle kitap ehli yahudi ve hiristiyanlardan Peygamberin bir şey sormasının yasaklanmasıdır.

Onlara sormayacak ve kendilerinden görüş almayacak. Çünkü bu konuda bilgileri yoktur.Bu konuda doğru, güvenilir ve gerçek bilgi sahibi değildirler.

Ancak bu ayet, Ashab-ı Kehf konusunda inmiş olmakla beraber, onlarla sınırlı değildir. Çünkü özel sebebe değil, lafzın genel anlamına bakılır. Onun için bu yasak, kur'anın bütün öykülerini ve öncekilerin haberlerini kapsar. Aynı şekilde, hitap Rasulullaha olmakla beraber, onunla sınırlı değildir. Çünkü ona yapılan hitap, şahsına mahsus olduğunu gösteren bir delil olmadıkça, ümmetin tümüne yapılmış demektir.

Ayetteki yasak, kıyamet saatine kadar bütün müslümanlar için geçerlidir. Ashab-ı Kehf için olsun, Kur'anın anlattığı öncekilerin öykü ve haberleri için olsun, kitap ehlinde her müslümanın sorması yasaklanmıştır.

Bu ayet, Kur'anın öykülerini nasıl ele alacağımızı gösteren sağlam bir kural vermektedir. Bu öyküler hakkında kitap ehlinde ve başkalarından sormamızı yasaklamaktadır. Onlardan almamızı, onlara başvurmamızı, haber, rivayet ve görüşlerini delil getirmemizi yasaklamaktadır. Bu, metodu belirleyen bilimsel ve objektif bir kuraldır, kitap ehlinde sormayacağız, onlardan almayacağız. Çünkü Allanın kitabını değiştirmişler, tarih, gerçekler ve haberler konusunda güvenilir değildirler.

Kitap ehlinde sor may cağız ve onlardan almayacağız. Çünkü öncekilerin öykü ve olayları geçmişin



bilinmiyen (ğayb)ındandır ve ğayb olan şeyleri ve ayrıntılarını Allahtan başkası bilmez. Onun için bu bilgiler Allahtan başkasından alınmaz.

Kitap ehlinde sormayacağız ve almayacağız. Çünkü bilimsel, objektif ve metod sahibi olmak, verdiğimiz görüş ve haberleri kesinleştirmemizi ve kanıtlamamızı gerektirir. Bilmediğimiz şeyleri nakledip rivayet etmemizi yasaklar.

Ashab-ı Kehf ve başkaları konusunda hak, doğruluk ve gerçek çerçevesinde kalmaya mecburuz. Bu da ancak Kur'anda ve Rasullahın sahih hadislerinde geçen bilgilerle kesin ve doğru olur.

Kitap ehline başvuran, öncekilerin öykü ve haberleriyle ilgili onların rivayet ve haberlerini nakleden, böylece Kur'anın"Onlar hakkında onların hiçbirisinden görüş sorma" öğretisini çiğneyen kişileri Allah bağışlasın!

İbn Kesir, bu cümleyi açıklarken şöyle der: "Onlar hakkında onların hiçbirinden bir şey sorma. Kendilerinin uydurduğu ve bilgisizce söyledikleri dışında bu konuda onların bilgileri yoktur. Yani yanılmaz olanın sözünden delilleri yoktur. Ey Muhammed, Allah sana şüphe ve tartışma götürmeyen gerçek bilgiyi verdi.O, kendisinden önceki bütün bilgi ve kitaplardan öndedir ve hepsinin üstünde hakemdir.

¶[\[128\]](#)

### **Rasulullahın Unutması:**

Yüce Allah buyuruyor: İnşaallah, demedikçe, yarın her hangi bir işi yapacağım, deme. Unutacak olursan, rabbini an

Bu ayet Rasulullaha ve her müslümana gelecekte yapacağı her işi Allahın dilemesine bağlamasını öğretmektedir.Yann şu işi Allahın izniyle yapacağım, demesini öğretmektedir. Allahın izniyle, demeyi unuttuğu taktirde rabbini anmasını söylemektedir. "Unutacak olursan, rabbini an"

Bu ayet, Ashab-ı Kehf öyküsünün daha önce değindiğimiz iniş sebebine işaret eder. Rasulullah, Kureyşin sorduğu sorulara yann cevap vereceğini söylemişti. Ama "Allahın izniyle" demeyi unutmuştu. Cebrail ona onbeş gün cevap getirmemiş, bu durum Rasullahı üzmüş, kafirler gülerек ve alay ederek "Arkadaşın seni unuttu ve terketti" demeye başlamışlar.Yüce Allahın bize böyle bir ders vermesi ve bu inanç kuralını öğretmesi için bu gecikme bilerek olmuştu.<sup>[129]</sup>

### **Peygamber Unutur Mu?**

Bu unutma, Rasulullahın ne peygamberliğine, ne yanlıştan korunmuşluğuna zarar verir. Unutmayacağını Yüce Allahın tekeffül ettiği doğrudur. "Sana okutacağız ve unutmayacaksın"<sup>[130]</sup> Ancak olmayacağı söylenen unutma,

kendi isteğiyle olan unutmadır. Ama Allah unutmasını isterse, unutacaktır. Onun için unutmayacaksınız, dedikten sonra "Allahın dilediği dışında. Şüphesiz o açık ve gizli olanı bilir" der.

Olmayacağı belirtilen unutma Kur'anı ezberleme ile ilgili olan unutmadır. Çünkü Kur'anın korunmasını Allah üzerine almış ve peygambere ezberlediği ayetleri unutmayacağı garantisini vermiştir.

Kur'anın dışındaki şeyleri unutması ise mümkündür. Hatta Peygamber namazda bile unutmuş, sonra selam vermeden önce unutma secdesi yapmıştır.

Müslim, Abdullah İbn Buhayne'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasulullah bize namazlardan birinde iki rekat kıldırdı, sonra kalktı ve oturmadı, arkasındakiler de kalktılar, biz namazı bitirip selam vermesini beklerken, rasulullah tekbir getirdi ve selam vermeden Önce oturduğu yerde iki secde yaptı, sonra selam verdi."<sup>[131]</sup>

Rasulullah bir namazın ilk teşehhüdünü unutmuş ve üçüncü rekat için kalkmış, ancak unuttuğu için de selam vermeden Önce iki secde yapmıştır.

Yine Müslim, Abdullah İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "Rasullah namaz kıldı. Selam verince, ona: Ey Allahın Rasulu! Namazda bir değişiklik mi oldu? denildi. Ne

oldu ki? deyince, namazı şöyle şöyle kıldınız, dediler. Ayaklarını açtı, kibleye yöneldi, iki secde yaptı ve selam verdi, sonra yüzünü bize döndü ve şöyle dedi: Namazda bir değişiklik olursa, onu size söylerim. Fakat ben bir insanım, unuttuğunuz gibi unuturum, unutursam bana hatırlatınız, biriniz namazında şüpheye düşerse, doğrusunu araştırın, üstünü tamamlasın, sonra iki secde yapsın. "[132]

Yine Müslim, Ebu Hureyre'den şöyle dediğini rivayet eder: "Rasulullah bize öğle veya ikindi namazlarından birini kıldırды, iki rekatta selam verdi, sonra mescidin kible tarafında bulunan bir kütüğe geldi ve kızgın bir şekilde ona dayandı. Aramızda Ebu Bekir ve Ömer vardı.İkisi konuşmaktan çekindiler. Halk çabucak dışarı çıktılar ve namaz kısaldı, dediler. Zulyedeyn ayağa kalktı ve "Ey Allanın rasulü, namaz mı kısaldı, yoksa siz mi unuttunuz?" dedi. Rasulllah sağına ve soluna baktı ve "Zulyedeyn ne diyor?" diye sordu. Doğru söylüyor, yalnız iki rekat kıldınız, dediler. İki rekat daha kıldı ve selam verdi. "[133]

Rasulullah o namazda dalmış ve unutmuş, ikinci rekatta selam vermiştir. Ashap ona hatırlatınca iki rekat daha kılmış ve sehiv secdesi yapmıştır. Hadiste Rasulullahın insan olduğu, onun için başkaları unuttuğu gibi kendisinin de unuttuğu,

unuttuğu taktirde kendisine hatırlatmalarını istediği açıkça belirtilmiştir.

Rasulullahın unutmaması onun insan olduğunu gösterir.Çünkü insan unuttur. Peygamber olduğunu da gösterir. Çünkü vahiyden unuttuğunu Yüce Allah hatırlatır ve bildirir.

Rasulullah namazında nasıl unuttur? O anda ne düşünüyordu? diye sorulabilir. Bu konuda şair şöyle demiştir:

"Unutmak gafil ve dalgın kalplerde olurken, Rasulullahın nasıl unuttuğunu soruyorsun-Kalbi yalnız Allahla meşgul olduğu için Onu yüceltemeye dalmıştır."

Sadece Rasulullah unutmuş değildir. Diğer peygamberler de unutmuşlardır. Hz. Peygamber Hz. Süleyman'ın inşaallah demeyi unuttuğunu bildirmiştir. Buhari, Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Davud oğlu Süleyman bu gece doksan dokuz veya yüz kadının yanına varacağını ve herbirinin Allah yolunda cihad eden bir süvari olacak çocuk doğuracağını söylemiş. Arkadaşı ona İnşaallah, demesini hatırlatmış, ama inşaallah dememiş, bunun üzerine onlardan sadece bir kadın gebe kalmış ve yarım adam doğurmuş. Muhammed'in canını elinde tutan Allaha yemin ederim ki inşaallah deseydi, hepsi süvari olup Allah yolunda cihad ederlerdi."[\[134\]](#)

Kehf suresinde, Hz.Musa'nın arkadaşı salih kul'a bir şey sormamaya ve hiçbir şeyde kendisine itiraz etmemeye söz verdiğini, ama gemiyi deldiğini görünce ona "İçindekileri batırmak için mi deldin, kötü bir iş yaptın" dediğini, verdiği sözü arkadaşının hatırlatması üzerine, Musa'nın unuttuğunu itiraf ettiğini ve "Unuttuğum için bana kızma ve işimi yokuşa sürme" dediğini öğreniyoruz.

Aynı şekilde Kur'an, insanlığın atası Hz.Adem'in unuttuğunu ve yemesi yasaklanan ağaçtan yediğini belirtmektedir. "Daha önce Adem'e bir şey söylemiştik, fakat unuttu ve kendisinde bir gayret de görmedik"<sup>[135]</sup>

Yüce Allah Adem'e ağaçtan yememesini söylemiş, ama Adem Yüce Allanın bu sözünü unutmuş ve yememek için gayret göstermeden ağaçtan yemiştir. Peygamber kasıtlı olarak Allaha muhalefet etmez.<sup>[136]</sup>

### **Herşey Allahın İradesiyled Olur:**

"İnşaallah, demedikçe yarın bir işi yapacağım, deme"Bu ayet, Rasulullahla beraber her müslümanın inşaallah demedikçe gelecekte her hangi bir işi yapmaya karar vermesini yasaklamaktadır, inşaallah demedikçe herhangi bir söz vermemesini söylemektedir, "inşaallah, demedikçe, yarın bir işi yapacağım, deme"

Neden inşaallah, demek gerekiyor? Neden yarın ve gelecek Allahın iznine bağlanıyor? Gelecekte insan ne yapacağına karar vermekten aciz midir? Neden acizdir? gibi sorular sorulabilir.

Şüphesiz insan için gelecek, ğaybtir. Bu geleceği sadece Allah bilir ve sadece onun elindedir. Yüce Allah insanı, gelecekte karşılaşacağı veya yapacak şeyteri belirleme gücü ve yapabilme imkanlarıyla donatmamıştır.

Gelecek bilinmez olduğu için onu Allahtan başka kimse bilmez. Çünkü ğaybm anahtarları Allahın yanındadır. "Yerde ve göklerdeki ğaybı Allahtan başka kimse bilmez. Ne zaman dirileceklerini de bilmezler."<sup>[137]</sup>

İnsan, gelecekte başına neler geleceğini ve yarın ne yapacağını bilmez. Onun için Yüce Allah şöyle buyuruyor:"Şüphesiz kıyamet saatinin bilgisi Allahın yanındadır. Yağmuru yağdırır, rahimlerde olanı bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilmez ve hiçbir kimse nerede öleceğini bilmez."<sup>[138]</sup>

İnsan için gelecek, sürprizler ve ihtimallerle doludur.Hesabma göre insan yarın şu veya şu olaylarla karşılaşır, ama hiç de hesapta olmayan bir işle karşılaşabilir.Gelecekte yapacağı bir işe karar verebilir, yarın yapacağı bir iş için planlama yapabilir, bunun için gerekli

bütün hazırlıkları yapar, ebeplere sarılır ve hiçbir eksiklik bırakmaz ve sözkonusu iş beşer ölçülerine göre yüzde yüz garantili görünebilir. Ama bir sürpriz ortaya çıkıp herşeyi altüst edebilir, bütün plan ve hesapları siler süpürür. Bu sürpriz olay hesapta yoktur ve önleme gücüne de insan sahip değildir.insanın ölçüp biçmesi, bilgi ve çalışmasına oranla durum budur.

Ama Allahın kudreti işlemekte, iradesi yürürlükte olup dilemesi sınırsız bulunmaktadır. O dilediğini ve seçtiğini yapar, istediğini yapar, kararının önüne geçmek ve emrine karşı durmak yoktur. Olayları, haberleri, iş ve tasarrufları onun irade-ve kudreti kararlaştırır. Hiçbir şey bu irade ve kudretin dışında kalmaz. İnsan, cin, melek dahil, evrende bulunan bütün yaratıklar Allahın irade ve kudretine boyun eğmektedir. Bunlardan hiçbiri onun irade ve kudretine karşı koymaya, karşı durmaya, onunla savaşma ve işlevsiz kılma gücüne sahip değildir. Çünkü güçlü, kudretli,bilgili, herşeyi yaratan Allahın kendisidir.Onun için evrende ancak Allahın dediği ve dilediği olur.insanların dilemesi ve iradesi Allahın iradesine bağlıdır.Allahın dediği olur ve istemediği olmaz. Allah dilemedikçe insanlar dileyemezler. Yüce Allah buyuruyor:"kim isterse, rabbine bir yol tutar. Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz. Şüphesiz Allah her şeyi bilir, her işi bilgi ile



olup yerli yerindedir." <sup>[139]</sup> "Alemlerin rabbi Allah dilemedikçe, siz dileyemezsiniz" <sup>[140]</sup>

Yarın insanın başına gelecek olaylar, karşısına çıkmasını Allahın takdir ettiği şeyleri önlemekten ve Allahın kendisi için istemediği şeyleri kazanmaktan aciz olması sebebiyle, başına gelecek iyilik veya kötülük konusunda kesin karar vermekten, plan ve projelerini garantilemekten, tasarladığı gibi onların gerçekleşmesini garantilemekten aciz olduğunu görüyoruz.

Onun için ayet, insanın bu konuda uygun olarak davranmasını, gelecekle ilgili söz ve planlarının gerçekleşmesini Allahın iradesine bağlamasını öğretmektedir. O zaman verdiği sözü gerçekleştirmekten âciz kalırsa, kınanma ve kötülenmeye maruz kalmaz.

Bu demek değildir ki müslüman sebeplere sarılmayı bırakır, plan, proje ve hesaplan siler. Çünkü sebeplere sarılmak, imanın gereklerinden ve ibadetin aianlarındandır. Bütün yapacağı iş,her şeyde sebeplere sarılmakla yetinmemesi, her şeyi plan ve programlardan ibaret görmemesi, belki ilahi iradeyi birinci derecede hesaba katmasıdır. <sup>[141]</sup>

#### **Unutacak Olursan, Rabbini An:**

Rasulullahın unutması,müşriklere verdiği sözü Allanın iradesine bağlamaması, yarın size cevap veririm,derken,

Allanın izniyle dememesidir. Bu da Kur'anın, Rasulullah ve yer yüzünde bulunan bütün İnsanlar için hayatta zorunlu temel bir kuralı belirlemesi için uygun fırsat olmuştur. Onun için Yüce Allah "Unutacak olursan, Rabbini an" buyurmuştur.

Bu yüce söz, İslamın gerçeklerinden bir gerçek, sapma, taksir etme, gaflet ve unutma hastalıkları için yararlı bir ilaçtır. Müslüman, bu hayatta ister istemez kaçınılmaz bir savaşa girmektedir. Şeytana, onun dost ve yardımcılara, batıl ve askerlerine karşı savaş yapmaktadır. Rabbine sığındığı ve ona dayandığı taktirde Allah ona zafer vereceğini garantilemiştir.

Yüce Allah düşman olan şeytandan sakındırmış, kendi dostları ve askerleri üzerinde şeytanın etki, nüfuz ve gücünün bulunduğunu belirtmiş, ihmal, gaflet,taksir ve unutma kapısından insanın içine giydiğini açıklamıştır. Onun için insanı gaflet, taksir, ihmal ve unutmaktan sakındırarak şöyle buyurmuştur:

"Ey inananlar! Allahtan korkun ve herkes yarına ne hazırlık yaptığına baksın.Allahtan korkun. Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızı bilir. Allahı unutan ve kendilerini kendilerine unutturduğu kişiler gibi olmayın, işte onlar yoldan çıkanların kendileridir."[\[142\]](#)

insan gaflet edip unuttuğuna ve her zaman gaflet edip unutacağına göre, kendine gelip uyanmalı, rabbine sığınmalı,

istiğfar etmeli ve yardımını istemelidir. Onun için yüce Allah insana şöyle buyurmaktadır: "Şeytan seni dürtecek olursa, Allaha sığın. Şüphesiz O işitir ve bilir. Allaha karşı gelmekten sakınanlara şeytan bir vesvese verince, Allahı anarlar ve hemen gerçeği görürler. Şeytanın kardeşleri ise, onları azgınlığa sürüklerler ve bundan hiç geri durmazlar."<sup>[143]</sup> "Unutacak olursan, Rabbini an". .

Şeytana ve askerlerine galip gelmek için Allahı anmak en garantili silahtır, hükümleri çiğnemek ve yasaklan işlemekten kurtulmak, ihmal, taksir ve unutmaktan kurtulmak için Allahı anmak, Kur'anın kurtuluş reçetesidir. Allahı anmak, kalbin hayatı, ruhun mutluluğu, müminin rahatı, hayatın ışığı, Allahın sevgi ve hoşnutluğunun yolu, cennete girmenin ve azaptan kurtulmanın sebebidir.

Ayet, Allahın anılması gereken başka bir yeri bize hatırlatmaktadır. O da unutmaktır. Yani unutma durumunda Allahı anmak. "Unutacak olursan, Rabbini An". Burada unutma sınırsız ve belirsiz olup geneldir. Allahı anmaktan başka tedavisi olmayan unutmanın bütün çeşit ve şekillerini kapsaması için Yüce Allah onu genel olarak belirtmiştir. En iyisi, lafzı genel olarak anlamak ve sınırlandırıp daraltmamaktır. Çünkü Kur'anı anlamamanın anahtarlarından biri budur.

Unutma kelimesinin içerdığı çeşit, şekil ve durumlardan bazıları:

1- Allahı unutmak: Unuttuğun zaman rabbini an. Çünkü bir an olsun müslümanın rabbini unutması caiz değildir. Allahı unutmak, ihmalkarlık ve günahdır. Mutlaka Allahı anmayı ve istiğfar etmeyi gerektirir. Allahı unutmak günahlara düşmenin sebebidir. Bunun çaresi de Allahı anmaktır.

2- İnşaallah, demeyi ve yapılacak işleri Allahın dilemesine bağlamayı unutmak: Allahın izniyle yarın şunu yapacağım, demeyi unuttuğun zaman Allahı an. Hatırlama anında inşaallah söyle ve işi Allahın iradesine havale et. Bu tür anmayı tefsircilerin çoğu sözkonusu ayeti açıklarken belirtmişlerdir.

3- En büyük düşman şeytan ve dostlarının düşmanlığını unutmak: Düşmanlıklarını unutmak, istediklerini yapmanın yoludur. Allahı anmak, sahibini bu düşmanların zarar ve tehlikelerinden korur.

4- Görevleri unutmak: Allahı anmak, görevlerin yerine getirilmesi, güzelce yapılması için etkindir.

5- Hayatta hedefi ve görevi unutmak ve bu görevi başarılı bir şekilde yerine getirmeyi sağlayacak plan ve projeyi unutmak.

6- Ölümü, bu dünyadan göçü ve bu dünyanın kalıcı olmadığını unutmak.

7- Ahireti, cehennem azabını, cenneti ve nimetlerini unutmak.

8- Bütün bu unutma şekilleri çok önemlidir.Müslümanın hayatına zararı büyük olan şeylerdir.Hepsinin ilacı, Allahı anmak ve Kitabını anlayarak okumaktır. "Unuttuğun zannan Rabbini an".<sup>[144]</sup>

**"Mağarada Üçyüz Dokuz Yıl Kaldılar" Sözünü Kim Söylemiş?**

Yüce Allah buyuruyor: "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar". Bu süre mağarada uyudukları süredir. Mağaraya girişleri ile halkın kendilerini bulması arasında geçen süredir.

Acaba üçyüz dokuz yıl kaldılar, sözünü söyleyen kimdir? Acaba bunu Yüce Allah mı söylemiş ve sürenin bu kadar olduğunu belirtmiş, Yoksa haklarında ihtilaf eden önceki insanlar mı söylemiştir? Bu durumda Kur'an onların sözünü kabul ve ikrar ederek değil, sadece aktarmış ve rivayet etmiş olur.

Alimler bu konuda ihtilaf etmişler. Kimileri bunu kaldıkları süreyi bildiren Yüce Allahın sözü olarak kabul etmiş, kimileri ise, haklarında ihtilaf eden önceki insanların sözü olarak görmüştür.

Birinci görüş, bu sözün öncekilerin sözü olduğu ve Kur'anı Kerimin kabul etmeyip red ettiğini söyleyen görüştür.

Bu görüşe göre "Ve mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar "cümlesinin başındaki vav harfi bağlaçtır ve onu "Dörttürler, beşincileri köpekleridir" cümlesine bağlamaktadır. Sanki dörttürler, beşincileri köpekleridir diyecekler ve mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldıklarını söyleyecekler, şeklinde olmaktadır.

Kur'an "Onların ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir, yerin ve göklerin ğaybı onundur" ifadesiyle bu görüşü red etmiş ve ne kadar kaldıklarını Allahın bildiğini söylemiştir.Söyledikleri doğru ve Kur'an tarafından kabul edilmiş olsaydı, "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi biiir"sözünün anlamı olmazdı,Aynı şekilde bu söz Allahın sözü olsadı,"Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözünün de anlamı olmazdı.

Suyuti, İbn Abbas'ın şöyle dediğini belirtir: "Adam ayeti tefsir eder ve böyle olduğunu düşünerek yer ile gök arasındaki uzaklık kadar uzak şeyler söyler. "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar" sözünü okudu ve bunlar kaç yi! kaldılar? dedi.Üçyüz dokuz yıl, dediler. Bu kadar kalmış olsalardı, Allah "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" demezdi. Allah burada halkın söylediğini nakletmiş ve Üçtürler, dördüncüleri köpekleridir, diyeceklerdir, demiştir.Onların bilmediklerini

bildirerek mağarada üçyüz dokuz yıl kaldılar, diyeceklerini nakletmiştir."

Suyuti, Katade'nin de şöyle dediğini belirtir: Bu sözü insanlar söylemiştir. Nitekim mağaralarında üçyüz dokuz kaldılar, dedikten sonra, "Deki, ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" demiştir.

Başka bir rivayette Katade'nin "Bu, kitap ehlinin sözüdür, Allahın "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözü bunu red etmiştir, dediği belirtilmektedir."<sup>[145]</sup>

ikinci görüş: Bu söz,Yüce Allahın sözüdür.Mağarada ne kadar kaldıklarını Allahın bildirmesidir. Suyuti, Mücahid'in "Bu, mağarada kaldıkları yılların sayısıdır"dediğini belirtir.<sup>[146]</sup>

Ibn Kesir bu görüşü tercih ederek savunmuş ve birinci görüşü red etmiştir. Şöyle diyor:"Uyuttuğu andan uyandırdığı ve o günün insanları tarafından bulunmalarını sağladığı ana kadar Ashab-ı Kehfin mağarada kaldığı sürenin Allah tarafından Peygamberine bildirmesidir. Bu süre ay yılı ile üçyüz dokuz yıldır.

"Ne kadar kaldıklarını Allah bilir" sözü, Hz.Peygambere bir öğretmedir. Yani ne kadar kaldıkları senden sorulduğunda ve sen kaldıkları süreyi bilmiyorsan, bir sayı verme ve "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir, yerin ve göklerin gaybı onundur"de. Yani bunu Allahtan başkası veya bildirdiği

kişilerden başkası bilmez. Bu görüşümüz Mücahid gibi bir çok tefsircinin belirttiği ve hem önceki, hem sonraki alimlerden çok kişinin savunduğu görüştür. Katade'nin söylediği iddia edilen görüş, tartışma götürür. Çünkü kitap ehlinin bilgisine göre güneş yılı ile üçyüz yıl kalmışlardır. Şayet Allah insanların sözünü nakletseydi, "dokuz yıl artırdılar" demezdi.

Ayetten anlaşıldığına göre, bu söz öncekilerin nakledilen bir sözü değil, Yüce Aliahın sözüdür ve ne kadar kaldıklarını bildirir. İbn Cerir Taberi'nin tercihi de budur."<sup>[147]</sup> Güneş yılı ile ay yılı arasındaki farkı öğreninceye kadar şimdilik görüşler arasında tercih yapmıyoruz.<sup>[148]</sup>

### **Dokuz Yıl, İki Hesap Arasındaki Fark Mıdır?**

Eski ve yeni kimi tefsirciler Ashab-ı Kehfin mağarada güneş yılı hesabıyla üçyüz yıl kaldığını söylemektedir. Bu süre ay yılı hesabıyla üçyüz dokuz yıl eder. Dokuz yıl, güneş yılı ile ay yılı hesabı arasındaki farktır. Kur'anı Kerimin bu dokuz yılı belirtmesi, kaynağının bir delili olduğunu, Muhammed'in sözü değil, Allahm sözü olduğunu gösterdiğini söylerler. Dokuz yılın iki hesap arasındaki fark olduğu konusunda İbn Kesir şöyle der;

"Mağarada üçyüz yıl kalmışlar. Ay yılı hesabıyla dokuz yıl artmaktadır. Güneş yılı hesabıyla üçyüz yıldır. İki yıl hesabı



arasında fark her yüz yılda üç yıl yapar. Onun için üçyüz yıldan sonra "dokuz yıl artırdılar" demiştir."<sup>[149]</sup>

Ancak çağdaş tefsircilerden kimileri buna katılmamakta ve hesaba uymadığını söylemektedir. Abdurrahman el-Vekil bunlardan biridir. er-Ravdu'1-Unuf kitabında yazdığı notlarda şöyle der: "Bu, Allahın kitabına ve kelamına yakışmayan bir açıklamadır. Bunu da Yüce Allahm "Mağaralarında üçyüz yıl kaldılar" sözünün kendi sözü olup insanların naklettiği sözü olmadığını gördükleri için yapıyorlar. Halbuki ayette bu açıklamaya işaret edecek hiçbir şey yoktur."<sup>[150]</sup>

Başını ibn Kesir'in çektiği cumhur tefsircilerin görüşünü onaylamadan Önce dokuz yılın iki hesap arasındaki fark olup olmadığına bakacağız. Ancak ondan öne güneş yılı ile ay yılı arasındaki farka bakalım.

Çağdaş islam tarihçileinden Ahmed Adil Kemal "Cedavilu't-Takvim el-Miladi el-Mukabil li't-Takvimi'i-Hicri" kitabında şöyle der: "Güneş günü, ay gününden 3 dakika, 55.9 saniye fazladır. Araplara göre gün, güneşin batınımdan ertesi gün güneşin batımına kadar sürer. Kameri ay 29 gün, 53.05.88'dir. Kameri yıl, 354 gün, 8 saat, 48 dakika, 36 saniyedir. Güneş yılından yaklaşık 11 gün azdır. Güneş yılı ise 365 gün, 6 saat, 9 dakika, 9,5 saniyedir."<sup>[151]</sup>

Bu ince hesaptan sonra güneş yılı ile ay yılı hesabı arasındaki farkın dokuz yıl değil, daha fazla olduğunu görüyoruz. İmam Alusi bu konuyu irdelemiş ve iki hesap arasındaki farkı görerek şöyle demiştir:

"İki yıl arasındaki fark on gün, yirmi saat ve bir dakikadır. Bir yıldaki fark bu kadar ise, yüz yıldaki fark, bin yetmiş sekiz gün, onüç saat, dört dakikadır. Bu da üç yıl, yirmi dört gün, onbir saat ve onaltı dakika eder. "[\[152\]](#)

Böylece iki hesaba göre üçyüz yıl arasındaki fark, dokuz yıl, yetmiş üç gün, dokuz saat, kırk sekiz dakika eder. Bu fark, Kur'anın belirttiği gibi tam dokuz yıl değil, ondan yetmiş üç gün fazladır.

Dokuz yılın dışındaki bu farka bakarak bazı tefsirciler şöyle demişlerdir: "Bu, Yüce Allahın bildirmesi veya onaylaması değildir. Sadece Ashab-ı Kehf konusunda tartışan insanların söylediklerini nakletmektir. İnsanlar onların sayısındada ihtilaf ettikleri gibi, kaldıkları süre konusunda da ihtilaf etmişlerdir. Onlardan bir grup mağarada üçyüz dokuz yıl kaldıklarını söylemiştir. Bu söyledikleri de doğru değildir. Şayet bu söz Allahın bildirmesi olsaydı, kesin ve hassas olurdu. Kur'an, kabul edip onayladığı haber ve görüşlerin daima kesin şeklini verir.

Çoğunluk tefsirciler bu farkın bir sakıncasının olmadığını söylemiştir. Çünkü çeyrek yıldan daha azdır.Yarıdan az olan kusurları söylememek arapların adetidir.Onun için Kur'an, dokuz ve çeyrek yıl veya dokuz yıl ve yetmiş gün kaldılar, dememiştir.

Alusi bu konuda şöyle der:" Aradaki dokuz yılın yarıyı bulmayan yaklaşık sayı sonucu olduğu iddiasına iltifat edilmez. [\[153\]](#)

#### **Doğrusu, Allahın Bildirmesidir:**

İki tarafın görüşlerini belirttikten sonra hangisinin doğru olduğunu belirlemeye çalışalım. Ashab-ı Kehfin sayısında ihtilaf edenlerin sözü olan ve Yüce Allahın naklettiği söylenen üçyüz dokuz yıl görüşünü savunanların dikkatli hesaplama açısından delillerinin güçlü olduğu görülmektedir.Ancak Arapların sayıları söylerken yarıyı bulmayan kusurları belirtmediğini ifade ederek iki hesap arasındaki fark şüphesini ortadan kaldırırsak,dokuz yıla seksen gün eklemenin bir sakıncası olmadığını söyleyebiliriz. Onun için "Mağarada üçyüz dokuz yıl kaldılar" sözünün insanların naklettiği söz olmayıp Allahın bildirdiği hüküm olduğunu söyleyen çoğunluk tefsircilerin görüşüne katılıyoruz. Bu hesabın hem güneş, hem ay yılı hesabına uygu olduğunu da görüyoruz.

Roma devletinin uyguladığı ve çağdaş batı devletlerinin benimsediği miladi güneş yılı takvimine göre bu süre üçyüz yıldır. Ama şekilde Arapların cahîiyye devrinde uyguladığı ve daha sonra müslümanların benimsediği kameri hicri takvime göre ise, üçyüz dokuz yıldır. Böylece düşürülen küsur miktar ile beraber dokuz yıl, iki hesap arasındaki fark olmaktadır.<sup>[154]</sup>

#### **Ne Kadar Kaldıklarını Allah Daha İyi Bilir,Demenin Anlamı:**

Ashab-ı Kehfin mağarada ne kadar kaldıklarını belirlemeye çalışan görüşlerin en kuvvetli delili, eski kitap ehlinin sözü kabul edilen "Deki, ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözünden sonra, Kur'anın söylediğidir. Sanki Kur'an, bunun doğru bir bilgiye dayanmadığını belirterek red ve iptal etmekte, kesin olarak ne kadar kaldıkları bilgisini Allaha bırakmamızı söylemektedir. Abdurrahman el-Vekil, er-Ravdu'l-Unuf kitabının dipnotlarında şöyle der:

"İbn Hişam, "Mağaralarında ..... kaldılar " sözünü çok güzel açıklamaktadır. Çünkü bunu ehli kitabın sözü olarak görmektedir. Bu şekilde ayeti doğru anlamamız gerçekleşmekte, öncesi.ve "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" olan sonrası arasında uyum sağlanmaktadır. Çünkü "üçyüz dokuz yıl kaldılar" sözü , Allahın sözü olsaydı, "Ne

kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözünün anlamı kalmazdı."<sup>[155]</sup>

Ancak alimlerin geneli (cumhur) bu açıklamayı tasvip etmez ve "Üçyüz dokuz yıl kaldılar" sözü ile "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözü arasında bir çelişkinin olmadığını söylerler. "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözünün güzel bir esprisini ve "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar" sözü ile uyum içinde olduğunu belirten bir açıklamayı vermek istiyoruz. İmam Alusi şöyle der:

"Mağarada kaldılar " sözü, önce geçen "Mağaranın içinde yıllarca uyuttuk" sözünü açıklayan bağımsız bir cümledir. Yüce Allahın "Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözü de, uyutuldukları bu süreyi belirtmektedir. Sanki "Deki, ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir", ne kadar kaldıklarını da bize bildirmiştir, hiçbir şüphe taşımayan doğru ve gerçek budur, denilmektedir.

Ne kadar kaldıklarını belirten ifadeden sonra bu sözün gelmesi, sayılarında insanların tartıştıkları gibi kaldıkları süre konusunda da tartışıklarına dikkati çekmek içindir. Onun için bu süre, kaç kişi oldukları konusundaki

tartışmanın hemen arkasında belirtilmektedir. "Deki, ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözü ile ayetin bitirilmesi, "Deki, sayılarını Rabbim daha iyi bilir" sözüne benzer olması

içindir. Aynı şekilde, Rasulullaha gaybten verilen bu bilginin ona verilen bir mucize olduğunu da göstermektedir. "[156]

Alusi, Yüce Allahın "Deki, sayılarını Rabbim daha iyi bilir" dediği halde, İbn Abbas'ın Ashab-ı Kehfin yedi ve köpeklerinin sekizincileri olduğunu ve "Sayılarını Allah daha iyi bilir" sözü, sayılarının yedi ve sekizincilerinin köpekleri olduğunu söylemeye engel değilse, "Deki, ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir" sözü de kendisinden önceki haberi kabul etmeye niçin engel olsun? dediğini bize hatırlatmakta ve şöyle der:

Her halde bu söz İbni Abbas'ın değildir. Çünkü Yüce Allahın "Deki, sayılarını rabbim daha iyi bilir" demesine rağmen, İbni Abbas'ın sayılarının yedi ve sekizincilerinin köpekleri olduğunu söylediği bilinmektedir. "Sayılarını rabbim daha iyi bilir" sözü ile, "Ne kadar kaldıklarını Rabbim daha iyi bilir" sözü arasında bir fark yoktur. Bu söz, sözkonusu görüşün geçersiz olduğunu belirttiği halde, diğeri aynı şeyi niçin belirtmemektedir?"[157]

#### **"Dokuz Yıl Daha"Sözü, Kur'anın Kaynağını Gösterir:**

Alimler "Dokuz yıl daha" sözü üzerinde durmuş ve bunun belirtilmesindeki amacı ortaya çıkarmaya çalışmışlardır.Özetle şöyle derler:

Bu söz,Kur'nın kaynağını kesin olarak göstermekte ve Hz. Muhammed'in sözü değil, Yüce Allanın sözü olduğunu belirtmektedir. Şöyle ki;

Ayet, "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar" ayetinde belirtilen süre konusunda hem güneş, hem ay yılı takvimini içermektedir.Güneş yılı takvimine göre süre üçyüz yıl, kameri yılı takvimine göre ise buna dokuz yıl eklenmiştir.Bu da yüce Allahın peygamberine bildirmesidir. Kur'an peygamberin sözü olsaydı, Yahudi ve hıristiyan kitap ehlinin bilmediği ve ne zaman başladığını, ne zaman bittiğini öğrenmediği süreyi Peygamber nereden bilebilirdi? Okuma yazma bilmediği halde, bu sürenin güneş yılı takvimi ile ay yılı takviminden dokuz yıl fazla olduğunu nasıl bilebilirdi?

"daha "sözü, bu anlamı seslendirmektedir. Çünkü bu dokuz yıl, iki takvim arasındaki farktır. Yahudiler bu sorunun cevabının zor olduğunu bildikleri gibi, cevabının Rasulullahın peygamberliğini göstereceğini de biliyorlardı. Yüce Allah bu gerçeği kararlaştırarak ve sayısız delile ek olarak bu Kur'anın Allahın kelamı olduğuna bir delil daha ekleyerek soruyu cevaplandırmış ve rasulullahı bildirmiştir. [\[158\]](#)

### **Öyküde Kur'anın İlâhi Kaynağını Kanıtlayan Başka Deliller:**

Öyküde Kur'anın kaynağını gösteren tek delil bu değildir. Bütün öykü bunu kanıtlamak için anlatılmaktadır. Onun için

anlatılanlar Rasulallahm mucizelerinden biridir. Öyküde Kur'anın ilahi kaynağını belirten şu ifadelerde göze çarpmaktadır:

1- Şüphesiz onlar, rablerine inanmış gençlerdir". Genç oldukları belirtilmektedir.

2- "Baksaydın, güneşin mağaralarının sağ tarafından doğup meylettiğini, sol tarafından onlara dokunmadan battığını görürdün" sözleri, güneşin hareketinin nasıl düzenlendiğini anlatır.

3- "Ontar mağaranın genişçe bir yerindedirler" sözleri, mağaradaki yerlerini kesin olarak belirtir.

4- Bu iki anlatımdan mağaranın yeri ve kapısının ne yönde olduğu ortaya çıkmaktadır.

5- "Uyudukları halde onları uyanık sanırsın" sözü, uykuda oldukları halde gözlerinin açık olduğunu göstermektedir.

6- "Onları sağa ve sola çeviririz" sözü, mağaranın içinde nasıl döndürüldüklerini belirtmektedir.

7- "Köpekleri de kapının eşiğinde dirseklerini uzatmıştır" sözü, köpeğin yerini ve nasıl uyuduğunu göstermektedir.

8- "Onları görseydin, korkuya kapılır ve geri dönüp kaçırdın" sözü, Rasulallahm onları görmediğini gösterir.

Çünkü anlatım üslubu, şart üslubudur, Onlardan korkarak kaçmamıştır, çünkü onları görmemiştir. İnsanlardan kimsenin



bilmediği bütün bu ayrıntıları ve ince tasvirleri Hz.Muhammed nasıl ve nereden bilmiştir?!

9- "Sözü geçenler, mutlaka onların üzerine bir mescit yapacağız, dediler"sözü, mescit yapma görüşünün yasama ve yürütme gücünü elinde bulunduran kişilerin sözü olduğunu gösterir.

10- Sayıları hakkında sadece üç görüş olduğunun belirtilmesi.

11- "Yedidirler, sekizincileri köpekleridir" sözü, sayıları hakkında doğru olan görüştür.

12- "Allahın izniyle, demedikçe, herhangi bir şey için yarın yapacağım, deme" sözü, ayetlerin iniş sebebini, Rasulullahm cevap verme işini Allahm isteğine bağlamadığını ve cevap getiren vahyin bundan dolayı kendisine geç geldiğini göstermektedir.

13- İnş sebebini anlatan rivayetlere göre Rasulullah müşriklere yarın cevap vereceğine söz vermiştir, onun için cevabın gelmesine büyük ihtiyaç duymuştur, buna rağmen Cebrail cevabı geç getirmiştir, bundan dolayı da müşrikler onun peygamberliği hakkında bir takım iiddialar ve şüpheler yaymıştır, bütün bunlar da rasulullahı üzmüş ve sıkıntıya sokmuştur.

14- "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar" denilerek kaldıkları süre kesin olarak belirtilmiştir.

15- "Dokuz yıl daha" denilerek iki takvim arasındaki fark gösterilmiştir. [\[159\]](#)

### **Öykülerin Ardında Kur'anın Değerlendirme Yapmasının Amacı:**

Görüldüğü gibi Kur'anı Kerim anlattığı öykülerin ardında birkaç ayetle notlar düşer, öykünün anlattığı önemli anlamları, ondan alınacak önemli dersleri ve müslümanların onları okumaya ihtiyaçlarının olduğunu kararlaştırır. Kur'anın bu açıklamaları bize birkaç şeyi anlatmaktadır:

a- Kur'anda öykü anlatımının kendisi amaç değil, etkin bir araçtır. Üstün amaçlar ve belirli hedefler için anlatılır.

b- Kur'an, anlatılan öykünün amaç ve hedefini yakalamaya, onu kavrayıp üzerinde düşünmeye ve gereğini yapmaya çağırmaktadır.

c- Öykülerin Kur'anda veya sahih hadiste anlatılmayan ayrıntılarını doldurmak için kendimizi yormamaya, öykülerin anlatılmayan parçalarını açıklama, kişi, zaman ve yerleri belirlemeye çalışmamaya çağırır. Bunun yerine anlatılan öykünün anlamı, hedefi, vereceği ders ve ibreti yakalamaya çalışmamızı ister.

d- Kur'an, anlatacağımız öykülerin de gerçekleştirmeye çalıştığı bir hedefinin bulunmasını öğütler.<sup>[160]</sup>

#### **Ashab-ı Kehf Öyküsünden Sonra Kur'anın Değerlendirme Yapması:**

Asabı kehf öyküsüne Kur'anı Kerim şu ayetlerle değerlendirme yapmaktadır:

"Deki, onların ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir. Göklerin ve yerin gaybı onundur. O, ne mükemmel görendir! O ne mükemmel işitendir! insanların ondan başka dostu yoktur. O, hiçbir kimseyi egemenliğine ortak etmez.

Rabbinin kitabından sana vahyedileni oku. Onun sözlerini değiştirecek yoktur. Ondan başka bir sığınılacak da bulamazsın. Sabah akşam rablerinin hoşnutluğunu dileyerek Ona yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini istiyerek gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma.

Deki, gerçek rabbinizdendir. Dileyen inansın, dileyen inkar etsin. Şüphesiz zalimler için, duvarları kendilerini çepeçevre içine alacak bir ateş hazırlamışsızdır. Onlar yardım istediklerinde, erimiş maden gibi yüzleri kavuran. bir su kendilerine sunulur. Bu ne kötü bir içecek ve cehennem ne kötü bir duraktır!

Şüphesiz iman eden ve salih ameller işleyenleri, güzel iş yapayan mükafatsız bırakmayız. İşte onlar için Adn cennetleri vardır. Altlarında ırmaklar akar. Orada altın bilezikler takınırlar, ince ve kalın ipekliden yeşil elbiseler giyerek tahtlar üzerinde otururlar. Ne güzel bir mükafat ve ne güzel yaslanacak yer!  
" [161]

#### **Bu Notlardan Çıkan Dersler ve Anlamlar:**

1- Ailaha karşı edepli olmayı ve "Ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir" ifadesinin öğrettiği gibi bilmediğimiz bütün olayların, işlerin ve haberlerin bilgisini Allanın kapsamlı ve genel bilgisine bırakmayı öğretir.

2- "O ne mükemmel görendir ve ne mükemmel işitendir!" sözünün öğrettiği gibi, Yüce Allahı çokça övme ve kutsamayı öğretmek. Yüce Allanın görmesi ve işitmesi her şeyi kapsar.

3- Gerçek dost (veli) yalnız Allahtır, onun dışındakiler veli olmaya layık değildir. Başka varlıkları dost edinenlere bu varlıkların hiçbir yararı olmayacaktır. "Atlahtan başka onların hiçbir dostu yoktur".

4- Şüphesiz Allah ortaklara ve bütün varlıklara muhtaç değildir. Onun için yönetimine ve egemenliğine hiçbir kimseyi ortak etmez.

5- Kur'anı çokça okuma, üzerinde düşünüp taşınma, anlamını kavrama, onunla beraber yaşama ve ona çağırmayı

öğretir. Çünkü Kur'anın bu şekilde okunması ve anlaşılması kalplerin, ruh ve bedenlerin hayatıdır. "Rabbinin kitabından sana vahyedilenleri oku!"

6- Kur'an, Yüce Allanın kelimeleri için hiçbir değişikliğin olamayacağını belirtir. Kelimelerinin irade ve dilemesi, insanların hayatını yönlendiren sosyal ve tabiat yasaları ve Kur'anın ayetlerini kapsadığını bildirir."Onun kelimelerini değiştirecek hiçbir kimse yoktur".

7- Kur'an, iyilerle beraber olmamızı, onlardan gözümüzü ayırmamamızı ve onlarla beraber olmak için sabretmeye kendimizi alıştırmamızı emreder. "Sabah akşam rablerinin hoşnutluğunu dileyerek ona yalvaranlarla beraber sen de sabret.Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma."

8- Kur'an, iyi kişilerden yüz çeviren ve onları terkedenlerin dünya hayatı ve güzellikleri peşinde olduğunu bildirir. "Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini onlardan ayırma"

9- İnsanlar, üçüncüsü olmayan iki gruptur.Rablerinin hoşnutluğunu dileyerek sabah akşam ona yalvaran salih kullar grubu. Bir de kalpleri Allahı anmaktan gafil olan, heveslerine uyan ve hayatları kaymış zalim ve kafirler grubu. Kim salih

kişilerden ayrılır ve başka yollara saparsa, ister istemez ikinci grupla beraber olur.

**10-** Kur'an, Allaha inanmanın insanın hayatını düzenleyen hassas düzen, hayatın parçalarını birbirine bağlayıp bütünleştiren sağlam bağ olduğunu belirtir. Bu sistem kaybolur ve bu bağ koparsa, hayatının parçaları dağılır ve kaybolur, insan artık hiçbir işe yaramayan yitik ve terkedilmiş bir varlık olur."Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma!"

**11-** Davet etmek, delil göstermek ve duyurmakla, insanlara hakkı açık seçik açıklamak, onu kendilerine göstermek ve benimsemeye çağırmakla yükümlüyüz. Bu şekilde görevimiz yerine gelmiş olur. "Deki, hak rabbinizdendir"

**12-** İnsanların diledikleri yolu ve beraber olmak istedikleri grubu seçmeleri gerekir. Biz onlara yolların ayrılış noktasını gösteriyoruz. Onlar kendi iradeleriyle iman veya küfür yolunu seçerler. "Dileyen iman eder, dileyen kafir olur"

**13-** Hak yolunu seçmeleri ve küfür yolundan çıkmalarına yardımcı olmak için her iki yolun sonucunu ve varacağı yeri onlara gösteriyoruz. Kendilerine cennetin nimetlerinden ve cehennemin azabından manzaralar gösteriyoruz.

14- Dünya çalışma yeri, ahiret de karşılık görme yeridir. Kim dünyada iman eder, iyi ameller işler ve iyilerden olursa, şüphesiz Allah onları mükafatsız bırakmaz.

15- Dünya hayatında müminler de, kafirler de yaşamaktadır. Ama kıyamet günü varacakları yer ve görecekleri sonuç farklıdır. Müminlerin varacağı cennet "Ne güzel bir mükafat ve ne güzel bir yaslanacak yerdir". Kafirlerin ateşi ise, "Ne kötü bir içecek ve cehennem ne kötü bir duraktır". Güzellik ve çirkinlik, nimet ve azap, mükafat ve ceza arasındaki fark ne büyüktür!<sup>[162]</sup>

#### **Öyküden Çıkarılan Dersler:**

Ashab-ı Kehf öyküsünden alacağımız ders ve ibretleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Rasulullaha sorular sormak ve güç durumda bırakmak için kafirlerin kendi aralarında işbirliği yapması, hakka karşı savaşmak için saflarını sıklaştırması.

2- Kur'anın açık ifadesiyle yahudiler müslümanlara azılı düşman olup onlara karşı ağızlarına kadar kin doludurlar. Rasulullaha çetin sorular sormaları bunun açık bir ifadesidir.

3- Yahudiler kötülük ve bozgunculuğun ustalarıdır. Onun için Kureyş'in yaptığı gibi, başkaları onlardan kötülük ve bozgunculuk dersleri almak için kendilerine başvurmaktadır.

4- Öncekilerin öykülerini anlatan Kur'anın söyledikleriyle yetinmek, anlatmadığı ve açıklamadığı eylerin peşine düşmemek, ara boşlukları tamamlamak için israiliyyat ve mitolojik haberlere başvurmamak gerekir.

5- Öncekilerin öykülerinde Kur'anın belirtmediği yer, kişi, zaman ve olayları belirlemeye çalışmaktan kaçınmak gerekir.

6- Ashab-ı Kehf öyküsü, Allanın iyi kullarına ikramda bulunduğunu, bunun hayat sahnesinde meydana geldiğini gösteren Kur'anın açık delillerinden sayılır. Çünkü öykü, mümin gençler için meydana gelen birden fazla ikrama işaret eder.

7- Öyküde Yüce Allanın varlığını anlatan, bazı sıfat ve fiillerini belirten ayetler çoktur.

8- Öykü, Yüce Allanın dostlarını koruduğu, desteklediği ve hayatlarını güvenlik içinde yaşayıp düşmanlarına karşı koymalarını sağladığını gösteren açık bir delildir.

9- Öykü, mümin insanın rabbine sığınmasını, ona tevekkül edip güvenmesini ve rahmetini istemesini bize öğretmektedir. Allah'ın rahmeti sabretmenin, direniş, cihad ve zaferin en güçlü aracıdır.

10- Kur'an, Ashab-ı Kehf öyküsünü gerçek olarak anlatmıştır. Bu demektir ki Kur'anda geçen her şey, şüphe



taşımayan gerçeğin ve doğrunun kendisidir. Kur'anla uyuşmayan herşey de haktan uzaktır.

11- Ashab-ı Kehf'in gençler olarak nitelenmesi, övme ve onaylama nitelernesidir. Bu da gençlerin ve gençliğin önemini vurgulamaktadır.Çünkü gençlik verimlilik, yapıcılık, girişim ve hareket dönemidir.

12- Allah, insana kazanma ve tercih yapma gücünü vermiştir. Yolunu kendisi seçmektedir. Yaptığı seçim Allahın iradesine uygun düşmektedir. Kulun dilediği iyilik veya kötülüğü Allah verir.

13- Ashab-ı Kehf kalplerini imanla doldurmuş ve kendilerine sebat vermesi için Allaha yalvarmışlardır. Allah da kalplerini pekiştirmiştir. Her müslümanın da iman aküsünün sızdırarak boşalmaması yahut kendisine başka şeylerin karışmaması için kalbini imanla doldurması ve koruması gerekir.

14- İmanı seçmek, aküsünü onunla doldurmak ve sağlama bağladıktan sonra, çalışma, davet ve hareket, seçtiği iman yolunda ciddi gayret ve eylem aşaması gelir.

15- İnanç konulan ancak eylem, amel, dine çağrı, hakkı ayakta tutmak ve batıla karşı koymakla kalpte yerleşir ve kök salar.

16- Kesin delil ve açık hüccete dayanmayan hiçbir düşünce veya çağrı kabul edilmez. Bu temel kuraldan yoksun ilkeler ve çağrılar ne kadar da çoktur!

17- İnsanların en zalimi, Allaha iftira ederek yalan söyleyen lerdir. Çünkü insanlara yalan söylemek ve iftira etmek suç ise, Allaha iftira etmek daha büyük bir suçtur ve sahibinin kalbinde iman ve iyiliğin tükendiğini gösterir.

18- Ashab-ı Kehf, toplumdan ayrılmaktan başka alternatifleri olmadığı için halklarından ayrılmışlardır. Bizim durumumuz ile onların durumu arasında çok farklar bulunduğu için uzlet konusunda onlara uymamız mümkün değildir.

19- Başkalarıyla birlikte yaşamak, onlarla görüşmek, öğüt vermek, davet etmek ve uyarmak davetçiler üzerine ıdır. Uzletten başka alternatif olduğu sürece inanlardan ılmak ve uzleti seçmek caiz değildir.

20- İnsanlarla birlikte yaşarken davetçinin değişik bir uzlet içinde olması gerekir. Bu da bilinç bazında yaşanan ayrılıktır. Yani insanların batıl şeylerini almaması, kalbini, bilincini ve varlığını Alâhla beraber tutması demektir.

21- Yüce Allah, Ashab-ı Kehfe mağarayı kalmak için elverişli yapmış ve onların hizmetine vermiştir. Bu da mağarada kendilerine bol bol verdiği rahmetle olmuştur.

Allanın rahmeti ile hayat ne mutludur ve ondan yoksun olan hayat ne bedbahttır!

**22-** Yüce Allah mağarada Ashab-ı Kehf için birçok erlerini görevlendirmiştir.Onların korunmasını sağlayan maddi sebepleri seferber etmiştir.

**23-** İyilerle beraber olmak, onların bereket ve iyiliğine ortak olmayı sağlar. Kötülerle beraber olmak da kötülük ve zarar getirir.

**24-** Yararı olmayan ayrıntı durumundaki boş şeyleri gözardı etmek, onlarla zamanı öldürmemek gerekir. Ashab-ı Kehfin mağarada ne kadar kaldıkları konusunu tartışmayı bırakmaları gibi.

**25-** Öykü, bize vekalet ve ortaklığın caiz olduğunu da gösterir. Onlar aralarından birini yiyecek almak için şehre gitmekle görevlendirmiş ve bunun için ona paralarını vermişlerdir.

**26-** Aynı şekilde öykü, borcun hoş olmadığını ve peşin olarak alış veriş yapmanın daha iyi olduğunu da gösterir."Bu paranızla içinizden birini şehre gönderin" dediler.

**27-** Ashab-ı Kehf olayı, bize yiyecek ve başka şeyleri satın alırken acele etmemeyi, düşünüp taşınmayı, helal ve temiz olanı seçmeyi,haram ve çirkin olandan kaçınmayı öğretmektedir.

28- Şehre gönderdikleri adama"hangi yiyeceğin daha temiz olduğuna baksın" demeleri, yiyeceklerle ilgili Kur'anın temel bir kuralını belirtmektedir.O da temiz yiyeceğin ancak helal yiyecek olup başkasının çirkin olduğudur.

29- Kur'anın bu kuralı, kişisel zevk ve mizaca ne kadar önem verdiğini gösterir. Müslümanın zevk ve mizacının şeriatın helal ve haram ölçülerine bağlı olması gerektiğini öğretir.

30- "Nazik davran" sözü, Kur'anın açık bir tabelası, hayatta zarif olma ve başkalarıyla ilişkilerde nezaketle davranma konusunda doğru yolu gösteren bir fenerdir.

31- "Sakın sizi kimseye duyurmayın" sözü, kafir ve düşmanlardan saklı olmanın, daveti ve örgütü gizlemenin ve bunları düşmana deşifre etmemeye özen göstermenin caiz, hatta vacip olduğunu gösterir.

32- Ashab-ı Kehfin gizlenmeye özen göstermesine rağmen, Allah başkaların onları bulmasını sağlamış, ahiret ve dirilişin olduğu konusunda kendilerine bir delil göstermek için onlara durumlarını göstermiştir.

33- Yüzlerce yıl süren Ashab-ı Kehfin uykularından dirilmeleri, ahiret ve dirilişin kesin gerçek olduğunu gösteren en açık delillerden sayılır.

34- Egemenlerin "Mutlaka onların üzerine bir mescit yapacağız" sözü, tekebbür, tahakküm ve zorbalıklarını gösterir.

Allanın nizamına bağılı olmayan ve ona boyun eğmeyen bütün egemenlerin ve zorbaların tavrı budur.

35- Kur'anı Kerim bazı görüşleri nakledebilir, sonra onları red ve iptal eden şeyleri getirebilir. Bu iyice düşünüp taşınan araştırmacı kişiler tarafından farkedildiğı halde, birçok kişi tarafından tespit edilmeyebilir.

36- Ashab-ı Kehfin sayısı konusunda insanların ihtilaf etmesine ve onlardan üç görüş belirtilmesine rağmen, Kur'an onların sayısını insanların bilebileceğini kararlaştırır.

37- En doğru görüşe göre onların sayısı yedi olup sekizincileri de köpekleridir. Bu görüşün daha doğru olduğunu gösterecek Kur'andan deliller getirebiliriz.

38- "Ve sekizincileri köpekleridir" ifadesinin başındaki vav harfine sekiz vav'ı denir. Bu harfin anlam bakımından birtakım incelikleri vardır.

39- "Onlar hakkında onların hiçbirinden bir şey sorma" sözü, öncekilerin öykülerine karşı nasıl davranmamız gerektiğine ilişkin Kur'anın bir kuralını ortaya koymaktadır. O da öyküler hakkında öncekilerden bir şey sorma ve söylediklerini alma yasağıdır.

40- Hz. Peygamberin "İnşaallah" demeyi unutması ve başka peygamberlerin unutmalarından da örnekler getirilmesi,

peygamberlerin de insan oldukları ve diğer insanlar gibi birtakım şeylere maruz kaldıklarını gösterir.

41- Evrende, hayatta ve insanın hareketinde meydana gelen her şeyin Allahın takdiri ile meydana geldiği, onun iradesine uygun gerçekleştiği ve iradesi dışında hiçbir şeyin meydana gelmediği, Kur'anın kesin gerçeklerindendir.

42- Gayb konusunda insan aciz ve bilgisizdir. Çünkü gaybı ancak Allah bilir ve ona ancak kendisi muttali olur.

43- İnsanın takdirleri, plan ve programları yetersiz olabür ve gerçekleşmesini Allah istemediği için onları geçekleştirmekten aciz kalabilir. Ancak bu, sebeplere sarılmayı bırakmayı ve bir şey yapmadan Allaha tevekkül etmeyi gerektirmez.

44- Kur'an, vereceğimiz sözleri Allahın dilemesine bağlamayı ve "Bunu İnşaallah yapacağım" demeyi bize öğretmektedir.

45- İnsan unutkandır. Unutmayan ıı^san yoktur. Ancak musibetleri unutmak gibi, unutma insan için bir nimet olur. Ama bazan ödevler, farz ve vacipler unutulur. Bu da şeytanın unutturmasıdır.

46- Şeytanın vesvese ve dürtülerini önlemek, kalplerimiz ve varlığımızla Allahla beraber kalmak için unutma durumunda Allahı anmak gerektiğini Kur'an bize öğretmektedir.

47- Kur'an, Ashab-ı Kehfin üçyüz dokuz yıl kadar uzun bir uyku uyuduklarını kararlaştırır.

48- Üçyüzden sonraki dokuz yıl, kaldıkları süre içinde kameri yılı takvimi ile güneş yılı takvimi arasında meydana gelen farktır.Bu da Kur'anın kaynağının Allah olduğunu gösterir.

49- Öykü, Kur'anın Muhammed'in sözü değil,Allahın kelamı olduğunu gösteren onbeşten fazla delil içermektedir. Değilse, kimsenin bilmediği bütün bu ayrıntıları ona kim bildirmiştir?

50- Kur'an daima anlattığı öykülerden sonra müslümanların içinde bulundukları durum ve yaşadıkları hayatla ilgili notlar düşmekte, o öykülerin vermek istediği ders ve ibretleri ortaya çıkararak değerlendirmeler yapmaktadır..[\[163\]](#)

## II- İKİ BAHÇE SAHİBİNİN ÖYKÜSÜ

### Kuranda İki Bahçe Sahibinin Öyküsü:

"Onlara iki adamı örnek ver.Birine iki bahçe verip etrafını hurmalıklarla çevirmiş ve aralarında ekinler bitirmiştik. Her iki bahçe de ürünlerini vermiş ve hiçbir şeyi eksik bırakmamıştı. İkisinin arasından bir de ırmak akıtmıştık. Onun meyveleri de vardı.

Arkadaşıyla konuşurken: "Benim malım da, adamlarım da seninkinden çoktur" dedi. Kendisine böylece yazık ederek

bahçesine girerken: "Bu bahçenin batacağını sanmam, kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Eğer rabbime döndürülürsem, and olsun ki orada bundan aha iyisini bulurum" dedi.

Kendisiyle konuştuğu arkadaşı ona: "Seni topraktan, sonra bir damla sudan yaratanı, sonunda sana insan şekli vereni mi inkar ediyorsun? İşte o, benim rabbim olan Allahtır. Rabbime kimseyi ortak koşmam. Bahçene girdiğin zaman, Her ne kadar beni kendinden mal ve nüfus bakımından daha az buluyorsan da, Maşaallah! Güç ve kuvvet ancak Allahtandır, demen gerekmez miydi? Rabbim, senin bahçenden daha iyisini bana verebilir ve seninkinin üzerine gökten bir felaket gönderir de bahçen yerle bir olabilir,Yanut suyu çekilir ve bir daha da onu bulamazsın" dedi.

Nitekim ürünleri yok edildi. Bahçenin altüst olmuş çardakları karşısında sarfettiği emeğe içi yanarak ellerini oğuşturup "Keşke rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" dedi. Ona Allahtan başka yardım edebilecek adamları da olmadı. Kendi kendini de kurtaramadı, işte burada kudret ve hakimiyet, varlığı gerçek olan Allahmdır. Mükafatlandırması hayırlı olan da, vereceği sonuç yönünden de hayırlı olan budur.



Onlara dünya hayatı örneğini ver: Gökten indirdiğimiz su ile yer yüzünde yetişen bitkiler birbirine karışır, ama sonunda rüzgarın savuracağı çerçöpe döner. Allah her şeyin üstünde bir kudrete sahip olandır. Mal ve oğullar, dünya hayatının süsüdür. Ama kalıcı olan yararlı işler, sevap olarak da, emel olarak da rabbinin katında daha iyidir. "[164]

### **Öykünün Özeti:**

Bu öykü hayata ve mala farklı iki bakışı sunmaktadır. Biri, dünya malından bîr şeye sahip olmadığı halde iman ve islam bakış açısını yitirmeden dünya malına dikkatle bakan ve onu doğru bir şekilde ölçüp değerlendiren mümin bir adamın bakışıdır.

Diğeri de Allahın güzel iki bahçe verdiği kafir adamın bakışı. Allah ona iki bahçe vermiş, bahçelerin etrafı hurmalıklarla çevrilmiş, ağaçlar arasında ekinler bitmiştir.Yüce Allah her iki bahçeye kafir sahibine bolca ürün vermesini emretmiş, ikisi de onun emrini tutmuş, bol bol ürün vermiş ve hiçbir ürünü esirgememiştir.

Kafir adam sahip oluşu dünya malıyla gözü dönmüş, bunun her şey olduğunu sanmış, Allahı ve ahiret gününü unutmuş, mümin arkadaşına karşı gururlanarak tepeden bakmaya başlamış, hem Allanın hem insanların yanında kendini ondan değerli ve üstün görmüştür. Arkadaşıyla

konuşup tartışarak, kasılıp böbürlenerek "Benim malım da, adamlarım da seninkinden fazladır" demiştir. Çünkü üstünlük ve erdemin mal ve eşya ile olduğunu, malı ve çevresi sebebiyle insanların yanında daha saygın olduğunu, onların gözünde taraftarlarının daha çok ve makamının daha üstün bulunduğunu sanmıştır.

Bahçesine gitmiş, kendine yazık ederek ve küfründen dolayı kalbi körelmiş olarak bahçeye girmiş, bahçenin kalıcı ve sürekli olduğunu, onun her şey olduğunu, kıyametin veya dirilişin olmadığını sanmış ve "bunun yok olacağını ve kıyametin kopacağını sanmıyorum" demiştir.

Öyle de olsa, rabbime kavuşacak olursam, bundan daha iyisini bulurum, diriliş ve kıyamet gerçek olup rabbime döndürülecek olsam bile, onun yanında ikram ve bolluk içinde olacağım ve orada bana bu bahçeden daha güzelini verecek, çünkü dünyada bana ikram ve ihsanda bulunarak bu bahçeyi vermiş, bu ikram ve ihsana layık olduğuma göre kendisine döndürülecek olursam, orada da bana daha çok mal verecektir, demiştir.

Ama mümin arkadaşı iman ve islamın verdiği ölçüye bakmış, zengin kafir arkadaşının sahip olduğu mal ve servete aldanmamış, karşısında ezilmemiş, korkup susmamış, aksine

gerçeği gören ve kendisine güvenen sağlam ve doğru mantıkla kendisiyle konuşmuştur.

Onunla konuşarak: Seni topraktan, sonra bir damla sudan yaratan, sonra adam şeklini vereni mi inkar ediyorsun? Halbuki o Allah benim rabbimdir, rabbime hiçbir kimseyi ortak koşmam, demiştir. Allahın kendisine yaptığı büyük iyiliği görmesini ve geçici şeylerle aldanmamasını öğütlemiş, "Bahçene girdiğin zaman Maşaallah! Güç ve kuvvet ancak Allahtandır" demen gerekmez mi? diye öğüt vermiştir.

Onu küfrün, azgınlık ve şımarıklığın, bahçe ve içindekilerle aldanmanın kötü sonucundan sakındırmış, Allahın o bahçeyi yok etmeğe ve yerin dibine geçirmeye kadir olduğunu, küfür ve azgınlığının, taşkınlık ve şımarıklığının sonucu olarak kendisini cezalandırmaya gücünün yettiğini söylemiş, bahçesini yerle bir edecek,içindeki üzüm, hurma ve ekinleri yok edecek, bitkisiz kaygan bir çamur haline getirecek bir fırtınanın gelmesini, iki bahçe arasındaki ırmağın Allahın emri ile, onu geri getirmeye gücü yetmeyecek şekilde, yere batmasını beklemesini söylemiştir.

Yüce Allah, kafir ve facir adama itaatsizlik ve küfrünün cezasını vermiş, verdiği nimetlerini yok etmiş ve mümin arkadaşının belirttiği gibi bahçesindeki her şeyi yerle bir eden bir fırtına üzerine göndermiş.

Kafir adam pişmanlığın yarar sağlamadığı bir zamanda pişman olmuş, herşey yok olduktan ve bahçe yerle bir olduktan sonra ona sarfettiği emeğe içi yanarak ellerini oğuşturmuştur. Allaha daha önce inanıp şükretmediğine yanarak"Keşke rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" demiştir.

Gerçeği gören mümin adam ite kafir günahkar adamın bu öyküsü, imanın bir meşalesi, ders ve ibret belgesi olarak kalmıştır.

Kur'an, kafirin kaybederek yok olduğunu, kendisine va bahçesine Allahın azabı geldiği zaman ona yardım edecek ve koruyacak, ondan Allahın azabını savacak hiçbir ordu, hiçbir parti, hiçbir kuvvet veya hiçbir topluluk bulamadığını, onun için helak olup gittiğini, dünyasını da, ahiretini de yitirdiğini bildirmiştir.

işte burada egemenlik ve kudret, gerçek olan Allahındır. Kazanan ve mutlu olan, başarılı kılan, destekleyen, koruyan ve zafere götüren olarak Allahın kendisiyle beraber olduğu kişidir. Allahın sevdiği kişidir.Bu geçici dünya malından bir şey vermese bile, kafir ve facir adamlarla konuşup tartışan mümin adam gibi, kendisine iman, güven, üstünlük, mutluluk,rahatlık ve gönül huzuru vermesi yeterlidir.

Dünyanın tümü geçicidir. İçindeki mal, eşya ve çocuklar onun süsüdür. Kafir adamın bahçesinin yok olduğu gibi hemen

yok olan bir süs! Kalıcı olan şeyler ise, salih amellerdir. Gerçeği gören mümin adamın gördüğü gibi,

kalıcı olan salih ameller Aühânın yanında emel ve mükafat bakımından daha iyidir.

İnsanların yapacağı şey, iki örnekten birini; gerçeği gören mümin adam örneği veya taşkın ve aldanmış kafir adam örneği. Ancak insanlar imanın, küfür, azgınlık ve şımarıklığın sonucunu gördükten sonra yapacakları bu tercihin sonucuna da katlanmaları gerekir.<sup>[165]</sup>

#### **Kurgulama Değil, Gerçek Bir Öykü:**

İki bahçe sahibi öyküsünü kimileri gerçek değil, searyo veya sanal bir öykü olarak sanmış, bu kavramları birbirine yakın iki örnek ve temsili iki resim içinde sunmasına bakarak Kur'anın onu iyilik ve kötülük, iman ve küfür, dünyaya yönelme ile ahirete yönelmeye örnek bir benzetme olarak verdiğini düşünmüştür.

Böyle düşünenlerin söyledikleri doğru değildir. Çünkü böyle olduğunu kabul etmek, Kur'anın anlattığı öykülerin gerçekliğinden şüphe etmeye ve bunların sembolik benzetmeler olduğunu, gerçek olmayıp masal şeyler olduğunu sanmaya götürür. Kısaca, bu öykülerin gerçek ve doğru değil, kurgulama senaryolar olduğu sonucuna götürür. Bu ise,

Kur'anın eskilerin masalları olduğunu söyleyen kafirlerin söylediğidir.

insafli araştırmacılar Kur'an öykülerinin sembolik değil, gerçek ve benzetme değil, hakikat olduğunu söylerler. Yani geçmiş zamandan anlatılan bu öyküler gerçekten olmuş, kahramanları yaşayan gerçek kişilerdir ve olayları yer yüzünde gerçekten meydana gelmiştir.

iki bahçe sahibinin öyküsü de bu kapsamın içindedir. Onu anlatan ayetlerin çizdiği tablo, gerçek olayları aralarında yaşayan gerçek iki adamın öyküsüdür. [\[166\]](#)

#### **Öykünün Belirtilmeyen Ayrıntıları:**

Kimileri öykünün gerçeklik meselesinden bir adım daha atarak belirtilmeyen ayrıntılarının belirtilmesini isteyebilir ve öykü gerçek ise, bu ayrıntıları bize açıklayın, diyebilirler.

Böyle düşünenler için diyoruz ki, öykünün gerçek olması için olaylarının ayrıntılarını bilmek gerekmez. Çünkü ikisi birbirinden ayrı ve farklı şeylerdir. Öykünün yaşanmış bir gerçek olması ayrı şey, ayrıntılarının bilinmesi ayrı şeydir. Geçmiş zamanda öykünün olayları meydana gelmiş ve yer yüzü bu olaylara tanık olmuştur.

Yapacağımız bir şey varsa, o da öncekilerin yaşanmış gerçek öykülerinin ayrıntılarını güvenilir sağlam kaynaklardan öğrenmektir. Bunlar da Kur'anı Kerim ve sahih hadislerdir.

Böylece öncekilere iftira etmemiş ve yaşadıkları olaylara meydana gelmemiş şeyler katmamış oluruz.

İki bahçe sahibi öyküsünün ayrıntılarını araştırmak için doğru söyleyen kaynaklara baktığımız zaman Kur'anın söylediklerinden başka birşey bulamıyoruz. Sahih hadislerde de bunun dışında bir bilgi yoktur. Onun için öyküde belirtilmeyen ayrıntıların belirsiz kalan ve araştırmamız gerekmeyen şeyler olduğunu söylüyoruz. Bu açıdan baktığımızda şu sorularla karşılaşırız:

Aralarında konuşan iki adam kimdir? Adları nedir? Nerede yaşadılar? Ne zaman yaşadılar? Akrabalık dereceleri nedir? ikisini birleştiren bahçe nedir? Kafir adamın iki bahçesi neredeydi? İki bahçenin ekin ve ağaçlarının ayrıntıları ne idi? Allah ne zaman üzerine gökten bir felaket göndermiştir? İki bahçenin yerle bir edilmesinden sonra iki adama ne olmuştur?

Bütün bu soruların sağlam kaynaklardan cevabı yoktur. Bu sebepten cevaplarını belirtmek için sınırlı enerjimizi harcamıyor, kendimizin ve başkaların vaktini bunlarda yitirmiyoruz. Kur'anın öyküden anlattıkları bize yeter. Çünkü ibret ve ders almak için bu kadarı yeterlidir.<sup>[167]</sup>

### **Onlara İki Adam Örneğini Ver:**

Kur'an, bize niçin iki adam Örneğini vermektedir? Niçin iki adamın öyküsünü bize anlatmaktadır? Hz.Peygamberden

niçin insanlara bu iki adam örneğini vermesini istemiştir? Bu öykünün anlattığı gerçekler nelerdir?

İki bahçe sahibi ve arkadaşının öyküsü, Kehf suresi öykülerinin inancı düzeltmek, düşünme ve araştırma yöntemini düzeltmek ve inanç ölçüsü ile değerleri düzeltmek olan hedefinin dışına çıkmamaktadır.

Öykü, inancı düzeltmektedir. Çünkü mümin adam arkadaşından Allaha inanmasını ve ona şükretmesini istemekte, küfür ve azgınlığının sonucundan sakındırmaktadır.

Aynı şekilde, inanç ölçüsü ile değerleri düzeltmektedir. Çünkü sahip olduğu dünya malına aldanan, ona bel bağlayıp üstünlüğü onda arayan, ama sonra onu kaybeden insanın sonucunu belirttiği gibi, Rabbine güvenen, ona sığınan, onun vereceklerini tercih eden ve emel olarak da, mükafat olarak da bunların daha iyi olduğunu gören kişinin sonucunu da belirtmektedir.

Kehf suresinin bize örnek verdiği bu iki adam, iki insan örneğidir. Bunlar yer yüzünün herhangi bir bölgesinde ve tarihin herhangi bir döneminde olabilirler. Tarihin hiçbir dönemi bu iki örnekten yoksun değildir. Onun için Kur'an, gördüğümüz ve tanık olduğumuz örneklerde bunu anlamaya ve görmeye çağırmaktadır.



Onlara iki adam örneğini ver. Emir sadece peygambere olmayıp Kur'ana bakan ve Allaha çağrı ve başkalarını uyarma sorumluluğu taşıyan herkesedir. Kur'an, daha çok kabul etmeleri için davetçinin dinleyenlere örnek vermesini istemekte ve çağrının araçlarından biri olarak öyküleri kullanmasını söylemektedir. [\[168\]](#)

### **Allah, Kafir De Dünya Malını Verir:**

Öyküde, kafir adama Allanın dünya nimetlerini verdiğini görüyoruz. Ona iki bahçe vermiş, etrafı hurmalıklarla çevrilmiş, aralarında ekinler yeşermiş ve ortasında bir ırmak akmıştır. Her iki bahçe ürünlerini vermiş, sahibi ürün devşirmiş, mal, mevki ve makam sahibi olduğunu görmüş, bahçesine girerken kendisine yazık ederek bu bahçenin hiçbir zaman yok olmayacağını düşünmüştür.

Ama mümin olan arkadaşının dünya malı yokmuş, onun için kafir arkadaşı ona tepeden bakmış, malım ve adamlarım seninkinden fazladır, demiştir.

Buna rağmen ona "benim mal ve çocuklarımın seninkinden az olduğunu görüyorsun, umarım rabbim senin bahçenden daha iyisini verir" demiştir.

Ayetlerden anladığımız kadarıyla kaire verilen bu bolluk ve mümine yapılan bu kısıtlama, yüce Allanın her ikisini sınamak içindir. Kafir bol nimetle sınanmış, sınavı kaybederek

küfrü katmerleşmiştir. Mümin ise bu mallardan yoksunlukla sınanmış, fakat sınavı kazanarak imanı daha da artmıştır.

Burada Kur'anın şu kesin iman gerçeğini de görüyoruz; Geçici olan dünya malı, Allahın kişiye değer verdiğinin ifadesi değildir. Dünya malına sahip olmamak da, Allahın kişiyi horladığını ve değer vermediğini göstermez.

Şüphesiz dünya malı, insanın değerli veya değersiz olduğu yahut Allah tarafından sevildiğini veya sevilmediğini gösteren bir şey değildir. Onun için Yüce Allah bu dünya malını müslümanlara verdiğinden çok, kafirlere verebilir.

Kur'anı Kerim "İnsanı rabbi deneyip kendisine ikram ve nimet verdiği zaman, rabbim beni onurlandırdı, der. Ama onu sınavıp rızkını kısarık bir Ölçüye göre verdiği zaman, rabbim beni horladı, der. Hayır!"<sup>[169]</sup> sözlerine bakarak dar

görüştü bazı kişilerin dünya malını üstünlük veya aşağılığın ölçüsü sandıklarını belirtmektedir.

Şüphesiz Allah, dünya malını sevdiği ve sevmediği kişilere verir. Ama din ve imanı ancak sevdiği kişilere verir.<sup>[170]</sup>

### **İşlerin Allaha İsnad Edilmesi:**

Birinci ayette imanla ilgili güzel bir dilbilgisi espirisini görüyoruz, "ikisinden birine üzüm bahçelerinden oluşan iki bahçe verdik, etrafını hurmalıklarla çevirdik ve aralarında ekinler bitirdik" ayetinde Yüce Allah, üç tane geçmiş zaman

fiilinin öznesi olarak gösterilmiştir. "İkisinden birine iki üzüm bahçesi verdik", "Etrafını hurmalıklarla çevirdik","Aralarında ekinler bitirdik" ayetlerinde yüce Allah fiillerin öznesi olmuştur.

Anlatımdaki bu dilbilgisi inceliği,iki bahçeyi ve içindeki ağaç, ekin ve meyveleri takdir eden ve yaratan gerçek failin Allah olduğunu belirtir. Kafirin kendisi sürmüş, ekmiş,dikmiş, yetiştirmiş, bakmış, korumuş ve bu maddi işleri yaparak açık maddi bir sebep olmuşsa da, bahçelerde sahip olduğu şeylerin gerçek sebebinin kendisi olmadığını belirtmektedir.

İki bahçenin sahibi sebep ise, o sebebi yaratan Allah'tır. Süren ve eken o ise,takdir eden ve dileyen ise Allah'tır. Allahın dediği olur, dilemediği olmaz. Onun için fiillerin Öznesi Allah olmuş ve her iki bahçede kafir adamın herhangi bir iş yaptığı belirtilmemiştir. Kur'an bu gerçeği Vakıa suresinde şöyle ortaya koymaktadır:

"Söyleyin, ektiklerinizi yerden bitirenler siz misiniz, yoksa biz miyiz? Dilersek biz onu çerçöp yaparız, siz de şaşar kalırsınız ve ' doğruyu borç altına girdik,hatta yoksun kaldık' dersiniz."[\[171\]](#)

İşlerin Yüce Allaha isnad edilmesi, iki bahçe sahibinin şımarıklık, azgınlık ve nankörlük göstermeye hakkının olmadığını ve bu davranışlarda bulunmasının çirkin olduğunu

gösterir. Sahip olduğu için böbürlenip azgınlaştığı iki bahçenin varolmasında ve sebeplerin oluşmasında kendisinin hiçbir rolü yoktur. İkisini Allah ona vermiştir. Etrafını hurmalıklarla Allah çevirmiştir. Aralarında ekini Allah bitirmiştir. Yine aralarında ırmağı Allah akıtmıştır. Bu adam verdiği nimetlerden dolayı Allaha şükredeceği yerde, ona karşı nankörlük etmiş, şımarıp azgımlaşmıştır.<sup>[172]</sup>

### **İki Bahçenin Ahengi İle İlgili Tarımsal Bir Tespit:**

İki bahçeyi anlatan ayetlere bu kez tarımsal ve çevre mühendisliği gözü ile bakacağız. Ayetler bahçenin düzeni, şekli ve ağaçlarının son derece mükemmel bir düzen içinde dikilmesi konusunda sanatsal örnek bir tablo çizmektedir.

İki bahçe! Allah etrafını hurmalıkla çevirmiş, aralarında ekin bitirmiş ve ırmak akıtmıştır, ikisi de ürün vermiş ve hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır. Kur'anda anlatım üslubunun, ikinci derecedeki bu tür ayrıntıları vermeden hızlı geçmesine rağmen, iki bahçenin plan ve düzenini ayrıntılarına kadar belirtmesinin amacı, onu okuyan ve inceleyen kişilerin bu sanatsal teknik düzenlemeye dikkatlerini çekmektir. Bu inceliği kavrayınca aşağıdaki sonuçları çıkarabiliriz:

1- Park ve bahçe düzenlemelerinde bu teknik tarımsal boyuta işaret eden Kur'an ayetlerinin sanat güzelliğinin zevkini yaşamak.

2- Kur'anın bu örneğine bakarak park ve bahçeleri bu uyuma göre düzenlemek.

3- Tarımsal alanda olsun, başka alanlarda olsun, eşyayı teknik ve mimari açıdan düzenlerken Kur'andan yararlanmak. Önemli olan, bir işi sadece yapmak ve görevi yerine getirmek değildir. Aksine işi teknik ve sanat gözü ile, güzellik zevkiyle ve uyum içinde düzenleyici bir elle yapmak çok önemlidir, iki bahçenin düzen ve uyumunun güzelliğine bak!

Çardaklı ve çardaksız asmalar, onları bir sur gibi kuşatan ve etrafını çeviren hurma ağaçları, asmaların arasında boy veren başaklar ve iki bahçe arasında akan ırmak!

Bu teknik sanatsal düzenleme ve güzelliğin sadece güzellik zevkini tatmin etmekle kalmadığını, belki aynı zamanda tarımsal ve ekonomik bir başarı sağladığını da unutmamalıyız. Çünkü iki bahçe ürünlerini vermiş ve hiçbir eksiklik bırakmamıştır.

Şüphesiz düzen ve ahenk, görevin güzelce yerine getirilmesini, toprağın ve ağacın verim gücünden tam yararlanmayı sağlar. Çünkü toprak ancak kendisine verilen emek kadar ürün verir. Ağaç da tam ürün vermesi için bakım ve hizmet, emek ve düzenleme ister.<sup>[173]</sup>

### **Sahibi Zulmettiği Halde, İki Bahçe Zulmetmedi:**

İki bahçe sahibinden söz eden ayetlerde biri olumlu, üğeri olumsuz iki defa zulme işaret edilmiştir. Birincisinde

Kur'an, iki bahçenin zulmetmedeğini, yani ürünlerini eksiksiz verdiğini belirtmektedir. "Her iki bahçe ürünlerini vermiş ve eksik hiçbir şey bırakmamıştır" İki bahçe verebileceği en büyük ürünü vermiş ve eksik bir şey bırakmamıştır. Kur'an eksik bırakmayı "zulüm" kelimesiyle diie getirmiştir."Ondan eksik hiçbir şey bırakmadı".

ikinci kullanımda ise Kur'an, bahçe sahibinin zulmettiğini belirtir: "Kendisine yazık ederek bahçesine girdi". İki bahçesi zulmetmediği, yani haksızlık yapmadığı halde, kendisi kendine zulmetmiştir. Okuyucu Kur'anın bu anlatımına şaşmaktadır.

Asmalar, hurma ağaçları ve ekinlerden oluşan bir bahçe adaletli davranarak zulmetmemiş ve meyvelerinden hiçbir şey esirgememiştir. Kur'an bitki, toprak ve cansız varlıkların zulmetmediğini söylemektedir.

Ama akı ve ruhu olan, duygu ve düşüncesi bulunan insan, hayatında zalim olmuş, zalim olan bu insan zulmetmeyen bahçesine girmiş,tam bir mertlik ve cömertlikle kendisine verdiği meyvelerini şımarıklık, zulüm ve azgınlıkla koparmıştır.

Hayret bir şey! Verimli, mert ve zulmetmeyen bitki! Diğer tarafta cimri, gururlu ve zalim insan!

Kur'anın, insanın zulmünü kendisine nisbet ettiğini unutmamalıyız, insan kendine zulmetmektedir. Çünkü Allaha karşı küfretmiş ve kendini tehlikeye atmıştır. Mallarının yok olmasına yolaçtığı için, iki bahçesini yitirdiği için, Aliahın nimetine karşı nankörlük ve kafirlik yaptığı için bu kişi kendine zulmetmiştir. Zaten zalim, ancak kendine zulmeder. Kötülük, ancak sahibini yok eder.

"And olsun ki kendilerine bir uyarıcı gelince, milletler arasında en doğru yolda gidenlerden biri olacaklarına bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi. Ama kendilerine uyarıcının gelmesi,.yeryüzünde büyüklük taslamak ve kötü düzen kurmakla uğraştıklarından sadece nefretlerini arttırdı. Oysa kurulan kötü tuzağa ancak sahibi düşer. Öncekilere uygulanagelen yasayı görmezler mi? Sen Allah'ın yasasında bir değişiklik bulamazsın. Sen Allah'ın yasasında bir sapma da bulamazsın."<sup>[174]</sup>

#### **Aldanmış Gururlu Kişinin Anlayışı:**

Kur'an, iki bahçe sahibi kafiri ilginç bir şekilde canlandırmakta, tuhaf davranışlarını tasvir etmekte, çalım satarak söylediği sözleri aktarmakta ve hasta batıl anlayışını ortaya koymaktadır.

Bu davranış ve sözlerin ortak özelliği, gururlu ve aldanmış, mal, mülk ve maddi varlıkla sarhoş olmuş, aşırı zenginlikle gözü dönmüş, şımarmış, azmış ve barbarlaşmış, bütün bu hastalıklarla zihni ve basireti körelmiş, böylece ne söyleyeceğini, nasıl davranacağını, kendini nasıl kontrol edip değerini nasıl bileceğini anlamamış bir insandan meydana gelmesidir. Kur'an onun şu söz ve davranışlarını şöyle sergiler:

**a-** Cennetine girerken kendine yazık etmiş.

**b-** Bahçesinin kalıcı ve nimetlerinin sürekli olduğunu sanmış, onun için ona bel bağlayarak "bu bahçenin kesinlikle yok olacağını sanmıyorum" demiş.

**c-** Bahçesine bel bağlayıp içindekilerle yetinmesi sonucu ahiret yurdunu unutmuş, kıyametin kopacağına inanmamış ve "kıyametin kopacağını sanmıyorum" demiş.

**d-** Müminlerin söylediği gibi kıyamet ve ahiret olacaksa ve Allah bu zengini kabrinden diriltilip yanına götürecekse, orada da kendisine bu bahçeden daha iyisini vereceğine inanmış. Madem ki dünyada Allah kendisine iki bahçe vermiş, öyleyse, iddia edildiği gibi, ahiret diye bir şey olacaksa, orada da bu bahçeden daha iyisini kendisine verecektir, diye düşünmüş ve "Rabbime döndürülecek olursam, and olsun ki bundan daha iyisini bulurum" demiş.



e- Bütün bunlar, konuştuğu mümin arkadaşına karşı taşkınlık yapmasına yol açmış ve işi "benim malım da, adamle.rım da seninkinden fazladır" diyecek kadar ileri götürmüştür.

Adam, üstünlüğün sebebinin malın çokluğu olduğunu ve malı çok olduğu için arkadaşından daha üstün bulunduğunu sanmış. Saygın olmanın ve saygı görmenin sebebinin kişilerin sayısı,makam ve mevki olduğunu, bu şeylere sahip olduğu için de terazide arkadaşından daha ağır bastığını düşünmüş.

Şüphesiz gurur, sahibinin gerçekleri görmesini engeller, geçici dünya malına aldanış da doğru yolu görmeyecek kadar sahibinin gözüne perde çeker.<sup>[175]</sup>

#### **Mümin Arkadaşın Konuşmasındaki İmanlı Mantık:**

Kafir adamın kibir, gurur,. şımarıklık ve azgınlık mantığını Kur'an bize sunduğu gibi, mümin arkadaşının kafir arkadaşıyla konuşurken sergilediği hoş, zarif, sevimli ve imanlı mantığını da sunmaktadır. Aldatıcı maddi güçlerden ve yokolacak geçici dünya malından yoksun olan bu mümin adam saflığını ve kesini inancını korumuştur.

Sahip olduğu maddi imkanlarla gururlanan, kibirlenip azgınlaşan, gözü dönüp şımaran arkadaşını görmüş, ama bu duruma aklanmamış, facir arkadaşı karşısında aşağılık, korkaklık, ezilmişlik ve zillet duygusuna kapılmamış, kendisi

onun seviyesine düşmemiş, sahip olduğu şeylere kendisi de sahip olmaya can atmamış, meydana kaçmayı ve rabbini teşbih etmek için bir köşeye çekilmeyi de tercih etmemiştir.

Şımaran ve azgınlaşan arkadaşına karşı dikilmiş, konuşarak ve tartışarak gerçekleri yüzüne haykırarak, izzet, direnç, kesin inanç, üstünlük bilinci ve cesaretle konuşmuş, açıklayarak ve öğüt vererek seslenmiş, kendisine doğru yolu göstermiş, erdemüğün ve üstünlüğün yolunu göstermiş, Allahın kendisine verdiği mala ve mülke nasıl bakması ve onu nasıl kullanması gerektiğini öğretmiş, alçak gönüllü olmaya, güzel kullanmaya, kendisini yaratan, koruyan, besleyen ve zıkkılandırıran rabbini tanıtmış ve bu duruma gelmeden önce nereden ve nasıl meydana geldiğini anlatmıştır.

"Arkadaşı ona: seni topraktan, sonra bir damla sudan yaratanı, sonunda da sana insan şekli vereni mi inkar zediyorsun? O Allah, benim rabbimdir. Rabbime hiçbir kimseyi ortak koşmam. Bahçene girdiğin zaman 'Maşaallah, güç ve kuvvet ancak Allahtandır' demen gerekmez miydi?

Görüyorsun, benim malım da, çocuklarım da seninkinden azdır. Ama umulur ki Rabbim, senin bahçenden daha iyisini bana verir ve seninkinin üzerine gökten bir felaket gönderir de bahçen yerle bir olur. Yahut suyu çekilir ve bir daha da bulamazsın, dedi"

Bu mümin adamın diyalog, tartışma üslup, ve mantığı bizlere örnek olmalıdır. Çünkü başkalarıyla nasıl konuşacağımızı, şüphelerini nasıl gidermeğe çalışacağımızı, gözlerinden perdeyi nasıl kaldıracağımızı, anlayış ve bakış açılarını nasıl düzelteceğimizi, sahip oldukları mal, mevki ve makamın kendileriyle konuşmaktan ve onlara doğrulan söylemekten bizleri alıkoymaması gerektiğini öğreniyoruz.

Aynı şekilde aldanıp kendimizi onlarla kıyas etmemeyi, içinde bulundukları durumda olmayı arzu etmemeyi de bize öğretmektedir. Çünkü mümin olduğumuz sürece biz onlardan daha sağlam ve güçlüyüz, daha üstün ve onurluyuz, imanımızla daha zengin ve Allaha daha yakınız.<sup>[176]</sup>

### **Maşaallah, Güç ve Kuvvet Ancak Allahtandır!**

Mümin adam, konuştuğu kafir arkadaşını Allaha şükredecek ve Allahın verdiği nimetlerin daha çok sürmesini sağlayacak şekilde doğru davranmaya yöneltmiştir. Allaha sığınmasını, işleri onun iradesine bağlamasını, gücüne dayanıp kuvvetini ondan almasını söylemiştir. Ona "Bahçene girdiğin zaman 'Maşaallah, güç ve kuvvet acak Allahtandır, demen gerekmez miydi?" demiştir.

Mal, aile ve çocuklarından hoşuna giden bir şey olduğu zaman müminin serapa iman olan bu sözü söylemesinde çok büyük bir hikmet vardır. Bunu söylerken sahip olduğu bütün

şeylere salt kendi çaba ve gayretiyle değil, Allahın istemesiyle sahip olduğunu itiraf eder ve "maşaallah!"<sup>[177]</sup> der.

Mümin inanıyor ki kuvvet ancak Allanın vergisidir. Çünkü her şeye gücü yeten ve her şeyin üstünde güce sahip olan sadece Allah'tır. insanlara kuvveti ve gücü veren odur. Allah bir insanı kuvvetten yoksun bırakırsa, bütün yer yüzü güçlerinin ona bir yaran olmaz ve kendisine kuvvet veremez. Onun için müminin dili "Allah vermezse, hiçbir kuvvet olmaz"der.

Kur'anın öğrettiği iman dolu bu söz, söyleyen kişinin nasıl kuvvetli bir imana sahip olduğunu, Allaha sığındığını, kendisine olan ihtiyacını ve karşısındaki zayıflığını anlatır. Yine bu söz, sahibini alçak gönüllü ve dengeli olmaya çağırır, böbürlenme, şımarıklık, kibir ve gururlu olmayı önler. Mümini, sahip olduğu nimetleri Allahın kullarına hizmet için, Allaha yakınlık kazanmak, onu anmak, ona şükretmek ve kulluk yapmasına yardımcı olması için kullanmaya çağırır.

iyi insanlar bu iman sözünün içerdiklerini kavramışlar, malları, çocukları ve gelirleri hoşlarına gittiği zaman söylemişler, davranış ve amelleri buna göre olmuştur.

Urve İbn Zubeyr, malından hoşuna giden bir şey gördüğü veya hurma bahçelerinden birine girdiği zaman "Maşaallah! Allah vermezse, hiçbir kuvvet olmaz" derdi. Yüce Allahın "Bahçene girdiğin zaman Maşaallah! Allah vermezse, hiçbir

kuvvet olmaz, sözünün uygulamasını yapardı. İbn Şihab Zuhri de mallarının arasına girdiği zaman "Maşaallah, Allah vermezse, hiçbir kuvvet olmaz, derdi. -

İmam Malik de evine girdiği zaman "Maşaallah, Allah vermezse, hiçbir kuvvet olmaz" derdi. Öğrencisi Mutarrif bunu niçin söylediğini kendisine sorunca, "Bahçene girdiğin zaman Maşaallah, Allah vermezse, hiçbir kuvvet olmaz, demen gerekmez miydi" dediğini duymuyor musun? derdi.

Meysere, Vehb İbn Münebbih'in kapısında "Maşaallah, bu da Allanın "Bahçene girdiğin zaman Maşaallah, Allah vermezse, hiçbir kuvvet olmaz" sözünün yazılı olduğunu gördüm, der.<sup>[178]</sup>

imanın ifadesi olan bu sözü her zaman kalplerimizin alışkanlığı yapmalıyız. Kalplerimiz onu ezberlemeli, dillerimiz onu söylemeli, hayatımızda ve bütün işlerimizde onu yaşamalıyız. Böylece Allanın bize verdiği nimetlerin sürmesini istemiş ve ona şükretmiş oluruz.<sup>[179]</sup>

### **Ürünleri Yok Edildi:**

Mümin adam, kafir adamı, küfür ve azgınlığı sebebiyle sahip olduğu nimetlerin yok olabileceği konusunda uyardı ve Yüce Allanın bahçesini yerlebir edebileceğini söyledi. "Umulur ki rabbim bana senin bahçenden daha iyisini verir ve seninkinin üzerine gökten bir felaket gönderir de yerle bir

eder, yahut suyu çekilir ve onu bir daha da geri getiremezsin "dedi.

Fakat arkadaşı nankörlük ve azgınlığından hiç de vazgeçmedi. Küfür, azgınlık, şımarıklık ve kötülüğüne devam etti. Sonunda Allah ona hak ettiği bir uygulama yaptı, küfür ve kötülüğünün cezasını verdi, nimetini ondan aldı, bahçesini yok etti, üzüm, hurma ve ekinlerini yerle bir etti, meyveleri gitti ve suyu yere battı. Kur'an bütün bunları "Ürünleri yok edildi" sözleriyle belirtmiştir.

Ömrünü tükettiği, her türlü çabayı gösterdiği, geliştirmek ve korumak için mal ve emekler sarfettiği malı, nimetleri ve mülkü gitti. Bütün bunlar yerlebir edildi ve anlatılan bir öykünün konusu oldu.

Bunu anlatmak için kullanılan fiil bile edilgen kipte gelmiş ve "Ürünleri yok edildi" denilmiştir. Fiilin edilgen kipte getirilmesinin sebeplerinden bazıları şunlardır:

1- İki bahçenin sahibi, bu işi kimin işlediğini bilmemiştir. Yani bahçesinin niçin yok olduğunu bilmemiş ve faili bulmak için aklından geçirmediği kalmamıştır.

2- Faili belirlemek için gözlemcilerin, görenlerin ve analiz yapanların ihtilaf edecekleri gerçeği. Çünkü bunların kimileri meteorolojik etkenleri, kimileri tarımsal etkenleri, kimileri mal ve harcama etkenlerini sebep olarak gösterecek, kimileri de

yerlebir olmayı sahibinin ihmal ve taksiri gibi birtakım şeylere bağlayaaktır. Azınlık kişiler de iman sebebini ve rabbani etkeni kavrayarak "küfür ve isyanının sonucunu görmüştür, yaptığıının cezasını çekmiştir" diyecektir.

3- Kur'an, nimetleri Allahm verdiğini belirtmiş ve öykünün başında "ikisinden birine iki bahçe verdik, etrafını hurmalıklarla çevirdik ve aralarında ekinler bitirdik" diyerek fiilleri Allahm yaptığıını belirtmiştir. Bu da nimetleri Allahm insana verdiğini, onun için kendisine şükredip kulluk yapması gerektiğini anlatmak içindir.

Burada ise, yok etmenin bilgisi ve adaleti çerçevesinde olmasına rağmen, nimeti Allanın yok ettiğini ve sahibinin elinden çıkardığını söylemek uygun düşmez. Onun için nimetlerin verildiğini belirtirken işler Allaha isnad edilmiş, ama bu nimetlerin yok edilmesi anlatılırken fiiller ona isnad edilmemiştir.<sup>[180]</sup>

#### **Pişmanlığı ve Kayıpları:**

Kafir adam bir anda bütün emeklerinin boşa gittiğini ve mallarının yok olduğunu gördü. Zarar ve kayıplarını gördü, geleceğinin karardığını anlayarak çok pişman oldu. Pişmanlığını Kur'an "Ürünleri yok edildi. Bahçenin yerle bir olmuş çardakları karşısında sarfettiği emeğe içi yanarak

ellerini oğuşturup "Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" diyerek dile getirir.

Hüsrân, pişmanlık ve üzüntüsünden ellerini oğuşturmaya başladı. Yerle bir olmuş çardakları karşısında verdiği emek ve yaptığı masraflar için üzüldü ve pişman oldu.

Hesaplarını gözden geçirdi, elinde kalanlara baktı, bir de bahçe için yaptığı masrafları topladı.Yapılan masraflar, maddi ve manevi bütün harcamaları içine almaktadır. Onun için ne mallar harcadı! Ona ne vakitler ayırdı! Onda ne günler ve aylar geçirdi! Gidip gelerek, kontrol ederek, içinde ve etrafında dolaşarak, gece ve gündüz çalışarak ne emekler verdi! Uzmanlara danışarak ve bilgiler öğrenerek onun için ne projeler ve planlar hazırladı! Onun için ne hayaller kurdu, ne gelecekler tasarladı! Ona ne ümitler bağladı ve ne rüyalar gördü! Ona ne kadar bel bağladı ve gece gündüz onun için nasıl yaşadı! Kısaca bütün ömrünü onun için, onun içinde yaşayarak ve bütün malını onun için harcayarak yaşadı. Ama bütün bunlar gözünün önünde bir anda yerle bir olup gitti. Gelin gibi süslenmiş bahçe yerle bir oldu. Yıkım, hüsrân ve tükeniş! '

Onun için yaman bir pişmanlık duydu. Bütün -bu harcamaları ve masrafları, bütün o hayal ve emelleri gözünün önünden geçirerek gördüğü manzara karşısında ellerini



oğuşturmaya başladı, "keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" deyip söylenmeye başladı.

Ne büyük pişmanlık! Ne büyük kayıp! Ne talihsiz bir hayat! Ne kadar boşa giden bir ömür ve ne kadar yanlış yaşamış bir insan!

Böbürlenerek, şımararak, kibirlenerek, gururlanarak, azgınlaşarak ve kabuğuna sığmayarak yaşamış olan bu insan, mümin arkadaşına karşı "Benim malım da, adamlarım da seninkinden çoktur" diye övünen bu insan, bahçesine bakıp "Bunun yok olacağını sanmıyorum" diyen bu insan, şimdi bahçesinin yok olduğunu ve tükendiğini görüyor, ellerini oğuşturarak uygulamalarıyla ve "Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" sözleriyle ne büyük pişmanlık duyduğunu anlatıyor!<sup>[181]</sup>

### **İşte Orada Güç ve Egemenlik, Gerçek Olan Allahındır:**

Kur'anı Kerim, kafir adamın kayıpları ve bahçesinin yok olması olayından sonra "İşte orada güç ve egemenlik gerçek olan Allahındır. Vereceği mükafat da, ona bağlanacak umut da daha iyidir" diyerek değerlendirme yapmaktadır.

Bu değerlendirme bize Kur'anın imanla ilgili doğru ve kesin bir kuralını belirlemektedir .O da egemenliğin sadece Allanın olduğu, Allah kimin dostu ise, onun kurtuluşa ereceği, kimin dostu ve velisi değilse, onun zarar edeceği, Allahm

birine dost olmasının sonucunun başarı, kurtuluş ve iyilik olacağı, dostluğunu kazanan kişinin de ondan büyük mükafat alacağı gerçeğidir.

Bu gerçek, mümin adam ile kafir arkadaşı öyküsünde bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmaktadır. İnanan adam, Allahı dost edinmiş, onun vereceklerini seçmiş, dünya malı ve süsüne aldanmamış ve konuştuğu arkadaşına: "Ama o Allah benim Rabbimdir.Rabbime hiç kimseyi ortak koşmam. Bahçene girdiğin zaman Maşaallah, güç ve kuvvet ancak Allahtandır, demen gerekmez midir?

Görüyorsun, benim malım da, çocuklarım da seninkindenden azdır.Umarım rabbim bana bahçenden daha iyisini verir "demiştir.

Güzel sonuç ve kapsamlı mükafat bu mümin adamın oldu. Çünkü en güzel mükafatı Allanın vereceğini ve en iyi umudun da onda olduğunu görmüştür.

Rabbine inanıyordu. Onu dost edinmişti. Onun için kazanmış ve başarıya ulaşmıştı. Bu da gerçek dostluğun ve egemenliğin, ancak gerçek olan Aühân olduğu içindir.

Kafir adam ise, Allahtan başkasını dost edinmiş, Allahtan başkasına güvenmiş, üstünlüğü ondan başkasının yanında aramış ve Allahtan başkaların yanındaki şeyleri tercih etmiştir, iki bahçesine güvenmiş, onlara bel bağlamış, ürünlerini tercih

etmiş, üstünlüğü mal, makam ve aile fertlerinin çokluğunda aramıştır. Fakat eline ne geçmiştir?

Dost deyip bel bağladığı, güvenip böbürlendiği her şeyi gitmiş! Hepsi bir anda gitmiş, böylece güçsüz, aciz,kimsesiz, üzgün, pişman, zararda ve sıkıntıda kalmıştır. "Ona Allahtan başka yardım edecek bir topluluk olmamış ve kendi kendini de kurtaramamıştır".

Tarih, Kur'anın ve imanın ortaya koyduğu bu açık gerçeğin pek çok örneklerine tanık omuş, Allahı bırakıp Firavın ve Karun gibileri dost ve veli edinen kişilerin zararını, zilletini ve zayıflığını tescil etmiştir. Aynı şekilde Allahı dost ve veli edinen, ahiretten önce basan, mutluluk, üstünlük ve kurtuluşa eren müminlerden de çok örnekler kaydetmiştir.

Kur'an, seçim yapmamız, nasıl seçim yapacağımızı öğrenmemiz ve bu seçimin sonuçlarına katlanmamız için bu iki örneği vermektedir. Allahın dostluğunu ve egemenliğini mi seçelim? Ona mı yönelelim? Onun vereceklerine mi ümit bağlayalım? Böyle yaparsak, öyküde anlatılan adamın bizim için örnek olacağını, böyle olursak istediklerimizi elde edeceğimizi ve umduklarımızı bulacağımızı belirtmektedir.

Ama Allahtan başkasının dostluk ve egemenliğini seçenler ve iki bahçe sahibi kafir adam benzeri kafirleri örnek alanlar, sadece kendilerini suçlasmlar. Çünkü günü geldiğinde

tıpkı o adam gibi kendilerini güçsüz, korumasız, makam ve mevkiden ve egemenlikten yoksun olarak görecekler, pişmanlığın yarar vermediği bir zamanda pişman olacaklar ve o gün kayıpları sonsuz olacaktır. Çünkü "Kudret ve egemenlik, gerçek olan Allahındır. Verilecek mükafat bakımından ve varılacak yer bakımından O en iyisidir".<sup>[182]</sup>

### **Dünya Hayatı Neye Benzer?**

insanlar, Kur'anın anlatımına kendini verdiği ve iki bahçe sahibi kafir adamın başına gelenler karşısında duygulandığı, güç ve egemenliğin ancak gerçek olan Allaha ait olduğunu belirten iman temelini öğrendiği bir ortamda Kur'an onlara dünya hayatının nasıl olduğunu bir örnekle anlatarak şöyle buyurur;

"Onlara dünya hayatı örneğini ver. Gökten indirdiğimiz su ile yer yüzünde yetişen bitkiler birbirine karışır, ama sonunda rüzgarın savuracağı çerçöpe döner. Allah herşeyin üstünde güce sahip olandır".

Kur'an, iki bahçe sahibi öyküsünün değerlendirmesini yapmak üzere bu örneği vermiştir. Sahibinin kalıcı ve sürekli olduğunu sandığı iki bahçeyi Yüce Allah bir anda yelebir etmiş ve defterini dürmüştür. Verilen örnekte

dünya hayatı kısa, hızlı ve hemen gidicidir. Tıpkı, Yüce Allahın bir anda gökten suyu indirmesi, su ile biten bitkilerin

bir anda birbirine karışması ve yine bir anda bu bitkilerin rüzgarların savurduğu çerçöp olmasına benzer.

Bu örnek, dünya hayatını hayalde kısa, hızlı, sahneleri bir anda gelip geçen bir şerit halinde vermektedir. Kur'anda hızlı gelip geçen sahnelere de örnektir.

İşte su gökten iniyor, sunuştaki hızı göstermek için, kendisi bitkilere değil, bitkiler ona karışıyor, bitkiler de kuruyor ve rüzgarların alıp savurarak uzaklara götürdüğü sararmış, biçilmiş, ayaklar altında ezilmiş çerçöp oluveriyor. Hem sıra, hem sürat ifade eden "fa" harfi, bu hızlı sunuşta ve halkaların birbirini izlemesinde rol oynamıştır.

Dünya hayatı örneğinin hızlı gösterimini ve sahnenin kısalığını daha derinden düşünmek için Kur'anın dünya hayatını anlatarak verdiği bir aşka örneği hatırlayalım. Burada sahne uzun, gösterimi ağır ve geçmesi uzun sürmektedir. Yüce Allah uyuruyor:

"Görmedin mi, Allah bulutları sürer, sonra onları bir araya getirip üst üste yığar, sen de onların arasından yağmurun yağdığını görürsün. Gökten içinde dolu bulunan dağlar gibi bulutları indirir, dilediğini ona uğratar, dilediğinden de uzak tutar. Bu bulutların şimşeginin parıltısı neredeyse gözleri alır."<sup>[183]</sup>

Kehf suresinde dünya hayatı sahnesi kısa, hızlı, sahnenin ortamı ile uyumlu ve gösterildiği atmosfere uygun olmuştur. Orada bu sahne, sahibinin güvendiği ve hiç yok olmayacağını sandığı, ama bir anda yerlebir olan ve dünya hayatının bir parçası bulunan iki bahçe sahibi öyküsünün ardından gelmiştir.

iki bahçe bir anda yerle bir edilip yok olduğu gibi, dünya hayatı da bir anda yok olur. Dünyada iki bahçe sahibi her şeyini yitirdiği gibi, dünyaya güvenip rabbini unutan herkes de her şeyini yitirecektir. Çünkü kaybolacak bir gölgeye, yok olacak bir mala ve aldatıcı bir hayale bel bağlamaktadır.

Dünya hayatının süratini ve kısalığını anlatan bu benzetme gerçek midir, mecaz mıdır?

Şüphesiz bu, gerçek ve bir olgudur. Hayatta varlığı ve doğrulayıcıları vardır. Çünkü ahirete oranla dünyanın ömrü nedir ki? Dünyada insanın yaşadığı ömür nedir ki? Hatta dünyanın ömrüne oranla uzunluğu nedir ki? Yine ahiretteki hayatına oranı nedir ki? Şüphesiz anılmaya bile değemez. Kısa ve hızlıdır. Onun için bu hayat, ne kadar kısa ve ne kadar basittir!

Yüce Allah buyuruyor: "Onları toplayacağı kıyamet gününde, sanki gündüz bir saat kadar kalmış gibi birbirleriyle tanışırlar"<sup>[184]</sup> "Allah onlara kaç yıl kaldınız, der. Bir-gün veya

daha az bir süre kaldık, sayanlara sor, derler. Allah, pek az kaldınız, keşke bilseydiniz! Sizi boşuna yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?"<sup>[185]</sup>? "Çoğalma hırsı, kabirleri ziyaret ederek onlarla öğünmeye kadar götürdü"<sup>[186]</sup>

### **Dünya Hayatının Süsü:**

Kur'an, dünya hayatının kısılgını, tükeniş ve yok oluş süratini belirttikten sonra hayataki şeylerin geçici birer gölge gibi olduğunu da belirtmiş ve "Mal ve': çocuklar, dünya hayatının süsüdür" oemiştir.

Bütün bunlar Kur'anın belirttiği kesin ve açık gerçeklerdir. Mal ve çocuklar dünyadaki her şey olmadığı gibi, dünyanın en önemli şeyleri de değildir. Bunlar dünya hayatının ancak bir süsüdür. Bu da çocuklara ve mala bu gözle bakmamızı ve onlara bu ölçü ile davranmamızı gerektirir.

Bu anlamı "süs" kelimesi vermekte ve bu gölgeyi meydana getirmektedir. Çünkü süs demek, bir şeyin kendisi veya temel parçası değil, güzellik ve sanat zevkini tatmin etmek ve süslemek için kullanılan harici bir şeydir. Rağb ısfahani Müfredat kitabında süs için şöyle der:

"Gerçek süs, dünyada da, ahirette de hiçbir şekilde insanı rahatsız etmeyen şeydir. Ama bir durumda süslerken diğerinde süslemeyen şey, bir yönü ile zarar vermektedir. Genel olarak süs üç türdür;

Biri, bilgi ve güzel inançlar gibi manevi süs. Biri de kuvvet ve boy uzunluğu gibi bedeni süstür. Diğer de, mal ve makam gibi harici süstür."<sup>[187]</sup>

Mal ve çocukların dünya hayatının süsü olarak görülmesi, onların ihmal edilip terkedilmesini gerektirmediği gibi, Allaha inanmak ve ona kulluk yapmaktan da insanı alıkoymamalıdır. Onun için bu ikisine dünya hayatının süsü olarak bakılmalıdır. Hayatın güzelleştirilmesi ve süslenmesi için, ondan yararlanmak için bir süs olarak algılanmalı, değerinden fazla değer ve önem verilmemelidir. Mal ve çocukların hayatta her şey görülmesi veya onlarla meşgul olup Allahın unutulması yahut Allah yerine onlara güvenilmesi doğrudur.

Mal ve çocuklar süstür. Süs olarak algılanmalı, süs olarak işlem görmeli ve süs olarak görülmelidir. Yüce Allah ne güzel buyuruyor: "Kadınlara, oğullara, kantar kantar altın ve gümüşe, nişanlı atlara, develere ve ekinlere karşı aşırı sevgi beslemek insanlara güzel gösterilmiştir. Bunlar dünya hayatının geçimlikleridir. Oysa gidilecek en güzel yer Allah katındadır"<sup>[188]</sup>

Malın ve çocukların süs olarak nitelenmesi, iki bahçenin yok edildiği ortama uygun düşmektedir. Çünkü süs, bir şeyin kalıcılık ve sabitliğini değil, geçiciliğini ve yok olacağını belirtir.



Kur'an, başka bir yerde de mal ve çocukların dünya hayatının süsü olduğunu belirterek şöyle der: "Kendilerini sınamak için dünya hayatının süsü olarak bol bol geçimlik verdiğimiz kimselere sakın göz dikme. Rabbinin rızkı daha devamlı ve daha iyidir."<sup>[189]</sup>

Çiçeğin ömrü kısadır.Çünkü çabucak solup ölmektedir. Süsün de ömrü azdır. Çünkü o da kısa zamanda bozulup gitmektedir. Mal da geçici bir gölge, çocuklar da ödünç bir emanettir.Bu geçici gölgeye ve ödünç emanete bel bağlayanlar ne kadar zarar ederler!<sup>[190]</sup>

#### **Kalıcı Güzel İşler Daha İyidir:**

Mal ve çocuklar dünya hayatının süsü olunca, Kur'an hayatta kalıcı olan,önem verilmesi, gözlerin dikilmesi, kendisi için Ömürlerin tüketilmesi ve vakitlerin geçirilmesi gereken sabit şeye bizi yönlendirerek şöyle der: "Kalıcı güzel işler, rabbinin yanında mükafat olarak ve beslenecek emel olarak daha iyidir"

Geçici dünya hayatının süsü ve iki bahçenin yok olması ile sahibinin uğradığı zararın ardından kalıcı olan güzel amellerin belirtilmesinin bir amacı vardır. Mal ve çocuklar geçicidir. O halde kalıcı olan nedir? Yer yüzündeki iki bahçe yok oldu. Öyleyse nedir kalıcı olan?

Kalıcı olanlar, güzel amellerdir. Allahın yanında mükafatı daha iyi olan güzel işlerdir. Sahibine geçici olan bu şeylerden daha.güzel ve kalıcı mükafat verilecektir. Umut bağlanacak şeyler olarak da bunlar daha iyidir. Kişi bunlara umut bağlarsa,umudu boşa gitmez ve mutlaka umduğuna kavuşur. Öyleyse salih ameller ve güzel işler hangileridir? [\[191\]](#)

Kalıcı ameller, salih amellerdir. İnancından ibadetine ve hükümlerinden ahlakına kadar bütünüyle islamın kendisidir. Kur'an salih amelleri kalıcı sayar. Çünkü insan için gerçekten onlar kalıcıdır, insanın hayatında etkisiyle kalıcıdır. Kişiliğinde, ruh ve iç dünyasında kök salmasıyla kalıcıdır. Toplumun örf, ahlak ve geleneklerinde kalıcıdır. Kiyamet gününde sahibinin terazisinde ağırlık olarak kalıcıdır. Sahibinin cennete girmesine ve orada sefa sürmesine imkan sağladığı için kalıcıdır. Müslümanlar bu salih amellere önem vermeli, onlara yönelmeli ve onları çok çok işlemelidirler. Çünkü kurtuluşları ancak onlarla mümkündür. [\[192\]](#)

### **Öyküden Çıkarılan Dersler:**

1- İki bahçe sahibinin öyküsü, hayal ürünü bir senaryo değil, tarihin bir döneminde olmuş gerçek bir olaydır.

2- Oykünün ayrıntıları, açıklamaya çalışmanın doğru olmadığı ve Kur'anda anlatılanların dışında bir şey söylememiz mümkün olmayan müphem/ belirsizliklerdendir. Belirtilmeyen

bu ayrıntılarla ilgili sahih hadislerde de bir bilgi bulunmamaktadır.

3- Kur'anda örneklerin verilmesi, konunun anaşılması ve anlamın zihne yerleşmesini kolaylaştırır.

4- Oykünün kahramanı iki adam, her zaman ve her yerde bulunabilen ve tekerrür eden iki insan örneğidir.

5- Çağnda ve anlatımda davetçilerin Kur'anın anlatım üslubundan yararlanması gerekir. Bu da örnekler vermek ve gerçek öyküler anlatmakla olur.

6- Yüce Allah kafire süre tanıyabilir ve ona bol nimetler verebilir. Bu da sınamak ve denemek için olup Allahın onu sevdiğinin ve kendisinden hoşnut olduğunun delili değildir.

7- Yüce Allah mümini de sınayıp rızkını daraltabilir ve üzerindeki geçici dünya nimetlerini kısıabilir. Bu da Allanın onu sevmediğinin ve kendisinden horladığının delili değildir. Çünkü dünyalık şeyler, Allah açısından ikram etme veya horlama alanı olmayacak kadar basittir. Yüce Allah dünyalık şeyleri sevdiği ve sevmediği kişilere verir, ama dini ve hidayeti ancak sevdiği kişilere verir.

8- Rızkı. nimet ve bolluğu sadece Allah verir. İnsanın düşünmesi, çabası,plan ve projeleri, malları sadece görünen maddi sebeplerdir.

9- Bağ, bahçe ve bostanların düzenlenmesi ile ilgili Kur'anda tarımsal güzel bir incelik bulunmaktadır. Bu da bağ ve bahçeleri tasvir ederken görülmektedir.

10- Toprağa emek vermek,tarımını düzenlemek, ekin ve ağaçlarını ahenk içinde yetiştirmek, teknik ve sanatsal bir zevki ortaya koymakta, bu da üretim ve gelirin artmasına yol açmaktadır.

11- Toprak haksızlık etmez ve verimini kesmez. Hiçbir ayırım yapmadan herkese ürün verir. Halbuki kafir insanlar haksızlık yapmakta, küfredip nankörlük yapmakta ve vermeyi yasaklamaktadırlar. Acaba vermede bunlar toprağı örnek almaları gerekmez mi?

12- İki bahçe sahibi kafir adam aldanma ve gururlanma sebebiyle gerçeği görememiş, böylece mağrur bir tavırla davranmıştır.Geçici dünyalık şeylere aldanan ve onlarla mağrur olan herkes böyledir.

13- Aldanmışların yanlış anlayışlarından biri de, dünyada kendilerine ikramda bulunmuşsa, kıyamet gününde de Allahın kendilerine ikram edeceğini düşünmeleri, müminlere ise bu hayatta ikramda bulunmamışsa, o gün de ikram etmeyeceğine inanmalarıdır.

14- İman, sahibi için güven garantisidir. Mümin inancıyla üstün olarak yaşar, Rabbine güvenerek güçlü olur, dünyalık

maddi şeylerin sahipleri karşısında zayıflamaz, ezilmez, korkmaz ve aşağılık hissetmez. Onlar gibi olmayı da arzu etmez.

**15-** Sahip oldukları dünyalık şeylere aldananlara öğüt vermek, içinde bulundukları durumun sonucu konusunda uyarmak, Allahın verdiklerine karşılık ona şükretmeleri ve verdiği nimetleri hoşnut olacak şekilde ona kullukta kullanmaları gerektiğini söylemek gerekir.

**16-** İslam inancının temeli, ancak Allahın dediği olur, ilkesidir. Onun dediği olur, dilemediği olmaz. Kuvvet ve kudret ancak ondandır. Allahın kuvvet vermediği kişi kuvvetli olamaz.

**17-** "Maşaallah, güç ve kuvvet ancak Allahtandır" sözü, Kur'anın öğrettiği bir iman sözüdür. Mal, aile veya çocuklarından hoşuna giden bir şey olduğu zaman müminin söylediği bir sözdür. Böylece Allaha şükreder, nimetinin sürmesini ister ve onu hoşnut edecek şekilde kullanmaya çalışır.

**18-** Allah, sahip oldukları nimetleri yok ederek aklanmış kibirli kafirleri mutlaka cezalandırır. Bu da yaptıkları kötülüklerin karşılığı bir cezadır.

**19-** Kafirlerin başına gelen felaketlerin ve musibetlerin yorumu ve sebeplerinin analizi değişik olabilir. Ancak bütün analiz ve yorumların, felaket ve musibetlerin kafirlerin

yaptıklarına karşılık Allahtan bir ceza olduğunda buluşması gerekir.

**20-** Nimet yok olup eldeki şeyler ortadan kalktığında aldanmış kafir insan, pişmanlık duymaya ve kayıplara üzülmeye başlar.Ancak bunlar, pişmanlık ve üzüntünün yarar sağlamadığı anda, yani iş işten geçtikten sonra olmaktadır.

**21-** Azap ve ızdırap başladığında aldanmış kafir, mümin insanların kendisine önceden yaptıkları uyarıların doğruluğunu anlamaya başlar ve "keşke onların dediğini kabul etseydim, uyarılarına kulak verseydim" der. Fakat bu dileği artık gerçekleşmez.

**22-** Egemenlik ve kuvvet ancak gerçek olan Allahındır. Kim Allaha sığınır ve büyüklüğü onun yanında ararsa, aziz ve büyük olur. Kim de Allahtan başkalarına aldanır ve izzeti onların yanında ararsa, zarar eder ve zelil olur. Bütün dostlar ve veliler başkalarına yarar veya zarar sağlayamazlar. Bütün varlıklar, güçler, sebepler ve görünen şeyler Allanın iradesi, erleri ve kaderi karşısında aciz ve güçsüzdür.

**23-** Allahın yanında yer alanlar, bütün dünyalıkları yitirse bile, gerçekte hiçbir şey kaybetmiş olmazlar. Ama Allanın yanında yer almayanlar bütün dünyaya sahip olsalar bile, gerçekte hiçbir şey kazanmış olmazlar.

**24-** Dünya hayatı kısa ve çabuk geçicidir. Ona güvenen ve bel bağlayan kişi ne bedbahttır! Bu açık bir gerçektir. Çünkü insan bu dünyada ne kadar yaşacak? Dünya malından ne kadar toplayacak? Ve ondan sonra ne olacak?

**25-** Dünyahk bütün şeyler, dünya hayatının süsüdür. Hayatı süslemek ve güzelleştirmek için gereklidir. Aynı şekilde hayatta yaşamamız için zaruridir. Ancak dünyalık şeyleri en büyük gayemiz, en büyük hedefimiz ve her şeyimiz yapmak caiz değildir.

**26-** Dünyalık şeylerin bir süs ve çiçek görülmesi, süs ve çiçeğin çabuk solup yok olduğu gibi, dünya hayatının da çabuk yok olacağını anlatır. Dünyalıkları kendileri için her şey görenler, ne kadar çok zarar ederler!

**27-** Akıllı müslümanın temel olan şeylere önem vermesi, kalıcı olanı geçici olana,^ sabit olanı gidiçi olana, uzun vadeli olanı acil olana tercih etmesi, gelecekte kendisine yarayacak ve muhtaç olduğunda hazır bulacak şeyleri çokça işlemesi gerekir.

**28-** Kahçı şeyler Allaha itaat, ibadet ve salih amellerdir. Allanın yanında bunların mükafatı daha iyidir. Sahibi için emel olarak da daha yararlıdır. Bunlar daha iyidir, çünkü sahibi onları gelecekte yanında bulacak, emellerinin onlarda gerçekleştiğini ve onlardan dolayı büyük mükafat kazandığını görecektir. [\[193\]](#)

### III- HZ.MUSA ve HIZIR ÖYKÜSÜ

#### Kuranda Hz.Musa ve Hızır Öyküsü:

"Ben iki denizin birleştiği yere ulaşmaya yahut yıllarca yürümeye kararlıyım, demişti.İki denizin birleştiği yere ikisi vardıklarında balıklarını unutmuşlardı ve batık denizi boylamıştı. Oradan uzaklaştıklarında Musa, yanındaki gence "Aziğımızı çıkar, and olsun bu yolculuğumuzda yorgun düştük"dedi.O da "Bak sen! Kayalığa vardığımızda balığı unutmuşum, bana onu hatırlamamı unutturan ancak şeytandır. Balık şaşılacak şekilde denizde yolunu tutup gitmiş" dedi.Musa,istediğimiz zaten bu idi, dedi.

Hemen geldikleri yoldan izleri üzrinde geri döndüler.Bu arada ikisi, katımızdan kendisine bir rahmet verdiğimiz ve ilim öğrettiğimiz, kullarımızdan birini buldular.Musa ona, hayra götüren bir bilgi olarak sana öğretilenden bana öğretmen için peşinden gelebilir miyim? dedi.O, şüphesiz sen benim yaptıklarına dayar^rfiazsm, bilgice kavrayamadığın bir şeye nasıl dayanabilirin? dedi.

Musa, inşaallah sabrettiğimi göreceksin, sana hiçbir işte karşı çıkmayacağım, dedi.O da, o halde bana uyacaksan, ben sana açıklamadıkça herhangi birşey hakkında soru sormayacaksın, dedi.



Bunun üzerine kalkıp gittiler. Sonunda gemiye bindiklerinde adam gemiyi deliverdi. Musa, gemiyi içindekileri boğmak için mi deldin? Doğrusu, şaşılacak bir şey yaptın, dedi.Musa'ya, ben sana yaptığım işlere dayanamazsın, demedim mi? dedi. Musa,unuttuğum için beni kınama, gücümün yetmediği şeyden de beni sorumlu tutma, dedi.

Yine gittiler. Sonunda bir erkek çocuğa rasladılar. Adam hemen onu öldürdü. Musa, Bir cana karşılık olmaksızın suçsuz bir cana mı kıydın? Doğrusu, çok kötü birşey yaptın, dedi. O,ben sana yaptığım işlere dayanamazsın, demedim mi? dedi.Musa,bundan sonra sana birşey sorarsam beni yanında tutma, o zaman benim tarafımdan mazur sayılırsın, dedi.

Yine yola koyuldular. Sonunda vardıkları bir kasaba halkından yiyecek istediler. Kasaba halkı bu ikisini misafir etmeyi kabul etmedi. İkisi şehrin içinde yıkılmaya yüz tutan bir duvar gördüler.Arkadaşı onu doğrultu verdi. Musa, difeseydin buna karşı bir ücret alabilirdin, dedi. O, işte bu, seninle benim ayrılmamızı gerektiriyor, dayanamadığım işlerin yorumunu sana anlatacağım, dedi.

Gemi denizde çahşan birkaç yoksula aitti.Onu kusurlu yapmak istedim. Çünkü peşlerinde sağlam her gemiye zorla el koyan bir hükümdar vardı.Oğlana gelince; onun

ana babası inanmış kimselerdi. Çocuğun onları azdirmasından ve inkara sürüklemesinden korkmuştuk.

Rablerinin o çocuktan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik. Duvar ise, şehirde iki yetim erkek çocuğa aitti. Duvarın altında onların bir definesi vardı. Babalan da iyi bir kimse idi. Rabbin onların erginlik çağına ulaşmasını ve rabbinden bir rahmet olarak definelerini çıkarmalarını istedi. Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte dayanamadığın işlerin içyüzü budur."<sup>[194]</sup>

#### **Hadislerde Hz. Musa Ve Hızır Öyküsü:**

Öyküleri incelerken, alimlerin kararlaştırdığı ve Kur'anda öncekilerin öykülerini inceleyenlerin uymalarını istedikleri bilimsel yönetime uyacağız. Bu yöntem, öykülerle ilgili sahih hadislerde yeralan bilgilere de bakmayı ve bunların ötesine israiliyat, mitoloji ve hurafelere girmemeyi öngörmektedir.

Hz.Musa ve Hızır öyküsünde Rasulullahın bazı ayrıntılara açıklık getirdiğini ve Kur'anda anlatılanlara bazı eklemeler yaptığını görüyoruz. Hadisçilerin büyük

çoğunluğu Rasulullahın bu konuda söylediklerini kitaplarında nakletmişlerdir. Bu hadisler Buharı, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, İbn Mace, Nesai, Ahmed, Hakim ve diğer kitaplarda bulunmaktadır. Aynı şekilde Taberi, İbn Kesir, İbnu'l-Esir gibi tarihçilerin kitaplarında da yer almaktadır.

Tefsirciler de öyküyü anlatan ayetleri açıklarken bunları ele almışlardır. Burada öykünün ayrıntıları hakkında sahih/doğru olan rivayetler bizi ilgilendirmektedir. Bunlardan sadece Buhari ve Müslim'de geçenleri nakletmekle yetineceğiz.

Buhari, kitabının birçok yerinde, mesela İlim, icara, Şurut, Bedu'l-Halk, Enbiya, Tefsir, Eyman, Nüzur, Tevhid bölümlerinde öyküyü nakleder. Müslim ise Fadail bölümünün Fadailu'l-Hidri bölümünde verir. Her iki hadis kitabında da yeralan rivayetlerin özeti şudur:

Buhari ve Müslim, Abdullah tbn Abbas'tan rivayet eder. İbn Abbas, Hz. Musa'nın arkadaşı konusunda Hur İbn Kays ile tartışmış ve bunun Hızır olduğunu söylemiştir. Ubey İbn Ka'b ikisinin yanından geçerken, İbn Abbas ona "Ey Ebu Tufeyl, buraya gel, Musa'nın buluşmak istediği arkadaşı konusunda bu adamla tartıştım, Rasulullah onunla ilgili bir şey söylediğini hatırlıyor musun?" diye sormuş, Ubey, Rasulullahın şöyle dediğini işittim, diyerek şunları anlatmıştır: "Musa, İsrail oğullarından bir topluluk içinde iken ona bir adam gelmiş ve 'Senden daha bilgili kimse biliyor musun?' diye sormuş, o da hayır, demiştir. Bunun üzerine Yüce Allah Musa'ya "Evet, kulumuz Hızır daha alimdir" diye bildirmiştir. Musa onunla nasıl buluşacağını sormuş, Allah ona balığı kılavuz yapmış ve kendisine "Balığı yitirdiğin yerde geri dön, onunla karşılaşırın"

demıştır. Musa Allanın dilediği kadar gitmiş, sonra yanındaki gence "Yemeğimizi getir" demiş, genç de "Gördün mü, kayaya çıktığımızda balığı unutmuşum, şeytan unutturduğu için onu hatırlamamışım" deyince, Musa ona "İşte bizim istediğimiz de bu idi" demıştır. Geldikleri yoldan geri dönmüşler, Hızır'ı bulmuşlar ve Kur'anda anlatılanlar ikisinin arasında geçmiştir<sup>[195]</sup> Bu hadis, öykünün özeti sayılır. Buhari ve Müslim'de şu uzun rivayet de bulunmaktadır:

"Said İbn Cubeyr'in şöyle dediği rivayet edilmektedir:İbn Abbas'ın evinde idik. Bir ara" bana sorun,dedi. Dedim ki, ey Abbas'ın babası! Canım sana kurban olsun. Kufe'de Nevf el-Bikali denen masalcı bir adam var. Bu adam Hz.Musa'nın Hızır'ın arkadaşı olan Musa değil, İsrail oğullarından olan Musa olduğunu iddia ediyor.

İbn Abbas "Yalan söylüyor Allahın düşmanı". Rasulullahın şöyle dediğini Ubey İbn Kab'tan işittim: Musa, halka Allanın nimet ve ceza verdiği günleri hatırlattığı sırada insanların en bilgini kimdir? diye kendisine soruldu. O da benim, dedi. Allah daha İyi bilir, demediği için Allahtan azar işitti ve iki denizin birleştiği yerde bulunan kullarımdan biri senden daha bilgilidir, diye vahyetti. Musa, Ey Allahım, onu nasıl bulacağımı söyler misin, dedi.Ona "bir kovanın içinde tuzlu bir balık götür,balığı nerede yitirirsen Hızır oradadır" denildi.

Musa yanındaki Yuşa bin Nun adındaki gençle beraber çıkıp gitti.Kovanın içinde bir balık aldı ve gençle beraber yaya olarak yola düştüler. Kayanın yanına geldiler. Musa da, genç de orada uyudu. Balık kovada çırpındı ve denize düştü. Allah onun için suyun akıntısını kesti ve önünde koridor gibi bir yol açıldı. Balık, Musa ve gencin gözleri önünde oradan ilginç bir şekilde geçip gitti. İkisi yirmi dört saat gittiler, Musa'nın arkadaşı kendisine haber vermeyi unuttu.

Sabah olunca, Hz.Musa yanındaki gence yemeğimizi getir, bu yolculuktan çok yorulduk, dedi. Musa ister istemez yorulacaktı. Çünkü geçmesi emredilen yeri geçecekti.

Genç hatırladı ve "Gördün mü? Kayaya çıktığımız zaman balığı unutmuşum, onu hatırlamamı mutlaka şeytan unutturdu, balık tuhaf bir şekilde denizde yolunu tutmuş gitmiş" dedi.

Musa, bizim istediğimiz de buydu, dedi. Geldikleri yoldan geri döndüler, kayaya vardılar ve balığı buldular.

Musa, işte burası bana tarif edilmişti,dedi. Aramaya başladı. Bir de ne görsün, siyah elbise içinde sırt üstü uzanmış olan Hızır! Ona selam verdi.Hızır yüzünü açtı ve selamını alarak "Selam vermeyi nereden biliyorsun?" dedi. Ben Musa'yım, deyince Hızır, İsrail oğullarının Musa'sı mı? dedi. Evet, dedi.

Hızır: Allah sana benim bilmediğim bir bilgi öğretmiş, bana da senin bilmediğin bir bilgi öğretmiştir.

Musa:"Allahın sana öğrettiği ve beni hayra götürecekt bilgiden öğretmen için sana arkadaşlık yapabilir miyim?" dedi.

Hızır: Benim yaptıklarına kesinlikle sen dayanamazsın, bilgice kavrayamadığın şeye nasıl dayanabilirsin? Yapmam istenen işler var, sen onları görünce sabredemezsin, dedi.

Musa:İnşaaâlah sabrettiğimi göreceksin, sana hiçbir işte başkaldırmayacağım, dedi.

Hızır: Bana uyarsan, sana o şeyi anlatıncaya kadar benden hiçbir şey sorma,dedi. Musa, peki dedi.

Hızır ve Musa sahilde yürümeye başladılar. Gemileri yoktu.Oradan bir gemi geçti. Sahiplerinden kendilerini bindirmelerini istediler. Adamlar Hızır'ı tanıdılar ye ücretsiz bindirdiler.

Bir serçe gelip geminin kenarına kondu ve denizden bir yahut iki defa su içti.Hızır dönüp Musa'ya şöyle dedi: Ey Musa, Allanın bilgisinin yanında ikimizin de bilgisi, ancak bu serçenin denizden içtiği kadar bir şeydir.

Sonra geminin tahtalarından birini çekip çıkardı.Musa ona, adamlar bizi ücret almadan bindirdiler, ne yapıyorsun sen, sahiplerini batırmak için mi gemilerini deliyorsun? doğrusu şaşılacak bir iş yapıyorsun, dedi.

Hızır ona: Ben sana yaptığım işler karşısında dayanamazsın, demedim mi? dedi.

Musa: Unuttuğum için beni kınama, gücümün yetmediği şeyden de beni sorumlu tutma, dedi.

Sonra gemiden İndiler. Sahilde yürürlerken, çocuklarla beraber oynayan bir çocuk gördüler, Hızır oğlanın başını tuttuğu gibi kopardı ve çocuğu öldürdü. Musa şaşırıp kaldı ve "Bir cana karşılık olmadan suçsuz bir cana mı kıydın? Doğrusu, çok kötü bir iş yaptın" dedi.

Hızır: Ben sana yaptığım işlere dayanamazsın, demedim mi? dedi. Bu birinciden daha çetin!

Hızır Peygamber şöyle buyurdu: Allah bize de, Musa'ya da rahmet eylesin, acele etmeseydi tuhaf şeyler görecekti. Fakat acele etti ve arkadaşından azar işitti.

Musa: Bundan sonra sana bir şey soracak olursam, artık bana arkadaş olma, o zaman benim tarafımdan mazur sayılırsın, dedi.

Gittiler, halkı kötü olan bir köye geldiler. Halkın arasında dolaştılar ve onlardan yiyecek istediler. Fakat halk oları misafir etmeyi red etti. Köyde yıkılmak üzere olan bir duvar gördüler, Hızır onu hemen doğrulttu verdi.

Musa ona : Adamlar bizi misafir kabul etmediler, yiyecek vermediler, isteseydin bunun karşılığında ücret alırdın, dedi.

Hızır, artık beraber olamayız,deyip elbisesini aldı ve dayanamadığın işlerin yorumunu sana anlatayım, dedi.

Gemi, denizde çalışan bazı zavallılarından.Onu kusurlu yapmak istedim.Çünkü ötede bütün gemilere zorla el koyan bir kral vardı. Alacak kişi gelip gemiyi kusurlu görünce, almadı, onlar da bir tahta çakarak tamir ettiler.

'Çocuğa gelince; kafir olacaktı. Anne babası onun üzerine titreyip şefkat göstermişti. Fakat büyüyecek olursa, onları azdırıp inkara sürüklemesinden korktuk. Rablerinin onlara o çucuktan daha temiz ve kendilerine daha çok merhamet eden birini vermesini istedik.

Duvar ise, şehirde yaşayan yetim iki çocuğundu. Duvarın altında onların bir definesi vardı, babalan da iyi bir adamdı. Rabbin iki çocuğun erginlik çağına gelmelerini ve definelerini çıkarmalarını istedi."[\[196\]](#)

### **Hadislerden Çıkan Bazı Sonuçlar:**

İbn Hacer'in Buhari şerhi Fethu'1-Bari kitabında ve Nevevi'nin Müslim şerhinde bu konuyu anlatan hadislerden sağdaki sonuçlar çıkarılmıştır:

1- Gidilecek yer çok uzak da olsa, ilim öğrenmek için yolculuk yapmak güzeldir.

2- İlim öğrenmeğe çalışmak güzeldir.



3- Daha fazla ilim öğrenmek güzeldir. Nitekim kişi ne kadar çok öğrenirse, yine de pek çok şeyleri bilmemeye devam eder.

4- İnatlaşmadan bilgi için tartışmak caizdir.

5- Alim olan kişinin daha alim birisinden ilim öğrenmesi ve onun peşinden gitmesi normaldir.

6- Âlim olan insana karşı edepli davranmak, ona saygı göstermek ve yeri geldiğinde usulüne uygun soru sormak gerekir.

7- Zahiri anlaşılmayan söz, fiil ve hareketler yorumlanabilir.

8- Aksi ortaya çıkıncaya kadar zahire bakarak hüküm vermek.

9- Verilen söze bağlı kalmak ve sözün tutulmaması halinde özür dilemek gerekir.

10- Dua ve ahiretle ilgil diğer işlere kişinin kendisinden başlaması tercih edilirken, dünyalık işlerde başkasını öne almak ve tercih etmek daha iyidir.

11- Alçak gönüllü olmayı teşvik etmek.

12- Bilgi yetersizliğinden bazı hikmetlerini aklımız kavramasa bile, şeriatın getirdiği ve kesin olan her şeyi tam kabullenmek, inanmanın gereğidir.<sup>[197]</sup>

13- İhtilaf durumunda bilenlere başvurmanın gerekliliği.

- 14- Doğru olan vahid haberle amel edilebilir.<sup>[198]</sup>
- 15- Daha sonra belirteceğimiz pek çok delilden hareket edilerek Hızır'ın peygamber olduğunun kabul edilmesi.
- 16- Yüce Allah mülkünde dilediğini yapar ve varlıklar hakkında dilediği kararı verir.
- 17- Hızır, Hz.Muhammed peygamber olmadan önce ölmüştür. Daha sonra bu konu üzerinde duracağız.
- 18- Kendini beğenmişlikten uzak olarak bir alimin ihtiyaç halinde çevresindekilere "Benden sorunuz" demesi caizdir.
- 19- Ölmüş ve tuzlanmış olan balığın canlanması, dirilişin olacağına bir delilidir.
- 20- Hz.Musa'nın yanında bulunan ve yardımcısı olan genç, Yuşa' Ibn Nun'dur.
- 21- Hizmet eden kişinin, hizmet ettiği kişiye itaat etmesi gerekir.
- 21- Unutan kişiyi mazur görmek gerekir. Çünkü kasten unutmamıştır.
- 22- Müslüman olmayan bir kişiden bağış alınabilir.
- 23- Müslümanın hastalık, fakirlik, yorgunluk gibi durumları nı bildirmesi caizdir.
- 24- Allah için yapılan yolculukta Allah yardım eder.
- 25- Misafirlik, yiyecek ve azık istemek caizdir.

26- Birinci durumda özür geçerli olur, ikincisinde ise delil göstermek gerekir.

27- Allaha karşı saygılı olmak ve onun için sevimsiz olan sözcükleri kullanmaktan sakınmak gerekir.<sup>[199]</sup>

**Hiz. Musa'nın Beraberindeki Genç,Yûşa' İbn Nun'dur:**

Yüce Allah "Musa, gencine demişti" buyurmaktadır. Bu genç Yuşa İbn Nun'dur. Bunu Rasulullahın hadisinden öğreniyoruz. Çünkü hadis belirtmeseydi, kendimizden belirlemez ve Kur'anın belirtmediği şeyler üzerinde durmazdık. Buhari ve Müslim'in İbn Abbas'tan rivayet ettikleri hadisi daha önce belirtmiştik. O hadiste Hiz.Musa'nın genci ile ilgili şöyle denilmektedir: "Gitti, genci de onunla beraber gitti.O da Yuşa İbn Nun'dur. Musa kova içinde bir balık aldı ve genci ile beraber gitti."

Yuşa İbn Nun, Hiz.Musa'nın yanındaki gençti.Bazı tefirciler HizMusa'ya yakınlık derecesinden söz etmişler ve değişik şeyler söylemişlerdir. Bazıları ise Musa'nın hizmetçisi veya kölesi olduğunu söylemiş ve bunu söylerken Kur'anın "Musa gencine söyledi" sözüne dayanmışlardır. Çünkü "genç" sözü, hizmetçi köle için de kullanılır, demişlerdir.

Halbuki işin daha basit olduğunu ve ayetin söylediklerini söylemediğini görüyoruz, kaldı ki genç sözcüğünün hizmetçi köleden başkası için kullanılmadığını kim söylemiştir? Rağb

İsfahani Müfredat kitabında şöyle der: "Feta.taze genç demektir.Dişisi Fetat olup masdarı Fetaun gelir.Hem köle, hem cariyeye için kinaye olarak kullanılır."<sup>[200]</sup>

Bu sözcük normal olarak Ömrünün baharında olan taze genç için kullanılır.Köleler için kullanılması ise,kinaye ve mecazdır.Mesela Kur'anı Kerim Hz.İbrahim için Feta kelimesini kullanmaktadır. "İbrahim denen bir gencin onları andığını duyduk,dediler"<sup>[201]</sup>

Ayetten anlaşıldığı gibi,Yuşa İbn Nun bu yolculukta Hz.Musa'ya eşlik ettiğinde henüz gençliğinin baharında idi. Yuşa İbn Nun için Genç kelimesinin kullanılmasının bir esprisi daha vardır.O da kölenin efendisine itaat edip uyduğu gibi, Yuşa' İbn Nun'un Hz.Musa'ya itaat edip uyduğuna işaret etmektir. Gencin Hz.Musa'ya izafe edilmesi de, onu onurlandırmak ve değer vermek içindir. En büyük peygamberlerden olan Yüce bir peygambere arkadaş olmak, tabi ve hizmetçi olmaktan daha onurlu ve erdemli ne olalilir!<sup>[202]</sup>

### **Yûşa' İbn Nûn Peygamber Midir?**

Kimi tefsirciler Yuşa İbn Nun'un peygamber olduğunu söylemiştir. Bunu da herhalde peygamber olduğunu söyleyen İsrail oğullarından almışlardır. Hz.Musa'nın ölümünden sonra Yuşa İbn Nun'un İsrail oğullarına liderlik yaptığını, onlarla

Filistin'e girdiğini ve Kudüs'ü fethettiğini söylerler. Halbuki bu onun peygamber olduğunu göstermez.

Başkaları da Müslim'de geçen hadise dayanarak peygamber olduğunu söylemişlerdir. Hz. Peygamber'in şöyle dediği Ebu Hureyre'den rivayet eder.

"Peygamberlerden biri savaşa çıktı. Halkına şöyle dedi: Evlenecek olup da henüz evlenmemiş, bir ev yapıp henüz çatısını çakmamış, koyun veya gebe hayvan satın alıp da doğurmasını bekleyen kişiler benimle gelmesin. Savaşa çıktı ve ikinci namazına yakın bir vakitte köye yaklaştı. Güneşe, Sen memursun, ben de memurum. Aliahım, onu benim için biraz geciktir, dedi. Allah ona zafer verinceye kadar güneş onun için ertelendi"<sup>[203]</sup>

Bu hadis, Yüce Allahın kendisi için güneşi durdurduğu peygamberin adını vemediği için biz de adını

veremiyoruz<sup>[204]</sup>. Yuşa'nın peygamberliği konusunda susmanın, kabul veya red etmekten daha iyi olduğunu düşünüyoruz. Peygamberdir, dersek, peygamber olmayabilir. O zaman peygamber olmayan birini peygamber yapmış oluruz. Peygamber değildir, dersek, peygamber olabilir. O zaman peygamber olan birinin peygamberliğini inkar etmiş oluruz. Onun için en sağlıklı yolun, peygamber olup olmadığı konusunda bir şey söylememektir.<sup>[205]</sup>

### **İsrailoğularının Hayatında Yuşa İbn Nun'un Rolü:**

Yuşa İbn Nun için söylenenler, Hz.Musa'dan sonra İsrailoğullarına liderlik yaptığı,saiih,mümin ve takva sahibi bir adam olduğu, cihad ve savaş konusunda Allahın hükümlerine uyduğu ve Müslümanların gözünde Hz.Ebu Bekr'in konumu gibi bir konuma sahip bulunduğundan ibarettir.

İsrailiyat haberler, Yuşa İbn Nun'la ilgili ve uydurma düşmanla savaşması, Eriha ve Kudüs gibi Filistin şehirlerini fethetmesi konusunda uydurma bir sürü mitolojiler anlatmaktadır.Halbuki tümü yalan, uydurma ve mitolojidir. Araplardan kimi insanlar bu yalan ve mitolojilere inanmış, bu sebepten Yuşa'yı zulüm, katılık, barbarlık,terör ve bozgunculukla suçlamış, ondan nefret ederek kötülenişlerdir. Halbuki Yuşa'nın bütün bu söylenen ve iddia edilen şeylerden uzak olduğu, salih, mücahit, adaletli ve Allaha davet eden bir insan olduğunu düşünüyoruz.<sup>[206]</sup>

### **Nevf el-Bikali Kimdir?**

Az önce, Said ibn Cubeyr'in, : "Ey Abbas'ın babası! Canım sana kurban, Küfe'de Nevf el-Bikali adında masalcı bir adam var, Hz.Musa'nın, Hızır'ın arkadaşı olan Musa değil, İsril oğullarının peygamberi olan Musa olduğunu iddia ediyor, ne dersin?" diye Nevf el -Bikali'yi Abdullah ibn Abbas'a

sorduğunu ve ibn Abbas'ın "Yalan söylüyor Allahın düşmanı" dediğini nakletmiştik.

Her halde Nevf el-Bikali'nin böyle söylemesinin iki sebebi vardır;

**a-** Hızır'ı peygamber veya veli de kabul etsek, Rasul bir peygamber olan Hz.Musa'nın kendisinden daha aşağı olan Hızır'dan öğrenmesinin imkansızlığı.ileride Allahın izniyle bu şüpheyi cevap vereceğiz.

**b-** Bu bilgileri israiliyat haberlerden almış ve Allahın kelimini bu israiliyatla tefsir etmiştir.

Nevf denilen bu adam, yahudi iken müslüman olan Ka'bulahbar'la sıkı bir diyaloga sahipti.Yemen'de Bikal kabilesine mensup olup Ka'bulahbar'ın dul aldığı eşinin oğlu idi.<sup>[207]</sup>

Bilindiği gibi Kabulahbar yemen yahudilerinden bir yahudi idi. Hz.Omer zamanında müslüman olmuştur. Onun şahsı, bilgisi,verdiği haberler ve bu haberleri israiliyyattan alması, Allahın kelimini o bilgilerle tefsir etmeye çalışması konusunda alimler çok şeyler söylemiş ve eleştirmişlerdir.

Nevf el-Bikali de bu haberleri her halde babalığı Ka'bulahbar'dan almıştır. Onun için Hz.Musa'nın Hızır'la beraberliğini red etmiş ve bu beraberliğin İsrail oğullarından Musa denilen başka bir kişi ile olduğunu iddia etmiştir.

Nevf el-Bikali'nin bu tavrı, Kur'anın yer vermediği yabancı ön bilgilerle Kur'ana yaklaşması, öncekilerin haberleriyle onu tefsir etmesinden kaynaklanmaktadır. Halbuki bu metod yanlış olup sonuçta yanlış ve tefsirde kötü sonuca götürür.

Ashap, Kurbanı tefsir ederken, anlamlarını ortaya çıkarır ve hükümlerini ortaya koyarken, öğrencilerine de öğretirken bilimsel sağlam metod üzerinde son derece özen gösterir ve ona bağlı kalmaya çalışırlardı. Bu metoda aykırı davranan herkese de şiddetle karşı çıkarlardı. Bu şiddetli karşı çıkış, İbn Abbas'ın Nevf el Bikali için kullandığı "Yalan söylüyor Allanın düşmanı" sözünde açıkça ortaya çıkmaktadır.

İbn Abbas'ın bu sözünü açıklayan İbn Hacer şöyle der:Yalan söylüyor Alahın düşmanı sözleri, şiddetle karşı koymak ve söylenenleri doğrulamayı önlemek içindir.<sup>[208]</sup>

Doğrusu, Nevf ne yalan söylüyor, ne de Allaha düşmanlık yapıyordu. Çünkü dinine bağlı bir müsümandı. Ancak söyledikleri Kur'ana yaklaşımda bir yanlış ifade ediyordu.Yani Kur'ana yaklaşımı yanlıştı. Onun için İbn Abbas onu şiddetle azarlamıştır.<sup>[209]</sup>

#### **Musa'nın Arkadaşı, Hızır'dır:**

Hızır'ın buluşmak için gittiği salih kul Hızır'dır. Adı Kur'anda belirtilmediği halde, sahih hadislerde açıklanmıştır. Buhari ve Müslim'in rivayetlerinde Rasulullah onun adını



belirtmiştir. Sahih hadisler adını belirtmeseydi, biz de adı üzerinde durmaz ve Kur'anın belirsiz bıraktıklarındandır, deyip geçerdik.

Hızır, adı verilmesinin sebebine gelince; Buhari, Rasulullahm şöyle dediğini Ebu Hureyre'den rivayet eder: "Hızır adı verilmiştir. Çünkü üzerine oturduğu beyaz pösteği, kalktıktan sonra dalgalanan yeşil ota dönüşmüştür."<sup>[210]</sup> Öyle görülüyor ki üzerinde oturduğu kuru ot kaplı yerin veya pösteğinin yeşil olması, tercih edilen ve peygamber olduğunu söyleyen görüşe göre onun mucizelerinden biridir.

Kuru otlar kaplı bir toprak parçasına veya pösteğe oturduğu, oturunca oranın canlandığı ve yeşil otlar dolarak dalgalandığı, yani orada yeşil otların bittiği anlaşılmaktadır. Onun için yeşil ve yeşillikten gelen bir isim olan Hızır adıyla anılmıştır. Hızır adı verilmesinin başka sebepleri belirtiliyorsa da, onları üzerinde durmaya değer bulmuyoruz. Çünkü bunlar sabit olmadığı gibi, bize sahih hadislerle de gelmiş değildir. Onun için bu hadislerle yetiniyor, uydurma ve zayıf şeylere iltifat etmiyoruz.<sup>[211]</sup>

#### **Hızır'ın Hayatında Belirsizlikler:**

Hızır'ın kim olduğu konusunda bir şey söylemiyoruz. Kur'an bize sadece Kehf suresinde Hz.Musa ile yaptığı yolculuktan söz etmektedir. Sahih hadisler de Hz.Musa ile

beraber yaptığı yolculukla ilgili Kur'anın söylediklerinden farklı fazla bir şey söylememektedir. Hayatının ayrıntıları, soyu, yolculuktan önce ve sonra ne iş yaptığı konuları sahih kaynaklarda belirtilmemiştir.

Hızır'ın soyu, sopu, doğumu, çocukluğu ve gençliği hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Hangi millette yaşadığı, israiloğullarından veya başka bir miiiletten olup olmadığı ve nerede ikamet ettiğı, Hz.Musa ile geçen yolculuğundan sonra ne olduğı konusunda da hiçbir bilgimiz yoktur. Hz.Musa'dan ayrıldıktan sonra nereye gittiğı, nerede kaldığı, ne kadar yaşadığı, nerede Öldüğü, nasıl öldüğü ve nerede gömüldüğünü Allahtan başkası bilmez.

Bütün bu şeylerin cevabı yoktur. Çünkü kesin ve sahih kaynaklarda belirtilmemiştir. Haber yayan ve masal anlatanların bu işlerden çokça söz ettikleri, açıklamaya çalıştıkları ve değişik şeyler anlattıkları doğrudur. Ancak bu konuda bütün söylediklerini şüphe ile karşılıyoruz ve onaylamıyoruz. Çünkü bu bilgileri sahih olmayan kaynaklardan ve özellikle İsrail oğullarının haber, masal ve mitolojilerinden almışlardır. Hızır'ın hayatı konusunda Kur'an ve sünnette verilen bilgiler ashaba yeterli geldiğı gibi bize de yeterli gelmektedir. Belirtilmeyen şeyleri belitmeye çalışmıyoruz.<sup>[212]</sup>

### **Tercih Edilen Görüşe Göre Hızır, Peygamberdir:**

Hızır'ın peygamber olup olmadığı konusunda alimler arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bir grup peygamber

değil, veli olduğunu söylemiştir. Velinin peygamberden daha üstün olduğu iddialarına delil göstermek için tasavvufçuların bir kısmı da veli olduğunu ileri sürmektedir. Mesela tasavvufçulardan biri şöyle der: "Peygamberlik makamı bir yerde olup rasulün biraz üstünde, velinin altındadır."<sup>[213]</sup>

Bu görüşe göre veli en üst makamdadır. Nebi ondan sonra gelir. Rasul ise, makamların en aşağısındadır. Allah ve peygamberleri bu saçmalıklardan münezzehtir.

Tefsirci, usulcü, tarihçi ve hadisçilerden oluşan alimlerin çoğunluğu ise, Hızır'ın peygamber olduğunu belirtir, açıkça peygamber olduğunu söyleyen bir hadis olmamakla beraber Hz. Musa ile geçen öykünün seyrinden peygamber olduğunun anlaşıldığını söylerler.<sup>[214]</sup>

### **Hızır'ın Peygamber Olduğunun Delilleri:**

Hz. Musa ile geçen öyküsünden alınan ve peygamber olduğunu gösteren delilleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Yüce Allahm "Katimizden kendisine rahmet verdiğimiz kullarımızdan bir kul buldu" sözünde geçen, rahmet peygamberlik rahmetidir ki Allah onu Hızır'a vermiştir. Nitekim Hz. Musa'ya gördüğü olayları yorumlarken Hızır, kendisine

verilen rahmetin peygamberlik olduğunu vurgulamış ve "Rabbinden bir rahmet'sözünü kullanmıştır.Yani her üç işi de rabbinden bir rahmet olarak yaptım, demiştir.

2- Yine Yüce Allah onun için "Kendisine katımızdan (ledunni) ilim öğrettik" buyurmaktadır. Yüce Allah ona bazı işlerin arka planını görmesini sağlayan bilgi vermiş ve gizli yanlarını ona bildirmiştir.

Ayetteki ledunni ilim, peygamberliktir. Yoksa, tasavvufçuardan bazılarının anladığı gibi ilham yolu ile gelen batın ilmi değildir.

3- Hz.Musa ona "Sana verilen ve beni hayra yöneltecek bilgidene bana öğretmen için sana uyabilir miyi?" demiştir.

Peygamber olmasaydı, Musa ondan öğrenmek istemez ve bu usiupla ona seslenmezdi. Kendisine bu derece teslimiyet gösterip ondan bu ricada bulunduktan sonra onunla Hızır arasında şu konuşma geçmiştir: "Doğrusu, benim yaptıklarına sabretmeye dayanamazsın. Bilgice kavrayamadığın bir şeye nasıl dayanabilirsin?

Allahm izniyle beni sabredenlerden bulacaksın, senin hiçbir işine karşı başkaldırmayacağım, dedi.

O da, o halde bana uyacaksan, ben sana anlatmadıkça herhangi bir şey hakkında bana soru sormayacaksın, dedi. Ve gittiler"

4- Peygamber olmasaydı, korunmuş (masum) olmazdı.Bu da bazı işlerinde yanlış yapma ihtimalinin olması demektir.Korunmuş olan bir peygamber, korunmamış olan bir kişiden nasıl bilgi öğrenir ve ona nasıl tabi olabilir? Herhangi bir işte yanılacak olursa, peygamber ona nasıl uyacaktır? Musa'nın ona uyması, ona bağanması, ondan öğrenmesi ve ona itaat etmesi, Hızır'ın yaptığı işlerde masum olduğunu gösterir. Masum olmak da sadece pegamber içindir.

5- Hızır'ın çocuğu öldürmesi peygaber olduğunu gösterir. Çünkü haklı olmadıkça insanı öldürmek caiz değildir. Peygaber olmasaydı ve kendisine bildirmeseydi, çocuğun kafir olduğunu bilememzdi. Nitekim beraberindeki Musa , peygamber oduğu halde çocuğun kafir olduğunu bilmemiştir. Öldürmesinin sebebini Musa'ya açıklaren, kafir olduğu için öldürdüğünü söylemesi de Allahm ona kafir olacağını bildirdiğini ve öldürmesini emrettiğini gösterir.

6- Yaptığı işlerin yorumunu yaptıktan sonra Hızır'ın Hz.Musa'ya "Ben bunları kendiliğimden yapmadım" demesi de peygamberliğini gösterir. Ben bu işleri kişisel kararım olarak yapmadım, bilakis bunları yapmamı Allah bana emretti, demiştir. Bu rabbani emir de vahiy yolu ile olmuştur.

7- "İnsanların en bilgini benim" diyen Hz.Musa'ya Yüce Allanın "iki denizin birleştiği yerde bir kul senden daha

bilgindir" demesi de Hızır'ın peygamber olduğunu gösterir. Bu işlerde Hızır, Hz. Musa'dan daha bilgilidir. Bir velinin Peygamberden daha bilgili olması ise mümkün değildir.

8- Hızır'ın Hz. Musa'ya "Allah bana bir ilim vermiştir, sen onu bilmiyorsun, Allah sana da bir ilim vermiştir, ben onu bilmiyorum" demesi de peygamberliğini gösterir. Çünkü açıkça Allahm kendisine bilgi verdiğini söylemektedir. [\[215\]](#)

#### **Hızır'ın Peygamber Olmadığını Söyleyen, Kafir Olmaz:**

Alimlerin çoğunluğunun Hızır'ın peygamber olduğunu gösteren delillerinin dinin açık hükmü (nas) değil, içtihadı deliller olduğunu görüyoruz. Yani Peygamber olduğunu Kur'an açıkça belirtmiş değildir.

Bu demek değildir ki sözkonusu deliller doğru değildir. Aksine Kur'an bu delillere işaret etmekte ve sezdirmektedir. Ancak Hızır'ın peygamberliği deliller' değerlendirilerek kararlaştırılmış içtihadı ve zanni olduğundan peygamberliği üzerinde alimler icma etmemiştir. Yani bu konu içtihad konusudur. Konu içtihadı ve zanni olup ihtilaflı olduğundan Hızır'ın peygamber olmadığını söyleyenler kafir olmaz, sadece alimlerin çoğunluğunun görüşüne katılmamış olur. Kendi görüşleri de doğru olabilir. Halbuki İlyas, Yunus, Süleyman, Muhammed gibi Kur'an ve sahih hadisle kesin olarak

peygamberligi sabit olan birinin peygamberliğini inkar edenler kafir olurlar . [\[216\]](#)

### **Hızır'ın Şu Anda Yaşadığını Söyleyenlerin Yanılgısı:**

Kimi müslümanlar Hızır'ın yaşamakta oduğu, suyundan içenlerin ancak kıyamet saatine yakın öldüğü hayat pınarından içtiği,Hız. Muhammed'in zamanına yetiştiği, şu anda yaşadığı ve kıyamet saatine kadar yaşayacağını iddia ederler.

Hayatıyla ilgili bir sürü rivayet,masal,söylenti, mitoloji ve hurafeler anlatırlar. Hız.Muhammed'le, Ebu Bekir, Ömer, Ali, Osman ve Ömer İbn Abdulaziz'le görüştüğü, zahid, abid ve tasavvufçu pekçok kişi ile buluştuğu, çöl, vadi ve ıssız yerlerde dolaştığı, ıssız yerlerde ibadete çekilmiş kişilere görünüp onları yedirip içirdiği, onlarla konuştuğunu söylerler, hayatı ile ilgili masal, hurafe, söylenti ve mitolojileri en çok rivayet edip anlatanlar da tasavvufçulardır.

Hız.Muhammed'den sonra Hızır'ın yaşadığını alimlerden Nevevi, İbnu's-Salah, Süheyli ve başkaları söylemişlerdir. Nevevi şöyle der:

"Alimlerin çoğu Hızır'ın yaşamakta olduğunu ve aramızda bulunduğunu söylerler.Tasavvufçular, salih kişiler ve marifet sahipleri bu konuda ittifak etmişlerdir.Onu görmeleri, beraber oturmaları, ondan almaları, karşılıklı soru ve cevaplan,

iyilik yerlerinde ve şerefli makamlarda bulunduğu, yaygın ve sayılamıyacak kadar çoktur.

İbnu's-Salah Fetvalarında şöyle der; Alim ve salih kişilere göre o yaşıyor, halk da onların bu görüşüne katılıyor. Sadece bazı hadisçiler böyle olduğunu kabul etmiyor."<sup>[217]</sup>

Bu grup alimler birtakım rivayet, söylenti ve hadisleri delii gösteriyorsa da, dayandıkları rivayetlerin hiçbiri sahih değildir. Bu rivayetlerin tümü ya zayıf, ya uydurma olup hiçbiri sahih derecesine ulaşmamaktadır. Onun için Hz.Muhammed'in peygamberliğinden sonra da Hızırın yaşadığını iddia eden Süheyli'ye cevap veren Ebu'l-Hattab İbn Dihye'den İbn Hacer şunları nakletmektedir:

"Suheyli'nin gösterdiği rivayetlerin hiçbiri doğru değildir.Hızırın, Kur'anda belirtildiği gibi, Hz.Musa dışında hiçbir peygamerle görüşmesi de sabit değildir. Hayatı hakkında söylenenlerin hiçbiri alimlerin ittifakı ile değildir. Bunları sadece ya bilgisiz olduğundan veya hadisçiler tarafından bilindiğinden, dayanağını ve sebebini belirtmeden haberleri rivayet edenler söylerler.

Şeyhlerden gelen söylentilere ise, şaşmamak mümkün değildir. Tanımadığı biri ile görüşüp"Ben şu kişiyim" dediğinde, onu tasdik eden kişinin aklına şaşarım!"<sup>[218]</sup>



İbn Kesir de el-Bidaye ve'n-Nihaye kitabında şu anda yaşamakta olduğuna dair rivayet, haber ve söylentileri belirttikten sonra şöyle der:" Şu anda yaşadığını iddia edenler bu rivayet ve masallara dayanıyorlar. Merfu dedikleri bu hadislerin tümü çok zayıf olup dinde hiçbir delil olamaz.Hikayelerin çoğunun senedi de zayıftır.Olsa olsa, yanılmaktan korunmuş olmayan sahabi ve başkalarından nakledilmiş olabilir.

Ebu'l-Farac Ibnu'l-Cevzi "Ucaletu'l-Muntazir fi Şerhi Haleti'l-Hadir" adlı kitabında bu konuda belirtilen merfu hadisleri incelemiş ve hepsinin uydurma olduğunu belirtmiştir.Ashab, tabiin ve onlardan sonraki kişilerden rivayet edilen haberleri de incelemiş ve ya içerik olarak bozuk yahut sahipleri belirsiz kişiler olduğundan senedlerinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Bu konuyu güzel incelemiş ve doyurucu bir şekilde eleştirmiştir."[\[219\]](#)

**Hızır,Hz.Muhammed Peygamber Olmadan Önce Ölmüştür:**

Araştırmacı alimler Hızır'ın Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önce yaşayıp öldüğünü belirtirler. Ne kadar yaşadığını,nerede ve ne zaman yaşadığını, nasıl öldüğünü sadece Allanın bildiğini, bu konuyu aydınlatan sahih hiçbir hadisin bulunmadığını söylerler. Kiyamet saatinin

kopmasına yakın bir zamana kadar yaşayacağını söyleyen cahil kişilerin söylediklerini tümünden red ederler. Çünkü bu konuda kabul edilebilecek sahih hiçbir delil yoktur.

Hızır'ın öldüğünü söyleyen alimlerden Buhari, İbrahim el-Harbi, İbnü'l-Cevzi, İbn Kesir gibileri sayabiliriz. İbn Hacer Askalani yukarıda adı geçen kitabında bu görüşe taraftardır. Alimler öldüğünü söyleyen görüşün doğruluğunu gösteren deliller getirmişlerdir. İbn Kesir bu delilleri özetle şöyle sıralamaktadır:

1- Yüce Allanın "Senden önce hiçbir kimseye bu dünyada ebedilik vermedik.Sen öleceksin de onlar ebedi mi kalacaklardır?"<sup>[220]</sup> buyruğu. Ayet, yer yüzünde hiçbir insanın ebedi kalmayacağını belirtmektedir. Hızır da bir insandır ve ayetin kapsamı içindedir.Yer yüzünde herhangi bir kimsenin ebedi yaşayacağını söyleyen sahih hiçbir hadis de yoktur.

Bir insanın kıyamete kadar yaşaması, yüce Allanın "Herkes ölür"(Âli İmran,185, Enbiya,35, Ankebut,57) gibi ayetlerinde belirttiği yasına aykırıdır. Hiçbir kimsenin bu yasanın dışında olduğunu da söylememiştir. Onun için Hızır'ın ölmediğini söylemek, Kur'anın açık ve kesin ayetleme aykırıdır.

2- Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Allah peygamberlerden söz almıştı; And olsun ki size kitap ve hikmet verdim, sizde olanı doğrulayan bir peygamber gelecek,

ona mutlaka inanacaksınız ve mutlaka yardım edeceksiniz, evet deyip bu sözü kabul ettiniz mi?" demişti. Evet, demişlerdi de, "Şahit olun, ben de sizinle beraber şahitlerdenim" demişti."<sup>[221]</sup>

Ibn Abbas, ayetin anlamı ile ilgili şöyle der: Yüce Allah, Muhammed peygamber olarak gönderildiğinde yaşadıkları taktirde mutlaka ona iman edip destekleyeceğine dair her peygamberden söz almıştır. Muhammed peygamber olarak gönderildiğinde kendileri hayatta olursa,ona inanıp destekleyeceklerine dair ümmetlerinden de söz almalarını emretmiştir.

Hızır ya nebidir veya velidir. Her iki durumda da Hz.Muhammed'e iman etmekle yükümlüdür. Acaba Hz.Muhammed'e gelip müslüman olmuş, biat edip kendisine uymuş mudur?

3- Hızır'ın peygamber olduğu görüşü tercih edildiğine göre, Hz.Muhammed zamanında yaşamış olsaydı yapacağı en şerefli iş, ona gelip işbirliği yapması olurdu. Halbuki hızır böyle bir şey yapmamıştır. Çünkü Hz.Muhammed peygamber olduğu zaman Hızır ölmüş ve toprak olmuştu.

4- Hızırın Hz.Peygamberle bir araya geldiği,arkasında namaz kıldığı, savaşlarda onun yanında savaştığı sahih hiçbir hadiste belirtilmemiştir. Yaşasaydı gelip bunları yapardı.

5- Rasulullah, Bedir savaşında müslümanlara zafer vermesi için Allaha dua edeek şöyle dedi: "Allahım! Bu topluluğu yok edersen, yer yüzünde artık sana ibadet edilmeyecektir" O toplulukta Ebu Bekir, Ömer, ashabın seçkinleri,Cebrail ve seçkin melekler de vardı. Hızır hayatta olsaydı,onlarla beraber olmak onun için en üstün makam olurdu.

6- Birileri Hızırın o savaşlarda Hz.Muhammedin yanında olduğunu, ancak insanlardan kimsenin onu görmediğini iddia edebilir. Fakat bu iddia geçersiz ve dayanaksızdır.Çünkü böyle bir şey hayal, kuruntu ve iddiadan ibarettir.ispatı kesin delil gerektirir.

7- Hızırın gizlenmesi, dağlara, mağaralara ve ıssız çöllere gitmesinin ne anlamı vardır? Niçin insanlar arasında yaşamıyor, onlarla beraber cuma ve diğer namazları kılmıyor? Bu nitelikler bir peygambere yakışır mı?

8- Hayatta olsaydı insanlar arasında bilgiyi yaymak ve öğretmekle, rasulullahın hadislerini bildirmekle, onlardan zayıf ve sağlam olanları ayıklamakla, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamakla yükümlü olurdu. Halbuki bunların hiçbiri olmamıştır.

9- Muslim, Abdullah İbn Ömer'den şöyle dediğini rivayet eder: Rasulullah ömrünün sonlarında bir gece bize yatsı

namazını kıldırdı. Selam verdikten sonra kalktı ve şöyle dedi: Bu gece düşündüm de, yüz yıl sonra yer yüzünde yaşayanlardan hiçbir kimse kalmayacaktır."

İbn Ömer derki; Halk Rasulullahın bu sözünü yanlış anladılar ve bu hadislerde neden yüzyıldan söz ettiğini kavrayamadılar. Rasulullah "Bugün dünyada yaşayanlardan hiçbir kimse kalmayacaktır" dedi.Yani bu asrın geçeceğini söylemek istedi."<sup>[222]</sup>

Müslim, Cabir İbn Abdîlâh'dan şöyle dediğini rivayet eder: "Rasulullahın ölmeden bir ay önce şöyle dediğini işittim: Bana kıyamet saatini mi soruyorsunuz? Onu sadece Allah bilir.Allaha yemin ederim ki yer yüzünde nefes alıp veren kimse yoktur ki yüz yıl sonra yaşamış olsun."<sup>[223]</sup>

Hızır'ın zamanına kadar Hızır'ın yaşadığını kabul etsek-ki bu doğru değildir-bu hadislerin söylendiği andan itibaren yüz yıl içinde ölmüş olması gerekir.

Bütün bu delillerden sonra Hızır'ın hayatta olmadığını ve ancak Allanın bildiği bir zamanda Hz.Peygamberin peygamberliğinden önce öldüğünü söylüyoruz. Onun için Hızır'la ilgili örülen gerçek dışı bütün söylenti, uydurma, rivayet ve mitoloji ağlarının atılmasını istiyoruz."<sup>[224]</sup>

### **Ledunniî İlim Masalı:**

Kur'an Yüce Allanın Hızır'a katından bir ilim öğrettiğine işaret ederek şöyle der: "Yanımızdan ona bir rahmet verdik ve katımızdan kendisine bir ilim öğrettik". Hızır'ın bildiği bu bilgiyi Musa bilmediği için ona gelmiş ve kendisinden öğrenmek istemiştir.

Ancak kimi müslümanlar<sup>[225]</sup> "Ona katımızdan bir ilim öğrettik" sözlerinden Ledunni ilim masalını çıkarmış, onu bir sürü şeylere delil getirmiş.batıl ve mitolojik birtakım iddialarına temel yapmışlardır.

Tasavvufçular şariat ilmi ile ledun ilmi, zahir ve batın, şariat ve hakikat ayırımı yaparken bu ibareyi delil ve dayanak yapmışlardır. Tefsirci Alusi, "Ledunni ilmi kanıtlamada bu ayet onların temel dayanağıdır, ona hakikat ve batın ilmi adının verilmesi yaygındır" der.<sup>[226]</sup>

Tasavvufçu tefsirciler ledunni ilim hakkında, hakikat ve şariat, zahir ve batın ayırımı yaparken çok tuhaf şeyler anlatırlar. Bu ve başka ayetlerin tefsirinde hak batıl ayırımı yapmadan ağızlarına geleni söylerler.<sup>[227]</sup>

### **Muhayimî'nin Tefsirinden Bir Örnek:**

Bu ayeti tefsir ederken Ali İbn İbrahim Muhayimi "Tabsiru'r-Rahman ve Teysiru'l-Mennan" adlı tefsirinde şöyle der:

"ikisi bir kul buldu. Kullarımızdan olduğu ve büyüklüğümüzün göstergesi olduğu için mükemmelliğinin büyüklüğünü kavramak mümkün değildir. Çünkü ona yanımızdan bir rahmet verdik. O da yok olmayan şuhudi tecellidir. Onun için insan veya melek aracılığı olmadan birçok peygambere bile verilmeyen büyük bir ilim kendisine öğrettik.

Yuşa' ve bütün israiloğullarının tabi olduğu Musa, "bir insandan değil, ancak Allah veya meleklerden öğreniyor olsam da, rabbinden sana öğretilen ve zahir ehlinin hidayetinin üstünde olan doğru bilgilerinden bana

öğretmen için, bilgilerimin üstüne çıkarak senin bilgilerine uyayım mı? dedi. Kötü olduğu açık olan bazı işlerde hakkın sırlarını bilmek gibi.

Şöyle dedi: Bu bilgi, en ufak bir nazarla ortaya çıkanlardan değildir. Belki bazısı zahir ehlinin hemen karşı çıktığı ve güzelliklerini bir türlü kavramadığı kötü şekillerde de ortaya çıkmaktadır. O işlere karşı çıkmamak büyük bir sabır ister.

Şöyle dedi: Beraberimde olacağın için şu veys bu şekilde benden etkilensen bile, dayanamayacaksın. Çirkinliği açık olan ve bu çirkinliği örten güzelliği hakkında bilgi sahibi olmadığın bir iş karşısında nasıl sabredeceksin!

Musa şöyle dedi: Gizli şeyleri izlemek için sabır göstermeyen zahir ehlinden de olsam, sana uyararak ve sende etkilenecek huyumu yenmek suretiyle, Allanın izniyle beni sabredenlerden göreceksin. Çünkü sabretmezsem, sana başkaldırmış olurum. Gerçekte Allaha isyan olduğu halde görünürde Allaha itaat olarak görsem ve sana uyacak olsam, hiçbir işine karşı çıkmam.Çünkü tezkiye eden kişi hakkında çirkinliğe inanmak, Allahı suçlamak olur.

Bu söz, "Benimle bulunmaya dayanamazsın" sözüne cevap gibi olsa da, inşaallah demesine rağmen onunla bulunmaya sabredemedi.

Şöyle dedi: Bilgilerime uyacak olursan, karşı çıkmak bir yana, bana hiçbir şey sorma.Bu ilim soru ve cevap yolu ile cJeğil,fayd (taşma) yolu ile olur.Onu beklemek ve fayd yolu veya dil yolu ile de olsa, onda gizlenmiş şeyleri sana anlatıncaya kadar sabretmek gerekir."[\[228\]](#)

Tasavvufi tefsire bir örnek olması, ledunni ilim masalına inanması,zahir ve batın,şariat ve hakikat ayırımı yapması açısından Mehayimi'nin tefsirinden uzun bir parça almak zorunda kaldık. Sözlerine baktığımızda Kur'anın anlamlarını nasıl saptırdığını ve amacından nasıl uzaklaştırdığını, ledunni ilim ve ilahi fayd konusundaki batini tasavvuf anlayışına araç



yapmak için Kur'anın ifadelerini nasıl ıırından çıkardığını görürüz,<sup>[229]</sup>

### **Bursalı İsmail Hakkı'nın Tefsirinden Bir Örnek:**

Muhayimi'nin söylediklerinden, tasavvufun kutuplarından başka bir tefsircinin söylediklerine geçiyoruz. İsmail Hakkı "Ruhu'l-Beyan" adını verdiği bir tefsir yazmıştır. Hz.Musa ile Hızır olayını anlatan ayetleri tefsir edip "Kendisine katımızdan bir ilim öğrettik" ayetine geldiğinde ledunni ilimden söz etmiş ve şöyle demiştir:

"katımızdan" demiştir. Halbuki bütün ilimler onun katındandır. Bazıları insanların öğretmesiyle olduğu için onlara ledunni ilim denilmez. Ledunni ilim, kimsenin aracılığı ve bilinen yollardan bir yolla olmaksızın Allahm kaibe indirdiği ilimdir. Allanın kullara öğrettiği ve kulların onu Allahtan başkasından öğrenebildiği her ilim,ledunni ilim türünden değildir.Çünkü Allahtan başkasından öğrenilebilir.<sup>[230]</sup>

Katımızdan, demek, zatımızın ehadiyet makamı ve mertebesinden demektir.Onun için büyük tasavvufçular ledunni ilim lafzını, ibaresiz ve aracısız sadece Allahın öğretmesiyle meydana gelen bu batın ilmi için kullanmışlardır. Onun için onlardan biri "Onu harfsiz ve sessiz olarak öğrendik, yanhşsız ve eksiksiz okuduk" demiştir.

Yani sözlü öğretim veya sözlü okumtma yolu ile değil, ilahi fayd ve rabbani ilhamla öğrendik. Zahirî ile batîni ilim makamı, zahir ile batın gibidir. Çünkü zahir ilim şeriatın zahir ve şekline bağlı iken, batîni ilim, evin kapısı gibidir."<sup>[231]</sup>

#### **"Ledunni İlim" İddiasının Yanlışlığı:**

Kurtubî, tasavvufçuların ledunni ilim iddiasını çürüterek şöyle der:

"Hocamız imam Ebu'l-Abbâs şöyle der: Batınıyye zındıklarından bir topluluk seri ahkâmın gerekli olmadığını söyleyen bir yol izleyerek şöyle dediler: Şeriatın bu genel hükümleri geri zekâlı avâm insanlar içindir. Evliya ve özel kişilerin ise, bu hükümlere ihtiyacı yoktur. Onlar kalplerine doğandan sorumlu ve akıllarına gelen şeylerden mesuldür. Çünkü kalpleri bulanıklıktan arınmış, başka şeylerden boşalmıştır. Böylece onlara ilahi bilgiler ve rabbîni hakikatler yansımaktadır. Bununla kainatın sırlarını ve cüzîyyatın ahkâmını bilirler. Onun için şeriatın genel hükümlerine ihtiyaçları yoktur. Tıpkı Hızır'da olduğu gibi. Kendisine açılan bilgilerle yetinip Musa'nın sahip olduğu bilgilere ihtiyaç duymamıştır. Nitekim naklettikleri arasında "müftüler sana fetva verse bile, sen kalbine danış" denilmiştir.

Hocamız, Allah kendisinden razı olsun, şöyle der: Bu sözler zındıklık ve küfürdür. Bu sözlerin sahibi tevbe

ettirilmeden öldürölür. Çünkü ŗeriatları inkar eder. Ŗüphesiz Yüce Allah yasasını uygulamış ve hikmetini gerçekleştirmiş olarak hükümlerinin ancak insanlardan peygamberler yolu ile bilineceğini belirtmiştir.

Peygamberler yolu dışında Allahm hükümlerini bilmenin hiçbir yolu olmadığı kesin bir gerçek ve zaruri bir bilgi olduğu gibi, önceki ve sonraki alimlerin de ittifakıdır bu. Peygamberlerin yolu dışında Allahm hükümlerinin bilindiğı başka bir yol olduğunu ve peygamberlere ihtiyaç olmadığını söyleyen kişi kafir olur ve sorgusuz sualsiz, tevbe ettirilmeden öldürölür.

Böyle bir iddia aynı zamanda Hz.Muhammed'den sonra da peygamberin olduğunu söylemek olur. Çünkü hükümlerini kalbinden aldığı, kalbine gelenlerin Allahm hükümleri olduğu ve onunla amel ettiği, ayrıca bir kitap ve sünnete ihtiyacının bulunmadığını söyleyen kişi, kendisinin peygamber olduğunu söylemiş olur. Böyle bir söz, Hz.Muhammed'in "Ruhulkudüs kalbime üfledi" sözü gibidir."<sup>[232]</sup>

Advau'l-Beyan tefsirinin sahibi Ŗınkiti de ledunni ilim, fayd ve ilhamla ilgili tasavvufçuların iddılarını red ederek şöyle der:

"Yüce Allanın Hızır'a lütuf olarak verdiği rahmet ve ledunni ilim, vahiy ve peygamberliktir.Çünkü Hızır, Musa'ya

"Bunları kendimden yapmadım" demiştir. Allanın emri ise, ancak vahiy yolu ile bilinir ve vahiyden başka bilinmesinin hiçbir yolu yoktur. Zaten Yüce Allah bunu vahiyle sınırlandırarak "Deki, sizi 'ancak vahiy ile uyarıyorum"<sup>[233]</sup> demiştir.

İlke olarak velilerin iddia ettiği ilhamın hiçbir şekilde delil olamayacağı kararlaştırılmıştır. Çünkü korunmuş değildir. İlham alan kişinin aldığı ilhamın başkaları için değil, sadece kendisi için delil olduğunu tasavvufçuların

iddia etmesi ise, hiçbir delile dayanmayan geçeriz bir iddiadır. Yanılmaktan korunmuş (masum) olmayan bir insanın aklına gelenlere güven olmaz. Çünkü şeytanın hile ve kuruntularından emin değildir. Hidayet şeriata uymakla olur, yoksa akla gelen ve kalbe damlayan ilhamlara uymakla olmaz.<sup>[234]</sup>

Böylece anlıyoruz ki tasavvufçu olduğunu iddia eden cahillerin kendilerinin ve şeyhlerinin, Hızırın yaptıklarının Musa'nın sahip olduğu bilgilerin zahirine aykırı olması gibi, şeytanın zahirine aykırı da olsa, Allahın yanında hakka uygun olan batini bir yola sahip olduklarını iddia etmeleri ve hakkın zahire aykırı olan batında olduğunu söylemeleri zındıklıktır ve İslam dininden tümünden çıkmanın bir yoludur."<sup>[235]</sup>

Alusi de ledunni ilim iddialarını red etmek ve şeriatın hakikate aykırı olduğu iddiasını çürütmek için cevap verirken, tasavvufçulann şeyh ve alimleri kabul ettiği salih kimselerden bazı sözler nakleder. Örneğin, Abdulkadir Geylani'nin şu sözünü nakleder: "Bütün veliler sadece Allahın ve rasulünün kelimından alırlar ve sadece bunların zahiri ile amel ederler."

Tasavvufçulann piri Cuneydi Bağdadi'nin de şöyle dediğini nakleder: "Rasulullahın yolundan gidenlerin yolu dışında bütün yollar kapalıdır" "Kur'an ezberlemeyen ve hadis yazmayan kişilere bu ilimde uyulmaz. Çünkü ilmimizin çerçevesi Kitap ve sünnetle çizilmiştir"

Seri Sakatı de şöyle der: "Bir hükmün zahirine aykırı batın bir ilim iddia eden kişi yanılmış olur". Ebu Hasan Nuri de şöyle der: "Şeriat ilminin çerçevesi dışına çıkaran bir halin sahibi olduğunu iddia eden kişiden uzak dur. Açık bir hıfzın tanıklık etmediği bir hal iddia eden kişinin dininde yanlışlık olduğunu söyle". Ebu Said Harraz da şöyle der: ■'Kalpte doğan ve zahire aykırı olan her şey batıldır". Ebu'l-Abbas Dineveri de şöyle der: "Zahirin delilini, batını hüküm değiştirmez". Gazali de şöyle der: "Batının zahire aykırı olduğunu iddia eden kişi imandan çok, küfre yakın olur"

Alimlerin bu sözlerinden sonra şu kesin sonuca varıyoruz; Ayetin işaret ettiği ve Yüce Allahın Hızır'a öğrettiği ilim, vahiy

ve peygamberlik ilmidir. Tasavvuf çuların anlayışlarına göre ledunni ilim veya batın ilmi konusundaki iddiaları ise, geçersizdir, sapıklıktır, islam şeriatına ve Hz.Muhammed'in yoluna aykırıdır.<sup>[236]</sup>

### **Hz.Musa ve Hızır Öyküsünde Belirsizlikler:**

Hz.Musa ile Hz. Hızır öyküsünde belirtilmemiş (müphem) şeyler çoktur. Kur'anda veya sahih hadiste bunlar belirtilmemiştir. Öncekilerden birçok kişi bu belirsizlikleri belirtmeye, zamanı, yeri ve kahramanlarını açıklamaya çalışmış, bu konuda sahih ve kesin olmayan israiliyyat haberler, rivayetler ve söylentiler nakletmiş, belirtilmeyen şeyler hakkında alabildiğine ihtilaf etmişlerdir. Halbuki bu belirsizlikleri olduğu gibi bırakmamız gerekir. Çünkü onları açıklamak için elimizde sahih ve sağlam bir delil yoktur. Bu belirsizlikleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Öyküde anlatılan olayların geçtiği zaman. Acaba Hz.Musa'nın Mısırda halkı ile beraber olduğu zaman mı, yoksa Mısırdan çıktıktan sonra mı? Yahut Sina çölünde mi idiler veya Fîistine henüz mü girmişlerdi?

2- İki denizin birleştiği yer neresidir? Değişik ihtimaller olabilir. Akdeniz ile Kızıldeniz olabilir, Kızıldeniz ve Hint okyanusu olabilir, Akdeniz ve Atlas okyanusu olabilir, bunlardan başkası da olabilir.

3- Hz.Musa'nın yanındaki gençle beraber gittikleri kayanın ve pınarın yeri ve adı.

4- Hızır'la buluştukları yer.

5- Hz.Musa'm Hızır'la beraber gemiye bendiği yer ve geminin seyrettiği deniz.

6- Gemi sahiplerinin adı.

7- Hızır'ın Öldürdüğü çocuğun adı, anne babasının adı ve nerede oturdukları.

8- Gittikleri, halkından yemek istedikleri ve yiyecek alamadıkları kentin adı.

9- Hızır'm duvarı düzeltme şekli.

10- Bütün gemileri zorbalıkla alan kralın adı.

11- Define sahibi iki çocuğun ve babalarının adı.

12- Sahip oldukları definenin serüveni ve içinde nelerin bulunduğu.

13- Hızır'a giderken Musanın yanında bulunan Yuşa İbn Nun'un akibeti. Onlarla beraber mi gitti? Halkının yanına mı döndü? Yoksa iki denizin birleştiği yerde onları mı bekledi?

14- Hızır, Musadan nerede ayrıldı ve ne tarafa gitti? 15- Hz. Musa halkına nasıl ve ne zaman döndü?

Bütün bu konular belirsizdir.Araştırmak ve belirtmek için kendimizi yormayacağız. Açıklamak için söylenecek her söz bilimsel, metodlu ve dikkatli değildir. Doğru olmaktan çok

yanlışa daha yakındır.Hatta büyük çoğunluğu doğru değil, yanlış olur.Doğru olanı yanlıştan ayırmak da mümkün değildir. Bunları açıklamak için söylenecek sözlerin yanlışlığı, doğruluğundan daha fazladır. Onun için olduğu gibi belirsiz kalmasına, tefsir, tarih ve kıssa kitaplarında anlatılmış olsa da, açıklamak için söylenmiş bütün sözlere itibar edilmemesine çağırıyoruz.<sup>[237]</sup>

### **Hz.Musa ve Hızır Öyküsünde Sürprizler:**

Hz. Musa ve Hızır öyküsünde Hz.Musa'nın karşılaştığı kapalı çok şeyler olduğu gibi onu dehşete düşüren olağandışı birtakım olaylar da bulunmaktadır. Öyküde bu olaylardan ve kapalı şeylerden bazıları açıklık kazanmış olmakla beraber, bazıları sürpriz ve kapalı olarak kalmıştır. Onlardan şunları görüyoruz:

1- Balığın kovadan çıkıp denize girmesi. Yüce Allah Hz.Musa'ya tuzlanmış ve kızartılmış bir balığı kova içinde yanına almasını emretmiş, balığı yitirdiği yerde Hızır'ı bulacağını söylemiştir. Hz.Musa ve yanındaki genç uyurken, kovadaki tuzlanmış ve kızartılmış balığa o anda hayat pınarından bir damla su gelmiş, Allah ona ruh vermiş ve balık canlanmış, kovadan çıkarak denize dalmıştır. Böyle bir şey nasıl olabilir? Tuzlanmış ve kızartılmış ölü bir balık yeniden canlanıyor ve hayat buluyor! Şüphesiz bu olay Musa'yı ve



yanındaki genci şaşırtan olağandışı büyük bir olay olduğu kadar, her okuyucuyu da şaşırtan olağanüstü büyük bir olaydır.

Bu rabbani mucize Allahın sonsuz gücünü gösteren en büyük delillerdendir. Şüphesiz Allahın gücü herşeye yeter ve dilediğini yapır. O öldürür ve diriltir. Bu mucize aynı zamanda ölümden sonra dirilişin de bir delilidir. Tuzlanmış ve kızartılmış ölü balığı diriltip hayat veren Allah, kıyamet günü insanları da diriltmeye kadirdir.

2- Bahk canlanıp denize daldığında denizde görülmemiş şekilde bir yol açarak ilerlemiştir. Geçtiği yerde suda bir koridor açarak gitmiştir. Öyleki bir insan o açılan yoldan gidecek olsa, balığın gittiği yeri bulur. Nitekim yanındaki gençle beraber Hz.Musa da o yoldan gitmiştir.

3- Hz.Musa ve yanındaki genç balığı yitirdikleri eski yerlerine döndüklerinde beklenmedik bir şeyle karşılaştılar.Hızır'ın sırt üstü uzandığını ve bir örtü ile örtülü olduğunu gördüler.Hz.Musa ona selam verince, Hızır yüzünü açtı ve selamı aldı.Hızır bilinmeyen belirsiz bir yerden gelmişti.Hz.MUsa ve yanındaki genç onun nereden geldiğini bilmedikleri gibi, öyküyü izleyen bizler de nereden ve nasıl geldiğini, daha önce nerede yaşadığını bilmiyoruz. Bütün bildiklerimiz, oracıkta Hz.Msanın kendisiyle karşılaştığı gibi, bizim de ansızın kendisiyle karşılaşmaktan ibarettir.

4- Hz.Musa kendisinden bilgiler öğrenmek için kendisine eşlik etmek istediğini söyleyince, Hızır "benimle beraber olmaya dayanamazsın" diyerek sürpriz yapmıştır. Nitekim Öykünün akışı içinde de bunun böyle olduğunu görüyoruz. Çünkü Hz.Musa olup bitenler karşısında sabredip dayanamamıştır.

5- Hızır'ın Hz.Musa'ya yaptığı sürprizlerden biri de ücret ödmeden bindikleri geminin tahtalarından birini sökmesi ve gemiyi delmesidir. Hz.Musa onun bu yaptıklarına itiraz etmiş ve sabredemediğini bir daha göstermiştir.

6- Hızır'm yaptığı sürprizlerden biri de çocuklarla beraber oynayan suçsuz bir çocuğu öldürmesidir. Hz.Musa buna da itiraz etmiş ve yapılanlar karşısında dayanamadığını göstermiştir.

7- Hz.Musa'ya ve dolayısıyla bizlere Hızır'ın yaptığı sürprizlerden biri de, köy halkının Hz.Musa'ya ve dolayısıyla bizlere yaptığı sürprizdir.Yemek istemelerine ve misafir olduklarını söylemelerine rağmen, köy halkı onları misafir etmemiş ve yemek vermemiştir.

8- Hızır'ın Hz.Musa'ya yaptığı sürprizlerden biri de, yıkılmaya yüz tutmuş bir duvarı doğrultmasıdır.Hz. Musa kendilerini misafir olarak ağırlamayan ve bir yemeyi bile esirgeyen köy halkından bu doğrultma karşılığında ücret

isteyebileceğini, çünkü bu iyiliğe layık olmadıklarını söylemiştir.

9- Hz.Musa'ya ve öyküyü dikkatle izleyen bizlere Hızır'ın yaptığı en büyük sürpriz, Her üç işin üstündeki perdeyi açması, üzerindeki örtüyü kaldırması, yorumlaması ve yaptığı işlerin hak, doğru ve iyilik olduğunu belirtmesidir. Bu olayların üzerindeki örtüyü kaldırması ve yorumlaması şüphesiz bir sürpriz olmuştur.

10- Halkın gemilerine zorbalıkla el koyan ve Hızır deimeseydi zavallı bu insanların gemisini de alacak olan bu zorba kişiyi haber vermesi ve önceden bildiğini göstermesi de sürprizlerden biri olmuştur,

11- Hızır'ın öldürdüğü çocuğun geleceğinden haber vermesi, yaşayıp büyüdüğü taktirde kafir olacağını, Yüce Allahın anne babasına hem yarar, hem şefkat bakımından ondan daha hayırlı birini vermek istediğini bildirmesi de büyük bir sürprizdir.

12- Duvarın altında iki yetimin bir definesinin bulunduğunu bildirmesi de bir sürprizdir.Hızır iki çocuğun büyüüp definelerini çıkarması için duvarı doğrultmuştur.

13- Hızırın bilmediğimiz bir yere gitmesi de bir sürprizdir. Herhalde Hz. Musa da nereye gittiğini bilmemiştir.Yaptığı üç işin iç yüzünü göstererek yorumunu yaptıktan sonra Hz.Musayı

dehşet ve tuhaflık içinde bırakıp bilinmeyen bir yere gitmesi bir sürpriz olmuştur.

Öyküde Hızır bilinmeyen bir yerden gelmiş,öyküden sonunda da bilimeyen bir yere gitmiştir. Nereden geldiğini, nereye gittiğini bilmiyoruz. Kur'an ve hadiste burada anlatılanlardan başka bir bilgi de bulunmamaktadır.

Hızır ve Hz.Musa öyküsü bir nevi belirsizliğin, kapalılığın sürprizlerin, dehşet ve tuhaflığın öyküsüdür. Öyküyü her okuduğumuzda dehşetle ve tuhaflıkla karşılarız, olayların iç yüzünü ve sürprizlerin sırrını önceden bilmemize rağmen, her okuyuşumuzda etkileyici sürprizlerinden etkileniriz.<sup>[238]</sup>

### **İlim Öğrenmek İçin Yolculuk:**

Hz.Musa, genç arkadaşı Yuşa İbn Nun'a ne demişti? "Ben,iki denizin birleştiği yere ulaşmaya yahut yıllarca yürümeye kararlıyım, demişti". Burası da Yüce Allahın Hz.Musa'ya Hızır'ı bulacağını söylediği yerdir. Bu yolculuk yıllarca da sürse,iki denizin birleştiği yere gelinceye kadar yürümeye devam edecek.

Mz.Musa'nın bu sözlerinden ilim öğrenmek için yolculuk yapmak, bunun için olabilecek bütün engelleri aşmaya kararlılıkla çalışmak gerektiğini öğreniyoruz. İslam alimleri İlim öğrenmek için yolculuk yapmanın en güzel örneklerini vermiş, bunun için türlü sıkıntılar ve zorluklara katlanmış ve

sabretmişlerdir. Hicri beşinci asırda yaşamış olan Hnîb Bağdadi, Rasulullahm bir hadisini bile bulup tespit etmek için başka memleketlere yolculuk yapmış en meşhur alimleri "er-Rihletu fi Talebi'l-Hadis" adında bir eserle kitaplaştırmıştır. Bu kitap bir kaçyl Önce Dr.Nureddin İtir tarafından tahkik edilerek basılmıştır.

Günümüzde de Dr.Abdulfettah Ebu Gudde ilim tahsili için yolculuk yapan ve bu uğurda her türlü sıkıntı ve zorluklara sabreden islam alimlerinden örnekler topladığı bir kitap yazmış ve "Safahatun min Sabri'l-Ulema ala Şedadidi'l-tlmi ve ve't-Tahsili"<sup>[239]</sup> adını vermiştir.

Hız.Musa genç arkadaşına "Ben iki denizin birleştiği yere ulaşmaya yahut yıllarca yürümeye kararlıyım, dedi". Alimler yıllarca anlamındaki "Hukub" kelimesinin altmış ile yüz yıl arasında bir anlama geldiğini söylerler. Ancak en doğrusu, belirsiz uzun bir zaman anlamındadır. Bu anlam, Hız.Musa'nın genç arkadaşına söylediği "Yıllarca yürümeye kararlıyım" sözünde açıktır. Çünkü ne kadar yürüyeceğini belirtmemiş ve Hızırla buluşuncaya kadar yürümeye devam edeceğini söyleyerek bu süreyi belirsiz bırakmıştır.

Bu anlam Kur'amn, kafirlerin cehennemde uzun süre kalacaklarını belirttiği "Orada sonsuz kalacaklardır"<sup>[240]</sup>

sözünde de açıktır. Bu da sonu olmayan belirsiz bir süredir.Çünkü kafirler cehennemde sonsuz kalacaklardır.<sup>[241]</sup>

### **Balığı Unuttular:**

Kur'anı Kerim ikisinin unuttuğunu söylemiş ve "iki denizin birleştiği yere geldiklerinde balığı unuttular" demiştir. Halbuki gerçekte balığı unutan, genç arkadaşı Yuşa İbn Nun'dur. Musa, genç arkadaşından bir kova içinde balığı taşımasını istemiş ve balığı yitirdiğimiz anda bana haber ver, demişti.Yürüyüp kayaya vardıkları ve kovayı pınara yakın bir yere bırakıp uyudukları anda balığa sudan damlalar ulaşmış, balık dirilmiş, kovadan çıkıp hayret verici bir şekilde denizde yol almıştır.

Uyandıktan sonra yollarına devam etmişler, yorulunca ve Hz.Musa genç arkadaşından yiyeceği isteyince balığı hatırlamışlar. Balığı unutan, Musa değil, genç arkadaşı olmasına rağmen acaba Kur'an niçin ikisinin unuttuğunu söylemiştir? Bunun iki sebebi olduğu anlaşıyor:

a- Anne ve babaya Ebeveyn, Ebu Bekir ve Ömer'e Ömereyn denildiği gibi, bu olay da tağlib yolu ile ifade edilmiştir.Yolculukta beraber ve ortak oldukları gibi o esnada meydana gelen şeylerde ortak sayılırlar. Unutma da bulardan biridir.

**b-** Unutmanın sonucu ve etkisi sadece genç arkadaşı değil, ikisini etkilemektedir. Nitekim ikisi de uzun yoluluktan yorulmuş, acıkmış ve bitkin düşmüştür.<sup>[242]</sup>

#### **Yemeğimizi Getir:**

iki denizin birleştiği yeri geçip uzun bir süre yürüdükten sonra yorulup acıkmışlar ve Musa genç arkadaşına "Yemeğimizi getir, bu yolculuğumuzdan çok yorulduk" demiştir. Ayete iyice baktığımızda şunları görüyoruz:

**a-** Yolculuk için kişinin yanına yemek ve azık alması caizdir. Böyle bir şey Allaha tevekküle aykırı değil, ona tevekkülün gereğidir. Çünkü Yüce Allahın alınmasını emrettiği tebirleri almaktır. Kimi zavallılar tevekküle aykırı olur düşüncesiyle yola çıktıklarında yanlarına azık ve yiyecek almazlar. Bunlar tevekkül edenler değil, Allahın istediği sebeplere başvurmayan ve tedbir almayan tenbel kişilerdir.

**b-** Başkalarından bir işi yapmasını istemek ve yemeği getirmesini söylemek caizdir. Çünkü Musa, genç arkadaşından kendilerine yemeği getirmesini istemiştir. Gerçi müslümanın başkasından istemek yerine kendisinin işi yapması daha uygun olur.

**c-** Kişinin yorgunluk, acıkma ve diğer durumlarını başkasına söylemesi caizdir. Böyle bir şey Allaha inanmaya, ona

teslim olup tevekkül etmeye aykırı değildir. Hz.Musa genç arkadaşına "Bu yolculuğumuzdan çok yorulduk" demiştir.

**d-** Hz.Musa ancak kararlaştırılan iki denizin birleştiği yeri geçtikten sonra açlık ve yorgunluk hissetmiştir.Yukarıda belirtilen hadiste bu durum belirtilerek "Musa, emredildiği yeri geçinceye kadar yorgunluk hissetmedi" denilmiştir. Yorulmak ve acıkmak bir bakıma unutkanlığın cezası olmuştur. [\[243\]](#)

#### **Onu Ancak Şeytan Bana Unutturdu:**

Hz.Musa genç arkadaşından yemeği getirmesini isteyince, genç arkadaşı tuzlanmış ve kızartılmış olup denizde yol almış bulunan balığı hatırladı. Halbuki Musa, balığı yitirdiklerinde kendisine haber vermesini istemişti.Uyandıklarında ve genç balığı bulamadığında Musa'ya balığın kaybolduğunu söylemeyi unutmuş, uzun bir yol yürüdükten sonra yorgunluk hissetmişlerdir. Musa ona "Yemeğimizi getir, bu yolculuğumuzdan çok yorulduk" dediğinde, genç "Gördün mü? Kayaya vardığımızda balığı unutmuşum, onu hatırlamamı unutturan ancak şeytandır" demiştir.

Yanında uyudukları, balığı yitirdikleri ve Musa'ya haber vermeyi unuttuğu kayanın yanına dönmeyi Musa'ya teklif etmiş, balığı orada unuttuğunu itiraf etmiş, şeytanın unutturduğunu söyleyerek "Balığı unuttum,onu hatırlamamı unutturan ancak şeytandır" demiştir. [\[244\]](#)



Şüphesiz şeytan insana unutturmaya çalışır, insanın rabbini unutmaması, dinini unutmaması,görevini unutmamasını sağlar. Böylece insana musallat olması ve kalbini esir alması da kolaylaşır.

Şeytan, ancak insan unuttuğu zaman ona musallat olur ve yapacağını yapar. Fakat uyanık ve dikkatli müslümana musallat olması söz konusu olmaz. Yüce Allah buyuruyor: "Allaha karşı gelmekten sakınanlar, şeytan tarafından bir dürtüye uğrayınca Allahı anarlar ve hemen gerçeği görürler.Onların kardeşleri onları azgınlığa sürüklerler ve bundan hiç geri durmazlar"<sup>[245]</sup>

Şüphesiz şeytan her insanın peşindedir.İnşaların unutmamasını o sağlar. Şeytan unutturur, insan da unuttur, şeytan unutturur ve hepimiz unutturuz. "Balığı unuttum, hatırlamayı unutturan ancak şeytandır",<sup>[246]</sup>

#### **Yolun Açılması ve Hayret Verici Olması:**

Kur'an, balığın denizde yürümesini iki kelime ile anlatır. Önce "Balığı unuttular, balık denizde bir yol açarak gitti." der. Sonra "Balığı unuttum, onu hatırlamamı bana unutturan ancak şeytandır, yolda hayret verici bir şekilde yol aldı" demektedir.

Denizde yürüyen balığın önünde Allah koridor gibi bir yol açıyor ve bu yol kapanmadan açık kalıyor. Hz.Peygamber bunu şöyle belirtiyordu: "Geçtiği yolda Allah suyun kapanmasını önlemiş ve orası bir koridor gibi kalmıştır"

Hayret bir şekilde yol almasına gelince; Tuzlanmış, kızartılmış ve kovaya yerleştirilmiş balığın diriltilmesi, kovadan çıkması, suya girmesi,geçtiği yerde yol açılması ve suyun kapanmayıp açık bir koridor gibi kalması, bütün bu olaylar hayret vermekte ve insanları - şaşkınlık içinde bırakmaktadır.Onun için Hz. Musa ve genç arkadaşı bu olaylara hayret etmiştir.

Kur'an bu iki olayı anlatırken açılan bir yol ve hayret veren bir şey anlamındaki kelimeleri kullanır.Birincisi, balığın geçerken suda açtığı yol için kullanılmış, ikincisi de Hz.Musa ve genç arkadaşı için buranın bir yol olarak açık kaldığını belirtmek için kullanılmıştır.Anlatımdaki farklılığın sebebi, Kur'anın yakaladığı yön ve öyküye baktığı açıdır. Birincisinde olaya balık açısından bakmış ve denizde balığın hareketini dile getirmiştir. Onun için "Denizde bir yol açarak ilerlemiştir" demiştir.

ikincisinde ise, olaya Hz.Musa ve genç arkadaşı açısından bakmış, balığın hareketinin Hz.Musa ve genç arkadaşının psikolojisi üzerindeki etkisini farketmiştir. Şüphesiz ikisi de balığın bu hareketine hayret edeceklerdir. Onun için "denizde hayret bir şekilde yol aldı" demiştir.

Balığın dirilip hareket etmesinin yol açtığı hayret, yadırgama ve onaylamama hayreti değildir. Çünkü Hz.Musa ve

genç arkadaşı Allaha, ölüleri diriltme ve mucizeler yaratma gücüne inanırlar. Hayret vermesi, olağandışı olması ve insanı etkilemesidir.<sup>[247]</sup>

### **Selam Vermeyi Nereden Öğrendin?**

Yuşa1 balığı unuttuğunu söyleyip Hz.Musa'ya kayaya dönmeyi teklif ettiğinde Musa "Bizim istediğimiz bu idi"

dedi. Gelirken bastıkları yerleri izleyip geldikleri yoldan döndüler. İki denizin birleştiği yere gelip kayaya çıktıklarında kullarımızdan bir kul buldular.Rasulullahm belirttiği gibi o da Hızır'dır. Bir örtü ile örtülmüş ve sırt üstü uzanıp yatmıştır.

Hz.Musa ona selam verdi.Hızır üstündeki örtüyü kaldırdı ve selamı aldı.O ülkede bir adamın kendisine selam vermesi tuhafına gitti ve sordu: "Senin burada selam vermek var mı?"

Hızır'ın sorusu üzerinde biraz durmak gerekir. O ülkede selam veren birinin olması sanki Hızırın tuhafına gitmiştir. Bu da belki orada mümin insanların olmamasındandır. Yanına Hz.Musa'nın geleceğini de bilmiyordu.

Ancak Hızırın sormasından daha derin ve daha uzak boyutlu bir şey öğreniyoruz. Sanki bütün yer yüzünü kastediyor ve sanki yer yüzünün tamamında barışın gerçekleşmesinin mümkün olmadığına işaret etmek isityor. Çatışma, mücadele, itişip kakışma ve anlaşmazlığın kaçınılmaz olarak yer yüzünde devam edeceğini sanki anlatmak

istiyor.Nitekim yer yüzünün şurada burada ortaya çıkan savaş ve çatışmalardan bir dönem olsun uzak kalmadığını tarih bize anlatmaktadır.

Bu savaşlar çağımızda gittikçe daha çok yayılmakta, alevlenmekte ve amansızlaşmaktadır. Gazete ve dergileri okuyan herkes, neredeyse savaş ve çatışma haberlerinden başka bir şey görememektedir.Basılı ve görsel yayınları izleyen herkes neredeyse savaş ve çatışma haberlerinden başkasını duymamakta ve seyretmemektedir Bu da Yüce Allanın şu buyruğu ile dile getirdiği bir olgudur: "Eğer

rabbın dileseydi, insanları birtek ümmet yapardı.Fakat rabbinin merhamet ettikleri bir yana, ihtilaf etmeye devam ediyorlar. Esasen onları bunun için yaratmıştır"<sup>[248]</sup> "Allanın insanları birbirleriyle gidermesi olmasaydı, yer yüzü bozulurdu"<sup>[249]</sup>

Hızır'ın "senin burada selam ne geziyor?" demesi bu anlamı çağırıştırıyor. Her halde yer yüzünde barışın gerçekleşmesi ne gezer! demek istiyor.<sup>[250]</sup>

#### **Kullarımızdan Biri:**

Kur'anı Kerim, Hızır'ı "Kullarımızdan bir kul" diyerek anmıştır. "Allanın kulu" olarak nitelenmesi, onun peygamberliğine engel değildir. Zaten iki niteleme arasında bir

çelişki yoktur. Hızır'ın peygamber olduğunu belirten görüşü tercih ettiğimizi daha önce belirtmiştik.

Şüphesiz Allaha kul olmak, peygamberliğin alametlerinin en açık olanıdır. Nitekim Yüce Allah Hz.Nuh için "Nuh'la beraber taşıdığımızın zürriyeti.Şüphesiz o şükeden bir kuldu"<sup>[251]</sup> ve Hz.Muhammed için "Geceleyin kulunu yürüten Allah eksikliklerden uzaktır"<sup>174</sup> der. Kur'anın "İbâd" kelimesini genellikle müminler için, "Abîd" kelimesini de kafirler için kullandığına işaret etmek işitiyoruz.<sup>[252]</sup>

#### **Rahmet ve İlim Arasında:**

Kur'an, Yüce Allanın Hızır'a verdiği nimeti belirterek şöyle der:"Yanımızdan ona bir rahmet verdik ve katımızdan kendisine bir ilim öğrettik". Anlatımda görüldüğü gibi rahmet Allah tarafından kullara verilmektedir.Çünkü Allanın bir lutfu olup kişiyi kuşatmakta, mutlu ve afiyet içinde yaşamasını sağlamaktadır.

İlim de Allah tarafından öğretilmektedir. Çünkü öğrenmek için çaba, gayret ve emek gerekir.İnsan kendini ilme vermez ve kazanmak için çalışmazsa, ondan birşey kazanmaz.

Anlatımda dikkati çeken şeylerden biri de, rahmet için "Allanın yanından" ifadesi kullanılırken, ilim için "Allanın katından" ifadesinin kullanılmasıdır. Rahmet için "min indina"

derken, ilim için "min ledunna" demektedir. İkisi için farklı iki kelime kullanılmaktadır. Bu konuda Rağıb Isfahani şöyle der:

"Ledun, kelimesi, "min indina" ifadesinden dıılta özeldir. Çünkü bir sonun başlangıcını belirtir. Mesela Güneşin doğuşundan batışına kadar onun yanında kaldım, demek gibi.Ledun kelimesi, fiilin nihayeti yerine kullanılır. Yanında anlamındaki "inde" kelimesi yerine de kullanılır. Onun yanında " indehu ve ledunhu" mal kazandım, gibi. Bazıları ledun kelimesinin inde kelimesinden daha belığ ve özel olduğunu söyler"[\[253\]](#)

Isfahani'nin belirttiğine göre ledun kelimesi, inde kelimesinden daha belığ ve daha özeldir. Acaba ilim için Kur'an neden bu kelimeyi kullanmıştır?

İlim ve rahmete bakacak olursak, rahmetin ilimden daha genel olduğunu görürüz.Allahın rahmeti bütün yaratıkları kapsar. Allahın rahmeti olmadan canlıların yaşaması mümkün değildir.Aynı şekilde Allahın rahmeti mümin ve kafir bütün insanları kapsar. Onun rahmeti olmazsa yaşayamazlar.

Halbuki ilmi Allah yaratıkların hepsine vermediğı gibi, özellikle Allahın Hızır'a öğrettiğı ledunni bir ilmi de insanların hepsine vermez. Rahmet genel olduğu için genellik belirten "inde" kelimesiyle kullanılırken, ilim özel olduğu için özellik belirten "ledun" kelimesiyle kullanılmıştır.

Hızır'a verilen ilmin Allah tarafından verilmiş ledunni bir ilim olarak nitelenmesinden anlıyoruz ki onun yaptığı bütün işlerin Allahın verdiği ledunni ilim sonucu yapıldığı için doğru ve yerinde olup Yüce Allah tarafından Hz. Musa 'ya bildirmiştir.

Bir de "Ona yanımızdan bir rahmet verdik ve katımızdan kendisine bir ilim öğrettik" ayetinde ilimden önce rahmetin getirilmesi üzerinde de biraz durmak istiyoruz. Acaba ilim ile rahmet arasındaki bağ nedir? Niçin rahmet ilimden önce gelmiştir?

Şüphesiz rahmet, ilimden önce gelen temeldir.ilmin yarar sağlaması için rahmet,ortam ve uygun çevredir.Ilim rahmetten soyutlanır ve rahmet ondan sonraya kalırsa, yani ona temel ve hazırlık oluşturmazsa, ilim kötülük, yıkım ve zarar olur. Onun için rahmet ilimden Önce gelmiştir.

Hızırın Ümi rahmetle dolu idi.Rahmet o ilim için uygun bir zemindi. İlim onunla bütünleşmiş, içinde büyümüş, hayırlı,yararlı ve bereketli olmuştur. Bu ilmi ile geminin zorbalıkla şaspedilmesini önlemiş, ilmi ile Allahın kendilerine mümin başka birini vermesi için kafir olan çocuktan anne babayı kurtarmış, ilmi ile yetim olan iki çocuk için duvarı doırlultmuş ve definelerini korumuştur.

Bütün bunları rahmetle kuşatılmış ilmi ile yapmış, ilmi de rahmet saçmıştır. Başkaları da bu ilimden yararlanmıştır.

Müslümanların ilimleri de böyle olmuştur. Çünkü türlü ilimleri rahmetle dolu olmuş, onunla bütünleşmiştir. Onun için hem müslümanlara hem de başkalarına yarar sağlamıştır.

Ama rahmetten yoksun olan ve rahmetin önünde giden, onunla bütünleşmeyen ve kaynaşmayan ilim, zararlı, kötü, yıkıcı, zehirleyici ve sömürücü olur. Bunu da çağdaş batılı ilimlerde açıkça görüyoruz. Batılılarda ilim var, ilerleme var, ilimde daha öncekilerin hayal bile edemedikleri seviyelere yükselmişler, ilimleri dalbudak salmış ve çeşitlenerek hayatın tüm alanlarını içine almıştır.

Ancak bu ilimler, buluş, keşif ve sanatlar hem sahipleri hem başkaları için bir felaket ve musibet olmuştur. Yıkım, tahribat, azgınlık, ahlaksızlık, bozgunculuk, haksızlık ve sömürgecilik için kullanılmıştır. O ilimlerle insanlığın bedbahtlığı ve perişanlığı daha da artmıştır.

Bu söylediklerimizden şüphesi olan varsa söylesin; Acaba nükleer, balistik, biyolojik ve elektronik silahlar insanlığın yararına mı, zararına mıdır? Acaba atom bombaları Hiroşima ve Nagazaki medeniyetlerini yıkmış mıdır, kurtar mış mıdır? Dünya savaşında biyolojik ve kimyasal silahlar acaba ne yaptı? Acaba napalm bombaları, misket bombaları, fosfor bombaları



kurbanlarında neler yaptı? Acaba kimyasal silahlar savaşlarda ne yapıyor? Allah bilir, savaş zamanında düşman üzerine saçılmak üzere cani ve katil ülkelerin depolarında veba, kanser, kolera ve laboratuvarlarda üretilip depolanan Aids mikropları içeren öldürücü biyolojik ve yıkıcı ne kadar silah bulunmaktadır!

Modern kimyasal, biyolojik ve nükleer silahlar, insanlık dünyasının kin dolu şeytanca zekasının sonucunda ulaştığı en aşağı, en yıkıcı, en çirkîn ve en barbar düzeyi göstermiyor mu?

Bütün bu açıklamalar ışığında "Yanımızdan ona bir rahmet verdik ve katımızdan kendisine bir ilim öğrettik" sözlerinde rahmetin niçin ilimden önce gelmiş olmasının sebebini daha iyi anlıyoruz. Yine bu açıklamalar ışığında ilmin rahmetle bütünleşmesinin, yararlı, bereketli, şefkatli ve kurtarıcı olması için ahlak unsuru taşımasının ne kadar önemli olduğunu kavriyoruz.<sup>[254]</sup>

### **İlim Öğrenmenin Şekli:**

Hızır'ın Hz.Musa ile buluştuğunda Hızır ona : "Allah sana, benim bilmediğim bir ilim öğretmiş, Bana da, senin bilmediğin bir ilim öğretmiştir" deyince, yararlanmak için sana öğretilen ilimden bana öğretmek üzere sana uyayım mı? dedi.

Hızır'ın Musaya söylediğinden anlıyoruz ki bir kişinin bütün ilmi elde etmesi veya bilmesi mümkün değildir. İşte

peygamber olan Hz.Musa, bazı bilgileri bilmiyor, yine bir peygamber olan Hızır bazı bilgileri bilmiyor. Her birine Allah, diğerine öğretmediği bir ilim öğretmiştir.

Hızır bunu Hz.Musa'ya alatmak istemiş, denize açıldıklarında bir serçe gelip geminin kenarında konmuş, denizin suyundan bir iki damla almış,Hızır bunu Örnek göstererek Musa'ya "Ey Musa, benim ilmim de, senin ilmin de Allanın ilminin yanında ancak bu serçenin denizin suyundan içtiği kadardır" demiştir. Allanın ilmine oranla insanların bütün ilimleri anılmaya bile değmez. Onun için Yüce Allah "Size ilimden ancak az bir şey verilmiştir"<sup>[255]</sup> buyurmaktadır. Bir şair de "Alim olduğunu iddia eden kişiye söyle; bir şey öğrenmişsin, ama nice şeyler bilmiyorsun" demiştir.

Hz.Musa'nın "Yararlanmak için sana öğretilen ilimden bana öğretmek üzere sana uyayım mı?" sözünde şu iki şeyi öğreniyoruz:

**a-** İlim istenirken edeple istenmeli, saygı ve nezaket içinde alimle konuşulmalıdır. "Sana uyayım mı?" gibi. Evet, bu zarif ve yumuşak isteme üslubuyla seslenmek!

Sonra,ben sana uyuyorum, sana tabi oluyorum, sana karşı bilgiçlik taslamak veya sana rakip olmak için değil! Sana uymamım bir hedefi var, seninle beraber yolculuk yapmamın amacı var. O da senden öğrenmek ve sana

öğretilenlerden bana öğretmendir.

İlim, edep içinde istendiği zaman yararlı ve verimli olur.Ama edpten yoksun olarak istenildiği zaman hem sahibine, hem başkasına zararlı olur. İlim isteyen kimi insanlar öğrenme edebini yitirmekte, bir iki mesele okuyup bir iki konu ezberleyince kendini parmakla gösterilmesi gereken alim sanmakta, alimlere karşı bilgiçlik taslamakta, onların hesabına meşhur olmakta ve karalayıp küçümsemeye başlamaktadır. İlim edebinden yoksun olan kişiler, hem ilimden,hem de ilmin yararından yoksun olurlar, ilim öğrenmenin edebini anlatan en güzel kitaplardan biri Ibn Cumaa'nın "Tezkiratu's-Sami' ve'l-Mutekellim fi Âdâbi'l-Alim ve'l-Muteallim" kitabıdır.

**b-** İlim öğrenmekten amaç, yarar sağlamaktır. "Olgunluk kazandıracak ilimden bana öğretmen için sana uyayım mı?"

Hz.Musa, "Olgunluk için" diyerek ilim öğrenmek istemesinin hedefini açıklamaktadır. Olgunlaşmak ve olgun olmak için ilim öğrenmek istiyor. Kendisini olgunlaştıracak, insanlarla olgunlukla ilişkiler kurmasını ve aralarında olgun bir şekilde yaşamasını sağlayacak yararlı ve doğru ilmi öğreniyor.

Bazı öğrenciler ilmin kendisini amaç ve hedef yaparlar.Öğrenmek için öğrenirler,"ilim için ilim ve öğrenmek için öğrenmek " sloganını benimserler. Halbuki Hz.Musa

onlara ilmin yüce bir amaç için olması, hedef değil, olgunluğu kazanmak için araç olması gerektiğini öğretiyor.

Diğer taraftan bazı öğrencilerin zarar ve kötülük doğuran yahut çirkin ahlak ve sıfatlar üreten değersiz ve rezil bilgileri öğrendiklerini, onlar için çok mal, zaman, para,emek ve enerjiler tükettiklerini görüyoruz. Değilse, acaba çılgınlar gibi debelenen ve sarhoşlar gibi nara atanların öğrendikleri müziklerde ne yarar vardır? Haram etlerin teşhir edildiği dans, anlamsız resim,heykel ve kötülüğü canlandıran tiyatrodan insanlara ne yarar geliyor?

Yararlı ilim, olgunluk kazandıran, güzel meyveler veren mübarek ağacı yetiştiren, çalışmaya ve güzel davranışa yönlendiren ilimdir. [\[256\]](#)

#### **Yaptıklarım Karşısında Dayanamazsın:**

Hızır, Hz.Musa'nın isteğine "Benim yaptıklarım karşısında dayamazsın" diyerek cevap vermiştir. Hz.Musa'nın kendisine arkadaşlık yapmaya ve beraber yürümeye dayanamayacağını söylemiştir.

"Benimle beraber sabredemiyeceksin" sözü ile, "Benim yaptıklarım karşı dayanamazsın" sözü arasında fark vardır. Birincisinde sadece sabredilemeyeceği belirtilirken, ikincisinde sabretmek için Musa'nın çaba göstereceği, ama b^na rağmen dayanamayacağı belirtilmektedir.

Hızır bunu Hz.Musa'ya vurgu belirten birtakım harfler ve fiil kipi kullanarak söylemiştir. Hz. Musa'nın yapamayacağı şeyin sabretme değil, güç yetirme ve dayanmadır. Sabretmek için çaba gösterecek, kendini zorlayacak, ama bütün bunlara rağmen yapılanlar karşısında dayanamayacaktır.

"Benimle beraber" demekle, içerdiği meydan okumaya rağmen, Hz.Musa'nın sabretme ve dayanma gücünü küçümsemek istemediğini anlatmaktadır. Hz.Musa'nın, Hızır'dan başkasıyla beraber sabredebilir, ama sadece Hızır'ın yaptıkları karşısında sabretmekten aciz kalacağını anlatır.

Bu sözler karşısında Hz.Musa herhalde şaşırılmış ve dehşet içinde kalmış olmalıdır. Çünkü Hızır nasıl oluyor da bunu böyle kesin olarak söylüyor ve birtakım vurgularla bunu vurguluyor? Hz.Musa'nın sabretmeye çalışacağı, ama dayanamayacağını Hızır nereden biliyor?

Hızır "Bilmediğin bir şeye karşı nasıl sabredebilirsin ki?" diyerek niçin sabredemiyeceğini açıklamış olmaktadır.

Hadis'te belirtildiğine göre Hızır,Hz.Musa'ya "Bilmediğin bir şeyin karşısında nasıl sabredebilirsin ki? Yapmam istenen bir şeyi sen gördüğün zaman sabredemiyeceksin" demiştir.

Şüphesiz Hz.Musa sabredemiyecektir. Çünkü Hızır'ın iç yüzünü bitmediği tuhaf birtakım davranış ve uygulamalarını

görecek, onun için bu işlerine karşı çıkacak ve kendisiyle beraber artık yürümeye sabredemeyecektir.

Hızır'ın "Hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeye karşı nasıl sabredebilirsin ki?" sözü, insan psikolojisinin niteliklerinden birine işaret eder. Bu bakımdan psikolojik bu boyutları olan ayetlerin psikolojik boyutlarını ortaya çıkarmak için doğru analiz yapan psikoloji bilimi ışığında bu olaya bakmamız gerekir.

Yüce Allah insanı öğrenme merakı taşıyan bir yapıda yaratmıştır, insan etrafında olup bitenleri, görüp işittiği şeyleri öğrenmeyi sever. Onun için yeni bilgiler öğrenmek amacıyla çok soru sorar ve araştırır. Anlamadığı şeyler gördüğü zaman hemen karşı çıkar ve itiraz eder yahut en azından bir açıklama ister.

İnsanın tabiatı, aklını ve düşüncesini işlevsiz kılarak yürümemektir. Onun için insan anlamadığı şeylere karşı sabretmez ve kavrayamadığı şeyler karşısında susmaz.

İnsanın bu psikolojisini Hızır kavramış ve Hz.Musa'ya "bana emredilen şeyi gördüğünde sen sabredemezsin" demiştir. Sen ona karşı sabredemezsin. Çünkü psikolojin onun iç yüzünü bilmiyor ve aklın onu kavramıyor. Çünkü onu bilmiyorsun. Bilmediğin için de karşı çıkılması gereken bir iş sanıyorsun.<sup>[257]</sup>

### **Arkadaşlık ve Yolculuk Âdabı:**

Hz.Musa' sabırlı olacağına dair Hızır'a söz verdi. "Allanın izni ile beni sabredenlerden bulacaksın, senin hiçbir emrine de karşı çıkmayacağım"dedi. Bununla beraber Hızır bunu garantilemek için bir tedbir aldı ve

Bana uyacak olursan, sana bilgi verinceye kadar, benden bir şey sorma" dedi. Kendisine bir şey sormaması, bir şeyine itiraz etmemesi ve kendisinden açıklama beklemesini istedi.

Bununla Hızır sanki yolculuğa hızırhk yaptığını, Hz.Musa'ya görünürde haksız ve doğru olmayan bir takım davranışlar, uygulamalar ve sürprizler göreceğini, onlar için itiraz edip konuşmamasını ve kendisinden bir şey sormadan açıklama beklemesini söylemektedir. Yüce iki peygamber arasında geçenlere iyice baktığımız zaman Hızırın yol arkadaşlığı adabına işaret ettiğini, yolculuğun İşbirliği ve yardımlaşma içinde her türlü anlaşmazlık ve çekişmeden uzak geçmesini sağlamanın yolunu gösterdiğini görürüz. Hz.Musa sabredeceğini söylüyor ve bunu gerçekleştirmek için de Allahtan yardım diliyor.

Sabır, yolculukta kaçınılmaz bir şeydir. Çünkü sabredilmeyen bir yolculuk, anlaşmazlık, çekişme ve sıkıntı ile geçer. Bilindiği gibi yolculuk bir tür eziyettir. Yolcu huzursuz, yorgun, bitkin ve sinirleri gergin olur. Çabuk öfkelenir ve

reaksiyon gösterir. Onun için mümin bir yolcu yolculukta karşılaşacağı sıkıntılar için Allahtan yardım ister. Hz.Musa "Allahın izniyle beni sabredenlerden bulacaksın" dedi.

Yolculuk adabından biri de, başkana itaattir. Onun için Hz.Musa "Senin hiçbir emrine karşı çıkmam" demiştir. Yolculukta itaat edilecek bir başkanın olması kaçınılmaz olduğu gibi, işlerin yürütülmesi, görev, iş ve rollerin belirlenip taksim edilmesi, emirlerin yerine getirilip istenenlerin gerçekleştirilmesi için de kaçınılmazdır.

Yolculuğun adabından biri de yoldaşların çok itiraz etmemesi, olur olmaz hemen her şeye karşı çıkmaması ve problem çıkarmamasıdır. Hızır onun için "Bana uyacak olursan, hakkında sana açıklama yapıncaya kadar, bana bir şey sorma" demiştir.<sup>[258]</sup>

#### **Hızır Ve Geminin Delinmesi:**

Kendisine açıklama yapıncaya kadar herhangi bir şey hakkında sormamak şartıyla Hz.Musa ve Hızır birlikte yolculuk yapmak üzere anlaştılar.Hz.Musa ondan bilgi öğrenecekti.

ikisi çıktılar.Sahilde yürüdüler. Bir gemiye binmek istediler. Onlara ber gemi uğradı. Durdurdular ve bindiler. Gemi sahipleri Hızır tanıdılar, ikisinden ücret almadılar.

Gemicilerin Hızır tanımaları, onun oralı olduğunu, toplumla ilişkileri bulunduğunu, başkalarını tanıdığını ve



mağaralara yahut dağlara çekilip halktan ayrı bir hayat yaşamadığını gösterir. İkisi gemide iken bir serçe gelip denizin suyundan gagasıyla iki damla alır. Hızır, bilimsel bir konuyu mantıklı ve delilli bir şekilde Musaya anlatmak istemiş ve şöyle der:

Serçenin denizin suyundan ne kadar aldığını biliyor musun? Hızır, ne almış olabilir ki! Olsa olsa bir damla almıştır, dedi.

Hızır şöyle dedi: Allalın ilmine oranla benim ilmim de, senin ilmin de, ancak şu serçenin denizin suyundan aldığı kadardır.

Yolculuk devam ederken Hızır gemin tahtalarından birini söktü. Musa bu işe şaştı, neden yaptığını sordu, kendi kendine değerlendirdi, fakat buna bir anlam veremedi.

Böyle bir şey gemiyi bozmak ve delmek olur, geminin ve içindekilerin denizde boğulmalarına sebep olur, böyle bir şeyi başkalarına karşı yapmak doğru olmazken, kendilerine ikram eden ve ücretsiz bindiren gemi sahiplerine karşı nail doğru olabilir? İyiliğe karşı iyilik böyle mi yapılır? diye düşündü.

Onun için Hz.Musa, Hızır'a verdiği sözü unutmuş ve ona itiraz etmiştir. İçindekileri batırmak için mi deldin? Doğrusu, çirkin bir iş yaptın, demiştir.

Hızır ona önceden söylediğini hatırlattı ve benim yaptıklarına karşı sabredemezsin, demedim mi? dedi. Musa itiraz ettiği için Özür diledi ve unuttuğunu itiraf etti. Unuttuğum için kusura bakma ve elimde olmayan bir işten dolayı beni sorumlu tutma, dedi. Olayı değerlendirdiğimizde şu sonuçları çıkarabiliriz:

**a-** Peygamberler de unutabilirler. Unutmaları masum olmalarını engellemez. Yüce Allah Hz. Muhammed'e "Unutacak olursan, Rabbini an" buyurmuştur. Yine Hz. Adem için şöyle buyurmuştur: "Daha önce Adem'den söz almıştık, o ise unuttu ve kendisinde azim görmedik"<sup>[259]</sup> Peygamberlerin unutması insan olmalarının bir özelliğidir. Böylece diğer insanlar gibi birer insan oldukları ve insan üstü bir konuma sahip bulunmadıkları ortaya çıkmaktadır. Unutmak insanın temel niteliklerinden biridir.

Yuşa İbn Nun'un "Şüphesiz balığı unuttum, onu hatırlamamı unutturan ancak şeytandır" sözü ile, Hz. Musa'nın "Unutursam kusura bakma" demesi arasındaki büyük farkı görüyoruz. Yuşa ,şeytanın unutturduğunu söylerken, Musa kendisinin unuttuğunu söylemiştir.

**b-** Müslümanın şeriata aykırı gördüğü şeylere karşı çıkması ve susmaması. Hz. Musa'nın Hızırın yaptığı işlere karşı çıkması ve tepki göstermesi gibi.

c- Kötü işin zahirine bakmak ve verilen söze bağlı kalmak.Hz.Musa bu konuda duyarlılığını göstermiş ve kötülüğe karşı tepkisini ortaya koymuştur.

d- Geminin delinmesi,tahtalarının sökülmesi demektir. Alimler "Halaka" ve "Haraka" kelimelerini birbirinden ayırmışlardır.Halaka, bir şeyi şekil vermek ve düzenlemek için yaratmaktır. Yüce Allanın yeri ve gökleri yaratması gibi. Onun önceden var ettiği bu şeyleri yaratması, ıslah etmeci, düzenlemesi ve şekil vermesi demektir. "Cinleri o yaratmışken {halaka), kafirler onları Allaha ortak koştular. Körü körüne Ona oğullar ve kızlar uydurdular (haraku), Allah, onların nitelemelerinden uzak ve yücedir"<sup>[260]</sup> ayetinde görüldüğü gibi her iki kelime kullanılmıştır.

Her iki kelimenin harfleri ve bir arada oluşları hoş bir anlamı çağrıştırıyor. Halaka kelimesi üç harften oluşuyor. Ortada lam harfi var. Lam harfinin kelimedeki görevine baktığımızda, uzlaştırma ve arayı bulma rolü oynadığını görürüz. Çünkü Ha ve Kâf harflerini birbirine bağlamış ve uzlaştırmıştır.

Haraka kelimesinin ortasında ise Ra harfi var. Bu harf yarmak, bozmak ve ayırmak anlamını çağrıştırıyor. Çünkü Ha ve Kâf harflerinin arasını ayırıyor.

e- "Batırmak için " anlamındaki kelimenin başında bulunan lam harfi, sebep, değil, sonuç bildirir. Çünkü gemiyi batırmanın akibeti ve sonucu içindekilerin batırılmasıdır.

Gemiyi batırmak için değil de, içindekileri batırmak için, demesi insana değer verildiğini, madde ve eşyadan önde tutulduğunu gösterir. Çünkü insan madde ve eşyadan daha üstün ve değerlidir. Bu da maddeyi insandan üstün tutan maddeci materyalizmin red edilmesidir.

Aynı şekilde "içindekileri batırmak için" sözü bu işin önemine işaret etmek ve büyüklüğünü göstermek içindir. Çünkü sonunda gemide bulunanların batmasına yol açacaktır. Bu sebepten Musa ona itiraz etmiştir.

Hızır işin içyüzünü Hz. Musa'ya şöyle açıklamıştır: "Gemi, denizde çalışan miskinlerindi. Onu kusurlu yapmak istedim. Çünkü onların ilerisinde her gemiyi zorbalıkla alan bir kral vardı". Bu açıklamadan aşağıdaki sonuçları çıkarıyoruz:

1- Zavallıların bir gemisi var. Bu da miskinın bazı mal veya eşya sahibi olabileceğini gösterir. Ancak bu mal veya eşya, ihtiacını karşılamaya yetmiyor. Fakir ise, hiçbir şeyi olmayandır.

2- Ayette "Verae" kelimesi, ötelerinde anlamında kullanılmıştır. Yani önlerinde zalim bir kral var. Ne zaman kusursuz bir gemi geçse, ona zorbalıkla el koyar, istila edip sahiplerinden gaspedir. Ne Hz. Musa, ne başkası bunu

bilmiyordu. Yüce Allah bunu Hızıra bildirmiş ve kralın ğaspetmesini önlemek için delmesini vahyetmiştir.

3- Hızır'ın davranışından anlıyoruz ki kral sadece kusursuz gemileri alıyordu.

4- Kralın yaptıklarını alamak mümkün değildir. Çünkü kralın temel görevi vatandaşların canlarını, mallarını ve sahip oldukları şeyleri korumaktır. Onun görevi bu şeyleri korumak olduğu gibi, onlara saldıracak veya zarar verecek başkalarına da engel olmaktır. Ama kralın yol kesen eşkiyaya dönüşmesi ve bu işi gerçekleştirmek için makam, mevki, ordu ve adamlarını kullanması en büyük musibet ve öldürücü felakettir.<sup>[261]</sup>

5- Yöneticilerin bozulması durumunda halkı ancak hakkın davetçileri ve ıslahatçılar kurtarır. Çünkü onlar ümit

ve kurtarıcı olurlar.Hızırın yaptığı gibi haksızlık, azgınlık, zorbalık ve bozgunculuğa karşı dururlar.

6- Hızır gemiyi delerek korumuştur.Bu da genel reform (ıslahat) sırasında küçük çapta zarar vermelerin olabileceğini,ıslahat sırasında kimi aksaklıkların meydana gelebileceğini gösterir.Genel reformun gerçekleşmesi için reformcu buna mecbur kalırsa, bu küçük zarar vermeleri de göze alır. islam, insanı, dini ve ahlakı korumak için cezaların uygulanmasını farz kılar. Mesela katilin öldürülmesi, zina eden ve hırsızlık yapanların cezalandırılması görünürde öldürme ve

bozgunculuktur, ancak ıslahın gerçekleştirilmesi ve güvenliğin sağlanması için bir zorunluluktur.<sup>[262]</sup>

### **Hızır ve çocuğun ldrlmesi:**

Hız.Musa unuttuğu için Hızırdan zr diledi, ikisi gemiden ayrıldılar, sahilde yürüdüler, oynayan bir grup ocuk gördüler.Hızır onlardan küçük birine baktı, yanına gitti ve boynunu koparıp öldürdü. ocuk önünde id.

Musa gördüğü manzara karşısında dehşet içinde kaldı, bir tuhaf oldu ve isyan etti. Hızır'ın, hiçbir suçu olmayan ve kimseye zararı dokunmayan küçük bir çocuğu öldürmesine hiçbir anlam veremedi. Onun için Hızıra yönelip tepki gösterdi ve "Kimseyi öldürmediği halde suçsuz bir canı mı öldürdün? şüphesiz senin yaptığın çok çirkindir" dedi.

Burada Hızır daha önce kendisine söylediği "Sen benim yaptıklarım karşısında sabredemiyeceksin" sözünü hatırlattı. Hızır sanki Musa'dan itiraz ve tepki bekliyordu. Çünkü zahirle yetinen ve görünüşe bakan bir gözle baktığında kendisinin kabul edilemez işlerini görecekti.

Musa, verdiği sze rağmen sabretmeyip karşı çıkma da acele ettiğini anladı.çok acele ettiği ve tepki gösterip karşı çıktığı için de mahcup oldu. Onun için Hızır'a "Bundan sonra sana bir şey sorarsam, bana arkadaşlık yapma. Benim tarafımdan artık mazur sayılırsın" dedi.

Hızır çocuğu niçin öldürdüğünü Hz.Musa'ya açıklayarak şöyle dedi: "Çocuğa gelince;Onun anası babası mümin insanlardır. Çocuğun onları azdırmasından ve inkara sürüklemesinden korkmuştuk. Rablerinin kendilerine ondan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik". Bu ayetlerden aşağıdaki sonuçları çıkarabiliriz:

**a-** Hızırın çocuğu öldürmesi, görünürde karşı çıkılması gereken bir iştir. Onun için Hz. Musa ona karşı çıkmıştır. Hz.Musanın böyle- bir işe karşı çıkması, bizim de gördüğümüz kötü işlere karşı çıkmamız ve tepki göstermemiz için bir çağrıdır.

**b-** Hz.Musa'nın Hızır'a "Bir cana karşılık olmadan masum bir canı mı öldürdün?" demesi, haksız yere insanı öldüreni öldürmenin meşru olduğunu gösterir. Çünkü haksız yere birini öldürenin cezası öldürülmeğdir. Haksız yere kimseyi öldürmemiş olan birini öldürmek, karşı çıkılması gereken bir haksızlıktır. Onun için Hz. Musa kimseyi öldürmemiş olan çocuğun öldürölmesine karşı çıkmıştır.

Bilindiğı gibi Kur'an ve sünnetin kısas konusundaki hükmü, yani haksız yere öldürmeyi ölümle cezalandırmada çok açıktır. Hz.Musa'nın bu işe karşı çıkması aynı zamanda Tevrat'ta da bu işin cezasının ölüm olduğunu gösterir. Kur'an

buna açık bir şekilde işaret ederek şöyle der: "Orada onlara cana can,göze göz, buruna burun,kulağa kulak, dişe dişle ve yaralara karşılıklı ödeşme yazdık. Kim hakkından vazgeçerse, bu onun günahlarına keffaret olur.Allahın indirdiği ile hükmetmeyenler, zalimlerin kendileridir"[\[263\]](#)

Yüce Allah Tevratta İsrail oğullarına cana can cezası olan kısası yazdığını belirtmektedir. Bu da semavi kitapların birçok hüküm ve yasada birlik olduğunu gösterir.

c- Hz.Musa Hızıra itiraz ederken değişik kelimeler kullanmıştır. Gemiye delmesine itiraz ederken "İmran" kelimesini kullanmış iken, çocuğu öldürmesine itiraz ederken "Nukran" kelimesini kullanmıştır.

"Nukran" kelimesi, "imran" kelimesinden daha fazla tepki ve yadırgama ifade eder. Sanki birinci aşamadan sonra daha açık ve sert tepki aşamasını belirtir. Bunun sebebi de yapılan iki iş arasındaki farktır. Çocuğu Öldürme ve gemiyi delme fiillerinden acaba hangisi daha çirkin ve daha çok tepki çeker? Şüphesiz çocuğu öldürmek daha çirkindir. Onun için bunu daha çok yadırgama ve tepki göstermeyi belirten bir kelime ile dile getirmiştir. ;

d- Nukran kelimesi, bir işin görünürde yanlış ve geçersiz olduğu için insanlar tarafından yadırganır olduğunu belirtir.



Halbuki gerçekte çocuğun öldürülmesi yanlış mıdır? Hayır. Aksine doğrudur.Özellikle Hızının Yüce Allanın kendisine vahiyle gizli olarak bildirdiklerini açıkladıktan ve büyüdüğünde çocuğun kafir olacağını söylemesinden sonra yaptığı işin doğru olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu sebepten 'münker' kelimesi değil, 'nukran' kelimesi kullanılmıştır. Kur'an anlatımında iki kelime arasında fark vardır. Nukran kelimesi. Allahın ölçüsünde doğru ve yerinde olduğu halde, insanların karşı çıkılması gereken batıl bir iş sandığı işleri anlatır. Münker ise, birtakım insanlar onaylasa ve kabul etse de, Allahın ölçüsünde batıl, yanlış ve makbul olmayan işleri anlatır.

Bir şeyin iyi veya kötü, makbul veya merdut sayılmasının ölçüsü, insanların hoşnut olup olmaması değil,Kur'an ve sünnetin.yani islamın kararlaştırmasıdır.<sup>[264]</sup>

e- Hızır, Musa'ya "Ben sana benim yaptıklarım karşısında sabredemiyeceksin, demedim mi?" dedi. Halbuki gemiyi delerken itiraz ettiğinde Hızının yaptığı hatırlatmada"Sana" anlamındaki "Leke" kelimesini kullanmamıştır. Burada bu kelimeyi getirmesi vurguyu belirtmek içindir. Buluştuklarında kendisine söylediğini vurgulamıştır. Çünkü Musa ikinci defa arşı çıkmıştır. Sanki hızır ona "Sana, sana söylemedim mi?

Biliyorum, benim yaptıklarına karşı sabredemiyeceksin, itiraz edeceksin. Bunu sana, bizzat sana söylemişim" demiştir.

f- Hızıra itiraz ettiği için Hz.Musamın mahcup olması. Onun için kendisine "Bundan sonra sana bir şey sorarsam, bana arkadaş olma" demiştir.Bu da Hz.Musa'nın acele ettiğini gösterir. Bu sebepten Rasulullah "Allah bize de, Musa'ya da rahmet etsin, acele emeseydi daha neler görecekti. Fakat arkadaşına karşı yaptığı itirazlardan utandı". Bu da gösteriyor ki Musa acele etmeyip devam etseydi, tuhaf başka şeyler de görecekti, onları bize sunacak ve bilgilendirecekti. Ama itirazlarından utanmış ve beraberliği sürdürememiştir.

g- Hızır, anne babasının mümin olması ve büyüdüğünde çocuğun kafir olması sebebiyle çocuğu öldürdüğünü açıklamıştır.Anne baba mümin olmakla beraber kafir bir çocukları olmuştur. Bu da iyi müslüman olan bir kimsenin iyi olmayan, hatta kafir olabilen çocuklarının olabileceğini gösterir. Ancak bu, anne babanın çocuğa öğüt vermeyi ve doğru yolu göstermeyi ihmal edebileceği yahut yapmayabileceği anlamına gelmez. Bunu yapması görevidir. Yapmadığı zaman ihmal etmiş ve günah işlemiş olur.

Ne varki bu görevini yapmış ve elinden gelen bütün çabayı göstermiş olmasına rağmen çocuklarından biri veya bazıları onun dediğini tutmamış olabilir. Babasının yolundan

başka bir yol seçebilir ve itaatsiz yahut kafir olabilir. Böyle olan çocuğu baba isyandan ve küfürden kurtarmaktan aciz kalabilir. Bundan dolayı da kınanmaz.

**h-** Şüphesiz iyi bir baba oğlunun kafir, günahkar ve itaatsiz olmasını istemez ve onaylamaz. Aksine bundan çok rahatsız ve mutsuz olur. Bu da Hızırım "Çouğun onları azdırmasından ve inkara sürüklemesinden korkmuştuk "sözü ile anlatılmaktadır. Azdırarak ve inkara sürükleyerek tedirgin etmek, üzme, sıkıntıya sokmak ve dünyalarını karartmak!

Oğlu hak yoldan saptığı, hayır çağrısını red ettiği ve iman hayatı dışında bir hayat sürdüğü zaman baba ne kadar üzülür, ızdırap duyar ve tedirgin olur! Hatta keşke böyle bir oğlum olmasaydı, diye ne kadar dilekte bulunur! Fakat elinden ne gelir. Allah ona bu belayı vermiştir. Öldürmek caiz olsaydı, onu herhalde öldürürdü.

iyi bir babanın oğlu kendisinden daha iyi olmalı, daha itaat ve ibadet eden olmalıdır. Baba bunun için çalışmalı ve oğlunu o şekilde yetiştirip yönlendirmelidir. Bunu gördüğü zaman baba ne kadar sevinir ve dünyalara sahip olmuş kadar mutlu olur! Ama oğlu böyle olmayıp itaat ve ibadeti red ettiğinde ise ne kadar üzülür, dünyası kararır ve bütün dünya malını yitirmiş gibi üzüntüden kahrolur.

i- Bazan iyi olmayan çocuğun ölümü, babası için bir rahatlama ve kurtuluş olur. Nitekim Hızır bunu "Rablerinin o çucuktan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik" sözleriyle dile geirmiştir. O kötü ve yanlış yolda olan çocuk öldüğü taktirde Allahtan daha iyisini vermesini ister, kendilerine daha yararlı ve merhametli bir evlat vermesi için dua ederler.

Şüphesiz önemli olan, çocukların sayısı değildir. Önemli olan şey o çocukların sahip oldukları itaat, ibadet, iyilik, anne babaya karşı güzel davranış ve Allaha kulluktur. Bu niteliklere sahip olan bir veya iki çocuk, onlara sahip olmayan altı veya on çocuktan çok daha iyidir.

j- Şunu da belirtelim ki bu uygulamada kimsenin Hızır taklit etmesi caiz değildir. Büyüdüğü zaman kafir olacağını biliyor, gerekçesiyle kimsenin bir çocuğu öldürmesi kesinlikle caiz olmaz. Çünkü böyle bir şeyi Hızıra Allah kendisi bildirmiş ve çocuğun geleceğini ona göstermiştir. Zira çocuğun geleceği ğayb (meçhul)dendir ve ğaybı Allahtan başkası bilmez. Ğaybı sadece Allah, peygamberlerinden dilediği kişilere dilediği kadar açar ve bildirir.

Peygamber olmayan başka insanlar ise, ğaybı (meçhulü) bilemezler. Önündeki çocuğun büyüdüğünde kafir olacağını bu adama Allahtan başka ki bildirebilir? Hz. Muhammed'den

sonra vahiy yoktur. Yani Allahtan bilgi alıp insanlara bildirecek başka bir insan olmayacaktır.<sup>[265]</sup>

### **Hızır, Duvar ve Define:**

Hızır, Hz.Musa'nın özrünü kabul etti ve çekip gittiler. Hz.Musa'nın bir hakkı kalmıştı sanki. Herhangi bir işe itiraz edecek olursa, Hızır'dan ayrılmaktan başka yolu yoktu. Kendisi "Bundan sonra senden bir şey soracak olursam, bana arkadaş olma" dememiş miydi? Öyle de oldu.

İkisi cimri bir köye uğradılar." Halkından yiyecek istediler. Fakat halk onları misafir etmeyi red etti. Köyde yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar buldular, Hızır onu doğrulttu".

Musa bu işe şaşıtı ve cimri köy halkının bu iyiliğe layık olmadığını düşünüp bu işe itiraz etti. Hızır'a "İsteseydin bunun karşılığında bir ücret alabilirdin" dedi. O anda Hızır kendisinden ayrılma zamanı geldiğini bildirdi ve "İşte ikimizin ayrılma anı geldi, dedi."

Duvarı doğrultmanın sebebini Musa'ya açıklayınca şöyle dedi: "Duvar, şehirde yetim iki çocuğundu. Onun altında bir defineleri vardı.Babalan da iyi bir adamdı. Rabbin kendisinden bir rahmet olarak onların erginlik çağıma ulaşmalarını ve definelerini çıkarmalarını istedi". Bu ayetlerden aşağıdaki anlamları tespit ediyoruz:

1- Yiyecek istedikleri köylüler son derece cimri olmuşlar. Çünkü yiyecek hiçbir şeyleri olmayan yabancı iki adam yanlarına gelmiş, kendileri yemek istemeden onlara ikram etmeleri gerekirken, onlara yiyecek vermemişler. Bunun üzerine Musa ve Hızır kendi ağızlarıyla yemek istemek zorunda kalmış, fakat aşırı cimriliklerinden onlara yemek vermeyi red etmiş ve misafirliğe kabul etmemişlerdir.

2- Köyde yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar bulmuşlar. Kur'an, yıkılma filini duvarın kendisine nisbet eder. Kimi alimler bunun Kur'anda mecazla anlatım olduğunu söylemişler. Çünkü duvarın kendisi cansız ve iradesizdir, irade canlılarda olur, demişlerdir.

"Yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar" anlatımında çok canlı bir tasvir ve duvara can verme sanatı olduğunu görüyoruz. Çünkü ona canlıların özelliği olan bir irade verilmiştir. Tabloya iyice baktığımız zaman, duvarın yıkılmaya yüz tuttuğunu ve Hızırın doğrultması olmasa yıkılacak olduğunu görürüz.

3- Kimse kendisinden istemediği ve kendisi kimseden ücret almak için anlaşmadığı halde, Hızırın duvarı

doğrultması, müsiümanın iyüik işlemeye eğilimli olduğunu ve kendilerinden kimseler istemese bile, başkalarına iyilik yapmağa özen gösterdiklerini anlatır. Çünkü müslüman

iyilik severdir, sosyal işlerde aktiftir,başkalarına iyilik yapmaktan zevk alır.

Bu anlatım aynı şekilde iyilik yapmanın izin gerektirmediğini de anlatır. Çünkü müslümanın önünde iyilik ve hayır işlemeye fırsat olduğu sürece onu kullanmalı ve fırsatı kaçırmamalıdır. Aynı zamanda bu anlatım bir ücret beklemeden ve önceden anlaşma yapmadan gönüllü olarak iyilik işlemenin caiz olduğunu da gösterir. Müslümanın buna kendini alıştırmayı ve başkalarına yarar sağlayan iyiliksever olması gerekir.

4- Hızır haklı olarak duvarı düzeltmiş ve doğrultmuştur.Çünkü Yüce Allah duvarın altında bir definenin bulunduğunu kendisine bildirmiştir. Duvar yıkılıp cimri köylüler defineyi görececek olursa alıp götürürler.

5- Define şehirde yetim iki çocuğundu. Yaşları küçüktü.Define açığa çıkacak olursa onu cimri köylülerin elinden almaya güçleri yetmezdi. Onun için Hızır, çocuklar büyüyene kadar duvarın ayakta durması için onu doğrultmuştur.

6- "Babaları iyi bir adamdı" sözü, babaların salih kişiler olmasının çocukların iyi olması ve korunması üzerinde etkisinin olduğunu gösterir. Babaları iyi olduğu için Yüce Allah duvarı doğrultmak üzere Hızır göndermiştir. Kuran bu anlamı

çağrıştırmaktadır: "Arkalarında güçsüz ve haklarında endişe ettikleri çocuklar bırakacak olanlar, haksızlık yapmaktan korksunlar ve Allahtan sakınsınlar,dürüst söz söylesinler"<sup>[266]</sup>

7- İyi adamın malı duvarın altında saklaması, malı saklama,artırma ve ihtiyaç zamanı için biriktirmenin caiz olduğunu gösterir. Hatta beklenmedik olaylar ve olağanüstü durumlar için müslümanın malından bir miktarı saklaması daha iyi olur. Böyle bir şey Allaha tevekkül etmeye de aykırı değildir.<sup>[267]</sup>

#### **Rabbinden Bir Rahmet Olarak:**

Yapılan üç işin iç yüzünü açıkladıktan sonra Hz.Musa yaptıklarında Hızırın haklı olduğuna ve yararın yaptığı işlerde bulunduğu inandı. Hızır da ona yaptığı bu üç işi kendiliğinden yapmadığını, bilakis Allanın kendisine yapmasını emrettiğini söyledi. Bu işlerin Allahtan bir rahmet olduğunu belirterek "Rabbinden bir rahmet olarak" diye niteledi.

Burada Allanın rahmetinin belirtilmesinin bir anlamı ve delaleti vardır. Nitekim öykünün baştarafında geçen "Yanımızdan ona bir rahmet verdik ve katımızdan kendisine bir ilim öğrettik" ifadeleriyle de bağlantılıdır. Hızırın yaptığı her üç işin başında "Yanımızdan bir rahmet" olarak Allanın rahmeti geçtiği gibi, sonrasında da "Rabbinden bir rahmet olarak"



rabbani rahmet geçmektedir. Bu da yapılan işlerin Allanın rahmetinin bir ifadesi olduğunu gösterir.

Geminin delinmesi, zavallı sahipleri için bir rahmettir. Çünkü bu delme neticesinde zalim kralın zorbaca elkoymasmdan kurtulmuştur. Delinmeseydi, onun eline geçmekten kurtulamazdı. Çocuğun öldürölmesi de anne babası için bir rahmettir.Çünkü kendilerine ondan daha hayırlısını verecektir.Çocuk öldürölmeseydi anne babasını azdırıp inkara sürükleyecekti. Duvarı doğrultması da Allahtan bir rahmettir. Çünkü duvarla şehirde bulunan yetim iki çocuğun definesi korunacaktır. Duvarın dikilmesi olmasaydı, define açığa çıkar ve cimri köylüler onu yağmalarlardı.

Önemli olan,her üç uygulamada da bu rabbani rahmetin olayların sadece zahirine bakan gözlemcilere görünmemesi ve Hızırın yaptıklarına Hz.Musanın karşı çıkması gibi, ilk bakışta bu davranışın tasvip edilmeyen bir davranış olarak görünmesidir. Bu da rahmetin insanların gördüğü ve beklediğinin zıttı olan şeylerde de olabileceğini gösterir. Onun için Yüce Allanın müminler için yaptığı bütün işlerin ondan bir rahmet olduğunu söylüyoruz.

Yüce Allah nimet verdiği zaman mümine rahmet ettiği Sibi, bir musibet verip de sınıdığı zaman da rahmet eder. Mümin sevinçte de, tasada da rahmete mazhardır. Bu rabbani

rahmeti farketmesi ve karşılaştığı her şeyde onu gözlemlemesi şartıyla, Allanın takdir ettiklerinden başına ne gelirse, onun için bir rahmettir.

"Yanımızdan ona bir rahmet verdik" ayetinde geçen ilk rahmet, Hz. Hızır'ı tanıtmak içindir. "Katımızdan ona bir rahmet verdik" ayetinde geçen ikinci rahmet ise, yaptığı işlerin yorumu içindir. Yahut şöyle de diyebiliriz; İkinci rahmet, birinci rahmetin uygulamalı, pratik ve nesnel bir açıklamasıdır. [\[268\]](#)

#### **Onu Kendiliğinden Yapmadım:**

Hızır yaptığı her üç işi de kendiliğinden yapmadığını ve kendi kararı olmadığını Hz. Musa'ya itiraf etti. Bunların kendi kararı değil, Allanın emri olduğunu belirtti. "Bunu kendiliğinden yapmadım".

Bu ifadenin Hızır'ın peygamberliğinin delili olduğunu söylemiştik. Çünkü bunları kendi içtihi ve kararı ile değil, Allahtan aldığı vahiy ve emirle yaptığını belirtmiştir. Bu sözü ile "Katımızdan kendisine bir ilim öğrettik" sözünü bir araya getirip yaptığı her üç işin Yüce Allanın kendisine öğrettiği ledunni bilginin bir dış yansıması ve görünümü olduğunu söyleyebiliriz.

Allanın kendisine öğrettiği bilginin şekillerinden biri, önünde gördüğü olayların hakikatini kendisine bildirmesidir.

Hızırın uygulamaları sanki bizi gördüğümüz davranış, olay,şekil ve görüntülerle ilgili bakış açımızı gözden geçirmeye çağırmaktadır. Bazılarımızın bakışı sığ ve dar olmakta, sözkonusu olaylardan sadece dışa yansıyanı görmekte ve bunu da herşey sanmaktadır. Halbuki olaylara daha derin, daha dikkatli ve daha temkinli bakmamız gerekir. Dış görünüşün bizi bir şeyin hakikat ve içyüzüne nüfuz etmekten alıkoymaması lazımdır. Çünkü dış görünüş nice kez aldatıcı olmakta, nice tahrif, saptırma, yaldızlama ve bulandırma bizi aldatmakta, niceleri sadece dış görünüşe bakıp kanmaktadırlar.Halbuki müminin görüşü derin, analizi doğru ve değerlendirmesi yerinde olması gerekir.<sup>[269]</sup>

Hz.Musa ve Hızır Öyküsünde biraz da tevil üzerinde durmamız gerekir. Hızır,HHz.Musa'dan ayrılacağı zaman ona "Sabretmeye dayanamadığın şeylerin tevilini sana bildireceğim" demişti. Yani gördüğün davranış ve uygulamaların içyüzünü sana açıklayacağım. Bunların iç yüzünü bildirip hakitalerini açıklayınca, "İşte sabredemediğin şeylerin tevili budur" demişti. Bu ifade bizim Kur'anın

kullanımında tevil kelimesinin anlamını açıklamamızı gerektirmektedir.

Rağıb Isfahani tevil için şöyle der: "Tevil, asla dönmektir. Dönülen yere de "mevil" denir. O da bilgi olsun, iş olsun, bir şeyi kendisinden amaçlanan gayeye döndürmektir."<sup>[270]</sup>

Kurandaki bütün kullanımlarında tevil kelimesi bu anlamın içindedir. Bu kelime Kur'anda onyedici kez geçmektedir. Bunlardan sekiz tanesi Yusuf suresindedir. Yusuf suresinde bu kadar geçmesinin sebebi herhalde surenin belkemiğinin ve ana konusunun tevil olmasıdır.

Nitekim sure henüz küçük yaşta olan Hz.Yusuf'un rüyasını belirterek başlamaktadır. Babası Hz.Yakub, Yüce Allahın kendisine olayların tevilini öğreteceğini bildirmiştir. "Bu şekilde rabbim seni seçecek ve olayların tevilini sana öğretecektir"<sup>[271]</sup>

Hz.Yusuf'un rüyası Önceden gördüğü gibi gerçekleşip olaylar sahnesinde ortaya çıkınca, babası ve kardeşleri onun huzuruna girmiş ve Yusuf babasına "İşte önceki rüyamın tevilini/gerçekleşmesi budur, Rabbim onu

gerçekleştirmiştir"<sup>[272]</sup> demiştir.

Tevil, bir şeyin varacağı yeri ve zamanı gelince gerçekleşmesidir. Haberi olguya, teoriyi pratiğe ve resmi maddi bir şekle dönüştürmektir. Hz.Yusuf'un rüyası uykuda

görülen bir rüya olarak kalmış, ama realiteler dünyasında gerçekleşip somutlaşınca tevil olmuştur.Çünkü onun teviji,gerçekleşmesi ve meydana gelmesidir.

Hızır "Sabredemediğin şeylerin tevilini sana bildireceğim" dedi. yani gördüğün olayların ne demek olduğunu sana açıklayacağım. Bana karşı çıktığın ve tepki gösterdiğin o işlerin hakikatini sana bildireceğim ki yaptıklarımın doğru ve "yerinde olduğunu anlayacaksın. Olayları kendisine açıklayıp gördüklerinin tevilini/açıklamasını yapınca, kendisinden saklı olan gerçeği kendisine gösterince, "tşte bu, sabredemediğin şeylerin tevilidir" dedi. Yani gördüğün olayların gerçeği budur.

Öyleyse tevil gerçeğin,dönüş ve varış yerinin, sonucun belirtilmesi veya meydana gelmesidir. Daha açık bir deyişle, bu şeylerin kendisidir. Yani işin bildirildiği şekilde meydana gelmesi,görünen pratik dış şekliyle ortaya çıkması, haberin realiteye ve teorinin uygulamaya dönüşmesidir.<sup>[273]</sup>

#### **"Testi" ve "Testati" Sözcükleri:**

Bu öyküde nüanslardan biri de, güç yetirme anlamındaki testati' kelimesinin ilk kullanımında "te" harfi bulunduğu halde, ikincisinde bu harfin bulunmamasıdır. Hızır yaptığı işlerin yorumunu kendisine yapmadan önce Hz.Musa'ya "Dayanamadığın olayların tevilini sana açıklayacağım" dedi.

Bunların iç yüzünü kendisine açıkladığında ise, güç yetirme anlamındaki bu kelimeyi "te" harfi olmaksızın kullanmış ve "işte dayanamadığın olayların açıklaması budur" demiştir. Acaba ikinci kullanışta bu kelimedenden "te" harfi neden düşmüştür?

Düşürülmüş olan bu "te" harfine "hafifletme te'si" diyebiliriz. Düşürülmesinin sebebini açıklamak ise, ayetlerin psikoloji ilminin gerçekleri doğrultusunda tefsiri olur.

Birinci kullanışta harfin getirilmesi, Hz.Musa'nın içinde bulunduğu psikolojik yapıya uygun olmuştur.Çünkü Hızırın yaptığı işlerin üçü de kendisine ağır gelmiş ve hikmetini anlayamamıştır. Hz.Musa'nın içinde bulunduğu ağır psikolojik duruma uyum sağlamak üzere kelimeye ağırlık kazandıracak 'te' harfi getirilmiştir.

Ama olayların içyüzünü öğrenince psikolojik ağırlığı gitmiş ve ruh haleti hafiflemiştir. İşte bu hafifliği gerçekleştirmek ve Hz.Musanın içinde bulunduğu hafif ruh hali ile kelimenin hafifliği arasında uyum sağlamak içinbu kullanışta te harfi düşürülmüştür. Elbette en doğrusunu Allah bilir.<sup>[274]</sup>

### **İstetim, İstedik, Rabbin İstedi, Fiilleri:**

Kur'an anlatımının inceliklerinden biri de, öyküde Hz.Musa'ya olayların iç yüzünü anlatan Hızırın kullandığı ifadelerdir. Bu açıklamada istemeyi belirtmek için üç ayrı ifade şekli kullanmıştır.

Gemiye delmek istemesini "Delmek istedim" ifadesiyle belirtmiştir. Çocuğu öldürüp onun yerine başka bir çocuğun gelmesini istemesini de "Rablerinin o çocuktan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik" demiştir. Yetim iki çocuk büyüyünceye kadar duvarın korunmasını istemesi için ise,"Rabbin büyümelerini ve definelerini çıkarmalarını istedi" ifadesini kullanmıştır. Böylece anlatımda isteme olayı "istedim,istedik, Rabbin istedi" şeklinde olmuştur. Birincisinde geçmiş zaman kipinin öznesi Hızır, ikincisinde yine aynı kipin öznesi Allah ve Hızır, üçüncüsünde ise özne sadece Yüce Allah olmuştur. Bu değişik kullanımın sebebi üzerinde düşünürsek şunları söyleyebiliriz:

1- Her üç kullanım arasında aşamalı (tedrici) yöntem vardır. Çünkü her defasında bir aşamadan diğerine geçilmektedir, istemeyi Hızır önce kendisi yapmıştır. Sonra hem kendisi hem Yüce Allah yapmıştır. Sonra da sadece Yüce Allah yapmıştır.

2- Fiilin öznesi sözü edilen işe göre değişmekte,Allaha karşı edebe ve imanın kesin ilkelerine uyumlu olmaktadır.

Birincisinde Hızır kendisinin istediğini belirtmiştir. Çünkü gemiyi delmek tasvip edilmeyen, hatta görünürde yıkıcı olan bir iştir. Herhalde bu sebepten bu istemenin Allaha isnadı şık görülmemiştir.

Acaba istenen şey nedir? "Onu kusurlu yamak istedim". Görüldüğü gibi istenen şey geminin kusurlu yapılmasıdır. Kusurlu yapılması da tahtaları sökülerek veya delinerek tahrip edilmesidir. Onun için bu istemenin Allaha nisbet edilmesi yakışık olmaz. "Rabbin kusurlu yapmak istedi" demek şık olmaz.

Hızır'ın Yüce Allahı tanıtırken kullandığı şu ifadeler de bu türdendir: "Dostum ancak alemlerin rabbidir. Beni yaratan da, doğru yola eriştiren de Odur. Beni yediren, içiren de odur. Hastalandığımda o beni iyileştirir. Beni Öldürecek, sonra da diriltecek odur. Ahiret gününde günahlarımı bağışlamasını umduğum odur. Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat"<sup>[275]</sup> Görüldüğü gibi hastalanma dışında bütün işlerin öznesi olarak Allahı göstermiştir.

İkincisinde ise, istemenin hem Allaha, hem Hızır'a nisbet edilmesi en uygun olanıdır. Çocuğun ölmesine sebep olan ve öldüren kendisi olduğu için isteme fiilinin öznesi olarak Hızır gösterilmiştir. Niçin öldürmüştür? Çünkü Yüce Allanın ondan daha hayırlısını onlara vermesini istemiştir. O halde daha iyisinin verilmesinde Hızır'ın istemesi, yani iradesi vardır. Ama Hızır bu isteği gerçekleştirmeye kadir midir? Elbette hayır! Çünkü bunun gerçekleştirilmesi ancak Allanın elindedir.



Anne ve baba da çocuklarının olmasını isterler. Ama realite dünyasında bu isteklerini gerçekleştirmeye güçleri yetmez. Onların elinden gelen sadece birleşmek ve sebeplere sarılmaktır. Çocuğun verilmesi ve yaşaması ise sadece Allanın elindedir.

Bu inançtan dolayı istemenin ikinci boyutta öznesi olarak Allah gösterilmiştir. Yani ikinci boyutta fiilin faili Allah'tır. Çünkü böyle bir işi ancak ve ancak Allah yapabilir ve çocuğun hayat sahnesine çıkmasını da ancak o sağlayabilir. Bu sebepten birinci boyutta Özne Hızır, ikinci boyutta da Allah olmuştur.

Üçüncüsünde de, isteme fiilinin öznesi sadece Allah olmuştur. Anlatımın akışı da öznenin ancak Allah olabileceğini gösterir. Çünkü bu aşamada istemeyi Allah'tan başkasının gerçekleştirmesi mümkün değildir.

Yetim iki çocuk! Acaba definelerini çıkarmaya elverişli yaşa gelinceye kadar onların büyümesini kim garantileyebilir? Şüphesiz hiçbir kimsenin buna gücü yetmez ve bunu garantileyemez. Çünkü gelecek ve ömür yalnızca Allah'ın elindedir. Onun için "Rabbin ikisinin erginlik yaşına gelmesini ve definelerini çıkarmalarını istedi" demiştir. Bunu Allah istediğine göre, elbette olacaktır. Çünkü Allanın istediği mutlaka olur. En doğrusunu Allah bilir!<sup>[276]</sup>

#### IV- ZULKARNEYN ÖYKÜSÜ

##### Kuranda Zulkarneyn Öyküsü:

"Sana Zulkarneyn'i sorarlar. De ki, onu size anlatacağım. Şüphesiz biz ona yer yüzünde güç vermiş ve her şeyin yolunu ona öğretmiştik. O da bir yol tuttu. Sonunda güneşin battığı yere ulaşınca onu, kara balçıklı bir suda batıyor gördü. Orada bir millete rasladı." Zulkarneyn! Onlara azap da edebilirsin, iyi muamele de edebilirsin" dedik.

"Haksızlık yapana azap edeceğiz. Sonra rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azaba uğratır.Ama inanıp yararlı iş işleyene mükafat olarak güzel şeyler vardır. Ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz", dedi.

Sonra, yine bir yol tuttu.Sonunda güneşin doğduğu yere varınca, güneşi, kendilerini bir koruyucu ile örtmediğimiz bir milletin üzerine doğuyor buldu. Bu şekilde onun bütün yaptıklarını baştan başa biliyorduk.

Sonra yine bir yol tuttu. Sonunda iki dağın arasına varınca, orada neredeyse hiç laf anlamayan bir millete rasladı.Ey Zulkarney! Şüphesiz Yecüc ve Mecüc bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir set yapman için sana bir ücret verelim mi? dediler.Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha iyidir. Bana gücünüzle yardım edin

de sizinle onların arasına sağlam bir set yapayım. Bana demir kütleleri getirin,dedi.

Bunlar iki dağın arasını doldurunca, körükleyin, dedi. Demirler kor haline gelince, bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim, dedi. Artık Yecuc ve Mecuc onu ne aşabildiler, ne de delip geçebildiler.

Zulkarneyn: işte bu, rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin belirlediği zaman gelince onu yerle bir eder.Rabbimin verdiği söz gerçektir,dedi."<sup>[277]</sup>

#### **Zulkarneyn Öyküsünde Belirsizlikler:**

Zulkarnyn'in öyküsü, yolculukları, yaptığı set, Yecuc ve Mecuc gibi konular , öykünün ayrıntıları olup bilinmezleri arasında yer alırlar. Öykünün bilinmez lerini şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Zulkarneyn kimdir, hayatı ve kimliği nedir?
- 2- Ne zaman,hangi devlet zamanında yaşamış, hangi savaflara girmiş ve hangi ülkeler fethetmiştir?
- 3- Batıya yaptığı ilk yolculuk,vardığı bölge hangisidir? Kara balçıklı gözenin yeri neresidir ve onda güneş nasıl batmaktadır?
- 4- Doğuya yaptığı ikinci yolculuk ve geçtiği ülkeler nelerdir? Nereye kadar varmıştır? Güneşin onlar üzerine nasıl

doğduğunu görmüştür? Güneşe karşı onları koruyacak bir şeyleri nasıl olmamıştır?

5- Üçüncü yolculuğu olan kuzey yönündeki yolculuğunda nereye varmıştır? İki set arasındaki bölge neresidir? Bölgenin geri kalmış halkı kimlerdir?

6- Yecuc ve Mecuc kimlerdir? Tarihleri nedir? Nerede kalıyorlar?

7- Seddi nasıl yapmıştır? Yapılan şeddin uzunluğu, genişliği ve yüksekliği ne kadardır?

8- Set yıkılmış ve Yecuc ile Mecuc içinden çıkmış mıdır, yoksa set yıkılmayacak ve ancak kıyamet saatine yakın bir anda mı bunlar çıkacaklardır?

9- Zulkarneyn'in "Rabbimin belirlediği zaman gelince, onu yerle bir eder" sözünün anlamı nedir?

10- Cengizhan ve Hulagun'un çıkması, Yecuc ve Mecuc'un çıkmasının halkalarından biri midir?<sup>[278]</sup>

**Zulkarneyn Öyküsünün Ayrıntıları, Şaşırtıcı Bir Bilmecedir:**

Bütün tefsirciler ve tarihçiler Zulkarneyn öyküsünün üzerinde durmuş, birçokları öykünün bilinmeyenlerini açıklamaya, tarihsel ve meydana gelen ayrıntılarını tespit etmeye çalışmış, ancak bu konuda çoğu israiliyyattan, kitap ehlinin haberlerinden bir sürü mitoloji, söylenti ve uydurma

şeyler nakletmişlerdir. Bunun sonucu olarak öykünün ayrıntıları konusunda çeşitli araştırmalar, tarihçiler ve tefsirciler arasında büyük ihtilaflar ve alevli tartışmalar olmuştur. Kimi yazarlar öykünün yeri, zamanı, olayları ve kahramanlarını belirlemek için ayrı kitaplar yazmış ve araştırmalar yapmıştır. Bu konuda yazılmış önemli kitaplardan bazıları şunlardır:

a- Muhammed Rağıb Tabbah, Zulkarneyn ve Seddu's-Sin, basım, 1949.

b- Ebu'l-Kelam Azad, Yes'eluneke an Zilkarneyn, Ahmed Hasan Bakori kitaba uzun ve usandırıcı bir önsöz yazmıştır. Kahire, 1977,Daru's-Şa'b,

c- Dr.Abdulalim Adurrahman Hızır, Mefahimu Coğrafiyye fi'l-Kasasi'l-Kur'ani: Kıssatu zilkarneyn,1981, Daru's-Şuruk,

d- Muhammed Hayr Ramazan Yusuf, Zulkarneyn :el-Kaidu'l-Fatihve'l-Hakimu's-Salih,1986,Daru'l-Kalem,

Bu konudaki kitapların en yenisi,en hacimlisi ve araştırma ürünü olanıdır. Bu kitabı okuduğumuzda Zulkarney öyküsünün şaşırtıcı bir bilmece olduğunu daha yakından görürüz.

Kitabın önsüzünde yazarın Zulkarneyn Öyküsünü araştırmak istediğinde güvenilir bir alime danıştığı ve ona Zulkarneyn konusunda araştırma yapmak istiyorum, ne dersiniz? dediğinde, yapmamasını söylediği, sebebini

sorduğunda ise, bir sonuca varamazsın, dediği belirtilmektedir.<sup>[279]</sup>

Buna rağmen yazar bu konuda araştırma yapmaya karar vermiş, bilgiler derlemiş toplamış ve hacimli bir kitap yazmıştır. Ancak araştırmanın konusu olan Zulkarneyn'ın kimliği konusunda bilimsel ve konulu bir araştırmada bulunması gereken kabul edilebilir bir sonuca ulaşamamış gibidir. Onun için Zulkarneyn öyküsünün gerçekten bilmece gibi bir konu olduğunu söylüyoruz.<sup>[280]</sup>

#### **Sahih Hadislerde Zulkarneyn:**

Bilmece gibi bir konu olan Zulkarneyn konusunu değişiklik ve şüphenin karışmadığı Kur'an ve sahih sünnette aramamız gerekiyor. Bilindiği gibi Kuranda ancak Kehf suresinin konumuz olan ayetlerinde

Zulkarneyn'den sözedilmektedir. Bu ayetlerde de Zulkarneyn hakkında ayrıntılı bilgiler ve öykü ile ilgili olarak sorulacak sorulara cevaplar bulunmamaktadır Zulkarneyn'ın kimliği, üç yolculuğu, adı ve zamanı hakkında bilgi veren sahih hadisler de yoktur.

Sağlam bu iki kaynak onun hakkında bilgi vermediğine göre, onun hayatının ayrıntılarını biz nasıl bileceğiz? Durum böyle olunca, artık geçmişin ğaybı haline gelen ve hakkında söz söylemenin ğayb konusunda konuşmak sayılan bu olaylar

ve kişiler hakkında kim bir şeyler söyleyebilir? Kur'anın, sahih hadislerin ve ashabı kiramın hakkında bir şey söylemediği bu olaylar ve kişiler hakkında kim ne diyecektir? Onun için bize düşen, Zulkarneyn öyküsü ile ilgili ayetlerin ve sahih hadislerin söyledikleriyle yetinmek ve iki kaynağın bir .şey söylemediği konularda susmaktır.

Sahih hadislerin Zulkarneyn'den söz etmediğini söyledik.Ancak Buhari Enbiya bölümünde ve Hz.İbrahimden söz etmeden önce ona işaret eden ayetlerden söz etmiş ve peygamberlerle ilgili hadisleri Sahih'inde şu şekilde sıralamıştır.

- 1- Adem'in yaratılışı ve soyu. 2-Ruhlar görevli askerlerdir.
- 3-Yüce Allah ın"Nuh'u kavmine gönderdik" demesi.
- 4- "Şüphesiz İlyas salih kimselerdendir"
- 5- İdris.
- 6- "Ad kavmine de kardeşleri Hud'u gönderdik".
- 7- Yecuc ve Mecuc öyküsü .
- 8- "Allah, İbrahimi dost edindi" . Bölüm böyle devam eder.[\[281\]](#)

#### **Buhari ve İbn Hacer Askalani:**

İbn Hacer, Buhari'nin Zulkarneyn'in Hz.İbrahim'den önce yaşadığı veya onun çağdaşı olduğuna inandığını söyler. Fethu'l-Bari kitabında şöyle der: "İbn Hacer'in Zulkarneyn'i

Hız.İbrahim'den önce tanıtması, Yunanlı büyük İskender olduğunu iddia edenlerin iddiasını çürütmektedir.Çünkü İskender Hız.İsa'ya yakın yaşamıştır. Hız.İsa ile Hız.İbrahim arasında ikibin yıldan fazla zaman vardır"[\[282\]](#)

İskender'in Zulkarneyn olmadığı doğrudur. Ancak Zulkarneyn'in Hız.İbrahimden önce yaşadığı veya onun çağdaşı olduğuna dair hiçbir delil yoktur. İmam Buhari'nin Sahih'ini bu şekilde düzenlemesi ve Zulkarneyn'i Hız.İbrahim'den Önce tanıtması Allah tarafından bildirilmiş olmayıp içtihadına göre yaptığı bir sıralamadır. Böyle yapmasını gerektirecek sahih bir hadis de yoktur. Onun için biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira bu, geçmişlerle ilgili ğayb konusunda delilsiz konuşmaktan başka bir şey değildir. Ona ve büyük ilmine saygımız büyüktür, ama bu sıralamada yaptığı içtihadına katılmıyoruz.

İbn Hacer, Buhari'nin içtihadına uymuş ve Zulkarney'in Hız.İbrahim'in çağdaşı olduğunu söylemiştir. "Şüphesiz Kur'anda Allanın haberlerini verdiği kişi önce olur" demekte ve yaptığı bu tercihin kendine göre delillerini şöyle sıralamaktadır:

1- Tabiinden Ubeyd İbn Umeyr şöyle demiştir:Zulkarneyn yaya olarak hacca gitmiş, İbrahim onu duymuş ve kendisiyle görüşmüştür.



2- İbn Abas şöyle demiştir: Zulkarneyn Mescidi Harama girmiş, Hz.İbrahime selam verip onunla tokalaşmıştır.

3- Osman İbn Sac şöyle demiştir: Zulkarneyn, Hz.İbrahim'den kendisi için dua etmesini istemiş, Hz.İbrahim "benim kuyuyu bozduğunuz halde size nasıl dua ederim?" demiş, o da benim emrimle olmamıştır, cevabını vermiştir.

4- İbn Hişam şöyle demiştir: İbrahim bir konuda Zulkarneyn'in karama başvurmuş ve onun lehine hükmetmiştir.<sup>[283]</sup>

İbn Hacer'in delillerine baktığımız zaman delil olabilecek bir tane bile bulamıyoruz. Aksine hepsini kabul etmeyip red etmek zorundayız. Çünkü hiçbirisi Rasuluilahın bir sözüne dayanmamaktadır. Öncekilerin öyküleri konusunda Kur'an veya sahih hadis dışında bir şeyi delil kabul etmediğimizi okuyucu bilmektedir.<sup>[284]</sup>

#### **Sahih Hadislerde Zulkarneyn Şeddi:**

Ayetlerin belirttiği gibi zulkarneyn kuzeyde yaptığı fetihler sırasında bir set yapmış ve bu set Zulkarneyn şeddi olarak meşhur olmuştur. Çünkü kendisi yapmıştır. Yecuc ve Mecuc şeddi yahut harabesi olarak da anılır. Çünkü o bölge halkını Yeuc ve Mecu'un hücumlarından korumuştur.

Zulkarneyn şeddi hakkında bir sürü haberler anlatılmış,

çoğu da israiliyyat ve mitolojiden alınmıştır. Ancak bu sedle ilgili sahih hadisler de vardır. Bu hadislerin en meşhurlarından biri şudur:

Zeyneb binti Cahş'tan rivayet ediliyor: Bir gün Rasulullah onun odasına korku içinde girmiş, lailahe illellah, diyerek yaklaşan bir kötülükten vay Arapların başına gelecek olanlar! deyip başparmak ve şehadet parmaklarını birleştirerek "Bugün Yecuc ve Mecuc şeddinden şu kadar açıldı" demiştir. Bunun üzerine Zeyneb: Ey Allahın Rasulü! Aramızda iyi kişiler olduğu halde helak olur muyuz? diye sormuş, Rasullah,"Evet, kötülük çoğalırsa" buyurmuştur."<sup>[285]</sup>

Başka bir hadiste Rasulullahın şöyle buyurduğu rivayet edilir:"Bugün Yecuc ve Mecuc şeddinden şu kadar açıldı,demiş ve iki parmağını birleştirerek göstermiştir"<sup>[286]</sup>

Buhari, bir adamın Rasulullah'a şöyle dediğini rivayet eder:"Seddin desenli bir hırka gibi olduğunu gördüm. Rasulullah ona: Kendisini görmüşsün, dedi."<sup>[287]</sup>

#### **Bu Hadislerden Anladıklarımız:**

1- Hz.Zeyneb'in rivayet ettiği birinci hadisin senedi iyidir. Nevevi, Müslim Şerhi'nde "Bu isnadda Rasulullahın iki eşi ve iki kızı bulunmakta, biri diğerinden rivayet eder. Senedinde dört tane sahabi bayanın bulunduğu başka bir hadis bilinmemektedir."<sup>[288]</sup> der.

Rasulullahın iki eşinden maksat, Zeyneb binti Cahş ve Ümmü Habibe'dir.İki eşinin (başka kocalardan olan) kızları da Ümmü Habibe'nin kızı Habibe ve Ümmü Seleme'nin kızı Zeyneb'tir. Tabüinden Urve İbn Zubeyr ve Muhammed İbn Şihab ez-Zuhri onlardan rivayet etmiştir.

2- Rasulullahın korku içinde Hz.Zeyneb'in odasına girerek yaklaşmakta olan kötülükten endişe etmesi. Buhari ve Müslim'in başka bir rivayetinde korku içinde uykudan uyanırken, üçüncü bir riayetlerinde ise, bir gün yüzü kızarmış olarak korku içinde çıkarken bunu söylemiştir,denilmektedir. Her üç rivayeti şöyle uzlaştırmak mümkündür:

Rasulullah, Zeyneb binti Cahş'ın odasında yatmış,korkulu bir rüya görmüş-Peygamberlefin rüyası gerçektir-korku içinde uykudan uyanmış,yüzü kızarmış olarak odadan çıkmış ve o korku içinde Ümmü Habibe'nin kızı Zeyneb'in odasına girerek ona yukarıdaki sözleri söylemiştir.

3- Korkmasımın sebebi,rüyada Yecuc ve Mecuc şeddinin açıldığını görmesi-veya Allahın ona göstermesidir.Seddin açıldığını uyurken rüyada görmüştür.

4- Rüyada şeddin açıldığını görmesi, Yecuc ve Mecuc'un şeddi açmaya başladığını ve başlangıçta başarılı olduklarını gösterir. Bu da şeddi delip geçmenin kıyametten önce olacağını gösterir. Yecuc ve Mecuc'un kıyamet saatinin

öncesinde çıkmasına kadar şeddin ayakta durması şart değildir.

5- Yecuc ve Mecuc'un şeddi açmasından maksat, orada yapılan şeddi yıkıp geçmeleridir.Yaklaşmakta olan kötülükten maksat da,Yecuc ve Mecuc milletin çıkıp islam alemini İstila etmesidir.

Bazılarına göre bundan maksat, fitnelerin çıkmasıdır. Hadiste şeddin açılmasının belirtilmesi, müslümanlar için fitne kapılarının açılmasından kinayedir.

İbn Hacer bu konuda şöyle der:Rasulullah sadece Arapları belirtmiştir. Çünkü o gün müslüman halkın çoğu onlardandı.Sözü edilen kötülükten maksat da daha sonra Hz.Osman'ın öldürülmesidir. Sonra fitneler birbirini izlemiş ve başka milletler arasında Araplar,köpekler arasında kalan yemek çanağına dönüşmüştür."[\[289\]](#)

6- Hadisten anlaşıldığına göre dünyada ceza, toplu ceza şeklindedir. Kötülük ve ahlaksızlıkların çoğalıp yayılması halinde, içinde iyi kişiler de bulunsa,ümmetin helak olması Allanın sosyal bir yasaıdır. "Aramızda iyi kişiler olduğu halde helak olur muyuz? Evet, kötülük çoğalırsa, dedi."[\[290\]](#)

#### **Sahih Hadislerde Yecuc ve Mecuc'un Çıkması:**

Sahih hadislerde Yecuc ve Mecuc'un aslı, tarihleri,yerleri, yurtları,şekilleri ve hayatlarının ayrıntılarıyla ilgili hiçbir şey

yoktur.Son çıkıştan önce çıkışları hakkında bir şey söylenmemektedir. Bütün bu konularda sahih hadislerde bir bilgi mevcut değildir. Sadece kiyamet saatinden önce son çıkışlarına işaret edilmekte ve bu çıkışları kiyametın alametlerinden gösterilmektedir. Çıkışlarının Hz.İsanın inmesi ve Led kapısında Deccal'ı öldürmesinden sonra olacağını anlatır. Deccal, Hz.tsa, Yecuc ve Mecuc'dan söz eden uzun ve ayrıntılı bir hadis Müslim'de rivayet edilmektedir.<sup>[291]</sup>

### **Zulkarneyn Kimdir?**

Tefsirciler ve tarihçiler Zulkarneyn'in kimliğini tespit etmek için çok uğraşmış, yaptığı işler, yaşadığı yeri ve zamanı belirlemeğe çalışmışlardır. Bu konuda alabildiğine ihtilaf etmişler. Farklı ve çelişkili görüşler ve deliller ileri sürmüşler, genellikle de israiliyyat, mitolojik haberler ve güvenilir olmayan rivayetlere dayanmışlardır. Haber uyduranlar hayallerinde Zulkarneyn için mitolojik ve komik bir portre çizmişler, onun için bir sürü işler, olaylar ve fetihler sıralamışlardır.

Acaba Zulkarneyn'in kimliğini kesin olarak belirlemek mümkün müdür? Şüphesiz bu sorunun cevabı hayırdır. Çünkü aklına ve bilgisine saygısı olan hiçbir kimsenin Zulkarneyn'in kimliğini belirlemeye çalışması mümkün olmadığı gibi, Kur'anın işaret ettiği üç yolculuğunu ve bina ettiği şeddin

dünya üzerindeki yerini kesin olarak belirlemesi de mümkün değildir. Bunu yapması mümkün değildir, diyoruz. Çünkü sahih kaynak olan Kur'an ve sahih sünnet bu konuda bilgi vermemektedir. İkisi bu konuda bir şey söylemediğine göre, kesin delil de yok demektir.

Onun için alimlerin bu konuda söyledikleri, kesin hüküm ve karar anlamında değil, içtihad ve tercih türünden şeylerdir. Onlardan biri Zulkarneyn hakkında yazılanları okuyor, bunları söyleyenlerin ileri sürdükleri delilleri inceleyip değerlendiriyor, başkaların ileri sürdükleri delillerle karşılaştırıyor, sonunda görüşlerden veya ileri sürülen delillerden birini tercih edebiliyor. Ancak bu tercihi, kesin bir karar ve hüküm değil, zan, ihtimal ve tercihten öteye geçmez.<sup>[292]</sup>

### **Seyyid Kutup Bu Konuda Ne Diyor?:**

Zulkarneyn'in kimliği ve yaptığı işlerin belirlenmesi konusunda en olgun ve isabetli görüşlerden biri şüphesiz Seyyid Kutub'un söyledikleridir. Şöyle diyor:

"Kur'an, Zulkarneyn'in kimliği hakkında bir şey söylemiyor. Kur'anın öykülerinde genel özellik budur. Çünkü öykülerden amaç, tarihsel belirleme değildir. Sadece anlatılan öykülerden alınacak ibret ve derslerdir. Bu da çok zaman yer ve zaman belirtilmeksizin gerçekleşmektedir.

Bildiğimiz kadarıyla tarih, İskender Zulkarneyn adında bir kralı tanır. Ancak bunun Kur'anda belirtilen Zulkarneyn olmadığı kesindir. Çünkü eski Yunanlı olan büyük iskender putperest bir adamdır. Halbuki Kur'anın sözünü ettiği Zulkarneyn Allanın birliğine inanan, ahirete ve dirilişe inanan bir mümindir.

Ebu'r-Reyhan Biruni "el-Aasarü'l-Bakiye ani'l-Kuruni'l-Haliye" kitabında şöyle anlatır: Kur'anda sözü edilen Zulkarneyn, Himyer halkından diktatör bir kraldı. Himyer kralları "Zu" kelimesiyle lakaplanırlardı. Tıpkı Zu Nuvas, Zu Yezen gibi. Adı Ebu Bekir İbn Afrikış olup ordusuyla Akdeniz sahiline yürümüş, Tunus, Merakeş ve başka şehirlerden geçmiş, Afrika şehrini kurmuş ve bütün Afrika kıtası onun adıyla adlandırılmıştır. Güneşin doğduğu ve battığı yere ulaştığı için kendisine zulkarneyn denilmiştir."

Bu sözler doğru olabilir. Ama doğru olup olmadığını araştırma imkanlarına sahip değiliz. Çünkü hayatından Kur'anın çok az sözettiği Zulkameyn'i bilinen tarih içinde araştırmak ve tespit etmek mümkün değildir. Onun durumu da Kur'anda anlatılan Nuh, Hud, Salih ve diğer birçok Öykünün kahramanı gibidir.

Şüphe yok ki tarih, insanlığın ömrüne oranla yeni doğmuş sayılır. Bilinen yazılı tarihten önce nice olaylar geçmiş ki tarih

bunlar hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir. Onun için o olaylar için başvurulacak yer bilinen tarih değildir.

Tevrat tahrif edilip azaltma ve eksiltmelerle değiştirilmeseydi, bu olaylar hakkında güvenilir bir kaynak olabilirdi. Fakat ne yazık ki Tevrat, mitoloji uydurma ve vahyedilen metne eklendiği kesin olan yalan rivayetlerle doldurulmuştur. Onun için tevrat, anlattığı tarihi öyküler konusunda kesin ve güvenilir olmaktan çıkmıştır.

Elimizde tahrif ve değiştirmelerden korunmuş sadece Kur'anı Kerim kalmaktadır, içerdiği tarihsel öykülerle ilgili güvenilirliği ve doğruluğu kesin tek kaynak o kalmıştır.

Kur'anın şu iki sebepten tarihin verdiği bilgilerle yargılanmasının caiz olmadığı açık ve kesin bir şeydir:

**a-** Tarih, yeni bir bilim dalıdır.insanlığın tarihinde sayılamıyacak kadar olayları kaydetmemiş ve onlar hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir. Kur'an ise, tarihin hakkında bilgiye sahip olmadığı bu olaylardan zaman zaman söz etmekte ve anlatmaktadır.

**b-** Söz konusu olayların bir kısmını tarih kaydetmiş olsa bile, nihayet gücü ve bilgileri sınırlı olan insanların yazdığı veya anlattığı şeylerdir, insanın bütün çalışmalarında söz konusu olabilecek tahrif, yanlış ve eksikliklere maruzdur.



Ulaşım, iletişim ve araştırma imkanlarının zirveye ulaştığı günümüzde bile bir tek haber değişik varyantlarla rivayet edilip anlatılmakta, değişik açılardan görülmekte ve çelişkili şekillerde yorumlanmaktadır. Tetkik ve araştırma konusunda ne söylenirse söylensin, tarih işte bu yığınlardan oluşturulmaktadır.

Onun için Kur'anın anlattığı öyküler hakkında tarihin söylediklerine bakmak veya güvenmek, yegane kesin söz sahibinin Kur'an olduğunu söyleyen islam inancı red etmeden önce, kabul edilen bilimsel kuralların red ettiği bir

şeydir. Kur'anın öykülerini tarihle yargılamak, Kur'ana ve bilimsel araştırma yöntemine inanmış hiçbir müminin kabul edeceği bir şey değildir. Çünkü böyle bir şey saçmalıktan öteye geçmez."<sup>[293]</sup>

### **Zulkarneyn'in Kimliğini Belirlemeye Çalışan En Meşhur Görüşler:**

Zulkarneyn'in kimliğini belirlemeye çalışan en meşhur görüşler dörttür. Bunları tekek teker değerlendireceğiz.<sup>[294]</sup>

#### **1- Hz.İbrahim'in Çağdaşı Mıdır?**

Bu görüş, adını değil, sadece yaşadığı zamanı belirtmekte, Hz. İbrahim'in çağdaşı olup Filistin'de ve Mekke'de Mescidi Haram'ın yanında kendisiyle görüştüğünü söylemektedir.

Muhammed Hayr Ramazan Yusuf bu görüşe meylederek şöyle der:" Zulkarneyn, başka bir adamdır. Tubba\lskender ve Kûruş'ten önce geçmiş asırlarda yaşamıştır. Güvenilir tarihçilerin belirtip kararlaştırdıkları gibi Hz.İbrahim zamanında yaşamıştır."<sup>[295]</sup>

Yazarın bu görüşünü değerlendirdiğimiz zaman Zulkarneyn'in Hz.İbrahim zamanında yaşadığını belirten sahih hiçbir hadisin bulunmadığını görürüz, Hz.İbrahim zamanında yaşadığını söylerken güvenilir dediği ve dayanak yaptığı tarihçilerin de fazla güvenilir olmadığını belirtmeliyiz. Söylediği gibi olsalar bile, görüşüne dayanak olabilecek sahih hadislerden bir delil bile göstermemişlerdir.

Görüşlerine güvenip dayandığı tarihçiler dediği el-Bahru'l-Muhit tefsirinin sahibi Ebu Hayyan,el-Cami li Ahkami'l-Kur'an tefsirinin sahibi Kurtubi,Camiu'l-Beyan tefsirinin sahibi el-Iyzi,Keşşaf tefsirinin sahibi Zemahşeri, Medariku't-Tenzil tefsirinin sahibi Nesefi, Celaleyn tefsirine haşiye yazan Süleyman el-Cemel ve Ahmed es-Savi, bir de Ruhu'l-Maani tefsirinin sahibi Alusi'dir.

Bilindiği gibi bunlar tarihçi değil, tefsircidirler.Tarihle ilgili söyledikleri de araştırma, inceleme, ayıklama ve değerlendirilmeye muhtaçtır.

Güvenilir dediği ve dayanak gösterdiği tarihçiler ise, el-Ezraki, İbn İyas ve Muhadaratu'l-Evail kitabının sahibi Ali Duka'dır. Acaba güvenilir tarihçiler bunlar mıdır? Yazarın, görüşü için sağlam ve bilimsel deliller ve dayanaklar getirmesini ne kadar isterdik. Böyle deliller de ancak Kur'andan ve sahih hadislerden alınabilir. Ne yazık ki güvenilir sağlam kaynaklara dayanmayan kimi tarihçi ve tefsircilerin görüşlerine dayanmış olması bilimsel, metodlu ve kesin bilgi veren çalışmalar için kabul edilemez.

Bu sebepten Zulkarneyn'in Hz.İbrahim'in zamanında yaşadığı görüşünü seçen Muhammed Hayr Ramazan Yusuf'a ne yazık ki katılamıyoruz. Aynı şekilde Hz.İbrahim ile Fiiistinde veya Mekke'de buluştuklarını söyleyen bütün tarih ve tefsir kitaplarının söylediğini de kabul edemiyoruz. Çünkü insanın güvenilebileceği ve dayanak yapabileceği bir tek sahih hadiste böyle bir olay geçmemektedir. [\[296\]](#)

## **2- Makedonya'lı Büyük İskender Midir?**

İkinci görüş Zulkarneyn'in, M.Ö.356 yılında doğan ve babası Makedonya kralı Filıp olan Makedonyalı büyük İskender olduğunu söylüyor. Oğlu İskender'i meşhur eski Yunanlı filozof Aristo'nun yanına vermiş, o da Yunan mantık ve felsefesine göre kendisini eğitip yetiştirmiştir. Virmiş yaşımda İken babası ölmüş, M.Ö.336 yılında kral

olmuş, iki yıl sonra Perslerle savaşa çıkmış, Pers imparatoru Dara'yı M.Ö.333 yılında yenmiş, Şam ve İrak bölgelerini fethetmiş, sonra Hint bölgesini fethetmeye gitmiştir.

Yaklaşık on yıl içinde orada o gün bilinen ülkelerin çoğunu fethetmiş ve eski Yunan'a dönmüştür. Yolda Irakta biraz dinlenmek için Babil şehrine uğramış, ağır bir sıtma hastalığına yakalanarak onbir gün yatmış ve M.Ö.323 yılında otuz üç yaşından küçük bir yaşta Babil şehrinde ölmüştür.

Zulkarneyn adı ile anılmıştır. Çünkü Pers devletini fethetmiştir. Böylelikle o günün en güçlü iki devleti olan Yunan ve Pers boynuzlarını bir araya getirmiş kabul edilmiştir.

Büyük İskender'in Kur'anda adı geçen Zulkaneyn olduğunu müslüman tarihçi ve tefsircilerden büyük bir topluluk söylemektedir. Mesudi, Makrizi, Salebi, İdrisi, Razi, Ebu Hayyan, Nesefi, Ebussuud, Alusi, Kasımi, Muhammed Ferid Vecdi bunlardandır.<sup>[297]</sup>

Bu görüşü benimseyenler büyük ilim ve fazilet sahibi insanlar olmasına rağmen, ne yazıkki söyledikleri de yanlış ve batıldır.Çünkü Makedonyalı büyük iskenderin Yunan tanrılarına tapan müşrik kafir bir insan olduğu herkesin kabul ettiği bir şeydir. Aynı şekilde içki, fuhuş ve ahlaksızlıklara aşırı derecede düşkün olan bir insandır. Hatta içki ve fuhuşla geçirdiği bir

gecede ölmüştür. Halbuki Zuîkarneyn, Kur'anın tanıttığı gibi mümin, adaletli ve iyi bir insandır. [\[298\]](#)

### **3- Himyer'li Midir?**

Üçüncü görüş,Zulkarneyn'in Himyer krallarından Arap bir kral olup adı Sa'b Zu Merasid İbn Haris İbn RaiŞ

olduğunu söylemektedir.Himyer kralı Ebu Bekir-veya Ebu Karab- Umeyr İbn İfrikış el-Himyeri olduğu ve miladi 300-320 yılları arasında krallık yaptığı söylenir.

Bu görüşü tabiinden Vehb bin Münebbih, Ka'bulahbar ve çağdaşlardan bu konuda bir kitap yazan Muhammed Rağib Tabbah savunmaktadır. Halbuki bu görüşün Arapçılık eğilimi ve duygusallık dışında hiçbir dayanağı ve dilili yoktur. [\[299\]](#)

### **4- Doğrusu,İran/Pers Kralı Kuruş'tur.**

Dördüncü görüş, Zulkarneyn'in Lidya ve Midya ülkelerini birleştiren, bundan dolayı da kendisine Zulkarneyn adı verilen ve M.Ö.559-529 yılları arasında otuz yıl krallık yapan İranlı/Pers kralı Kuruş olduğunu söyler. Bu görüşü, "Yeseluneke an Zilkameyn" kitabının yazarı Ebu'l-Kelam Azad ve "Kıssatu Zilkameyn" kitabında Dr.Abdulalim Abdurrahman Hızır tercih etmişlerdir. [\[300\]](#)

### İran'lı Kuruş Olduğunu Söyleyen Ebu'l-Kelam Azad'ın Delilleri:

Ebu'l-Kelam Azad, Hint yarımadasında müslümanların liderlerindendi. Sömürgeci İngiltereye karşı müslümanları ayaklanmaya çağırmış ve ateşli konuşmalar yapmıştır. Halkı isyana teşvik ettiği, karışıklık çıkardığı ve sivil ayaklanmaya katıldığı gerekçesiyle ingiltere onu 1922 yılında yargılamış, mahkemeye çıkarıldığında yargıç,tanık ve dinleyicilerin karşısında fesahat,mantık ve delil gücü bakımından zirve n tarihi bir savunma yapmıştır.<sup>[301]</sup>

Hindistan bağımsızlığına kavuşunca, ilk milli eğitim bakanı olmuş ve 1955 yılında ölmüştür, islamcı bir düşünür ve Kur'an tefsircisi bir alim olup Hindistanda müslüman yazarların Önde gelenlerindendir.

Zulkarneyn konusunu araştırmış, İrana gitmiş, Yecuc ve Mecuc şeddinin bulunduğu bölgeyi incelemiş, inceleme ve yolculuğunun sonuçlarını önce Hindistanda, sonra Pakistan'da Mevdudi'nin çıkardığı Tercümanu'l-Kur'an dergisinde yayınlamıştır.

Ahmed Hasan Bakori 1972 ylında Ebu'l-Kelam Azad'm sözkonusu dergide yayınlanan makalesini almış ve. ona büyük çoğunluğu kendi seyahatleri, Cemal Abdunnasır'la ilişkileri<sup>[302]</sup> , Hindistan,Pakistan, Endonezya ve Çin seyahatlerinin

oluşturduğu uzun bir Önsöz yazmıştır. Kitap haline gelen çalışma "Ve Yeseluneke an zilkarneyn" adıyla Daru's-Şa'b tarafından Mısır'da yayınlanmıştır.

Ebu'l-Kelam Azad'm sözonusu kitapta söyledikleri yerinde, doğru ve güzeldir. Değişik görüşleri bir araya getirmekte, görüşünün delillerini ortaya koymakta, onu tarih, coğrafya ve arkeolojik bulgularla desteklemektedir. Sözkonusu kitapta ortaya koyduğu delillerin özetini vereceğiz. Ancak Zulkarneyn'in kimliğini belirlemek için Önce başka yazarların söylediklerinden yaptığı özetlemeyi vereceğiz.<sup>[303]</sup>

#### **Zulkarneyn'in Kimliğini Belirlemeye Çalışanların Söylediklerini Özetlemesi:**

Ebu'l-Kelam Azad, Kur'anda Zulkareyn'in verilen sayıldığını söylemiştir. Sonra onun kimliğini belirlemeye çalışan bazı tefsircilerin görüşlerini vermiştir.

Onlardan bazıları "karn" kelimesinin zahir anlamının kestedilmediğini, aksine zamandan kinaye olduğunu ve yönetimi iki büyük dönemi kapsadığı için kendisine Zulkarneyn denildiğini söylemiştir.

'Bazıları ise, Hz.İbrahim'in çağdaşı olduğunu ileri sürerken,Başkaları da Himyer krallarından bir kral olduğunu söylemiştir. Kimileri de Makedonyalı büyük İskender olduğunu iddia etmiştir.

Ebu'l-Kelam bütün bu görüşlerin Kur'anın anlattığı Zulkarneyn'in niteliklerine ve belirttiği işlerine uymadığını söyleyerek hepsini redetmiş ve delillerini çürütmüştür.<sup>[304]</sup>

#### **Zulkarneyn, İranlı Kûrûş'tur:**

Ebu'l-Kelam, Zulkarneyn'in İranlı Kuruş olduğu sonucuna varıştır. Farsça adının Kuruş olup Yahudilerin ona Horiş, Arapların da Kuruş<sup>[305]</sup> veya Keyhusrev, Yunanlıların ise Sairis dediklerini söyler.

Kuruş, Persler'in ilk döneminde İran'da kraldı. Bu da Büyük İskender'in Persler'e saldırıp kralı Dara (Daryüs)ü öldürmesinden önceki dönemdir.

Kuruş'un kral olmasından önce İran güneyde Faris (Pers), kuzeyde de Midya/Medler olmak üzere İki ülkeye ayrılmıştı. Kuruş 559 yılında kral oldu ve Faris ile Midya "ilkelerini bir devlet olarak birleştirdi. Emirler yönetiminden şnut oldular ve halk da ona bağlılık gösterdi.

Kuruş, İran halkından bir ordu hazırladı, başka ülkelerle savaşıp fethetti ve kendine bağladı. Fetihleri adalet, insaf ve mazlumlara kurtarmak içindi. Meşhur üç tane savaş yaptı.<sup>[306]</sup>

#### **a- Kûrûş'un Batı Seferi:**

Yunanlıların İran'a komşu Lidya adında bir devletleri vardı. Anadolu'nun kuzeyinde, Karadeniz ile Ege denizi arasında kurulmuştu. Yunanlı Lidya ile İranlı Midya arasında



savaşlar sürüp gidiyordu. Kuruş zamanında üdya'nın başında kral Krezus bulunuyordu.

Kuruş, kral olunca, Krezus ona savaş açtı ve önce saldırdı. Kuruş'ın ona karşı savaşmaktan başka alternatifi yoktu. İran halkından bir ordu alarak batıda Lidya üzerine yürüdü ve başkentine doğru ilerledi. İki taraf arasında Petriya ve Sardiz adında amansız iki savaş oldu. Lidya devleti yıkıldı, başkenti Sardiz işgal edildi ve kralı Krezus esir alınarak İran'a götürüldü. Böylece Lidya devleti de İran imparatorluğuna katıldı.

Kuruş, yenik düşen Yunanlılara adalet, insaf ve merhametle davranmış, hatta bunda aşırı gitmiştir. Kralları Krezus için bir yığın odun hazırlanmasını isteyerek içine oturtmalarını ve üzerine ateş yakmalarını söylemiştir. Onlar da söylediğini yapmışlar. Ama Krezus'un korkup ükmediğini görünce, söylediklerini geri almış ve kendisini bağışlamıştır. Krezus ömrünün kalan günlerini onun yanında saygın ve onurlu olarak yaşamıştır.

Kur'anın işaret ettiği ilk yolculuk budur. Kuruş bu seferde Lidyanın başkenti olan Sardiz'i fethetmeye giderken güneşin battığı yere kadar varmıştır. Sardiz Ege denizi sahilinde şimdiki İzmir şehrinin yakınlarında bulunuyordu

Ege sahilleri körfezleri çok girintili çıkıntılı bir yerdir. Dr. Abdulalim Hızır "Mefahimu Coğrafiyye fi'l-Kasasi'l-Kur'ani: Kıssatu zilkarneyn" kitabında bu bölgenin coğrafi yapısını anlatmış ve güneşin oradan sanki kara balçıklı bir pınarın gözündeymiş gibi göründüğünü belirterek şöyle der:

"Kuruş, Ege sahillerine geldiğinde sahilin çok girintili çıkıntılı ve körfezlerinin çok olduğunu görmüştür. Bunlardan büyük ve küçük Menderes ile Gediz körfezleri sayılabilir. İzmir körfezi yüz yirmi kilometre kadar içeriye uzanır. Etrafı dağlarla çevrilidir. Alüvyon ve volkanik topraklar taşıyan Gediz nehrinin bulanık suları Anadolu'nun yüksek yerlerinden batıya doğru akarak buraya dökülür. Gediz nehrinin çok girintili çıkıntılı ve körfezli Ege sahillerine varıp denize dökülünceye kadar akış hızı gittikçe artar ve yüksekliği bin ile ikibin metre arasında değişen dağlar arasındaki vadide akarak İzmir körfezine dökülür.

Kuruş, İzmir yakınlarında antik Sardiez şehri yakınlarında durduğu zaman, batış sırasında tam bir göze benzeyen ve ufkun kızılığı ile Gediz nehrinin getirdiği kırmızı alüvyonların birbirine karıştığı haliçte batan güneşin yuvarlağını seyretmiştir. Büyük ihtimalle Kur'anın sözünü ettiği kara balçıklı göz burasıdır.<sup>[307]</sup>

#### **b- Kûruş'un Doğu Seferi:**

İranın doğusunda göçebe dağınık kabileler yaşıyordu. 'aman zaman İranın sınırlarını geçiyor ve bozgunculuklar yapıyordu. Kuruş batıda Yunanlıları yendikten sonra bu kabileleri cezalandırmak için doğuya bir sefer düzenledi. Sind nehrine varıncaya kadar doğuya doğru ilerleyip ülkeleri birer birer fethetti. İsfahan, Cüzcan, Horasan bölgelerini geçti. Kuıı. Kavha, Karun, Curcan ve Zende nehirlerini geçti. Belucistan, Mekran ve Belh bölgelerine kadar gitti. Bu bölgelerde olan kabileler göçebe olup evlerde ve şehirlerde oturmazlardı, Bu yüzden güneş doğup sıcaklığı yükseldiğinde onları sıcaklığından koruyacak evleri yoktu. <sup>[308]</sup>

#### **c- Kûruş'un Kuzey Seferi ve Yecuc İle Mecuc Şeddi:**

Batı ve doğu cephelerini sağlama alıp güneyde de Babil bölgesini fethettikten sonra Kûruş ülkenin kuzey cephesini de sağlama almak için kuzeye yöneldi. Ülkesinin kuzeyinde Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan vardı. Bunlar Kafkas dağlarının güneyine düşmektedir. Kuzey cephesinin sınırları onların arkasında yaşayan, medeniyetten uzak ve düzensiz kabilelerin önünde doğal bir engel sayılırdı.

Bu doğal engel doğuda Kazvin-Hazar-denizinden başlar. Derbend şehri buradadır. Ortada kfkas dağları ve batıda Karadeniz olup kıyısında Sohum/Soşi şehri bulunur. Dağların

ve denizin oluşturduğu bu doğal engeli geçmek için Kafkas dağlarının ortasında bulunan daracık Daryal boğazı dışında bir geçit yoktur.

Kafkas dağlarının güneyinde Kuşa kabileleri otururken, bu dağların kuzeyinde uygarlaşmamış Moğol kabileleri otururdu. Bunlar Masacit veya Kur'anın deyimiyle Yecuc ve Mecuc kabileleridir. Yeuc ve Mecuc kabileleri yağmacılık ve bozgunculuk yapmak için Kafkas dağlarındaki Daryal geçidinden güneye çıkarlardı. Kûruş. Kur'amn bir türlü söz anlamadıklarını söylediği Kuşa kabilelerine geldiği zaman, kendisine Yecuc ve Mecuc kabilelerinin hücumlarından yakındılar.

Kûruş, Yecuc ve Mecuc'un o bölgelere ulaşmasını engellemek istedi. Bölgede dokuz yıl kaldı. Yecuc ve Mecuc'un geçtiği Daryal geçidini Kur'anın sözünü ettiği bir sedle kapattı. [\[309\]](#)

#### **Zulkarneyn Şeddi, Daryal Geçidinde Yapılan Seddir:**

Zulkarneyn olan Kûruş'un yaptırdığı set, Kafkas dağlarının ortasındaki Daryal geçidi üzerinde yapılan settir. Bu setle ilgili olarak Kasımı tefsirinde şöyle der:

"Tercih edilen görüşe göre bu sed, şu anda Rusya'ya bağlı olan Dağıstan'da, Derbend ve Hozar şehirleri arasındadır. Eskiden beri iki şehir arasında meşhur bir geçit vardır. Eski ve

yeni birçok millet onu sed adıyla anar. Şeddin içinde Demirkapı adını verdikleri bir yer vardır. O da Arapların Kaf dağı dedikleri Kafkas dağlarından iki dağ arasında bulunan eski bir şeddin kalıntısıdır. Başka milletler gibi şeddin orada bulunduğunu ve yeryüzü hakkındaki bilgileri sebebiyle oranın yer yüzünün sınırı olduğunu, Yecuc ve Mecuc kabilelerinin o dağların arkasında bulunduğunu söylerlerdi."[\[310\]](#)

Dr.Abdulhalim Hızır, üzerinde şeddin yapıldığı kafkas dağlarının yapısını anlatarak şöyle der:

"Kafkas dağları sıralar oluşturur, çok yüksektir, aşılması zordur,bir boğaz dışında geçit vermez.O da ortadaki Daryal geçididir. Terk/Türk nehrinin kollarından biri bu boğazda akmaktadır.Dağlar doğuda Hazar denizinin dalgalarına ve batıda Karadenizin sularına değecek kadar uzanırlar.Sıra dağların uzunluğu 1200 km. kadardır. Bütün Avrupanın en yüksek dağlarıdır.Daryal boğazı dışında aşılmaları mümkün değildir."[\[311\]](#)

### **O Bölgede Madenlerin Çokluğu:**

Kur'an, yapılan şeddin kızgın demir kütlelerinden ve üzerine eritilip dökülen bakırdan yapıldığını anlatır.Demir kütleleri ve bakır iki dağın zirvesine kadar yükselmiştir. Acaba Kuruş bu kadar demir ve bakır nereden bulmuştur? Dr.Abdulalim Hızır o bölge için şunları söylemektedir:

"Demir madenleri: Azerbaycan topraklarında çok miktarda demir madeni yatakları vardır.Bunun en açık delili de, Azerbaycanın başkenti olan. Baku'da şu anda bulunan demir ve çelik sanayiidir. Bugün bölge bu madenler yönünden zengin ise, geçmişte elbette daha zengin olmuştur.

Ermeistan da madenler yönünden zengindir.Özellikle demir, bakır, kurşun,cıva, altın, kükürt,şap taşı gibi madenler çoktur.Ermeni tarihçi Leontius dağlarda kazılmış olan bazı yerlerin, eskilerin yer yüzüne yakın olan madenleri çıkarıp işledikleri ve elde etmek için toprağı kazdıklarını gösterir, der. Jeolojik yapı, Babert Erğana bölgelerinin zengin demir yataklarına sahip olduğunu gösterir. Gürcistan'ın da bol miktarda demir madenlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Türkiyenin Ermenistan sınırına yakın bölgesinde yirmi beş milyon ton rezerve sahip olduğu tahmin edilen meşhur demir/bakır bölgesi bulunmaktadır.

Demiri eritmek için gerekli olan odun ve kömüre gelince; Ermenistan'nın Kılakent bölgesinde büyük miktarlarda rezervler vardır. Karadeniz sahillerinde Zonguldak kömür madenleri gerçekten zengin yataklardır.

Kereste konusunda ise Ibn Havkal, Erdebil bölgesinin bağ bahçeleri, ormanları ve meyveleri çok olan bir ölge olduğunu söyler.

Bölgede bakır yataklarının bol miktarda bulunduğu bilimsel ve tarihsel olarak sabittir. Modern jeoloji araştırmaları Zencan, Anarak, İsfahan'ın kuzeyi ve Azerbaycan'ın güneyinde çok miktarda bulunduğunu göstermektedir. Ermenistan'da eskiden beri bilinen büyük bakır yatakları, öncekilerin bu madenleri çıkardığının delilidir.

Taşıma ve çekme işlerinde kullanılan hayvanlar bakımından da bölge zengin olup mera ve çayırlarla doludur.Çünkü batıda Akdeniz iklimi ile doğuda Çin iklimi arasında yer almaktadır.O bölgede deve bilinmektedir. Üstelik develer iki hörgüçlü türdendir.Ayrıca ulaşımda eşek gibi kullanılan katıra benzer bir hayvan vardır. Dağlık yerlerde rahatlıkla dolaşıp yük taşıyabilir. Aynı şekilde yük taşıma ve çekmeye elverişle güzel cins atlar da asırlardır o bölgede bilinmektedir.

işçi ve mühendislerin yiyecek ve içeceklerine gelince; Modern coğrafyanın belirttiğine göre, bölge ilk asırlardan beri tahılı tanımış ve yetiştirmiştir. Eski kalıntılarda tahıllara rasianmış, tanelerle dolu çömlekler ve sürahiler bulunmuştur. Ermenistan, Abbasi devletinin en verimli bölgelerinden sayılırdı. Bölge, besin maddesi olarak içerde tüketilen ve ihraç edilen balıklarıyla da meşhurdur.

Bölgenin vadileri meyveli ağaçlardan ormanlarla doludur.Dağıstan ilk çağlardan beri meşhur bir tarım ülkesidir.Ermenistanın iklimi de öteden beri tarım için çok uygundur."[\[312\]](#)

Bütün bunlar şeddin yapıldığı bölgenin sed yapmaya elverili olduğunu, şeddi yapacak insanlara yiyecek, içecek, ulaşım ve taşıma araçlarını sağlamaya, şeddin yapımında kullanılacak demir, bakır, kömür, odun gibi malzemeye de yeterince sahip bulunduğunu gösterir.

Anlaşıldığı kadarıyla da Daryal geçidi dar olup iki dağ arasında bulunduğundan ve iki tarafında dağlar dik yükseldiğinden sed yapmaya elverişli bir yerdir. Onun için eski alimlerden çok kişi Zulkarneyn'in şeddi Kafkas dağlarında Daryal geçidi üzerinde yaptığını tercih etmişlerdir.[\[313\]](#)

#### **Kûruş'un Anıt Heykeli:**

Ebu'l-Kelam Azad ve onunla beraber Abdulalim Abdurrahman Hızır, Kur'anda belirtilen Zulkarneyn'in iranlı Kuruş ve anılan şeddin de Daryal geçidi üzerinde bina ettiği set olduğunu tercih ederler. Araştıran ve tahkik eden bu iki alim, Kûruş'un niteliklerinin Kur'an'da belirtilen Zulkarneyn'in niteliklerine uyduğunu, hatta bu niteliklerin Kûruş'de bulunduğunu söylerler. Ebu'l-Kelam Azad bu konuda şu delilleri gösterir:



Kûruş'e Zulkarneyn adı verilmiştir. Çünkü Midya ve Faris (Med ve Pers) ülkelerini birleştirerek bir ülke yapmıştır. Bu ülkelerden her biri boynuza benzetilmiş, ikisini bir araya getirince kendisine iki ülke sahibi anlamında zulkarneyn" adı verilmiştir. Ebu'l-Kelam'ın bu konuda gösterdiği en önemli delil ise, arkeologların bulduğu Kûruş'un bir heykelidir. Şöyle diyor:

"Bu önemli arkeolojik keşif, Kûruş'un kendi taş heykelidir. İran'ın eski başkenti Istahr'dan yaklaşık elli kilometre uzaklıkta Mirğab nehrinin kıyısında bir yerde dikili olarak bulunmuştur. Daha önce de James Morier bu heykelin varlığını duyurmuş, yıllar sonra Sir Robert K.Porter gelmiş, heykelin bulunduğu alanda detaylı bir araştırma yapmış ve heykelin kara kalemle çizdiği bir resmini İran ve Gürcista'a yaptığı bir seyahatini anlattığı kitabında yayınlamıştır. Papaz Forster 1851 yılında heykelden söz etmiş ve onu Tevrat metinlerinin söylediklerine delil göstermiştir. Heykel'in daha önce yayınlanan resminden güzel bir resmini de yayınlamıştır. O zamana kadar çivi yazısı henüz tam okunabilmiş değildi. Ancak sözkonusu heykeli'nin Sairis'e, yani Kûruş'e ait olduğu kesinleşmişti. Daha sonra yapılan araştırmalar bu kararı şüpheyi yer bırakmayacak şekilde desteklemiştir.

Sonra meşhur Fransız yazar Deu Lofoy Irandaki eski eserlerle ilgili kitabını yazınca, heykel'in üç boyutlu bir resmini yayınlamış, böylece heykel tam bir görünüm kazanmıştır.

Ebu'l-Kelam Azad heykel'in niteliklerini belirterek şöyle der: İnsan boyunda bir heykeldir. Heykelde Kuruş, karga kanatları gibi iki kanatlı olarak görünmektedir. Başında koç boynuzları gibi iki boynuzu vardır<sup>[314]</sup>. Uzattığı sağ eliyle ön tarafı gösteriyor. Üzerinde Babil ve İran kralları üzerinde gördüğümüz elbiseler vardır. Bu heykel Zulkarneyn imajının Kuruş için çizildiğini kanıtlamaktadır. Onun için heykelde kralın başında iki boynuzun olduğunu görüyoruz.

Heykel ne zaman yapılmış? Onu kim yapmıştır? Heykel ya Kûruş'in sağlığında kendi emriyle yapılmış veya kendisinden sonra gelen ve kesin olarak belirtilmesi zor olan biri tarafından yaptırılmıştır.

İran ve Elamlılar'ın başkenti şimdi Ahvaz olarak bilinen ve İranın güneyine düşen Sus şehri idi. Midya'nın başkenti de Arapların Hemezan dedikleri Hiğ Metana kenti idi.

Kuruş heykelinin Ardeşir zamanında yapıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü heykel, yıkıntılarından sadece heykelin kaidesinin kaldığı Istahr şehrinin bir kasabasında bulunmaktadır."<sup>[315]</sup>

### **Kuruş ve İmparatorluğunun Sonu:**

Kuruş M.Ö.559 yılında kral olmuş ve doğu, batı ve kuzey fetihlerini yapmıştır.. Otuz yıl kadar İran, Suriye, Mısır, Irak, Anadolu ve İranın doğusuna hükmetmiştir. O devirde başka bir hükümdarın hükmetmediği şekilde hükümdarlık yapmıştır. Günümüz coğrafyasında hükmettiği ülkeler Filistin, Ürdün, Lübnan, Suriye, Türkiye, Irak, İran, Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Kuzey Pakistan, Afganistan ve Türkistan'dır. M.Ö.529 yılında ölmüştür.

Kuruş'un Ölümünden sonra oğlu Kamboşiya veya Arapların adlandırmasıyla Kambiz hükümdar olmuştur. M.Ö.525 yılında Mısır üzerine yürümüş ve fethetmiştir. Ancak ona karşı ülkesinde bir isyan başlamış ve ülkesi Midya halkı Gómata liderliğinde kendisine başkaldırmıştır. isyanı bastırmak için Kambiz Mısırdan ülkesine dönerken yolda Şam'da ölmüştür.

Kûruş'un başka çocukları olmadığından İran halkı amcasının oğlu Darayuş veya Daryus'u kral yapmışlar. Daryus'un ölümünden sonra da Ardeşir hükümdar olmuştur. Makedonyalı iskender işte bu Ardeşir'e saldırarak ' öldürmüş ve Kûruş'in kurduğu imparatorluğun işini böylece bitirmiştir.<sup>[316]</sup>

### **Kûruş'in ve Zulkameyn'in Ahlakı:**

Kuranı Kerim, Kûruş'in ahlakına işaret eder. Ebu'l-Kelam Azad bu niteliklerin Kûruş'e ve yönetimine uyduğunu belirterek şöyle der:

Zulkameyn insanlar arasında adaletli olmuştur. Onun için Allah onlar hakkında dilediğini yapmakta serbest bırakarak hâkem yapmıştır. "İster azap edersin, istersen onlara iyilikle muamele edersin"

Kuruş, fethedilen ülkelere adalet, iyilik ve rahmetle muamele etmiştir. Mesela Yunanlı Lidya ülkesini fethetmesi, kralı Krezus'e güzellikle davranıp bağışlaması, rahmet ve hoşgörü ile bakması bunun örneğidir. Kûruş'in dost ve düşmanı tarihçiler adaletini ve düşmanı olan Yunanlılara rahmet ve iyilikle muamelesini takdirle belirtmişlerdir.

Yunanlı tarihçi Heredot şöyle der: " Kuruş son derece mert, cesur, hoşgörülü ve cömert biri idi. Başka krallar gibi mal toplama heveslisi değildi. Aksine cömertlik ve başkalarına vermeye özen gösterirdi. Mazlumlara adaletle davranır ve insanlara yararlı olan her şeyi severdi."

Yunanlı tarihçi Zinefon/Xenophon da şöyle der: " Akıllı ve merhametli bir kraldı. Krallığın seçkinliği yanında bilginlerin erdemlerine de sahipti. Himmeti büyüklüğünden fazla ve cömertliği azametinden büyüktü. İnsanlığa hizmet etmek

pensibi idi. Mazlumlara adaletle davranmak ahlakıydı. Büyüklenme ve kendini beğenmenin yerine, hoşgörü ve alçak gönüllülük sahibi idi."<sup>[317]</sup>

Kûruş'un adalet ve hoşgörüsü rakibi ve düşmanı olan Yunanlı Heredot ve Zinefon gibi tarihçiler tarafından bile itiraf ve kabul edilmiştir.Şairin "Kumaların bile itiraf ettiği iyilik! Şüphesiz iyilik düşmanın itiraf ettiğidir" dediği gibi, hasımların itiraf etmesi Kûruş'in iyiliğini gösterir.<sup>[318]</sup>

#### **Kuruş, Allaha İnanıyordu:**

Kur'an, Zulkarneyn'in Allaha inandığı, onu andığı,nimetlerine şükrettiği ve iyiliğini itiraf ettiğini açıklamaktadır. Ebu'l-Kelam Azad, Kûruş'in inancı üzerinde durmuş ve Allanın birliğine inanan,ona kulluk yapıp dinini kendisine halis kılan bir kişi olduğunu belirtmektedir.

Kuruş, Zerdüşt dinine bağlı idi.Zerdüşt'un dini de tevhid dini idi. Ülkenin eski dini olan Mecusilik dinini bırakmıştı.Kuruş öldükten sonra mecusiler Zerdüşt dinine karşı devrim yapmışlar ve Darayuş bu tevhid dinine son vermiştir.

Zerdüşt dininde olanlar Kuruş zamanında Allanın birliğine inanırlardı. Ama ondan sonra mecusilik halkın arasında yayılmış, Zerdüşt dini ile bütünleşerek tevhid, şirk ve küfürle karışmıştır, bu dinin mensuplarına da artık mecusiler denilmiştir. Müslümanlar, Zerdüştlerin-yeni mecusilerin-

semavi bir din ve kitap ehli olduklarını unatmamışlar, Rasulullah "Onlara kitap ehli muamelesi yapınız" buyurmuştur. Yani kitap ehli yahudi ve hristiyanlara muamele yaptığınız gibi onlara da öyle muamele yapınız. Onun için müsfümanlar onlardan cizye almışlardır.

Bu demektir ki İslam, Zerdüşluğun Yahudilik ve Hristiyanlık gibi semavi kaynaklı olduğunu itiraf etmekte, ancak bozulup değiştirildiği, şirk ve küfürle karıştığı için onu kabul etmemektedir.

Ebul-Kelam Azad, Zerdüş'tün Irana gönderilmiş bir peygamber olduğunu ve Kûruş'in de bu peygaberin dinine bağlı bulunduğunu, ancak daha sonra bu dinin iranlılar tarafından değiştirilip bozulduğunu söylemektedir.<sup>[319]</sup>

#### **Yecûc ve Mecûc:**

Zulkarneyn'in iranlı Kuruş olduğu ve Kur'anda belirtilen Yecuc ve Mecuc şeddinin de Hazar denizi ile Karadeniz

arasında Kafkas dağlarındaki Daryal geçidi üzerinde yapıldığını kararlaştırdıktan sonra şimdi de Yecuc ve Mecuc, onların yeri, çıkışları ve Kûruş'in onlara karşı yaptığı şeddin sonunun ne olduğu konulan üzerinde duracağız.<sup>[320]</sup>

#### **Kuranda Yecûc ve Mecûc:**

Kur'anı Kerimde Yecuc ve Mecuc'dan iki defa söz edilmektedir. Birincisi, üzerinde durduğumuz Kehf suresinin

"Ey Zulkameyn, şüphesiz Yecuc ve Mecuc yer yüzünde bozgunculuk yapıyorlar, dediler"<sup>[321]</sup> ayetidir.

Diğeri de Enbiya süresindeki "Yecuc ve Mecuc açılıp her tepeden boşandıkları ve verilen gerçek sözün vakti yaklaştığı zaman inkar edenlerin gözleri belerir ve "Eyvah! Bundan önce gaflet içinde idik, hayır zalimdik,derler"<sup>[322]</sup> ayetleridir.

Kehf süresindeki ayetler geçmişte Yecuc ve Mecuc'dan, yeryüzünde bozgunculak yaptıklarından söz etmekte, onlara karşı Zulkameyn'in şeddi yapmasını, onun zamanında veya daha sonra şeddi aşamadıklarını veya delemediklerini bildirmektedir.

Enbiya süresindeki ayetler ise, gelecekte Yecuc ve Mecuc'tan, kıyamete yakın çıkmalarından söz eder. Ayetler bunu "Iza" kelimesiyle belirtmektedir. Bu kelime gelecek zaman zarfıdır. Yecuc ve Mecuc için yolun açılacağını bildirmektedir.

Onların önünde yolun açılmasını bazıları şeddi yıkmaları ve içinden geçip çıkmaları anlamında maddi bir açılma olarak anlamış, bunu da ancak kıyamete yakın bir zamanda yapabileceklerini ve şeddin şu ana kadar mevcut olduğunu söylemiştir.

Ancak biz açılmanın manevi olduğunu, yerlerinden çıkmaları için Allahın izin vermesi, yerleri ve ülkeleri istila

etmeleri anlamında olduğunu düşünüyoruz. Bu çıkış da kıyamet saatine yakın olacak büyük çıkışlarıdır.Allah en iyi bilendir.

Ayet, çıkışlarının ne kadar büyük olduğuna, sayılarının çokluğuna ve her yeri çekirge sürüleri gibi istila edeceklerine işaret ederek "Her tepeden boşanırlar" der.

Sahih hadisler onların çokluğuna,çetin olduklarına, her yeri amansızca yıkıp yakmalarına ve salacakları dehşete işaret eder.

Ayet, bu büyük, amansız, çetin, yakıp yıkan çıkışın kıyamet saatinin öncesine raslayan son çıkış olduğuna işaret eder. "Gerçek sözün vakti yaklaştığı zaman" Bu söz, kıyametin kopması sözüdür. Yani onların çıkmasıyla kıyamet saati yaklaşmış olacak ve sahih hadislerin belirttiği gibi çıkmalarından az bir süre sonra kıyamet kopacaktır.<sup>[323]</sup>

### **Yecuc ve Mecuc Kelimeleri Arapça Mıdır?**

Dilbilginleri Yecuc ve Mecuc kelimelerinin Arapça olup olmadığı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Kimileri bu isimlerin türemiş, yani Arapça isimler olduğunu söylemiştir.İbn Manzur Lisanu'1-Arab sözlüğünde bu görüşte olanların söylediklerini aktararak şöyle der:

"Arap dilinde bunlara benzer türemişler vardır.Ateşin alevlenmesi anlamında "Ecceti'n-Naru", çok tuzlu ve acı su anlamında "Maun Ucac" gibi. Yecuc ve Mecuc da Yeful



vezninde ateşin alevlenmesi anlamındaki kelimeden türemiş gibidir.İkisinin Fâûle vezninde olması da caizdir.

İki isim türemiş olsaydı, yapıları bu olurdu.Arapça olmayan kelimeler ise Arapçadan türetilmezler."[\[324\]](#)

,Rağıb Isfahani de Ecce kökünde şöyle der:"Milhun Ucac, çok tuzlu ve sıcak tuz demektir.Ateşin alevlenmesi,ateş alevlendi, gün ısındı, kelimeleri de bu sıcaklığı belirtir. Yecuc ve Mecuc da bu köktendir. Çok hareketli olduklarından alevli ateşe ve dalgalı suya benzetilmişlerdir."[\[325\]](#)

Başka dilciler ise iki ismin Arapça olmadığı, yabancı kelimeler olduğu, özel isim ve yabancı kelime oldukları için belirsiz olduklarında sonlanna kesra ve tenvin gelemediğini söylerler.

Doğru olan görüş budur. Çünkü Yecuc ve Mecuc kabileleri Araplardan ve Arapçanın dil kuralları ve özelliklerinin belirlenmesinden önce mevcut olmuştur. Arapçadan önce yaşamış milletlerin dillerinden gelen iblis, Adem, Havva, Musa, Harun,Tevrat, incil, Yecuc ve Mecuc gibi kelimeleri Arapçadan saymaya kalkışmak doğru değildir.

Ebu'l-Kelam Azad her iki kelimenin de Arapça olmadığına işaret ederek şöyle der:

"Yecuc ve Mecuc kelimeleri sanki Arapça imiş gibi görünüyor. Halbuki kaynak olarak Arapça olmayabilirler. Çünkü Arapça kalıba uymuş yabancı iki kelimedir.

Yunanca Gag ve Magag olarak söylenirler.Tevratın yetmişinci tercümesinde de bu şekilde geçmektedir.Diğer Avrupa dillerinde de aynı şekil ile yayılmıştır."<sup>[326]</sup>

#### **Moğolistan, Yecuc ve Mecuc'un Yurdudur:**

Bilginler, Yecuc ve Mecuc'un anayurdu ve ilk defa hangi bölgede yaşadıkları konusunda ihtilaf etmişlerdir. Araştırmacı alimler bunun Moğolistan (Moğolistan), Yecuc ve Mecuc'un da göçebe Moğol (Moğol) kabileleri olduğunu söylerlar.

Çin kaynakları Moğol kelimesinin aslının Mongok veya Moncok olduğunu söyler. Her iki durumda da kelime İbranice'deki Magog ve Yunanca'daki Magag telafuuzuna yakındır. Çin tarihi bu bölgede Yuvaşi adında başka bir kabile den de söz eder. Anlaşıldığına göre bu kelime İbranice'de Yecuc şeklini alıncaya kadar milletlerin telaffuzunda bugüne kadar değiştirilerek gelmiştir."<sup>[327]</sup>

Öyleyse,tercih edilen görüşe göre Yecuc ve Mecuc'un anayurdu Moğolistandır. Hatta Moğolya ve Moğol adı, Yecuc kelimesine bağlı ve onunla ilişkilidir.Nitekim Yecuc ve Mecuc bazan Moğol adıyla, bazan da Tatarlar adıyla bilinmiştir."<sup>[328]</sup>

### **Yecuc ve Mecuc'un Çıkışı İle İlgili Yedi Devir:**

Yecuc ve Mecuc'un Moğolistan, Rusya ve Çin'in işgali altındaki Türkistan'da bulundukları görüşünü tercih ettik. Acaba bunlar daha Önce çıktılar mı, yoksa kıyamet saati öncesine kadar çıkmayacaklar mı? Kimi alimlere göre yalnız bir defa çıkacaklardır. O da kıyamet saatinin öncesinde olacak çıkıştır.

Ama araştırmacı ailmmler bunların defalarca çıktıklarını ve hadislerin belirttiğine göre en son çıkışlarının da her yeri yakıp yıkacakları kıyamet saati öncesindeki olacağını söylerler. Bunların çıkışları için yedi devir olduğuna işaret etmişlerdir. Bu devirleri Ebu 'l-Kelam Azad şöyle sıralamkadır:

1- Tarih öncesi devir. Yani yaklaşık beşbin yıl önce olan çıkış.O devirde Gobi çölünden geçerek Çin topraklarına saldırır ve medeniyetini tehdit ederlerdi.

2- Tarihin başlangıcında, yani M.Ö.1500 ile 1000 yılları arasındaki- devirde Moğollar dalgalar halinde Çin vadilerine, Orta Asya yükseklikleri, Türkistan ve Moğolistan'a girmek için kuzey doğudan akın edenlerdi.Orada yerleşir ve tarımla uğraşırlardı.

3- Üçüncü devir, yaklaşık milattan önce bin yılları başlarında başlar. Bu devirde sözkonusu kabileler Hazar

denizi, Karadeniz, Doğu Kafkasya,Volga, Dinyeper ve Dinyester nehirleri bölgesine saldırmışlardır.

Yunanlıların Si Tehin adını verdikleri bunlardan bazı kabileler Kafkas dağlarındaki Daryal Geçidinden geçerek yaklaşık M.Ö.700 yıllarında Babil medeniyetine saldırmıştır. Asur medeniyetinin yıkılmasında Moğolların bu saldırılarının direkt etkisi olmuştur.Yunanlı tarihçi Heredot buna işaret eder.

4- Yaklaşık M.Ö. 500 yıllarında Moğol kabileleri Daryai geçidinden geçerek Asyanın batı bölgelerine saldırmışlardır. İranlı Kuruş olan zulkarneyn o geçit üzerinde bir set yapmış, böylece Yecuc ve Mecuc'un hücumlarını önlemiş, bir süre için bu bölgelerin halkı hücumlardan kurtulmuştur.

5- Yaklaşık M.Ö.300 yıllarında Yecuc ve Mecuc kabileleri doğuya yönelmiş ve Çin imparatorluğuna saldırmışlardır. Çin tarihçileri bu kabilelere Hiyunğ Hu adını vermişlerdir. Bu devirde Çin imparatoru Şin Huvanğ Ti hücumlarını önlemek için meşhur Çin Seddi'ni yapmıştır. Şeddin yapımı M.Ö.264 yılında başlamış ve on yıl içinde bitmiştir. Böylece Çin'e saldırılarını Önlemeyi başarmıştır.

Çin şeddinin Zulkarneyn'in yaptığı set olduğu insanlar arasında yaygındır. Oysa bu yanlıştır.Çünkü Zulkarneyn'in şeddi söz konusu kabilelerin dördüncü saldırısını önlemek için Daryal geçidi üzerinde yapılmıştır. Uzun Çin şeddi ise, bu

kabilelerin beşinci saldırısını önlemek için Çinliler tarafından yapılmıştır. Öyle anlaşıyor ki Yecuc ve Mecuc kabilelerinin saldırılarını önlemek için Zulkarneyn'in yaptığı şeddi Çin imparatoru örnek almış ve uzun Çin Seddi'ni yapmıştır.

6- Miladi dördüncü asırda meydana gelmiştir.Bu devirde komutanları Atilla'nın liderliğinde Avrupaya yönelmişler ve Roma imparatorluğunu yenmişler, başkenti Roma'ya girmiş ve yerle bir etmişlerdir.Bu şekilde 476 yılında asırlar süren Roma medeniyetinin de işini bitirmişlerdir.

#### 7- Hicri yedinci/miladi onikinci asırda Cengizhan

liderliğinde batıda islam alemine saldırmışlar ve müslümanları yenilgiye uğratarak her tarafı yerle bir etmişlerdir. Cezgiz Han'ın torunu Hulagu, hilafetin merkezi Bağdad'a girmiş ve h.656/M.1258 yılında yerle bir etmiştir.

Ebu'l-Kelam Azad'ın kitabında belirttiği ve Dr.Abdulalim Hızır'ın ondan aldığı Yecuc ve Mecuc'un yedi devri yahut çıkışı özetle bunlardır.<sup>[329]</sup>

#### **Cengiz Han ve Hulagu Yecuc ve Mecuc'tandır:**

Tarihçi ve tefsircilerden bir grup, Moğolların veya Tatarların Yecuc ve Mecuc'tan olduğunu ve çıkışlarından birini temsil ettiklerini söylemişlerdir. Cezgin Han ve Hulagu'nun liderliğinde çıkışları da yedinci devir olduğunu belirtmişlerdir.

, Bu görüş mümkün olabilir, tuhaf veya kabul edilemez bir görüş de olmayabilir. Moğol veya Tatarların yahut Yecuc ve Mecuc'un çıkışı çok büyük ve amansız olmuş, islam alemini istila etmeleri ve yaptıkları yıkım korkunç bir felaket olmuştur.<sup>[330]</sup>

#### **Tarihçi İbnu'l-Esir ve Moğol saldırıları:**

Tarihçi İbnu'l-Esir, Moğolların ilk saldırıları ve islam aleminin doğu bölgelerini istila etmeleri döneminde yaşamış, el-Kamil fi't-Tarih kitabında zarar ve yıkımlarından birçok şeyler kaydetmiş, hepsini hüznün, gözyaşı ve ızdırap dolu duygular, tepkiler ve sızlanmalarla, islam aleminin geleceği konusunda yaşadığı matem duygularıyla dile getirmiştir.

Ancak İbnu'l-Esir, Hulagu Bağdad'a girmeden önce hicri 630 yılında vefat etmiştir. Şair ruhlu ve edebiyatçı olan İbnu'l-Esir, Hulagu'nun Bağdad'a girmesini ve şehri yerle bir etmesini görseydi acaba bu felaketi nasıl tasvir edecekti! el-Kamil fi't-Tarih kitabı, Cengiz Han hücumunun başlangıcını ve özellikle bu hücumun ilk on yılını anlatan temel bir kaynak sayılır.

İbnu'l-Esir'in güzel yanı, sadece rivayet eden bir tarihçi olmamasıdır. Aksine meydana gelenlerden etkilenen, olaylar karşısında duygulanan ve üzüntüden neredeyse kahrolan bir tarihçidir. Duygulan,hisleri ve reaksiyonları

tarihinde yansımıştır.Kitabını okuyan bir insan karşısında üzüntü, keder, acı ve ızdıraptan mum gibi eriyen bir yazar görür gibidir.

İbnu'l-Esir,kaydedip yazdıklarından dersler, ibretler ve anlamlar çıkarmaya çalışır.Toplumda rabbani sosyal yasaların olduğunu ve tarihte olayların bu sosyal yasaların bir yansıması yahut tercümesi olarak ortaya çıktığını okuyucularına verir.

İbnu'l-Esir, o dönemle ilgili haberlerini ve bilgilerini bizzat olayları yaşayan, onlardan etkilenen ve ruhlarında duyan insanlardan almıştır. Onun kaynakları canlı olup savaş meydanından ve bizzat yaşayanlardan oluşmaktadır. Ravileri, tıpkı günümüz savaş muhabirleri ve gazetecileri gibi kişilerdir. İbnu'l-Esir'den ve kitabındaki metodundan bu kadar söz etme ile yetiniyoruz.<sup>[331]</sup>

### **Cengiz Han'ın Çıkışı ve İslam Alemine Saldırması:**

Yecuc ve Mecuc'un çıkışı hicri yedinci asırda 616 yılında başladı. Bunlar Moğolistan'da ve bizzat Tamğaç<sup>[332]</sup> dağlarında yaşarlardı. Özbek Han adında bir kralları vardı.

Özbek Han'ın Timuçin adında meşhur ve genç bir komutanı vardı. Jurnalciler bunu Han'a jurnal etmişler, o da onu uzak bir bölgeye sürgüne göndermiş.Timuçin Özbek Han'a karşı isyan etmiş ve kendisiyle savaşmak için büyük bir ordu hazırlamış, savaşta Özbek Han'ı yenmiş ve

öldürmüş,kendisi onun yerine hükümdar olmuş, adını da Timuçin'den Cengizhan'a çevirmiştir.

Cengiz Han h.599 yılında hükümdar olmuş ve bölgenin tümünü kendisine bağlamıştır.Sonra islam alemine doğru batıya yürümüştür.

Doğuda müslümanların hükümdarı Harzemşah'la h,616 yılında savaşa girmiş, Harzemşah'ı yenmiş ve yenilen hükümdar h.617 yılında ölmüştür.Ondan sonra Cengiz Han islam ülkelerini birer birer işgal ederek hicri 624 yılında ölünceye kadar islam aleminin doğu bölgelerini birer birer işgal etmiş ve yakıp yıkmıştır.<sup>[333]</sup>

Cengiz Han'ın ölümünden sonra müslümanlarla Moğollar arasında savaşlar devam etmiş, onun yerine geçen torunu Hulagu zamanında da müslümanlara saldırıları sürmüştür. Hulagu Moğollar -Yecuc ve Mecuc-dan ikiyüz bin kişilik bir ordu hazırlamıştır.Bağdad'ta müslümanların ordusu ise obin kişiden az olmuştur.<sup>[334]</sup>

### **Bağdad'ın İşgal Edilmesi ve Halifenin Öldürülmesi:**

Hulagu ve ordusu Bağdad'a gelmişler ve hicri 656 yılında muharrem ayında işgal etmişler.Halifenin rafızilerden olan veziri İbnu'l-Alkami ve îsmailiyye mezhebinden olan danışmanı Nasıruddin Tusi'nin müslümanların ordusunun zayıf kalmasında, Moğolların Bağdad'a girmesinin teşvik



edilmesinde, onlarla gizli yazışmalarının ve yataklık yapmalarının büyük rolü olmuştur.

Yecuc ve Mecuc Bağdadi kuşatmış, Muharrem ayının sonlarında hicri 656 yılında şehre girmiş ve Hulagu askerlerine bütün Bağdad halkının öldürülmesini emretmiştir. Kırk gün halk kılıçtan geçirilmiş ve değişen rivayetlere göre 800.000 veya 1.800,000 yahut

2.000.000 insan öldürülmüştür. Hulagu, hicri 656 yılında müslümanların halifesi Mustasım Billahi öldürmüştür.<sup>[335]</sup>

#### **Ayn Calut Savaşında Yecuc ve Mecuc'un Yenilmesi:**

Hulagu, moğol ordusuyla Şam bölgesine doğru yürümüş, Haleb şehrini işgal etmiş ve halkını kılıçtan geçirmiştir. Bu sırada doğuda Moğolların karargahında komutanlarla sorumluluk arasında anlaşmazlık çıkmış, Hulagu oraya gitmiş ve Ketboğa'yı ordu komutanı yapmıştır.

Müslümanlar Kutz ve Zahir Baybars komutasında Ketboğa komutasındaki Moğol ordusuna karşı savaşa hazırlanmışlar, iki ordu Ayn Calut denilen yerde karşılaşmış ve hicri 658 yılında Bağdad'ın düşmesinden iki yıl sonra Ramazan ayında çetin bir savaş olmuştur.

Ketboğa komutasındaki Moğol ordusu ile Kutz komutasındaki islam ordusu arasında tarihin en çetin, amansız, acımasız ve dehşetli savaşı olmuş, Kutz İslama ağıt yakarak

"Vah Islama!" naralarıyla savaşa girmiş, Allah müslümanlara zafer vermiş ve moğollar yenilmiştir. Komutan Cemaleddin Akkuş Moğolların karargahına ulaşmış ve Ketboğa'yı öldürmüştür.<sup>[336]</sup>

Ayn Calut, Yecuc ve Mecuc'un yedinci çıkışı için sonun başlangıcı olmuştur. Ondan sonra etkileri azalmış, üstünlükleri gitmiş ve "bir daha bellerini doğrultama mışlardır.

Onlardan kabileler yeni bölgelere yerleşmişler, Hindistan, Horasan, Türkistan ve başka yerlerde devletler kurmuşlardır. Bazıları Islâmdan etkilenmişler, benimseyerek müslüman olmuşlardır. Onlardan ilk müslüman olan kişi, Cengiz Han'ın torunu ve kan döken Hulagu'nun amcasının oğlu Berke Han olmuştur. Hulagu ve Birke arasında çetin savaş olmuş ve müslüman komutan Berke, amcasının oğlu kafir Hulagu'yu yenmiştir.<sup>[337]</sup>

#### **Yecuc ve Mecuc Tehlikesini Anlatan İbnu'1-Esir Islama ve Müslümanlara Ağıt Yakıyor:**

Müslüman tarihçiler Yecuc ve Mecuc tehlikesinin müslümanların başına gelen en büyük tehlike olduğunda, bu saldırıda verilen insan ve mal kayıplarının islam tarihi boyunca verilenlerin hepsinden fazla olduğunda ittifak etmişlerdir. Bu tarihçiler İslam ve müslümanlar için gözyaşı dökmüş, kitaplarında müslümanların artık bellerini

doğrultamıyacaklarını düşünerek kan ağlamışlardır. Şimdi duygulu bir şair ve yazar olan tarihçi İbnu'l-Esir'in kitabından islam'a ve müslümanlara ağıt yaktığı tarihi bir parçasını veriyoruz. Moğolların İslam alemine saldırılarının başında yazdığı bu parçada şöyle der:

"Bu olayın dehşetinden ve anmak istemediğimden uzun yıllar onu kaleme almadım. Onun için bir adım ileri, bir adım geri gittim geldim.İslamın ve müslümanların ölüm haberini duyurmak kime kolay gelir? Bunu kim rahatlıkla anabilir? Keşke dünyaya gelmeseydim! Keşke bu olaydan önce ölseydim ve unutulup gitseydim!

Fakat buna rağmen arkadaşlardan bir topluluk onu yazmamı teşvik etti.Ne yapacağımı bilemedim. Düşündüm taşındım ve yazmamanın bir işe yaramıyacağını gördüm.

Yazdıklarım, bu dehşetli büyük olayı anlatır. Bu büyük bir musibettir. Zaman onun benzerini görmemiştir.Bütün yaratıkları ve özellikle müslümanları içine almıştır. Biri, Allahın Adem'i yarattığından bugüne kadar dünya bunun benzerini görmedi, derse, doğru söylemiş olur. Çünkü tarihler bunun ne benzerini, ne de ona yakın bir musibeti görmüştür.

Buhtunnasr'ın israil oğullarını öldürmesi ve Kudüs'ü yıkması tarihin tanık olduğu en büyük olaylardan biri olarak anılır.Halbuki bu lanetlilerin yıktığı ve her biri Kudüs'ten kat kat

büyük olan ülkelerin yanında onun yıkılması çok basit kalır. Yine öldürülenlerin yanında israil oğullarının sayısı ancak devede kulak olur. Çünkü öldürülenlerden bir tek şehir halkı,İsrail oğullarından daha çoktur.

Öyle sanıyorum ki dünya yok oluncaya kadar, insanlık Yecuc ve Mecuc dışında, böyle bir olaya tanık olmayacaktır. Deccal, kendisine muhalefet edenleri öldüreceği ve taraftar olanları hayatta bırakacağı halde,

bunlar hiç kimse bırakmadılar. Kadınları, çocukları ve yaşlıları da öldürdüler.Gebe kadınların karınlarını yardılar,anne karında çocukları öldürdüler.Hepimiz Allahınız ve Ona döneceğiz.Kuvvet ve hareket ancak yüce Allahtandır.

Her tarafı yakıp yıkan ve zararı herkesi" kuşatan, arkasına rüzgarı almış bulut gibi ülkeleri saran bu olay şüfur: Bir millet Çin taraflarından çıkmışlar, Kaşğar ve Belasağun gibi Türkistan illerini işgal etmişler, oradan da Semerkand ve Buhara gibi Maverannehir bölgesini ele geçirmişler, halkını ezip geçmişler. Sonra onlardan bir topluluk Horasana geçmişler, insanların öldürmüşler, yağmalamışlar ve yakıp yıkmışlar. Sonra oradan Rey ve Hemezani'a, sonra Kuhistan ve komşu bölgelere geçmişler ve İraka kadar ilerlemişler. Sonra Azerbaycan ve Ermenistan'a geçerek halkını öldürmüşler, yakıp yıkmışlar. Tek tük kişiler dışında kurtulan olmamıştır.

Bütün bunları bir yıl içinde yapmışlar. Böyle bir olay görülmüş değildir!"<sup>[338]</sup>

"Hepimiz Allahınız ve hepimiz ona döneceğiz.Yüce Allaha İslama ve müslümanlara katından bir zafer vermesini diliyoruz.Çünkü İslamı savunan, koruyan ve destekleyen kimse kalmadı."Allah bir millete bir kötülük isterse, hiçbir kimse onu engelleyemez.Onun dışında hiçbir dostları da olmaz" Moğollar, karşılarında duran kimse olmadığı için bu işi yapabilmışlardır."<sup>[339]</sup>

Ibnu'l-Esir, Moğolların büyük tehlikesini anlatarak onların yaptıklarını başka kimsenin yapmadığını ve sağladıkları üstünlüğü hiçbir halkın sağlamadığını belirtiyor, daha sonra gelip Moğolların bu haberlerini okuduklarında insanların ne kadar hayret ve şaşkınlık duyacaklarını belirterek şöyle diyor:

"Ne geçmişte, ne günümüzde kimsenin benzerini duymadığı şeyleri bu Moğollar yaptılar. Bir topluluk Çin'in sınırlarından çıkıyor ve bir yıl geçmeden bir taraftan onların bir bölümü Ermenistan'a kadar ulaşıyor, bir taraftan da Irak ve Hemezan'ı geçiyor.

Allaha yemin ederim, asırlar sonra gelip bu olayı anlatan satırları okuyanlar gördüklerine inanamayacak ve okudukları karşısında şaşkına dönecektir. Haklıdır da! Ancak yadırgayacakları zaman, hem biz hem de günümüzde tarih

yazanların tümü, alim ve cahil herkesin bu olayı bildiğine ve ona tanık olduğu bir zamanda yazdığımıza baksınlar.

Allah, islamı ve müslümanları koruyacak kimseler göndersin! Çünkü en büyük düşmanla yüzyüze kaldılar, onların başındaki hükümdarların ise midesi ve şehvetinden başka endişesi yok.Hz.Peygamberin zamanından bugüne kadar müslümanların başına şu anda karşılaştıkları felaket gibi bir felaket gelmemiştir.

Diğer düşman olan Frenkler de Roma İmparatorluğunun öbür ucundaki batı ve kuzey ülkelerinden çıkmışlar, Mısıra gelmişler, Dimyat'ı işgal edip yerleşmişler, müslümanlar onlara ne saldıracakmış, ne de oradan çıkarabilmişler.

Hepimiz Allanın ve hepimiz ona döneceğiz! Kuvvet ve hareket ancak Yüce Allahtandır!"<sup>[340]</sup>

#### **Cengiz Han ve Hulagu Hakkında Seyyid Kutub'un Görüşü:**

Seyyid Kutup, Cengiz Han ve Hulagu zamanında Moğolların çıkışını Yecuc ve Mecu'un devirlerinden biri gibi görerek özel bir görüşe sahip bulunmaktadır.Şöyle diyor:

"Yecuc ve Mecuc kimdir? Şimdi nerededirler? Geçmişte ne yaptılar ve gelecekte ne olacaklar?

Bütün bu sorulara kesin cevaplar vermek zordur,Çünkü onlarla ilgili olarak Kur'anın ve bazı sahih hadislerin söylediklerinden başka birşey bilmiyoruz.

Kur'an, Zulkarneyn'in "Rabbimin verdiği sözün zamanı gelince, onu yerle bir eder.Rabbimin verdiği söz gerçektir" sözünü belirtmektedir. Bu ayet bir zamanı belirtmiyor. Allanın verdiği sözden maksat, şeddi yerle bir edeceği sözüdür. Verilmiş olan bu söz, Moğolların hücum ettiği,yer yüzüne yayıldıkları ve ülkeleri yakıp yıktıkları zamandan beri gelmiş olabilir

Enbiya suresinde de "Her tepeden akın eden Yecuc ve Mecuc açıldığı zaman..."denilmektedir. Bu da Yecuc ve

lecuc'un çıkması için bir zaman belirtmemektedir. Gerçek sözün vaktinin yaklaşması, saatin yaklaşması olup Hz.Peygamberin zamanından beri meydana gelmiştir. Kur'anda "Saat" yaklaştı ve ay bölündü" denilmektedir.

ıllahın hesabı ile insanların hesabına göre zaman farklıdır.Saatin yaklaşması ile gerçekleşmesi arasında bir »sır veya milyonlarca yıl geçebilir.İnsanlar bunu uzun »man görürken, Allanın yanında bu, göz ,açıp kapama kısadır.

Buna göre "Saatin yaklaşması "ile bu günümüz arasında geçen zaman içinde şeddin açılmış olması caizdir. Doğı dünyasını silindir gibi ezip geçen Moğolların hücumları da Yecuc ve Mecuc'un çıkışı olabilir."

Yeuc ve Yecuc'un şeddi yıkmasıyla ilgili Rasulullahın rüyasını anlatan hadisi belirttikten sonra şöyle der: "Bu rüya

onüç buçuk asır önce görüldü. Moğol saldırıları da,ondan sonra son Abbasi hlifesi Mustasım zamanında Hulagu'nun eliyle Abbasi hilafetinin yıkılması ve Arap ülkelerinin yerle bir edilmesi zamanında meydana geldi.Bu, Rasulullahın rüyasının gerçekleşmesi (yorumu) olabilir.Bunu kesin olarak Allah bilir ve bütün söylediklerimiz kesin değil, sadece bir tercihtir."[\[341\]](#)

#### **Yecuc ve Mecuc Sarı Irktır:**

Görüşümüze göre Zulkarneyn'in yaptığı şeddi Yeuc ve Mecuc yıkmışlar, içinden geçip yeryüzüne yayılmışlar ve ülkeleri yerle bir etmişlerdir.

Cengiz Han ve Hulagu'nun liderliğinde Yecuc ve Mecuc'un çıkmaları, belirttiğimiz yedi çıkış devirlerinden biridir.

Yecuc ve Mecuc, şu anda Moğolistan,Türkistan ve Çin'in Sing Yang bölgesinde oturan Moğollar veya Tatarlardır.

Yecuc ve Mecuc,Asya kıtasında bulunan san ırktır.Bunlar Çin,Kore, Moşolistan,Tibet,Türkistan ve komşu ülkelerde bulunan insanlardır.

Nüfus çokluğu bakımından tek başına Çin gelecekte Avrupa,Amerika, Araplar ve başkaları için doğrudan bir tehlike.sayılr. Çinin tek başına nüfusu, dünya nüfusunun dörtte biriidr. Dünya nüfusu toplam altı milyar ise,Çin'in



nüfusu bir buçuk milyardan fazladır. Cinde nüfus artış oranı çok yüksektir.

Bunlar gelecekte ne olacaklar? Sayılan ne olacaktır? Ülkelere yayıldıkları zaman dünyaya acaba ne yapacaklar? Büyük bir nüfus patlaması yaptıkları, birbirini izleyen dalgalar gibi çıktıkları ve bütün dünyayı istila ettikleri zaman ne yapacaklardır?

Dünya bu gerçeği biliyor ve Çin'in gelecek tehlikesine karşı uyarıyor. Almanya imparatoru HeliunV'Çinin elinden Avrupa neler çekecek!" meşhur sözünü söylemiş ve buna "Sarı Tehlike" demişti.

Kimi alimlere göre Yecuc ve Mecuc kelimeleri, yalnızca belirli bir milleti ifade etmeyip yer yüzünde bozgunculuk yapan her mjllet için geçerlidir. Muhammed Hayr Ramazan şöyle der:

"Bana göre Yecuc ve Mecuc, sadece belirli bir milliyeti ve insanlardan muayyen bir milleti ifade etmez. Belki yer yüzünde bozgunculuk yapan başıboş her millet için kullanılr.Zulkarneyn zamanında bunlar var olmuşlar ve şeddi yaparak hücumları önlendiği zaman hayatta ıaşkalarına zarar vermelerinin önüne geçilmiştir. "[342]

Muhammed Hayr Ramazan'ın bu görüşüne katılmıyoruz. Bize göre bu isim belirli bir milleti ifade eder. Bunların sarı ırk olduğunu tercih ettik. En doğrusunu Allah bilir.<sup>[343]</sup>

#### **Kiyamet Saatinin Öncesinde Çıkacaklar:**

Yecuc ve Mecuc'un geçmişte defalarca çıkmış olması, eleekte çıkmayacakları anlamına gelmez. Bu kavim efalarca çıkış yapmış ve şimdiye kadar yedi defadan fazla çıkmışlardır. Bu çıkışlarında zulkarneyn'in şeddini yıkmayı ve geçmeyi başarmışlardır. Son çıkışları olan kiyametın Öncesindeki çıkışlarından önce bir daha çıkıp çıkmayacaklarını ve nasıl çıkacaklarını ancak Allah bilir. Ancak kiyamet saatinin öncesinde son defa en büyük çıkışlarını yapacaklarına inanıyoruz. Kur'anda ve sahih hadiste belirtildiği için buna inanıyor ve kabul ediyoruz. Enbiya suresi, son çıkışlarının olacağını belirtmektedir. "Her tepeden akan edecek olan Yecuc ve Mecuc açıldığı ve gerçek söz yaklaştığı zaman..."<sup>[344]</sup>

Sahih hadisler de Doğu tarafından sayılarını Allahtan başka kimsenin bilmediği büyük kitleler halinde son çıkışlarının olacağını, önde gidenlerin Taberiya gölüne uğradığında bütün suyunu içip kurutacaklarını, sonda gelenlerin de uğradığında orada su namına bir şey bulamayacağını ve "Burada bir zamanlar su

varmış"diyeceklerini belirtmektedir<sup>[345]</sup> . Sina çölünde Tür dağında Hz.İsa'yı ve beraberindeki müminleri kuşatacaklarını, kuşatmanın uzayıp müminlerin zor durumda kalacakları, sonra Allahtan kurtuluşun geleceğini, Yecuc ve Mecuc üzerine kurtçuklar gönderip hepsinin kısa zamanda öleceklerini, Allahın vereceği yağmurla Sina çölünde vadilerin dolup taşacağını ve Yecuc Mecuc'un cesetlerini sürükleyip denize atacağını anlatır. Böylece Yecuc ve Mecuc'un kesin olarak sonu gelecek ve bozgunculukları son kez sona erdirilecektir. Ancak bütün bunlar kıyamet saatinin öncesinde olacaktır. O halde Yecuc ve Mecuc'un tarihte çıkmış olmaları, gelecekte çıkmalarına engel değildir.Bunlar geçmişte çıktıkları gibi gelecekte de çıkacaklardır. Kehf suresi geçmişteki çıkışlarına işaret ettiği gibi, Enbiya suresi de kıyametin alametlerinden olan ve en son çıkışları sayılan kıyamet saatinin öncesindeki büyük çıkışlarına işaret eder. <sup>[346]</sup>

#### **Yecuc ve Mecuc'la İlgili Mitolojik Görüşler:**

Bazı tarihçi ve tefsirciler Yecuc ve Mecuc konusunda tuhaf haberler nakletmişler, onların soyu, kaldıkları yerler, şekil ve nitelikleri, ne yaptıkları gibi aslı olmayan bir sürü şeyler anlatmışlardır. Bu rivayet ve haberleri israiliyyattan almışlardır. Onun için tümü hurafe, mitoloji, uydurma ve yalandan öteye geçmemektedir.

Her şeyden önce kesin ve doğru bir kaynaktan alınmamıştır. Çünkü Rasulullahtan rivayet edilmemiştir. Rasulullahtan rivayet edilmeyen ğaybla ilgili hiçbir haber veya sözü kabul etmiyoruz. Bu uydurma ve mitolojilerden bazıları şöyledir:

Bazıları Yecuc ve Mecuc'un Hz.Adem'in soyundan geldikleri halde Havva'nın soyundan gelmediklerini, böylece baba tarafından insanların kardeşleri olduklarını söylemişlerdir. Halbuki Hz.Adem'in Havva'dan başka bir eşinin olduğu hiç nakledilmemiştir.

Bazıları da Hz.Adem'in sulbünden geldiklerini, Adem'in toprakta yatarken ihtilam olduğu ve erlik suyunun toprağa karıştığı ve Yecuc ile Mecuc'un bu sudan yaratıldıklarını iddia etmiştir.

Bazıları da Hz.Nuh'un tufandan sonra doğu tarafına giden oğlu Yafes'in çocukları olduklarını iddia etmiştir.

Bazıları da Yecuc ve Mecuc'un yirmi iki kabile olduklarını, Zulkarneyn şeddi yaptığı zaman yirmi bir tanesini dışarıda bıraktığı ve bir tanesini içeri aldığını, dışarıda bırakıldıkları için de kendilerine Türk adının verildiğini iddia eder.

Bazıları da bu kabilelerden her birinin dört yüz millete ayrıldığını ve her kişi soyundan silah taşıyan bin çocuk görmedikçe ölmediğini iddia eder.

Bazıları değişik boylarda olduklarını, kimi arı boyunda, kimi pirinç tanesi kadar, kimi dört arşın, kimi üç karış, kimi bir karış, kimi iki parmak arası uzunlukta olduğunu, kiminin fil gibi uzun iki kulağı olduğunu ve yatarken birini altına serdiğini, diğerini de üstüne örttüğünü iddia etmiştir. Bazıları da bozuk ve bozguncu olduklarından deve, fil, domuz, yabani hayvan ne bulursa,hatta kendi ölülerinin etini bile yediklerini iddia etmiştir.

Bazıları da tırnaklarında pençeleri olduğunu, yırtıcılar gibi dişleri bulunduğunu, vücutlarını kaplayan ve kendilerini sıcaktan ve soğuktan koruyan uzun tüylere sahip olduklarını iddia etmiştir.

Bazıları yasaksız ve her şeyde ortak yaşadıklarını, hayvanlar gibi önüne gelenle çiftleştğini, kadınlarının hiçbir erkeğı red etmediğini ve erkeklerinin özel kadınlarının bulunmadığını iddia etmiştir.

Bazıları kimilerinin kurt gibi, kimilerinin sıçrayarak yürüdüğünü, kimilerinin dilsizler gibi konuştuğunu, kimilerinin dört gözlü,tek ayaklı olduğunu ve kandan başka bir şey içmediklerini iddia etmiştir. Bunlar gibi daha ne yalan, uydurma, mitoloji ve saçmalıklar iddia edilmiştir."[\[347\]](#)

Bu söylenenlerin hiçbirini kabul etmiyoruz.Bunları bizden veya başkasından kimsenin almasını da doğru bulmuyoruz.

Bunlardan sakındırmak ve klasik kitaplarda birileri okuyup onlara inanmasını önlemek için burada belirttik.

Şüphe yok ki Yecuc ve Mecuc Hz.Adem'in soyundandır. Diğer insanlar gibi normal insanlardır.Vücutları, şekilleri ve nitelikleri bize benzer veya yakın olan kişilerdir. Bizden farklılıkları çok olmaları, çabuk ve hızlı bir şekilde yayılmaları, geçtikleri yerleri yakıp yıkmaları ve bozmalarıdır.<sup>[348]</sup>

#### **Öyküyü Anlatan Ayetlere Bir Daha Bakalım:**

Zulkarneyn öyküsünün ayetleri, müşriklerin Rasulullaha sordukları soru ile başlar. Daha önce de belirttiğimiz gibi Yahudiler Rasulullaha böyle sormalarını müşriklere öğretmişler ve "Doğudan batıya kadar dolaşan gezgin adamın kim olduğunu sorun?" demişlerdir.

"Sana Zulkarneyn'i sorarlar" diye başlayan ayet,"Deki, onu sîze anlatacağım" cevabıyla devam eder.

Cevaba baktığımızda ondan birtakım dersler ve anlamlar çıkarabiliyoruz. Şöyle ki:

**a-** Cevap "Deki" kelimesiyle başlamaktadır. Tefsirciler buna telkin eden kelime adını verirler. Bu da anlatılan öykü ve verilen bilgilerin Rasulullahın ürünü olmayıp Yüce Allanın ona öğretmesi olduğunu belirtir. "Deki" sözü ile başlama, vahyin Allahtan olduğunu ve Rasulullaha bildirildiğini gösterir.

Soru sorulan ve imtihan edilen Rasulullah, soran ve imtihan edenlere açıkça vereceği cevabın kendisinden değil, Allahtan olduğunu belirtiyor. Bu da cevap vermek için kendisinin bir çabasının bulunmadığını ve sadece Allanın bildirdiğini kendisinin febliğ ettiğini anlatmak içindir. Burada Yüce Allahın rasulünü koruması, gözetmesi, desteklemesi, bilgilendirip cevabı öğretmesini görüyoruz. Zulkarneyn kendisine sorulmakta, cevabı ise, Yüce Allah ona öğretmektedir.

**b-** Zulkarneyn'i Rasulullahın anlatması ne demektir? Bunun anlamı, yukarıda söylediklerimizin yanında, Rasulullahın söylediklerinin gerçek ve doğru olması, olayın bildirdiği şekilde bulunması ve bunu kendisine Allahın bildirmiş olmasıdır.

Zulkarneyn hakkında verilen bu gerçek ve doğru bilgileri alıp kabul etmemiz, bunun gerçekten meydana geldiğine inanmamız, Rasulullahın verdiği bu bilgileri başka kaynaklarla yargılayıp doğruluğunu veya yanlışlığını oralarda aramaktan kaçınmamız demektir.

Rasulullahın verdiği bu gerçek ve kesin bilgilerle yetinmemiz, Öykünün olaylarından bize anlatılanlarla yetinmemiz, doğru ve sağlam olmayan başka kaynaklarda öyküde belirtilmeyen olayları aramaktan kaçınmamız, bu

konuda israiliyat, öncekilerin haber ve söylentileri gibi yerlere başvurup öykünün ayrıntılarını oradan doldurmaktan uzak durmamız demektir.

c- Ayette geçen "Min" kelimesi üzerinde biraz durmak istiyoruz. Bu harf, bir şeyden bir parça anlamındadır. Bu harf, Rasulullahın onlara Zulkarneyn öyküsünün bütün olay ve ayrıntılarını değil, onlardan sadece mesajı iletmeye yeten ve gerekli görülenleri anlatacağını belirtmektedir.

"Min" kelimesi, Öykülerin olaylarını anlatırken Kur'anın izlediği yolu gösterir. O da bu öyküleri İnce ayrıntılarına kadar vermediği gibi, kronolojik sıraya göre düzenleyip baştan sona kadar her şeyi anlatmamasıdır. Çünkü Bunlardan Kur'anı ilgilendirenler, ders ve ibret verecek olanlardır. Okuyucuların kendilerine dersler çıkaracakları ve ibretler alacakları yerlerdir. Onun için öykünün sadece bu taraflarını anlatır. Öyküden amaçladığı şeyleri verecek olayları ve yerleri anlatır. Bilgi, ibret ve yarar sağlayacak sahneleri, olayları ve bölümleri anlatır. Bilgi, yarar veya ibret sağlamayacak yerleri ve ayrıntıları bile bile dile getirmez.

Onun için Kur'anın anlattıklarının öykünün en önemli ve gerekli yerler olduğuna inanıyoruz. Bunlar da öykünün tümü değil, sadece bazı sahneleri ve olaylarıdır. Kur'anın belirtmediği ayrıntıların belirtilmesinde bir yarar bulunmadığı,



dolayısıyla onlar üzerinde durmanın bir yarar sağlamadığını söylüyoruz. On un için bunları başka yerlerde ve kaynaklarda aramanın doğru olmadığını düşünüyoruz. Kur'anın öncekilerin önemli olaylarından bize anlattıklarıyla yetinmemiz ve ashabın bu kadarla yetindikleri gibi bizim de onlarla yetinmemiz gerekir.<sup>[349]</sup>

### **Yüce Allahın Zulkarneyn'e İmkan Vermesi:**

Kur'anı Kerim, " Şüphesiz onu yeryüzüne yerleştirdik" sözleriyle Yüce Allahın Zulkarneyn'e imkan verdiğini bildirmektedir. "Temkin" sözü, yer ve imkan sahibi yapmak, anlamındadır. Yüce Allah zafer ve başarı imkanlarını sağlayarak Zulkarneyn'i yere yerleştirmiş ve imkanlarla donatmıştır.

Zulkarneyn, Allahın kendisine verdiği zafer ve yerleştirmeyi itiraf etmekte, sahip olduğu güç ve kuvvetin Allahın kendisine vergisi olduğunu söylemektedir. Kuzey /olculuğunda bulduğu halka "Rabbimin bana sağladığı imkan sizinkinden daha iyidir" der.

Zulkarneyn öyküsünde "yerleştirme-imkan sağlama" anlamındaki fiilin iki kez geçmiş zaman kipiyle kullanıldığını görüyoruz. "Biz onu yer yüzüne yerleştirdik", "Rabbimin bana sağladığı sizinkinden daha iyidir". Her iki cümlede geçen bu fiile iyice baktığımızda şunları görüyoruz:

1- Her iki fiilin Öznesi Allahtır.Bu da evrende olup biten her şeyin gerçek failinin Allah olduğuna ilişkin inancın temel ilkesidir. Meydana gelmeyi takdir eden ve yaratan Allahtır.İnsanların çalışıp kazanması ise ancak zahiri sebeplerdir. Gerçek sebep ve takdirin sahibi Allahtır.

2- Her iki ayette de Zulkarneyn ismi, tümleş durumundadır. Birinci cümlede fiil cer harfi yardımıyla etkilemişken, ikinci cümlede direkt etkilemiştir.

3- Birinci cümlede cer harfi yardımıyla fiil etkilediği halde, ikinci cümlede direkt etkilemiş olmasının sebebi nedir? Şüphesiz birinci cümledeki fiil, ikinci cümledeki fiilden daha güçsüzdür.Güçsüz olmasının sebebi de kullanıldığı yerdir. Kur'anda kullanıldığı yere göre fiilin güçlü ve güçsüz olduğu nice yerler vardır.

Birinci cümlede fiil güçsüzdür. Onun için direkt nesneyi etkileyememiştir. Etkileyebilmek için cer harfine ihtiyaç duymuştur. Burada fiilin güçsüz olmasının sebebi, Zulkarneyn öyküsünü anlatmanın başlangıcında yer alması ve Zulkarneyn'in ortaya çıkmasından söz etmesidir. Bilindiği gibi başlangıçta birşey nihayetindeki durumundan daha zayıf olur.Bu zayıflıktan dolayı fiilin etken yapılabilmesi için cer harfine ihtiyaç olmuştur.

Ama ikinci cümlede fiil güçlüdür.Onun için direkt nesneyi etkilemiş ve tümleç yapmıştır.Böyle olmasının sebebi de kullanıldığı yerdir.Herşeyden öce ortaya çıkan, yerleşen,imkan bulan, egemen ve muzaffer olan zulkarneyn'den söz eder. Karşılaştığı millete şeddi yapan Zulkarneyn'in gücünün doruğuna çıktığı zamanından söz eder.

Yer yüzüne yerleştirme ve imkan tanımayı anlatan iki cümledeki fiilin bir benzeri şu ayette de görülmektedir:" Onlardan önce nice nesilleri yok ettiğimizi görmediler mi? Onları, sizi yerleştirmedığımız bir şekilde yer yüzüne yerleştirdik..."<sup>[350]</sup>

#### **Kur'anda Yeryüzüne Yerleştirmek/İmkan Vermek:**

Zulkarneyn öyküsünde yer yüzüne yerleştirme anlamındaki kelime, Kur'anda geçtiği başka yerlerde de üzerinde durmamızı gerektirmektedir. Geçmiş zaman ve şimdiki zaman kipleriyle değişik zamirlerle beraber Kur'anda bu fiil onüç kez geçmektedir.Hepsine baktığımız zaman öznesinin sadece Allah olduğunu görürüz. Tümleçler ise,Allanın yer yüzüne yerleştirdiği değişik kişiler.Bütün bunlardan şu kurala varıyoruz:

Kur'anda yerleştirme anlamındaki "Mekkene-yumekkinu" fiillerinin öznesi sadece Allah olur ve ondan başkasına bu

fiiller nisbet edilmez. İmanla ilgili bu kuralın uygarlık ve tarihe bağlı şöyle bir boyutu bulunmaktadır;

Lider, komutan ve yöneticileri yer yüzüne yerleştiren ve onlara imkan tanıyan Yüce Allah'tır. Onların galip ve üstün gelmelerini takdir eden odur. Üstünlük ve egemenlik sağlamaları, sahip oldukları kişisel maddi güçle değil, Allanın onlara bunu takdir etmesiyle mümkün olmaktadır.

Milletlere, halklara ve devletlere imkan sağlayıp yer yüzünde onları yerleştiren Allah'tır. Bu milletin galip gelmesi, bu halkın egemen olması ve bu devletin üstünlük sağlamasını takdir eden Odur.

Olayları takdir eden, olmasını dileyen odur ve işleri çeviren odur. Onun izni ve takdiri olmadan hiçbir yerde herhangi bir şey meydana gelmez. Bu, Kur'anın bir ilkesi ve imanın bir temeli olup birçok ayette kararlaştırılmıştır.

Devletlerin kuruluş, yükseliş ve yıkılış sebeplerini araştıran bir çok kişi bu kuralı aklına getirmemekte, iktidar savaşı yapan liderlerin egemenliğini ve komutanların yönetimi ele geçirmelerini incelerken onu unutmakta, dünyanın siyasi, ekonomik, askeri ve savaş olaylarını araştırır veya dinlerken ondan gafil davranmakta yahut akıllarına getirmemektedirler.

Şüphesiz Allanın izni olmadan hiçbir olay, hiçbir şey meydana gelmez. Onun izni olmadan hiçbir yönetici yok

olmaz veya iktidara gelmez. Onun İzni olmadan hiçbir ordu galip gelmez ve zafer kazanmaz. Allanın izni olmadan hiçbir ümmet hakim olmaz, hiçbir devlet kalkınmaz ve yükselmez. Onun izni olmadan hiçbir medeniyet kurulmaz. "Biz onu yeryüzüne yerleştirdik ve her şeyin yolunu ona öğrettik".<sup>[351]</sup>

#### **Allahın Zulkarneyn'e Verdiği İmkanlar:**

Kur'anı Kerim, Yüce Allahın Zulkarneyn'e verdiği imkanlara işaret etmekte ve "Biz ona her şeyden bir sebep verdik" genel ve özet ifadesiyle bu imkanın şeklini belirtmektedir.

Sebep, yer yüzünde üstünlüğü sağlayan araç ve buna götüren yoldur. Sebep siyasi, askeri, ekonomik, sanayi, savaş veya uygarlık olsun, yer yüzüne yerleşmeyi gerçekleştiren maddi olaylardır.

Yüce Allah ona iktidar ve fetih sebeplerini, imar etme ve kurma sebeplerini, iktidar ve yönetim sebeplerini ve başka şeylerin sebeplerini vermiştir.

Haber ve israiliyyat heveslisi kimi kişiler, Allahın Zulkarneyn'e verdiği bu sebep ve imkan konusunda hurafe, saçma ve uydurma şeyler nakletmekten kendilerini atamamışlardır. İbn Kesir, Muaviye ile Ka'bulahbar arasında geçen bir konuşmayı nakletmiş, onunla ilgili hoş bir yorum yaparak şöyle demiştir:

"Said bin Hilal rivayet ediyor; Ebu süfyan oğlu Muaviye, Ka'bulahbar'a şöyle sormuştur: Zulkarneyn'in atını Süreyya yıldızına bağladığını mı söylüyorsun?

Ka'bulahbar şöyle demiştir: Böyle diyorsam, Allahın "Herşeyden ona bir sebep verdik"dediği içindir."

Ibn Kesir bu konuşma için şu yorumu yapmaktadır: "Muaviye'nin karşı çıkması doğrudur ve karşı çıkmakta haklıdır. Çünkü Muaviye, Ka'bulahbar için "Yalan söyleyip söylemediğini deneyeceğiz "derdi. Yani naklettiği şeylerde yalan söyleyip söylemediğine bakacağız. Ka'bulahbar'ın bile bile yalan söylediğini demek istemiyor, belki elindeki sayfalarda bulunan bilgilerin genellikle uydurma, yanlış ve yalan şeylerden ibaret israiliyat olduğunu söylüyor. Allah ve rasulünün haber verdiği bir konuda bunların hiçbirine ihtiyacımız yoktur.Çünkü bunlar halka büyük zarar vermiş ve büyük bozuklulara yol açmıştır.

Ka'bulahbar'ın "Herşeyden ona bir sebep verdik" sözünü sayfalarındaki yanlış bilgilere dayanarak açıklaması ve atını Süreyya yıldızına bağladığı sonucunu çıkarması, yersiz ve aslı astarı olmayan bir şeydir. Çünkü insanların böyle bir şeyi yapması yahut göklere ulaşması mümkün değildir.Nitekim Yüce Allah, Belkis için "Ona her şeyden verilmiştir" der. Yani benzeri krallara verilen şeylerin benzeri ona da verilmiştir.

Zulkarneyn de bu şekildedir. Allah ona sebepleri müyesser etmiştir. Yani ülkeler ve bölgeler fethetme, toprakları ele geçirme, düşmanları yenme, yer yüzünün krallarını dize getirme ve müşrikleri zelil etmenin yol ve imkanları kendisine verilmiştir. Böyle bir insanın ihtiyaç duyacağı her şey kendisine verilmiştir. En doğrusunu Allah bilir.”<sup>[352]</sup>

#### **Zulkameyn'in Sebeplere Sarılması:**

Yüce Allah Zulkarneyn'i yeryüzüne yerleştirmiş, galibiyet ve üstünlüğü gerçekleştirmek için ona sebepleri ve yolları hazırlamıştır. Kur'an, Zulkameyn'in Allanın kendisine verdiği araç, yol, imkan ve şekillerden yararlandığını, bunları çok güzel ve yerinde başarıyla kullandığını anlatmakta ve onun için "Sebeplere sarıldı" der. Bu da Zulkameyn'in ne kadar zeki ve kavrayışlı olduğunu gösterir.

Başarı, galibiyet ve üstünlük için Yüce Allah birçok kişiye yollar, sebepler ve imkanlar verir. Bu sebeplerin bir kısmı maddi somut şeylerdir, bir kısmı da zeka, kavrayış, sağlık ve kuvvet, kişilik, güzel muamele, zaman, ömür gibi manevi şeylerdir.

Başarı ve üstünlük sebepleri verilen nice kişiler var ki Allanın kendilerine verdiği bu imkanları kullanıp onlardan yararlanmazlar. Aksine Allanın kendilerine verdiği imkanları çarçur ederek boşa götürür, fırsatı değerlendirmez ve

şartlardan yararlanmaz. Böylece verilmiş olan imkanlar kaybolur ve sebepler ortadan kalkar.

Allanın verdiği imkan ve sebeplerden yararlananlar, onları yerinde-ve zamanında kullananlar ise azdır. Bunlar da ancak zeki ve akıllı kişilerdir.İşte Zulkarneyn bu az kişilerdendir.Çünkü verilen sebeplere sarılmış ve imkanları değerlendirmiştir.

"Sebeplere sarıldı" anlamındaki cümle, öyküde üç defa geçmektedir. Çünkü Zulkarneyn batıya, doğuya ve kuzeye olmak üzere üç sefer düzenlemiş ve cihad etmiştir.Güneşin battığı yere varıncaya kadar sebeplere sarıldı.Güneşin doğduğu yere varıncaya kadar sebeplere sarıldı. İki dağın arasına varıncaya kadar sebeplere sarıldı.<sup>[353]</sup>

#### **Güneşin Kara Balçıklı Bir Gözde Batması:**

Kur'anı Kerim, Zulkameyn'in ilk seferinden söz ederek "Güneşin battığı yere varınca, kara balçıklı bir gözde battığını gördü" der.

Cihad için yapılan bu sefer batıya düzenlenmişti.Daha önce Zulkarnen'in İranlı Kuruş olduğunu ve bu seferin Yunanlı Lidya ülkesine karşı düzenlendiğini, Lidya'nın başkenti Sardiz'i işgal ettiğini ve kralı Krezus'u esir aldığını, Sardiz kentinin Ege Denizi sahillerinde İzmir yakınlarında bir yerde olduğunu belirtmiştik.



Ayet, Zulkameyn'in güneşin battığı yere ulaştığını belirtmiştir. Bilindiği gibi hem güneş hem yer küresi dönmektedir. Onun için güneşin battığı yer, gerçekten battığı ve bir daha çıkmadığı yer anlamında değildir. Zira güneşin batış ve doğuş yerleri bir tane olmayıp birçok batma ve doğma yerleri bulunmaktadır. Onun için Yüce Allah "Doğuş yerlerinin ve batış yerlerinin rabbine and olsun"<sup>[354]</sup> buyurmaktadır.

Her hangi bir yerden bakanların baktıkları yerlere göre güneşin birçok batma ve doğma yerleri vardır.

Ülkelere göre de doğduğu ve battığı yerlere göre birçok doğuş ve batış yerleri vardır.

Yılın mevsimleri, ayları ve günlerine göre de güneşin batış ve doğuş yerleri vardır.

Güneşin batması, gerçekten batması değil, bakan kişinin ufukta gördüğü bir batmadır. Seyyid Kutup bunun için şöyle der:

" Güneşin battığı yer demek, bakan kişinin ufukta güneşin kaybolduğunu gördüğü yer demektir. Bu da bakılan yere göre değişir. Bazı yerlerde bakan kişi güneşin bir dağın arkasında battığını görür, bazı yerlerde de deniz ve okyanuslarda olduğu gibi suda battığını görür. Gözün alabildiğine açık olan kumsal yerlerde de kumda battığını görür."<sup>[355]</sup> Güneşin batması ile ilgili durum bu şekildedir.

Kara balçıklı bir gözde batmasına gelince; Zulkarneyn'in ulaştığı izmir bölgesinin jeolojik olarak hareketli ve İzmir Körfezi, Menderes körfezi ve diğer körfezler gibi, körfezlerinin çok olduğunu belirtmiştik. İzmir körfezi yaklaşık yüzyirmi kilometre kadar içeriye uzanır.İçine Gediz nehri dökülür. Gediz'in suları bulanık olup iç batı anadolu yüksekliklerinden volkanik ve kırmızı alüvyonlar taşır. Körfeze doğru ileledikçe Gediz'in akış hızı da artmaktadır.

Zulkarneyn, Lidya ülkesinin başkenti Sardiz'i fethettikten sonra Gediz nehrinin İzmir körfezine döküldüğü yere baktığı zaman, haliçte nehir sularının döküldüğü yerde batan güneşin yuvarlığını düşünmüş, nehrin halice döktüğü kara ve kırmızı toprakların karışımını seyretmiş ve uzaktan güneşin sanki bu kızgın kara balçıklı gözde battığını görmüştür. Öyle görülüyor ki Kur'anm belirttiği kızgın kara balçıklı göz budur. En doğrusunu Allah bilir.<sup>[356]</sup>

### **Zulkarneyn Peygamber Midir?**

Kur'anı Kerim, Zulkarneyn'in güneşin battığı yere geldiğinde bir millet bulduğunu belirtmektedir. "Ey Zulkarneyn! İstersen onlara ceza verebilirsin, istersen de iyi mualeme edebilirsin,dedik"

Ayetin zahiri, bu sözü Yüce Allahın ona söylediğini ve galip geldiği millet hakkında yapacağı muamelede serbest

bıraktığını belirtir. İsterse onlara ceza verir, isterse onları bağışlar ve güzellikle muamelede bulunur.

Alimler, Yüce Allahın Zulkarneyn'le konuşması, dolayısıyla onun peygamber olup olmadığı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları Zulkarneyn'in peygamber olduğunu söylemiş ve Yüce Allahın "Ey zulkaneyn...dedik" sözünü delil göstermişlerdir. Yüce Allahın konuştuğu insanın da ancak bir peygamber olduğunu söyleyerek bu konuşmanın onun peygamber olduğunu gösterdiğini belirtmişlerdir.

Başkaları ise Zulkarneyn'in peygamber değil,adaletli bir kral ve bir insan olduğunu söylemişlerdir.Peygamber olmadığını' söylemelerinin sebebi de, bir kimsenin peygamberliğinin ancak makbul bir delil ile sabit olabileceğini söylemeleridir. Bu sabit delil de ya ayet olur veya sahih bir hadis olur. Böyle bir delil olmadığına göre Zulkarney'in peygamber olduğunu söylemek caiz olmaz, aksi halde peygamber olmayan birini peygamber yapmış oluruz, derler.

Bazı alimler de peygamber olup olmadığı konusunda susmayı tercih etmişlerdir.Peygamberdir, demiyoruz, çünkü peygamber olduğunu söylemek için ayet veya sahih hadis gerekir, bu da mevcut değildir.

Peygamber olmadığını da söylemiyoruz,çünkü peygamber olabilir, zaten Kur'an bütün peygamberlerin

adlarını vermez ve hepsinin öyküsünü bize anlatmaz. Nitekim "Daha önce peygamberlerin bir kısmını sana anlatmış ve bir kısmını da anlatmamıştık"<sup>[357]</sup> der. Peygamber olmadığı halde peygamber olduğunu söylersek,onlardan olmayan birini peygamber yapmış oluruz, bu da yanlış olur, peygamber olduğu halde peygamber değildir, dersek, onlardan olan birini dışlamış oluruz, bu da yanlış olur, Peygamber olduğunu veya olmadığını kanıtlayan bir delil elimizde olmadığından, en iyisi bu konuda karar vermemektir,derler.

Biz de Zulkarneyn'in peygamber olup olmadığı konusunda karar vermeyen alimlerin görüşüne katılıyoruz. Peygamber midir, değil midir? bilmiyoruz. Çünkü her ikisi de muhtemel olabilir.

Peygamber olup olmadığı konusunda karar vermemek, metodlu bilimsel araştırmaya uygun olandır.Çünkü bilgi olmadan hüküm vermek doğru değildir. Hüküm de ancak delille olur. Kesin delil de mevcut değildir.

Zulkareyn peygamber ise, Yüce Allahın "Ey Zulkarneyni..." diye hitap etmesinde bir kapalılık yoktur. Çünkü Yüce Allah peygaberlere direkt seslenir.

Peygamber değilse, o zaman yüce Allahm"Ey Zulkameyn!..." sözü ile ilgili olarak üç ihtimal söz konusu olur:

a- Yüce Allah, Zulkarneyn'in ordusunda bulunan bir peygambere bu sözü bildirmiş, bu peygamber de ona bildirmiş olabilir.

b- Hz.Musa'nın peygamber olmadığı kesin olan annesine Musa'nın korunması için garantili bir yolla ilham ettiği gibi, bunu Allah kendisine ilham etmiş olabilir.

c- Bu sözler, yendiği ve ülkelerini fethettiği halka karşı Zulkarneyn'in durumunu anlatan sözler olabilir. Çünkü Allah onu kendilerine galip ve üstün yapmış ve sosyal yasalarını uygulayarak haklarında tasarruf serbestisi vermiştir.

Sonuç olarak, tercih etmemizi gerektirecek bir delil olmadığından ihtimallerden birini tercih edemiyoruz.<sup>[358]</sup>

#### **Zulkarneyn'in Adalet İlkesi:**

Yüce Allah, fethettiği ülkeler hakkında Zulkerneyn'e dilediği gibi davranma ve insanlarına muamele etme serbestisi verince, zulmetmemiş, azgılaşmamış,terör estirmemiş, bunu yeryüzünde fesat çıkarmak ve insanları ezmek için bir fırsat görmemiştir. Bu insanlara karşı nasıl davranacağını şöyle belirtmiştir:

"Haksızlık yapana ceza vereceğiz, sonra rabbine döndürülür,onu görülmemiş bir azaba uğratar, ama inanıp salih amel işleyene mükafat olarak güzel şeyler vardır, ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz,dedi"<sup>[359]</sup>

Bu adaletli ilke,Zulkarneyn'in imanını, takvasını, adaletini, zeka ve kavrayışını, iyilik ve rahmet sahibi oluşunu gösterir.Yendiği ve ülkelerini fethettiği insanlar şüphesiz aynı düzeyde ve aynı niteliklere sahip olan insanlar değildir. Onun için hepsine aynı muamelenin yapılması caiz olmaz. Bunlar iki türdür; Müminler ve kafirler,iyiler ve kötüler. Bunlara aynı muamele yapılabilir mi?

Zulkarneyn şöyle diyor: zalim ve kafir olanlara azap edeceğiz.Zulüm ve küfründen dolayı ceza görecek.Bu azap onun cezasıdır.Ona azap ederken adaletle davranıyoruz. Dünyadaki azabı budur. Ahirette de başka bir azap çekecektir. Rabbine dönürüldüğü vakit ona görülmemiş bir azap verecektir.Görülmemiş azap da, insanların tuhafına giden, katı, çekilmez ve çetin gördükleri azaptır.Şüphesiz bu azap Allahın adaletine uygundur. Çünkü zalim ve kafirler bu azabı hak ediyorlar.

Kur'an "Münker" ve "Nukr" kelimelinni kullanır. Munker,Allahın dinine göre batıl, haram ve müminlerin kalplerinin red edip tiksindiği şeylerdir. Nukr ise, bazı insanların yadırgayıp yanlış ve merdut gördükleri halde, Allahın hüküm ve takdirinde doğru,sahih ve makbul olan şeydir.

Zulkarneyn'in ilkesine göre zalim ve azgın kafir iki defa ceza görür. Biri Zulkarneyn'in eliyle dünyada azap görür Diğeri de ahirette Allahın vereceğı görülmemiş azaptır.

İyi mümin ise,Zulkarneyn tarafından kayırılmakta, ona en güzel mükafat verilmekte, sevgi, yakınlık ve iltifat gösterilmektedir. "Mükafat olarak güzel şeyler vardır. Ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz"<sup>[360]</sup>

### **Ödüllendirme ve Cezalandırma İle Eğitmek:**

Zulkarneyn'in insanlara yaptığı uygulama, başkaları hakkında uygulama yapan her yönetici ve hükümdar için ölçü olmaya layık olduğu gibi, Zulkarneyn'in kendisi de her yetkili ve yönetici için örnek olmaya layıktır. Vazifesinde başarılı olmak ve görevini güzel bir şekilde yerine getirmek isteyenler, Zulkarneyn'in bu ilkesinin üzerinde iyice durmaları gerekir.

Bilindiğı gibi zamanımızda görevin başına gelmeyen bozukluk, ve bozgunculuk kalmamıştır.Yöneticilerin de ne kadar görev bilinç ve sorumluluğundan uzaklaştığını, ne kadar haksızlık ve adaletsizlik yaptıklarını, görevlerinde ne kadar başarısız olduklarını bilmeyen yok gibidir.

Görevlilerin başarısının ölçüsü, günümüzde rejime bağlılıkta, üstlerine hizmet ve yaranmada, dalkavukluk ve münafıklıkta yarışmaları olmuştur. Görevlilerin bütün endişesi, amirlerin gözüne girmek,onların yanında yer aldığını

göstermek, onlardan ulufe, takdir ve çıkar koparmak, bir üst makama atlamak, bunu insanlara hizmet ve halkın yararı için çalışmaya tercih etmek olmuştur.

Günümüzde yönetimin ölçüsü bozulmuş ve memuriyetin ilkesi çığıırından çıkmıştır. Zalim, bozguncu ve haksız kişiler yöneticilerin iyilik, lütuf ve ihsanını alan yakınları haline gelirken,samimiyet ve şevkle çalışan insanlar ise uzaklaştırılmakta, kovalanmakta, sürülmekte, eziyet ve baskı görmekte, her türlü iyilik ve ihsandan, takdir ve ikramdan yoksun bırakılmaktadır. Böylece işler bozulmuş, yürümez olmuş, bozukluk ve bozgunculuk yayılmış ve her alanda anarşi başını almış yürümüştür.<sup>[361]</sup>

Belirttiğimiz gibi Zulkarneyn, her yönetici ve sorumlu için temel bir ölçü sunmakta, devlet idaresi ve memuriyet alanında işleri yoluna koymak ve iyileştirmek için pratik bir yol göstermektedir. Bu yola, ödüllendirme ve cezalandırma ile eğitim yahut teşvikler ve engeller metodu diyebiliriz.

Yönetici veya memur için önemli olan şey, yöneticiye yordakçılık yapmak veya amire şirin görünmek değil, görevini güzel bir şekilde yerine getirmektir. Memur ihmalkarlık, haksızlık ve kötülük yaptığı zaman, haksız ve batıl yolu seçtiğı için cezalandırılmalı ve haksızlığna son verilmelidir. Bu



memurun başka yere sürülmesi veya görevinin değiştirilmesi yahut görevinden el çektilmesi gerekir.

Ama iyi, çalışkan, dürüst ve insanların sevdiği mümin bir görevlinin takdir edilmesi ve ödüllendirilmesi gerekir. Başkalarına örnek olması için teşvik edecek ve başarısını artıracak bütün teşviklerin kendisine yapılması lazımdır.

Evet, iman eden ve güzel iş yapanlar için en güzel mükafat vardır.bu adam imanı ve ibadeti güzel yapmış,işi ve ameli güzelce yerine getirmiştir. Onun için biz de ona güzellikle ve iyilikle muamele yapıyoruz.Çünkü karşılık, yapılan iş türünden olur. "iyiliğin karşılığı iyilikten başkası mıdır?"<sup>[362]</sup>

Ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleyeceğiz.Onunla hoş,zarif, güzel ve tatlı bir dille konuşacağız. Böylece onu ödüllendireceğiz, teşvik edeceğiz,saygı göstereceğiz ve takdir edeceğiz.

Bunu gören başkaları da ondan ibret alacaklar, kendilerine ders çıkaracaklardır. Çünkü aklından zoru olmadıkça, hiçbir kimse bile bile ceza ve kötülük görmek istemez.

İyi işler yapan mümin insanlar haksızlık, ahlaksızlık ve bozgunculuk yapamazlar. İyiliği, yararı ve güzelliği yayarlar. Görevlerini en güzel şekilde yerine getirmeye ve insanlara yarar sağlayacak hizmetler vermeye özen gösterirler.

işte böyle insanlara ödülleri vererek ödüllendiririz. Bu ödül ona itibar kazandırır, çabalarını yoğunlaştırmaya teşvik eder ve başkalarını da onun gibi olmaya çağırır.<sup>[363]</sup>

#### **Onları Güneşten Korumadık:**

Zulkarneyn, güneşin doğduğu yöne doğru gitti. "Sonunda güneşin doğduğu yere ulaşınca, güneşin, kendilerini ondan koruyacak birşey vermediğimiz bir millet üzerine doğduğunu gördü"

Kara balçıklı kızgın gözden söz ederken güneşin batması ile ilgili söylediklerimizi burada onun doğması konusunda da söylüyoruz. Güneşin bir sürü doğuş yerleri vardır. Her millet için güneşin doğuş yeri vardır. Önemli olan, bu millet için güneşe karşı koruyacak bir şeyi Allah'ın vermemiş olmasıdır. Yani güneş doğduğu zaman onları ışıklarından örtecek bir şey yoktur. Alimler "Güneşe karşı koruyacak bir şey vermedik" ayetinin anlamı konusunda ihtilaf etmiş ve şöyle demişlerdir:

1- Bazıları, söz konusu milletin geniş vadilerde oturdukları ve güneş doğduğunda kendilerini güneşten koruyacak dağların bulunmadığını, doğan güneşi yanlarında ve evlerinin içinde bulduklarını söylemişlerdir.

2- Bazıları da kendilerini güneşin ısı ve sıcaklığından koruyacak evleri veya binalarının olmadığını, onun için doğar doğmaz güneşin aralarında olduğunu söylemiştir.

3- Bazıları ise, vücutlarını örtecek birşeylerinin bulunmadığını ve çıplak olduklarını, güneş doğduğunda ısı ve ışıklarıyla onları etkilediğini söylemiştir.

Daha önce bu insanların Moğollardan ve başkalarından olabileceğini belirtmiştik.

Görüldüğü gibi Kur'anı Kerim, Yüce Allanın Zulkarneyn'e söylediklerini ve onun ne cevap verdiğini açıklamamaktadır.Yani o bölgelerin yönetimi ve halkına karşı nasıl davrandığını belirtmemiştir. Çünkü nasıl davrandığını, batıda daha önce ülkelerini fethettiği insanlara karşı nasıl davrandığını anlatırken belirtmiştir.Tekrar olmaması için bir daha açıklamamıştır.<sup>[364]</sup>

#### **Onun Bütün Yaptıklarını Biliyorduk:**

Kur'an, Zulkarneyn'in savaş ve fetihleri ve doğu tarafına düzenlediği seferi anlatmaya son vermeden önce "Bu şekilde onun bütün yaptıklarını biliyorduk" temel kuralını kararlaştırmaktadır.

Yani Yüce Allah, Zulkarneyn'in bütün durumlarını biliyor,bütün hareketlerini görüyor, kendisinin ve ordusunun haberlerine muttali oluyordu. Attıkları her adımı Allanın izni ile

atıyor,yaptıkları her hareketi Allanın iradesiyle yapıyor,işgal ettikleri her ülkeyi veya fethettikleri her yeri Allanın bilgisi ve gözetimi altında yapıyorlardı.

Güneş doğduğu zaman kendilerini ondan koruyacak veya örtecek birşey bulamayan insanlardan söz ettikten sonra bu gerçeğin belitilmesinden çıkaracağımız güzel bir edebi nüans bulunmaktadır. Merhum Seyyid Kutup bunu şöyle tespit eder:

"Burada anlatımdaki sanatsal uyumun güzelliği üzerinde biraz duralım.Kur'anın burada anlattığı sahne, tabiatta açıkta olan bir sahnedir. Güneş parlıyor ve halkı ona karşı örtecek hiçbir şey yoktur. Zulkarneyn'in vicdanı ve niyetleri de bu şekilde tümü ile Allahm bilgisine açıktır. Böylece tabiatta ve Zulkarneyn'in vicdanında sahne, Kur'anın hassas ahenk metodu üzere tam bir uyum sağlıyor."<sup>[365]</sup>

Şimdi, fetihlerinden söz ederken Yüce Allanın Zulkarneyn'in bütün işlerini, askerlerini ve yaptıklarını bildiğini belirtmesinin hikmeti üzerinde duralım. Anlayabildiğimiz kadarıyla bunun hikmeti, evrende olup biten her şeyi Allanın iradesi, istemesi ve bilgisine bağlamaya özen göstermesidir. Böylece insanlar olayları izlerken bu gerçeği unutmasınlar, bu olaylarda Allahm bilgi ve iradesinden bağımsız olarak hareket ettiklerini sanmasınlar.

İşte Zulkarneyn! Önce batı, sonra doğu cephesinde büyük fetihler yapmış, kuzey cephesinde çok büyük işler başarmıştır. Ancak Allah onun bütün yaptıklarını görüyor, biliyor, yaptıklarının tümünü kendisi dileyip yaratıyor.<sup>[366]</sup>

#### **"Haber" ve "Hubr" Kelimeleri:**

Acaba iki kelime arasındaki fark nedir ve ikisi hangi bağlamda kullanılmaktadır?

"Haber" kelimesi, Hz.Musa öyküsünde aynı bağlam içinde geçmektedir. Yüce Allah, Hz.Musa için buyurduğu "Muşa, ailesine, ben bir ateş gördüm, ondan size bir haber getireceğim, dedi"<sup>[367]</sup> ve "Ailesine, bekleyin, ben bir ateş

gördüm, belki size ondan bir haer getiririm"<sup>[368]</sup> ayetlerinde geçmektedir.

Hz.Musa, ailesi ile beraber Mısır'a dönerken çölde yolunu yitirmiş, uzaktan bir ateş görmüş, ateşin yanında belki birini bulur ve ondan yolu öğrenir ümidiyle ateşe doğru gitmiştir. Bulacağı adamdan bir haber alacağını ümit eder.

"Hubr" kelimesi ise, sadece Kehf suresinde geçmektedir. Hz.Musa'ya, Hızır "Bilmediğin bir şey karşısında nasıl sabredeceksin?" dediği ayette ve Zulkarneyn'le ilgili olan "Bu şekilde onun bütün yaptıklarını biliyordu" ayetinde geçmektedir.

Haber, bilinen şeyler hakkında haber yolu ile bilgi sahibi olmak demektir. "Hubr" ise, olayların içyüzünü bilmektir. Yani bilgi açık (zahir) olaylar,şeyler ve işlerle ilgili ise, ona haber denir. Ama bu bilgi kapalı (batini) işler, eşyanın gizlilikleri, sırları, incelik ve bilmecemsi yönleri ile ilgili ise, ona da hubr denir.

Belirtildiği gibi, bu kelime sadece Kehf suresinde geçmektedir. Çünkü bu sure, Allanın bildirmesiyle gaybi şeylerin ve işlerin incelik ve gizliliklerinin bilindiği bir suredir.

Hız.Musa, iç yüzünü anlamadığı ve gizliliklerini kavrayamadığı birtakım olayları Hızır'dan görecektir. Onun için karşı çıkacak ve tepki gösterecektir. "Bilmediğin bir şey karşısında nasıl sabredeceksin?"

Zulkarneyn de birçokların bilmediği birtakım işler yapacak,kalbinde, niyetinde ve içinde sakladığını insanlar bilmeyecektir. Ama Allah kendisini ve bütün yaptıklarını bilmekte ve kuşatmaktadır.<sup>[369]</sup>

### **Geri Kalmış Âciz Millet:**

Kuranı Kerim, Zulkarneyn'in kuzey seferini şöyle anlatır: "Sonunda iki dağın arasına varınca, orada neredeyse hiç laf anlamayan bir millete rasladı.Dediler ki: Ey Zulkarneyn! Şüphesiz Yecuc ve Mecuc bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir sed yapman için sana bir ücret

verelim mi? Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha iyidir, bana gücünüzle yardım edin de sizinle onların arasına sağlam bir sed yapay im...dedi."

Bu bölgenin kafkas dağlarının güneyine düşen Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan olduğunu belirtmiştik. Zulkarneyn zamanında burada oturanlar da Kuşa olarak bilinen millettir. Daryal geçidinden Yecuc ve Mecuc'un kendilerine sık sık saldırdıklarından yakınınca, Zulkarneyn üzerine set yaparak o geçidi kapatmış ve o büyük işi gerçekleştirmek için bölgede dokuz yıl kalmıştır. Bu milletle ilgili Kur'anm söylediklerine baktığımızda şunları görüyoruz:

1- Bunlar geri kalmış bir millettir. "Neredeyse hiç laf anlamıyorlar". Bu, ya okuyup öğrenmedikleri için başka milletlerin dilini anlamıyorlar ve sadece kendi dillerini biliyorlar, yahut onlara ne söylenirse kâr etmiyor, anlamındadır. Çünkü laf anlamıyorlar ve kendileriyle konuşanlarla diyalog kuramıyorlar. Bunu da ya ilkelikleri ve cahillikleri sebebiyle yapamıyorlar yahut yapılarındaki gaflet ve bayağılıklarından dolayı anlamıyorlar.

2- Zayıf bir millettirler.Onun için Yecuc ve Mecuc'un hücumlarını önlemekten, karşılarına çıkıp bozgunculuklarına engel olmaktan acizdirler.

3- Kendi vatanlarını savunmaktan ve sardıganlara karşı koymaktan acizdirler. Onun için yabancı bir güç olan Zulkarneyn'in gücüne sığınmışlar, vatanlarını savunmasını ve problemlerini çözmesini istemişler.<sup>[370]</sup> "Sana bir ücret verelim mi?"

Bu insanlar, kendi problemlerini çözmekten aciz ve onların çözümünü başkalarına havale eden tenbel, geri kalmış ve beceriksiz milletlerin niteliklerini taşımaktadırlar.

Çağımızda Araplardan ve diğerlerinden birçokların anlatılan bu milletin niteliklerine sahip olması, doğrusu şaşılacak bir şeydir! Araplar kronikleşmiş ciddi sorunlar yaşıyorlar. Bu sorunların başında da Filistin sorunu geliyor.Çok kötü ve aşağılık düşmanlarla karşı karşıyadırlar.Bunların başında Filistin'deki Yahudiler gelmektedir. Çok büyük bir tehlike ile yüzyüze -bulunuyorlar. Bu tehlikeden sonra ya var olacaklar veya yok olacaklardır.

Bu şartlar ve ortamlar Arapların ve bütün müslümanların akıllarını başlarına almalarını, tehlikenin farkına varmalarını, ona karşı koymak için hazırlıklı olmalarını, medeniyet savaşına kadın erkek hepsinin katılmalarını ve kendi prolemlerini kendilerinin çözmelerini zorunlu kılmaktadır. :

Fakat ne yazık ki kendi prolemlerine, bir türlü laf anlamıyan sözkonusu milletin baktıkları gibi



bakmışlar.Problemlerinin çözümünü başkalarına havale etmişler, Birleşmiş Milletlere, Güvenlik Konseyine, büyüklerin meclisine ve uluslararası kuruluşlara havale etmişler. Topu onların sahasına atmışlar ve bu topla oynamalarını istemişler.

Problemlerini kendileri yerine yabancıların çözmesini istemişler ve barış çağrılarını kabul etmesi için yahudileri

ikna etmelerini rica etmişler, kendileri tribünde seyirci kalarak yabancıların davaları için ne yapacaklarını seyretmeye koyulmuşlar.

Evini yakan ateşe, malını çalan hırsıza karşı ancak geri kalmış kişi seyirci kalır. Hele, evini yakan ateşten ve malını çalan hırsızdan ancak aptal ve deli kişi hak ve adalet bekler. Düşmandan merhameti ve hasımdan adaleti ancak zavallı ve aciz kişi ister.işte bu niteliklere ister o ilkel ve kendine zulmeden milletin nitelikleri deyiniz, ister çağdaş Arapların ve dünya müslümanlarının nitelikleri deyiniz!

Halbuki problemler böyle çözülmez! Vatanlar bu şekilde korunmaz ve kurtarılmaz! Komplo ve tuzaklar bu şekilde boşa çıkarılmaz!<sup>[371]</sup>

#### **Zulkarneyn'in Mala İltifat Etmemesi:**

Zulkarneyn, halkın ücret tekliflerini mala iltifat ve heves etmeden red etmiş ve "Rabbimin bana verdiği sizinkinden daha iyidir" demiştir. Sizin mallarınıza ihtiyacım yoktur.Allah,

sahip olduğuuz şeylerden daha iyisini bana vermiştir. Malınıza iltifat etmeyecek ve ona tenezzül etmeyecek kadar Allah bana mal vermiş ve yer yüzüne yerleştirip imkanlar sağlamıştır, dedi.

Zulkarneyn'in mala İltifat ve tenezzül etmemesi, adaletli, dünya malına iltifat etmeyen iyi bir yöneticinin niteliklerinden birini vermektedir. Müslümanları yöneten kişilerin bu nitelikte olması gerektiğini anlatmaktadır.

İbn Kesir, Zulkarneyn'den söz ederken, Sebe' kraliçesi Belkis'in devletine saldırmasını Önlemek için gönderdiği hediye veya rüşvet mala karşı Hz.Süleyman'ın tavrını belirtmiştir. Kur'an o durumu şöyle anlatır:" Süleyman'a geldiklerinde: Bana mal ile yardım etmek mi istiyorsunuz?Allahın bana verdiği size verdiğinden daha iyidir.Ama belki de siz hediyenizle seviniyorsunuz.Onlara dön! And olsun ki güç yetiremeyecekleri bir ordu ile gelir ve onları oradan alçalmış ve küçük düşmüş olarak çıkarınız,dedi."[\[372\]](#)

Hız.Süleyman, Allahın verdiklerini kendisine sunulan maldan daha iyi ve hayırlı görmekte, ona iltifat etmeyerek "Allahın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir" diyerek hediye veya rüşvet tekliflerini red eder.

Zulkarneyn de Allahın kendisine verdiğini onların kendisine vereceklerinden daha iyi olduğunu görmekte ve "Rabbimin bana verdiği sizinkinden daha iyidir" der.

Zulkarneyn'in bu tutumundan, devlet başkanının halkın mallarına iltifat etmemesi, ona heves etmemesi ve ondan bir şey almaması gerektiği sonucunu çıkarıyoruz. Çünkü devlet başkanı vatani korumak, insanları korumakla yükümlüdür. Bunun için halktan bir ücret veya mal alamaz.Çünkü bu görevleri, devlet başkanı olmasının gereğidir.

İmam Ebu Bekr İbnu'l-Arabi, Zulkarneyn'in malı almaması üzerinde durmuş ve ondan devlet başkanının vatandaşlara karşı nasıl davanacağı ve onların mallarına tenezzül etmemesi konusunda genel bir kural belirleyerek şöyle demiştir:

"Devlet başkanının vatandaşları koruması, yurtlarını savunması, görevlilerin topladığı beytulmaldan ihtiyaçlarını karşılaması farzdır.Bu ihtiyaçlar için mallar yetmez, harcamalar onu tüketir ve olağandışı olaylar bitirirse, vatandaşlar doğan ihtiyaçları mallarından karşılamak ve devlet başkanı da onlara bakmakla yükümlüdür. Bunun şartları da üçtür;

- a- Devlet başkanının onlardan farklı bir şey almaması.
- b- Muhtaç olanlardan başlaması ve onları desteklemesi.
- c- Derecelerine göre hepsine eşit miktarlarda vermesi.

Bu harcamalardan sonra beytulmaldaki mallar tükenir ve ortaya fedakarlık gerektiren işler meydana gelirse, vatandaşlar mallarından önce canlarını feda ederler.

Bu yeterli olmazsa, malları bir ölçüye göre alınır ve en güzel şekilde yerinde harcanır.

İşte Zulkarneyn! Kendisine mal teklif ettiklerinde, ona ihtiyacım yoktur, sadece size ihtiyacım vardır, gücünüzle bana yardım ediniz, yani bana yardım ederek kendinize hizmet ediniz, bende mallar, sizde de adamlar vardır, demiştir.

Sonuç olarak, ortaya çıkan bir zaruret olmadıkça kimseden mal almak caiz değildir. Böyle bir durumda alınacak olan mal gizli değil, açıkça alınır, kayırma yaparak ve kişisel despotlukla değil, adaletle ve toplumun görüşü alınarak harcanır. <sup>[373]</sup>

#### **Gücünüzle Yardım Ediniz:**

Zulkarneyn, teklif ettikleri mala iltifat etmedi. Onlara acizliği, tenbelliği ve başkalarına dayanmayı bırakmalarını öğretmek ve çalışmayı, çabalamayı, iş yapmayı ve kazanmayı göstermek istedi. Onun için "Bana gücünüzle yardım ediniz, sizinle onlar arasına sağlam bir set yapayım" dedi.

Şeddi yapmak için kendisine bilek güçleriyle yardımcı olmalarını istemiştir. Sanki onlara şöyle diyordu: Mali ve fikri güç benden, bedeni maddi destek de sizden olsun, bendeki ile sizdeki birleşsin, böylece yapılacak iş gerçekleşsin.

Kur'anın "Gücünüzle bana yardım edin" sözü, güç ve enerjilerin, kuvvet ve imkanların birleştirilmesi, dayanışma ve

işbirliğinin sağlanması konusunda açık bir duştur ve meşale sayılır. Bu cümle, projelerin bitirilmesi ve istenen görevlerin yerine getirilmesi konusunda bize ne güzel bir ölçü ve ne kadar büyük bir ilkeyi ortaya koymaktadır.

Şüphesiz başarı ve dayanışma içinde olan toplum, iyiliği gerçekleştirmek için bütün güç ve enerjilerini birleştiren toplumdur. Bilinçli ve başarılı bir yönetim de,özlenen hedefleri gerçekleştirmek için bütün güç ve imkanları birleştiren ve harekete geçiren yönetimdir.

Toplumda düşünce gücüne sahip gruplar olur, bunlar düşünüp projeler üretir ve planlar yapabilirler. Ancak bu gruplar kendi başlarına bırakılırsa, düşündüğü ve tasarladığı şeyleri belki de gerçekleştiremezler.

Yine malı ve planlama gücü olmayan grupların vakti ve el emeği vardır.Bedeni ile çalışıp kazanma ve üretme gücüne sahiptir.

işte bu gruplar arasında bir koordinasyon ve işbirliğinin yapılması, sahip olduğu güç ve imkanların birleştirilmesi ve onların ümmetin yararı doğrultusunda yönlendirilmesi gerekir. Düşünce üretenler ile mal sahibi olan, çalışıp kazanma ve üretme gücüne sahip bulunan insanların işbirliği yapması ve-hepsinin toplumun yararı doğrultusunda çalışması gerekir.

Toplumda bilinçli ve becerikli yönetim, bütün üretken güçleri bir araya getirebilen ve koordinasyon yaparak işbirliği sağlayan yönetimdir.

Acaba bugün ümmetimiz güç ve enerjileri birleştirip yönlendiriyor mu, yoksa dağıtıp boşuna mı harcıyor? Acaba bütün güç ve enerjiler ümmetin yaran için işbirliği mi yapıyor, yoksa başıboş ve bölük pörçük olarak mı duruyor?

Ümmetin nice yetenekleri kaybolmakta! Nice enerjileri işlevsiz ve atıl durmakta! Nice malları boşa gitmekte ve çarçur edilmekte! Nice vakitleri boşa öldürülmekte! Nice gençler ne yapacağını bilmemektedir!

İşbirliği yapma, dayanışma ve yardımlaşma, koordinasyon ve yönlendirme konusunda ümmetin mutlaka Zulkarneyn'in kuralını uygulaması gerekir. Mutlaka bütün birim ve güçleriyle ümmetin "Gücünüzle beni destekleyin" kuralını kendisine sılogan yapması lazımdır.<sup>[374]</sup>

### **Set Hangi Malzemedен Yapıldı?**

Kur'anı Kerim, şeddin hangi malzemedен ve nasıl yapıldığına işaret ederek şöyle der: "Bana demir kütelleri getirin, dedi. Bunlar iki dağın arasını doldurunca, körükleyin, dedi. Demirler akkor haline gelince, bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim, dedi."

Zulkarneyn, halkın demir kütleleri getirmelerini ve iki dağ arasındaki boğaza yerleştirmelerini istedi. Demir kütleleri o bölgede halkın çıkardıkları büyük kütlelerdir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Emenistan ve Gürcistan demir ve bakır yatakları bakımından zengin yerlerdi. Nitekim ormanları ve ağır yükleri uzak yerlere taşıyan taşıma hayvanları bakımından da zengin yerlerdir.

Büyük demir kütlelerini getirdiler, boğaza yerleştirdiler ve dağın iki zirvesine ulaşınca kadar üstüste yığdılar. Sonra Zulkarneyn, yığılan bu demir kütlelerinin altında ateşin yakılmasını istedi."İki dağın arasını dolduruca, körükleyin, dedi"

Ateşin büyüklüğünü ve yakılan odunların çokluğunu düşünün! Çünkü bu yüksek boğazda yığılmış tonlarca demir kütlelerinin eritilmesi isteniyor.

Diğer taraftan, zulkarneyn, büyük kazanlar içinde bakır kütlelerinin eritilmesini emretmişti. Geçitte demirler akkor haline gelip kazanlarda bakırlar eritilince, şeddi yapmanın son aşaması başladı ve "Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim, dedi"Akkor haline gelmiş demirin üzerine erimiş bakırın dökülmesini istedi, bakır demire karıştı ve kaynaştı.Böylece çelik metal haline geldi. Aslında demir ve bakır kuvvetli iki metaldir.Bir de bunlar akkor haline getirilip

karışınca ne kadar sağlam ve güçlü olduğunu düşünün! Her biri ayrı bir güç ve sağlamlık taşımakta ve zirvede sağlam birgüç meydana gelmektedir.

Çelik metal soğudu. Böylece korkunç ve aşılmaz büyük bir set meydana geldi.<sup>[375]</sup>

### **Mühendis Zulkarneyn!**

Gerçekten zulkarneyn kuvvet,zeka, kavrayış ve imkan sahibidir.Bu da Allanın kenisini yer yüzüne yerleştirmesi ve öğretmesiyle olmuştur. Yüce Allah binanın sağlam yapılması ve güçlendirilmesi konusunda ona ilginç bir yol Öğretmiş, böylece demir ve bakın birleştirmiştir.

Deyim yerinde ise, zulkarney bir mühendistir.Şeddi bu sağlam maddelerden yapmış ve çağımız mühendislerinden asırlar önce bakırla demiri birleştirerek çelik yapmayı başarmıştır. Bu konuda Seyyid Kutup şöyle der:

"Demiri güçlendirmek için bu metod yakın zamanda kullanılmıştır. Demire bir miktar bakır katıldığı zaman onu güçlendirip sağlamlaştırdığı görülmüştür. Yüce Allanın Zulkarneyn'e öğrettiği ve Kur'anda anlattığı bu uygulama, çağdaş bilimden, sayısını ancak Allanın bildiği asırlar önce olmuştur. "<sup>[376]</sup>

Bu, Zulkarneyn şeddinin büyük Çin Şeddi olduğu iddiasını da çürütmektedir. Çünkü Çin Şeddi yüzlerce



kilometre uzunluğunda olup iki dağ arasında yapılmış değildir. Nitekim Çin Şeddi taş ve çamurdan yapılmıştır. Halbuki Zulkarneyn şeddi demir ve bakırdan yapılmıştır.

Hemen belirtelim ki Çin şeddi de, Zulkarneyn şeddi de aynı amaçla yapılmıştır. Zulkarneyn, Yecuc ve Mecuc'un hücumlarını önlemek için şeddi yaptığı gibi, Çin imparatoru da onların hücumlarını Önlemek için Sin şeddini yapmıştır.

Kur'anı Kerim binayı sağlam yapmanın ve güçlendirmenin yolunun demir ve bakırı karıştırmak olduğunu öğretmektedir. Ayet pozitif bilgi olarak bunu belirttiği gibi, büyük şeddin yapılması konusunda da mühendislikle ilgili bir nüansı içermektedir. Onun için Kur'anda mühendislikle ilgili ışık tutacak birtakım işaretler bulabiliriz.

Şüphesiz Kur'an ayetleri birçok işaretler ve anlamlar içerir. Ayeterden iman, fıkıh, tefsir, cihad, davet gibi dinin temellerini aldığımız gibi, tıp, mühendislik, astronomi, matematik, istatistik, askerlik, sosyal, bayındırlık, uygarlık gibi birçok âfanda işaretler çıkarmak da mümkündür.

Ancak Kur'anın temel olarak hidayet ve davet kitabı, yönetim yasası, hayat nizamı, cihad, davet ve direniş metodu olduğunu unutmamak gerekir. Kur'anın böyle olması, kendisinden pozitif bilgiler ve hayatla ilgili değişik alanlarda birtakım işaretler çıkarmamıza engel değildir. [\[377\]](#)

### **Yecuc ve Mecuc'un Şeddi Karşısında Aciz Kalması:**

Zulkarneyn şeddi tamamlayınca, her zamanki gibi Yecuc ve Mecuc yer yüzünde fesat çıkarmak ve bozgunculuk yapmak için geldiler. Fakat karşılarında aşılmaz sağlam şeddi gördüler.Aşmaya ve üstünden geçmeğe çalışılsa da, başaramadılar. Çünkü demirden yapılmıştır. Demir de kaygandır. Kişinin tutunacağı yerler olmazsa, tırmanmak mümkün oılmaz. Yıkmağa ve bozmaya çalıştılar, ama ona da güçleri yetmedi.Çünkü demir ve bakır gibi sağlam ve bozulmaz bir maddeden yapılmıştır.

Ayet,şeddi tırmanıp aşma ve yıkma çabalarında başarısızlıklarını belirterek "Onu ne aşabildiler ve ne de delip geçebildiler" der. Bu sed, Yecuc ve Mecuc'un hücumlarını önleme ve yer yüzünde bozgunculuk yapmalarının önüne geçmenin yolu olmuştur.<sup>[378]</sup>

### **"İstâû" ve "İstetâû" Fiilleri:**

Ayette istau ve istitau fiilleri kullanılmaktadır. Acaba aynı ayette ikinci fiilden hazf edilmediği halde, birinci fiilden "Te" harfi neden hazfedilmiştir. Birinci fiilde bu harfin hazf edilmesi hafifletme içindir. Onun için bu harfe hafiflik Te'si diyebiliriz.

Cümle, Yecuc ve Mecuc'un şeddi tırmanmaktan aciz olduklarını bildiriyor.Tırmanma, tırmanan kişinin her şeyden önce süratli, becerikli ve çevik olmasını gerektirir.Onun için

genellikle şişman insan tırmanamaz. Çünkü süratle tırmanmak için hafif olmak gerekir.

"Onu aşamadılar" cümlesinin belirttiği durum budur. "Te" harfinin düşürülerek fiilin kullanıldığı ortam da budur. Onun için kolaylık ve hafiflik sağlamak amacıyla te harfi fiilden hazfedilmiştir. Sanki fiil, hafif olmada tırmanan kişiye yardım etmek istemektedir. San ki hüner sahiplerinin hünerine ve tırmananların hafifliğine katılmak için fiil te harfini hazf etmiştir.

"Onu delip geçemediler"1 cümlesindeki ikinci fiilden ise, te harfi hazfedilmemiştir. Çünkü bu kullanıldığı yere daha uygun ve genel ortamla daha uyumludur. Her şeyden önce se'ddin delinmesi ve yıkılması uzun zaman, çaba ve meşakkat gerektirir. Kazmak ve delmek için araçlar gerektirir. Delmek için uzun zaman çaba gösterecek, meşakket görecektir, sabır ve sebat edecek adamlar gerektirir. İşlerini bitirmeden uzun zamanlar geçer.

İşte "Onu delip geçemediler" cümlesinin çizdiği manzarayı anlatmak için getirilen fiilden te harfi hazfedilmemiştir. Şeddin delinmesindeki uzun çaba ve ağırlığı canlandırmak için, bu ağır seyreden işlemin ağırlığına katılmak için te harfi yerinde kalmıştır.

Birinci fiilden te harfi hafifliğı sağlamak ve canlandırmak için hazf edilirken, ikinci fiilden ağırlığı ve uzun meşakkati canlandırmak için te harfi hazfedilmemiştir.

Hemen belirtelim ki Kur'anın kullandığı kelimeler seçme kelimelerdir. Anlatımın genel akışı ve ortam ile uyumludur. Özellikle seçilmişlerdir. Kullanıldığı bağlam ve anlattığı konu ile tam ahenk içindedir.

Hafiflik te'si dediğimiz bu harf, Hz.Musa ile Hızır olayını anlatan "Sabredemediğın şeyin tevilini/ne olduğunu sana anlatacağım" ve "İşte bu, sabredemediğın şeyin yorumudur" ayetlerinde geçmişti. Aynı harf bu sefer zulkarneyn öyküsünde geçmektedir.

Bizzat bu Öyküde bir fiil iki şekilde kullanılmaktadır. Yüce Allanın "Onu yer yüzüne yerleştirdik" sözü ile Zulkarneyn'in "Rabbimin bana verdiği daha iyidir" sözünde bir fiil farklı iki şekilde geçmektedir. Önemli olan, okuyucunun Kur'anda bu tür kelimeleri yakalamasıdır. Şüphesiz bunun çok örneklerini bulacaktır.<sup>[379]</sup>

#### **Seddin Yapılması Allahtan Bir Rahmettir:**

Zulkarneyn, yaptığı ve insanları Yecuc ve Mecuc'un hücumlarından koruyan büyük şedde baktı ve "Bu Rabbimden bir rahmettir" dedi. "Bu Rabbimden bir rahmettir" cümlesi üzerinde durduğumuz zaman şu sonuçları çıkarıyoruz:

1- Seyyid Kutub'un dediği gibi, Zulkarneyn, yaptığı büyük esere baktı, gururlanıp büyüklük göstermek ve böbürlenip şımarmak yerine, Allaha şükretti ve kendisini böyle hayırlı bir işe kendisinin muvaffak ettiğini itiraf etti.<sup>[380]</sup>

2- İşini başarmasından sonra Zulkarneyn'in Allahı anması, bize Allahı anmanın nasıl olması gerektiğini öğretmektedir. Zikrin en üstün şekii, müminin işini başarması anında rabbini anması, bu başarının onun emri ile olduğunu bilmesi, böylece alçak gönüllü, adaletli, şükreden ve zikreden bir insan olmasıdır.

3- Seddin yapılması Allahtan bir rahmet olmuştur. Zulkarneyn, Allahın kendisine öğrettiği bilgiyi ve yeryüzünde verdiği gücü kullanmıştır. Evet, bunları insanlara yardımcı olmak, iyilik yapmak ve haksızlığı önlemek için kullanmıştır. Onun için bilgisi Allahtan bir rahmet olduğu gibi, bu bilgiyi kullanması da bir rahmet olmuştur.

Allahın kendisine öğrettiklerini insanların yararına Zulkarneyn'in kullanması, ilim ve rahmet suresi olan Kehf suresinin temel konusuyla uyuşmaktadır. Daha önce de Yüce Allah Hızır için "Yanımızdan ona bir rahmet verdik ve katımızdan kendisine bir ilim verdik" demişti. Hızır da Hz.Musa'ya "Rabbinden bir rahmet olarak" demişti.

4- Bölge insanları Yecuc ve Mecuc'un tehdidi altında yaşıyor, onların bozgunculuklarına uğruyorlardı. Şeddi yaptırarak onların şerrinden Allah korumuş ve tehlikelerinden kurtarmıştır. Bu bakımdan şeddin yapılması onlar için Allah'tan bir rahmet ve Allah tarafından bir kurtuluş olmuştur.

Sed yapılmasaydı ve o insanlar çabasız, çalışmasız ve hareketsiz imdat deyip dursaydı, kendilerini tehlikeden kurtarmaz ve koruyamazlardı. Çünkü kurtuluş ve kurtarma ancak çalışmakla olur. <sup>[381]</sup>

#### **Seddin Yapılmasından Alacağımız Ders:**

Bu, özellikle günümüzde İslam ümmeti için önemli ve büyük bir derstir. Çünkü İslam ümmeti, o insanlar için Yecuc ve Mecuc'un oluşturduğu tehlikeden daha büyük ve Öldürücü bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bu tehlike, yıkıcı ve öldürücü yahudi tehlikesidir. Barbar ve acımasız yahudi tehlikesidir. Ümmetin hiçbir şeyi dışarıda kalmamak üzere bütün güçleri ve alanları bu tehlikenin tehdidi altındadır.

Bu tehlikenin karşısında ümmetin aciz ve elleri kofları bağ durması bir an bile caiz değildir. Yas tutmakla, imdat sinyalleri vermekle, üzölmekle ve ah vahlar çekmekle, şikayet, kınama ve üzüntülerini belirtmekle, sadece dünya kamuoyunun vicdanını uyandırmaya çalışmakla, dünyada barışseverleri göreve çağırarak, onlardan yahudilerin işgal ve

hücumlarını sürdürmelerini durdurmasını istemekle yetinmesi asla caiz değildir.

Ümmetin çözüm getirmeyen ve sonuca ulaştırmayan, Güvenlik Konseyine ve Birleşmiş Milletlere sığınma, uluslararası kongre düzenleme ve Güvenlik Konseyi kararlarını uygulamaya çağırma gibi serap ve hayal olan yollar, araçlar ve vesileler üzerinde ısrar etmeye devam etmesi caiz değildir.

Bu tavırların hiç bir yararı olmadığı gibi, bu yollar ve araçlar da hiçbir çözüm getirmez. Böyle giderse, ümmet yahudi tehlikesinin tehdidi altında yaşamaya devam edecektir.

Şüphesiz ki ümmeti yararlı ve isabetli çalışmanın dışında hiçbir şey kurtarmaz. Yahudilere karşı koymanın ve direnerek gerekli bütün tedbirleri almanın dışında ümmeti bir şey kurtarmaz. Onu kuvvet, cihad ve çalışmanın dışında hiçbir şey kurtarmaz.

Görüldüğü gibi, insanlar kuvvetle ve çalışma ile Yecuc ve Mecuc tehlikesinden kurtarıldılar ve şeddin tamamlanmasıyla Allanın rahmetine mazhar oldular.

Bugün de ümmetin yahudi tehlikesinden kurtarılması, çalışma, kuvvet ve emekle olur. Yahudilerle cihad etmek ve savaşmak, Zulkarneyn'in şeddini yapmağa benzer. Ümmet ne zaman gerektiği gibi çalışır ve savaşır ve yaşamayı sevdiği

kadar Allah yolunda ölmeyi severse, geçmiş ümetler gibi Allanın rahmetine mazhar olur.

Elbette tenbel ve aciz milletler Allanın rahmetine layık değildir. Allah onlara rahmetini vermediği gibi insanlar da merhamet etmezler. Hiç kimse de onların sesini duymaz ve arkalarından ağıt yakmaz. Allanın rahmetine layık olanlar, Allah yolunda sabır ve sebatla cihad eden, güçlü ve kuvvetli olanlardır. Artık ümmet kuruntu ve aldatıcı hevesleri bir yana bırakmalı, cihad ve şehitlik kapısından girmelidir.Yol budur.Bunun dışında yıkım ve tufandır!<sup>[382]</sup>

#### **Allahın Verdiği Söz ve Şeddin Yıkılması:**

Zulkarneyn, şeddin yapılmasının Allahın bir rahmeti olduğunu kararlaştırıp bundan dolayı ona şükrettikten sonra dinleyenlere önemli bir iman temelini öğreterek şöyle der:"Rabbimin verdiği sözün vakti gelince, onu yerle bir eder.Rabbimin verdiği söz gerçektir"

Bu şeddin belirli bir ömrünün bulunduğunu ve kalıcı olmadığını, dolayısıyla onu sonsuz kalıcı bilmemeleri gerektiğini kararlaştırır. Şüphesiz yapılmasına ve meydana gelmesine Allah izin vermiş, sağlam ve güçlü olmasını o istemiş ve Yecuc ile Mecuc'un hücumlarının önlenmesini o dilemiştir.



Rabbimin verdiği sözün vakti gelip şeddin ömrü bitince, yani yıkılıp yerle bir olmasına izin verince, hiçbir kimse onun emrinin karşısında duramayacak ve verdiği emrin gerçekleşmesine hiçbir kimse engel olamayacaktır. Çünkü insanlar zayıf ve cılız varlıklardır. Allah ise, güçlüdür ve dilediğini yapar.

Rabbimin verdiği sözün zamanı gelince, şeddi yıkar ve yerlebir eder.

'Sed' kelimesi erkek isim olduğu halde,"Yerlebir etme" anlamında kullanılan kelime dişi isim kipinde gelmiştir. Halbuki iki kelimenin de erkeklik ve dişilik yönünden aynı olması esastır.

Bu anlamı ifade eden kelime iki şekilde okunmuştur. Sonu hemzeli ve uzatmalı olarak okunmuştur. Hamza, Asım ve Kisai imamlar böyle okumuşlardır. O zaman anlamı, dümdüz yer gibi yapar, olur. O zaman bu anlamı ifade eden "Dekkâe" kelimesi, yer anlamındaki kelimenin tamlayanı olur, tamlanan olan yer kelimesi de mahzuf olur.

Tamlanan, tamlayanın yerine geçmiş olur. Araplar düz deve derler.Yani horgücü olmayan deve demektir.

ikinci okuyuş ise,tenvinli okunmasıdır. Bu durumda sed kelimesinin sıfatı olur ve dil yönünden bir problem kalmaz.<sup>[383]</sup>

Erkek bir ismin dişi varlıkları niteleyen bir kelime ile nitelenmesini açıkladıktan sonra şimdi de niçi böyle bir nitelemenin yapıldığına bakalım.

Bu sağlam ve güçlü şeddin "üzerln'e bir zaman,1 gelecek, yerle bir olacaktır. Demir ve bakiri:yök>olacak ve.'soyut dümdüz bir yere dönüşecektir. Daha Önce şeddin yerle bir olması için Allahm verdiği, sözün vaktinin geldiğini, Allanın izniyle Yecuc ve Mecuç'uri şeddi yıkabildiğim ve şeddin fiilen yerle bir olduğunu belirtmiştik. Kafkas dağlarında Daryal geçidine baküğmızda şeddin gerçekten yerle bir olduğunu ve geçidin iki. tarafında demirden ufak kimi kırıntılar dışında bir şeyin kalmadığını görürüz. Zuîkarneyn "Rabbimin verdiği sözün vakti gelince onu yerle bir eder ve Rabbimin verdiği söz gerçektir" derken, doğru söylemiştir.<sup>[384]</sup>

### **Tefsirci Kasımı İle Beraber Öyküden Şu Dersleri Çıkarıyoruz:**

Muhammed Hayr Ramazan Yusuf,Zuîkarneyn öyküsünden İmam Kasımı'nın "Mehasinu't-Tevü" tefsirinde çıkardığı ders ve hikmetleri kitabında vermektedir.Biz de Muhammed Hayr'in aktardıklarının bir özetini vereceğiz.

1- Yüce Allah insanlardan dilediğini derecelerle yükseltir ve dilediğine dilediği kadar mülk ve mal verir.

2- Sebeplere sarılmak ve Allahın sosyal yasasına uyarak çalışmak gerekir. Zafer ve başarı, çalışma ve çabalama oranında olur.

3- Engelleri ortadan kaldırmak ve zorlukları yenmek için bütün güçleri harekete geçirmek lazımdır.

4- Büyük ve yüce işler peşinde koşmak gerekir.

5- Düşmanlarına karşı galip gelen kimsenin onları toptan zelil edip ezmesi caiz değildir. Belki onlara adaletle muamele eder, iyi olanı iyiliğinden dolayı Ödüllendirirken, kötü olanı da kötülüğünden dolayı cezalandırır.

6- Yöneticinin vatani korumak, vatandaşların rahat ve güvenliğini sağlamak için çalışması gerekir.

7- Yöneticinin vatandaşın mallarına göz dikmemesi ve yaptığı işlerin karşılığında ücret veya mal almaya tenezzül etmemesi gerekir. <sup>[385]</sup>

8- Durum gerektirdiğinde Allahın nimetini anmak ve şükretmek gerekir.

9- Sur ve kaleleri sağlam yapmak ve desteklemek lazımdır.

10- Yöneticinin çalışanlarla beraber çalışması, onları teşvik eder ve gövvelerini sevindirir.

11- Değerini anlamaları ve şükretmeleri için önemli işin meyvesini başkalarına göstermek ve anlatmak iyi olur.

12- İnsanlara ahireti ve bu hayatın biteceğini aldatmak,öylece kalplerin ahirete bağlı kalmalarını sağlamak gerekir.

13- Güzel huylar ve faziletlerle,cesaret,gayret, bağışlama, adalet ve başkalarına iyilik yolu ile iyi olan şeyleri sürekli kılmak ve övgüye layık olmak güzeldir.

14- Değişik halkları yöneten kişilerin birliği sağlamaya önem vermeleri gerekir.<sup>[386]</sup>

**Zulkarneyn Öyküsü Hakkında Son Sözü Seyyid Kutub'a Bırakıyoruz:**

Şimdi de Zulkarneyn öyküsü hakkında son sözü söylemesi için sözü üstad Seyyid Kutub'a bırakıyoruz. Bakalım Fizilali'l-Kur'an'da ne söylüyor:

"İyi bir yönetici örneği sergileyen Zulkarneyn'nin yaşayışını canlandıran sahne burada bitiyor. Düşünün, Allah onu yer yüzüne yerleştiriyor, kendisine bütün imkanları veriyor, o da. doğuya ve batıya seferler düzenleyip fetihler yapıyor, ama hiçbir zaman kibir taslamıyor, zorbalık yapmıyor, şırmarmıyor ve azgınlaşmıyor, maddi ganimetler için, bireyleri, ülkeleri ve toplumları sömürmek için fetihleri fırsat bilmiyor, fethettiği ülkelerin insanlarına köle muamelesi yapmıyor, o ülkelerin insanlarını kişisel amaçları ve çıkarları için kullanmıyor, gittiği her yerde adaleti yayıyor, aciz zavallılara yardım elini uzatıyor,

karşılık beklemeden ve ücret istemeden onları hücumlardan ve saldırılardan korumak için kolları sıvıyor, Allanın kendisine verdiği gücü imar ve İslah için, hakkın egemen olması ve haksızlığın önlenmesi için kullanıyor, aynı zamanda Allanın verdiği bütün bu başarı ve iyiliklerin onun rahmeti olduğunu ilan ediyor ve otoritesinin zirvesinde olduğunda bile Allanın sonsuz gücünü ve egemenliğini, Ona döneceğini aklından hiç çıkarmıyor...."[\[387\]](#)

### SON SÖZ

Bunlar, Ashab-ı Kehf öyküsü, iki bahçe sahibi ve mümin arkadaşının öyküsü, Hz.Musa ve Hızır öyküsü ve Zulkarneyn öyküsü olmak üzere Kehf suresinde geçen dört öyküdür. Bu öykülerle beraber tatlı anlar yaşadık, onlardan dersler ve ibretler öğrendik, yararlı anlamlar ve işaretler çıkardık.

Bu öykülerde Kehf suresinin genel dokusunu gördük. Bu dokunun materyalizm ile iman arasındaki savaş ve müminlerin kafir materyalizm mensuplarına karşı zaferden oluştuğunu anladık. Bu Öykülerde kehf suresinin genel anahtarının "Allahtan başka ilah yoktur ve kuvvet ancak Allanın vermesiyle olur" ilkesi olduğunu, bu ilkenin nasıl gerçekleştiğini ve olayların her birinde kendini nasıl gösterdiğini, Allanın iradesinin nasıl geçerli olduğunu ve nasıl ancak onun dediğinin gerçekleştiğini, Allahın erlerini nasıl desteklediği ve zafer

verdiğini, bunun için erler ve mucizeler seçtiğini, gücünü Allahtan alanların gücünü ve sonucunun güzelliğini gördük.

Yüce Allahın öğrettiği ve yer yüzüne yerleştirip imkan verdiği kişilere verdiği rabbani ilmi gördük.

Bu öykülerde Allahın rahmet ettiklerinin yarar, mutluluk ve iyiliklerini, bu rahmetin ve ilmin somut sonuçlarını başkalarına nasıl sunduklarını gördük.

Bu dört öyküden inancı nasıl düzelteceğimizi, değer yargılarını nasıl inanç ölçüsüyle Ölçeceğimizi, araştırma, inceleme, düşünüp taşınma ve çalışma yapmak için Kur'anın inançlı metodunu nasıl kullanacağımızı öğrendik.

Bu öykülerle Allahın izni ve lütfü ile çok şeyler öğrendiğimiz gibi, onlardan çok şeyler de öğrendik.

Alemlerin rabbine hamdolsun. Hz.Muhammed'e, ashabına ve yakınlarına selat ve selam olsun.

Allahım! Seni bütün eksikliklerden enzih eder, bütün nimetlerine şükrederiz. Senden başka tanrının olmadığına ve Muhammed'in senin rasulün olduğuna tanıklık ederiz. Günahlarımızdan sana istiğfar eder, yaptıklarımızdan tevbe ederiz. [\[388\]](#)

3.cilt

## KURAN ÖYKÜLERİ

### Giriş

Allah'a hamd eder, doğru yolu göstermesini ve yardım etmesini dileriz. Kötü düşünce ve amellerden ona sığınırız. Allah'ın doğru yola erİştirdiğı kişiyi hiçbir kimse saptıramaz ve saptırdığı kişiyi de hiçbir kimse doğru yola getiremez. Allah'tan başka tanrının bulunm adığına, ortağının olmadığına ve Muhammed'in Onun kulu ve rasulü olduğuna tanıklık ederiz.

Bu, Kur'anda Öncekilerin Öyküleri'nin üçüncü bölümüdür. Bundan önce birinci bölümde Israiloğulları öykülerinden önemlilerini işlemiş, ikinci bölümde de Kehf süresindeki Öyküleri anlatmıştık.

Birinci bölümün başında Kur'anın öykülerini ele almanın en sağlam, en doğru ve en güvenilir yönteminden söz etmiş, bu yöntemin özellik ve niteliklerini belirtmiş, buna Kur'an, sahih hadisler, ahabın görüşleri ve Sorgulayıcı alimlerin söylediklerinden deliller getirmiştik. Kur'an üzerinde çalışan, anlam ve bilgilerini ortaya çıkarıp tefsir etmek isteyen ve bu



konuda yazan kişilere bu yöntemle bağı kalmaları için bir çağrı yapmıştık. Kur'an'da öncekilerin öykülerini incelerken bu yöntemle elimizden geldiği kadar bağı kalmaya çalıştık. Bu yöntemi başarı ile uyguladığımızı umarız. Orada söylediklerimizin burası için de geçerli olduğunu belirtir, isteyenlerin oraya bakmalarını tavsiye ederiz. '

Ancak birinci ve ikinci bölümün girişinde belirttiklerimizden öncekilerin öykülerini işlerken özen gösterdiğimiz ve gerçekleştirmek istediğimiz bazı hususları buradada vurgulamak istiyoruz.

1- Öyküleri işlerken Kur'an çerçevesinde kalmak, sahih hadisler dışında bu çerçevenin dışına çıkmamak ve kesin olan bu iki kaynağın dışına çıkmamaya özen göstermek.

2- İsrailiyyat ve mitolojik haberlere iltifat etmemek ve ayrıntıları doldurmak için uydurulan haberleri kullanmamak. Kim olursa olsun, sözü Kur'ana ve sahih hadise dayanmayan hiçbir kimsenin söz ve yorumunu kabul etmemek.

3- Öykülerin reel boyutlarına bakmak ve yaş adığımız çağdaş hayatımıza uygulayarak onunla uyuşan, ona ışık tutan kimi boyut, sahne ve örneklerine işaret etmek. Yaşamakta olduğumuz hayatın boyutlarına bu öykülerden alınacak ders ve ibretlerin ışığında bakmak.

4- Bu Öykülerin çok sayıda dersler, ibretler, gerçekler, prensipler, anlayışlar ve bakışlar içerdiğine inanıyoruz. içerdiği bu şeyler de çeşitli olup iman, davet, bilgi, eğitim, siyasal, ekonomik, askeri, cih ad, uygarlık, insanlık ve benzeri alanları kapsamaktadır.

5- Bu öykülerden çıkarılan iman, davet, cih ad ve ilahi sosyal yasaları vurgulamaya çalışmak. Çünkü günümüzde eğitimci, davetçi ve reformcuların en çok muhtaç oldukları şeyler bunlardır.

Bu bölümde işleyeceğimiz öyküler şunlardır:

a- Hârût ve Mârût öyküsü. (Bakara suresinde).

b- Bir kasabaya uğrayan adamın öyküsü. (Bakara suresinde).

c- Âdem'in iki oğlunun öyküsü. (Maide suresinde).

d- Allah'ın âyetlerinden sıyrılan adamın öyküsü. (Araf suresinde).

e- Lokman öyküsü. (Lokman suresinde).

f- Sebe'liier öyküsü. (Nahl ve Sebe' surelerinde).

ğ- Kasabahiar öyküsü. (Yunus suresinde).

h- Ashabı Uhdud öyküsü. (Buruc suresinde).

Bu öykülerin içerdiği bütün ders ve ibretleri yakalayabildiğim iddiasında olmadığımı bir daha vurgulamak isterim- Çünkü içerdikleri dersler ve ibretler saymakla bitmez.

Zaten biz insanların bilgisi az mı azdır! Denizde beraber yolculuk yaparken Hızır'ın Hz.Musa'ya söylediği gibi, insan olarak bizim bilgimiz olsa olsa, denizden bir damla kadardır. Bilindiği gibi deniz yolculuğu sırasında bir serçe gelmiş, geminin kenarına konmuş ve Hz.Musa İle Hızırın gözü önünde gagasıyla denizin suyundan bir damla almıştı.Bunun üzerine Hızır: Bu serçe denizin suyundan ne kadar aldı? deyince, Hz.Musa, bir damla, demişti. O zaman Hızır ona "Allah'ın bilgisi yanında senin ve benim bilgimiz, bu serçenin denizden aldığı kadardır"demişti. "Çok şey bildiğini İddia eden kişiye söyle:

Bir şey öğrenmişsin, ama çok şeyler bilmiyorsun" diyen kişi ne güzel söylemiştir.

Bilgi ve gücümün sınırlı olması sebebiyle bu Öykülerden alınacak çok ibret ve dersleri tespit edemediğimi biliyorum. Onun için Kur'an üzerinde düşünen ve araştıran, onun bilgi ve anlamlarını ortaya çıkarmaya çalışan, tefsir ederek anlamlarını yayan kişileri tespit edemediğim ders ve anlamları tespit etmeye ve yakalayam adığımı yakalamaya çağırıyorum.

Söyleyip yazdıklarımın tamamen doğru ve isabetli olduğunu da iddia etmiyorum. Çünkü peygamberlerin dışında yanlış yapmaktan korunmuş insan yoktur. Zayıflık, acizlik ve yanlış yapmak insan olarak yapımızın, işlerimizin ve

bilgilerimizin kaçınılmazlarından. Olabilecek yanlışların bilerek ve kasten olmaması, elimden geldiği kadar doğruyu yakalamaya çalışmış olmam teselli kaynağıdır.

Bu üçüncü bölümle Kur'anda öncekilerin öyküleri ile ilgili çalışmamızı Allah'ın izniyle tamamlıyoruz. Böylece "Kur'an Hazinele" serisinden yedi ayrı çalışmayı, yine Allah'ın izniyle yayınlamış bulunuyoruz. Bundan dolayı Yüce Allah'a sonsuz şükürler ediyoruz. Çalışmalarımızı rızası için kabul buyurmasını ve kıyamet günün hayır amellerimizin kefesine koymasını umuyoruz. Allah'ın selat ve selamı, Rasulü Hz.Muhammed'e, ashabına ve yakınlarına olsun.

SAllah Abdulfettah Hatidi

26 Şevval 1408-10 Haziran 1988<sup>[1]</sup>

## I- HÂRÛT ve MÂRÛT ÖYKÜSÜ

### Kuranda Harut ve Marut Öyküsü

"Ellerinde olanı doğrulayan bir peygamber Allah katından onlara gelince, kitap verilenlerden bir takımı, bilmiyorlarmış gibi, Allah'ın kitabını arkalarına attılar. Şeytanların Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında söylediklerine uydular. Oysa Süleyman kafir değildi, ama insanlara sihri öğreten işeytanlar kafir olmuşlardı.

Babil'de, melek denilen Hârût ve Mâruf a bir şey indirilmemişti. Bu ikisi "Biz sadece imtihan ediyoruz, inkar

etme" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Bu ikisinden koca ile karısının arasını ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Oysa Allah'ın izni olmadıkça onlar kimseye zarar veremezlerdi. Kendilerine zarar verecek, faydalı olmayacak şeyler öğreniyorlardı. And olsun ki onu satın alanın ahiretten bir nasibi olmadığını biliyorlardı. Kendilerini karşılığında sattıkları şeyin ne kötü olduğunu keşke bilselerdi! Onlar inanıp Allah'a karşı gelmekten

sakinsalardı, Allah katından olan sevap daha hayırlı olurdu. Keşke bilselerdi!"<sup>[2]</sup>

### **Öykü İle İlgili İsrailiyyat Haberler:**

Haber nakledenler Hârût ve Mârût öyküsü ile ilgili bir sürü israiliyyat haberler anlatmışlardır. Tefsirciler de bu rivayetleri görmüş, hoşlarına gitmiş, tefsirlerine doldurmuşlar ve Allah'ın kelamını onlarla tefsir etmişlerdir.

Bu batıl rivayetler özetle şöyledir:

Melekler, yer yüzünde insanın halife olmasına ve Allah'ın insanı meleklerden üstün tutmasına itiraz etmişler. Ancak Allah onlara mümin insanın üstün olduğunu, çünkü günah işleme arzu ve isteğine sahip olduğunu, ancak nefsi ile müc adele ettiğini ve Allah'a itaat etmesi için onu cezalandırdığını belirtmiştir, bize de şehvet verseydin, biz günah işlemezdik, demişler. Sınanmaları için aralarından Hârût ve Mârût adında

iki melek seçmişler. Allah onlara şehvet vermiş, yer yüzüne indirmiş, haram ve günahları işlemelerini yasaklamıştır. İkisi babil şehrine inmişler ve Allah dilediği kadar Orada kendisine ibadet etmişler.

Babil'de en güzel kadınlardan bir kadın görmüşler, ikisi ona aşık olup elde etmek istemişler, ama kadın kabul etmemiş, kendilerine teslim olm adan önce ya puta tapmalarını veya çocuğu Öldürmelerini yahut içki içmelerini şart koşmuştur.

İkisi,puta tapmanın küfür, çocuğu öldürmenin büyük günah, ama içki içmenin küçük bir günah olduğunu söylemişler, içki içince sarhoş olup puta tapmışlar ve çocuğu öldürmüşler, sora da kadınla yatıp zina etmişler.

O da kendilerini göğe yükselten ism--i âzami onlardan almış ve göğe uçmuştur. Allah onu Havada değiştirerek gökte ışık saçan ve güneş sistemine bağlı olan Zühre yıldızı yapmış.

Hârût ve Mârût ise, işledikleri günahlardan sonra Allah onlara kızmış, dünya ve ahiret azabından birini seçmelerini söylemiş, onlar da geçici olduğuna bakarak ve ahiretfe kurtuluş ümidiyle dünya azabını tercih etmişler.

Bunun üzerine Babil semalarında yerle gök arasında ayaklarından başaşağı asılmışlar ve o tarihten kıyamet saatine kadar Orada asılı duruyorlarmış. Gökte asılı durmalarına ve işkence görmelerine rağmen, hâla insanlara büyü yapmayı

öğretirlermiş. Büyü yapmayıö ğrenmek isteyen herkes Babil'de onlara gider ve onlardan öğrenirmiş!"<sup>[3]</sup>

### **Sorgulayıcı/Muhakkik Alimler Bu İsrailiyyat Haberleri Reddeder:**

Hârût ve Mârûfla ilgili anlatılan bu masal, israitiiyyat olup bu konuda Rasulullahtan sahih senedie bir şeyin gelmediğini belirtelim. Sorgulayıcı alimler bu masalı red etmiş, anlam ve sened yönünden yalan olduğunu belirmişlerdir. Bu rivayetleri verdikten sonra Ibn kesir şöyle der:

"Hârût ve Mârût öyküsü ile ilgili olarak Tabiinden Mucahid, Suddi, Hasan Basri, Kat ade, Ebu'l-Âliye, Zuhri, Rabi Ibn Enes, Mukatil îbn Hayyan ve başkalarından rivayetler yapılmış, eski ve yeni tefsirciierden bir kesim bu rivayetleri nakletmiştir.

Halbuki hepsi de İsrailiyattır. Çünkü içlerinde sahih senedie hevesinden konuşmayan Rasulullaha ulaşan hiçbir hadis yoktur. Kur'an, öyküyü uzatıp kısaltm adan anlatmıştır. Biz Kur'anda geçenlere Allah'ın istediği şekilde inanıyoruz. Endoğrusunu Allah bilir."<sup>[4]</sup>

el-Bidaye ve'n-Nihaye kitabında da Ibn Kesir, Hârût ve Mârût öyküsü ile ilgili israiliyatta haberleri verdikten sonra şöyle demiştir:

"Zühre yıldızının kadın olduğu ve ona Hârût ve Mârufun aşık olduğu, kendisine ismi azamı öğretmeleri şartıyla isteklerini kabul edeceği, ismi azamı ona öğrettikleri, onu söylediği, böylece yıldız olarak göğe yükseldiği gibi Hârût ve Mârût öyküsü ile ilgili anlatılan şeylerin Israiloğullarının uydurması olduğunu düşünüyorum. Zaten onları Ka'bulahbar anlatmış, eski alimlerden bir kesim de anlatmak ve israiloğullarından rivayet etmek için nakletmiştir."<sup>[5]</sup>

Bu öykü ile ilgili rivayetleri verdikten sonra şöyle der: "İyi niyetle baktığımızda bunların Israiloğullarının haberlerinden olduğunu görüyoruz. Ibn Ömer'in Ka'bulahbar'dan daha önceki rivayeti gibi. Bunlar kabul edilemez mitolojilerindendir."<sup>[6]</sup>

Ahmed Muhammed Şakir bu israiliyat rivayetlerinden üç yerde söz etmektedir.

**a-** İmam Taberi'nin aktardığı birçok rivayetleri değerlendirirken şöyle der: "Hârût ve Mârût öyküsünü anlatan ve kadın iken yıldızla dönüştürüldüğünü söyleyen bu haberleri hadis bilginleri red etmişlerdir."<sup>[7]</sup> Sonra az önce verdiğimiz Ibn Kesir'in söylediklerini belirtmiştir.

**b-** İbni Kesir'in Tefsirini kısalttığı ve "Umdetu't-Tefsir ani'l-Hafız Ibn Kesir" adını verdiği muhtasar tefsirde, Ibn Kesir'in öykü ile ilgili rivayetlerini değerlendirirken bu haberlerden söz



etmektedir. İbn Kesir'in İbn Ebi Hatim'den verdiği bir rivayetin senedini değerlendirirken Ahmed Muhammed Şakir şöyle der:

'İbn Kesir'İn belirttiği ve bizim vermediğimiz sened doğrudur. İbn Abbas'ın sözü olarak mevkuf bir haberdur. Biz de onunla ilgili bir şey söyleiyoruz.İbn Kesir bu anlamda haberleri uzun uzun nakletmiştir. Allah ona da, bize de rahmet etsin ve bizleri bağışlasın"<sup>[8]</sup>

Umdetu't-Tefsir kitabında bu gerçektir israiliyat haberleri vermesinin sebebini de şöyle belirtmektedir: "Önsözde şart koştığım şekilde, Umdetu't-Tefsir kitabından söz konusu hadisi çıkarmayı düşünüyordum. Fakat anlam olarak onu halkın ve yazarların kullandığını gördüm. Onun için açıklama ihtiyacını hissettim ve yararlı olanı yaptım. Sonra, İbn Kesir'in -Allah rahmet etsin-uzun uzun naklettiği, ama aynı zamanda çarpıklıklarını belirtmeyi ihmal etmediği rivayetlerin tümünü red ettim. "<sup>[9]</sup>

c-İmam Ahmed İbn Hanbel'in Musned'ini tahkik edip şerh ederken bu konuya değinmiştir. Ahmed İbn Hanbel, İbn Ömer'den merfu bir hadis nakletmiştir. Kimileri bu sebepten onu sahih saymıştır. Ahmed Şakir, sened bakımından 6178 numaralı bu hadisin anlamı, garip ve münker oluşunu açıkladıktan sonra senedi üzerinde uzunca durmuş, senedindeki ve diğer senedlerdeki ravileri alimlerin nasıl eleştirdiğini

açıklamıştır.Bu hadisin zayıf ve münker, hatta israiliyattan oluşunu belirten Ibn Kesir ve Muhammed Reşid Riza'nın da aralarında bulunduğu meşhur alimlerin söylediklerini vermiştir. Sonunda hadisle ilgili sözlerini şöyle tamamlamıştır:

"Bütün bunlar Ibn Kesir'in tercihini haklı çıkarmaktadır. Bu hadis, Ka'bulahbar'm israiliyat hikayelerindendir, Rasulullaha kadar ulaşmamaktadır, merfu olduğunu söyleyenler öyle sanmış ve yanılmıştır, Ka'bulahbar'dan rivayet edenler merfu olarak rivayet edenlerden daha güvenilir ve sağlam kişilerdir. Bu da hafız olan değerli bir imamın çok güzel açıklamasıdır"<sup>[10]</sup>

Üstad ve imam Seyyid kutup ise, Hârût ve Mârût öyküsü için şöyle der:

"Hârût ve Mârût kimlerdir? Ne zaman Babil'de olmuşlardır? Bu ikisinin öyküsünün yahudiler tarafından bilindiği anlaşılmaktadır. Çünkü Kur'amn bu anlatımına itiraz etmemişler ve yaianlamamışlardır. Kendisinin muhatabı olanlar tarafından bilinen bazı olaylara Kur'anda kısa değinmeler bulunmaktadır. Bu kısa değinmeler amacı belirtmek için yeterli olmuş ve daha fazla ayrıntıları vermeye ihtiyaç olmamıştır. Çünkü amaç, ayrıntılı anlatmak değildir. Fi Zilal kitabında ben de iki melek öyküsü ile ilgili mitolojilerin peşine takılmak

istemiyorum. Çünkü sağlamlığına ve doğruluğuna güvenilecek bir tek rivayet yoktur."<sup>[11]</sup>

### **O Halde Nedir Hârût ve Mârufun Öyküsü?**

Sahih hadislerde Hârût ve Mârufun öyküsü ve Babil'de ne iş yaptıklarına ilişkin hiçbir açıklama göremiyoruz. Öykülerini öğrenmek istiyorsak, Kur'anın o konuda yaptığı açıklama ile yetinmemiz gerekir.

Kur'an, Yüce Allah'ın meleklerinden Hârût ve Mârût adlarında iki melek seçtiğine ve onları Babil şehrine indirdiğine işaret etmektedir. Babil, İrak'ta eski Babil uygarlığının başkentidir. Meşhur Hammurabi (Nabukadnezar/Buhtunnasır) onun krallarındandır.

İki meleğin Babil şehrine niçin ve ne zaman indirildiğini bilmiyoruz. Anlaşıldığı kadarıyla Babil'e indirilmelerinin büyü ile bir ilişkisi bulunmaktadır. Babil'de büyü yaygınlaşmıştır. Belki de Filistin'de büyü, devletlerini yıkıp yağmalayan Nabukadnezar tarafından esir alınan yahudiler tarafından Orada yayılmıştır. Büyünün yahudilerle direkt iliştili olduğu ve dünya milletleri arasında en çok onların büyü ile uğraşıp yaydıkları bilinmektedir.

Öyle görülüyor ki bu yahudiler veya başkaları halkı büyü ile korkutup ürkütmüşler, büyü'nün etrafına büyük bir hale örmüşler, büyü'nün insanlara yarar ve zarar verebileceğine,

hatta her şey yapabileceğine inandırmışlar, böylece başkalarını egemenlikleri altına alıp korkutmuş ve ürkütmüşlerdir.

Babil'de Hârût ve Mârût'un görevi, büyü ve büyücülerle ve insanların kalbine yerleşen büyü'nün korkusundan onları kurtarmakla ilgili olmuştur. Babil'de insanlara büyü'yü öğretmişler, büyü'nün gerçeğini onlara göstermişler, dayandığı temel ve prensipleri onlara açıklamışlar, böylece büyü'nün etrafına örülen korkunç haleyi dağıtmışlardır.

Onlara sanki şunu demişlerdir: Büyüyü insan öğrenebilir. Büyü, bilmece veya gizli kapaklı bir şey değildir. Öğrenme ve öğretme ile elde edilen her bilgi gibi bir bilgidir. Büyücü, Allah'ın izni olmadıkça hiçbir kimseye ne yarar, ne zarar vereilir.

İnsanlara büyü öğretirken, öğrenip sanat ve meslek edinmeleri için değil, kendilerine iç yüzünü göstermek ve ondan sakındırmak için öğretirlerdi. Onun için kime öğretmişlerse, "Biz ancak sınamak için yapıyoruz, sakın kafir olma" demişlerdir. Yani büyü yapma ve onu meslek edinme, diyerek sakındırmışlardır.

Babil'de Hârût ve Mârût meleklerin görevi bitmiş, değerli iki melek olarak oraya indikleri gibi yine değerli iki melek olarak göğe yükselmişlerdir. Ama Babil halkı değerli iki meleğin nasihatini dinlememişler, aksine öğrendikleri büyü'yü

zarar ve kötülük için kullanmışlar, başkalarını büyülemişler ve karı ile kocayı birbirinden ayırmışlardır.

Yüce Allah bu kötü uyguam adan dolayı onları kınayarak şöyle buyurmuştur: "Kendilerine zarar verecek ve yarar sağlamayacak şeyler öğreniyorlardı.And olsun ki onu satın alanın ahiretten bir nasibi olmadığını biliyorlardı.Keindilerini karşılığında sattıkları şeyin ne kötü olduğunu keşke bilselerdi"<sup>[12]</sup>

#### **Yahudiler, Hak Yerine Batılı Seçiyolar:**

Hârût ve Mârût öyküsü, yahudiler, onların uygulamaları, davranışları, İslama ve müslümanlara karşı hile ve oyunları bağlamında geçmektedir, âyetler bu yahudiler için ne diyordu? "Ellerinde olanı doğrulayan bir peygamber Allah katından onlara gelince, kitap verilenlerden bir takımı, bilmiyorlarmış gibi, Allah'ın kitabını arkalarına atılar. Şeytanların, Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında söylediklerine uydular."

Yahudiler sapıktırlar. Hakkı ve onu getireni yalanlıyorlar.Onların bu yalanlama ve küfürleri, köklü ve değişmeyen tavırlarıdır.Her zaman verdikleri hazır bir karardır. Ne zaman hak kendilerine gelse, onu inkar eder ve ne zaman peygamber onlara hakkı getirse, onu yalanlarlar. Bunu,

önceden takınılan tavrı ve alınan kararı belirten "Lemmâ" kelimesinin anlamından öğreniyoruz.

Şüphesiz Hz.Muhammed, yahudilerin elindeki kitabı doğrulamaktadır. Kur'an, Tevrat'ta söylenenleri doğrulamaktadır. Nasıl olmasın ki! Kur'an da Allah'ın kitabı, Tevrat da Allah'ın kitabıdır.

Yahudiler, Hz.Muhammed'in Allah'ın peygamberi olduğunu kesin olarak biliyorlardı. Ama ne yaptılar? Ona inanıp uydular mı?

Hayır! sanki hiç bilmiyormuş gibi, Allah'ın kitabını gözardı ettiler. Allah'ın kitabını bıraktılar ve sanki arkalarına attılar.

Arkalarına attıkları ve Yüce Allah'ın "Kitap verilenlerden bir takımı, bilmiyorlarmış gibi, Allah'ın kitabını arkalarına attılar" dediği kitap, Kur'anı Kerim değil, yahudilerin inandıklarını iddia ettikleri Tevrat'tır. Tevrat'ın verdiği müjde olan Muhammed'i kabul etmemekle onu arkalarına atmış oldular. Böylece Muhammed'i haber veren Tevrat'ın âyetlerini gözardı ettiler. Gözardı etmek, o âyetleri inkaretmek demektir. O âyetleri inkar etmeleri de Tevrat'ın tümünü inkar etmeleri demektir. Arkalarına atma, terketme, ihmal etme ve işlevsiz bırakma işte budur.

Bu kin dolu davranışlarıyla yahudilerin hakkı bıraktıklarını, onu yalanlayıp inkar ettiklerini görüyoruz. Ondan sonra ne

oldu? Allah'ın kitabını arkalarına attıktan ve inkar ettikten sonra yahudiler ne yaptılar?

Şüphesiz batıla uydular. "Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında şeytanların söylediklerine uydular" Elbette yahudilerin bu yaptıkları, zarar eden bir ticaret ve boşa gien bir çabadır.Hakkı bırakmış ve batıla uymuşlar, peygamberiinkar etmiş ve şeytanlara inanmışlar, onların haber, yalan ve sözlerini doğrulamışlar.

Şüphesiz üçüncüsü olmayan iki yol vardır; Hak yol ve batıl yol. Kim hak yolda değilse, ister istemez batıl yoldadır. Kim hidâyet yolunu bırakırsa, ister istemez sapıklık yoluna uymaktadır. "Hakkın dışında sapıklıktan başka ne vardır?"

Bu, Kur'anın kesin bir gerçeğidir.Gördüğümüz ve insanların yaş adığı gerçek olaylar bunu doğrulamaktadır. Hak yoldan uzaklaşan ve ayrılan, böylece sapıklık yoluna giren nice insanlar gördük!<sup>[13]</sup>

### **Şeytanlar, Büyü ve Hz.Süleyman:**

âyet, şeytanların iftira ve yalanlarına işaret etmektedir. 'Bunlar Hz.Süleyman'ın büyü yaptığını iftira ettiler. "Şeytanların, Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında söylediklerine uydular" âyet, şeytanları yalanlamış ve Hz. Süleyman'ı büyü yapmaktan tenzih etmiştir. "Oysa Süleyman

kafir olmadı, ama insanlara büyüü öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı'<sup>1</sup>.

Rivayet düşkünleri, şeytanların yalanları ile ilgili bir sürü haberler nakletmişler ve Hz.Süleyman'la ilişkileri konusunda bir dizi uydurmalarda bulunmuşlardır. İbn Ebi Hatim, İbn Abbas'tan şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Hz.Süleyman'm katibi Asif ismi azam'ı biliyordu. Her şeyi Süleyman'ın emri ile yazar ve tahtının altına gömerdi. Süleyman ölünce, onları şeytalar çıkardılar ve her iki satır arasında büyü ve küfür şeyler yazdılar. Sonra Süleyman'ın bunlarla amel ettiğini söylediler. Bunun neticesinde cahil insanlar Süleyman'ı tekfir ettiler ve sövdüler. Alimleri buna karşı çıktılar, ama cahiller ona sövmeye devam ettiler. Sonunda âyet inmiş ve bu şeylerden uzak olduğunu belirtmiştir.<sup>[14]</sup>

#### **İbn Abbas Rivayetinin Değerlendirilmesi:**

imam İbn Kesir, İbn Abbas'tan yapılan bu rivayeti almıştır.<sup>[15]</sup> Bu rivayete baktığımızda, rasulullah'a ulaştığını görmüyoruz. Çünkü İb Abbas bunu Rasulullahtan rivayet etmemektedir. Onun için İbn Abbas'ın sözü olan bir rivayettir.

İbn Abbas daha önce geçmiş olaylardan söz etmektedir. Bu olaylar geçmişin bilinmezleri haline gelmiştir.Bilindiği gibi geçmişin bilinmezleri hakkında ancak Kur'an ve sahih hadislerin verdikleri bilgileri kabul ediyoruz. Allah'ın kitabına



ve Rasulullahın sahih hadislerine dayandığını belirtmedikçe, bu konuda hiçbir kimsenin söylediklerini kabul etmiyoruz.

İbn Abbas'ın sözkonusu sözleri de bu iki kaynağa dayanm adığı için onu da kabul edemiyoruz. Onun için bu rivayetin doğru olmadığını söylüyoruz. Ahmed Şakir "Umdetu't-Tefsir" kitabında bu rivayeti değerlendirerek şöyle der: "İbn Kesir'in naklettiği ve bizim vermediğimiz senedi sahihtir. İbn Abbas'ın sözlerinden mevkuf bir haberdir. Biz de hakkında iyi veya kötü birşey söylemiyoruz. İbn Kesir bu anlamdaki rivayetleri çok nakletmiştir...."<sup>[16]</sup>

### **Kimdir Bu Şeytanlar?**

Şeytanlarla büyü arasında sıkı bir ilişki vardır. Çünkü insanları etkilemek, yönlendirmek ve baştan çıkarmak için büyü şeytanların araçlarından biridir.

buradaşeytanlar genel bir sözcük olup onlardan iki sınıfı da içermektedir.

Birincisi, 'şeytanlar' kelimesinin gene! olarak kullanıldığında akla gelen sınıftır. Bunlar şeytan cinlerdir. Onları biz göremiyoruz, ama onlar bize vesvese vermekte, batıl, küfür ve günahları süsleyip baştan çıkarmaya çalışmakt adırlar.

İkincisi ise, şeytanlaşmış insanlardır. Bunlar, şeytan cinlerin yardımcısı olan kafirlerdir. Bu sınıfın en açık

temsilcileri yahudilerdir. Bunlar, insanların en büyük büyücüleri, kafirleri, şeytanları ve insanları yoldan saptıranlarıdır.

Acaba çokça büyü yapan ve bunu Süleyman'a maleden şeytanlar kimlerdir? Bu büyüü en çok kullananlar kimlerdir?

Şüphesiz bunlar yahudilerdir. Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında büyülerini konuşurlar. Çünkü onlara peygamber ve hükümdar olmuştur. Aynı zamanda insanların ve cinlerin yönetici olmuştur. Üstelik isanlan korkutup kendilerine boyun eğdirmek için bu tür yalanları kendileri rivayet etmekte ve yararları için kendileri kullanmaktadırlar.<sup>[17]</sup>

#### **Süleyman'ın Hükümdarlığı Hakkında Şeytanların Konuşması:**

Tefsirciler, "tetlû" kelimesinin anlamında ihtilaf etmişlerdir. Taberi, tefsirinde bu kelimenin en önemli anlamlarını belirtmiştir. Kimilerine göre bir şeyi haber vermek, rivayet etmek, konuşmak, bildirmek anlamındadır. "Kişinin Kur'an okuması" gibi.

Kimilerine göre ise, uyduğu; rivayet ettiği ve yaptığı şeyler anlamındadır.

Taberi, açıklarken her iki anlamı bir araya getirmiş ve bu kelimenin iki anlamı da belirttiğini söylemiştir. Araplar:: konuşmasında "Falan şunu okuyor" sözü iki anlamı içerir; bir

anlamı, tabi olmaktır. Birinin peşinden gittiğim zaman "şu kişiye tabi oldum, izinden gittim" denir.

Diğer anlamı da, bir şeyi okumak ve çalışmaktır. Şu kişi Kur'anı tilavet ediyor, denildiğinde, onu okuması ve çalışmasının anlaşılması gibi.

Şeytanlar bu işi okuyarak, rivayet ederek ve işleyerek okumuş olabilirler. İşleyerek onun peşinden gitmiş ve rivayet ederek çalışmış da olabilirler. Yahudiler bu konuda yöntemlerine uymuş, yapmış ve rivayet etmiştir."<sup>[18]</sup>

Şeytanlar, Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında yalan şeyleri rivayet ediyor, anlatıyor ve konuşuyor. Yahudiler de şeytanların anlattığı şeylere uyuyor, yapıyor, başkalarına naklediyor ve kendileri de aktarıyorlar.

"Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında" sözüne gelince; Taberi'ye göre buradaki cer harfi olan "ala", yine cer harfi olan "fi" anlamındadır. Şöyle der: "Süleyman mülkünde. Araplar 'ala' ile 'fi' harflerini birbirinin yerine getirirler. Mesela Kur'anda "Sizi hurma dallarında asacağım"<sup>[19]</sup> âyetinde fi harfi, ala harfi anlamındadır. Yine falan kişi zamanında şunu yaptım, derken, 'ala' ve 'fi' harflerini aynı anlamda kuşlurlar."<sup>[20]</sup>

ala harfi fi anlamında olunca, âyetin anlamı şöyle olmaktadır: Şeytanlar, Süleyman'ın Israiloğullarına

hükümdarlığı zamanında yalan söylüyor, anlatıyor ve haber veriyordu. Yani bu işleri Süleyman'ın hayatında yapıyorlardı.

İbn Kesir'e göre ise, "tetlû" kelimesinin anlamı, yalan söylemektir, "ala" cer harfinin anlamı da fi anlamında değil, kendi anlamıdır. Böylece "şeytanların okuduğu şeyler", Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında onların rivayet edip anlattığı ve haber verdiği şeyler olmaktadır. Fiilin cer harfi ala ile etken yapılmasının sebebi de, yalan söyleme anlamını kazandırmak içindir. Taberi, ala harfinin buradafi harfi anlamında olduğunu, yani Süleyman'ın hükümdarlığında yaptıklarını belirtirken, ancak fiile yalan söyleme anlamının kazandırılması daha güzeldir, demektedir."<sup>[21]</sup>

#### **Büyü Yapmak Küfürdür ve Büyücü Kâfirdir:**

âyet, büyü ve büyücülere savaş açmıştır. Hârût ve Mârût da büyü ve büyücülerle savaşmıştır. Âyete iyice baktığımız zaman büyü yapmayı küfür ve büyücüleri kafir saydığını görüyoruz. Böyle olduğunun ellileri de şunlardır:

I- "Süleyman kafir olmadı"sözleriyle Hz.Süleyman'ın büyü yapmadığını ve büyü ile iş görmediğini belirtmesi.

âyet, Hz.Süfeyamın'ın büyü ile ilişkisinin bulunm adığını söylerken, kafir olmadığını da söylemektedir.Bu da büyü ile küfür arasındaki ayrılmaz bilrikteiiği gösterir.

2- İnsanlara büyü Öğreten şeytanların kafir olduğunu söylemesi."Ama şeytanlar kafir oldular, insanlara büyü öğretiyorlar". Şeytanlar insanlara büyü öğrettikleri için kafir olmuşlardır. Yani büyü yapmak,başkalarına uygulamak ve öğretmekle kafir olmuşlardır.

"insanlara büyü öğretiyorlar" cümlesi, dil yönünden hâl/durum cümlesi olup şeytanların insanlara büyü öğretirken küfre gittiklerini belirtmektedir.

3- Hârût ve Mârût, "Biz sadece imtihan ediyoruz, sakın kafir olma, demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi" sözleriyle insanları büyü yapmaktan ve uygulamaktan sakındırmaları, bilindiği gibi Kur'anın kelimeleri seçmedir. Çünkü bu seçim anlatılmak istenen anlamı anlatacaktır.

Hârût ve Mârût, biz imtihan ve fitneyiz,sınama ve denemeyiz, sakın büyü ile uğraşıp kafir olma, dediler. Öğrettikleri kişilere büyü yapma, demeyip kafir olma, dediler. Bu da ancak büyü ile küfür arasındaki ayrılmaz

birliktelik ve sıkı ilişki sebebiyledir.

Bu da Kur'an anlatımının inceliklerindendir.

Süleyman'ın büyü ile ilişkisinin olmadığını belirtirken, küfürle de ilişkisinin olmadığını belirtmektedir, iki melek de insanları büyü işlerinden sakındırırken küfürden de sakındırmaktadırlar.

4- Hz.Muhammed, büyü yapmayı küfür görmektedir. Kâhin ve gelecekte haber veren kişilerin söylediklerini doğrulayanların kafir olduklarını söylemektedir. İbn Hacer Askalani, şöyle der:

"Sünen sahiplerinin rivayet ettiği ve Hakim'in sahih ve merfu abul ettiği şu rivayet, kahinleri kötülemektedir: Kim kahine veya gelecekte haber veren kimseye gelir ve söylediklerini doğrularsa, Muhammed'e indirileni inkar etmiş olur" Bezzar'ın iyi senedle naklettiği Câbir ve İmran İbn Hüseyin hadisi de bunu desteklemektedir. Ebu Ya'la da İbn Mesud'un hadisi olarak iyi bir senedle rivayet etmiş ancak merfu olduğunu belirtmemiştir. Böyle bir şey salt görüşle zaten söylenemez"<sup>[22]</sup>

#### **"Mâ" Kelimesi, Olumsuzluk Harfi Midir, İlgî Zamiri Midir?**

Tefsirciler, "Babil'de Hârût ve Mârûta indirilen..." âyetindeki "mâ" kelimesinin ne tür kelime olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bu kelimenin başındaki vav harfinin atıf (bağlaç) olduğunu ve bu cümlelerin kendisinden

önceki bir cümleye bağlandığını ittifakla söylemelerine rağmen, hangi cümleye bağlı olduğunda sözbirliği etmemişlerdir. Sözbirliği etmemelerinin sebebi de, mâ kelimesinin türünde ittifak etmemeleridir. Bu kelime

olumsuzluk harfi midir, yoksa ilgi zamiri midir? konusunda anlaşılamamışlardır.

Taberi'nin tercihini ele aldıktan sonra, İbn Kesir'in açıklamalarını da belirteceğiz. Böylelikle bize göre uygun olan görüşü tercih edeceğiz.

Birinci görüş: buradaki mâ, olumsuzluk bildiren harftir. Bu görüşün İbn Abbas'a ait olduğu söylenir.

Taberi bu görüşü şöyle açıklamaktadır: "âyetin "Süleyman'ın hükümdarlığında şeytanların söylediği büyüye uydular. Süleyman kafir olmadı ve Allah iki meleğe büyü indirmedir. Ancak şeytanlar kafir oldular, insanlara büyü öğretiyorlar. Babil'de Hârût ve Mârût vardır.

Bu durumda, anlam olarak önce bulunan "Babil'de Hârût ve Mârût" sözü, sonraya kalmış olmaktadır."<sup>[23]</sup>

Bu görüşe göre, iki melekten maksat, Cebrail ve Mikail'dir. Hârût ve Mârût isimleri de şeytan iki adamın adı olup bunlar Babil'de insanlara büyü öğretirler."<sup>[24]</sup>

Böylece, sözkonusu cümle, "Süleyman kafir olmadı" cümlesine bağlı kabul edilir, yani Kur'an, Hz.Süleyman'ın kafir olduğunu red ettiği gibi, Babil'de iki meleğe büyüün indirilmesini de red etmektedir. Şeytanlar yalan söylemiş, büyü ve küfrü Süiemyana nisbet ederek yalan söyledikleri gibi,

Babil'de iki meleğe büyüünün indirildiğini iddia ederken de yalan söylemişlerdir.

ikinci görüş: Mâ, kelimesi ilgi zamiridir.Taberi, bu görüşün İbn Mesud, Kat'ade, Zuhri, Suddî ve başkaların görüşü olduğunu söylemektedir. Bu görüşü açıklarken Taberi şöyle der:

"Bu görüşe göre âyetin anlamı şudur: Yahudiler, Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında şeytanların söylediklerine uydukları gibi, Babil'de iki melek olan Hârût ve Mârufa indirilen şeye de uydular."<sup>[25]</sup> Taberi bu görüşü tercih etmiştir.

Ancak İmam İbn Kesir, Üstadı Taberi'nin görüşünü irdelerek yaptığı tercihi kabul etmemiş ve şöyle demiştir:

"İbn Cerir, sonra bu görüşü red etmeye başlamış ve mâ kelimesinin ilgi zamiri olduğunu söylemiştir. Bunu uzunca anlatmıştır. Hârût ve Mârufun iki melek olduğunu, Allah'ın onları yer yüzüne indirdiğini, peygamberler tarafından yasaklanan bir şey olduğunu açıkladıktan sonra kullarını denemek ve sınamak için onlara sihri öğretilmelerine izin verdiğini iddia ettiği gibi, Allah'ın emrine uydukları için bu konuda Hârût ve Mârufun itaat ettiklerini de iddia etmiştir. Halbuki bu açıklaması gerçekten tuhaftır."<sup>[26]</sup>

Ahmed Şakir ise, İbn Kesir'in söylediklerini şöyle değerlendirir: "İbn Kesir'in gibi ben Taberi'nin söylediğini



yadırgamıyorum. Taberi'nin söylediklerine iyice bakılırsa, görüşünün doğru olduğunu gösteren açık ve güçlü bir delil içerdiği görülür. Hatta bu değerli tefsirden başka tefsirlerde bulunmayan kelimeler üzerinde iyiden iyiye düşündüğü, anlamları da incelik ve dikkatle kavradığı görülür."<sup>[27]</sup>

### **Melekler Nasıl Büyü Öğretir?**

Taberi, Yüce Allah, Babil'e iki melek indirdi mi? Onlara büyü indirmesi caiz midir? Melekler insanlara nasıl büyü öğretir? diye sormakta ve cevaplarını vermeğe çalışarak şöyle der:

"Yüce Allah bütün iyilik ve kötülükleri indirmiştir. Hepsini kullarına açıklamıştır. Peygamberlerine bildirerek onu kullarına bildirmelerini, neyin helal, neyin de haram olduğunu öğretmelerini emretmiştir. Zina, hırsızlık ve bildikleri diğer haramlar gibi haramları bildirmiş ve bunları işlemelerini yasaklamıştır. Büyü de bildirdiği ve işlemelerini ya sakladığı o haramlardan biridir.

İçkinin nasıl yapıldığını bilmek nasıl günah değilse, büyü hakkında bilginin kendisi de günah değildir. Put yontma, saz ve başka eğlence aletlerini yapma bilgisi de böyledir. Günah olan, bunlarla amel ederek kişilere zarar vermektir.

Yüce Allah'ın iki meleğe büyü indirmesinde ve onların da bunu insanlara öğretmesinde bir günah yoktur. Çünkü

öğrettikleri kişilere hem Allah'ın emrini yerine getirerek öğretmiş, hem de onlara kendilerinin bir imtihan için bunu yaptıklarını söylemiş, büyü yapmaktan, onunla amel etmekten ve kafir olmaktan sakındırmışlardır. İnsanlardan büyüü öğrenen ve onunla amel edenler günah işlemişlerdir. Çünkü Yüce Allah onu belirtmişse, kendilerine öğrenme ve uygulamalarını da yasaklamıştır. İnsanlara büyüü haram etmeyip serbest bıraksaydı, onu öğrenmek yasak olmadığı gibi, iki meleğin onlara öğretmesinde de sakınca olmazdı. Çünkü büyüü bilmeleri ve insanlara Öğretmeleri Allah'ın emri ile olmuştur."<sup>[28]</sup>

İnsai arın iki meleğe muhalefet etmeleri, yasağını dinlememeleri, büyü yapmaları ve bunu karı ile kocayı birbirinden ayırmaları için kullanmaları iki meleğin suçu değildir. Durum, Taberi'nin söylediği gibidir. Şöyle diyor:

"Allah'ın yerine onun veli kullarından kimi insanlara tapılmıştır. Onlara tapmak, onların suçu değildir. Çünkü onlar böyle şeyleri tapanlara emretmemişlerdir. Aksine bunlar kendilerine tapılmasını yasaklamış, ama kimi insanlar gelip onlara tapınışlardır.

iki melek de böyledir. "Biz sadece imtihan ediyoruz, sakın kafir olma" deyip uyarı ve yasaklarını yaptıktan sonra onlardan kimi insanların bunu yapması ve uygulaması iki

meleğin suçu olmadığı gibi, onlara zarar da vermez. Çünkü bunlar görevlerini yapmışlar, emri yerine getirdikleri gibi, yasaklamayı da yapmışlardır."<sup>[29]</sup>

### **Âyetlerde "Mâ" Kelimesinin Geçmesi:**

Bu kelime, öyküyü anlatan âyetlerde bazan olumsuzluk belirten harf, bazan da ilgi zamiri (mevsul isim) olarak dokuz kez geçmektedir. Şöyleki:

1- "Şeytanların söylediklerine uydular" cümlesinde ilgi zamiridir.

2- "Süleyman kafir olmadı" cümlesinde olumsuzluk harfi olup Süleyman'ın kafir olmadığını belirtmektedir.

3- "İki meleğe indirilen" cümlesinde bize göre ilgi zamiridir. Yani iki meleğe indirilen büyüye uydular.

4- "kafir olma, demedikçe hiçbir kimseye Öğretmezler" ümlesinde olumsuzluk harfi olup sakındırm adıkça kimseye öğretmediklerini belirtir.

5- "Kan ile kocayı birbirinden ayıran şey" cü .leşinde ilgi zamiri olup karı ile kocayı birbirinden ayrın şeyi öğrendiklerini belirtir.

6- "Aliah'ın izni olm adan onunla kimseye zarar veremezler" cümlesinde olumsuzluk belirten harftir.

7- "Kendilerine zarar veren şeyi öğrenirler" cümlesinde ilgi zamiridir.

8- "Ahirette hiçbir nasibi yoktur" cümlesinde olumsuzluk belirten harftir.

9- "Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür!" cümlesinde ilgi zamiridir.

âyetlerde mâ kelimesinin gelişine dikkat edersek,ilgi zamiri-olumsuzluk harfi-ilgi zamiri- olumsuzluk harfi, şeklinde bir sıraya göre kullanıldığını görürüz. Kur'anın anlatımında bu sıralama açıkça görülür.<sup>[30]</sup>

#### **Büyü Çeşitleri:**

Büyü çeşitlidir. Kimi gerçek, kimi sanal/hayalidir. Büyü çeşitleri hakkında Rağıb Isfahani şöyle der: "Büyü, kelimesi değişik anlamlarda kullanılır:

Birincisi, gerçeği olmayıp gözbağcılık anlamında kullanılmaktadır. Gözbağcının yaptığı gibi. El çabukluğu ile yaptığı işten dikkatleri başka tarafa çeker ve insanların gözünü büyüler. Jurnalıcılar da böyledir. Kulağa hoş ve süslü gelen kelimeler söyler ve dinleyiciyi kandırır. Yüce Allah'ın 'İnsanların gözlerini büyülediler, ürküttüler ve büyük bir büyü yaptılar'<sup>[31]</sup> ve "Büyülerinden dolayı o yaptıkları kendisine hareket eder gibi göründü"<sup>[32]</sup> âyetlerinde bu anlamdadır.

ikincisi, şu veya bu şekilde şeytanla işbirliği yaparak yardım ve desteğini almak anlamında kullanılmaktadır. Yüce Allah'ın "Şeytanların kimin üzerine indiğini size bildireyim mi?

Onlar, çok günahkar ve aşırı müfterilerin hepsine İner"<sup>[33]</sup> ve "Fakat şeytanlar kafir oldular, insanlara büyü öğretirler" sözlerinde bu anlamd adır.

Üçüncüsü, bazan bir şeyin güzelliği anlamında kullanılmıştır. Mesela, "Anlatımın öylesi var ki, büyüleyicidir" denilmiştir. Bazan da bir şeyin incelik ve dikkatli yapılışı anlamında kullanılmıştır. Mesela bilginler 'Tabiat büyüleyicidir' demişlerdir. Besin için de büyü demişlerdir. Çünkü etkisi çok gizli olup görünmemektedir."<sup>[34]</sup>

Fahreddin Razi ise, büyüünün türlü çeşitlerini belirterek şöyle der:

1- Eski zamanda yaşamış Keldaniler ve Kesdaniler'in büyüü. Bunlar gezegenlere tapmış ve bu evreni bunların yönettiğine inanmışlardır.

2- Başkalarını etkileyip büyüleyen vehim ve güçlü nefis sahiplerinin büyüü.

3- Cinler ve yerdeki ruhlardan yardım almak.

4- hayaller ve nazar değmesi.

5- Geometrik ölçülerde yapılmış ilginç araçlar ve dev aynasında görünme yollarından biri ile yapılan büyü. Firavn sihirbazlarının büyüü bu türden olmuştur.

6- Özel ilaçlar yardımı ile yapılan büyü. Yemeğe sersemleştirici ve akli giderici ilaçların katılması, sarhoş edici

tütsülerin yapılması gibi. Mesela eşek beyni bir insana yedirilecek olursa, o kişinin zekası azalır ve aptallaşır.

7- Aklın çelinmesi ile yapılan büyü. Büyücü ism-i azamı bildiğini ve emrinde cinlerin çalışıp çok zaman kendisine itaat ettiklerini iddia eder, bu da büyücünün söylediklerinin doğru olduğuna inanıp aklına takılırsa, içinde bir tür korku ve ürkeklik meydana gelir, korku meydana geldiğinde de duyarlı yetenekler zayıflar, o zaman da büyücü yapmak istediklerini yapma imkanını bulur.<sup>[35]</sup> Deneyimi olup bilgi sahiplerinin durumlarını bilenler, işlerin yaptırılmasında ve sırların gizlenmesinde aklı çelmenin ne büyük etkisi olduğunu bilirler.

8- Gizli ve farkedilmeyecek bir şekilde jurnalcilik yapmak.<sup>[36]</sup>

### **Büyü Etkiler Mi, Yoksa Gözbağcılık Mıdır?**

büyünün çeşitlen olduğunu gördük. Bazısı gerçek, bazısının da aldatma, ürkütme ve kuruntulara dayanan hayali gözbağcılık olduğunu öğrendik.

Müslümanlar büyü konusunda ihtilaf etmişlerdir. Acaba büyü, büyülenen insan üzerinde etkisi olan bir gerçek midir, yoksa etkisi ve gerçeği olmayan bir sanal/hayal midir?

İmam Taberi, büyüünün gerçeğinin olmadına, sadece gözbağcılık (hayal) ve aldatmaya dayandığına inanır. Bu konuda şöyle der:

"Büyücünün yaptığı, gözbağcılıktır, olağandışıdır ve sergilediği marifetlerdir. Büyülenen kişi, içinde bulunduğu gerçek durumdan başka bir durumda olduğunu sanır. Tıpkı kişinin uzaktan serabı görüp su olduğunu sanması gibi. Denizde hızlı seyreden kişinin gördüğü ağaçların ve dağların da kendisi ile beraber hızlı seyrettiklerini sanması gibi. Büyülenmiş kişinin durumu da bu şekildedir. Büyücünün büyülemesinden sonra kişi gördüğü ve yaptığı şeylerin olduğundan başka şekilde olduğunu sanır ve hayal eder."<sup>[37]</sup>

Razi ise, büyü'nün gerçek olup etkisinin bulunduğu ve büyü'nün Allah'ın izni ile zarar verebildiğine inanarak şöyle der:

"Ehli Sünnet, büyü'nün Havada uçabileceğini, insanı eşek ve eşiği insan yapabileceğini caiz görürler<sup>[38]</sup> . Ancak, büyücü özel duaları ve belirli kelimeleri okuduğu zaman bu işlerin yaratıcısının Allah olduğunu, bu etkiyi yıldızların veya feleğin meydana getirmesinin söz konusu olmadığını söylerler. Bu tür büyü'nün olabileceğine Kur'andan ve rivayetlerden delil getirirler.

Kur'an'dan delilleri "Allah'ın izni olma adan hiçbir kimseye onunla zarar vermezler" âyetidir, âyetteki istisna, etkinin olabileceğini belirtir. Rivayetler ise, Hz. Peygamberden

mütevâtir ve tek kişinin verdiği âh ad haber derecelerinde çoktur."<sup>[39]</sup>

hadisçiler de büyü'nün gerçekliğinin olduğunu ve büyücünün Allah'ın izniyle büyü yaptığı kişileri etkileyebildiğini söylerler. İbn Hacer Askalani, Fethu'l-Bari kitabında şöyle der:

"Büyü konusunda ihtilaf edilmiştir. Gerçekliği olmayan hayalden ibaret olduğu söylenmiştir. Bu, Şafiilerden Ebu Cafer Esterab adi, Hanefilerden Ebu Bekr Razi ve Zahirilerden İbn Hazm ile başka bir grubun görüşüdür.

Nevevi şöyle der: Doğrusu, büyü'nün gerçekliğinin olmasıdır. Cumhur'un görüşü budur. Alimlerin geneli de böyle düşünür. Kur'an ve sahih sünnet de buna delalet eder.

Fakat, büyü ile görüntü değişikliği olurmu, olmaz mı? konusunda ihtilaf edilmiştir. Büyü'nün gözbağcılık (hayal ettirme) olduğunu söyleyenler, görüntü değişikliğinin olmadığını söylerler.

Büyü'nün gerçekliğinin olduğunu söyleyenler ise, ihtilaf etmişlerdir. Bir nevi hastalığa yol açarak psikolojiyi değiştirecek şekilde etkisi mi vardır, yoksa cansız canlı ve canlıyı cansız yapacak şekilde değiştirme etkisi mi yapar?

Cumhur alimlere göre, sadece psikolojiyi etkileyecek şekilde etkisi vardır. Küçük bir grup ise, ikinci görüşü savunur.



Mazri şöyle der: Cumhur alimler, büyüü kabul eder ve gerçekliğinin olduğunu söylerler. Bazıları gerçekliğinin olmadığını söylemekte ve yaptığı söylenen etkilerinin asılsız hayaller olduğunu belirtir. Halbuki büyüün olduğunu kanıtlayan haberler olduğu için bu inkarları geçersizdir. Kaldı ki büyücünün düzenlediği bazı sözleri söylerken veya cisimleri şekillendirirken yahut belirli bir ölçü ile birtakım kuvvetleri karıştırırken olağandışı şeyler meydana getirmesi akla aykırı değildir."<sup>[40]</sup>

#### **H.z.Peygamber'in Büyülenmesi Konusu:**

Büyünün gerçekliği ve etkisinin olduğu, büyücünün Allah'ın izni ile rakibini etkileyip zarar verebildiği yönündeki Ehli Sünnetin görüşü daha doğrudur. Racih olan budur. Çünkü Kur'an ve Sünnetten delillere dayanmaktır. Kur'an'dan delili, Hârût ve Mârût öyküsünde geçen âyetlerdir. Az sonra buna değineceğiz.

hadisten delili ise, yahudinin H.z.Peygamberi büyülemesidir. Buhari'nin Sahih'inde birkaç yerde belirttiği olay şudur: "H.z.Aişe anlatıyor; Zurayk oğullarından Lebid İbn A'sam adında bir adam Rasulullahı büyü yaptı. Öyle ki, Rasulullah, yapmadığı bir şeyi yapmış sandı. Bir gün veya bir gece benim yanımda iken uzun uzun dua etti ve şöyle dedi: Ey Aişe! gördün mü? Allah beni iyileştirecek şeyi bildirdi. Yanıma

iki adam geldi, biri baş ucumda, diğeri ayak ucumda oturdu ve birbiriyle şöyle konuştular:

“Bu adamın hastalığı nedir?

“Büyülenmiştir. -Kim büyülemiştir? -Lebid ibn A'sam. -Ne ile büyülemiştir?

“Tarak, saç ve erkek hurmanın kuru kapçıkları ile. -Büyü nerededir? -Zervan kuyusundadır.

“Rasulullah, arkadaşlarından birkaç kişi ile beraber kuyuya geldi. Dönünce şöyle dedi: Ey Aişe! Suyu kına suyu gibidir, hurmaları da şeytanların başları gibidir. Dedim ki: Ey Allah'ın rasulü! Onu çıkarıp bozm adın mı? Şöyle dedi:

Allah beni onun hastalığından kurtardı, onun yüzünden halkın arasında bir kötülüğün çıkmasını istemedim. Kuyunun kapatılmasını emretti ve kuyu toprakla kapatıldı.”<sup>[41]</sup>

Buhari, yine Tıp bölümünde, "büyü çıkarılır mı"? kısmında başka ilaveleri olan şu rivayetle de rivayet etmiştir:

"Hz.Aişe anlatıyor: Gördün mü? Fetva sorduğum konuda Allah bana fetva verdi. Bana iki adam geldi.Biri baş ucumda, diğeri ayak ucumda oturdu. Baş ucumda oturan adam diğerine sordu:

“Bu adama ne olmuştur?

“Büyülenmiştir.

“Kim büyülemiştir?

“Lebid İbn A'sam. Zurayk oğullarından bir ada m, Yahudilerin işbirlikçisi olan bir münafık.

“Ne üe büyülemiştir? -Bir tarak ve saç ile. -Nerede yapmıştır?

“Zervan kuyusunda basamak taşının altında, erkek hurma kapçığı içinde.

Rasulullah kuyuya geldi ve büyüü çıkardı. Bana gösterilen kuyu budur, suyu kına suyu gibidir, hurmaları da şeytanların başları gibidir, dedi ve çıkarıldığını söyledi. Bunu çıkarıp bozm adın mı? dedim. Madem ki Allah beni onun hastalığından kurtardı, ben de halktan kimseye zarar gelmesini istemiyorum, dedi.”<sup>[42]</sup>

İbn Hacer, her iki hadisle ilgili uzun açıklamalar yapmıştır. Onlardan sadece bazı kelimeler için yaptığı açıklamaları alacağız.

Hız.Aişe'nin "kadınlarla yatm adığı halde yatmış sanırdı" sözü, sanma ve hayal etme anlamındadır. Kadı lyaz, bu ifadeye dayanarak büyüünün kişinin akıl ve düşüncesini değil, beden ve organlarını etkilediğini söylemiştir.<sup>[43]</sup>

Rasulullahın büyülenmesi, korunmuş ve şeytanların etkilemesinden muhafaza edilmiş olmasına aykırı değildir. Peygamberin şeytanların şerrinden korunması, onların kendisine zarar vermeye çalışmalarını engellemez. Büyüden

etkilenmesi de, tebliğ görevine bir eksiklik getirmez, sadece konuşm adaki bir zayıflık, bazı işleri yapmaktan acizlik veya bir şeyi aralıklarla hayal etme gibi diğer hastalıklar gibi bir hastalıktır. Allah şeytanların hilelerini boşa çıkarır. "[44]

Vakidi, bu büyülemenin Rasulullahın Hudeybiye'den döndüğü hicretin yedinci yılı Muharrem ayında meydana geldiğini belirtir. Yahudilerin ele başları, Zurayk oğullarından büyücü ve münafık bir yahudi olan Velid Ibn A'sam'a gelmişler ve üç dinar vereceklerini söyleyerek

Rasulullah'a etkileyici bir büyü yapmalarını istemişlerdir. [45] Velid'in kız kardeşi onlara "Peygamber ise, zaten Allah ona bildirecek, değilse, aklı gidecek kadar büyü onu etkileyecektir" demiştir. [46]

Büyücü Lebid tarağı, saçı huma lifinin içine sarmış ve kuyu taşının altına bırakmıştır. [47]

Beyhaki, Delalilu'n-Nubuvve kitabında bundan fazla olarak şunu riâyet etmektedir: Rasulullah Zervan kuyusuna bir adam göndermiş, adam kuyuya inerek taşın altından bir hurma lifi çıkarmış, içinde Rasulullahın tarağı ve bir tutam saçının yanında iğneler batırılmış mumdan bir heykeli ve onbir düğüm atılmış bir iplik olduğunu görmüştür.

Cebrail, Nâs ve Felak surelerini getirmiş ve iki surenin âyetlerinden birer birer okuyarak düğümleri çözmesini

söylemiş, o da okuyarak çözmüştür. Sonra çıkardığı her iğne için önce bir sızı, sonra bir rahatlama duymuştur.

Ey Allah'ın rasulü, bu yahudiyi öldürseydin ya! demişler. O da "Allah beni iyileştirdi, onun göreceği Allah'ın azabı daha çetindir" demiştir.<sup>[48]</sup>

Kimi müslümanlar Rasulullahın büyülenmesini yadırgayabilir ve bunu Rasulullahın şeytanlardan korunmuş olmasına aykırı görebilir.<sup>[49]</sup> Halbuki bu y adırgamaya gerek yoktur. Çünkü olay bütün hadis kitaplarında sabit olmuştur. Buhari ile Müslim'in ittifak ettikleri bir konudur, hadis, tefsir ve siyer kitaplarının hepsinde bulunmaktadır.

Büyülenme olayı ile Peygamberin korunmuşluğunun uzlaştırılması konusuna gelince, bu konuda Müslim'in şerhinde Nevevi'nin belirttiği Mazri'in şu sözlerini vermekle yetineceğiz:

"Kimi bidatçılar başka bir sebeple bu hadisi inkar etmiştir. Peygamberlik makamını lekelediğini, o makamı şüpheli duruma düşürdüğünü ve bunu caiz görmenin şeriata güveni sarsacağını iddia etmiştir.

Bu bidatçıların iddiaları geçersizdir. Çünkü bunun doğru ve sahih olduğu kesin delillere dayanmaktadır. Peygamberin korunmuşluğu tebliğle ilgilidir. Mucize bunun şahididir. Delilin aksini gösterdiği şeyi caiz görmek yanlıştır.

Rasulullahın diğ er inanlar gibi olduğu ve karşılaştığı birtakım dünya işlerinde gerçekliği olmayan bazı şeyleri yapıyor sanması uzak bir şey değildir.

Eşleriyle birleşmediği halde onlarla birleştiğini sanmıştır, diye itiraz edilebilir. şüphesiz insan böyle bir şeyi r y ada sanabildiği gibi uyanık iken de sanabilir. Halbuki bir gerçekliği yoktur.

Bir şeyi yapmadığı halde yapmış sanmıştır, denilebilir. Halbuki sandığı şeylerin doğruluğuna kendisi inanm adığı için sandığı şeyler de doğru değildir.

K adı lyaz şöyle der: Bu hadisin rivayetleri büyünün aklını, kalbini ve inançlarını değil, vücudunu ve dış organlarını etkilediğini belirtmiştir.

Böylece hadisteki "Eşleriyle birleşmediği halde birleştiğini sanmıştır" veya "hayal etmiştir" sözünün anlamı şu olmaktadır:  nceki alışkanlığı ve davranışlarından buna gücünün olduğunu görür. Onlara yanaşınca, büyü etkisini gösterir ve büyülenen kişide görüldüğü gibi,buna imkan bulm adan girişimi yarım kalır.

Rivayetlerde geçen"bir şeyi yapmadığı halde yapmış sanma" yi ve benzerini belirten bütün şeyler, aklına bir zarar gelmesi anlamında değil, gözünün önünde canlanması

anlamındadır. Bunda peygamberliği bulandıracak veya sapıklık ehline eleştiri kapısını açacak hiç birşey yoktur"<sup>[50]</sup>

### **Biz İmtihan Ediyoruz:**

Babil halkına büyü göreten iki melek insanlara ne diyordu? "Biz ancak imtihan ediyoruz, sakın kafir olma" diyordu.

Yüce Allah ikisini Babil halkını imtihan için indirmiştir. Onların görevi, halkı sınamaktı. Onlara büyü öğretmeleri de onları imtihan etmek içindi.

Fitne sözcüğü, sınamak, imtihan etmek ve denemek anlamındadır. Nitekim Hz.Musa, yüce Allah'a şöyle seslenmişti: "Rabbim! İsteseydin daha önce onları ve beni helak ederdin. Bizden beyinsizlerin yaptıkları sebebiyle bizi helak mi ediyorsun? Bu ancak senin sınamandır. Onunla dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola erdirirsin"<sup>[51]</sup>

Yani senin bu yaptığın, bizi imtihan etmektir. Bu imtihan ve sınamanın sonucu farklı olmaktadır. Kimi insanlar bu imtihanda başarısız olup sapıtır, kimi de imtihani kazanır, hidâyeti bulur ve imanı artar.

Hârût ve Mârût, Babil halkı için bir fitne olmuştur. Onlara büyü öğretmesi de bir fitne idi. İki melek, Babil

halkını büyü ile uğraştırmaktan sakındırmaya çalışmıştır. Büyünün içyüzünü ve mahiyetini kendilerine göstermek için

onlara öğretmişler. Öğrenen kişilerin büyüünün cazibesi ve etkisi karşısında, onunla başkalarına zarar verme konusunda dayanamayıp büyü yapmayı meslek edin irse, onların imtihanı kaybetmeleri anlamına gelir.

iki melek bir imtihandı. İnsanları büyüden, kafir olmaktan ve imtihanı kaybetmekten sakındırdılar. Fakat insanlar imtihanı başaram adılar, kaybettiler ve büyü ile uğraşıp kafir oldular. Seyyid Kutup şöyle der:

"İnsanlık tarihinde milletler durumlarına ve hayatının her aşamasında anlayışlarına uygun sınavlardan geçmişlerdir. Sınamanın iki melek yahut onlar gibi iyi iki insan ile olması, zifiri karanlıklar içinde aydınlatıcı ilahi meşalenin ışığını izleyerek emekleyen ve yürüyen insanlığın geçtiği türlü şekiller ve olağandışı sınamaların yanında görülmemiş tuhaf bîr şey değildir." <sup>[52]</sup>

Bu hayatta Allah insanları denemekte, sınamakta ve imtihan etmektedir. Ama insanlardan sınanıp imtihan olduğunu kaç kişi farkediyor? imtihan ve denenme şekilleri karşısında kaç kişi iyi davranıyor? Bu imtihanda kaç kişi kazanıp başarılı oluyor? Yüce Allah buyuruyor:"Hanginiz daha güzel iş yapacağını denemek için ölümü ve hayatı yaratan odur" <sup>[53]</sup> "Kiminizi kiminiz için bir imtihan yaptık. Sabrediyor musunuz? Şüphesiz Rabbin her şeyi görendir" <sup>[54]</sup>



### **Karı Koca Birbirinin Eşidir:**

Kur'anı Kerim, büyü'nün bazı şekillerini belirtmekte ve karı ile kocayı birbirinden ayırma etkisinin bulunduğunu söylemektedir. Babil halkı, Hârût ve Mârufun tavsiyesini tutmadılar, büyü ile uğraşıp insanları büyülediler, eziyet ve zarar vermekte, karı ile kocayı birbirinden ayırmada kullandılar. Yüce Allah "O ikisinden karı ile kocayı birbirinden ayıran şeyi öğreniyorlar" buyurmaktadır.

Eş, sözcüğü hem kadın, hem koca için kullanıldığı gibi, beraber olan her ikili için de kullanılır. Rağıb Isfahani şöyle der: "İkili olan her şeye eş (çift) denir. Eşleşen hayvanlar çifttir. Ayakkabı gibi ikili olan her şeye çift denir. Benzeri veya zıddı olan şeyler. çifttir. Bunun tekine de eş denir."Erkek ve dişi iki eş ondan var etti"<sup>[55]</sup> "Ey Âdem! sen ve eşin cennette kalınız"<sup>[56]</sup> âyetlerindeki gibi.

Yüce Allah, "Her şeyden çift yarattık"<sup>[57]</sup> buyurmaktadır. Bu da gösteriyor ki bütün şeyler araz ve cevher, madde ve şekilden oluşmaktadır. Bileşik olan her şey yaratılmış demektir. Mutlaka onu yaratan vardır. Bu da sadece Yüce Allah'ın tek olduğunu gösterir.

"Çift yarattık" sözü, evrendeki her şeyin zıddı, benzeri, bileşiği olması açısından çift olduğunu gösterir. Hatta mutlaka bileşiktir.

Çift sözü, bir şeyin zıddı ve benzeri olmasa bile, mutlaka araz ve cevher bileşiminden oluşmakt adır. Bu ikisi de çifttir."<sup>[58]</sup>

Koca, karının eşidir. Yüce Allah "Kocalarıyla evlenmelerine engel olmayın"<sup>[59]</sup> buyurmaktadır.

kadın da erkeğin eşidir. Yüce Allah "Pegamber, müminler için kendi canlarından daha evi adır,eşleri de onların anneleridir"<sup>[60]</sup> buyurmaktadır. Kan ve koca birbirinin eşidir.

Hem karı, hem koca için zevç kelimesinin kullanılmasında güzel bir nükte vardır. Şüphesiz koca tek başına eksiktir, tam olmaz, kadın da tek başına eksiktir, tam olmaz. Bağımsız bir yapı olmaları için ikisinin birlikte ve beraber olması gerekir.

Erkeğin bir takım yönleri vardır ki onları ancak kadın bütünler. Onlar tamamlanmazsa erkek eksik kalır, kadının da birtakım yönleri vardır ki onları ancak erkek bütünler. Bunlar olm adan kadın eşik kalır. Erkek kadının eksikliğini tamamlar, onun için kadının eşidir, kadın da erkeğin eksikliğini tamamlar, onun için erkeğin eşidir.Böylece her biri diğerinin eşidir.<sup>[61]</sup>

### **Büyücü, Eşleri Birbirinden Ayırır:**

Kur'an, büyücünün eşleri birbirinden ayırma gücü olduğunu söylemektedir. Babil halkı için "O ikisinden kan ile kocayı birbirinden ayıran şeyleri öğreniyorlar" der.

Bu da bazı büyü şekillerinin bir gerçekliği ve başkaları üzerinde etkisinin olduğunu gösterir. Büyücüler, büyü ile karı ile kocayı birbirinden ayırırlar.

"Ayırırlar" sözünün öznesi dikkati çekmektedir. Özne zamir olup büyücülerin yerini tutmakt adır. Özne, fiili yapandır. Yani büyücüler karı ile kocayı birbirinden ayırabiliyorlar.

Kan ile kocayı birbirinden ayırmak, sevgi ve dostluğun yerine çatışma ve ayrılık tohumlarını ekmek, şeytanın ve askerlerinin temel görevidir. Şeytan insanları saptırmak ve aralarını ayırmak için askerlerini görevlendirir. Gözde askerler de, karı ile kocayı birbirinden ayırabilirler. Bununla büyük şeytanın yanında en büyük takdir ve iltifatı kazanır. Rasulullah bunu belirtmektedir.

Müslim, Câbir İbn Abdullahın şöyle dediğini rivayet eder: "İblis, tahtını suyun üstüne kurar. Sonra müfrezelerini gönderir. Ona en yakın olanlar, en zararlı olanlardır, Biri gelir ve şöyle şöyle yaptım, der. Şeytan ona "bir şey yapmamışsın" der. Sonra bir başkası gelir ve "kan kocayı birbirinden ayırıncaya kadar vazgeçmedim" der. Şeytan onu yanına alır ve "Aferin sana" der."<sup>[62]</sup>

"Kişi ile eşini birbirinden ayırıyorlar" cümlesinin büyüünün insanları etkileyebildiği, büyücünün büyü ile karı ile kocayı

birbirinden ayırabildiğini gösterdiğini söyledik. Ne var ki İmam Taberi, büyü'nün gerçekliğinin olmadığını ve hayal ile gözbağcılıktan ibaret olduğunu söylemektedir. âyette geçen eşleri birbirinden ayırmanın da hayal ettirme anlamında olduğunu söyleyerek şöyle der:

"Eşleri birbirinden ayırması, büyü ile birini diğerine, güzellik yönünden, olduğundan farklı hayal ettirmesidir. Böylece birini diğerinin gözünde çirkin göstererek eşinden yüz çevirmesine yol açmakta, erkeğin eşine karşı ayrılık duygusu beslemesini sağlamaktır. Böylece büyücü, eşlerin birbirinden ayrılmasına yol açacak sebebi meydana getirmiş olmaktadır. Araplar, sebep olan bir şeyi sebep olan kişi yerine kullanırlar. Büyücünün büyüğü ile eşleri birbirinden ayırması da bu şekildedir."

Taberi, eşleri birbirinden ayırması konusunda Kat ade'nin şu görüşünü de aktarmaktadır: "Birbirinden ayrılması, her birinin diğerinden koparılması ve birbirinden nefret ettirilmesidir."<sup>[63]</sup>

Ayırmanın büyücülere nisbet\* edilmesi, hakiki değil, mecazidir. Böylece büyü, gerçeği olmayan hayal ettirme ve canlandırın adan ibaret olur. sadece psikolojik etkilemeye dayanır. Bu etki altında kalan veya kalmayan, büyü yapılan kişidir. Büyü yapılan kişi bundan etkilenmeyip sağlığını

korursa, büyücü onu etkilemekten aciz kalır, büyü de ona zarar vermez. Ama bu telkinden etkilenir ve bu hayal ettirmeye boyun eğerse, kendisi tercih etmiş ve boyun eğmiş olarak eşine buğzeder ve ondan nefret duyar, Böylece birbirlerinden ayırma meydana gelmiş olur.

Büyünün etkisi ve eşleri birbirinden ayırması konusunda Taberi'nin görüşü budur. Bu açıklama ve yorumlamada biz de kendisine katılıyoruz. Ancak bu açıklamayı sadece belirli büyü çeşitleri için geçerli görüyoruz. Büyünün bütün çeşit ve şekillerini kapsayacak şekilde görmüyoruz. Taberi'nin genelleme yapmasına da katılmıyoruz. Çünkü bazı büyü şekillerinin, soyut hayal ettirme ve canlandırma değil, gerçekliği ve etkisi vardır.

Bu konuda Seyyid Kutup şöyle der: "Büyünün herhangi bir şekli, ya duyular ve düşünceler üzerinde yahut eşya ve cisimler üzerinde etkileme ve telkin gücüne sahip olabilir.

Kur'anda Firavın büyücülerinin yaptığı büyü, gerçekliği olmayan salt bir hayal ettirmeden ibarettir. "Onların büyüğü i'le kendisine koşan bir yılan gibi geldi". Böyle bir etkinin eşleri ve arkadaşları birbirinden ayırmaya sebep olmasının bir sakıncası yoktur. Tepkiler, etkilenmelerden doğar. Gerçi bütün araçlar, sonuçlar, sebepler ve sebep olunan şeylerin tümü ancak Allah'ın izni ile meydana gelir."<sup>[64]</sup>

Büyü, Allah'ın izni ile, eşleri birbirinden ayırmanın sebebi olur. Büyücü de Allah'ın izni ile eşleri birbirinden ayırabilir. Durum böyle olduktan sonra, büyü'nün gerçekliğinin ve etkisinin olup olmaması önemli değildir. Çünkü ayırma işi olmakta ve kabul edilmektedir. Yani Taberi ve Seyyid Kutub'un dediği gibi, psikolojik etkileme yolu ile eşlerin birbirinden ayrılması olagelmektedir.<sup>[65]</sup>

#### **Büyü, Ancak Allah'ın İzni İle Zarar Verir:**

Kur'an, büyü'nün eşleri birbirinden ayırma gücü olduğunu belirttikten sonra, bu ayırmayı Allah'ın iznine bağlamıştır. "Eşleri birbirinden ayıran şeyi o ikisinden öğreniyorlar. Allah'ın izni olm adan onunla hiçbir kimseye zavar veremezler"

Allah'ın izni, bilgisi dahilinde bu işin olması ve büyülenen kişiyi büyü'nün etkilemesine imkan vermesidir.<sup>[66]</sup>

Kur'an bu gerçeği, Hârût ve Mârût Öyküsünde, büyü'nün insanları etkilemesi ve büyücünün başkalarına zarar vermesinden söz ederken ortaya koymaktadır. Kur'an, bunu inancın netleşmesi, her şeyin, her sebebin, her gücün, her olayın Allah'ın izni olm adan zarar veremeyeceğini belirtmesi için kararlaştırmakt adır.

Allah'a inanmak, genel olarak kıyamet saatine kadar olmuş ve olacak her şeyi onun bilmesi ve olaylar olm adan önce onlardan habardar olması demektir. Ona inanmak, bu

evrende her şeyin onun izni, isteği ve kararı ile meydana gelmesi, bütün insanlar da istese, onun kararı ve izni olm adan hiçbir şeyin meydana gelmemesidir. Bütün insanlar karşı da çıksa, Allah'ın dileyip takdir ettiğinin mutlaka gerçekleşmesidir.

Şüphesiz kişiler, kuvvetler ve sebepler ancak Allah'ın gücü ile çalışır, ancak onun izni ile etkiler, yarar veya zarar verir. Etki yapmamasını isterse, onu durdurur ve işlevsiz yapar. Bunlar sadece sebeplerdir. Halbuki her şey, isteyen ve takdir eden Allah'ın elindedir.

Büyü zarar verir. Evet, büyü eşleri birbirinden ayırır. Ama bunu ancak Allah'ın izni, istemesi, bilgisi ve onayı ile yapabilir. Büyünün zarar vermesini Allah istemezse, zarar veremez, eşleri birbirinden ayırmasını dilemezse, eşleri ayıramaz. "Allah'ın izni olm adan onunla hiçbir kimseye zarar veremezler".

Seyyid Kutup bu konuda şöyle der: "Sebepler Allah'ın izni ile yapacağını yapar, etkiler bırakır ve sonuçlar doğurur. Bu, müminin bilincinde mutlaka açıklık kazanması gereken genel bir kuraldır.

Bunun en güzel örneği şudur: Elini ateşe yaklaştırırsan, yanar. Ancak bu yanma sadece Allah'ın izni ile olur. Çünkü ateşe yakma ve eiine yanma Özelliğini veren Allah'tır. Allah,

Hız.İbrahim için yaptığı gibi, dilediği özel bir sebeple bu özelliği kaldırabilir.

Karı ile kocayı birbirinden ayıran büyü de bu şekildedir. O da bu etkiyi Allah'ın izni ile yapmaktadır. Dilediği Özel bir sebeple bu özelliğini Allah kaldırabilir.

Bunun dışında olanlar bildiğimiz etkenler ve etkilerdir. Her etkileyiciye etkileme özelliği Allah tarafından verilmiştir. Bu izinle çalışır. Allah, dilediğinde bu etkiyi ona verdiği gibi, dilediğinde de durdurabilir."<sup>[67]</sup>

Müminin bu iman gerçeğini kabul etmesi, Allah'ın istediği şekilde kendisine inanmasını sağlar. Böylece açık ve gizli şirkin bütün şekillerinden kendini uzaklaştırır. Mümin, sebepleri, kuvvetleri ve kişileri Allah'a ortak veya ondan bağımsız etki eden tanrılar yapmaz.

Bu iman gerçeğini kabul etmesi, hayatına izzet, cesaret, atılganlık gibi canlı pozitif anlamları kazandırır. Çünkü Allah'tan başkasından korkmaz, onun dışında kimseden bir şey beklemez, ondan başkasına boyun eğmez ve başka bir varlığın önünde zelil olmaz.

Bu da mümine mutluluk ve afiyet, umut ve güven, hoşnutluk ve kesinlik gibi anlamları kazandırır.Bu anlamlara her insan muhtaçtır ve bunlardan yoksun olan insan, her şeyini yitirir.<sup>[68]</sup>



### **Zararlı Bilgi:**

Babil halkı ne öğrenmişlerdi? Bu insanlar büyü Öğrendiler. Büyü yaptılar? Büyüyü zarar verme ve eşleri birbirinden ayırmada kullandılar.

Halbuki bilgilerini hem kendilerine, hem insanlara yarar sağlayacak işlerde kullanabilirlerdi. Fakat bunu yapmadılar, onun yerine insanlara zarar verecek işlerde kullandılar.

Kur'an bu tuhaf davranışı belirterek şöyle der: "Kendilerine zarar veren ve fayda sağlamayan şeyi

öğreniyorlar. Onu satın alanın ahirette hiçbir payının olmadığını elbette bilmişlerdir. Kendilerini vererek satın aldıkları şey ne kötüdür! Keşke bilselerdi!"

Gözü açık insan, bunların yaptıklarına hayret eder, onlara ve başlarına gelenlere üzülür. Çünkü bunlar kendilerine zarar veren, ama yarar sağlamayan şeyi öğrenmişler. Öğrendiklerini yararlı şeylerde kullanabilirlerdi. Ama onu zarar verecek şeye dönüştürdüler. Böylece onlara zarar ve kötülük getirdi.

Bilginin bazıları yarar, bazıları da zarar verir. Bilgiyi öğrenmek zor ve çetindir.Emekler, masraflar ve vakitler ister. Bunları, öğrenmek için harcayan herkes bilir.

insan, öğrenmekten zevk ve rahatlık duyar. Öğrenmek için hare adığı herşey kendisine hoş gelir. Çünkü sonuca ve

meyveye bakar. Bu da Öğrenmek için devam etmeye teşvik eder.

Fakat öğrenen insan, her şeyi harcamasına rağmen, öğrendikleriyle bedbaht olup kazandığı ve elde ettiği ürüne baktığında kendisine yarar yerine zarar verdiğini görünce, ne kadar yıkılır ve zarar eder! İnsan, zarar eden bu kişiye acı ve hüznün gözü ile bakmaz mı? Bu insanın cahil kalmış olması, onun için daha yararlı olacağına inanmaz mı? Curcan'ın şair bunu ne güzel dile getirmiş:

Sokakta karşılaştığım kişilere hizmet etmek için değil, kendime hizmet için canımı telef ettim.

Bedbahtlık fidanı olarak dikeyim de zillet olarak mı devşireyim? Böyle ise, cahil kalmak daha iyidir!

Günümüzde dünyalık bilgileri öğrenenlere bakıyoruz. Bunlardan nice kişiler kendilerine yarar sağlayacak bilgileri ödenirken, nice kişiler de zarar verecek bilgileri Öğrenmektedir. Bugün nice bilgiler sahiplerine yarar değil, zarar vermektedir! Onlarla iyilik ve yarar yerine, kendilerine ve başkalarına nice zararlar ve eziyetler vermektedirler!

Batı dünyasından bize gelen bilgilerin çoğu, yararlı değil, zararlı bilgilerdir. Değilse, çılgın müzikler, müstehcen resimler, edepsiz heykeller, ahlaksız gazete ve yayınların acaba ne yararı vardır? Keşke bilselerdi:

Hârût ve Mârût öyküsünde "Keşke bilselerdi!" ibaresi iki kez geçmektedir. Birincisi, Babil halkının büyü öğrenmeleri ve zarar verme işlerinde kullanmaları bağlamında geçmektedir: "Onu satın alan kişinin ahirette hiçbir payının bulunm adığını elbette bilmişlerdir. Kendilerini vererek satın aldıkları şey ne kötüdür! <sup>[69]</sup>

### **Keşke Bilselerdi!"**

Cümle, onların bilmediklerini söylemektedir. Bilselerdi, kendilerine zarar veren ve yarar sağlamayan şeyi öğrenmezlerdi. Bilselerdi ahireti bırakmaz ve ahirette alacaklarını gözden çıkarmazlardı. Bilselerdi, kendilerini batıl, kötülük, eziyet ve şeytana satmazlardı.

Yararlı bilgiye sahip bir insan böyle davranır mı? Bilgi sahibi bir insan dünyayı ahirete tercih eder mi? Kötülük, batıl ve şeytana yönelmek için ahiretin nimetlerini tepen akıllı bir insan olur mu?

En büyük diplomalara sahip olsa ve yıllarını bilgi ile geçirse de, bütün bunları yapan bir insanın hiçbir bilgisinin olmadığına inanıyoruz. ikincisi de, bilginin götürmesi gereken yararlı yol ve sağlayacağı yararlar bağlamında geçmektedir. "Onlar inanıp Allah'ın dediklerini tutsalardı, elbette onun vereceği sevap daha iyidir. Keşke bilselerdi!"

Bilselerdi, iman ve takvayı seçerlerdi. Bilselerdi, Allah'ın vereceği sevabı tercih eder ve iyiliği Onun yanında ararlardı. Bunu yapmadıklarına göre, bilmiyorlar. Bilgi bunların elinden tutup oraya götürmediğine göre, yok demektir.

Hârût ve Mârût öyküsünden ve büyüye uymalarından söz etmeden önce, Yahudilerin kötü davranışı ve hakka kötü bakışları konusunda Kur'anın söylediklerini unutmayalım. "Yanlarındakini doğrulayan bir peygamber Allah tarafından kendilerine gelince, kitap verilenlerden bir grup Allah'ın kitabını, hiç bilmiyorlarmış gibi, arkalarına attılar."

Yahudiler Orada bilmiyenler gibi davranmışlar, buradada bilmîyenlerin yolundan gidiyorlar. Bilselerdi, böyle yapmazlardı.

Geçerli ve değerli bilgi sahibine yarar sağlayan ve zarar vermeyen bilgidir. Yararlı bilgi, başkalarına yarar sağlayan bilgidir. Böyle değilse, yok hükmündedir. Sahipleri de, bildiklerini sansalar bile, bilmiyenler olurlar. Çünkü bilginin sonucu ve meyvesi önemlidir.<sup>[70]</sup>

## **II- BİR KASABAYA UĞRAYAN ADAMIN ÖYKÜSÜ**

### **Kur'anda Bir Kasabaya Uğrayan Adamın Öyküsü:**

"Yahut altı üstüne gelmiş bir kasabaya uğrayan kimseyi görmedin mi? "Allah burayı ölümden sonra acaba nasıl diriltecek?1' dedi. Bunun üzerine Allah onu yüz yıl ölü bıraktı,

sonra diriltti. "Ne kadar kaldın?" dedi. "Bir gün veya bir günden az kaldım" dedi. "Hayır, yüzyıl kaldın, yiyeceğine, içeceğine bak bozulmamış, eşeğine bak, hem seni insanlar için bir ibret yapacağız, kemiklere bak, onları nasıl birleştiriyoruz, sonra onlara et giydiriyoruz" dedi. Bu ona apaçık belli olunca, "Artık Allah'ın here şeye kadar olduğunu biliyorum" dedi."<sup>[71]</sup>

### **Öykünün Ayrıntıları İsrailiyattır:**

Bir kasabaya uğrayan adam Öyküsünün ayrıntıları için tefsirciler ve rivâyetçiler bir sürü ayrıntılar nakletmiş ve bu ayrıntılarla Allah'ın kelamını açıklamaya çalışmışlardır.

Halbuki bu ayrıntıları Rasulullah belirtmiş değildir. Onun için bunlar uydurma, düzmece ve asılsız haberler özelliği taşımaktadır.

Bu israiliyat rivayetlerde şöyle anlatılır: Kasabaya uğrayan adam Uzeyr'dir. Bu kasaba da Kudüs'tür. Babil kralı Buhtunnasır/Nabukadnezar orayı işgal etmiş ve Yahudileri Babil'e sürmüştü. Uzeyr, yıkılmış olan bu kasabaya/Kudüs'e uğramıştır. Okuyucuları bu tür haberlere inanmaktan sakındırmak amacıyla onlardan sadece bir tanesini veriyoruz. Suyuti, ed-Durru'l-Mensur kitabında İbn Abbas, Ka'bulahbar, Hasan Basri ve Vehb İbn Munebbih'in şöyle dediklerini anlatır:

"Uzeyr, İyi bir adamdı. Bir gün bildiği bir köye gitti. Oradan ayrılınca Kudüs'ün yıkıntılarından birine uğradı. Kuşluk

vakti sıcaklık arttı, indiği eşegi ile beraber yıkıntıya girdi. Eşeginden indi. Yanında bir sepet incir, bir sepet de üzüm vardı. O yıkıntının gölgesinde durdu. Yanındaki bir tabağı çıkardı, içine üzüm sıktı, sonra kuru ekmeğini çıkardı tabağın içine doğr adı. Sonra ayaklarını duvara dayanarak sırt üstü uzandı.

Evlerin damlarına baktı, yıkılmış içlerini gördü. Sahipleri yok olmuş, çürümüş kelikler gördü ve "Ölmüş olan bunları Allah nasıl diriltir?" dedi.Allah'ın bunları dirilteceğinden şüphelenmedi, ama öylesine söyledi.

Uyudu ve üzerinden yüz yıl geçti. Bu ar ada Israiloğultarında olaylar ve gelişmeler olmuştu. Allah, Uzeyr'e bir melek göndermiş, ölüleri nasıl dirilttiğini kavraması için kalbini ve görmesi için gözlerini diriltmiş, sonra gözünün Önünde vücudunu şekillendirmiş, kemiklerine et, deri ve kıl giydirmiş, sora ruh üflemiş. Bütün bunları seyretmiştir.

Uzeyr oturmuş. Melek ona "Ne kadar kaldın?" demiş.

Kuşluk vakti günün başında uyumuş ve günün sonunda güneş batm adan uyanmış olduğu için "bir gün" demiş.

Melek, ona "Hayır, yüz yi! kaldın. Yiyecek ve içeceğine bak" demiş. Yiyecek kuru ekmeği, içecek de tabağa sıktığı üzüm suyunu kastetmiş. Bakmış bir de ne görsün, olduğu gibi

hiç değişmemiş. Bu da "değişmemiştir" sözüdür. Üzüm ve incir de tazeliğini yitirmemiştir.

İçinden sanki bunu onaylamamıştı. Onun için melek kendisine "Sana söylediğime inamm adın mı? Eşeğine bak" demiş. Eşeğe bakmış, kemiklerinin çürüyüp döküldüğünü görmüş. Melek eşeğin kemiklerine seslenmiş, kemikler cevap vermiş ve her taraftan toplanıp gelmiş, melek Uzeyr'in gözlerinin önünde kemikleri bir araya getirmiş, et ve sinir giydirmiş, sonra deri ve kıl giydirmiş, sonra ruh üflemiş, eşek kulaklarını dikerek ve anıarak kalkmış. Bu da "Eşeğine bak, seni insanlar için bir ibret yapacağız, kemiklere bak, onları nasıl birleştirir, sonra et giydiririz" sözüdür. Yani eşeğinin kemiklerine bak, eklemleri nasıl üstüste oturuyor ve eşek iskeleti oluyor, sonra ona nasıl et giydiriyoruz. Bunu görünce, Allah'ın ölüleri diriltmeye ve başka her şeye kadir olduğunu biliyorum, demiş.

Eşeğine binmiş ve kendi semtine gelmiş, ama halk onu tanımamış, o da hem halkı, hem de kendi evini tanımamış, tahminle gitmiş ve evine gelmiş, evinde yatalak ve kör yaşlı bir kadın görmüş, yüzyirmi yaşında olmuş, meğer onların cariyesi imiş, Uzeyr evden ayrıldığında cariyeye yirmi yaşında olup kendisini biliyormuş.

Uzeyr ona: Bu Uzeyr'in evi midir, demiş. Evet, demiş ve ağlamış. Şu kadar zamandır kimsenin Uzeyr'den söz ettiğini duym adım, insanlar onu unutmuşlar, demiş.

Uzeyr benim, demiş, kadın, sübhanAllah! Uzeyr'i yüz yıl önce yitirdik ve kendisinden hiçbir haber alam adık, demiş. Ben Uzeyr'im, Allah beni yüz yıl öldürdü, sonra diriltti, demiş.

Uzeyr, duası makbul olan bir adamdı.Hasta ve 'musibete uğrayanlar için dua ederdi. Allah'a dua et de gözlerimi açsın, seni göreyim, Uzeyir isen, seni tanırım, demiş

“Allah'a dua etmiş ve elini kadının gözlerine sürmüş, kadın gözlerini açmış, onun elinden tutmuş ve Allah'ın izni ile kalk, demiş, Allah ayaklarını canlandırmış ve kadın ayak bağından kurtulmuş gibi, sağlam olarak ayağa kalkmış. Ona bakmış ve "Uzeyr olduğuna tanıklık ederim" demiş.

Sohbet yerlerinde oturan israiloğulları mahallesine gitmiş, Uzeyr'in yüz onsekiz yaşında oğlu ve torunları da Orada otururlarmış. Onlara "işte sizin Uzeyr geldi" demiş. Ama onu yalanlamışlar.

Ben, sizin cariyeniz falanım, Uzeyr benim için Rabbine dua etti, gözlerim açıldı, ayaklarımdan bağ çözüldü, Allah'ın kendisini yüz yıl Öldürüp sonra dirilttiğini iddia etti, demiş.



İnsanlar ayağa kalkmışlar, ona gitmişler. Oğlu ona bakmış ve babamın omuzları arasında bir beni vardı, demiş, omuzlarını açmış, birde ne görsün Uzeyr kendisi!

O zaman İsrailoğulları şöyle demişler: Aramızda Uzeyr dışında Tevrat'ı ezbere bilen yoktu. Buhtunnasır Tevrat'ı yaktı ve yok etti, adamların ezberindekiler dışında Tevrat'tan bir şey kalmadı, onu bize yazdır, demişler.

Uzeyr'in babası Serûha, Buhtunnasır'ın işgali sırasında Tevrat'ı Uzeyr'den başka kimsenin bilmediği bir yere gömmüştü. Onları oraya götürmüş, kazmış ve Tevrat'ı çıkarmış. Yapraklar küflenmiş ve kitap çürümüştü.

Bir ağacın gölgesine oturmuş,İsrailoğulları da onun etrafında beklemiş, gökten iki şimşek inerek onun kamına girmiş, o da Tevrat'ı kendilerine yenilemiş.

Gökten iki şimşek geldiği, Tevrat'ı yenilediği ve İsrailoğullarının işlerini yürüttüğü için yahudiler kendisine "Uzeyr, Allah'ın oğludur" demişlerdir.

Tevrat'ı, Hızkil manastırında ov ada yenilemişti. Öldüğü köy de Saber Ab ad adı ile anılır."<sup>[72]</sup> Bu ayrıntılar için Taberi şöyle der: Kasabaya uğrayan adam öyküsünün ayrıntıları konusundaa Taberi'nin yerinde bir görüşü vardır.<sup>[73]</sup>

## **Bu Ayrıntılar İçin İsabetli Bir Eleştiri Yapmakta Ve Şöyle**

**Der:**

"Bu konuda söylenecek en doğru şey şudur: Yüce Allah, peygamberinin, altı üstüne gelmiş bir kasabayı görünce "Allah bunu nasıl diriltir?" diyen kişiden hayret etmesini istemiştir. Allah'ın o kasabayı yoktan var ettiğini ve buna gücünün yettiğini bildiği halde, yine de ikna olmayıp "öldükten sonra Allah bunu nasıl diriltir?" demiştir.

Bu sözü kimin söylediğini kesin olarak bilmiyoruz. Bu Uzeyr de olabilir, Urmiya da olabilir, adını bilmemiz de gerekmez. Çünkü amaç, insanlara bunu söyleyen kişinin adını öğretmek değildir. Amaç, çürümüş olan bedenleri yeniden diriltme ve öldükten sonra tekrar yaratma gücüne Allah'ın sahip olduğunu göstermektir .Kureyş'ten ve başka Araplardan olsun, Rasulullahın hicret ettiği yerde bulunan yahudilerden olsun, yalanlayan kişilere Allah'ın öldürüp dirilttiğini anlatmak ve Peygamberliği hakkındaki şüphelerini giderip özürlerini ortadan kaldıracak şeyleri Peygamberi Muhammed'e bildirmektir.

Yüce Allah'ın Kur'anda Peygamberine vahyettiği bu haberler, Muhammed'in ve kavminin bilmediği haberlerdir. Bunları ancak kitap sahibi olanlar (kitap ehli) biliyordu. Muhammed de onlardan olmayıp hem kendisi, hem halkı ümmi idi.<sup>[74]</sup>

Böylece Kitap Ehli biliyorlardı ki Muhammed bunu ancak Allah'ın bildirmesiyle bilebilir. Bunlardan amaç, onları söyleyen kişinin adını bildirmek olsaydı, özrü kaldırarak ve şüpheyi giderecek şekilde onu açıkça belirtirdi. Fakat amaç, bunu iddia etmeyi kınamak olduğu için Yüce Allah bunu kullarına açıklamıştır."<sup>[75]</sup>

#### **Seyyid Kutub'un Görüşü:**

Bu israiliyat haberler konusunda Seyyid Kutub'un sağlam ve güzel bir görüşü bulunmaktadır. Şöyle der:

"Kasabaya uğrayan kimdir? Altı üstüne gelmiş bu kasaba neresidir? Kur'an bununla ilgili bir açıklama yapmamıştır. Allah isteseydi, açıklardı, âyetten amaç, bunun açıklanmasına bağlı olsaydı, elbette Yüce Allah bunu açıklardı. Onun için biz Fi Zilal'de izlediğimiz metoda bağlı kalarak bu gölgelerin üzerinde duralım.

Manzara zihinde açık ve etkileyici bir şekilde canlanmaktadır. Ölüm, çürüme ve yok oluş manzarası! "Altı üstüne gelmiş" sözleriyle manzara canlanmaktadır. Her şeyi ile yere çökmüş! Kasabaya uğrayan adamın duygularıyla canlanmaktadır. "Ölmüş olan bu kasabayı Ailah nasıl diriltir?" sözleri bu duyguları canlandırır."<sup>[76]</sup>

### Öykü Hangi Bağlamda Anlatılmıştır?

Bir kasabaya uğrayan adamın öyküsü, hayat ve ölüm bağlamında anlatılmaktadır. Ondadan önce, tanrı olduğunu iddia edip Hz.İbrahim'le tartışan ve Hz.İbrahim'in delille susturduğu kralın öyküsü vardır. Onu, Hz.İbrahim'in ölümü ve dirilişi kanıtlamak için canlı bir örnek olarak kuşlara geçen Öyküsü izlemektedir. Hayat ve ölüm atmosferinde yaşamamız ve bağlamın genel atmosferini görmemiz için bunları anlatan üç âyeti verelim.

"Allah, kendisine hükümdarlık verdi diye İbrahim'le rabbi hakkında tartışanı görmedin mi? İbrahim: "Rabbim diriltir ve öldürür" demişti. Ben de diriltir ve öldürürüm, dedi. İbrahim, şüphesiz Allah güneşi doğudan getiriyor, sen de batıdan getirsene, dedi. Kafir apıştı kaldı. Allah zulmedenleri doğru yola erdirmez.

Yahut altı üstüne gelmiş bir kasabaya uğrayan kimseyi görmedin mi? AHah burayı ölümünden sonra acaba nasıl diriltecek? dedi. Bunun üzerine Allah onu yüz yıl ölü bıraktı. Sonra diriltti. Ne kadar kaldın? dedi. Bir gün veya bir günden az kaldım, dedi. Hayır, yüzyıl kaldın. Yiyeceğine, içeceğine bak, bozulmamış, eşeğine bak. Seni insanlar için bir ibret yapacağız, kemiklere bak, onları nasıl birleştirip sonra onlara

et giydireyoruz, dedi. Bu ona apaçık belli olunca, "Artık Allah'ın her şeye kadir olduğunu biliyorum" dedi.

Ibrahim:"Rabbim! Ölülerini nasıl dirilttiğini bana göster" dediğinde, inanmıyor musun? dedi.Evet, inanıyorum, ama kalbim iyice kansın demişti. Öyleyse dört çeşit kuş al, onları kendine alıştır, sonra onları parçalayıp her dağın üzerine bir parça koy,sonra onları çağır, koşarak sana gelirler. O halde Allah'ın güçlü ve hakim olduğunu bil, demişti."<sup>[77]</sup>

Seyyid Kutup, her üç âyetin konusu için şöyle der: "Üçü de genel olarak bir konuyu anlatmaktadır. O da hayat, ölüm ve diriliş gerçeğidir.

Böylece her üç âyet, bu cüzün başından itibaren önceki âyetlerin kararlaştırdığı kurallara eklenen ve direkt kürsü âyetinin belirttiği Yüce Allah'ın sıfatlarıyla bağlantılı olan islam anlayışının bir yönünü oluşturmaktadır. Hepsi de müslümanın aklında ve vicdanında bu varlığın gerçekleri hakkında doğru bir anlayış oluşturmak için Kur'anın gösterdiği uzun çabaların bir yönünü ortaya koymaktadır. "<sup>[78]</sup>

### **Öldükten Sonra Bunu Allah Nasıl Diriltir?**

Altı üstüne gelmiş o kasabayı adam görünce, hemen sordu: "Öldükten sonra bunu Allah, nasıl diriltir?"

Acaba bu soruyu, Allah'ın ölüleri ve öldükten sonra bu kasabayı diriltmesinden şüphelendiği için mi sormuştur? Acaba bu sorunun sebebi, Allah'ın rabbani gücünden şüphelenmesi midir?

Kimi tefsirciler, bunun için sorunun sorulduğunu söylemiş ve bunun Allah'ın gücü hakkında şüpheden kaynaklandığını belirtmiştir. Bilindiği gibi, Yüce Allah'ın sonsuz gücü hakkında şüphelenmek, küfürdür ve bundan şüphe eden kişi kafir olur.

Bu soruyu Uzeyr'in sorduğu ve onun da peygamber olduğunu söyledikleri halde, soran kişi Allah'ın gücünden nasıl şüphelenir ve de nasıl kafir olur?

Halbuki müfessirlerin büyük çoğunluğu soruyu soran kişinin, Allah'a onun sonsuz gücüne ve ölüleri dirilttiğine inanan bir kişi olduğunu söylemektedir. Seyyid Kutup şöyle der:

"Manzara zihinde açık ve etkileyici bir şekilde canlanmaktadır. Ölüm, çürüme ve yok oluş manzarası! Manzara "altı üstüne gelmiş" sözleriyle canlanmaktadır. Her şeyi ile yere çökmüş! Kasabaya uğrayan adamın duygularıyla canlanmaktadır. "Ölmüş olan bu kasabayı Allah nasıl diriltir?" sözleri bu duyguları canlandırır.

Bunu soran kişi, Allah'ın var olduğunu bilmektedir. Ama zihnindeki çürüme, altı üstüne gelme manzarası ve bunun

duygularında meydana getirdiği büyük etki ile öldükten sonra bunu Allah'ın nasıl dirilteceği konusunda hayretler içinde bırakmıştır. Bu da etkilemenin zihinde bırakabileceği en büyük etkidir. Kur'anda anlatım bu şekilde gölge ve etkilerini bırakır ve manzarayı şu anda gözlerin önünde canlı duruyormuş gibi canlandırır."<sup>[79]</sup>

Allah bunu ölümden sonra nasıl diriltir? Ölümlere nasıl hayat gelir? O halde, adamın sorması, Allah'ın ölümleri diriltme gücünden şüphelendiği için değildir, sadece önünde gördüğü manzara karşısında duyduğu hayretin bir ifadesidir. Ölü bir kasaba, her şeyi alt üst olmuş! Allah bunu nasıl diriltir?

adam, ölümden sonra Allah bunu nasıl diriltir? diye soruyor. Yoksa, ölümden sonra Allah bunu diriltir mi? demiyor.

Acaba anlamındaki "hel" ve nasıl anlamındaki "enna" sözcükleri soru için kullanılır. Ancak "hel" sözcüğü ile, kişinin bir işi yapma güç ve kudretinden şüphe edildiği zaman sorulur. Örneğin, şu kadar kaldırıbilir misin? sorması gibi. Fakat "Nasıl bu kadar kaldırırsın? denildiğinde, bu işin nasıl yapıldığı sorulur.

Adam, öldükten sonra kasabayı Allah'ın nasıl dirilteceğini öğrenmek istiyor. Bunu görmek veya müşahade etmek istiyor. Bu sorma, tıpkı şu âyette Hz.İbrahim'in sormasına benzer."

ibrahim: Rabbim, ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster, dediğinde, "İnanmıyor musun?" deyince de, evet, inanıyorum , ama kalbim iyice kansın, demişti..." işte bu, o kişinin sorması gibidir. Zaten ikisinin bağlamı aynıdır.<sup>[80]</sup>

### **Kasabaya Uğrayan Adamın Öyküsündeki Âyetler/Mucizeler:**

Kasabaya uğrayan adamın öyküsünü anlatırken Kur'an hayat, ölüm, diriliş, iyilik ve kötülük konularında birtakım rabbani âyetler/mucizeler sunmakt adır. Hepsi de Yüce Allah'ın evrenin kural ve yasalarına bağlı olmayan mutlak gücünü gösterir. Çünkü bu kural ve yasaları yaratan ve evrene egemen kılan Allah'ın kendisidir. Böyle olduğu için bunlar Allah'a egemen olmadığı gibi, onun irade ve dilemesine de sınır koyamaz. Bu mucizeleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Yüce Allah'ın bu adamı yüz yıl öldürdükten sonra diriltmesi."Allah onu yüz yıl ölü bıraktı, sonra diriltti".

Bu öldürme ve diriltme, "Allah bunu öldükten sonra nasıl diriltir? sorusuna cevap olmuştur. Yüce Allah ona gözleriyle gördüğü ve bizzat yaş adığı canlı bir öldürme ve diriltme örneğini göstermiş ve sorusunun cevabını bu şekilde vermiştir. Kendisini diriltten Allah, ölmüş bulunan kasabanın tümünü de diriltmeye gücü yeter.



"Yüce Allah kendisine öldürme ve diriltmenin nasıl yapıldığını anlatmamıştır. Çünkü duygu ve düşünceler kimi zaman Öyle derin ve öyle büyük oluyor ki onları delil getirme ve anlatma ile, hatta vicdana seslenen mantıkla tatmin etmek mümkün olmamaktadır. Aynı şekilde her gün insanın gördüğü ve yaş adığı mevcut durumla da tatmin olmamaktadır. Bunun cevabı ve tatmini, anlatımla değil, ancak kişinin bizzat yaş adığı, duygulan yatıştıran ve kalbi dolduran kişisel deneyimle olur."<sup>[81]</sup>

2- Eşeginin ölmesi ve kemiklerinin etten, kandan ve deriden soyutlanmış bir iskelet olarak kalması. Bunu Yüce Allah'ın "Eşegine bak, seni insanlara bir ibret yapmak içindir" sözünden anlıyoruz.

Yüce Allah o eşeği mucize olarak diriltmiş ve adam gözleriyle bu mucizeyi görmüştür. "Kemiklere bak, onları nasıl birleştiriyor, sonra onlara nasıl et giydiriyoruz" adam, eşeğin iskeletini görmüş, sonra mucize olarak kemikler üzerinde etlerin yavaş yavaş nasıl oluştuğunu ve kapl adığını, sonra etleri tamamlanınca eşeğin nasıl eski vücuduna kavuştuğunu görmüştür. Sonra Allah eşeğe ruh vermiş ve vücuduna yayılan ruhla eşek yeniden hayat kazanmıştır.

3- Yüz yıl boyunca yiyecek ve içecekleri bozulmamıştır. "Yiyeceğine ve içeceğine bak, t adı bozulmamıştır". Yiyece ve

içecekler tazeliğini ve yararını yararını korumuş, insanların kullanımına elverişli olarak kalmış, bozulmamış ve k flenmemiştir. Mucize, yüce Allah'ın bu iradesinde görülmektedir.

İnsanların anlayış ve beklentilerine göre, soran adamın hayatının uzun olması beklenirdi. Halbuki Yüce Allah aynı adamı ve eşeğini öldürmüştür.

Yine yiyecek ve içeceğin çabuk bozulması, kokuşması ve çürümesi beklenirdi. Halbuki Allah, bozulmasına ve kokuşmasına izin vermeden yüz yıl korumuştur.

Bu mucizeleri bizzat yaş adığını gören mümin adamın imanı ve kesin kabul , doğrulaması ve kanaati artmıştır. Nitekim Kur'anda bu öyküyü okuyup her defasında inceliklerini büyük bir istek, etkilenme ve infial içinde izlerken bizlerin de imanı, doğrulaması ve kesin teslimiyeti artmıştır.<sup>[82]</sup>

### **Adamın  l m ,  zel Bir  l md r:**

Kimileri bu adamın  ld r lmesi ve sonra diriltilmesinin, öldükten sonra insanlara ruhlarının ancak kiyametten sonra geleceğini belirten âyetlere aykırı olduğunu düşünebilir. Mesela şu âyetler, insanın ancak kiyametten sonra dirileceğini belirtmektedir:

"Onlardan birine ölüm gelince, Rabbim, beni geri getir, belki bıraktığım şeylerde iyi ameller işlerim, der. Hayır! bu söylediği sadece kendi sözüdür"<sup>[83]</sup>

"Çekişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek ılığı beklerler. O zaman artık ne vasiyet edebilirler, ne de ailelerine dönebilirler."<sup>[84]</sup>

buradabir çelişki görmüyoruz. Bu ve benzeri âyetler, insanın öldükten sonra dünya hayatına dönmediğini kararlaştırır. Çünkü bu dünya hayatını geride bırakmıştır, ruhu ona kabrinde döner, dünya hayatında amellerine göre kabrinde ya nimet veya azap içinde kıyamet gününe kadar kalır. Kıyamet günü Allah onu diğerleriyle beraber diriltir. Bütün bunlar, gerçek ölümle ölen, Dünyada ömrü tamamen sona eren ve önceden Allah'ın kendisine belirlediği süresi dolan insanlar içindir.

Ama Allah bir kişi veya topluluk için özel bir şekilde Ölümü takdir etmiş ve o ölümden sonra ömrünün geri kalan kısmını yaşamayı dilemişse, elbette bu ölüm, Allah'ın kendisine takdir ettiği ve bir daha hayata dönmenin mümkün olmadığı son ve gerçek Ölüm değildir. Onun için şehitler Yüce Allah'tan yolunda savaşmak ve tekrar öldürölüp şehit olmak için dirilmelerini istediklerinde, Allah isteklerini kabul

etmemiştir. Çünkü Allah,dünyaya bir daha dönmelerini kararlaştırmıştır.

Müslim, Abdullah İbn Mesud'tan naklederek Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Şehitlerin ruhları yeşil kuşların kursaklarında. Arşa asılı duran kandilleri vardır. Cennette dilediği gibi uçar, sonra o kandillere gelir konarlar. Allah onlara bir defa baktı ve "Bir isteğiniz var mı?"dedi. "Ne isteyelim ki?! cennette istediğimiz gibi dolaşıyoruz. Aynı şeyi üç defa sordu. Sormaya devam edileceğini görünce, "Ey rabbimiz, senin yolunda bir daha öldürülmek için ruhlarımızı cesetlerimize geri getirmeni istiyoruz, dediler. Bir ihtiyaçlarının olmadığını görünce, bırakıldılar"<sup>[85]</sup>

Yüce Allah'ın yüz yıl ölü bıraktığı, sonra dirilttiği bu adamın ölümü, gerçek ve son ölüm değil, özel bir ölümdür. Kendi şahsı, eşeği ve yiyeceği üzerinde kendisine canlı bir örnek göstermek ve başkalarına ibret yapmak için düzenlenen bir ölümdür. "Seni insanlara bir ibret yapmak için".

Yüce Allah onu diriltikten sonra geri kalan hayatını yaşamış ve Allah'ın kendisine biçtiği ömrü tamamlamış, sonra herkesin öldüğü gibi gerçek ölümle ölmüştür.

Kaldığı bu şekilde ölen ve geri kalan ömrünü tamamlamak için diriltelen ilk kişi de bu adam değildir. Kur'anı Kerim bu türden ölümle ölen üç gruptan söz etmektedir.

Birincisi: Hz.Musa zamanında Israiloğullarından bir topluluk, ondan Allahı kendilerine açıkça göstermesini isteyince, Allah onları öldürmüş, sonra diriltmiştir.Şöyle buyuruyor: "Ey Musa! Allahı açıkça görmedikçe sana inanmayacağız, demiştiniz de gözleriniz göre göre sizi yıldırım çarpmıştı. Ölümden sonra şükredersiniz diye sizi tekrar diriltmiştik?"<sup>[86]</sup>

İkincisi: Sayıları binlerce olup yurtlarından çıkanları da Allah öldürmüş, sonra diriltmiştir."Binlerce kişinin yurtlarından ölüm korkusuyla çıktıklarını görmedin mi? Allah onlara "Ölün" dedi, sonra onları diriltti."<sup>[87]</sup>

Üçüncüsü: Ashabı kehf. Allah onları üçyüz dokuz yıl ölü bıraktıktan sonra diriltmiştir. "Mağaralarında üçyüz dokuz yıl kaldılar"<sup>[88]</sup>

### **Kur'an'da Ölümden Sonra Dirilişin Delilleri:**

Kafirlerin en çok yadırgayıp kabul etmedikleri konuların başında kıyamet koptuktan sonra dirilme ve hesap verme gelmektedir. Çürüyüp toprak olduktan sonra vücutlarına tekrar ruhlarının nasıl geleceğini bir türlü kabullenemezler. Kur'an onların şüphelerini belirtmiş ve birçok âyette cevaplandırmıştır. Mesela şöyle buyuruyor:

"İnkar edenler, insanlara:"siz parça parça dağılıp yok olduktan sonra yeniden dirileceğinizi söyleyen bir adamı size

gösterelim mi? Allah'a karşı yalan mı uyduruyor, yoksa kendisinde delilik mi vardır?" .dediler. Hayır, ahirete inanmayanlar azapta ve derin bir sapıklık içmedirler."<sup>[89]</sup>

Kur'an, ölümden sonra dirilişin olduğunu çok sayıda delille kanıtlamaktadır. Hepsi de kesin ve tartışmasız delillerdir. Hayatın ve eşyanın gerçeklerinden çıkarılmıştır, insanlar onları görmekte, yaşamakta ve hakkında hiçbir şüphe taşımamaktadırlar. Bunların bazıları şunlardır:

1- Bu kadar büyük gökleri ve bu kadar geniş yer yüzünü yaratması. Gökleri yaratmaya güç yetiren Allah, bu küçük insanı da yaratmaya güç yetirir. Şöyle buyuruyor: "Gökleri ve yeri yaratan ve onları yaratmaktan yorulmayan Allah'ın ölüleri diriltmeye kadir olduğunu görmezler mi? Evet, Onun gücü her şeye yeter"<sup>[90]</sup>

2- Üzerine su inmeden önceki toprağın durumu. Su değmeden önce kuru ve verimsiz olan toprak, üzerine su geldikten sonra dirilir ve bitkileri bitirir, ölü olan toprağı diriltten Allah, ölüleri de kabirlerinden diriltmeye kadirdir, "âyetlerinden biri de, gördüğün kupkuru yer yüzüdür. Üzerine su indirdiğimiz zaman harekete geçer ve kabarır. Ona can veren Allah, şüphesiz ölüleri de diriltir. Şüphesiz O, her şeye kadirdir."<sup>[91]</sup>

3- İnsanın kendisi! Allah onu yoktan var etmiş, bir damla su aşamasından anne rahminde geçirdiği aşamalar ve yeryüzünde yaş adığı hayatın aşamalarına kadar geçirdiği evreler dirilişe bir delildir. Onu yaratan ve hayatının tüm aşamalarında koruyan Allah, şüphesiz kıyamet günü diriltmeye de kadirdir. Şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar! Öldükten sonra tekrar dirilmekten şüpheniz varsa, bilin ki ne olduğunuzu size açıklayalım: Biz sizi topraktan, sonra nutfeden, sonra pıhtılaşmış kandan, sonra da yapısı belli belirsiz bir çığnem etten yaratmışızdır. Dilediğimizi belli bir süreye kadar rahimlerde tutarız, sonra sizi çocuk olarak çıkartırız, böylece yetişip erginlik çağına varırsınız. Kiminiz öldürülür, kiminiz de ömrünün en kötü zamanına kadar ulaştırılır ki bilirken artık birşey bilmez olur.

Yer yüzünü görürsün ki kupkurudur. Fakat biz ona su indirdiğimiz zaman harekete geçer kabır ve her güzel bitkiden çift çift yetiştirir. Bunlar ancak Allah'ın gerçek olduğunu, ölüleri dirilttiğini, gücünün her şeye yettiğini, şüphe götürmeyen kıyamet saatinin geleceğini, Allah'ın kabirlerde olanı dirilteceğini gösterir. <sup>[92]</sup>

4- Yüce Allah'ın zıt ve çelişkili şeyleri yaratabilmesi. Allah, gece ve gündüzü, aydınlık ve karanlığı, ateşi ve suyu, yaş ve kuruyu, ölümü ve hayatı yaratmaya kadir olduğu gibi Ölümden

sonra insanı da canlandırıp diriltmeye kadirdir. Şöyle buyuruyor.

"insan, kendisini bir damla sudan yarattığımızı görmez mi ki hemen apaçık bir düşman kesilir ve kendi yaratılışını Unuturarak "Çürümüş kemikleri kim diriltecek?" deyip bize örnek getirmeye kalkar. De ki,onları ilk defa yaratan diriltecektir. O her türlü yaratmayı bilendir.Yaş ağaçtan size ateş çıkarandır. Ondan ateş yakarsınız. Gökleri ve yeri yaratan, kendilerinin benzerini yaratmaya kadir olmaz mı? Çünkü o, yaratan ve bilendir. Bir şeyin olmasını istediği zaman, ona sadece "ol" der, o da hemen olur." <sup>[93]</sup>

5- Herkes biliyor ki bir şeyi ikinci kez var etmek, ilk kez var etmekten daha kolaydır. Kur'an, herkesin kabul ettiği bu gerçeği, dirilişin olacağını kanıtlamak için kullanmak! adır. Allah, insanı ilk kez yaratmış ve yoktan var etmiştir. İkinci kez var etmeye ve yeniden diriltmeye de kadir. Çünkü tekrar varetmek, ilk defa var etmekten daha kolaydır. İnsan için durum böyledir.

Halbuki Allah için zorluk diye bir şey söz konusu değildir. Onun açısından her şey basittir. Çünkü o dilediğini yapar, yerde ve gölerde güç yetiremediği hiçbir şey yoktur, bir şeyin olmasını istediği zaman, ona sadece ol der ve o da derhal olur."İlk defa yaratan ve ölümden sonra tekrar diriltten



O'dur.Bu, onun için daha kolaydır. Göklerde ve yerde olanlar, yer ve gökler bunun en güzel öneğidir. O güçlüdür, hakimdir."<sup>[94]</sup>

6- Kur'an, günlük canlı bir olayı delil getirir. Bu olayı hepimiz her gün yaşıyoruz. O da uyuma ve uyanma olayıdır. Herkes gece gündüz çalışır, geceleyin uykusu gelir ve uyur.Uyurken ölü gibi olur, ruhu vücudundan çıkar. Uyandığında Allah ona ruhunu tekrar getirir ve utkusundan diriltir. Evet uyku, Ölümdür, uyanmak da diriliştir. Allah, her birimiz için bu olayı günlük olarak gerçekleştirdiğine göre, kıyamet günü ölüleri diriltmeye de kadirdir. Şöyle buyuruyor:

"Geceleyin sizi Öldüren, gündüzün yaptıklarınızı bilen, belirlenmiş hayat süreniz doluncaya kadar gündüzleri sizi tekrar kaldıran Odur. Sonra dönüşünüz on adır. İşlediklerinizi size bildirecektir."<sup>[95]</sup>

"Allah, öleceklerin ölümleri anında, ölmeyeceklerin de uykuları anında ruhlarını alır. Ölmelerine karar verdiği kimselerinkini tutar, diğerlerini bir süreye kadar salıverir. Şüphesiz bunda düşünen kimseler için dersler vardır."<sup>[96]</sup>

7- Kur'an, dirilişi kanıtlayan rabbani mucizeler göstermektedir. Mesela; "Binlerce kişinin ölüm korkusuyla memleketlerinden çıktıklarını görmedin mi? Allah onlara "Ölün" dedi.Sonra onları diriltti."<sup>[97]</sup>

Hızlı İbrahim olayını da şöyle anlatır: "Öyleyse dört çeşit kuş al, onları kendine alıştır, sonra onları parçalayıp her dağın üzerine bir parça koy, sonra onları çağır, koşarak

sana gelirler. O halde Allah'ın güçlü ve hakim olduğunu ki." [98]

Bir kasabaya uğrayan mümin adamın olayı. "Allah bunu ölümünden sonra nasıl diriltir? dedi. Allah onu yüz yıl ölü bıraktı, sonra diriltti" [99]

Ashabı kehf olayı da böyledir. Allah onları üçyüz dokuz yıl öldürdü, sonra diriltti. "Sonra, iki taraftan hangisinin ne kadar kaldıklarını daha iyi hesapladığını gömek için onları dirilttik" [100]

### **Hangi Kemiklere Bakacaktır?**

Yüce Allah o adama emrederek "Kemiklere bak, onları nasıl birleştiriyoruz, sonra et giydiriyoruz" buyurmuştur.

Tefsirciler, adamın hangi kemiklere bakacağı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Acaba bakacağı kemikler kendi kemikleri mi, yoksa eşeğinin kemikleri mi?

Kimileri kendi kemiklerine bakacağını söylemektedir. Yüce Allah'ın onu aşamalı olarak dirilttiği, ruhun önce kalbine, sonra gözlerine geldiğini söylerler. Kemik iskeletinden ibaret ve etten soyut iken gözleriyle kendi kemiklerine bakmış, sonra yine yavaş yavaş kemiklerine et giydirildiğini görmüştür.

Bu görüş doğru değildir. Çünkü adamın başından birtakım işlerin geçtiğini var saymaktadır. Halbuki bunlar israiliyattan kaynaklanmış olup sahih hiçbir hadise dayanmamaktadır.

Araştırmacı tefsirciler ise, eşeğinin kemiklerine baktığını söylerler. Ölülerini diriltme gücüne sahip olduğunu gösteren Allah'ın mucizelerini görmesi için ona etrafındaki şeylere ve onlardan biri olarak eşeğinin kemiklerine bakmasını söylemiştir.

Seyyid Kutup şöyle der:" Hangi kemikler? Kendi kemikleri mi? Kimi tefsircilerin söylediği gibi, durum böyle olup kemiklerinin eti soyulmuş olsaydı, dirildiğinde ve bilinci yerine geldiğinde ilk önce onlara bakar ve "Bir gün yahut günün bir kısmı kaldım" cevabını vermezdi.

Onun için eşeğinin kemiklerine baktığını söyleyen görüşü tercih ediyoruz. Zaten mucize olan da, bu kemiklerin birbirine eklenmesi, et giydirilmesi ve vücudu çürümemiş, yiyeceği bozulmamış ve içeceği kokuşmamış olan bu adamın gözünün önünde onlara can verilmesidir. Hepsi aynı ortamda ve aynı hava ve çevre şartları altında bulunan bu şeylerin sonuçlarının farklı olması, hiçbir şey karşısında aciz olmayan ve kayıtsız şartsız tasarruf eden ilahi gücü gösteren başka bir mucizedir,

adam bunlara bakarak Yüce Allah'ın ölüyü nasıl dirilttiğini anlayacaktır"[\[101\]](#)

Biraz da "Kemiklere bak, onları nasıl birleştirip sonra et giydiriyoruz" âyetinde geçen "nasıl" anlamındaki "Keyfe" kelimesi üzerinde duralım, adam bu işin nasıl yapılacağı, kemiklerin nasıl kaldırılacağı, nasıl dizileceği ve tam bir iskelet olması için nasıl uyumlu bir şekilde birbirine ekleneceği, sonra nasıl et giydirileceğini görmeye çağrılmaktadır.

Bu dikkatli bakma ve nasılhğı kavrama çağrısı, bizi kuşatan olayların ve gerçeklerin nasılhğını bilmenin, onları derinden gözlemleyip bilimsel ve maddi yönden analiz etmenin önemini öğretmektedir. Herhalde maddi olayların nasılhğını kavramaya çağırın Kur'anın çok sayıdaki bu yönlendirmeleri, müslüman bilginlerin pozitif bilimlerin nasılhğını anlamaya yönelmelerinde, ayrıntılarına varıncaya kadar kavramaya çalışmalarında, bilimlerin uygulamalı yönlerini teorik soyut yöne tercih etmelerinde, bilimler için deneysel pozitif araştırma metodunu kurmalarında ve bu alanda büyük adımlar atmalarında en büyük etken olmuştur. Şüphesiz bunlar, müslümanların bilimsel deneyci metodunu alan ve onu bilimsel çağdaş batı kalkınmasının temeli yapan batı dünyası üzerinde doğmak üzere müslümanlarda bilimsel ilerleme güneşinin batmasından önce gerçekleşmiştir.

Kur'an, bizi bilimin uygulamalı deneysel yönüne teşvik etmekte, uzayda ve evrenin başka yerlerinde olan olayların nasıllığını kavramaya çağırmaktadır.Şöyle buyuruyor: "Onlar, üstlerindeki göğü nasıl yapmışız, nasıl süslemişiz bir bakmazlar mı? Onda hiçbir çatlak da yoktur"<sup>[102]</sup> "Bu insanlar, devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiğine, yerin nasıl yayıldığına bakmazlar mı?"<sup>[103]</sup>

#### **Araştırmadan Sonra Öğrenmek:**

Adam, gözleriyle Allah'ın mucizelerini gördükten ve yüzyıl ölü bıraktıktan sonra Allah'ın kendisini dirilttiğini anlayıp gerçeği kavrayınca, "Allah'ın her şeye gücünün yettiğini biliyorum" demiştir. Bize vermek istediği şeyleri kavramak için bu cümlenin üzerinde biraz duralım.

adam, Yüce Allah'ın mutlak gücüne inanmakta ve ondan şüphe etmemektedir. "Allah bunu ölümünden sonra nasıl diriltir" derken, zaten Allah'ın gücünden şüphe etmemiş, sadece uygulamalı olarak bu dirilişin nasıl yapıldığını görmek istemiştir. Deney kendi üzerinde gerçekleşmiş ve bu işin nasıl olduğunu görmüştür.

Ancak bu deneyimi yaşadıktan ve gözleriyle olayı gördükten sonra imanı artmış ve Önceki durumu değiştirmiştir. Bu canlı örnek, kendisinde kesin ve şüphe taşımayan bilgi

meydana getirmiştir. Bu etkiyi kendisi "Bu ona apaçık belli olunca, artık Allah'ın her şeye kadir olduğuna inanmış bulunuyorum, dedi" sözleriyle belirtmiştir. Bu deneyden kesin bilgiye sahip olmuştur. Bunlar imanı güçlendiren ve artıran şeylerdir. Herhalde bu olay, bizi, soyut gerçekleri yerleştirmede, onları oturtup kabullenmede somut ve deneysel pratik delilin ne kadar etkin olduğunu görmeye teşvik etmektedir, insanlar bunu görüyorlar. Örneğin, doktor laboratuvara ve uygulama yerine gidip bizzat kendisi deney yapmadıkça ve bilgilerini uygulayıp kendi gözleriyle bunları görmedikçe tıp bilgileri soyut zihinsel olarak kalır. Aynı şey mühendis, sürücü, öğretmen ve başkaları için de geçerlidir.

Bu adamın öyküsünden sonra gelen ve Hz. İbrahim'in kuşlarla olan Öyküsünü anlatan olayda da bilimsel deneyin önemine ve bunun bilme, inanma ve kesin bilgi sahibi olma adaki etkisine işaret vardır. "Öyleyse, dört çeşit kuş al, onları kendine alıştır, sonra onları parçalayıp her dağın üzerine birer parça koy, sonra onları çağır, koşarak sana gelirler. O halde Allah'ın güçlü ve hakim olduğunu bil."

Mümin adam, mucizeleri gördükten sonra "Allah'ın her şeye kadir olduğunu biliyorum" demiştir. Hz. İbrahim'e de yaşadığı deneyimden sonra "O halde, Allah'ın güçlü ve hakim olduğunu bil"meyi emretmektedir.

Kur'anın verdiği bu örnekler sanki soyut zihinsel teorileri doğrulayıp yerleştiren bilimsel deney ve örneklere yönelmeye, onları dinin gerçeklerini ve meselelerini ortaya koyarken kullanmaya bizleri çağırmaktadır.<sup>[104]</sup>

### **Seyyid Kutup, Materyalist Düşünceyi Tartışıyor:**

Seyyid Kutup, kasabaya uğrayan adamın öyküsünü ve bu öykünün belirttiği Yüce Allah'ın öldürme ve diriltme gücünü gösteren rabbani mucizeleri, materyalist düşünceleri eleştirmek için yerinde bir fırsat bilmiştir. Allah'ın varlığını inkar eden, onun ölümden sonra diriltme gücünü kabul etmeyen materyalistlerin düşüncelerini eleştirerek şöyle der:

"Mucize olay nasıl meydana gelmiştir? Elbette mucize her olayın meydana geldiği gibi! Allah'ın istediği ve onun tarafından meydana getirildiği şekilde pek çoğumuzun nasıl meydana geldiğini unuttuğumuz birinci hayat mucizesi meydana geldiği gibi!

İşte Biyoloji bilginlerinin en büyüğü Darwin! Teorisinde derece derece geriye giderek ilk hücreyi bulmak için aşama aşama derinleşmektedir. Sonra Orada durmaktadır.

Bu ilk hücrede hayatın kaynağını bilmemektedir. Ne varki insan düşüncesinin kabul etmesi gereken gerçeği kabul etmemekte ve bozulmamış doğal mantığın ısrarla istediği şeyi

bir türlü itirafa yanaşmamaktadır. O da, bu ilk hücreye hayatı veren bir şeyin kaçınılmazlığı gerçeğidir.

Bu gerçeği kabul etmek istemeyişi, bilimsel sebeplerden değil, kilise ile olan tarihi müc adelesinden dolayıdır. Hayat olaylarını bir yaratıcının varlığı ile açıklamak, salt mekanik olan bir yapının içine tabiatüstü bir faktörü sokmak demek olur"der.

Hangi mekanik yapı? Şüphesiz mekanik, gözlerin ve basiretlerin önünde duran bu sırrın kaynağını araştırmayı zorunlu kılan bu olayda en uzak olan şeydir.

Darwin'in kendisi, ilk hücrenin arkasındaki gerçeği itiraf etmeye insan anlayışını ister istemez mecbur eden bozulmamış mantığın baskısı karşısında ürkmekte ve her şeyi ilk sebebe bağlamaktadır. Ama bu ilk sebebin ne olduğunu söylememektedir. Acaba hayatı ilk defa vareden ve çok tartışma götüren teorisine göre bu ilk hücreye yolunda ilerleme gücünü veren ilk sebep nedir? Darwin kendisi, hücrenin başka herhangi bir yolda değil, bu yolda adım adım ilerlediğini var saymaktadır. Fakat ilk sebebin ne olduğunu itiraf etmemesi, kaçak güreşmek, hile yapmak ve gerçeği gizlemekten başka bir şey değildir.

Bir daha kasaba mucizesine dönelim. Acaba aynı yerde ve aynı şartlar altında bulunan şeylerden biri neden bozulup çürüyor, diğeri neden bozulup çürümüyor? Hayatı ilk defa



yaratma veya aynı şekilde geri getirme mucizesi de aynı şartlar altında buiunan eşyadaki bu farklı sonucu açıklamamaktadır.

Bu olayı açıklayan tek şey, Yüce Allah'ın sınırsız iradesidir. Muhalefet etmenin veya dışında kalmanın mümkün olmadığını sandığımız bağlayıcı ve kaçınılmaz genel yasanın üstünde oluşturmaktadır.

Mutlak irade konusunda bu bile, yanılgı olarak bize yeter. Bu yanılgının kaynağı şudur: Biz akli veya bilimsel kabullerimizi Yüce Allah'a kabul ettirmeye çalışıyoruz. Bu da birçok yanlış barındıran bir yanıştır. Şöyleki:

**a-** Bizler kim oluyoruz ki sınırlı olan kavrayışımızla belirlediğimiz sınırlı araçlarla yapılan deneylerden ve bu deneyleri yorumlamamızdan kaynaklanan sınırlı bir yasa ile Yüce Allah'ın mutlak gücünü yargılamaya kalkışıyoruz?

**b-** Bu yasanın, evrenin kavrayışımız yasalarından biri olduğunu varsayalım. Acaba bunun genel, nihai ve mutlak bir yasa olduğunu, bunun ötesinde bir yasanın buiunm adığını kim söyledi bize?

**c-** Bunun mutlak ve nihai bir yasa olduğunu varsayalım. Hemen belirtelim ki mutlak irade o yasayı yapar, ama

onunla bağımlı ve sınırlı değildir. Aksine her zaman mutlak/sınırsız iradedir."<sup>[105]</sup>

### III- ÂDEMİN İKİ OĞLUNUN ÖYKÜSÜ

#### Kuranda Âdem'in İki Oğlunun Öyküsü:

"Onlara, Âdem'in iki oğlunun öyküsünü gerçek/doğru olarak anlat: İkisi birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. Kabul edilmeyen, "and olsun seni öldürecekim" deyince, kardeşi, "Allah ancak sakınanların kurbanını kabul eder" demişti. "Beni öldürmek için elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için sana elimi uzatmam, çünkü ben âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım. Ben hem benim, hem de kendi günahını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim, zulmedenlerin cezası budur".

Bunun üzerine, kardeşini öldürmeyi uygun gördü ve onu öldürerek zarara uğrayanlardan oldu. Allah, kardeşinin ölüsünü nasıl gömeceğini göstermek üzere ona yeri eşeleyen bir karga gönderdi. "Bana yazıklar olsun! Kardeşimin ölüsünü örtmek için bu karga kadar bile olam adım " dedi ve ettiğine yananlardan oldu.

Bunun için israil oğullarına şöyle yazdık: Kim bir kimseyi bir kimseye veya yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olm adan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur, kim de onu diriltirse, {ölümden kurtarırsa) bütün insanları diriltmiş gibi olur. And olsun ki, onlara belgelerle peygamberlerimiz geldi,

sonra buna rağmen onların çoğu yeryüzünde taşkınlık ettiler"[\[106\]](#)

#### **Adem'in Oğlunu Şeytanın Baştan Çıkarması:**

Şeytan, Âdem'e secde etmeyi red ettikten sonra onun çocuklarını saptırmaya Allah'ın huzurunda söz vermiş ve şöyle demişti: "beni azdırdığın için, and olsun ki senin doğru yolun üzerinde olanlara karşı duracağım, sonra önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından onlara sokulacağım. Çoğunu sana şükreder bulmıyacaksın, dedi"[\[107\]](#)

Yüce Allah, Âdem'i ve şeytanı yer yüzüne indirdi. Şeytanın ona ve soyundan gelenlere düşmanlığını bildirdi ve bu düşmanlık konusunda uyararak şöyle dedi: "Ey Âdem oğulları! Şeytan ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak ananızı babanızı cennetten çıkardığı gibi sizi de şaşırtmasın. Sizin onları görmediğiniz yerlerden o ve taraftarları sizi görürler. Biz şeytanları inanmayanlara dost kılarız."[\[108\]](#)

Yüce Allah, şeytanı düşman bilmemizi, onun dürtü ve kışkırtmalarından sakınmamızı emrederek şöyle dedi: "Şüphesiz şeytan sizin düşmanınızdır. Onu düşman olarak bilin, taraftarlarını ancak cehennemlikler olması için çağırır"[\[109\]](#)

Âdem peygamberdi. Allahı tanıtmayı ve şeytandan sakındırması için Allah onu çocuklarına peygamber

göndermişti. Ebu Zer Ğıfari ile Hz.Peygamber arasında geçen şu konuşma, Âdem'in peygamber olduğunun delilidir.

“Ey Allah'ın rasulü! kaç peygamber gelmiştir?

“Yüzyirmi dört bin.

“Ey Allah'ın rasulü! bunların kaç rasuldür?

“Üçyüz onüç kişi, büyük bir topluluk.

“Ey Allah'ın rasulü! bunların ilki kimdi?

“Âdem.

“Ey Allah'ın rasulü! miydi? Âdem gönderilmiş bir peygamber

“Evet, Aliah onu eliyle yaratmış ve ruh üf lemistir.”<sup>[110]</sup>

Şeytan, Âdem ve çocuklarm karşı şeytanca görevini yapmış, onlara telkinlerde bulunmuş, kötü ve yasak şeyleri kendilerine süslü göstermiştir. Çocuklarından birine musallat olmuş, onu baştan çıkarmayı başarmış, safına çekmiş ve kardeşini öldürme cinayetini işleterek kötülük yaptırmıştır.<sup>[111]</sup>

### **İsrailiyat Haberler Öyküyü Nasıl Anlatıyor?**

Kimi tefsirçi,tarihçi ve rivâyetçiler Âdem'in iki oğlunun öyküsü ile ilgili rivayet ve haberler anlatmış, israiliyat ve mitolojiden aldıkları bilgilerle bazı olayların ayrıntılarını vermişlerdir, buradadikkaîleri çekme amacı dışında rivayet edilip anlatılmamasını tavsiye ederek onlardan sakındırmak

için israiliyat olan bu haberlerden önemli olanlarını vereceğiz. Şöyle anlatırlar:

Allah, Adem'i ve eşini yer yüzüne indirince, çocukları oluyordu. Her doğumda Havva kız ve erkek ikiz doğuruyordu.Yirmisi erkek ve yirmisi kız olmak üzere kırk çocukları doğmuştu.

Allah, Adem'e evlilikte aralarını ayırmasını emretmişti. O da bu karında doğan erkek çocuğu, başka karında doğan kız çocuğu ile ve başka karında doğan kız çocuğu şu karında doğan erkek çocuğu ile evlendiriyordu.

Yer yüzüne indikten yüz sene sonra bir karında bir erkek ve bir kız çocuğu doğdu. Erkek olanına Kabil, kız olanına da İklîma adını verdi, iki yıl sonra da bir kız ve bir erkek çocuğu doğdu. Erkek olanına Hâbil, kız olanına da Lebûda adını verdi.

Adem, Kabil'in Lebuda ile ve Hâbil'in İklîma ile evlenmesini emretti.Fakat Kabil, Lebuda'dan daha güzel olduğu için kız kardeşi olan İklîma ile evleneceğini söyledi. Anlaşmazlığı çözmek için Adem, Hâbil ve Kabil'e "İkiniz birer adak sunun, hanginizin adayı kabul edilirse, o iklimle evlensin" dedi.

Kabil, ekinleri olan bir çiftçi idi. Hâbil ise, sürüsü olan bir çobandı. Hâbil, sürüsünden en güzel ve semiz olan bir koç ayırdı. Kabil ise, bir demet başak ayırdı. Ama içlerinden büyük

gördüğü bir başağın kabuklarını soyarak yedi. Ateş indi ve Hâbil'in adağını yedi. Kabil'in adağını ise bıraktı. Hâbil'in koçu ismail için kurban olarak gönderilinceye kadar cennette yaşadı.

Kabil, adağını Allah'ın kabul etmediğini görünce kızdı, kardeşini kıskandı ve kin besledi. Kendisine "Seni mutlaka öldüreceğim" dedi. Kardeşi ona niçin? deyince, çünkü Allah adağını kabul ettiği halde benim adağımı kabul etmedi, böylece benim güzel kız kardeşimle sen evleneceksin, ben ise senin çirkin kız kardeşinle evleneceğim, öyle mi! dedi.

Kardeşi Hâbil ona şöyle dedi: Allah, sadece takva sahibi olan kişilerden kabul eder. Beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam. Ben Alemlerin rabbi Allah'tan korkarım. Hâbil, Kabil'den daha güçlü ve kuvvetli olmasına rağmen Allah korkusu kardeşine zarar vermekten kendisini alıkoydu.

Kabil, Hâbil'i öldürmek üzere geldi. Hâbil ondan saklanıp dağların başına kaçtı. Bir gün uyurken Kabil geldi ve öldürmek için büyük bir taş kaldırdı. Nasıl öldüreceğini bilemedi. Şeytan ona göründü, önüne bir kuş koydu, kuşun başını taşın üzerine koyarak başka bir taşla ezdi. Kabil de kardeşine aynı şekilde yaptı ve başını taşla ezerek öldürdü.

Hâbil öldürüldüğünde yirmi yaşında idi. Şam'da Kasyun dağının başında öldürülmüştü. Hâbil öldürülünce yer yüzü ve üzerindeki her şey yedi gün sallandı, ağaçlar diken çıkardı, yiyecekler değişti, meyveler ekşidi, su acı oldu ve toprak çoraklaştı<sup>[112]</sup>.

Adem, Mekke'de bulunuyordu. Olanları . Durumu öğrenmek için Hindistan'a gittiğinde, Kabil'in Hâbil'i öldürdüğünü öğrendi.

Kabil, kardeşinin cesedini ne yapacağını bilemedi. Allah ona, ey Kabil, kardeşin Hâbil nerede? diye seslendi. Bilmiyorum, onun bekçisi değilim, dedi. Allah ona

"Kardeşinin kanı bana yerden sesleniyor, kardeşini niçin öldürdün?" dedi. "ben öldürmüşsem, kanı nerededir?" dedi. Toprak Hâbil'in kanını çekmişti. O günden sonra Allah toprağın bir daha kan içmesini haram etti.

Kabii, kardeşinin cesedini ne yapacağını bilemedi. Bir yıl boyunca sırtında taşıdı. Ceset koktu. Kuşlar ve yitıcılar yemek için nerede atacağını bekliyordu.

Allah ona iki karga gönderdi. Kargalar çarpıştı ve biri diğerini öldürdü. Öldüren karga gaga ve ayaklarıyla yerde bir çukur eşeledi ve öldürülen karganın cesedini içine koyarak gömdü. Kabil seyrediyordu. O da kalkıp kardeşi için bir çukur açtı ve cesedini içine gömdü.

Adem, oğlu Hâbil'in öldürüldüğünü öğrenince ona Arapça şiir halinde şu ağıtı yazdı:

Yer yüzü ve üzerindikiler değişti-Artık yeryüzü çirkin ve üzgündür.

Tadı ve rengi olan her şey değişti-Aydın yüzün aydınlığı kalmadı.

Kabil, Hâbile ölümü tattırdı-Ne büyük acı! İyi olan gitti. Havva da ona şöyle mukabelede bulundu:

Şikâyet etmeyi bırak, ikisi de - para ile önlenemeyen bir ölümle helak oldu.

Kişi kabre gömüldükten sonra- ağlayanlara ağlamak bir yarar vermez.

Sen kendine ağla ve hevesi bırak-kesilenden sonra ebedi kalacak değilsin.

İkisinin acısına sevinen İblis onlara şöyle cevap verdi: memleketten ve insanlarından kaç-cennetlerde geniş yer sana dar geldi.

Eşinle beraber cennette bolluk içinde idin-kalbin de dünyanın eziyetinden rahattı.

Komplo ve hilelerim devam edecek-sen de büyük bir ücreti kaçırdın.



Adem, Hâbil'in öldürülmesinden sonra yüz yıl matem tutarak gülmedi.Melek kendisine gelerek Allah'ın selamını söyledi ve bir çocuk müjdeledi. Âdem güldü.

Kabil'e ise, gitmesi söylendi. O da korku içinde kovulmuş olarak çekip gitti. Kız kardeşi İklîma'yı alarak Yemen'e gitti. Şeytan ona geldi ve "kardeşinin adağını ateş yedi, çünkü kardeşin ateşe tapıyor ve hizmet ediyordu" dedi. Kabil bir ateş evi yaptı ve ateşe taptı.

Kabil'in kör bir oğlu ve bir torunu vardı. Oğlan babasına "Bu baban Kabildir" dedi. O da elindeki şeyi kendisine vurdu ve öldürdü. Onun da sonucu böyle oldu.

Allah, Kabilin el ve ayaklarını bağl adı.Döndüğü yöne dönmesi ve sıcaklığını çekmesi için güneşe döndürdü. Kiyamet gününe kadar üzerinde yazın ateşten ve kışın buzdan bir tabaka oldu."[\[113\]](#)

#### **Bu Haberlerin Tümü Uydunu Adır ve Kabul Edilemez:**

Hiçbir kimse bu israiliyat haberleri beğendiğimiz, doğru bulduğumuz ve inandığımız için, onlarla Allah'ın kitabını tefsir etmeye razı olduğumuz için verdiğimiz sanmasın, sadece kendisinden sakındırmak, onlara

dikkatleri çekmek ve terkedilmesi gerektiğini belirtmek için naklettik. Onları "Kötülüğü, kötülük işlemek için değil,ondan sakınmak için öğrendim" dedikleri gibi, bunları

sadece kendisinden korunmak için belirttik. Tıpkı insanların dikkatlerini çekerek uydurma hadisleri rivayet eden ve insanların kendisine aldanmasını önlemeye çalışan hadis ravileri gibi, bu israiliyat haberleri verdik. '

Bu rivayetleri okuyan veya dinleyen hiçbir kimsenin onlara aldanmasını istemiyoruz. Aynı şekilde, öncekilerin öykülerinde Kur'an ve sahih sünnetin izlediği metoda uyarak, kendisinden sakındırmak ve kötülüklerine karşı insanları uyarmak amacı dışında bu rivayetleri kitaplarında veya yazılarında hiçbir kimsenin kullanmasını da caiz görmüyoruz. Bu israiliyat haberleri red eden Reşid Rıza'nın sözlerine katılıyoruz:

"Bu öykü ile ilgili tuhaf bilgiler vermişlerdir. Bu tür bilgiler, ancak Allah'ın bildirmesiye bilinebilir. Halbuki Allah bunları bildirmediği gibi, hiçbir peygamberden de rivayet edilmiş değildirler. Adem'in Hâbil'e Arapça bir şiirle ağıt yaktığı rivayeti de bunlardandır.

Doğru olmayan ve yararı bulunmayan bu rivayetleri kabul etmiyoruz. Yüce Allah'ın bu konuda doğru ve gerçek olarak anlattıkları, onun dışında kalan ve insanların anlattıkları bu tür şeylerin uydurma oluşunu söyler"[\[114\]](#)

Bu israiliyat haberleri red eden Üstad Seyyid Kutub'un görüşüne de katılıyoruz:

"Kur'an, öykünün yerini, zamanını, kahramanlarının adını vermemektedir. Kimi rivayetlerde Kabil ve Hâbil anlatılması, öyküde ikisinin Adem'in çocukları olması, aralarında geçen olayın ayrıntılarının ve iki kız kardeşleri yüzünden çatıştıklarının belirtilmesine rağmen, biz öyküyü,

Kur'anda anlatıldığı kadarıyla bırakmayı tercih ediyoruz. Çünkü bu konudaki bütün rivayetler, kitap ehlinde alındığı şüphesini taşımaktadır. Öykü Tivratta anlatılmakta, rivayetlerde anlatıldığı gibi yeri, zamanı ve kahramanlarının adları orada belirtilmektedir."<sup>[115]</sup>

#### **Hâbil ve Kabil, Adem'in İki Oğludur.**

Kimi tefsirciler, Hâbil ve Kabil'in Adem'in kenen çocukları değil, onun soyundan gelen başkaların çocukları ve İsrailoğullarından olduğunu söylemektedir. Delil olarak da Yüce Allah'ın öykünün sonunda buyurduğu "Bu sebepten İsrailoğullarına yazdık"sözünü gösterirler ve Hâbil ile Kabil, Ademin kendi çocukları olsaydı, birinin diğerini öldürmesi İsrailoğullarına kisasın yazılmasına sebep olmazdı, derler.

Kimi bilginler de Adem'in iki oğlunun öyküsünü, yer yüzünde meydana gelmemiş, kurgulama ve senaryo bir olay olarak görmekte, insanlarda iyilik ve kötülük huyunu belirtmek için Kur'anın iyi ve kötü iki insan tipi canlandırdığını söylemektedirler.

Faat alimlerin geneli öykünün yaşanmış bir gerçek olduğunu ve insanlar dünyasında gerçekten meydana geldiğini kabul etmektedir. Hâbi! ve Kabil'in Âdem'in bizzat kendi çocukları olduğu, onun zamanında yaş adıkları ve öykülerinin onun zamanında meydana geldiğini söylerler.

Şüphesiz Kur'an öykülerinde aslanan, gerçeklik boyutunun olması, öykülerde anlatılan kişilerin gerçek kişiler olması ve olayların da tarihin herhangi bir m.eyana gelmiş gerçek olaylar olmasıdır.

Şüphe yokki Âdem'in iki oğlu, Israiloğullarından değildir. Çünkü Âdem ile Israiloğulları arasında uzun zaman vardır. İsrailoğullarından olsalardı, öldüren kişi, öldürdüğü kardeşini nasıl gömeceğini bilir ve karganın kendisine yo! göstermesine ihtiyaç duymazdı. Çünkü israiloğullarından ölünün gömüleceğini bilmeyen hiçbir kimse yoktur. Öldüren kişinin ölüyü gömmede kargayı örnek alması ve ondan öğrenmesi, olayın yer yüzünde İnsanlığın çocukluk zamanında meydana geldiğini gösterir. Aynı zamanda, yer yüzünde kasten insan öldürmenin de ilk örneği olduğu anlaşılmaktadır. En iyi Allah bilir.

Kabil ve Hâbil'in Âdem'in iki oğlu olduğunu Kur'anın "Onlara Âdemin iki oğlunun haberini anlaf'buyruğu göstermektedir. "Oğlu" keiimesi, kişinin kendi çocuğu için

kullanıldığı gibi,mecaz olarak soyundan gelenler için de kullanılır. Kur'anı anlam ada temel kural, kelimeyi gerçek sözlük anlamında anlamaktır. Gerçek anlamda anlamaya açık bir engel olmadıkça, gerçek anlamı bırakıp mecaza gitmek doğru değildir, buradada gerçek anlamda anlamaya engel hiçbir şey yoktur.

Kabil ve Hâbil'in Âdem'in kendi çocukları olduğunu sahih hadis de belirtmektedir. Buhari ve Müslim, Abdullah İbn Mesud'dan Rasulullahm şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: "Ne zaman haksız yere bir kişi öldürülürse, Âdem'in öldüren oğluna da o günah kadar günah yazılır,. Çünkü İlk öldürmeyi kendisi yapmıştır"<sup>[116]</sup>

hadis, " Âdem'in ilk oğlu" sözcüğü ile çocuğun bizzat Âdem'in çocuğu olduğunu belirtmektedir. Çünkü bu ilk, tarih ve zaman bakımından ilktir.

Aynı şekilde hadis, o zamandan kıyamet saatine kadar haksız oiarak ölümlen kişilerin günahının bir benzerini ilk defa öldüren kişiye yüklemektedir.

İnsanlık tarihinde haksız yere öldürülen nice insanların olduğunu düşünün! Kıyamet saatine kadar da insanlardan nice kişilerin haksız yere öldürüleceğini düşünün! Böylece Âdem'in öldüren ilk oğlunun yükleneceği günahın büyüklüğünü düşünün! hadis, haksız yere öldüren kişinin kazanacağı

günahın bir benzerini de Âdem'in öldüren ilk oğluna yüklemektedir. Çünkü öldürme geleneğini ilk başlatan odur<sup>[117]</sup>.

Bu ilk olma, tarih ve zaman bakımından ilktir. İlk defa öldüren ve öldürme çağırını ilk defa açan kişi odur. Bununla kan dökme kapısını açmış ve cinayetine haksız zalimlerin ortak olmasının yoîunu açmıştır.

Bu konuda Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "İslamda kim güzel bir çağır açarsa, onun sevabını ve o çağırdan gidenlerin sevabı kadar sevap alır. Onların sevaplarından hiçbir şey de eksilmez. Kim de islamda kötü bir çağır açarsa, onun günahını ve o çağırdan gidenlerin günahı kadar günahı yüklenir. Onların günahından da

hiçbir şey eksilmez."<sup>[118]</sup>

#### **Öyküyü Gerçek/Doğru Olarak Anlatması:**

Yüce Allah'ın "Âdem'in iki oğlunun haberini onlara gerçek olarak anlat" buyruğu üzerinde biraz duralım. " Gerçek olarak" ne demektir?

Şüphesiz doğruluk, isabet ve sahih oimak demektir. Öykülerinin sahih haberler, doğru rivayetler ve Rasulullahın buyurduğu kesin olan hadisler dışında başka yerlerden alınmaması demektir.

Kur'anın Öykülerini ve onlardan biri olarak Adem'in iki oğlunun öyküsünü ele alırken müslüman bu prensibe bağlı kalırsa, söz ve bilgilerinde bu netliği gerçekleştirmiş ve insanlara bu öyküleri gerçek olarak anlatmış olur. Onun için Adem'in iki oğlu öyküsü konusunda israiliyat haberlere başvuran ve öykünün olayları için ayrıntılar anlatan herkese diyoruz ki, öyküyü anlatırken Kur'anın "Onlara Adem'in iki oğlunun öyküsünü gerçek/doğru olarak anlat "açık ilkesini çiğniyorsunuz. Onun için Öykü ile ilgili söylediklerinin çoğunun Kur'anın şart koştuğu gerçeklik ve doğruluk niteliğinden yoksun olmuştur. Dolayısıyla bilimsellik ve ilkesellik niteliğinden de yoksun kalmıştır. Halbuki bu nitelikler düşünce, bilim ve bilgiler için kaçınılmaz şeylerdir.<sup>[119]</sup>

#### **Adaklardan Birinin Kabul Edilmesi:**

İki kardeş, ne olduğunu b.lmediğimiz bir konuda anlaşılamamışlardır. Babalan Adem'in hakemliğine başvurmuşlardır. O da her birinin Allah'a bir adak sunmasını istemiş, haklı olanın adağının kabul edileceğini, diğerinin de haklı olmadığı için tavrını değiştirmesi gerektiğini belirtmiştir.

adak da özel bir şeydir. Şu veya bu olduğunu söyleme imkanına sahip değiliz. Yiyecek, içecek, eşya,tahıl,hayvn veya başka bir şey olabilir.

İkisi birer adak sunmuş, birinden kabul edilmiş, diğerinden ise kabul edilmemiştir. Yüce Allah'ın adağı nasıl kabul ettiğini bilmiyoruz. Hatta Kur'an bizi, adağın nasıl kabul edildiğini araştırmamaya çağırır. Çünkü bunu araştırmanın yararı ve sonucu olmaz. Zaten ne olduğunu araştırma imkan ve bilgilerine de sahip değiliz. Onun için araştırmak, zaman ve emek kaybından başka bir şey getirmez.

Seyyid Kutup bu konuda şöyle der: "Kabul edildi, anlamındaki kip edilgen olarak kullanılmıştır. Edilgen olarak gelmesi de, kabul edilip edilmemesi ve bunun şeklinin bilinmeyen bir gayb olduğunu göstermek içindir.

Bu kip bize iki şey öğretmektedir:

**a-** Bu kabul etmenin nasıl olduğunu araştırmamak ve Terat'tan alındığına inandığımız rivayetlere kimi tefsir kitaplarının daldığı gibi dalmamak.

**b-** Adağı kabul edilen kişiye kin gütmeyi ve öldürmeyi tasarlamayı haklı kılacak bir suçunun olmadığını belirtmek. Çünkü bu işte kendisinin bir rolü olmamıştır. Adağın kabul edilmesi işini, ikisinin de irade ve kavrayışlarının üstünde olan ve bilinmeyen bir şekilde bilinmeyen bir güç üstlenmiştir."<sup>[120]</sup>



### **"Seni Mutlaka Öldüreceğim" Diyen Kişinin Beslediği Kin:**

Kin besleyen kardeşin içine kötülük işlemek yerleşmiş,şeytan ona musallat olup kalbini hakkı kabul etmeye veya doğruya dönmeye kapatmıştır.

Bu kardeş, haklı olmadığını, kardeşinin haklı olduğunu biliyordu. Çünkü onun adağını kabul eden Allah'tır. Aslolan, tavır ve tutumunu değiştirmesidir.

Fakat nerde! Şeytan onu esir almış, sakın düşünme duyarlılığını tümünden köreltmış, tavrını gözden geçirme ve haksız tutumundan dönmesinin bütün kapılarını kapatmıştır. Ona sadece bir şey bırakmıştır. O da yanlış üzerinde ısrar etmek, haksız görüşü ve kötü niyeti desteklemektir.

Şeytan, kin besleyen o kardeşten keşke bu kadarla da yetinseydi! Fakat şeytan, dostlarının batıl ve yanlışın her hangi bir aşamasında durmalarını kabul eder mi? Onları batılın her aşamasından daha kötüsüne sürükler. Bir batıldan başka batıla adım atmalarını sağlar.

Şeytan, kin besleyen bu kardeşi daha tehlikeli bir aşamaya sürüklemiştir. Kardeşini öldürme ve bunu kesin olarak gerçekleştirme aşamasına getirmiştir.

Bir kardeşin, kardeşini öldürmeyi sadece düşünmesi bile büyük bir cinayettir. Ya bu düşünceyi azim ve kararlılığa dönüştürürse! Ya bu azim ve kararlılıktan kesinlik aşamasına

geçirirse! Ya da bundan uygulama ve gerçekleştirme aşamasına geçerse acaba ne olur?

Kin besleyen kardeşin söylediği "Seni mutlaka öldüreceğim" sözü, birtakım işaretler içermektedir:

a- Şeştanın kendisine musallat olduğunu ve esir aldığını gösterir.

b- Kibir ve in adını, kardeşinin hakkını kabul etmemesini gösterir.

c- Kalbini dolduran büyük kini gösterir.

d- Kardeşine karşı bütün iyilik ve insanlık duygularını yitirdiğini gösterir. [\[121\]](#)

#### **Kardeşi Tehditlere Nasıl Karşılık Verdi?**

Kardeşinin tehditlerine mümin kardeş şu şekilde cevap vermiştir: "Allah ancak sakınanların adağını kabul eder. Beni öldürmek için elini bana uzatırsan, seni öldürmek için ben elimi sana uzatmam. Çünkü ben, Alemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım. Ben, hem benim hem de kendi günahını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim. [\[122\]](#)

Zulmedenlerin Cezası Budur" Dedi"

Her ikisinin söylediklerine bakarak kardeşler arasında bir karşılaştırma yapıp ikisinin karakterini öğrenmeğe çalışırsak, ikisinin birbirinden farklı iki örnek insan olduğunu görürüz. Bu konuda Seyyid Kutup şöyle der:

"Bu öykü, bize kötülük ve haksızlık, hatta haklı hiçbir gerekçesi bulunmayan apaçık saldırganlık karakterinin bir Örneğini verdiği gibi, iyilik ve hoşgörünün, efendilik ve ağırbaşlılığın bir örneğini de vermektedir. ikisini karşı karşıya getirmekte, ikisi de karakterine uygun olarak davranmaktadır." [\[123\]](#)

İki kardeşin tavrının değişik olmasının sebebi, her birinin taşıdığı anlayış ve düşüncedir. Çünkü insanın söz ve eylemleri, anlayış ve düşüncesine bağlıdır.

Kin besleyen ve haksızlık yapan kişi, şeytanın dediğini tutmuştur. Onun için söyleyeceğini söylemiş ve yaptığını yapmıştır. Ama hoşgörülü ve babacan karakterli kişi Allah'a inanmış ve onun dediğini kabul etmiştir. Onun için o da söyleyeceğini söylemiştir.

İkisinin aynı anne ve babadan kardeş olduklarını unutmamalıyız. İkisi aynı anne ve babanın kucağında büyümüş, aynı sütü emmiş ve aynı evde yaşamıştır. Bu birlik ve dış işlerdeki bu beraberliğe rağmen, ikisinin anlayışı, düşüncesi, tavrı, davranışı, söz ve eylemleri değişik olmuştur.

Her halde bunda Allah'ın insana verdiği bireysel sorumluluk ve davranışını, tutumunu ve yolunu seçme gücüne bir işaret bulunmaktadır. İnsan, izleyeceği yolu ve yapacağı işi seçme özgürlüğüne sahiptir. Allah da ona yaptığı seçimin

sorumluluğunu yüklemekte ve bu davranışa göre sonucunu belirlemektedir.<sup>[124]</sup>

### **Allah, Ancak Kendisinden Sakınanlardan Kabul Eder:**

Mümin olan kardeş, bize Kur'anın kesin ve sabit bir inanç temelini, söz ve eylemlerin değerlendirilmesinde, bunların Ölçülmesinde ve Allah'ın yanında makbul olmasında genel geçer bir ölçüyü vermektedir. Bu da "Allah, ancak kendisinden sakınanlardan kabul eder<sup>1</sup>" ölçüsüdür.

Bu şekilde sınırlandırarak ve vurgulayarak "Allah, ancak kendisinden sakınanlardan kabul eder buyurmaktadır. Allah, muttaki olmayanlardan kabul etmez. Allah'ın yanında amellerin kabul edilmesinin şartı takvadır. Bu amellerin kabul görmesi ve kendisinden yarar umulması için temel, imandır.

Acaba Allah'ın yanında amellerin kabul görmesi için iman ve takva neden temeldir? Çünkü istenen, amellerin kendisi değildir. Anlamından soyut ve canlılığından kopuk olduğunda bu amellerin hiçbir yararı olmaz. Meyve nasıl ancak ağaçta yetişiyorsa, amel de ancak imandan kaynaklandığı ve takvanın ürünü olduğu zaman doğru, gerçek ve Allah'ın yanında makbul olur.

Şüphesiz Allah, amelleri soyut olarak istemez. Bu amellerin kişiler üzerinde etki etmesini ve ürün vermesini ister. Amellerle kişilerin kalp ve duygularını etkilemeyi ve eğitmeyi

istemektedir. Önemli olan, mümin insanın takva sahibi olması, hayatını ve tüm varlığını takvanın doldurmasıdır. Yüce Allah, kurban ve adakların kesilmesinden amacı şöyle açıklamaktadır:

"İşte kurbanlık deve ve sığırları Allah'ın size olan nişanelerinden yaptık. Onlarda sizin için iyilik vardır. Bağlayarak keserken üzerlerine Allah'ın adını anın. Yan üstü düşüp ölünce onlardan yiyin, isteyene de, istemeyene de yedin. Şükretmeniz için onları böylece sizin buyruğunuza verdik.

Bu hayvanların etleri ve kanları Allah'a ulaşmayacaktır. Allah'a ulaşacak olan, ancak sizin dinin hükümlerine olan bağlılığınız/ takvanızdır. Size doğru yolu gösterdiğinden, Allahı yüceltmeniz için onları böylece sizin buyruğunuza vermiştir. İyilik yapanları müjdele."<sup>[125]</sup>

Müslim, Ebu Hureyre'den Rasulullahm şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Şüphesiz Allah sizin yüzlerinize ve mallarınıza değil, kalplerinize ve amellerinize bakar."<sup>[126]</sup>

Ameller imanın ürünü ve takvanın meyvesi olmazsa, Allah'ın yanında kabul görmez. Takvalı olmayanlar için "işledikleri her amelî alır, onu toz duman ederiz"<sup>[127]</sup> buyurur.

iyi müminler, "Allah, ancak dinin gereklerini yerine getirenlerden kabul eder" sözü üzerinde derin derin düşünür, ona göre ibadet ve itaatleri yerine getirirken, Yüce Allah'ın yine

de onları kabu! etmemesinden ve kendilerinin de takva sahibi olmamaktan korkarlardı.

Bu konuda birtakım şeyler de söylemişlerdir. Ashab'tan Ebu'r-Derda şöyle demiştir: "Yüce Allah'ın bir namazımı kabul ettiğine kesin inanmam, benim için dünya ve içindekilerin hepsinden daha sevimlidir. Çünkü Allah " Ancak takva sahibi olan kişilerden kabul eder" buyurmaktadır.

Hız.Ali de şöyle demiştir: "Takva ile yapılan amel az değildir. Çünkü kabul edilen amel nasıl az olabilir ki!"

Raşid halife Ömer İbn Abdulaziz de valilerinden birine tavsiyede bulunarak şöyle demiştir:" sadece takvayı kabul eden ve ancak onun için rahmet ve sevap veren Allah'tan korkmanı tavsiye ederim. Ne yazık ki bunu çok kişi söylemekte, ama az kişi onunla amel etmektedir".

Amir İbn Abdikays da şöyle demiştirV'Allah'ın kitabında bir âyetin belirttiği kişilerden olmak, benim için dünyanın tümünden daha sevimlidir. Allah'ın beni takva sahibi kişilerden etmesini isterim. Çünkü O "Allah, ancak takva sahibi kişilerden kabul eder" demiştir"

Abdullah İbn Ömer'in yanına bir dilenci gelmiş ve şöyle demiştir: "Bana bir dinar ver. Abdullah ona verdi. Adam gidince, Abdullahın oğlu, "Baba, Allah kabul etsin" dedi. Abdullah şöyle dedi: Allah'ın benim bir tek secdemi veya bir

tek dirhemimi kabul ettiğini bilsem, ölümden daha çok sevdiğim olmaz, Allah'ın kimden kabul ettiğini biliyor musun? Allah, ancak takva sahibi kişilerden kabul eder".

Mutarریف İbn Abdullah dua ederken "Allahım! Benden bir gün orucu kabul et. Allahım bana bir iyilik yaz, dedikten sonra, "Allah, ancak takva sahibi kişilerden kabul eder" derdi".

Amir İbn Abdullah, ölüm döşegide iken ağlamıştır. Niçin ağlıyorsun? denildiğinde, Allah'ın kitabından bir âyet için, demiştir. Hangisidir? denildiğinde, "Allah, ancak takva sahibi kişilerden kabul eder" âyetidir, demiştir."[\[128\]](#)

#### **Mümin, Mümin Kardeşini Öldürmeyi Düşünmez:**

Mümin kardeş, zalim kardeşine amellerin kabul edilmesinin temelini açıkladıktan sonra öldürme tehdidine yumuşak, sakın ve zarif bir cevap verdi. "Beni öldürmek için elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam" dedi. Bu cevap şunları içermektedir:

**a-** Kardeşinin tehdit ve korkutmalarına karşı sakın ve yumuşak cevap vermek.

**b-** Kendisini öldürmeyi düşünmediğini ve aklından böyle bir şeyi geçirmediğine dair kardeşine söz vermek.

**c-** Mümin kardeşin sakın ve hoşnut karakterini göstermek.

Mümin kardeş, öldürülme tehdidine yine öldürme veya daha kötü bir tehditle karşılık vermediği gibi, kötülüğe

kötülükle de karşılık vermemiştir. Cahiliyye devri şairlerinden Amr İbn Kûsum'nun dediği gibi, hasmının cehaletini aşan başka bir cahillikle davranmamıştır.

"Sakın kimse bize karşı cahillik yapmasın! Değilse, cahillerin cahilliğinden daha büyük cahillik yaparız" demek gibi.

Şüphesiz mümin kardeşin tavrını ancak büyük insanlar sergileyebilir. Kötülüğe benzeri ile karşılık vermek, kolay ve basittir. Buna herkes güt yetirebilir. Ama kötülük ve yanlış olanın üstüne çıkmak ve cahil kişinin cahilliğinin üstünde olmak, anlaşmazlık ve çekişme yapan çocuklar gibi davranmamak ve kötülüğe iyilikle karşılık vermek, ancak büyük bir kişilik, şefkatli ve sabırlı bir gönül sahibi, kuşatıcı bir iman,üstün bir mutluluk ve büyük bir ahlak sahibi olan büyük insanların işidir. Yüce Allah ne güzel buyuruyor: "iyilik ve kötülük bir değildir. Sen kötülüğü en güzel şekilde sav. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin çok yakın bir dost olduğunu görürsün. Bunu ancak sabredenler yapabilir, bunu ancak o büyük pay sahibi olanlar gerçekleştirebilir."[\[129\]](#)

### **Mümin Kardeş, Kardeşini Niçin Öldürmedi?**

Mümin kardeş, öldürmek için elini kardeşine uzatmadı. Kin besleyen kardeşinin bu tavrını yanlış anlamaması ve kendisini öldürmemesinin acizlik, korkaklık ve beceriksizliği



sebebiyle olduğunu sanmaması için tavrını ve sebebini kendisi belirterek "Ben Alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım" diyerek açığı adı.

Öldürmemesinin sebebi, Alemlerin Rabbi olan Allah korkusudur. Allah korkusu müminde iman, takva ve Allahı gözönünde bulundurmayı sağlar. Bu imanlı duruş, kişiyi yasakları işlemekten, günah ve haramları yapmaktan alıkoyar.

Şüphesiz Allah korkusu, birey ve toplumların hayatında güven ve emniyetin supabıdır. Onları haksızlık, saldırganlık ve zulümden koruyan en büyük bekçidir. Eğitimcilerin, düşünürlerin ve yöneticilerin fertleri Allah korkusu, Allah'ın gözetimi, mükafatını arzu etme, hoşnutluğunu kazanmaya özen gösterme prensipleriyle yetiştirmeye çalışmaları gerekir. Çünkü insanlar ancak böyle olunca hakka sarılır ve batıldan uzak urur.

İyi insanların haramdan uzak durmaları ve hayatta her türlü yasak ve kötü şeyleri işlemeye yanaşmamalarının tek sebebi budur. Ancak ne var ki kötü ve bozuk kişiler bunu böyle açıklamaya yanaşmaz, iyi insanların zulüm ve ahlaksızlıktan uzak durmalarını beceriksizlik ve acizlikleri ile açıklamaya çalışırlar. Bu kötü kişiler, iyi insanların eline söz konusu imkan ve fırsatlar geçtiği takdirde haram ve kötü şeyleri işleyeceklerini iddia ederler. Halbuki bu geçersiz ve

haksız bir iddi adır. O mümin adamın " Ben, Âlemlerin Rabı olan Allah'tan korkarım "sözü bunu yalanlamakt adır.<sup>[130]</sup>

### **İki Günahı Yüklenmek Ne Demektir?**

Mümin kardeş, kendisini kardeşinin öldürmesini önlemek için başka bir sebep daha gösterdi ve şöyle dedi: "Ben, hem benim hem de kendi günahını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim. Zulmedenlerin cezası budur". Bundan anlaşılıyor ki katil, hem kendi günahını, hem de öldürdüğü kişinin günahını yüklenmektedir.

Öldüren kişinin günah işlediği açıktır. Çünkü öldürme cinayetini işlemiştir. Bunun için günahı yüklenmesi normal ve makuldür. İşlediği işin sonucuna katlanmaktır.

Ama öldüren kişinin öldürdüğü kişinin günahını da yüklenmesinin anlamı nedir? Acaba öldürdüğü için katilin öldürdüğü kişinin günahını yüklenmesi midir? Öldürülen işi kendisi katil olsaydı, günahı o yüklenecekti. İki kişi arasında bir çarpışma olduğu zaman, ikisi de aynı oranda öldürme günahını yüklenir. Onun için iki müslüman kılıçlarıyla çarpışır ve biri diğerini öldürürse, ikisi de cehennemlik olur. Öldüren kişi, öldürme cinayetini işlediği için cehennemlik olur. Öldürülen kişi de, hasmını öldürmeğe kararlı olduğu için cehennemlik olur. Onu öldürmekten alıkoyan da, irade ve gücünün üstünde olan bir şeydir.

Kur'anı Kerimin belirttiği bu anlamı Hz.Peygamber de kararlaştırmıştır. Müslim, Ahnef İbn Kays'ten Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet eder: " Bu adam (Hz.Ali)a gitmek üzere çıktım. Ebu Bekre ile karşılaştım. Ey Ebu Ahnef, nereye gidiyorsun? dedi. Rasulullahın amcasının oğluna yardım etmek istiyorum, dedim. Ey Ahnef, dön. Rasulullahın şöyle dediğini işittim: İki müslüman karşı karşıya geüp kılıçlarıyla çarpışırsa, öldüren de, öldürülen de ateştedir. Ey Allah'ın Rasulü, öldüreni anladık, öldürülen niçin ateştedir? dedim veya denildi. O da kardeşini öldürmek istiyordu, dedi"<sup>[131]</sup>

Mümin olan kardeş, zalim olan kardeşini öldürmeyi düşünmediğine göre, katil olma ihtimali de ortadan kalkmış ve bu ihtimal katil olanın üzerinde kalmış olur. Böylece öldüren kişi, hem katil hem maktul hükmünde olur ve ikisinin günahını yüklenir. "Ben, hem benim hem de kendi günahını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim. Zulmedenlerin cezası budur".<sup>[132]</sup>

#### **Âyetin Psikolojik Yorumu:**

Mümin olan kardeş, kin besleyen kardeşinin kaibini yumuşatmaya,içinde kardeşlik ve hoşgörü duygularını harekete geçirmeye ve kendisine acımasını sağlamaya, şeytanın kışkırtmasından kurtarıp Öldürme dürtülerini yok etmeye çalıştı.

Fakat kin besleyen adam bütün bu samimi girişimlere olumlu cevap vereceği yerde, öldürme kararını daha çok gerçekleştirmeye çalıştı. Bu karanlık düşünceler ve koyu kinle hareket etmeye devam ederek sonunda kardeşini öldürme cinayetini işledi.

Kur'anı Kerim, öldürmeden Önceki bu anı ilginç ve olağanüstü bir ifade ile, "Tavvaa" kelimesi ile dile getirmektedir, "kardeşini öldürmeyi, nefsi kendisine hoş gösterdi" Yani, teşvik etti, süsledi,kolay ve rahat bir iş olarak gösterdi.

Analizci psikoloji bilimi ışığında bu cümleye bakmak ve onun değişik psikolojik açıklamalarını ortaya koymak istiyoruz.

Kin besleyen kardeş, kendi içinde çetin ve acı bir psikolojik savaş yaşıyordu. Değişik ve çapraşık güdüler, düşünceler, dürtü ve vesveseler içinde bocalıyor ve farklı seslere kulak veriyordu. Şöyle ki:

Kardeşin merhamet dileyen seseni dinliyordu. Bu ses ruhunda, bilincinde ve bütün yapısında iyilik anlamlarını canlandırıyor ve öldürmekten vazgeçirmeye çağırıyordu. Ne de olsa kardeşidir. Barışçı, sakın, hoşgörölü ve zararsız olup Allah'tan korktuğu için kardeşini öldürmek istemediğini söylüyordu. Kendisini niçin öldürsün? Suçu nedir? adağını Allah kabul ettiği için mi? Bunda ne vardır? Allah takva

sahiplerinden kabul etmiyor muydu? Üstelik bu, kardeşinin övülmeye değer bir erdemi olup öldürülmeyi hak ettiren bir cinayet de değildir!

Her halde bir an bu güzel duygular içinde yaş adı. Aklından bu ve benzeri sorular geçti. Neredeyse hakkın tarafına yanaşacak, öldürmekten vazgeçecek, aklın ve mantığın sesine kulak verecekti.

Fakat şeytan bırakır mı? Onu bu güzel ve iyi anlamlar dünyasında terkeder mi? Adem'in soyundan ilk kurban yapmak için şeytan ondan vazgeçer mi?

Azgın ve kötülüksever nefsi öldüremeye teşvik ediyor, sürekli üzerinde ısrar ediyor, öldürmeye hazırlıyordu. Alıştırma alıştırma, öldürmeyi kendisine basit ve hoş gösterip kıskırtıyordu. Hakkın, aklın ve mantığın sesini susturmayı üstleniyordu. Ona kin ve nefretin sesinden başkasını duyurmuyordu, öldürme fotoğrafından başkasını göstermiyordu ve saldırganlık anlamlarından başkasını çağırılmıyordu.

Zavallı ve bedbaht adam, bir süre bu amansız ve taşkın duyguların amansız meydan savaşında yaş adı. Büyük bir şaşkınlık içinde kaldı. Kimin dediğini kabul edecek? Hangi sesleri dinleyecek? Hangi yoldan gidecekti?

Sonunda şeytan galip geldi. Kin ve düşmanlık bastırdı. Azgın ve kötülüksever nefsi zaferi kazandı ve alıştırma alıştırma, boyun eğdirerek kardeşini öldürmeyi kendisine hoş gösterip basitleştirdi.

Bu âyetin psikolojik açıklamasını yaparken Muhammed Reşid Rıza şöyle der: " Kardeşini öldürmeyi nefsi alıştırma alıştırma kendisine hoş gösterdi" âyetini içimde duyduğum şekilde belagat yönünden açıklayan kimse görmedim. Halbuki bu âyet, kalbi saran ve her taraftan baskı yapan bir belagata sahiptir.

Şimdi yazıyorum ama, âyetin içimde bıraktığı etki ve reaksiyon yüzünden kalbim yazmaktan beni alıkoyuyor. Bu kelimeler, atı ve deveyi alıştırıp uysallaştırmak gibi, öldürmeye götüren kıskançlığa fıtratı alıştırıp boyun eğdirmek için bu işin tekrar tekrar yapıldığını ve aşamalardan geçildiğini gösteriyor. Bu kelimeler, onları anlayan kişilere, kıskançlığın kardeşini öldürmeyi süslü gösterdiği Adem'in iki oğlundan birini canlandırıyor. Bu kişi bir adım ileri, bir adım geri atıyor. Kardeşinin hikmetli sözlerini birer birer düşünüyor, her birinin kendisini cinayeti işlemekten alıkoyduğunu görüyor ve fıtratta bulunan akıl, akrabalık ve dehşet gibi engelleyici etkenleri destekliğini hissediyor. Ama kötülüğü emreden nefsinin kıskançlığı, kötülükten dolayı kınayan nefsinin bütün

engellemelerine saldırıyor. İki taraf arasında çatışma ve çarpışmaya sürüyor. Sonunda kıskançlık, önüne çıkan bütün engelleri aşıyor ve kendisini esir alıyor. Fıtrat ve öğüt engellerinin kıskançlık etkenine boyun eğmesi, Yüce Allah'ın belirtmek istediği alıştırma ve hoş gösterme olayıdır. Bütün bunlar gerçekleşince, kardeşini öldürüyor."[\[133\]](#)

### **Ve Öldürdü:**

Kin besleyen adam, kerdişini öldürmeyi kendisine kabul ettiren nefsine boyun eğdi, cinayetini işledi, kardeşinin kanını döktü ve öldürdü.

Evet, öldürdü. Bu şekilde, bir keüme ile sahne bitti ve perde kapandı. Kur'an, cinayeti bir kelime ile belirterek uzun anlatmamıştır. Onun yerine, öldürmenin sonuçlarına geçmiş ve "Zarar edenlerden oldu" demiştir.

Kur'anın, cinayeti tek "Öldürdü" kelimesi ile belirtmesinde birtakım hikmetler vardır:

1- Kardeşin kerdişini öldürme sahnesini Kur'anın geçmek istemesi. Çünkü bu olay, ayrıntılı olarak anlatmaya ve üzerinde uzun uzun durmaya layık değildir. Ve cinayet işlendi. Bunu anlatmak için bir tek kelime yeterlidir.

2- Kur'an, bu ürpertici ve ürkütücü sahnenin ayrıntılarını anlatarak okuyucu ve dinlecinin zihninde asılı durmasını, böylece okuyucu veya diniecinin bu olayı kabullenme veya

benimseme duygusuna sahip olmasını istemiyor. Onun için öldürme sahnesini atlayarak ondan doğan sonuçlara ve zararlara dikkati çekiyor ve kişilerin zihninde kalabilecek olayı beğenme ve örnek alma izlerini silmek istiyor.

3- Sanki Kur'an, öldürme ile ilgili olarak kendisinin söyledikleriyle yetinmemizi istiyor. Söz konusu cinayetin ayrıntılarını anlatm adığına göre bizim de bu konuya dalmamız doğru değildir. Kur'anın anlatımı sınırları içinde kalmamız ve öldürme işleminin ayrıntılarını anlatan her türlü anlatımı bir yana bırakmamız gerekir. Çünkü bu ayrıntılar kimi tefsircilerin israiliyattan aldığı bilgilerdir. Halbuki Allah'ın kelamını mitoloji, yalan ve uydurma olan şeylerle açıklamak caiz değildir. Nitekim israiliyat haberlerin genel özelliği budur.<sup>[134]</sup>

### **Kardeşi Öldürmek Tümden Zarardır:**

Kardeş kardeşini öldürdü. Fakat eline ne geçti? Acaba amacını ve hedeflerini gerçekleştirdi mi? Lanetli şeytan ve kötü nefsinin kendisine vadettiğini elde etti mi?

Şüphesiz kardeşinin kanını dökmekten hiçbir yararı olmadı ve eline hiçbir şey geçmedi. Aksine her yönden kaybetti etti ve "Zarar edenlerden oldu"

'Zarar' kelimesinin içerdiği bütün alamlar, canlandırdığı bütün şekiller ve ortaya çıkardığı bütün sonuçlarıyla her yönden zarar etti. Zararlarından bazılarını şöyle sıralayabiliriz:



- 1- Kanmı döküp öldürmekle kardeşini kaybetmiştir.
  - 2- İşlediği cinayetten dolayı kendisine kızıp öfkelenen anne babasını ve yakınlarını kaybetmiştir.
  - 3- Kendisini kardeşine bağlayn kardeşlik anlam ve bağlarını kaybetmiştir.
  - 4- Rahmet,sevgi ve hoşgörü gibi insanlığın tüm güzel anlamlarını yitirmiştir.
  - 5- Kendini, huzur ve rahatını, güven ve mutluluğunu yitirmiştir.
  - 6- Güzel, pozitif ve yararlı hayatını kötü, haksız ve zararlı bir hayata dönüştürmekle kendi hayatını kaybetmiştir.
  - 7- Allah'ın cennet ve rahmetinden çıkarıp azap ve ateşine çevirmekle ahiret hayatını kaybetmiştir.
  - 8- Tarihini kabetmiştir. Çünkü artık tarihi zulüm, azgınlık ve haksızlığın tarihi olmuştur. Kötülük ve bozgunculuğun örneği, zalim ve kötü her katilin öncüsü olmuştur.
- "Zarar edenlerden oldu" sözünün anlattığı zararın bütün anlam ve şekilleriyle zarar etmiştir. Bütün bu zararların sebebi, şeytanın kışkırtmalarına kulak vermesi ve dediğini kabul etmesidir.

Kim Allah'a itiatızsızlık ederse, bu zarara uğrar. Çünkü her günah ve isyanın doğal bir sonucudur bu. Şeytanın adımlarını izleyen her sapığın kaçınılmaz sonucudur bu. Küfür, isyan ve ahlaksızlığın meyvesidir bu.

Kin besleyen bu zalim, kardeşin zararlarını bir yana bırakıp şimdi de zaman ve mekan sınırlarını aşarak her zaman ve mekanı içine alan daha genel ve daha büyük zarara bakalım. Şüphesiz kardeş kanı döken herkes zarardadır. Haksız yere kim bir insanı öldürürse, zarardadır. Yüce Allah ne güzel buyuruyor: "Bunun için İsrailoğullarına şöyle yazdık: Kim bir kimseyi bir kimseye veya yer yüzünde bozgunculuğa karşılık olm adan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu diriltirse {ölümden kurtarırsa}bütün insanları diriltmiş gibi olur."

İslam ümmeti birbiriyle vuruştığı zaman bu zararı görmektedir. Sevgi, şefkat, kardeşlik ve hoşgörünün yerini düşmanlık, kin ve haksızlık aldığı zaman bütün ümmet zarar etmektedir. Tarih bunu kesin olarak bize bildirmektedir. Ümmet kardeşlik, sevgi ve dayanışma üzerine birleştiği, bir tek kişinin kalbi üzerinde buluştuğu zaman, kazanıyor, başarıyor ve üstün geliyordu. Ama ne zaman anlaşmazlığa düştü, birbiriyle vuruştı ve birbirinin kanını döktü, o zaman da her şeyini kaybetti.

İslam ümmetinin zarar ettiğinin en açık örneği, çağımızda çektiği sıkıntılar ve içine düştüğü acıklı durumdur. Ümmet bölünüp parçalanmış, bireyleri anlaşmazlığa düşüp birbiriyle savaşmış, birlik, kardeşlik ve güçlerinden soyutlanmışlardır. Bunun sonucu olarak müslümanlar kaybetmişlerdir. Ama her alanda kaybetmişlerdir. Canlarını ve insanlarını kaybetmişler, ahlak ve bağlarını kaybetmişler, mal ve servetlerini kaybetmişler, varlık ve kimliklerini kaybetmişler, etki ve konumlarını kaybetmişlerdir. [\[135\]](#)

#### **Zavallı Katile Karga Yol Gösteriyor:**

Katil, kardeşini öldürdü, ama kardeşinin cenazesini ne yapacağını bilemedi. Bu güçlü ve inatçı adam, cenaze karşısında aciz ve zavallı kaldı. Allah ona acizlik ve güçsüzlüğünü göstermek istedi ve kendisine yol gösteren bir karga gönderdi. "Allah kardeşinin ölüsünü nasıl gömeceğini göstermek üzere, ona yeri eşleyen bir karga gönderdi. "Bana yazıklar olsun i Kardeşimin ölüsünü örtmek için bu karga kadar olam adım" dedi ve ettiğine yananlardan oldu."

Karga bir tane miydi, yoksa iki tane miydi? Kargalar birbirini öldürdü mü? Öldürülen karganın ölüsünü gömmek için öldüren karga yerde bir çukur açtı mı?

Bu soruların cevabını bilmiyoruz. Çünkü Kur'an ve sahih hadislerde bunların cevabını bulamıyoruz, âyeti ashap nasıl anılamışsa, biz de onunla yetiniyoruz.

Önemli olan, katilin ne yapacağını bilemediğidir. Kardeşinin ölüsünü nasıl gömeceğini Öğretmek için karga gelmiş, toprağı uzun süre eşeledikçe eşelemiş ve sonunda kendisi gibi kazmaya çağırıyor gibi katilin dikkatlerini kendisine çekmiştir. Zavallı katil, karganın işaretini anlamış, toprağı kazmış ve ölüyü gömmüştür.

Katil olan bu insana karganın gömme işini öğretmesi üzerinde biraz düşünersek şu işaretleri içerdiğini görürüz:

**a-** Bu olay, meydana gelen ilk öldürme olayıdır. Çünkü katil, ölünün cesedinden nasıl kurtulacağını bilememiştir. Bu da, daha önce söylediğimiz gibi, katilin Adem'in öz çocuğı olduğunu gösterir.

**b-** Kuvvetli, zeki, kavrayışlı ve ne yapacağını iyi bilen, meydan okuyup haksızlık, zulüm ve barbarlık işleyen, ama önüne çıkan bir problem karşısında eli ayağı dolaşan, çok bilmiş bu insana yol göstermek için akli, bilgisi ve zekası olmayan bir karganın rehberliğine bile muhtaç olan bu zavallı kinci insanın aczini ve zavallılığını kanıtlamaktadır.

**c-** Zavallılığmdan dolayı bu insana gülmekte<sup>[136]</sup>, cahillik, aptallık ve basitliğinden dolayı onunla alay etmektedir. Çünkü

karga gelinceye kadar kedisine yol gösterip öğretecek birini bekleyip durmuştur.

iddia, bilgiçlik, bağırıp çağırma ve küçük dağlan ben yarattım, dercesine dünyaya meydan okuyan, ama en açık gerçekleri görmekten ve en basit işleri yapmaktan aciz kalan insanlara yuh olsun! çok bilgiçlik taslayan, ama çok şeyde zır cahil olan bu insan nice temel işlerden bile habersizdir!<sup>[137]</sup>

### **Katil, Yaptığına Pişman Oldu, Ama Tевbe Etmedi:**

Katil, kardeşinin ölüsünü gömdükten sonra, Yüce Allah'ın buyurduğu gibi " büyük bir pişmanlık duydu." Fakat pişmanlığı pozitif değil, negatif bir pişmanlıktı. Kin besleyen aciz birinin pişmanlığıydı,tevbe eden günahkarın pişmanlığı değildi. Büyük bir yarar elde etmeyi umarken, çok büyük bir zarar ettiğini anlayan birinin pişmanlığıydı.

Biri sorabilir; Kur'an belirttiği gibi, Madem ki katü işlediği cinayetden dolayı pişman oldu, neden Allah onu bağışlamadı? Haibuki biliyoruz ki günah işleyip pişman olan ve rabbine tevbe eden herkesin tevbesini Allah kabul eder.

Bu sorunun cevabı şudur: Katil eğer tevbe etmek üzere pişmanlık duysaydı, elbette Allah tevbesini kabul ederdi. Fakat katil böyle pişman olmadı. O tevbe etmedi, yaptığından dolayı bağışlanma istemedi, yanlış ve günah işlediğini bile hissetmedi. Böyle yapsaydı, Allah onu bağışlardı. Çünkü O,

bütün günahları bağışlar. Samimi olarak tevbe eden herkesin tevbesini Allah kabul eder.

Katilin pişmanlığı, ölüyü ne yapacağını bilememesinden dolayı olmuştur. Karga gelip ölüyü ne yapacağını öğretince, insanlığından utanmış, zeka ve kuvvetine hakaret gelmiş gibi, büyük bir pişmanlık duymuştur.

Pişman olmasının başka bir sebebi de olabilir. Şüphesiz öldürmekten amacını tam gerçekleştiremedi. Kardeşini, kendini ve hedeflerini yitirdi. Pişmanlığı, amacına ulaşamaması ve umutlarının boşa gitmesine olmuştur.

Katil, iki pişmanlığı birden duymuştur; hem zarar ettiğine pişman olmuş, hem de ettiğine yanmıştır. Böylece "zarar edenlerden" ve "pişman olanlardan" olmuştur. [\[138\]](#)

### **İnsanların Tümünü Öldürmek ve Yaşatmak:**

Kur'an, Adem'in iki oğlunun öyküsü ve kin besleyen «atılın durumunu anlattıktan sonra şu sonuca varmakt adır: Bunun için Israiloğullarına şöyle yazdık: Kim bir kimseyi bi kimseye veya yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olm öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu diriltirse (ölümden kurtarırsa) bütün insanları diriltmiş gibi olur."

Bu, kesinlik belirten şart kipi ile söylenmiş Kur'anın doğru ve kesin bir geçeğidir. Evet, kim bir kimseyi bir kimseye veya

yer yüzünde bozgunculuğa karşılık olm adan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibi olur.

Haksız yere bir insanı öldüren herkes, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Ama neden ve nasıl böyle olur?

1- Bir insanı Öldürmek, bütün insanları öldürmektir. Çünkü insanın ilk defa insanı öldürmesi ve Âdem'in iki oğlundan birinin yaptığı gibi, uzun zaman tereddüt, korku, endişe ve çekingenlik arasında bocalaması, sonra da haksızlık ve batılın sesinin galip gelmesi sonucu öldürmeye kalkışması ve kendisiyle öldürme arasındaki psikolojik engeli aşması çok zor bir olaydır.

Bu katil, ikinci kez birini öldürmek isterse, iş bu sefer onun için daha kolay olur, vicdanının tepkisi azalır, tedirginlik ort adan kalkar, üçüncü, dördüncü, beşinci ve sonraki öldürmelerde artık korku, endişe, kararsızlık, ürkme, çekingenlik ve tereddüt kalmaz. Bu şekilde öldürmeyi meslek edinen bu katilin nazarında öldürme olayı, tuhaflığı bulunmayan ve sakınma gereği duyulmayan normal ve doğal bir iş haline gelir. Böylece o katil, bütün insanları öldürmüş gibi olur.<sup>[139]</sup>

2- "Bütün insanları öldürmüş gibi olur"1 cümlesinin çağrıştırdığı bir anlam daha vardır. Şöyle ki; Bir tek insana

saldırmak ve haksız yere kanını dönmek, bütün insanlara saldırı ve insanlığın canının alınması demektir. Sanki her insanda bulunan canı almak gibidir.

insanda insanlık özelliği değerli bir şeydir. İnsanın insanlığı da dokunulmazlık ve koruma altındadır. Bütün insanların onu koruma, savunma ve saygı göstermesi bir görevdir. Kin besleyen ve haksızlık yapan herkesin elini tutmaları, haksızlık ve saldırısına engel olmaları ve başkasının canını almasına karşı çıkmaları gerekir. Çünkü birini haksız yere öldürmesi, bütün insanların insanlığını öldürmüş gibi olur.

"kim diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibi olur" sözü de iki anlamı çağrıştırmaktadır:

1- İnsanın kardeşi olan bir insanı koruması ve diriltmesi, içinde insanlık anlamlarının kökleştiğini, erdemli insanlık ahlakına sahip olduğunu ve davranışlarına bu ahlakın yön verdiğini gösterir.

2- İnsanların canlarına saygı gösteren ve koruyan bir insan, bu seçkin insani davranışta başkalarına güzel örnek olur. Başkalarının canlarını yaşatmaya yönlendirmede bu insan çok büyük etki eder.

Şu gerçeği belirtmeden geçemeyeceğiz; İnsanda bu insani anlam, islamda olduğu kadar başka hiçbir yerde yoktur, insanın insanlığına İslam kadar değer veren ve saygı gösteren başka bir



şey yoktur.İslama bağlı olan müslümanlar kadar da insanın insanlığını koruyan kimse yoktur. Tarih, bu gerçeğin şahididir. Şair bunu ne güzel dile getirmiştir:

"Egemen olduk, adalet bizim karakterimizdi-ama siz hakim olunca, vadide kanlar aktı.

Esirleri öldürmeyi helal gördünüz-halbuki biz her zaman esirleri bağışlayıp iyilik ettik.

Aramızda fark olarak bu kadarı yeter-çünkü her küp içindekini sızdırır."

Müslüman olmayanların yarımda en kolay şey, çağımızda gödüğümüz gibi, insanı öldürmek, canı almak ve haksız yere kanı dökmektir. [\[140\]](#)

### **Niçin İsrailoğullanna Yazdık?**

Öykünün sonundaki âyette geen şu cümle de dikkatimizi çekmektedir:"Bu sebepten israiloğullarına yazdık" Acaba Âdem'in iki oğlunun öyküsü ile İsrailğulları arasında ne ilişki vardır? Niçin bu kadar milletin arasından özellikle israiloğullarına yazılmıştır?

Öyle görülüyor ki israiloğulları ile Adem'in katil olan oğlu arasındaki ilişki, öldürme ilişkisidir .İkisini birbirine bağlayan bağ, öldürme arzusu bağıdır.

Öyküde anılan Âdem'in iki oğlunun israiloğullarından olduğunu söyleyen ve Âdem'e nisbet edilmelerini, bütün

insanların atası olması sebebiyle, genel bir nisbet kabul eden tefsirciler ne yazık ki bu anlamı kavramamış görünüyorlar. Bu şekilde söylemelerinin sebebi de "Bunun için israiloğullarına yazdık" cümlesidir.

Daha önce böyle söyleyenlerin görüşlerini tartıştık ve Kur'anın açık ifadesinden anlaşıldığına göre iki oğlun Âdem'in öz çocukları olduğunu belirttik. Şüphesiz buradaki israiloğullarının anılması birtakım gerçeklere işaret etmektedir:

1- Allah'ın gönderdiği risaletlerin birliği, aynı temel inanç ve hükümler içermesi, haksız yere insanı öldürmek,

Âdem'in, çocuklarına tebliğ ettiği rabbani şariatında haram olduğu gibi, İsrailoğulların şariatında da, İslam şariatında da haramdır.

2- Öldürme düşüncesi, İsrail oğullarının ruhunda yerleşmiş, hayatında kök salmış, tarihlerinde yerleşmiş, davranış ve amellerine boyasını vurmuştur. Bu sebepten halklar arasında öldürmeye en çok heves eden ve öldüren insanlar olmuşlardır.

İnsanlık tarihi, bu söylediklerimizin doğruluğunu kanıtlamaktadır. Çünkü çoğu bireysel ve kitlesel öldürmelerin arkasında yahudilerin olduğunu görüyoruz.

3- Âdem'in katil oğlu İle Israiloğulları arasında ortak özelliklerden biri de, insanlık anlamlarına düşmanlıkları, iman değerlerine kin beslemeleri, yanlış ve batıl üzerinde ısrar etmeleri, başkalarını kıskanmaları, işledikleri bir suç veya günah olmaksızın İnsanlara haksızlık yapmaları, dünya malına düşkünlükleri ve şeytanın peşinden gitmeleridir<sup>[141]</sup>

#### **Öyküden Çıkarılacak Dersler:**

1- Âdem'in İki oğlu, insanlardan farklı iki örneği temsil etmektedir. Biri barışçı, sakin, kimseye ilişmeyen mümin insan örneği. Diğeri de kin besleyen zalim kötü insan örneği. Tarihin her döneminde insanlık bu iki örneğe tanık olmuştur.

2- Katil adam kendini şeytana teslim etmiştir. işlediği cinayet de şeytanı dinlemesinin ve adımlarını izlemesinin doğal sonuudur.

3- İki adam, Adem'in öz çocuklarıdır.

4- Katil adamın Adem'in öz çocuğu olması önemli bir şeye işaret etmektedir. Âdem peygamber olmasına rağmen, oğullarından biri batıl ve küfür yolunu seçmiştir. Âdem ve Nuh'un oğulları gibi, peygamberlerin de bozuk ve kafir çocukları olabildiği gibi, iyi insanların da bozuk çocukları olabilir. Bu da, çocuklarına karşı öğretme, eğitme ve uyarma görevlerini yerine getirmeleri şartıyla iyi insanlara bir eksiklik getirmez.

5- Kur'anı emrettiği gibi öyküyü gerçek ve doğru olarak okumak, Kur'an ve sahih hadiste geçtiği kadarıyla yetinmeyi, israiliyat ve uydurma başka haber ve bilgilere iltifat etmemeyi gerektirir.

6- Tartışma olan işleri Allah'a havale etmek ve onun hükmüne razı olmak gerekir. Bu, mümin olduğunu söyleyen kişinin doğru söylediğinin delilidir. Bununla anlaşmazlık çözülür ve doğru hüküm bulunur.

7- Yüce Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder. Allah'ın kendisini ve amelini kabul etmesini isteyen herkes, takva sahibi niteliğini taşıması gerekir.

8- Kardeş haklı ise, müminin ona hakkını teslim etmesi ve bunun hiçbir şekilde kardeşi ile olan ilişkilerini bozmasına ve olumsuz etkilemesine izin vermemesi gerekir.

9- Yanlışlıkla öldürme dışında, mümin kişinin başka bir mümini öldürmesi kesinlikle haramdır ve kısas olarak öldürülmeyi gerektirir.

10- Mümin kişiyi mümin kardeşinin kanını dökmekten alıkoyan şey, Âlemlerin rabbi olan Allah korkusudur. Yoksa zayıflık, acizlik, korkaklık ve beceriksizlik değildir.

11- Haksız yere öldüren kişi, iki günah kazanır. Öldürdüğü için kendi günahı, bir de haksız yere öldürdüğü kişinin günahı.

12- Katil veya cani, ilk defa öldüreceği zaman içinde çok acı bir psikolojik savaş yaşar. Çünkü içinde hak ve iyilik anlamları ile şeytanın dürtü ve teşvikleri arasında savaş olmaktadır.

13- âyetlerin daha geniş bir perspektiften anlaşılması ve bu anlamlara yeni boyutların kazandırılması için modern bilimlerden ve gelişmelerden yararlanmak gerekir. Tıpkı "Kardeşini öldürmeyi nefsi kendisine alıştıra alıştıra hoş gösterdi" /"Yazıklar olsun bana! bu karga kadar bile olam adım, dedi", "Pişman olanlardan oldu", "kim bir kimseyi bir kimseye veya yer yüzünde bozgunculuğa karşılık olm adan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur" âyetleri için yapmaya çalıştığımız açıklamalar gibi.

14- Suçlu suçunu işlediğinde her şeyini yitirir.

15- Azgınlaşan, meydan okuyan ve zorbalaşan insan, bazan çok basit olan işler ve problemler karşısında aciz kalır ve hiçbir şey yapamaz.

16- Pişmanlık iki türdür. Biri tevbe ve bağışlanmaya götüren pişmanlık. Bu da tevbe eden kişinin pişmanlığıdır. Biri de buna götürmeyen pişmanlık. Bu da aciz\* başarısız ve zarar eden kişinin pişmanlığıdır.

17- Haksız yere bir insanı öldürmeyi caiz gören bir kişi, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Çünkü öldürmekten

kaçınmak, cinayeti işlemeyen önce olur. Ama işledikten sonra bu kaçınma kaybolur ve öldürme artık sanki bir hobi, bir sanat ve mesleğe dönüşür.

18- Katil ve saldırganlara insanların engel olması ve şeytanca hobilerini gerçekleştirmekten alıkoyması gerekir.

19- Dünya milletleri arasında haksız yere en çok öldüren, kan döken ve zulmedenler yahudilerdir.

20- kim güzel bir çağır açarsa, kıyamet gününe kadar hem kendi sevabını alır, hem de o çağırdan gidenlerin sevabı kadar sevap alır. Çünkü iyi işlerde başkalarına örnek ve önder olur. Kim de kötü bir çağır açarsa, kıyamet gününe kadar hem kendi günahını yüklenir, hem de o çağırdan gidenlerin günahı kadar yüklenir. Çünkü kötü işlerde başkalarına Örnek ve önder olur.

Onun için Adem'in kin besleyen katil ilk oğlu, kıyamet gününe kadar haksız yere öldürenlerin günahı kadar günah yüklenir. Çünkü ilk defa öldürme çağırını o açmıştır. <sup>[142]</sup>

#### IV- ALLAH'IN ÂYETLERİNDEN SIYRILAN ADAMIN ÖYKÜSÜ

##### Kuranda Allah'ın Âyetlerinden Sıyrılan Adamın Öyküsü

"Onlara, kendisine verdiğimiz âyetlerden sıyrılarak azgınlardan olan ve şeytanın önüne kattığı adamın öyküsünü anlat.Düeseydik onu âyetlerimizle üstün kılardık .Fakat o, yere çakılıp kaldı ve hevesine uydu.

Durumu,üstüne varsan da, kendi haline bıraksan da, dilini sarkıtıp soluyan köpeğin durumu gibidir.İşte âyetlerimizi yalan sayan kimselerin hali budur. Sen onlara bu öyküyü anlat, beiki üzerinde düşünürler, âyetlerimizi yalan sayan, kendine zulmeden millet ne kötü bir Örnektir. Allah'ın doğru yola ilettiği kimse, doğru yolda olur. Saptırdığı kimseler ise, işte olar mahvolanlardır."[\[143\]](#)

### **Öykünün Ayrımlılarını Veren Bilgiler İsrailiyattır.**

Rivayet tefsirleri, Allah'ın kendisine âyetlerini verdiği, ama kendisi onlardan sıyrılıp şeytana uyan adamın öyküsü için bir sürü ayrıntılar anlatırlar. Bu ayrıntılarda adamın adını, işini, Allah'ın kendisine verdiği âyetleri, israiloğullarına karşı savaşmasını ve bu savaşın ayrıntılarını verirler. Anlatılan bu şeylere inanmaktan insanları sakındırmak için onlardan bir örnek verelim.

Taberi, tefsirinde, Salim Ibn Nadr'ın şöyle anlattığını rivayet eder: "Hz.Musa, Şam bölgesinin kenan toprağına geldiğinde Bel'am, Belka'da bulunan Balia köyünde bulunuyordu. Hz.Musa, İsrailoğullarıyla o yere geldiğinde, Balia halkı Bel'am'a gelerek şöyle dediler: İmran oğlu Musa israiloğullarıyla beraber gelmiş, bizi yerimizden çıkarıyor, bizi öldürüyor ve toprağımızı israiloğullarına veriyor. Biz senin

halkınız, başka bir yerimiz de yoktur, sen duası makbul olan bir adamsın, çık, onların aleyhine Allah'a dua et.

Bel'am şöyle dedi: Yazıklar olsun size! Allah'ın peygamberinin yanında elekler ve müminler vardır. Gidip onların aleyhine nasıl dua ederim? Kaldı ki ben Allah'tan bilgileri olan bir adamım.

Bizim yerimiz yoktur, dediler ve kendisine yalvarıp yakarmaya devam ettiler, sonunda gönlünü yaparak saptırdılar.

Dişi eşeğine bindi ve israiloğulları askerlerini görebileceği Husban dağına doğru yöneldi. Dişi eşeği bir süre gittiten sonra, yere çöktü, üzerinden indi ve vurdu, canını yakınca eşek kalktı, kendisi de ona bindi. Çok gitmeden bîr daha çöktü, o bir daha vurdu. Bunun üzerine Allah eşeği konuşturdu, Bel'am'ın aleyhine delil olmak üzere kendisiyle konuştu ve şöyle dedi:

Yazık sana Bel'am! nereye gidiyorsun? Önümde beni geri çeviren melekleri görmüyor musun? Allah'ın peygamberine ve müminlere gidip onlara beddua etmek için mi gidiyorsun?

Fakat Bel'am eşeği dövmeye devam etti. Allah eşeğin yolunu açtı. O da yol ad evam ederek Musa'nın askerlerini ve Israiloğullarını görebileceği Husban dağının tepesine kadar geldi.



Bel'am, onlara beddua etmeye aşı adı. Onların aleyhine ne söylediyse, dilinden kendi halkı adına çıkıyordu. Halkı ona "Belma, ne yaptığını biliyor musun? Onların lehine, bizim aleyhimize dua ediyorsun" dediler. Bu benim elimde değildir. Bu, Allah'ın yaptırdığı bir şeydir, dedi.

Bel'am'ın dili uz adı ve göğsüne sarktı.Şimdi dünyayı da, ahireti de kaybettim, artık hile ve komplodan başka elimden birşey gelmez, sizlerin yararı için hile ve komplolar kuracağım, dedi.

kadınları süsleyin, onlara malları verin ve satmaları İçin askerlerin arasına gönderin ve hiçbir kadın beraber olmak isteyen askere hayır dememesini emredin, onlardan bir kişi zina ederse, hepsinin hakkından gelirim, dedi. Onlar da söylediklerini yaptılar.

Kadınlar askerlerin arasına girince, Kenanilerden Kesba Binti Sur (halkın lideri) adında bir kadın Israiloğullannın ileri gelenlerinden Zemra Ibn Şalom (Şem'un oğullarının lideri) adında bir adamın yanına girdi. Zemra ayağa kalktı ve güzelliğine vurularak elinden tuttu, Musa'nın yanına götürdü ve şöyle dedi "Herhalde buna haramdır, demiyeceksin". Musa, evet, o sana haramdır, sakın yaklaşma, dedi. adam, Allah'a yemin ederim, bu konuda senin sözünü dinlemeyeeğiz, dedi. Sonra çadırına götürdü ve cinsel ilişki kurdu.

Allah, israiloğullarında salgı hastalık çıkardı. Musa'nın işlerine Fanhas İbn Ayzar bakıyordu.Allah ona kuvvet ve heybet vermişti. Zemra İbn Şalom yapacağını yaptığında bu adam hazır değildi.

Geldi ve salgınhastalığın Israiloğullarını biçtiğini gördü.Demir mızrağını aldı ve adamın çadırına girdi.kadın erkek kucak kucağa yatıyordu, işlerini bitirdi ve çıkarıp göğe kaldırdı. Mızrağı eliyle tuttu, sakalına dayadı ve dirseğini böğrüne koyarak "Aliahım! sana isyan edenlere böyle yaparız" dedi.

Salgın hastalık bitti. O saatte israiloğullarından salgın hastalıktan ölenleri saydılar, yetmiş bin kişi olduklarını gördüler. Bel'am İbn Baura hakkında Yüce Allah Muhammed'e "kendisine verdiğimiz âyetlerden sıyrılarak azgınlardan olan kişinin olayını anlat" âyetlerini indirdi."[\[144\]](#)

#### **Bütün Bunlar Yalandır:**

Bu ayrıntılar Hz.Peygamberden nakledilmiş değildir. Yani Hz.Peygamber bunları söylememiştir. Bu adamın öyküsü, öncekilerin öykülerinden olduğu ve bu öykülerin Allah'tan başka kimsenin bilmediği gayb âleminden olduğu için hiçbir kimsenin bunların ayrıntılarına dalması ve insanlardan bu konuda bilgiler alması caiz değildir. Daha önce de belirttiğimiz

gibi, bu öykülerle ilgili olarak Kur'anın ve sahih hadislerin söyledikleriyle yetinmek zorundayız.

Bütün bu sebeplerden sözkonusu adamlar ile ilgili anlatılan bu haberlerin tümünü redediyoruz. Onları mitoloji ve israiliyat bilimleri sayıyoruz. Allah'ın kelimeleri de bu israiliyat ve mitolojilerle tefsir edilemez.

Kur'anda öncekilerin öyküleri konusunda izlediğimiz metoda uygun olarak israiliyat olan bu haberleri, kendisinden sakındırmak, uydurma olduğunu belirtmek, red ve terkedilmesini sağlamak amacı dışında rivayet edilmemesi gerektiğini söylemek için belirttik. Kabul ederek, güvenerek ve insanlar arasında yaymak amacıyla bizden kimsenin nakletmesi caiz değildir. <sup>[145]</sup>

### **Bu Ayrıntılar İçin Seyid Kutup Ne Diyor?**

İsrailiyat olan bu ayrıntıların kabul edilmemesi gerektiğini söyleyen Seyyid Kutup şöyle der:

"Bu olay, okunan bir haber midir, yoksa çokça meydana geldiği için rivayet edilen haber şeklinde verilen bir örnek midir?

Bazı rivayetler, israil oğlu İsa'nın girmeden Önce Filistin'de yaşamış olan iyi bir adamın haberi olduğunu söyler. Sapma öyküsünü de öyle ayrıntılı olarak anlatırlar ki, tefsir kitaplarına sokulan çok israiliyatı tanıyan bir kişinin bu haberlerin de

onlardan biri olmadığından emin olamıyor. En azından, anlattıkları ayrıntıların hepsini kabullenemiyor.

Üstelik bu ayrıntılarda öyle çelişkiler, öyle zıtlıklar varki daha çok sakınmayı gerektiriyor, adamın Israilogullanndan Belam ibn Baura olduğu, Filistin'in zorbahalkından olduğu, Araplardan Umeyye ibn Ebi's-Salt olduğu, Rasululiahın peygamberliği zamanında yaşamış olan fasık Ebu Amir olduğu, Hz.Musa'nın çağdaşı olduğu, ondan sonra, Israiloğullanmn Filistin'e girmeyi red etmesinin adından kırk yıl Sina çölünde yaşayan Israiloğuuanyla zorbalara karşı savaşan Yuşa ibn Nun zamanında yaş adığı anlatılır.

Aynı şekilde, kendisine verildiği söylenen âyetlerin kendisiyle dua edildiğinde duanın kabul edildiği kabul edilen "Allah'ın azam ismi" olduğu, kendisinin peygamber olduğu ve bu âyetlerin indirilmiş bir kitap olduğu söylenir. Ondan sonra bu haberin ayrıntıları alabiliğine farklı olmuştur.

Onun için, Fizilali'l-Kur'anda izlediğimiz metoda uygun olarak, bu şeylerin hiçbirine dalmak istemiyoruz. Çünkü bunların hiçbirisi Kur'anda yer almaz, sahih hadislerde onlardan hiçbir şey geçmez. Bunun dışında kalan haberlerid e almıyoruz."[\[146\]](#)

### **Adamın Öyküsünde Belirsizlikler:**

Allah'ın kendisine verdiği âyetlerden sıyrılan adamın öyküsünde Kur'anın ve sahih hadislerin açıklama adığı belirsizlikler olup onları belirtmek mümkün değildir. Açıklamaya çalışırız adan üzerinde durulması gereken bu belirsizliklerden bazıları şunlardır:

1- Allah'ın âyetlerinden sıyrılan, bilgiyi bırakıp şeytanın peşinden giden adamın adı. Öncekiler adamın adı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Kimileri adamın Belam İbn Baura, kimileri Umeyye İbn İbi's-Salt, kimileri fasık Ebu Amir, kimileri de başka kişiler olduğunu söylemişlerdir. adını bilme konusundaki bu ihtilafın üzerinde durmanın hiçbir yararı olduğunu düşünmüyoruz, adının bilinmesinde bir yarar veya çıkar olsaydı Kur'an ve sahih hadisler onu açıklardı.

adı üzerindeki ihtilafa değinen Taberi'nin şu sözleri çok yerindedir: "Yüce Allah, peygamberine, âyetler ve hüccetler verdiği bir adamın haberini halkına okumasını emretmiştir. Allah'ın kendisine âyetler verdiği adam Belam da olabilir, Umeyye de olabilir."<sup>[147]</sup>

2- adamın yaş adığı zaman, adam, israiloğullarından olabileceği gibi, zorbalar veya Hz.Musa zamanındaki Kenaniler veya Hz.Musa'dan sonra Yuşa İbn Nun zamanında yahut Rasulullah Mekke veya Medinede olduğu zaman yaşamış

olabilir, adamın yaş adığı zamanı veya hangi milletten olduğunu kesin olarak belirlemek mümkün değildir.

3- Allah'ın kendisine verdiği âyetler. Acaba, kendisi ile dua edildiği zaman Allah'ın duayı kabul ettiği yahut kendisiyle istendiği zaman Allah'ın verdiği ismi azam mıdır? Yoksa Allah tarafından kendisine indirilen bir kitap mıdır? Yahut akli manevi âyetler midir?

4- Aflah'm âyetlerinden sıyrılmasının ayrıntıları, sıyrılmanın şekli ve yeri.

5- Şeytanın ona veya onun şeytana uymasının şekli.

6- Köpek gibi sürekli dilini çıkarıp solumasının şekli ve sebebi. [\[148\]](#)

#### **Öyküdeki Üstün Edebi Tasvir:**

Allah'ın âyetlerinden sıyrılan adamın öyküsü üstün edebi tasvir üslubuyla anlatılmıştır. Bu üslup, Kur'anın anlatımında tercih edilen ve konularının dörtte üçünün anlatımında kullanılan ve hasımları aciz bırakan edebi tasvir üslubudur. Kur'anda edebi tasvir nazariyesinin mimarı Üstad Seyyid Kutup, öyküdeki üstün edebi tasvir konusunda şöyle der:

"Arap dilindeki tasavvurlar ve tasvirler potansiyeli için yeni mi yeni olan ilginç sahnelerden bir sahnedir bu. Bir insan düşünün. Allah kendisine âyetlerini veriyor, lütfundan bağışlıyor, ilminden giydiriyor, yükselmek, hidâyeti bulmak ve

Allah'ın gösterdiği yolda yükselmek için tam bir fırsat veriyor, sonra bütün bunlardan elbiselerini çıkarır atar gibi sıyrılıp çıkıyor.Sanki elbisesi ve derisi olan âyetlerden sıyrılıp çıkıyor. Şiddet, meşakkat ve büyük çaba ile onlardan sıyrılıyor. Vücuduna yapışmış olan derisinden sıyrılır gibi sıyrılıyor. İnsanın yapısı,derinin vücuda yapışık olduğu gibi, Allah'a imanla yapışık değil midir?

adam Allah'ın âyetlerinden sıyrılıyor,koruyucu örtüden ve saklayan zırhtan soyunup çıkıyor. Hevesine uymak için hidâyetten ayrılıyor. Karanlık çamura yapışmak için aydınlık ufuktan aşağı iniyor ve şeytanın boyhedefi oluyor, ondan kendisini hiçbir şey korumuyor, hiçbir şey esirgemiyor, böylece şeytan onun peşine düşüyor, onunla oturup kalkıyor ve avucunun içine alıyor.

Bir de bakıyoruz kendimizi çok ürkütücü ve uğursuz bir manzara karşısında görüyoruz. Bu yaratığın yere yapıştığını, çamura bulandığını, köpek suretine girdiğini, kovulsa da, kovulmasa da dilini çıkarıp soluduğunu görüyoruz. Hareketli olan bütün bu sahneler ardarda ve sıra ile geliyor, hayal onları şaşkınlık, hayranlık ve duygulanma ile izliyor. Son sahne olan sürekli dili çıkarıp soluma sahnesine geldiğinde, bütün manzara için şu ürpertici ve anlamlı kararı işitiyor: "İşte âyetlerimizi yalan sayan kimselerin Örneği budur. Sen onlara

bu öyküyü anlat, belki üzerinde düşünürler, âyetlerimizi yalan sayan millet için ne kötü bir örnektir. Onlar kendilerine zulmediyorlardı."[\[149\]](#)

Seyyid Kutub'un verdiği gibi, âyetin aciz bırakan genel anlatımından, tasvir eden canlı sahnenin bazı resimlerine işaret etmeye geçelim.

I- "Onlardan sıyrıldı" sözlerinin akla gelen soyut zihinsel anlamı, Allah'ın âyetlerini bırakması ve üzerinde bulunduğu haktan ayrılmasıdır.

, Fakat âyet, soyut olan bu anlamı etkileyici bir surette sunmakt adır.Sanki kendisine verilmiş âyetler onun vücuduna yapışmış ve derisi haline gelmiştir.Allah'ın âyetlerinden ayrılmak istediğinde sanki derisinden sıyrılmakt adır. Derisinden sıyrılmak için zor ve çatin girişimlede bulunan bu zavallının manzarasını gözünüzün önüne getirin! O yavaş yavaş ve parça parça olan sıyrılmayı tasavvur edin! Başının, ellerinin, göğsünün ve ayaklarının derisinden sıyrılmasını hayalinizde canlandırınız!

İnsanın derisinden sıyrılması mümkün müdür? Başka bir deyişle, insanın derisini sıırması mümkün müdür? Bilindiği gibi insanın derisi çok ince ve hassastır. Sıyrılacak olsa bile, sıırma işleminin çok acı, çetin, zor, dayanılmaz ve çekilmez bir şey olacağı kesindir.



Bir de insanın kendi derisini kendisinin sıyırmasını düşünün! Deri sahibinin kendi derisini çekip soymasını düşünün! Ne soyacak? Kendi derisini! Kim soyacak? Kendisi! Bu korkunç manzarayı ve ilginç sahneyi sadece "Ondan sıyrıldı" sözcükleri canlandırmakt adır.

2- Şeytan onun peşine düştü, cümlesi. Bu kez de o zavallı yarattığı üzücü ve aşağılayıcı yeni bir surette görüyoruz. Derisinden sıyrılmış ve çıkıp yola düşmüş olarak görüyoruz. Derişiz yürüyor! Normal bir şekilde yürüse bari! O zaman iş biraz daha kolaylaşır. Fakat öyle değil. Peşine şeytan takılmış olarak yürüyor, onu yürümeye, hatta koşmaya zorluyor. Ne zaman yorulsa ve duraklamak isterse, şeytan arkasından bir kamçı yapıyor. Nereye? Derisinden sıyrılmış çıplak etinin üzerine! Kamçının deriyi nasıl yaktığını bilmeyen yoktur. Bir de bu kamçının sıyrılmış etin üzerindeki acısını düşünün!

Bu manzar ada yeni olan şey şudur: Kur'an, insanların şeytanın adımlarını izlediğini ve yolundan gittiğini canlandıran başka tablolar sergilediği halde, bu tabloda adam şeytanın arkasından gitmiyor, şeytan onun arkasında adımlarını izliyor.

3- "Fakat o, yere çakılıp kaldı". Yani yere yapıştı. Yerdeki toprak, çamur ve pisliklere bulandı. Halbuki Allah'ın âyetleriyê yükselebilir, izzet ve yücelik, doğruluk ve bağlılık, temizlik ve

paklık âleminde kanatlanabilirdi. Fakat aşağı düşmeyi, yere çakılmayı, toprağa yapışmayı ve aşağılık olmayı seçti.

"İsteseydik, onlarla kendisini yükseltirdik" sözlerindeki asimetrik olan göğe yükselme ile yere çakılma sahnelerini düşünün! Yükselmeyi ve kanatlanmayı red eden kişi, elbette aşağıya düşecek ve toprağa çakılacaktır. Ya yükselmek veya aşağı düşmek, ya kanatlanmak veya aşağı inmek!

4- "Hevesine uydu". Bu adamın önündeki bir şeye uyduğunu görüyoruz. Bu şey, kendi hevesidir. Heves manevi bir şeydir. Ama bu canlı, hareketli ve tasvir edilmiş sahnede somut bir varlık olmuştur. Hatta hareket eden, yürüyen canlı bir kişiye dönüşmüştür. Derisinden soyulmuş bu adam da onun peşine düşmüş gidiyor. Heves nereye gitse, o da arkasında gidiyor. Bu arada adamın arkasından gelen ve hızlı yürümesi için zorlayan şeytanın soyulmuş derisini kamçının yakmasını unutmayalım!

Derisinden sıyrılmış olan adamın ark ada kovalayan şeytan olmak üzere önündeki hevesine uyup gittiğini bu canlı ve hareketli sahnede seyrediyoruz. Kaçıp kurtulmaması için önünden ve ardından kuşatıldığını görüyoruz. Önünde heves, arkasında şeytan!

5- "Üstüne varsan da, varmasan da, dilini sarkıtıp soluyan köpeğe benzer". Bu tablo, adamı horlamanın, manzarasını

bozmanın ve yaptığını kötölemenin daniskasıdır. Bu tabloda köpek gibidir. Köpek onun gibidir. Yeni konumunda köpeğe benziyor. Fakat ne yönden köpeğe benziyor? İkisinin arasındaki ortakbenzerlik nedir?

Şüphesiz dilini sarkıtıp sürekli solumasında. Köpek daima solumaktadır. Üstüne varsan da, varmasan da solumaya devam etmektedir. Hevesine uyduğu için solumaktadır. Yere çakılıp kaldığı için solumaktadır. Şeytan sürekli yürümeye zorladığı için solumaktadır ve en kötüsü, derisinden sıyrıldığı için solumaktadır.<sup>[150]</sup>

#### **Seyyid Kutup ve Öykünün Gerçeklik Boyutu:**

Kur'anın öyküleri gerçek öykülerdir. Olaylarının gerçek âlemde ve zamanın herhengi bir diliminde meydana gelmiş anlamında gerçek öykülerdir. Kur'an öykülerinin gerçeklik boyutu vardır. Yani insanların yaş adığı her olguya ve realiteye uygun bulunmaktadır. Kahramanlarının nitelikleri, belirtileri ve özellikleri de, insanların yaş adığı herhangi bir Çevrede kişilere ve bireylere uygun düşmektedir, öncekilerden söz eden âyetler, sanki kişinin aramızda Sördüğü ve bildiği insanlardan söz etmektedir. âyetlerin bu inşaları tasvir ettiğini görmektedir.

Kur'anda öykülerin ve verdiği örneklerin genel niteliğidir budur. Konumuza gelince, Allah'ın âyetlerinden ayrılan/sıyrılan insan için âyetlerin verdiği örnek ve yaptığı benzetme,

belirttiği nitelik ve özellikler, açıkl adığı hareket ve davranışlar gerçeklik boyutuna sahiptir. Çünkü aramızda yaşayan ve çevremizde bulunan insanlara uygun olduğunu görüyoruz. İlmî bırakan, dinden soyutlanan, başkalarını mutlu etmek ve Allah'ın dinini yaymak için kullanmak yerine, zalim ve tağutlara hizmet için din bilgilerini kullanan her kişiye uygun düştüğünü görüyoruz. Bu öykünün gerçeklik boyutunu en güzel açıklayanlardan biri şüphesiz merhum Seyyid Kutup'tur. Zalim ve azgınlara hizmet için din bilgilerini kullanan din adamı unvanlı kişileri çok yakından tanımıştır. Üstad bu konuda şöyle der:

"Kendilerine apaçık olduktan sonra Allah'ın âyetlerini yalanlayan, onları bildikleri halde onlara uygun hareket ekmeyen kişilerin durumunu açıklamaktadır. İnsanların hayatında bu haber ne kadar çok terartanmaktadır! Allah'ın dinini bildikleri halde hidâyet bulmayan, aksine bu ilmi Allah'ın kelimasını değiştirmek için araç yapan kişiler ne kadar çoktur! Bu ilmi kendi heveslerine ve akıllarınca kendilerine dünya malından verme yetkisine sahip olan zorbalara yaranmak için kullanan niceleri bulunmaktadır!

Nice din alimleri gördük. Allah'ın dininin gerçeğini biliyor, sonra ondan ayrılıp ilmini bile bile yapılan tahrifler ve yeryüzünün geçici sultanlarına fetvalar için kullanıyor. İlmî ile

yer yüzünde Allah'ın otoritesine ve kutsal değerlerine saldıran zalim yöneticilere payandalık yapıyor.

Bulardan öylelerini gördük ki "Yasama Allah'ın haklarındandır, kim kendisi bu yetkiyi kullanmaya kalkışır, ilahlık iddiasında bulunur, kim ilahlık iddiasında bulunursa kafir olur, kim de bu kişinin yaptığını kabul eder ve uyarsa o da onlar gibi olur"derler. Dinin apaçık bu gerçeğini bilmesine rağmen, yasama hakkına sahip olduklarını iddia eden, bununla ilahlık iddiasında bulunan ve haklarında kendisinin küfür hükmünü verdiği tağutların propagandasını yapmakta, onlar için dua etmekte, onlara müslümanlar demekte ve yaptıklarının katıksız islam olduğunu söylemektedir.

Yine bunlardan öylelerini gördük ki bir yıl faizin haram olduğunu yazar, etesi yıl helal olduğunu yazar, insanlar arasında ahlaksızlık ve kötülüğün yayılmasını kutlar ve bu bataklığa dindarlık kılıfı giydirir.

Acaba bunların haberleri, Allah'ın kendisine âyetlerini verdiği halde onlardan sıyrılan ve şeytanın önüne kattığı, böylece azgınlardan olan kişinin haberinden ne farkı vardır? Acaba bütün bunlar, Yüce Allah'ın adamlarıyla ilgili anlattığı değiştirme ve çarpıtma haberinden başka nedir? "İsteseydik, onlarla kendisini yükseltirdik. Ama yere çakılıp kaldı ve hevesine uydu. O, üstüne varsan da, varmasan da, dilini

sarkıtıp soluyan köpeğe benzer". Allah dileseydi, ona verdiği âyetler bilgisiyle kendisini yükseltirdi. Fakat Allah dilemedi. Çünkü bu âyetleri bilen kişi, yere çakılıp kalmış, âyetlere değil, hevesine uymuştur.

Bu, Allah'ın âyetlerini bildiği halde o bilgiden yararlanmayan, inancını bildiği âyetlere göre düzeltmeyen, şeytanın zelil ve aşağılık bir uydusu olmak ve hayvan derecesine inip alçalmak için Allah'ın verdiği nimetten sıyrılan herkesin örneğidir.

Sonra, bu bitmeyen dili sarkıtıp soluma da nedir? Kuranın canlandıran tablosundan anladığımız ve zihnimizde canlandırdığımız kadarıyla, bu dünya hayatının malı peşinde dilini sarkıtarak koşmaktır. Allah kendilerine âyetlerini verdiği halde,onları bırakıp dünyalık elde etmek için dili sarkıtıp solumaktır. Bitmek nedir bilmeyen soluma! Sahibinin bırakm adığı, öğüt versen de, vermesen de, sürdürdüğü soluma!

Dünya hayatında her zaman,her yerde ve her ortamda bu örnekleri hep görüyoruz. Hatta çok anlar geçiyor ki,insan neredeyse böyle olmayan bir alim göremiyor. Allah'ın koruduğu, Allah'ın âyetlerinden sıyrılmayan, yere çakılıp kalmayan, hevese uymayan, şeytana rezil olmayan ve iktidar sahiplerinin ellerinde bulunan dünyalık şeyler peşinde dilini

sarkıtıp solumayan çok küçük bir azınlık dışında,böyle olmayan kaç tane alim görebiliyorsunuz?

Evet, bu her zaman ve zeminde örnekleri kesilmeyen bir örnektir.Yoksa, tarihin bir döneminde belli bir nesilde meydana gelmiş ve bitmiş bir örnek değildir.

Yüce Allah, kendilerine âyetlerini gönderdiği halkına bu örneği okumasını peygamberine emretmiştir. Kendilerine verilen âyetlerden sıynlmamaları için onlara bu haberi okumasını söylemiştir. Daha sonra gelip, Allah'ın âyetlerinden birşeyler bilen kişilerin bu çirkin duruma düşmekten sakınmaları için onlara da okunmasını istemiştir. Bu çirkin duruma düşmekten, dili sarkıtıp sürekli solumaktan ve düşmanın düşmana yapmadığı haksızlığı kendilerine yapmaktan sakınmaları için bu haberin bütün insanlara okunmasını söylemiştir. Allah'ın âyetlerini bildiği halde onlardan sıyrılanlar, içine düştükleri bu aşağılık ve çirkin manzara ile kimseye değil, sadece kendilerine zulmediyorlar.

Günümüzde Allah'ın âyetlerini bildiği halde onlardan sıyrılan öylelerini gördük -ve görüyoruz-ki sanki kendi kendine zulmetmek için çabalıyor yahut cehennemin dibinde bir yer kapmak için can atıyor ve aynı familyadan olan kişilerin o yeri kendisinden kapmaması için müc adele veriyor. Her sabah cehennemdeki bu yerini pekiştirecek ve sağlamlaştıracak

şeyleri aralıksız yapmaya devam ediyor. Dünyada hayatı bitinceye kadar bu dünyalık şeyleri elde etmek için dilini sarkıtıp solumayı aralıksız sürdürüyor.

Allahım! Bizi koru, ayaklarımızı kaydırma, bol sabır ver ve müslümanlar olarak ölmeği nasip et! "[151]

Seyyid Kutub'un sözlerini tamamladığı bu sıcak duasından sonra hemen belirtelim ki Allah onun duasını kabul etti, gördüğü her türlü baskı, eziyet ve aldatma girişimlerine rağmen, rabbine kavuşuncaya kadar Allah'ın dinine ve davetine bağlı kaldı. Yeri cennet olsun! [152]

### **İman ve İnsanın Derisi:**

Allah'ın âyetlerinin, insanın derisine ve onlardan sıyrılan adamın, kendi derisinden soyunan kişiye benzetilmesinin anlamı üzerinde biraz durmak istiyoruz. Bu benzetmenin ve bu resmin gerçeklik boyutuna işaret etmek için bunun üzerinde biraz durmamız gerekir.

Şüphesiz insanın derisi vücuduna yapışık, ondan ayrılmaz ve bedenini örter, onu tehlike ve zararlardan korur. Aynı zamanda insan, derisi ile güzellik ve yakışıklık kazanır.

İnsan için iman da böyledir. Allah'ın âyetleri de insanı bu şekilde Örtmektedir. İlke olarak Allah'ın âyetlerinin ve o âyetlerin içerdiği iman, doğruluk ve bağlılık gibi değerlerin, derinin vücuda yapıştığı gibi yapışması, derisinin onunla



beraber bulunduğu gibi beraber bulunmasıdır.Kişinin derisinden bir an bile ayrı kalması düşünölemediği gibi, insanın gece ve gündüz bir an bile İmandan ayrı kalması düşünölemez.

İmanı, bayramlarda ve dinsel törenlerde giyilen bir bayram elbisesi gibi görenler, imanın gerçeğini anlamazlar ve ona gereği gibi bağlı olmazlar.İman belirli bir vakit için üniforma, herhangi bir saat için kıyafet veya günün şu yahut bu saatinde insanın yaş adığı bir saat değildir.Şüphesiz iman, her zaman ve her yerde müminlerle beraber bulunan bir nitelik, bir haldir.

Deri vücudu örttüğu,ona güzellik ve özellik verdiği gibi, iman da aynı şekilde sahibini süslemekte, güzellik ve özellik vermektedir .Yüce Allah ne güzel buyuruyor : " Fakat Allah imanı size sevdirdis kalplerinizde süsledi, küfür, fasıklık ve itaatsizliği çirkin gösterdi"<sup>[153]</sup>

insan, imanla güze! ve hoştur.İmansız olduğuunda da çirkin,kötü ve nahoştur.İman olmadığı zaman çirkinlikleri, bozuklukları, rezaletleri, sapıklıkları, aşığılıkları ve bozgunculukları ortaya çıkmaktadır. Bu niteliklere ne kadar çok sahip olur! Bütün bu bozuklukları ancak iman örter. İman, mümin için Allah'ın verdiği bir süstür.<sup>[154]</sup>

### **Hakkı Bırakmanın ve Hevese Uymanın Sonucu:**

Öykü, haktan ayrılmanın ve hevese uymanın insan üzerindeki etkilerine işaret etmektedir. Şöyle ki:

- 1- Şeytan onu önüne katmıştır.
- 2- Azgınlardan olmuştur.
- 3- İsteseydik onlarla kendisini yükseltirdik,ama yere çakılıp kalmıştır.
- 4- Hevesine uymuştur. 5-Köpeğe benzemiştir.
- 6- Üstüne varsan da, varmasan da dilini sarkıtıp solumuştur.

Haktan ayrılmak ve Allah'ın âyetlerinden sıyrılmanın çok büyük altı sonucu. Her biri büyük bir tehlike ve sonsuz bir kayıp sayılırken, hepsinin bîr adamda toplandığını düşünün! Elbette o adamı mahveder, şeytanların erlerinden bir er yaparak kayıp ve yok yapar.

Bunlardan şunu anlıyoruz: Hayatta iki yol vardır. Hidâyet ve sapıklık yolları. Allah'ın ve şeytanın yolları. Birinci yolda yürümeyenler, ister istemez, kesin olarak ikinci yolda yürümektedirler.

Aynı şekilde, ancak ve ancak hidâyet yoluna sarılmak, imanın gerçeklerini kavrayıp yaşamak ve sadece Allah'ın sağlam ipine sarılmak, Allah'ın izni ile insanı şeytandan

koruyan, müminden Şeytanı ve erlerini uzaklaştıran kurtuluş gemisidir.

Ama hak yoldan ayrılan, mutlaka Şeytanın avı, Şeytan yandaşlarının tutsağı ve tahriklerinin kurbanı olur. Şeytana teslim olacak olursa, ister istemez dilini sarkıtarak ve koşarak önünde yürümeğe mahkum olur. Azgın ve sapık kişilerden olur, hevesine uymuş olur-tek başına hevese uymak zaten öldürücü bir afettir- yere çakılıp kalır, yer yüzünün süprüntü ve şehvetlerini seçer. İşte o zaman köpek gibi olur. Sürekli dilini sarkıtıp soluma hayatını yaşar, yer yüzüne çakılıp kalmanın ve geçici dünya malı peşinde koşmanın yol açtığı dili sarkıtıp soluma hayatına mahkum olur.<sup>[155]</sup>

#### **Alçalmanın ve Ycelmenin Yolu:**

Öykünün "İsteseydik onlarla kendisini yükseltirdik. Fakat o yere çakılıp kaldı ve hevesine uydu" âyetleri bize alçalma ve ycelmenin yolunu göstermektedir.

Herkes kabul eder ki bu hayatta akılı olan herkes yüksek ve üstün bir yerde, anlı şanlı bir mevkide ve halk arasında güzel bir şöhrete sahip olmak ister. Ama bu hedefe gitmek için insanların yolları değişiktir. Bazısı hedefe götüreceğini sanarak bunun için yanlış ve ters yolları izler. Fakat bunun aksi dışında bir sonuç elde edemez.

Onurlu ve izzet sahibi olmanın yolu, Allah'ın âyetlerine,dinine, şeriatına içten,kararlılıkla ve azimle sarılmaktır, "Kendisini onlarla yükseltirdik" sözündedir.

Şüphesiz Allah insanı en güzel biçimde yaratmıştır. Diğer yaratıkların birçoğundan üstün yapmıştır. Onun onurlu, izzet ve değer sahibi olmasını ister. Onun için buna götüren yolu kendisine göstermiş, âyetlerini ona indirmiş, peygamberlerini göndermiş ve hükümlerini belirlemiştir. Allah'ın âyetlerini kabul eden, ona razı olup bağlanan herkes, izzet, üstünlük ve yüceliği elde etmiş olur.

Bunun karşıt yolu ise, alçalmanın,zarar ve ziyanın yoludur. Alçalmanın yolu, Allah'ın âyetlerine karşı çıkma, şeriatını dışlama, şeytanın vesvese ve tahriklerine boyun eğme yoludur. Aşağılığın yolu,yere çakılıp kalma,hevese uyma yoludur. "Fakat o, yere çakılıp kaldı ve hevesine uydu".

Yere çakılıp kalmak demek,ona aldanmak, ahirete tercih etmek, hatta ahireti hesaptan çıkarıp dünya hayatına yönelmek, onun baştan çıkarak süs, şehvet ve izzetlerinden daha çok elde etmek.aşağılık ve değersiz

sylerinden kana kana içmek demektir. Kim böyle yaparsa, hevesine uymuş, şehvetlerine boyun eğmiş, yer yüzünden başka birşey tanımayan, şehvetinin esiri ve her şeyi mubah gören bir hayvan olur.

Yere çakılıp kalmakla ařağılanır,alahr, dűřer ve dibe vurmak için alçalmaya devam eder. Havada yűkselip kanatlandıka kuř, avlanmaktan kurtulur. Ama ne zaman yere yaklařır ve tuzaktaki yiyeceğıe aldanırsa,o zaman tuzag adűřer ve avlanır.İnsan da bu řekildedir.<sup>[156]</sup>

### **Kűpek Niçin Dilini Sarkıtıp Solumaya Devam Eder?**

űykű, kűpeğın sűrekli dilini sarkıtıp soluduğunu belirtmektedir. "O,űstűne varsan da, varmasan da dilini sarkıtıp sűrekli solumaya devam eder" Kűpekte bu durum gűrűlmektedir. Kaçarak kořarken, kořarak saldırırken, yűrűrken ve otururken daima dilini sarkıtıp sođumaktadır. Acaba neden bu řekilde her zaman dilini sarkıtıp sođumaktadır?

Bu, Kur'an'da pozitif bilimle ilgili bir nűktedir. Kur'anı Kerim değıřik alanlarda kimi bilimsel nűanslar içermektedir. Mucize olan âyetleri bilimsel birçok iřaretler tařımaktadır. İnsanlar bilimlerde ilerledikçe, bu iřaretler daha da açıklık ve netlik kazanmaktadır.

Kűpeğın dilini sarkıtıp sűrekli solumasının sebebi, Yűce Allah'ın diğıer yaratıklarda olduğı gibi kűpeğın vűcudunda hava gűzenekleri yaratmamasıdır. Bilindiğı gibi hava gűzenekleri vűcut için gereklidir. űnkű vűcudun içinden zehirli, kirli ve tehlikeli řeyleri terle beraber Oradan dıřarı atar. Gűzenekler yolu ile bu zehirler ter ile beraber çıkmayıp

vücutta kalırsa, rahatsız eder ve yıpratır. Onun için hava gözenekleri ve o gözeneklerden terin çıkması, sayılamıyacak kadar nimetleri arasından insan için büyük bir nimettir.

Köpeğin vücudunda gözenekler olmadığına göre, vücudundaki zararlı ve zehirli şeyleri nasıl dışarı atacaktır? Elbette dilini sarkıtıp sürekli soluyarak ağzı ve dili yolu ile çıkarır. Allah onu bu şekilde yaratmış ve bunun yolunu da kendisine böyle göstermiştir. Yüce Allah ne güzel buyuruyor: "Rabbimiz, her şeye ayn bir güzellik veren, sonra doğru yola eriştirendir"<sup>[157]</sup> "O,her şeyi Ölçü ile yapıp doğru yolu gösterendir"<sup>[158]</sup>

Bu bilimsel tespit, bize son derece mükemmel rabbani hikmetin şekillerinden birini göstermektedir. Yüce Allah'ın yaptığı her şey bilgi ile ve yerli yerindedir. Her şeyi bilmekte ve her şeyden haberdar bulunmaktadır. Her yarattığı, amacına göre bir hekmetle yaratmış, naşı! yaşayacağını ilham etmiş ve sonsuz bir bilgi ile hayatını sürdürmesinin yollarını öğretmiştir.<sup>[159]</sup>

### **Eşek ve Köpeğe Benzetmenin Sebebi:**

Kur'anı Kerim birtakım insanları eşeğe ve köpeğe benzetmekte, iki taraf arasındaki berzerliği anlatmaktadır.

Allah'ın kendisine âyetlerini verdiği, ama onlardan sıyrılıp yere çakılı kalan, hevesine uyan ve şeytanın önüne kattığı

adamı köpeğe benzetmektedir. Kısaca bilgisiyle amel etmeyen alimi köpeğe benzetmektedir.

Köpekle bu alim arasındaki benzerlik ise, dili sürekli sarkıtıp solumaya devam etmektir. Dünya malı peşinde sürekli koşarak, zalim ve azgınların yordakçılığını yaparak, din ve bilgisi hesabına onları memnun etmeye çalışarak ve ilmini onların hizmetinde kullanarak daima dilini sarkıtıp soluyan köpek gibi .olmaktadır.

Kur'an bilgisi ile amel etmeyen din bilginlerini de eşeğe benzeterek şöyle der: "Kendilerine Tevrat yüklendiği halde onu yüklenmeyenler, sırtına kitap yüklenmiş eşek gibidirler. Allah'ın âyetlerini yalan sayanlar için ne kötü bir [\[160\]](#)

âyetle söz konusu edilenler, yahudi din bilginleri olmakla beraber onlar gibi davrananlar da aynı benzetme kapsamındadır. Bunlar Tevrat okumuş, anlamış, yüklenmiş ve onu bildiklerini iddia etmişler. Ama yaş adıkları hayatta ona bağlı kalmamışlar ve teorik olarak söylediklerini hayatlarında pratik yaşantıya dönüştürmemişler. Böylece Tevrat kendilerine yüklendiği halde, onu yüklenmemişler ve hayatlarında uygulamamalıdır.

Kur'an, onları kitap ciltleri yüklenip onların içinde ne olduğundan haberi olmayan eşeğe benzetmiştir. Eşek için kitap veya odun taşıma arasında bir fark yoktur. Taşıdığı bütün

şeylerden zaten ağırlık ve yorgunluktan başka eline bir şey geçmez.

Acaba Yahudilerin Tevratı yüklenmeleri ile eşeğin odunu yüklenmesi arasında ne fark vardır? Yahudiler Tevratı kafalarında, akıl ve düşüncelerinde yüklenmişler, böylelikle kendilerini aüm sanmışlar, ama okudukları, ezberledikleri ve öğrendiklerinden yararlandılar mı? Acaba yaşantıları öğrendikleri, ezberledikleri ve okuduklarına göre mi olmuştur? Hayır! Bu konuda tıpkı eşek gibidirler. Acaba bu konuda eşekten ne farkları vardır? Kitap bilgisine sahip olup onunla amel etmeyen ve gereğini yapmayanların yahudi din bilginlerinden ne farkı vardır?

Yüce Allah'ın eşeğe ve köpeğe benzettiği insan, Allah'ın yüceltmek için kendisine âyetlerini verdiği, ama onlarla yücelmeyi ve ilahi ikramı kazanmayı red edip yere çakılı kalmayı ve hevesine uymayı tercih eden alimdir.

Kur'anın yaptığı bu iki benzetme ve verdiği bu iki Örnek, ilim sahibi herkesin kendisine ders çıkarmaya, ilmi ile Allah'tan korkmaya ve ilmini alçalmak, aşağılanmak ve yerin çamurunda debelenmek için değil, yücelmek, ikrama ermek ve başkalarına yararlı olmak için kullanmaya çağrıdır.

Alim/bilgin etiketi taşıyan, yüksek diplomalara ve unvanlara sahip olan, buna rağmen zalim tabutların yanında



yer alıp onlara yardım edip hizmet eden, onların safında makamlar ve mevkiler işgal eden nice kişilere Kur'anın bu iki benzetmesi ne kadar uygundur! Söz dinlemeden, sınır tanım adan ve sahibinden izin alm adan gördüğü yeşil ekine dalan eşek ile karşısına çıkan dünyalık süslere ve geçici yaldızlara sahip olmak için hevesine uyan insan birbirine benzer ne kadar da benziyor!

Bunlardan zillet,aşağılık, yok olacak geçici dünya malı için köpek gibi dilini sarkıtıp sürekli soluyan niceleri vardır! Onlardan bilgisizlik, aptallık, yorgunluk ve meşakkatinde eşek gibi olup bilgisinden yararlanmayan niceleri vardır!

Alim olduğunu iddia edip eşek ve köpeğe benzeyen böyle kişilere yazıklar olsun! Bilgisi ile zelil, zavallı, bedbaht, zarar eden, kıyamet günü perişan olan ve azap gören kişilere yazıklar olsun! Sahibini bu acıklı ve korkunç sonuca götüren ilmin Allah belasını versin!<sup>[161]</sup>

### **İlim, Ne Zaman Sahibim Al Çalmaktan Korur?**

ilim, sahibini ne zaman alçalmaktan korur? bu önemli sorunun cevabını da Üstad Seyyid Kutup'tan dinleyelim.

"Tek başına ilim korum adığı için Kur'an, müslüman kişileri ve islami hayatı oluşturmak üzere ilmi salt ilim için değil, onu vicdan dünyasında ve hayat sahnesinde anlamını

gerçekleştirecek dinamik, canlı, sıcak ve sürükleyici bir inanca dönüştürür.

Kur'an, inancı, incelenecek soyut bir teori şeklinde vermez.Çünkü bu, vicdan dünyasında olsun,hayat alanında olsun hiçbir ürün vermeyen soyut bir bilgidir.Soğuk bir bilgidir. Hevese uymaktan korumaz, şehvetlerin baskısını azaltmaz, şeytanı kovmaz. Aksine şeytana yolu hazırlar ve kolaylaştırır.

Kur'an, inancı, inelenecek soğuk bir teori olarak sunm adığı gibi, bu dini de İslam nizamı, İslam hukuku, islam ekonomisi, pozitif bilimler, psikoloji bilimleri veya başka bilim incelemelerinin herhangi biri şeklinde de sunmaz.

Kur'an, dini, motive.eden, canlandıran, uyandıran, yücelten, üstün olan ve coşan bir inanç olarak sunar. Bu inanç, akıl ve kalpte yerleşir yerleşmez uygulama anlamını gerçekleştirmek için sahibini harekete sevkeder, ölü kalbi diriltir, dirilen kalp çarpar, hareket eder ve umut besler.insanın yapısındaki algılama ve kbulienme cihazlarını çalıştırır, böylece fitrat ilkbaşıta vermiş olduğu söze döner, amaç ve idealleri yüceltir, artık çamurun ağırlığı onu ezmez ve asla yere çakılı kalmaz.

Kur'an, bu dini, düşünüp taşınma ve değerlendirme metodu olarak sunar. Düşünüp taşınma1 ve değerlendirme

yönünden başka bütün sistemlerden ayrılır. Çünkü bu din, insanların yöntemlerindeki eksikliklerden, yanlışlardan ve heveslerin oyunu, bedenlerin ağırlığı ve şeytanın aldatması ile ortaya çıkan sapmalardan kurtarmak için gelmiştir.

Kur'an, bu dini, hareket metodu olarak sunar. Kendisinin atacağı adımlar ve belirleyeceği Ölçülere göre

insanlığa zirveye çıkan yolda adım adım rehberlik yapmak için hareket metodu olarak verir. Ortaya konan hareket esnasında insanlara hayatlarının nizamını, hukuklarının temellerini, ekonomik, sosyal ve politik kurallarının belirlediği gibi, evren ve insanla ilgili bilimleri ve yaş adıkları pratik hayatın gereklerini de belirleyerek ortaya koyar. Bunları belirlerken, içlerinde inancın sıcaklığını, şeriatın ciddiyet ve gerçekçiliğini, yaşanan hayatın ihtiyaç ve yönlendirmelerini taşırlar.

Müslüman kişileri ve islami hayatı oluşturmada Kur'anın metodu budur. Salt incelemek için yapılan teorik incelemeler ise, kişiyi yerin çekiminden, hevesin sürüklemesinden, şeytanın aldatmasından kurtarmayan ve insanların hayatı için bir yarar sağlamayan şeylerdir."<sup>[162]</sup>

### **Sonuç:**

Allah'ın kendisine verdiği âyetlerden sıyrılan, böylece mahvolan, zarar eden ve her şeyini yitiren adamın öyküsü ile

ilgili sözlerimizi, değerli, onurlu ve boyun eğmeyen bir limin sözleriyle bitirmek istiyoruz. Bu alim, Ebu'l-Hasan Ali ın Abdulaziz el-Curcani'dir. Bu alim çok güzel ve değerli bir kaside yazmış, kasidesinde onurlu ve değerli bir alimin îiteliklerini ve yararlı ilmin sahibi üzerindeki etkilerini >elirtmiştir. Bu kasidenin tamamını Sorgulayıcı alim îerhum Abdulfettah Ebu Gudde "Safahatun min Sabrı'l-Ilema ala Şedaidi'l-îlmi ve't-TahsiPadh kitabında /ermektedir. Bu kasidede Curcani şöyle der:

"Bana diyorlar ki, iltifat etmiyorsun-Halbuki zillet derecesine düşmeyen bir adam görmüşler.

Dalkavukları insanların horlu adığını görüyorum-Onurlu yaşamayı şeref görenler ise, ikram görürler.

Her bir çıkar belirlediğinde elde etmek için ilmi basamak yaparsam-O zaman ilmin hakkını vermemiş olurum.

Namusumu şu ana kadar aşağılıktan korumaya çalışıyorum-Korumayı da kendim için ganimet biliyorum.

İşte sana bir. pınar! dediklerinde, görüyorum, derim-Şüphesiz özgür kişinin canı susuzluğa dayanır.

Gölge düşürmeyen şeylerden de kendimi uzak tutarım-Çünkü düşmanın niçin?, neden? demesinden korkarım.

Böylece kötü kişinin ayıplamasından kurtulur-Aynı zamanda iyi kişinin gözünde değer kazanırım.

Bir şeyi elde edemediğim zaman-Arkasından sabaha kadar sızlanıp durmam.

Bir şey kendiliğinden gelirse, kabul ederim- Ama elde edemediğim için de "Niçin olmadı? Olması gerekmez miydi?"demem.

Onurum ve namusumla elde edemiyceksem-Birçok fırsatlara bir adım bile atmam.

Bana yüz vermeyenin yüzüne gülerek alçalmam-Kötü bilinen kişiyi de yaranarak övmem.

Herkesin saygı gösterdiği devlet başkanı da olsa-Serveti ile yücelmek isteyip nice yükselemeyenîer vardır.

Özgür kişiye nice nimetler musibet olmuştur-Nice kazançları da özgür kişi kayıp sayar.

Başkalarına hizmet etmek için olduğu kadar-Kendime de hizmet edilmesi için ilim yolunda hiçbir fedakarlıktan kaçınm adım.

Fidan iken sıkıntısını çektiğim ağaçtan zillet mi devşireyim?-Böyle ise, cahil kalmak çok daha iyidir.

Diyorsan ki ilim ağacının boynu büküktür-Unutmayalım ki biz korumaz ve sahip çıkmazsak boynu bükülür ve karartıcı olur.

İlim sahipleri ilmi korusalardı, o da onları korurdu-Kalplerde onu yüceltirlirse, o da onları yüceltir.

Ama ne yazık ki ilmi horl adılar ve isteklerle yüzünü İkelediler-Onun için kendisi de onlara sırt çevirdi.

Gördüğüm her şimşekten ürkecek değilim-Yer yüzünde herkesten de nimet bekleyecek değilim.

Şayet fakirlik beni mecbur edecek olursa-Sabaha kadar şunu suçlamam, berikinden yardım istemem.

Falan kişi bana iyilik etti ve destekledi, dediğimde Utanmayacağım kişiyi buluncaya kadar böyle devam edeceğim."<sup>[163]</sup>

## V- LOKMAN ÖYKÜSÜ

### Kur'anda Lokman Öyküsü

"And olsun ki Lokman'a Allah'a şükretme hikmetini verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden ise, bilsin ki, Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O, övülmeye layık olandır. Lokman oğluna öğüt vererek "Oğulcuğum! Allah'a eş koşma, şüphesiz eş koşmak büyük bir zulümdür" demişti.

Biz insana, ana ve babasına karşı iyi davramasım tavsiye ettik. Annesi, onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak kamında taşıdı. Çocuğun süttten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bana ve anne babana şükret diye, tavsiyede bulunduk. Dönüş ban adır.

Ey insan oğlu! Annen baban, seni bana ortak koşmaya zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dünya işlerinde onlarla güzel

geçin. Bana yönelen kimsenin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ban adır. O zaman, yaptıklarınızı size bildiririm.

Lokman, "Oğulcuğum! işlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu getirip meydana koyar. Şüphesiz Allah latiftir, haberdardır.

Oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı söyle ve kötü olanı önle, başına gelene sabret, şüphesiz bunlar, azmedilmeye değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yer yüzünde böbürlenerek yürüme, Allah kendini beğenip Öğünen hiçbir kimseyi sevmez. Yürüyüşünde doğal ol, sesini kıs, seslerin en çirkini şüphesiz eşeklerin sesidir, 'dedi"[\[164\]](#)

### **Öykü İle İlgili İsrailiyat Bilgiler:**

Her zaman yaptıkları gibi öncekilerden çok kişi Lokman öyküsü ile ilgili mitoloji ve israiliyat haberlere dalmışlar, onlardan görüşler ve ayrıntılar aktarmışlar ve bilgiler vermişlerdir. Lokman'a birtakım sözler, olaylar, işler ve nitelikler nisbet etmişlerdir.

Biz kabul etmek ve kullanmak için değil, insanları sadece sakındırmak için o söylenenlerin bir özetini vereceğiz. Suyuti, ed-Durru'1-Mensur kitabında şunları anlatır:

"Lokman, Habeşistanlı bir köle imiş, marangozmuş, kısa boylu, basık burunlu, kalın dudaklı, düz tabanlı imiş, Allah

kendisine hikmet vermiş, ama peygamber yapmamış, Habeşistan ve Sudan'ın seçkinlerindenmiş, bu seçkinler üç kişi olup Lokman,Necaşi, Bilali Habeşi imişler.

Denildiğine göre Allah, Lokman'a hikmet ve peygamberlikten birini seçmesini söylemiş, o da peygamberlik yerine hikmeti seçmiş, uyurken Cebrail kendisine gelmiş ve üstüne hikmeti saçmış, o günden sonra bütün sözleri artık hikmet olmuş. Rabbin tercih serbestisi verdiği halde, hikmeti peygamberliğe nasıl tercih ettin? diye sorulunca, şöyle demiş: Beni ululazim peygamberlerinden yapsaydı, onu yerine getirmeyi ve başarmayı umardım, ama beni tercihte serbest bırakınca, peygamberlik konusunda zayıf kalmaktan korktum, onun için hikmet bana daha sevimli geldi.

Yine denildiğine göre, Azer'in soyundanmış, bin yıl yaşamış, Hz. Dâvûd'dan sonra insanlara fetva verirmiş, Dâvûd peygamber olunca, Lokman fetva vermeyi bırakmış, Madem ki fetva verecek biri geldi, artık fetva vermeyi bıraktım, demiş.

Yine denildiğine göre.israiloğullarında yargıçlık yapmış ve Hz. Dâvûd'dan önce halife diye anılmış ve şöyle denilmiş: Ey Lokman! Allah'ın, seni insanları hak ile yöneten bir halife yapmasını ister misin?

"Rabbim bana emrederse, kabul ederim, böyle bir şey yaparsa, bana yardım edeceğini, öğreteceğini, koruyacağını



biliyorum, ama rabbim beni serbest bırakırsa, olmak istemem ve başıma bela almam" demiş.

Bunun üzerine melekler: Niçin ey lokman? demişler. O da şöyle cevap vermiş: Çünkü devlet başkanının yeri çok zor ve bulanıktır, her yandan kendisini zulüm kuşatır, ya destek görür veya yalnız kalır. İsabet ederse, gemisini kurtaran kaptan olur, yanlış yaparsa, cennetin yolunu kaybeder, Dünyada zelil olarak kalması, gözden düşen bir meşhur olmasından daha iyidir. Kim ahiret yerine dünyayı tercih ederse, dünyayı da elde edemez, ahireti de kazanamaz.

Melekler, güzel mantığı karşısında hayret etmişler, ondan sonra bir uyumuş, uykusunda hikmete batırılmış, uyanınca serapa hikmet konuşmuş. Ondan sonra Hz. Davud'a hilafet verilince, kabul etmiş ve Lokman'ın koştuğu gibi şart koşmamış, günaha batmış, ama Allah kendisini bağışlamış. Lokman bilgi ve hikmetiye onu desteklemiş, bunun üzerine Hz. Dâvûd: Ne mutlu sana lokman! Sana hikmet verildi ve beladan kurtuldun, Davud'a hilafet verildi, başına fitne ve günah aldı, demiş.

. Yine denildiğine göre, efendisinin yanında en değersiz bir köle imiş, ondan rivayet edilen ilk hikmet şu olmuş: Efendisiyle beraber bulunduğu bir sır ada, efendisi tuvaletini yapmak için tuvalete girmiş ve uzun süre kalmış, bunun

üzerine Lokman ona şöyle seslenmiş: Tuvalette fazla oturmak ciğeri yorar, basura sebep olur, ateş başa yükselir, az otur ve çık. Sonra efendisi çıkmış ve tuvaletin kapısına bu sözleri yazıp asmış.

Bir gün efendisi sarhoş olmuş ve yanındakilerle gölün bütün suyunu içmek üzere bahse girmiş, sarhoşluğu gidince, ne yaptığını anlamış, Lokman'ı çağırmış ve "Seni bunun için barındırıyordum, o adamları topla" demiş onlar: toplayınca, kendisi ile hangi şey üzerine bahse girdiniz? demiş, bu gölün suyunu içmesi üzerine bahse girdik, demişler. Bunun üzerine, "Gölde "suyun içinde yabancı cisimler var, suyu içmesi için o cisimleri ayırın" demiş, o cisimleri nasıl ayırabiliriz? demeleri üzerine, o da "Yabancı cisimlerle beraber suyu nasıl içebilir?" demiş ve efendisini kurtarmış.

Yine denildiğine göre, Lokman'a verilenler, ailesi, malı, çocuk, soyu veya özelliği sebebiyle değil, suskun, çok düşünen, derin görüşlü olduğu için verilmiştir. Gündüz hiç uyumamış, öksürdüğünü, yere tükürdüğünü, büyük veya küçük abdest bozduğunu kimse görmemiş, yıkanmamış, gevezelik etmemiş, gülmemiş, tekrar etmesi istenen bir kelime olmazsa söylediğini tekrar etmemiştir. Evlenmiş, çocukları olmuş, ölmüşler ama onlara az da olsa ağlamamış. Düşünüp taşınmak,

ibret ve ders almak için devlet başkanının ve bilginlerin yanına gidip gelirmiş.

Yine denildiğine göre, başkalarıyla beraber oturan Lokman'ın yanından bir adam geçmiş ve ona "Falanadamın kölesi değil misin?" demiş, evet deyince, "Falan dağın . yanında hayvan otlatan kişi değil misin?" demiş, evet deyince, "Bu duruma nasıl geldin?" demiş, o da Allah'tan korkarak, yalan söylemiyerek, emaneti gözeterek ve beni ilgilendirmeyen şeyleri ağzıma almayarak, demiştir."<sup>[165]</sup>

Şüphesiz bu söylenenler bizi ilgilendirmez. Bunların Lokman'a ait olduğunu da söylemiyoruz. Çünkü Rasûlullahın sahih hadislerinde böyle bir şey belirtilmemiştir.

Ona' ait olmadığını da söylemiyoruz. Meydana gelebileceği için onun başından böyle şeylerin geçmediğini de söylemiyoruz. En sağlam yol, kabul veya red etmemektir. Özellikle bilgi olarak bir yararı olmadığı ve yararlı bir işe dayanak oluşturmayacağını, âyetleri anlamamanın onlara bağlı bulunm adığını belirterek kabul veya red etmemek en güvenli yoldur.

Kur'an ve sahih hadislerin bir şey söylemediği konularda susmayı tercih ediyoruz. Öncekilerin öyküleriyle ilgili bu iki kaynaktan farklı şeyler söyleyenlerden sakındırıyoruz ve o tür

şeyleri sakındırma amacı dışında belirtmeyi caiz görmüyoruz.<sup>[166]</sup>

### **Lokman'ın Olduğu Söylenen Bazı Hikmetler:**

Önceki alimler çok güzel sözler ve hikmetler naklederek bunların Lokman'a ait olduğunu söylemişlerdir.

Bu söz ve hikmetlerin önemli olanlarını vereceğiz. Ancak verirken onların Lokmana ait olduğunu ne kabul ederiz, ne de redderiz. sadece hoş sözler ve güzel hikmetler olduğu için veriyoruz. Kimin söylediğine ve sahibinin kim olduğuna bakmaksızın onları vereceğiz, sadece anlattığı ve öğrettiğinden yararlanmak için nakledeceğiz. Zaten hikmet müminin yitik malıdır, nerede bulursa, herkesten önce almaya layıktır. Nitekim söyleyene değil, söylenen şeyin büyüklüğüne bak, demişlerdir. Lokman'ın olduğu söylenen hikmetli sözlerden bazıları şunlardır:

1- Bir şey Allah'a emanet edilirse, Allah onu korur.

2- Oğulcuğum! Allah'tan ne kadar ümitvar isen, cezasından da o kadar emin olma. Allah'tan korktuğun kadar rahmetinden de ümet kesme. Oğlu sordu: Kalbim bir tane iken, bunu nasıl yapabilirim? Cevap verdi: Müminin iki kalbi vardır. Biri ile Rabbinden korkar, diğeri ile de Rabbine ümit besler.

3- Oğulcuğum! Allahım beni başışla, sözünü çok söyle. Allah'ın öyle bir anı var ki onda kimseyi geri çevirmez.

4- Lokman, zırh yapan Hz. Davud'un yanına girmiş, Davud'un ne yaptığını anlamamış, merak içinde sormak istemiş, ama hikmeti ona sormasına engel olmuş. Dâvûd zırhı bitirince, giymiş ve "Ne güzel savaş zırhı!" demiş. Bunun üzerine lokman "Susmak, hikmetten iyidir, susanlar da ne kadar azdır, sana sormak istiyordum, ama sustum, sonunda cevabımı aldım" demiş.

5- Lokman'ın yanında çalıştığı söylenen kişi bir gün ona Şöyle demiş: "Bana bir koyun kes ve yenilecek en güzel iki Şeybi getir". Lokman ona kalbini ve dilini getirmiş. Başka bir gün "bana bir koyun kes ve en kötü iki şeyini at" demiş, o da kalbini ve dilini atmış. Adam, Lokman'nın bu davranışına şaşmış ve niçin böyle yaptığını sorunca, şöyle demiş: "iyi olduğu zaman kalp ve dilden daha hoş bir şey olmaz, kötü olduğunda da onlardan daha kötü bir şey olmaz".

6- "Oğulcuğum! Taş, demir ve en ağır yükleri taşıdım, ama kötü komşu kadar ağır birşey görmedim. Oğulcuğum! Acının her türlüşünü tattım, ama fakirlikten daha acı bir şey görmedim".

7- "Oğulcuğum! İşler ancak kesin inançla başarılın Kimin inancı zayıf ise, işi de zayıf olur".

8- "Oğulcuğum! Allah'tan korkma ticaretini yaparsan, sermaye olm adan her taraftan kâr edersin".

9- "Kim yalan söylerse, utanma duygusu Ölü. Kimin ahlakı kötü olursa, kederi de çok olur. Kayaları yerinden taşımak, anlamayan kişiye laf anlatmaktan daha kolaydır".

10- "Oğulcuğum! sen yatakta uyurken seherlerde Öten şu horozdan daha aciz olma"

11- "Oğulcuğum! İnsanların en kötüsü, kötülük işlerken insanların kendisini görmesine aldırmayandır".

12- "Oğulcuğum! Yemeğini sadece takva sahiplen yesinler ve işlerini alimlere danış".

13- "Kim kendi kendisinin vaizi olursa, Allah kendisini korur.Kim insanların haklarını gözetirse, Allah kendisine daha çok izzet verir. Allah'a itaat ederek zelil olmak, günah işleyerek aziz olmaktan daha iyidir".

14- "Oğulcuğum! Hikmet, zelil kişileri kralların tahtlarına oturtmuştur".

15- "Oğulcuğum! Allah'ın salih kullarıyla beraber ol.

Onlarla beraber olursan, iyilik kazanırsın. Olabilir ki bunun sonunda onlara rahmet yağar ve sen de faydalanırsın. Oğulcuğum! kötülerle beraber oturup kalkma. Onlarla beraber oturup kalkmaktan sana hiçbir yarar gelmez. Olabilir ki sonunda onların üzerine ceza yağar ve sana da isabet eder".

16- Lokman yola gitmişti. Yoldan dönünce bir çocukla karşılaştı ve ona "babam ne yaptı?" diye sordu. Öldü, dedi. Lokman, "Allah'a şükür, başıma- buyruk oldum" dedi ve "Annem ne yaptı?" diye sordu. O da öldü, dedi. Lokman "Kederim gitti" dedi ve sordu: "Karım ne yaptı?". O da öldü, deyince, "Allah'a şükür, yatağımı yenilerim" dedi. Sonra "Kız kardeşim ne yaptı?" dedi. O da öldü, dedi. Lokman "Ayıbımı Örttüm" dedi. Sonra "kardeşim ne yaptı?" dedi. O da öldü, deyince, Lokman "Eyvah! belim kırıldı" dedi.

17- "Oğulcuğum! Alimlerle beraber otur ve onların dizinin dibinden ayrılma. Çünkü Allah, ölü toprağı sağanak yağmurla dirilttiği gibi, ölü kapleri de bilgi nuru ile diriltir."

18- Üç kişi ancak üç yerde tanınabilir: Yumuşak huylu öfke anında, cesur savaşta ve kendisine muhtaç olduğun zaman kardeşin"

19- "Oğulcuğum! Borçtan sakın. Çünkü borç gündüz zillet, gece kederdir".

20- Oğulcuğum! Günah işlemeyecek kadar Allah'tan ümitvar ol ve ümitsizliğe düşmeyecek kadar Allah'tan kork"<sup>[167]</sup>

Bu yirmi sözü nakletmele yetiniyoruz. Bunların Lokman'a ait olup olmadığı konusunda evet veya hayır demiyoruz, sadece güzel anlamlar ve hoş öğütler içerdi:' için verdik.<sup>[168]</sup>

### **Lokman Öyküsünde Belirsizlikler:**

Lokman öyküsünde birtakım belirsizlikler vardır. Onları belirtmek mümkün olmadığı gibi belirtmenin hiçbir yaran da yoktur. Onun için onları olduğu gibi belirsiz olarak bırakıyoruz. Öyküde belirtilmeyen şeyler şunlardır:

a- Lokmanın soyu, kabile ve milleti. Lokmanın habeshli, Arap veya Israiloğullarından olduğunu bilmiyoruz. Baba ve dedesinin adını da bilmediğimiz gibi vücut yapısı, rengi ve niteliklerini de bilmiyoruz.

b- Lokman ne zaman yaşamış, hangi hükümdar zamanında yaşamış, hangi şehirde yaşamış ve ne iş yapmıştır, bilmiyoruz.

c- Öğüt verdiği oğlu kimdir? Öğütlerini tuttu mu, tutmı mı?

d- Sonu ne olmuş ve Ölümü nasıl olmuştur?

e- Peygamber midir, değil midir? Önce yaşamış bir kişinin peygamberliği ancak delille sabit olur. Delil de âyet veya sahih hadis olur. Bu ikisinden de delil yoktur. Peygamber olmadığını da söyleyemiyoruz. Çünkü peygamber de olabilir. Onun için en iyisi karar vermemektir.

Bu ayrıntılara ve konulara girmenin bir yararı yoktur. Yüce Allah onları bilmenin bir yarar sağlayacağını düşünseydi, açıklardı.



Kur'an âyetlerinin açıkladığı dışında Lokman'ın öyküsü hakkında bir bilginiz yoktur. Onun için bize düşen görev, akıllarımızı, zamanımızı ve emeklerimizi bize yarar getirmeyecek şeylerle meşgul etmek yerine, bu âyetler üzerinde iyice düşünmek, onlardan hayatımızda, İbadet ve davranışlarımızda bize yarayacak öğütler ve dersler çıkarmaktır. [\[169\]](#)

#### **Lokman, İnancı Öğretiyor:**

Kur'anı Kerim, imanın ilkelerini, inancın niteliklerini, tevhit ve ahiret konusunu, ahlak ve erdemlik prensiplerini öğretmek üzere Lokman'ı seçmiştir. Bu anlamları oğluna verdiği öğütlerle bizlere anlatmaktadır. Sanki oğluna değil, bu âyetler indiği tarihten kıyamet saatine kadar oğluna verdiği öğütlerle bütün müminlere öğüt vermektedir. İman ve tevhit konusu üzerinde yoğunlaştığını görünce, anlıyoruz ki bütün peygamberler ve ıslahatçıların öğrettikleri inanç aynıdır.

Bize rivayet ettiği şeyleri nakletmek için Yüce Allah'ın Lokmanı seçmesi, rivayet ve öykünün önemini göstermektedir. Çünkü inanç konularını ortaya koymanın yollarından biri budur. Kişinin zihninde yer etmesi ve konusunun oturması bakımından da bu yol büyük etki sahibidir. [\[170\]](#)

### Hikmet ve Hekim Lokman:

Lokman, hikmetle meşhur olmuş ve "Lokman Hekim" lakabıyla anılmıştır. Bu sebepten olsa gerek, halk arasında daha çok kabul gömesi için birçok hikmetli sözler ona nisbet edilmiş veya onun adına uydurulmuştur. Kur'anı Kerim, Lokman'a Yüce Allah'ın hikmet verdiğini belirtmektedir." Ve Lokmana hikmeti verdik" buyurmaktadır.

Rağıb Isfahani, Müfredat kitabında şöyîe açıklamaktadır: "Hükmetmenin aslı, yarar sağlamak için

yasaklamaktır. Hay vana mani olmak, bir hikmetle engel olmak demektir. Şair, "Ey Hanife oğulları! Beyinsizlerinize hakim olunuz" denmiştir. Hikmet, bilgi ve akılla hakka isabet etmektir.

Allah'ın hikmeti, eşyayı bilmesi ve son derece mükemmel var etmesidir, insanın hikmeti ise, varlıkları bilmesi ve iyi işler yapmasıdır. "Lokmana hikmet verdik" âyetinde sözü edilen nitelik budur. Bu sözler, ona verilen bilgilerin tümüne dikkati çekmektedir. Yüce Allah hakimdir, sözü ile, başkası hakimdir, sözü aynı kökten gelir"[\[171\]](#)

O halde hikmet, bilgi, doğruluk, yasaklama ve yapma anlamlarını içerir. Şöyle ki:

1- Akh kullanarak, ilim tahsil ederek, düşünüp taşınarak ve kafayı çalıştırarak bilmek.

2- Isabet etmek ve doğru yapmak, hikmetin meyvelerinden biridir. Çünkü hikmet, sahibini doğru söylemeye, doğru konuşmaya, doğru iş yapmaya, doğru düşünmeye ve doğru öğrenmeye götürür.

3- Hikmetin önemli bir meyvesi daha vardır. O da önlemektir.Yani sahibini kötü olan her türlü söz, iş,davranış, yaşayış, düşünme ve planlam adan ahkoyar. Çünkü ona egemen olur', kararını güzelleştirip iyi olana yöneltir ve kötülükten uzaklaştırır.

4- Hikmetin, sahibini kötülüklerden alıkoyma gibi negatif bir anlamı varsa, elbette ona pozitif bir karşılık vermektedir. O da sahibini iyi işler yapmaya, eli, dili, davranışı ve hayatı ile insanlara iyilik sağlamaya yönlendirmesidir. ;'Lokmana hikmeti verdik" sözü, bütün bu anlamlara işaret etmektedir. [\[172\]](#)

#### **Kur'an'da Hikmet:**

Kur'anı Kerimde hikmet sözü, yirmi kez geçmektedir. Bu sözcüğün geçtiği âyetlere baktığımızda şu nüansları yakalayabiliyoruz:

1- Hikmeti ancak Allah verir, insanlara hikmeti veren sadece odur.

"Allah'ın size olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği kitap ve hikmeti anın, Allah'tan sakının, Allah'ın her şeyi bildiğini bilin"[\[173\]](#) "Ve Dâvûd, Câlût'u öldürdü. Allah ona

hükümdarlığı ve hikmeti verdi.Kime hikmet verilirse, ona çok iyilik verilmiş demektir"<sup>[174]</sup>. "Allah'ın lütfü boldur. O her şeyi bilir. Hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiştir. Bundan ancak akıl sahipleri ibret alır"<sup>[175]</sup>

"Ona kitabı, hikmeti, Tevratı ve İncili öğretir"<sup>[176]</sup> "Allah sana kitabı ve hikmeti indirdi ve bilmediğini sana öğretti"<sup>[177]</sup> "İbrahim ailesine kitap ve hikmet verdik, onlara büyük hükümler verdik"<sup>[178]</sup> "And olsun ki Lokmana şükretme hikmetini verdik."<sup>[179]</sup>

Hikmeti Allah verdiği ve Allah her şeyi bildiğine göre, hikmeti ancak ona layık olan, hakkını veren ve ondan yararlanan kişilere verir. Onu ancak iyi ve Allah'a itaat edenlere verir.

2- Hekimlerin filozoflar ve felsefenin de hikmet olduğunu ve kişinin mümin olmasa bile hekim olabileceğini iddia edenlere bunlar bir cevaptır.

Şüphesiz Kur'an, hiçbir kafiri veya zalimi hikmet sahibi olmakla nitelememiştir. Çünkü böyle bir niteleme, bir onurlandırma ve değer verme nitelemesidir. Bu da ancak müminler için sözkonusudur. Kur'an, ancak peygamberleri ve salih müminleri hikmet sahibi olmakla nitelemiştir. Onun için filozofları da, başkalarını da bu niteleminin dışında tumak

gerekir. Çünkü hikmet sahibi olmak, ancak Allah'tan bir lütuf ve ihsandır. Bu da ancak mümin olan iyi kimseler için geçerlidir.

3- Hikmet, Allah tarafından gelen şeylere verilen bir isimdir. Çünkü Allah'ın bütün buyrukları hikmettir. Allah'ın gönderdiği kitaplar da hikmetin yeri, yuvası ve kabıdır.

"Sana kitabı, hikmeti, Tevratı ve İncili öğrettim"<sup>[180]</sup> "Sana kitabı ve hikmeti indirdi ve bilmediğini Öğretti", "Bu, rabbinin sana hikmetten vahyettikleridir"<sup>[181]</sup> "Size hikmeti getirdim ve hakkında ayrılığa düştüğünüz şeylerin bazısını açıklamak için geldim, dedi"<sup>[182]</sup>. "Onun iktidarını güçlendirdik. Ona hikmet ve kesin hüküm verme yetkisi verdik"<sup>[183]</sup> "Evlerinizde okunan âyetleri ve hikmeti hatırlayın"<sup>[184]</sup>.

4- Allah'm sözü hikmet ve peygamberlere verdiği de hikmet olduğuna göre, Allah, kitabı ve hikmeti mensuplarına öğretmelerini peygamberlere görev olarak vermiştir. Bu da hikmetin tahsil ve öğrenme ile

gerçekleşebileceğini, ancak Allah'ın kelimam ve dinini Öğrenmenin hikmeti sağlayacağını gösterir.

Bütün peygamberler mensuplarına hikmeti öğrettikleri gibi, Kur'an, Hz.Muhammed'in de müminlere hikmeti Öğrettiğini belirtmiştir. Çünkü Allah'ın âyetlerini müminlere

okuma, onlara kitabı ve hikmeti öğretme ve onları arındırmayı onun görevlerinden saymıştır.

"Rabbimiz! içlerinden onlara senin âyetlerini okuyan, kitabı ve hikmeti öğreten, onları her kötülükten arıtan bir peygamber gönder"<sup>[185]</sup> "Nitekim biz size, âyetlerimizi okuyacak, sizi her kötülükten arıtacak, size kitabı ve hikmeti öğretecek ve bilmediklerinizi bildirecek aranızdan bir peygamber gönderdik"<sup>[186]</sup> "And olsun ki Allah inananlara, âyetlerini okuyan, onları arıtan, onlara kitap ve hikmeti öğreten kendilerinden bir peygamber göndermekle iyilikte bulunmuştur"<sup>[187]</sup> "Kitap ehli olmayanların arasından kendilerine âyetlerini okuyan, onları arıtan, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen odur"<sup>[188]</sup>

5- Peygamberler, mensuplarına hikmeti Öğrettikten sonra, onların izleyicileri de bu hikmet azığıyla donatılmış olarak ve onu davetin başarılı bir üslubu ve aracı yaparak Allah'a çağrı görevlerini yerine getirirler. Yüce Allah her mülümanı Allah'a çağrı yapmakla görevlendirmiş ve bunun iki yolunu kendisine göstermiştir. "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel göğütle çağır, onlarla en güzel şekilde tartışma "<sup>[189]</sup>

Mümin kişi böyle yaparsa, Allah'ın kendisine bağışladığı, peygamberin kendisine öğrettiği veya kendisinin peygamberden öğrendiği hikmetten yararlanmış, insanları

etkilemeyi de başarmış olur. Çünkü hikmet, amacı gerçekleştirmenin en önemli, en doğru, en yararlı ve en güçlü yoldur.<sup>[190]</sup>

### **Hikmet ve Şükür:**

Ayet, hikmeti ve şükrü birbirine bağlamış, hatta hikmeti şükür ile açıklamıştır."Lokman'a hikmeti, yani Allah'a şükretmeyi verdik.Kim şükrederse, kendisi için şükretmiş olur. Kim de küfrederse, şüphesiz Allah zengindir ve öğülmeye layıktır"

Hikmet, Allah'a şükretmektir. Çünkü "Allah'a şükretmek" diye açıklanmıştır, âyette geçen "en" harfi, tefsir etme/açıklama harfidir. Yukarıda hikmetin anlamını öğrendik. Şimdi de şükrün anlamına bakalım.

Rağıb İsfahanî şöyle der: "Şükür, nimeti hatırlamak ve ortaya koymaktır. Keşefe anlamındaki kesere sözcüğünden çevrildiği söylenir.

Şükrün zıddı, küfürdür. O da nimeti unutmak ve örtmektir. Çok şükreden hayvan, demek, sahibinin kendisine yedirdiğini semizleyerek karşılayan hayvan demektir. Kökünün 'dolu göz'den geldiği de söylenir. Buna göre şükür, kendisine nimet veren kişiyi anmakla dolmaktır.

Şükür üç çeşittir; kalbin şükrü. Bu, nimeti düşünmektir. Dilin şükrü. Bu da nimeti vereni övmektir. Diğer organların şükrü. Bu da layık olduğu kadar nimete karşılıkta bulunmaktır.

Yüce Allah'ın şükreden olması ise, kullarına nimet vermesi ve yaptıkları ibadetin karşılığını vermesidir. <sup>[191]</sup>

Hikmetin sahibi sadece Allah olduğu gibi, gerçek şükür de ancak Allah'a yapılır. Onun için âyette "Allah'a şükretmek" denilmiş ve Allah'a şükredileceği belirtilmiştir.

Hikmetin şükürle açıklanması, onun hikmetin doğal bir ürünü olması demektir. Zaten hikmet sahibi herkes, sadece Allah'a şükretmektedir. Allah'a inanm adığı ve ona şükretmediği halde, birçokların sandığı gibi, kendini hikmet sahibi kabul edenleri görüyorsak, bilelim ki bunlar ne hikmet sahibidir, ne de hikmetleri vardır. Çünkü şükrü olmayan hikmetin ne bir yaran, ne de bir meyvesi olur. Filozofların ve kafir düşünürlerin hikmet yoksunu olduklarını, sadece müslüman düşünürlerin hikmet sahibi diye nitelenebileceğini gösteren bir diğer delil de budur. Çünkü mümin düşünürler Allah'a şükrederler.

buradakastedilen şükrün, kalp, dil ve bütün organların şükrünü içine alan genel şükür olduğunu, her üç kaynaktan meydana gelen şükürle Allah'a yönelmek, Allahı övmek ve



insanlara sevimli göstermek için onları kullanmak olduğunu unutmamalıyız.

İmam Kummi en-Neysaburi "Allah'a şükretmek" sözcüklerini açıklarken şöyle der: "Alimler bunun tekvini bir emir olduğunu söylerler. Yani, biz insanı şükreder yaptık, demek olur. Çünkü teklif olan emir, alimi de, cahili de kapsar. Gerçek mabuda şükretmek, her ibadetin başı ve her türlü hikmetin zirvesidir. Şükürün Allah'a değil, kula yaran olur. Çünkü Allah, şükredenlerin şükrüne muhtaç değildir. O, övülmeye layıktır"<sup>[192]</sup>

"Allah'a şükretmek" tamlaması, tahsis içindir. Çünkü gerçekte şükür sadece Allah'a yapılır. "Şükreden kişi, sadece kendisine şükreder" ifadesindeki tamlama ve sınırlandırma ise, yararı açıısındanandır.Yani bu şükürden yararlanacak kişi, sadece sahibidir.<sup>[193]</sup>

### **Babanın Oğluna Öğüt Vermesi:**

Lokman, çocuklarına nasıl davranacakları ve nasıl öğüt verecekleri konusunda babalara canlı bir örnek vermiştir. "Öğüt verirken, Lokman oğluna şöyle dedi" ifadesi bu gerçeği ortaya koymaktadır.

Öğüt vermek, iyiliğe yöneltmek ve kötülükten sakındırmak için yapılan uyandır. Lokman oğluna öğüt verirken, oğlunun adını, yaşını,inancını, muvahhit mümin veya

müşrik olduğunu ve babasının öğütlerini kabul edip etmediğini bilmiyoruz. Lokman, baba olarak oğluna karşı görevlerini yapıyordu.

İslam, çocuklarına öğüt verme, yönlendirme ve yetiştirme görevini anne babalara vermiştir. "Ey inananlar! Kendinizi ve aile fertlerinizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan bir ateşten koruyunuz."<sup>150</sup> demiştir.

Çocuk hayırlı ve yararlı bir evîat ise, babasının öğütlerini kabul eder. Kabul ettiğinde de kendisi yarar görür ve babasını mutlu eder. Kabul etmediğinde ise, kendisi zarar eder, ama babasını da üzmüş olur.

Şüphesiz iyi ve salih çocuk, babası için göz aydınlığıdır. Zaten iyi babalar, Yüce Allah'tan kendilerine iyi çocuklar vermişini isterler. "Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan gözümüzün aydınlığı olacak insanlar ver..<sup>[194]</sup> derler.

Anne babasına itaatsiz ve inatçı çocuk, onlara bir işkence olup hayatlarını zehir eder. Bununla beraber baba oğluna öğüt vermek, yol gösterip yönlendirmekle yükümlüdür. Bundan bıkmamah, usanmamah, aksine fırsat buldukça buna devam etmelidir. Oğlunun kendisini dinlemediğini ve öğütlerini kabul etmediğini gerekçe göstermemelidir. Çünkü Yüce Allah, oğlunun kabul edip etmemesinden sorumlu tutm adığı gibi

mükafatını da onun kabul etmesine bağlamamıştır, sadece öğüt verip yönlendirmeğe çalıştığı için Allah ona ecrini ve mükafatını verecektir. Öğüt vermeyecek olursa, asıl o zaman kendini sorumlu olmaya ve kıyamet gününde tehlikeye atmış olur.<sup>[195]</sup>

### **Lokman'ın Oğluna Öğütleri:**

Lokman'ın oğluna verdiği öğütlerin genel olduğu, iman, ahlak, ibadet ve davet konularını içerdiği görülür. Şöyle ki:

1- Allah'a inanmasını ve tevhit inancına sahip olmasını emretmiş, şirk ve küfürden sakındırmış, şirkin ne büyük tehlike olduğunu kendisine açıklamıştır. "Oğulcuğum! Allah'a ortak koşma. Çünkü ona ortak koşmak büyük bir zulümdür"

2- Anne babasını tavsiye etmiş ve özellikle annesini belirtmiştir. Onlara iyilik ve güzellikle davranması, itaat etmesi ve iyilikte bulunmasını istemiştir. Anne baba kafir bile olsa, onlara itaat ve iyilikle muamele konusunda bizlere genel kuralı belirtmiş ve ölçüyü göstermiştir. Kendilerinin kafir olup çocuğu da kafir olmaya çağırımları durumunda, onların bu çağrısını çocuk kabul etmeyecek ve söylediklerini tutmayacak, ama bunun yanında dünya hayatında onlara iyilik ve güzellikle muamele edecektir, "insana anne babasını tavsiye ettik. Annesi onu güçlük

üstüne güçlükle karnında taşıdı. Çocuğun sütten kesilmesi iki yıl içinde olur.Bana ve anne babana şükret diye tavsiyede bulunduk. Dönüş ban adır"

"Annen baban, bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme, ama dünya işlerinde onlarla güzel geçin. Bana yönelen kimsenin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ban adır. O zaman yaptıklarınızı size bildiririm"

Anne baba için yapılan bu tavsiyenin sosyal ve ahlaki olduğu görülmektedir.

Bir çok tefsirci, anne baba için yapılan bu yönlendirmelerin Lokman'm öğütleri değil, Yüce Allah'ın öğretileri olduğunu söylemişlerdir. Bunlar Lokman'm öğütleri arasına yerleştirilmiştir, çünkü oraya daha uygun ve münasip gelmektedir.

Bu âyetlerin Sa'd îbn Ebi Vakkas ve annesi hakkında indiği belirtilir. Annesi Sa'd'ın islamdan dönmesi için ısrar etmiş, dönmediği taktirde cezalandıracağını söyleyerek tehdit etmiş,ama Sa'd İslama bağlılığını sürdürmüş ve annesinin tehditlerine aldırış etmemiştir.

3- Lokman, oğluna Alîahı t? ıtıyorve bazı niteliklerini öğretiyor. Ayrıca ahirette diriliş ve hesap inancını da ortaya koyuyor, Yüce Allah'ın herşeyi kuşatan ve ne kadar küçük olursa olsun, hiçbir şeyi dışarıda burakmayan sonsuz bilgi

sahibi olduğunu çok ilginç bir tablo ile ortaya koyuyor,"Oğulcuğum! İşlediğin şey. bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa , bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu getirip meydana koyar. Şüphesiz Allah latiftir, haberdardır"

4- Hardal tanesinin ağırlığı nedir? Şüphesiz Havadaki bir toz zerresi kadar küçük bir şeydir. İşte kayanın içinde saklı kalmış görünmeyen veya büyük yıldızların içinde yüzdüğü ve Havada uçuşan bir zerre kadar görüldüğü uçsuz bucaksız göklerde yahut toprağın altında kaybolmuş da olsa, bu hardal tanesini Yüce Allah bulur getirir. Bilgisi onu kuşatmakta ve gücü kapsamında bulunmaktadır<sup>[196]</sup>

Karanlık gecede düz kayanın üstünde bulunan kara karıncayı Allah'ın gördüğünü söyleyen, ne kadar doğru söylemiştir! Rabbine şu sözlerle yalvaran kişi de bunu ne güzel dile getirmiştir!

"Koyu karanlık gecede sivri sineğin kan adını açmasını gören Allah!

incecik kemiklerin içinde onun beynini ve sinirlerini gören Allah!"

5- Oğluna inançla ilgili öğretilerini verdikten sonra ibadet etmesini tavsiye etmektedir. "Oğulcuğum! Namazı kıl". Bilindiği gibi, ibadet inanmaktan sonra olur. Alîahı tanıyıp ona

iman ettikten sonra ibadet şekillerinin başında gelen namazı kılmasını istemektedir.

Lokman'm oğlundan namaz kılmasını istemesi, namazın önemini ve bizden öncekiler üzerinde de farz olduğunu gösterir. Çünkü namaz, Allah ile kul arasında bağıdır.

6- İyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak suretiyle Allah'a davet etmesini emretmesi ve bunu tavsiye etmesi, bizlere vacip olduğu gibi önekilere de Allah'a davet etmenin, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamanın vacip olduğunu gösterir. Bunda bir anormallik de yoktur.Çünkü her din ancak davet yolu ile yayılır.İnsanlar da ancak öğüt verme ve yönlendirme ile o dine sarılırlar. İyi olan kişi de, sadece kendisinin iyi olmasının yeterli olmadığını bilir ve başkalarına da iyilik ve yararın ulaştırılması gerektiğine inanır.

Kur'anı Kerim, öncekilere de davetin farz olduğunu şöyle belirtmektedir: "Sizden önceki milletlerden kurtardıklarımızdan pek azı dışında, yeryüzünde bozgunculuğu önleyecek erdemli kişiler bulunmalı değil miydi? Zalimler ise, içinde yüzdükleri refahın peşine düştüler. Onlar suçlu günahkarlardı. Halkı ıslah edenler olduğu halde Rabbin ülkeleri haksızlıkla yokedecek değildir"<sup>[197]</sup>

Namazın kılınmasından sonra iyiliği emretmenin ve kötülüğü yasaklamanın gelmesinin bir esprisi vardır.Kişi

namazla Allah ile diyalog kurar, ondan kuvvet, direnç ve cesaret alır. Davet etme ve öğüt verme görevini yerine getirmesine yardım edecek iman azığını namazla biriktirir, namazla kötülüğü onaylamaz ve onu yasaklamaya çalışır, namazla iyiliği sever ve onu emreder. Namaz, Rasulullahın kıldığı ve öğrettiği gibi kılındığı zaman Allah'a davet etmenin en üstün yolu ve aracıdır. Ama kılan kişide davet ve öğüt verme meyvesini vermiyorsa, o zaman ölü bir namaz ve göstermelik soyut hareketten öteye geçmez.

7- "Başına gelenlere sabret" diyerek, başına gelecek şeylere sabretmesini Öğütlemiştir. İyiliği emretme ve kötülüğü yasaklamanın ardından sabrın belirtilmesi, Kur'anın kesin ve sabit bir gerçeğine işaret etmektedir. O da, Allah'a çağıran, insanlara öğüt veren, iyiliği emredip kötülüğü yasaklayan bir insan kaçınılmaz olarak eziyet ve

baskılara maruz kalacaktır, insanlar ona gülecekler, alay edecekler, yalanlayacaklar, baskı yapacaklar, eziyet ve işkence yapacaklar, dövecekler, sövecekler, suçlayacaklar, hatta öldüreceklerdir. Bütün bunlara karşı sabır azığını almamışsa, yolunda sebat edip devam edemez, görevini yerine getiremez ve başkalarına öğüt veremez. Onun yerine selameti, rahatı ve uzleti tercih edecek, bana dokunmayan yılan bin yaşasın, diyecektir.

Şüphe yok ki batılın savunucuları karşısında sabır, etkin bir siihtır. Yüce Allah'ın bize verdiği rabbani bir iman azığıdır. Allah'ın bize emrettiği görevi yerine getirebilmek için kaçınılmaz bir araçtır.

Lokmanın oğluna iyiliği emretme ve kötülüğü yasaklamayı emretmesine baktığımızda, bunu namazı kılmayı ve sabretmeyi emretmesinin ortasında emrettiğini görürüz. Bu bilerek yapılmış bir sıralamadır. Çünkü namaz, iyiliği emretme ve kötülüten sakındırmayı gerektirir. Sabır da, bu görevi sürdürmenin şartıdır.

8- İyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak, sözünün insanlar tarafından kabul görmesi ve onları etkilemesinin gereği olarak ona ahlaki öğütlerde bulunmuştur. "İnsanları küçümseyip yüz çevirme- Yer yüzünde böbürlenerek yürüme, Allah, kendini beğenip böbürlenene kimseyi hiç sevmez. Yürüyüşünde doğal ol. Sesini kıs. Seslerin en çirkini eşeklerin sesidir". Bu ahlaki öğütleri sıra ile ele alalım:

a- "İnsanları küçümseyip onlardan yüz çevirme". Yani insanlara karşı kibirlenme. Sen onları davet ediyorsun, senin çağrını kabul etmelerini istiyorsun. Onlar ise, ancak kendilerine yakın olan, alçak gönüllü davranan, çağrısını, din ve düşüncesini sevgi, rahmet ve alçak gönüllülük içinde sunan kişiden bunu kabul ederler.



Ama onlara karşı gurur ve kibir besleyen, kaba ve sert davranan, onlara aşağılama ve horlama ile bakan, onlardan yüz çevirip iltifat etmeyen kişiye onlar da iltifat etmezler, ona yüz vermezler ve söylediğini dinlemezler.

**b-** "Yer yüzünde böbürlenerek yürüme". Bu da insanlardan yüz çevirmenin ayrılmaz bir devamıdır. Çünkü her iki davranış kibir, gurur ve böbürlenmekten kaynaklanmaktadır.

Yer yüzünde böbürlenerek yürümek, insanlara adırış etmeden, gururlanarak ve kasılarak yürümektir. Bu da hem Allah'ın, hem insanların nefret ettiği bir harekettir. Gurur ve kibirle yürüme şeklinde kendini gösteren hasta bir ruhun dışa yansımasıdır.

**c-** "Yürüyüşünde doğal ol". Çirkin ve anormal yürümeyi kendisine ya sakladıktan sonra doğru ve normal yürümeyi de kendisine göstermiştir. Yürümede doğal olmak, normal, ortalama ve makbul bir şekilde yürümek demektir. Kasılıp böbürlenene ve küçük dağları ben yarattım, dercesine etrafına hava atan bir yürüme olmadığı gibi, ezilip bözülen ve yıkılacak gibi duran kişilerin yürümesi de değildir. Belki ikisinin arasında normal ve makul olan doğal yürümedir. Zaten işlerin en iyisi, orta olanıdır.

d- "Sesini kıs". Sesi kısarak konuşmak, edep, kendine güven, söylenen sözlerin doğruluğundan emin olmak demektir. Ancak edebi düşük, sözünün değerinden endişesi olan veya kendi kişiliğinin değerini bilmeyen insanlar konuşurken bağırıp çağırır veya kaba konuşurlar. Bağırıp çağırarak, öfkelenip hiddetlenerek bu eksikliğini gizlemeye çalışırlar.

Kur'anın üslubu, bundan nefret ettirerek, çirkin ve anormal göstererek böyle bir davranışı kınamaktadır. "Şüphesiz seslerin en çirkinini, eşeklerin sesidir" derken, çirkinlik ve kötülükle beraber alay ve horlamayı da gerektiren bir manzara çizerek bu davranışı yadırgamaktadır. Duygusu körelmemiş bir kişinin, Kur'anın bu parlak anlatımı ile çizilen gülünç manzarayı gözünün önüne getirince gülmemesi mümkün değildir.<sup>[198]</sup>

### **Öyküden Alınacak Dersler:**

Şimdi de Lokman öyküsünü anlatan âyetlere bakalım ve ondan alacağımız öğütleri ve çıkaracağımız dersleri görelim.

I- "Lokman'a hikmeti verdik" sözü, hikmeti ancak Allah'ın vereceğini gösterir. Allah onu kullarından dilediğine verir. Allah kime hikmet verirse, ona büyük bir hayır verilmiş demektir. Hikmeti insan çalışma ve öğrenme ile de elde edebilir.

2- Hikmet, uygun zamanda, uygun ölçüde ve uygun üslupla uygun kişiye uygun sözü söylemek olarak tanımlanabilir.

3- "AUah'a şükretme"sözü, hikmetin şükürle açığanmasıdır. Bu da Allah'a şükretmenin hikmetin bir ürünü olması ve Allah'a şükretmenin imanın gereklerinden bulunması demektir. Müminden başkası hekim (hikmet sahibi) değildir, Allah'a şükredenden başkası hekim olmaz ve hayatını Allah'ın istediği gibi yaşayandan başkasına hekim denilmez.

4- "Kim şükrederse, kendisi için şükretmiş olur" sözünde şükretme, şimdiki (muzari) zaman kipi ile ifade edilmiştir. Bilindiği gibi muzari kip, devam eden olayları belirtir. Bu da canlı, dinamik ve aktif müminin gönlüne en sevimli olan fiildir. Bu fiil yenilenmeyi ve sürekliliği belirtir. Şükrün muzari kipi ile belirtilmesinin amacı, herhalde müminin Allah'a yapacağı şükrün sürekli olması ve yenilenmesi gereğidir. Yani her an, her saat, her gün ve her zaman rabbine şükretmesi demektir. Çünkü Allah'ın kul üzerindeki nimetleri yenilenmekte, gece gündüz bir an kesilmeden sürmektedir. Her nimet de şükretmeyi gerektirir. Şükretmekle nimetler devam eder ve artar."Hani Rabbin, şayet şükrederseniz, size nimetimi artırırım, demişti"[\[199\]](#)

5- Öykünün âyetleri şükrün iki alanını belirtmektedir. Birincisi, "Allah'a şüretmek" sözündeki Allah'a yapılan şükürdür. İkincisi de, ana babaya yapılan şükürdür. "Bana ve ana babana şükret". Bundan anlaşılıyor ki insana iyilik ve yarar sağlayan kişilere teşekkür etmek caizdir. Ana babaya teşekkür etmek ise, zaten âyetle vaciptir.

Ancak şükür gerçekte aAlâh'tan başkasına yapılmaz. İyilik yapanlara yapılan teşekkür de, aslında Allah'a yapılan şükürdür. Çünkü insana iyilik yapmayı onlara ilham eden Allah'ın kendisidir. Onlara şükrederek kişi dolaylı olarak Allah'a şükretmektedir.

Ana babaya yapılan şükür de aslında Allah'a yapılan şükürdür. Görünürde İkisine yapılmış olsa da, gerçekte, insanın dünyaya gelmesine onları sebep yapan ve kendisine karşı şefkat ve merhametle dolu kılan Allah'a yapılan şükürdür.

6- Şükürden söz açılmışken, bu kelimenin öyküde dört kez geçtiğini görüyoruz. İki kez emir kipi ile geçmiştir. "Allah'a şükret", "Bana ve ana babana şükret". Bunlar şükretme görevi ve kime şükredileceği bağlamında geçmektedir.

iki kez de şimdiki zaman (muzari fiil) kipinde geçmektedir. "Kim şükrederse, kendisi için şükretmiş olur" Bu da şükretmeyi yerine getirme ve bu şükürden kimin

yararlanacağını belirtme bağlamında olmaktadır. Çünkü bu şükürden ancak sahibi yararlanmaktadır.

7- Şükür âyetinin"Kim nankörlük yaparsa, şüphesiz Allah'ın hiçbir ihtiyacı yoktur ve O övülmeye layıktır" sözleriyle bitirilmesi,âyetin konusu ile uyumlu bir bitirmedir. Çünkü âyet,şükretmeyi istemekte ve hikmet sahibi müminin Allah'a şükretmesini emretmektedir.âyetin bu şekilde bitmesi, kimsenin bu şükürden Allah'a bir yarar gördüğünü sanmaması içindir. Âyet, Allah'ın insanların şükrüne muhtaç olmadığını belirtmek için onun zengin olduğunu belirtmektedir. Şükretsinler veya nankörlük etsinler, bu şükür Allah'a hiçbir şey kazandırmaz.

âyet Hamid adı da geçmektedir. Bu da övülmeye layık olanın Allah olduğu, bütün insanlar inkar edip nankörlük yapsa ve hiçbir kimse onu övmese bile, onun övülmeye layık bulunduğunu anlatmak içindir.

âyet sanki bize şöyle der: kişi şükrederse, kendisi için şükretmiş olur. Çünkü Allah zengindir, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Ama kim küfredip nankörlük yaparsa, kendi kuyusunu kazmış olur. Çünkü Allah övülmeye layık olup kimsenin küfür ve nankörlüğünden zarar görmez.

8- "Oğluna öğüt vererek" derken, babaların çocuklarına öğüt vermeleri, verdikleri Öğütleri tutmasalar da bu görevlerini yerine getirmeye devam etmeleri gerektiğine işaret etmektedir.

9- Lokmanın oğluna yaptığı öğütlerden biri, "Allah'a ortak koşma, çünkü ona ortak koşmak büyük bir zulümdür" diyerek Allah'a ortak koşmasını yasaklamasıdır. Bu da öğüt ve nasihatların İslamın iman, davet, sistem, hüküm, ahlak ve erdem gibi bütün konularını içermesi gerektiğini gösterir. Lokmanın oğluna verdiği bu Öğüt, iman ve inançla ilgili öğüttür.

10- âyet, Allah'a ortak koşmayı en büyük zulüm olarak görür. Rasulullah, Enam süresindeki "Güven, inanıp imanlarına zulüm karıştırmayanlar adır. Onlar doğru yold adırlar"<sup>[200]</sup> âyetinde geçen zulmü Allah'a ortak koşmak olarak açıklamıştır. Ashap, zulümden maksadın günah ve kötülük olduğunu sanmışlar ve günah işledikleri için kimsenin güvenlik içinde olamayacağını sanmışlar. Bu da onları zor durumda bırakmış ve "hangimiz zulmetmiyor ki?" demişler. Bunun üzerine Rasulullah "Bu, sizin sandığınız gibi değildir. Bu Lokmanın söylediği gibidir. Oğulcuğum! Allah'a ortak koşma. Şüphesiz ortak koşmak büyük bir zulümdür" buyurmuştur <sup>[201]</sup>

11- Şu âyette olduğu gibi, Kı.ı'an çok kez şirk ve küfür için zulüm kelimesini kullanma\* tır. "Kafirler zalimlerin kendileridir."<sup>[202]</sup>

Küfür ve şirkin zulüm olması m sebebi şudur: Kafir ve müşrik zulmetmektedir. Çünkü zı iim haksızlık yapmak ve hakkı çiğnemek, batılı iesteklemek, haktan sapmak,gerçeği gizlemektir. Müşrik, bundan dolayı zalimdir.

Müşrik, kendine zulmetmektedir. Çünkü batıl ve cehenneme götüren yoldan gitmektedir. Gerçeğe de zulmetmektedir. Çünkü gerçeği görmemekte veya gerçekten yan çizmektedir. Müminlere zulmetmektedir. Çünkü hakkı destekleyerek ve batıla karşı savaşıarak onlara cephe almaktadır. Müşrik, kafirlere de zulmetmektedir. Çünkü küfürde onlara öncü ve batıl yollarında kendilerine destek olmaktadır. Her küfür zulümdür ve müşrik her kafir zalimdir.

Ancak her zulüm küfür ve şirk değildir.Çünkü Kur'an, günah ve haramı işlemeğe de zulüm der. Günah işlediği için müsîüman kendine zulmetmiş olabilir, ancak salt günahı işlemekle kafir olmaz.

**12-** "İnsana ana babasını tavsiye ettik" cümlesinde güzel bir nüans bulunmaktadır. Yüce Allah ihmalkarlık veya kötülük yapma ihtimali olan kişiye tavsiyede bulunmaktadır. Birbirine karşı ihmalkarlık yapabilecek olan babalar mı, çocuklar mı? Elbette çocuklardır. Onun için yüce Allah çocuklara ana babalarını tavsiye ederken, çocukları ana babalara tavsiye etmemiştir.Çünkü babaların buna ihtiyaçları yoktur. Zaten

doğuştan onlar için titremekte, yarar ve çıkarlarını gözetmektedirler.

Bu tavsiyeye çocukların ihtiyacı vardır. Çünkü çocuk, genellikle çıkarını sağlamak, geleceğini garantilemek, çocuklarına yarar ve gelecek sağlamak için çalışır ve genellikle geriye dönüp bakmaz. Bu Dünyadan göçen veya göçmek üzere bulunan ana babasına bakmaz. Bundan dolayı âyet, çocukları kendilerine hayatlarını adayan ve ellerinden geldiği kadar onlar için çalışan ana babaya iyilikle davranıp bakmalarını ve özen göstermelerini istemektedir.

13- "Güçsüzlük üstüne güçsüzlükle annesi onu taşıdı"âyeti, kesin bir gerçeği ortaya koymak adır. O da gebelik süresince annenin zayıf, güçsüz ve bitkin olarak yaş adığı, gebeliğin başlamasından itibaren bir güçsüzlüğün başladığı, bunun çeşitli rahatsızlıklar şeklinde kendini gösterdiği ve doğuma kadar, hatta daha sonrasına kadar sürdüğü gerçeğidir. Güçsüzlük üstüne güçsüzlük denilmesinin sebebi, herhalde budur. Çünkü gebelik boyunca güçsüzlük ve sıkıntı sürmektedir.

âyet, güçsüzlüğü bir sekile sınırlandırmayıp mutlak olarak belirtmektedir. Böylece güçsüzlük ve sıkıntının her türölüsünü içine almaktadır. Çünkü bu güçsüzlük ve sıkıntı vücutta, psikolojide, bilinçte, kuvvette, çalışma ve işlevde, huy ve



darvnişta, ilişki ve tasarruflarda, duygularda ve başka şeylerde kendini göstermektedir.

Bütün çeşitlerine ve sıkıntılarına rağmen, yenilenen ve devam eden bu güçsüzlük anne tarafından sevilmekte, benimsenmekte ve göze ahnmakt adır. Gebe kalmadığı zaman, bu zevki tatmak için elinden geleni yapmakta ve gebe kalmağa aşmamakt adır. Onu, güçsüzlüğü sevmek, güçsüzlüğe katlanma, gze alma ve ondan zevk alma yapısında yaratan Yüce Allah her türlü eşiklikten uzaktır!

**14-** "ocuğun sütten kesilmesi iki yıl içinde olur" cümlesi, ocuk için gerekli ve zorunlu süt emzirme süresini belirtmektedir. Bu süre de iki yıldır. İki yıldan az olunca ocuk doğal besin olan anne sütünden normal ihtiyaını karşılamamış olur. Bu süre iki yılı aşarsa, ocuk artık sütten yarar gmez, aksine psikolojisi ve fiziki yapısı açısından zararlı olmaya başlar. Çünkü böylece hantal ve nazlı bir yapı kazanır. Yemek yemeden büyümüş olan vücut ihtiyaçlarını karşılamaya artık anne sütü yeterli gelmeyebilir.

Herhalde günümüz çocuklarının hastalanmalarının sebebi, doğal beslenme olan anne sütünden az yararlanmalarıdır.çünkü anne sütü, sağlık, psikolojik ve bedensel açıdan, maddi ve manevi yeteneklerinin gelişmesi bakımından ocuk için gereklidir. Anne çocuğuna verdiği sütle

beraber sevgi, şefkat, kucaklama ve bağına basmayı da emzirir. Acaba günümüzde anne sütünü emen kaç çocuk vardır?

15- Ayetler, çocuğun ana babası ile ilişkisi ve onlara iyi muamelesi konusunda dengeli, güvenli ve sağlam bir kural ortaya koymaktadır. "Bilmediğin bir şeyi bana ortak koşmaya zorlarsa, onlara itaat etme, bununla beraber dünya işlerinde onlarla güzel geçin"

Anne baba çocuğa yanlış yapmış veya güzel davranmış olsun, sevgi veya kabalıkla kendisine muamele yapmış olsun, ne olursa olsun, anne babaya iyi muamele etmek vaciptir ve zorunludur. Anne baba bir suç veya günah işlemiş olsa bile, hatta ikisi kafir ve müşrik olsalar bile, onlara iyi davranma sorumluluğu çocuk üzerinden düşmez. "Dünya işlerinde onlarla güzel geçin"

Ancak çocuğun ana babasına itaat etmesi, bilinçli ve kavrayışlı bir itaattir.Yani Allah'ın razı olacağı işlerde onlara itaat eder, ama Allahı kızdıracak işlerde onlara itaat etmez,Allah'a itaat olan işleri yapmasını istediklerinde onlara itaat eder, ama günah, küfür ve şirk işler yapmasını istediklerinde onlara itaat etmez.Çünkü Allah'a isyan olan işlerde yaratıklara itaat edilmez.

Ayet, güzel geçinme ile itaati birbirinden ayırmaktır. Anne babaya güzel davranma ve iyilik etme, kafir de olsalar, her durumda gereklidir. Ancak bu itaat, Allah'a itaat şartına bağlıdır. Onların emirleri Allah'ın emirlerine aykırı olursa, onlara itaat edilmez.

Buna rağmen bu durumda bile onlara iyilikle muamele etmek gerekir. Yani, onların Allah'a isyan olan emirlerine muhalefet ettiğinde de kişi iyi bir şekilde muhalefet etmesi lazımdır. Muhalefet ederken azarlamamak, sövmemeli, küfretmemeli, hakaret etmemelidir, sadece emirlerini yerine getirmez ve güzellikle muamele etmesine devam eder.

**16-** Âyetler, Yüce Allah'ın büyük küçük demeden herşeyi kuşatan bilgisini çok ilginç, kapsamlı, güzel ve sevimli bir tablo ile ortaya koymaktadır. "Oğulcuğum! İşlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu getirip meydana koyar. Şüphesiz Allah latiftir, haberdardır".

Şüphesiz Allah'ın bilgisi her şeyi kapsar. Onun bilgisi dışında kalan hiçbir şey yoktur. En ufak bir şey olan hardal tanesini de geniş yeryüzünde, uçsuz bucaksız göklerde ve toprağın altındaki kayanın içinde de olsa bilir ve getirmeye kadirdir.

Çizilen tabloda Önemli olan, dinleyicinin psikolojisini etkilemektir. Bu tabloyu dinleyince Allah'ın kendisini bildiğini, kendisini gördüğünü hisseder, Allah'ın kendisine baktığı ve onun gözetimi altında olduğu gerçeğini yaşar. Bu da kendisini Allah'a karşı samimi olmaya, kulluğunu güzel bir şekilde yapmaya, hakkında kusur veya ihmalkarlık yapmaktan utanmaya, hükümlerine sarılmaya, ona muhalefet etmek ve kötülük işlemekten çekinmeye sevkeder.

**17-** Bu tabloyu canlandıran iki âyeti, Yüce Allah'ın iki ismi ile tamamlamıştır. "Şüphesiz Allah latiftir, habirdir" Bu da âyetin konusuna uygun bir tamamlamadır.

Şüphesiz Allah latiftir. Bilgisi herşeyi kapsar ve herşey için geçerlidir. Önüne hiçbirşey engel olamaz ve hiçbirşey karşısında duramaz. Çünkü bu, her şeyi bilen Yüce Allah'ın sonsuz bilgisidir. Yüce Allah habirdir de. Yani Allah her şeyi bilir ve herşeyden haberdardır.

**18-** İman atmosferi içinde ve oğlan Allah'ın güç ve bilgisini canlandıran tablonun etkisi altında iken, baba oğluna ibadet etmesini ekliif ediyor, namazı kılmasını, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamasını emrediyor. Böylece teklifi anlamlı, canlı ve etkili oluyor. Çünkü Allah'a iman ve onun saygısıyla dolu olan kalp bu teklifleri kabul edecek ve yerine getirecektir.

19- Lokmanın oğluna verdiği emirler altı, yaptığı yasaklar ise üçtür.

Emirler: Namazı kılmak, iyiliği emretmek, kötülüğu yasaklamak, başına gelenlere sabretmek, yürüyüşte doğal olmak, sesi kısmak.

Yasaklar: Allah'a ortak koşmamak, kibirlenerek insanlardan yüz çevirmemek, yer yüzünde böbürlenerek yürümek.

Bu işlerin tümü ibadet boyutu olan şeylerdir.Onun için bunlara ibadetler de denilebilir. Mümin insan, konusu ne olursa olsun, emirleri tutarak ve yasaklardan kaçınarak Allah'a ibadet etmektedir. Allah'ın emirlerini yerine getirmek ibadet olduğu gibi, yasaklarından kaçınmak da ibadettir.

Onun için "ibadet" kavramının alanını geniş tutmak ve sadece namaz, oruç, hac, zekat gibi belirli işlerle sınırlı tutmamak gerekir. Çünkü ibadet, müslümanın tüm hayatını kapsar ve onun hiçbir anı ibadetin dışında değildir. Kıldığı namaz, tuttuğu oruç, verdiği zekat,yaptığı hac ile ibadet yaptığı gibi, ahkamı yerine getirirken, muameleleri yaparken, ahlak ve faziletlerle sarılırken, başkalarıyla güzel ilişkilerde bulunurken de ibadet etmektedir.

Mümin akli, düşüncesi, kalbi, imanı, vücudu ve organları ile Allah'a ibadet etmektedir. Evinde, camide,

işinde,vazifesinde, gece ve gündüzde, uyurken ve uyanık iken Allah'a ibadet etmektedir. Namazda, oruçta, ahlak ve davranışlarda, konuşma ve ilişkilerde, mal ve ekonomide, politika ve görevde, oyun, sanat ve hayalde ibadet etmektedir. Bütün bu alan ve işlerde Allahla beraber olduğu, onun denetim ve gözetimi altında bulunduğu ve yaptığı işlerle onun karşısına çıkıp mükafat veya ceza alacağını bilerek davrandığı takdirde, Allah'a ibadet içindedir.

**20-** İbadet olan işlerden sonra âyet "Bunlar, azmedilmesi gereken işlerdendir" sözleriyle bitmektedir. Azmetmek, bir işi bitirmek için kararlı olmak demektir. Yani namazı kılmak, iyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak, eziyet ve hasızhklara karşı sabretmek, kalbin azmetmesi, kararlı ve dirençli olmasını gerektiren işlerdir.Çünkü bunlar gerçekten zor ve çetin görevlerdir. Hekes bunlara katlanamaz. Onun için birçoqları onları yerine getirmeyi bırakacaktır. O işleri ancak azim ve gayret sahibi, kararlılık ve direniş sahibi, iman ve takva sahibi insanlar yerine getirmeye devam edebilir. "Büyük nefislerin uğrunda vücutlar çok yorulur".

**21-** Yasaklardan sor a da âyet "Şüphesiz Allah kendini beğenip öğünen hiçbir kimseyi sevmez" sözleriyle

bitmektedir.Öğünmek, böbürlenmek ve kibirlenmek, Allah'ın kendilerini de, sahiplerini de sevmediği kötü huylardır.

Bu da Kur'anın, sözkonusu kötü huylardan uzak durmaya çağrısıdır.

Kur'an, güzel ahlakı teşvik eder ve müminleri "Şüphesiz Allah....sever" sözleriyle o güzel ahlaka sahip olmaya çağırır. Müslüman "sever" kelimesini duyar duymaz, sahip olmak için sonrasında belirtilen şeyleri bilmeye gayret eder. Çünkü bunun, Allah'ın sevmesinin yolu olduğunu bilir.

Kur'an, kötü ahlaktan "Şüphesiz Allah sevmez" sözleriyle sakındırır. Mümin, "sevmez" kelimesini duyar duymaz, sakınmak için ondan sonrasını öğrenmeye gayret eder. Çünkü bu kötü ahlak, kendisini Allah'ın sevgisinden yoksun bırakır. Şimdi güzel niteliklere sahip olmak ve onlara sarılmak için "Şüphesiz Allah sever" âyeti ile, kötü niteliklerden sakınmak ve kaçınmak için "Şüphesiz Allah sevmez" âyetini bir araya getirip ona göre yaşayalım mı?!

## VI- SEBE'LİLER ÖYKÜSÜ

**Kuranda Sebe'liler Öyküsü:**

**Nemi Suresinde Sebe' Kraliçesi ve Hz.Süleyman:**

Sebe' suresinde geçen Sebe'liler öyküsüne geçmeden önce, Sebe' Kraliçesi ile Hz.Süleyman arasında geçen olaylardan söz eden Nemi süresindeki âyetler üzerinde duracağız. Ondan sonra Sebe' suresinde geçen Sebe'liler öyküsünü ele alacağız. Yüce Allah buyuruyor:

"Süleyman, kuşları denetleyerek "İbibik'i niçin göremiyorum? Yoksa kayıplarda mı? Bana apaçık bir delil getirmelidir, yoksa onu ya şiddetli bir cezaya çarptırırım yahut keserim" dedi.

Çok geçmeden İbibik gelip Süleyman'a "Senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sana Sebe'den bir haber getirdim. Oranın halkına hükmeden, her şeyden kendisine bolca verilen ve büyük bir tahta sahip olan bir kadın buldum. Onun ve milletin Allahı bırakıp güneşe secde eliklerini gördüm. Göklerde ve yerde gizli olanları ortaya koyan, gizlediğiniz ve açıkladığınız şeyleri bilen Allah'a secde etmemeleri için şeytan, yaptıklarını kendilerine güzel göstermiş, onları doğru yoldan alıkoymuştur. Bunun için doğru yolu bulamazlar. O çok büyük arşın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur" dedi.

Süleyman şöyle dedi: "Doğru mu söylüyorsun, yoksa yalancılardan mısın, bakacağız. Şu mektubumu götür, onlara at, sonra bir yana çekil, varacakları sonuca bak".

Sebe' kraliçesi: "Ey ileri gelenler! Bana, merhamet eden, merhametli olan Allah'ın adıyla başlayan ve sakın bana karşı başkaldırmayın ve teslim olarak bana gelin, diyen Süleyman'dan gönderilen önemli bir mektup bırakıldı. Ey İleri gelenler! Vereceğim karar hakkında bana fikrinizi söyleyin. Bir iş hakkında sizden ayrı kesin bir karar vermenV'dedi.



"Biz güçlü ve zorlu savaş adamlarıyız, emir senindir, yeter ki sen emret" dediler.

Kraliçe:"Şüphesiz hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını bozarlar, onurlu kimselerini ezerler, işte böyle davranırlar. Ben onlara bir hediye göndereyim de elçilerin nasıl bir cevapla döneceklerine bakayım" dedi.

Süleyman'a geldiklerinde: "Bana mal ile yardım etmek mi isityorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Ama belki de siz hediyenizle sevinirsiniz. Onlara dön! And olsun ki güç yetiremiyeceleri bir ordu ile gelir, onları Oradan alçalmış ve küçük düşmüş olarak çıkarırsınız"dedi.

Süleyman "Ey cemaat! Bana teslim olmalarından önce hanginiz o kraliçenin tahtını yanıma getirebilir?" d d' Cinlerden bir ifrit, "Sen yerinden kalkm adan önce sana onu getiririm, buna karşı güvenilir bir güce sahibim" dedi Kitaptan bilgi sahibi olan biri "Gözünü açıp kapam adan ben onu sana getiririm" dedi .

Süleyman tahtı yanına yerleşivermiş görünce "Bu şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim, diye

sınayan Rabbimin lütfundandır, şükreden ancak kendisi

için şükretmiş olur, fakat nankörlük eden bilsin ki Rabbim hiçbir şeye muhtaç değildir, kerem sahibidir "dedi.

Sülemeyman, "Tahtına onun tanımayacağı bir şekil verin, bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanımayacak mı?" dedi.

Kraliçe geldiğinde " Senin tahtın böyle miydi?"denildi. O da "Sanki odur, daha önce bize bilgi verilmişti ve teslim olmuşuk" dedi.

Kraliçeyi o zamana kadar alıkoyan, Allah'tan başka taptığı şeylerdi. Çünkü kendisi inkarcı bir millettendi. Ona "Köşke gir" denildi. Onu görünce, derin bir su sandı, eteğini çekti. Süleyman: "Şüphesiz bu, kristalden yapılmış parlak bir salondur" dedi.

Kraliçe "Rabbim! Şüphesiz ben kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber alemlerin rabbi olan Allah'a teslim oldum" dedi.<sup>[206]</sup>

#### **Hz.Süleyman ve Sebe' Liler Kraliçesi Öyküsünün Özeti:**

Hz.Süleyman ile Sebe'liler kraliçesi arasında geçen olayları kısaca belirttikten sonra şunları söyleyebiliriz:

Kraliçeleri zamanında Sebe1 halkı zenginlik, bolluk, refah ve gelişmişlikte ileri bir seviyeye gelmişler, "Kendisine her şeyden verilmiş" genel ifadesinin belirttiği gibi kendilerine her şeyden verilmiş, kraliçeleri yönetimde halkına danışmış, ama halk ona uydu olup kararlarını uygulamakla yetinmiş, İbibik kuşunun kendisine bildirmesiyle onları öğrenen Hz.Süleyman kraliçeyi ve halkını İslama davet etmiş, kendisine zayıflığını,

acizliğini ve bilgisizliğini gösterecek sürprizler hazırlamış, kraliçe Hz.Süleyma'nın gücüne ve ileri olduğuna kanaat getirmiş, bunu da doğru olan dini ile sağl adığma inanmış, böylece İman ederek alemlerin rabbı olan Allah'a teslim olmuştur.<sup>[207]</sup>

### **Sebe' Suresinde Sebeliler Öyküsü:**

Kur'anı Kerim, Sebe' suresinde de Sebeliler öyküsünü şöyle anlatır:

"Sebe'lilerin yurtlarında Allah'ın gücüne bir âyet/delil vardır. Sağlı sollu iki bahçe vardı. Onlara: "Rabbinizin verdiği nızıktan yiyin ve ona şükredin. İşte hoş bir şehir ve bağışlayan bir rab" denmişti.

Fakat onlar yüz çevirdiler. Bunun için biz de üzerlerine baraj selini gönderdik. Onların bahçelerini buruk yemişli, acı ılgınlık ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik. Bu şekilde inkarlarından ötürü onları cezalandırdık. Biz nankörden başkasını cezalandırır mıyız?!

Onlarla kutlu kıldığımız şehirler arasında, karşıdan karşıya görünen kasabalar var etmiş, aralarında mesafesi belirli yollar yapmıştık. "Oralarda geceleri ve gündüzleri güven içinde gezin" demiştik. Ama onlar "Rabbimiz!

Yolculuklarımızın mesafesini uzat" deyip kendilerine yazık ettiler. Biz de onları efsane yapıverdik, darmadağın ettik.

Şüphesiz bunlarda, çok sabreden ve çok şükreden kimseler için dersler vardır.

And olsun ki iblis, onlar hakkındaki görüşünü doğru çıkartmış, inananlardan bir topluluk dışında, hepsi ona uymuşlardı. Oysa Iblis'in onlar üzerinde bir nüfuzu yoktu. Ama biz ahirete inanan kimselerle ondan şüphe içinde olanları böylece ortaya çıkarırız. Rabbin her şeyi gözetip koruyandır."<sup>[208]</sup>

#### **Öykü İle İlgili Haberler:**

Tarihçiler ve haber nakledenler Sebe'liler, devlet kurmaları, onlara verilen nimetler, baraj sularının altında kalmaları ve ondan sonra başlarına gelen olaylarla ilgili ayrıntılı bilgiler verirler. Kabul ettiğimiz veya inandığımız için değil, sadece okuyucuları haberdar etmek ve kabul yahut red etmemeleri gerektiğini söylemek için bu ayrıntılı haberlerin bir kısmını vereceğiz. Bu haberleri kendimiz kabul veya red etmiyoruz. Çünkü kabul veya red etmemek, araştırmaya ve biiime en uygun ve en güvenilir yoldur. Zaten bu haberlerin hangisi doğru, hangisi yalan, hangisi iyi, hangisi kötü olduğunu ayırdetme imkanı verecek bilgilere de sahip değiliz. Bunu yapmanın bilimsel bir yararı da yoktur. Onları bilmediğimiz zaman bir kaybımız olmadığı gibi, kabul veya red etmemenin bize bir zararı da olmaz.

Tarihçiler ve haber nakledenler şöyle anlatırlar: Sebe', Yemen'de ilk hükümdardır, adı İbn Abdişems İbn Yeşcub İbn Yarub İbn Kahtan'dır. Sebe' adı verilmesinin sebebi, Araplardan düşmanı esir alan ilk kral olmasıdır.

Kendisine Raiş de denilirdi. Çünkü savaşta düşmandan aldırı ganimet mallarını halkına veriyordu. Araplar bu mallara riş ve riyaş adını verirler.

Sebe' ülkesi bol nimetler içinde yüzüyordu, âyetlerin belirttiği gibi, Allah onlara her şey vermişti. Gelişmiş bir medeniyet kurdular, vadilerde akan suları kontrol altına akhlar ve Me'rib şehri yakınında iki dağ arasında büyük bir baraj yaptılar. Buna Me'rib barajı (şeddi) adı verildi, baraj sularıyla bağ ve bahçelerini, tarlalarını sul adılar. Büyük bağ ve bahçeler yaptılar. Bahçelerinde her türden meyve ağaçları vardı ve türlü türlü meyveler devşirirlerdi.

Sebe'lilerin vadide bahçeleri vardı. Bahçelerde o kadar çok meyveler vardı ki kadın, başının üstünde taşıdığı sepetiyle ağaçların arasından geçerken, kimse koparm adan kendi kendine düşen meyvelerle sepetler dolardı.

Ülkede sivrisinek, karasinek, pire, akrep ve yılan gibi haşerat yoktu. Çünkü hava çok güzel, iklim çok hoştu. Allah onlara bu kadar çok nimet vermiş, kendisine ibadet etmelerini ve başkasını ortak koşmalarını istemişti.

Kraliçe Belkis onların hükümdarlarından Hz.Süleyman ile diyalogu olmuş ve sonunda müslüman olmuştu. Nemi suresi buna işaret etmektedir.

Ama Sebe' halkı, Belkis'm ölümünden sonra kafir oldular, Allah'a ortak koştular, şımardılar, bozuldular ve azdılar. Allah'ın değişmez yasasına müstehak oldular ve Allah onları cezalandırdı. Me'rib barajını yıktı, içindeki suyu üzerlerine saldı. Her şeyi yakıp yıkan büyük bir sel oldu.Kur'an ona "Arim Seli" adını verir. Bağ ve bahçeleri yerlebir etti, ağaç ve meyveleri bitirdi, böylece yaptıkları sebebiyle Allah onların tüm nimetlerini yok etti.

Tarihçiler ve haber nakledenler barajın nasıl yıkıldığı, baraj sularının her tarafı nasıl silip süpürdüğünü uzun uzun anlatırlar. Özetle, kahinler, barajı tarla farelerinin yıkacağını haber vermişler, onlar da barajın her yerine kediler yerleştirmişler, Ama Allah'ın emri gelince fareler baraja saldırmış ve bekleyen kendileri yenerek Öldürmüşler.

Bu durumu komutanlarından Amr Ibn Amir görmüş, helak vaktinin yaklaştığına inanmış, arazi ve mülklerini paraya çevirecek bir yol düşünmüş, yeğenini çağırıp kendisine şöyle demiş: Bu akşam halk odasında oturursam, gel ve "Niçin malımı vermiyorsun?" de. Ben de sana "Bende malın yoktur, baban da bir şey bırakm adı, yalan söylüyorsun, diyeceğim".

Seni yalanlayınca, sen de beni yalanla ve sana söylediğimin aynısını bana söyle, böyle yaptığında sana söveceğim, sen de bana söversin, bana sövünce, seni tokatlayacağım, o zaman sen de kalk ve beni tokatla" dedi.

Yeğeni ona "Amca, ben sana böyle karşılık veremem" deyince, adam "Evet, böyle yap, çünkü bununla senin ve aile bireylerinin iyiliğini istiyorum" dedi. Yeğeni de peki, dedi.

Oturduğu halk odasına yeğeni gelmiş ve tartışma kurgulandığı gibi karşılıklı tokatlaşmaya kadar varmış, bunun üzerine adam "Ey Falan oğullan! Ben aranızda nasıl tokatlanırm? Falan kişinin beni tok atladığı bir memlekette kesinlikle kalamam, evimi, bağımı, tarlamı kim satın alır" diye bağırması, halk ciddi olduğunu görünce, bütün mallarını satın almışlar.

Paralan alıp kendisi ve aile fertleri yola çıkmaya hazırlanırken, halkına seslenmiş ve " Ey halkım! Azap başınızda dolaşıyor, yakında yok olacaksınız, sizden yeni bir ev , güçlü bir deve ve yolculuk yapmak isteyenler Umman'a gitsin, içki, ekmek ve üzüm suyu isteyenler Busra'ya gitsin, hurmalıklar, gölgede oturanlar ve kadın isteyenler, hurmalıkları çok olan Yesrib'e gitsin," demiş.

Halkın bir bölümü söylediğine inanmış ve dağılmışlar. Ezd kabilesi Umman'a, Gassan kabilesi Busra'ya, Evs, Hazrec

ve Ka'b İbn Amr kabileleri de Yesrib (Medine) ye gitmişler. Medine'ye gidenler, şehre varm adan önce Batnu Nahle denilen yere gelince, Ka'b Oğullan buranın eşsiz bir yer olduğunu görmüş ve Orada kalmışlar, o günden beri halktan ayrıldıkları için kendilerine Huzaalılar adı verilmiştir. Evs ve Hazrec kabileleri ise Medine'ye gelip yerleşmişler.

Fareler barajı yıkmayı başarmış ve baraj yıkılmış, sular her tarafı yıkıp geçmiş, ekin ve meyveleri yeriebir etmiş ve Sebe' halkı suyun altında kalmışlar. Küfür ve azgınlıkları sebebiyle o medeniyet yıkılmış ve yok olmuştur. "Bu sekide, küfrtemeleri sebebiyle onları cezalandırdık. Çok kafir olandan başkasını cezalandırır mıyız?".

Sebe' halkının başına gelenler hakkında cahiliye devri şairlerinden A'sa (Meymun İbn Kays) şöyle der:

"İbret alacak kişiye bu bir derstir-Me'rib'de olanları sel aldı.

Himyer onlara mermerden set yapmıştı-Suları geldiğinde boşa gitmedi.

Ekinleri ve bağları sul adı-paylaşıldığı zaman suları yeterli geldi.

Ama o kadar cimri kesildiler ki-Susamış çocuğun su içmesine bile izin vermediler."[\[209\]](#)



Sebe'liler, yapılan barajın yıkılması, halkın göç etmesi ile ilgili bu bilgileri benimseyip kabul ettiğimiz için buraya almış değiliz. Biz onları kabul veya red etmediğimiz gibi, okuyucuların da kabul veya redetmeyip hakkında hüküm vermemelerini tavsiye ederiz.<sup>[210]</sup>

### **Sebe' Suresinde Öykü Hangi Bağlamda Anlatılmaktadır?**

Şimdi de Sebe suresinde Sebe'liler öyküsünün geçtiği bağlama bakalım. Surede öyküden önce adaletli ve Allah'a şükreden mümin iki hükümdar olmaları sebebiyle Hz. Dâvûd ve Hz.Süleyman'dan sözedilmektedir. Ondan sonra şımarıklığın, azgınlığın ve küfrün bir örneği olarak da Sebe'liler öyküsü anlatılmaktadır. Merhum Seyyid Kutup, Öykünün bağlamı ve Nemi suresinde geçen bölümle bağlantısı konusunda şöyle der:

"Hz. Dâvûd öyküsünde Allah'a iman, onun verdiklerine teşekkür ve nimetlerini güzel kullanma anlatılmaktadır. Bunun asimetriği olan sayfa ise, Sebe'liler sayfasıdır. Nemi suresinde Sebe' kraliçesi ile Hz.Süleyman arasında geçen olaylar anlatılmıştır, burada Hz.Süleyman öyküsünden sonra tekrar Sebe'liler anlatılmaktadır. Bu da buradaanlatılan olayların Hz.Süleyman ile kraliçe arasında meydana gelen olaylardan sonra olduğu izlenimi vermektedir.

Öykünün buradaSebe halkının nimetlerle şımarmaları, sonra bu nimeti yitirmeleri, daha sonra dağılıp her tarafa yayılmalarından söz etmesi, bu izlenimi güçlendirmektedir. Nemi suresinde Hz.Süleyman ile olan ilişkilerinin anlatıldığı kraliçeleri zamanında bu insanlar büyük bir mülke sahip olmuşlar ve geniş bir bolluk içinde yüzmüşlerdir. Nitekim bunu İbibik kuşu Hz.Süleyman'a şöyle anlatır:

"Onlara bir kadının hükmettiğini gördüm. Kendisine herşeyden verilmiştir. Büyük bir tahtı vardır.Onun ve halkının, Allah yerine güneşe secde ettiklerini gördüm". Bunu kraliçenin ve onunla beraber Sebe' halkının alemlerin rabbı olan Allah'a teslim olmaları izlemiştir, buradageçen öykünün olayları, kraliçenin müslüman olmasından sonra meydana gelmiş ve sahip oldukları nimet ve bolluk için Allah'a şükretmekten yüz çevirmeleri üzerine başlarına olayların geldiği anlatılmaktadır."[\[211\]](#)

#### **Sebe'liler Ülkesi Hakkında Sahih Bîr Hadis:**

İbn Abbas'tan rivayet edildiğine göre, bir adam Rasulullaha Sebe' adının yer veya adam ismi olup olmadığını sordu. Rasulullah adamın adı olduğunu ve onun on oğlundan on tane boy meydana geldiğini söyledi. Bu boylardan altısı Yemen'de, dördü de Şam bölgesinde yerleşmiştir. Müzhîc,

Kinde, Ezd, Eşariler, Enmar, Himyer boyları Yemen'e, Lahm Cüzam, Âmile ve Ğassan, Şam bölgesine yerleşmiştir. "[212]

İbn Kesir, hadisin anlamı ile ilgili olarak şöyle der: "Ondan on arab doğmuştur,sözü, hepsinin onun çocukları olması anlamında değil,Yemen araplarından kabilelerin aslı olan on boyun meydana gelmesi demektir. Nitekim aralarında iki, üç ve daha fazla nesil olanlar vardır.

Onların altısı Yemen'de, dördü Şam bölgesinde yerlemesi sözü de, Allah'ın üzerlerine baraj selini gönderdikten sonra bazılarının kendi yurdunda kalması, bazılarının da başka yerlere göç etmiş olması anlamındadır"[213]

#### **Sebe', Bir Âyet/Delildir:**

Yüce Allah "Sebe'liler için yurtlarında bir âyet vardır" buyurmaktadır. Arapç ada âyet, alamet, açık delil ve tam ibret anlamındadır, âyet olmaları ise şundandır: Yüce Allah kendilerine çok büyük nimetler vermiş, kendisine ibadet ve şükretmesini istemiştir. Fakat onlar bunu yapmadılar, şımardılar, azgıniaştılar ve küfrettiler. Bunun üzerine Allah onlara sosyal yasasını uyguladı, cezalandırıp başlarına azap indirdi ve sahip oldukları bütün nimetler yok oldu. Onun için Allah'a karşı isyan eden ve onun nimetlerini yanlış yerde kullanan herkes için canlı bir örnek oldular.

Kur'anı Kerim, özellikle Allah'ın kendilerine bolluk ve refah verdiği kimseler başta olmak üzere, insanları Sebe' halkının yolundan gitmekten, onlar gibi olmaktan sakındırmaktadır ki onların başına gelenler başlarına gelmesin.

Sebe' halkı bir âyettir. Ama bu âyetten kimler yararlanır? Kimler onlardan ibret alır? Elbette kalpleri diri olan ve gerçekleri görebilen akıl sahibi müminler yararlanacaktır.

Ama heves, mal ve şehvetin kulu olanlar ibret ve öğüt almazlar. Çünkü kalpleri var ama onlarla anlamazlar, gözleri var ama onlarla görmezler, kulakları var ama onlarla işitmezler, işte onlar hayvanlar gibidir, hatta havanlardan da daha çok yollarını yitirmişlerdir."179. And olsun ki, cehennem için de bir çok cin ve insan yarattık; onların kalpleri vardır ama anlamazlar; gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibi hatta daha sapıktırlar. İşte bunlar 3afillerdir"{Araf,179). Onun için bu tür kişilerin Allah'ın âyetlerine iltifat etmediklerini görürüz. Yerde ve göklerde her gün gördükleri nice âyetler vardır, ama onlardan yüz çevirirler.<sup>[214]</sup>

#### **Allah'ın Sebe'lilere Verdiği Nimetler:**

Kur'an, Yüce Allah'ın' Sebe' halkına hangi nimetler verdiğini ayrıntılı olarak belirtmemiştir, sadece" sağlı sollu iki bahçe" cümlesiyle özet olarak vermiştir.

Tek bir cümle, ama tasvir edici ve icaz dolu bir cümle! Bu cümle okuyucuya nimetlerin sanatsal bir tablosunu vermekte ve ne kadar çok olduğunu canlandırmakt adır. Bu durumu ile her türlü açıklama ve ayrıntıları belirtmenin yerini doldurmakt adır.

Allah'ın verdiği nimetler , bîri sağda, biri de solda olmak üzere gür iki bahçe, şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bunlar bolluk, verim, refah, servet ve güzellik simgesidir, insan, sağında ve solunda bulunan gür bahçeler arasında Ömür sürmekten başka ne ister?

"Bahçe" kelimesinin seçilmesi, Yüce Allah'ın onlara verdiği büyük nimet ve bol meyveleri çağrıştırmakt adır. Bu da kendilerine ilham ettiği suyu tutma, güzel kullanma ve yararlanmanın sonucudur. Suyu kontrol edip kullandılar ve o iki bahçeyi meydana getirdiler.<sup>[215]</sup>

#### **Kafirlerin Dünya Cenneti Yok Olacaktır:**

Kur'an, kafirlerin Dünyada içinde bulundukları nimetler için, cennet, iki cennet veya cennetler kelimelerini kullanmakt adır. Çünkü bunlar içinde bulundukları nimetleri, özlenen cennet olarak görür ve cennetlerine denk yahut ondan üstün başka bir cennetin varlığına inanmak istemezler. Kur'an, kafirlerin bu cennetlerinin yok

olduğunu ve yer yüzünde yerlebir edildiğini belirtmektedir. Şöyle ki:

1- İşte Sebe'lilere Allah sağlı sollu iki bahçe (cennet) vermiştir. Ama şımarıp azgınlaşınca ve küfredince, Allah o iki bahçeyi yok ederek yerine buruk yemişli, ılınhk ve içinde biraz de sedir ağacı bulunan iki bahçe vermiştir.

2- kehf süresindeki iki bahçe sahibi adam. Allah ona iki bahçe verdiğini belirterek şöyle buyurmaktadır: "İki bahçe verip etrafını hurmalıklarla çevirmiş ve aralarında ekinler bitirmiştik. Her iki bahçe de ürünlerini vermiş ve hiçbir şeyi eksik bırakmamıştı (zulmetmemişti). ikisinin arasında bir de ırmak akıtmıştık."[\[216\]](#)

Ama ondan sonra isyan, şımarıklık, azgınlık ve küfür meydana gelmiştir. "Nitekim ürünleri yok edildi. Bahçenin altüst olmuş çardakları karşısında sarfettiği emeğe içi yanarak ellerini oğuşturup "Keşke rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" demişti"[\[217\]](#)

3- Kalem suresinde anlatılan bahçe sahipleri. "Biz onları vaktiyle bahçe sahiplerini denediğimiz gibi denedik. Sahipleri daha sabah olm adan bahçeyi devşireceklerine, bir istisna payı bırakmaksızın, yemin etmişlerdi. Ama onlar daha uykuda iken rabbinin katından gönderilen bir salgın o bahçeyi sarıvermişti de bahçe simsiyah kesilmişti."[\[218\]](#)

4- İşte Firavn halkı. Allah, Firavn'ın dediklerini kabul eden ve Hz. Musa'yı öldürmek için kovalayan halkı Firavn'la beraber denizde boğmuştur. "Onları bahçeler, pınarlar, hazineler ve güzel yerden çıkardık. Böylece onları israiloğullarına miras bıraktık"<sup>[219]</sup>

5- İşte Hz.Hud. Halkını sahip oldukları bahçelerinin yok edilmesinden sakındırmakt adır. "Bildiğiniz şeyleri size veren Allah'tan korkunuz. Size davarlar, çocuklar, bahçeler, pınarlar ve. akar suları o verdi. Şüphesiz,hakkınızda büyük günün azabından korkuyorum, dedi"<sup>[220]</sup>

Hud kavmi de kafir olunca, Allah yok etmiş, bahçe ve pınarlarını yerlebir etmiştir.

6- İşte Hz.Salih. Aynı sakındırmayı halkına yaparak şöyle der: " buradabahçelerde, pınar başlarında, ekinler, salkımları sarkmış hurmalıklar arasında güven içinde mi bırakılırsınız? Dağlarda ustalıkla evler mi oyarsınız? Allah'tan korkunuz ve bana itaat ediniz"<sup>[221]</sup>

Yüce Allah, küfreden ve Allah'ın verdiği nimetleri bozgunculuk ve kötülük için kullanan herkesi bu nimetleri yok etmek ve yakmakla tehdit ederek uyarmakt adır."Hangi biriniz, kendisi yaşlanmış ve çocukları da güçsüzken, altlarından ırmaklar akan, hurma, üzüm ve her çeşit meyveleri bulunan bahçesinin ateşli bir kasırganın kopmasıyla yanmasını ister?

Düşünmeniz için Allah size âyetlerini böylece açıklar"<sup>[222]</sup>  
Kafirlerin Dünyada cennet dedikleri bütün bahçeleri yok  
olacaktır. Yüce Allah'ın değişmez yasası budur.<sup>[223]</sup>

### **Yiyin Ve Şükredin:**

Yüce Allah, "Rabbinizin verdiğinden yeyin ve ona şükredin" buyurmaktadır. Bu emir, Allah'ın onlara nimet vermesinin sonucu ve iki bahçe meyvelerinden bir meyvedir. Çünkü bahçelerin yapılmasından ve ekinlerin

ekilmesinden amaç, yemektir. "Yeyin" ve şükredin" emir kiplerine baktığımız zaman şu anlamları tespit edebiliyoruz:

1- Yeme emri, vacip değil, serbestlik belirtir.

2- Yeme fiilinden sonra getirilen "min" harfi parça anlamını ifade eder. Yani rabbinizin size verdiği bu şeylerden yeyin. Bu ifade sanki az yemeyi ve tümünü değil de, bir kısmını yemeyi ifade etmektedir. Yemekten amaç, zaten vücudun ihtiyacını karşılamaktır. İnsan, tıka basa doldurmak için değil, yeterli olacak kadar yer.

3- Rızkın Allah'a nisbet edilmesi, iman ve terbiye eğitimi içindir. Bu nisbet tahsis içindir. Çünkü rızık sadece Allah'tandır. Sebep olma anlamı dışında, Allah'tan başkasına nisbet edilmesi caiz değildir. Rızık maddi bir sebeple elde edilmesini belirtmek anlamı dışında, Allah'tan başka bir varlık tarafından verildiğini söylemek caiz olmaz.



4- Bağlamda Rab kelimesinin seçilmesinin amacı vardır. Yetiştiren ve terbiye eden Allah'tır. Kullarını ve bütün yaratıklarını nimetle yetiştirip besler. Kendisine kulluk yapıp şükretmeleri için nimetleri onlara verir.

5- Yeyin emrinden sonra şükredin emri getirilmiştir. Çünkü Allah'a şükretmek, rızkıdan yemenin bir meyvesi, bu yemenin bir sonucu, yiyerek yararlanmanın şartı ve o rızkın devam etmesinin sebebidir. Başka bir deyişle, Allah'a şükretmek bu yemenin bir bedelidir. Yüce Allah yiyen kişinin bu yemesinin ücretini ödemesini istemektedir. O da verdiği nimetlere karşı şükretmektir.

6- Rızkı ve nimetleri veren Allah'a şükretmek, mümindeki hayır, iyilik ve imanın delilidir. Aynı zamanda hoşgörü, gönül rahatlığı, mertlik, ihsan ve cömertliğin de delilidir. Verdiği rızık ve nimetlere karşılık insanın Şükretmememsi, onun cimri, pinti, nankör olduğunu, inkar ve sapıklığını gösterir.

7- Yeme fiilinden sonra şükretme fiilinin getirilmesinin bir anlamı da, nimeti veren Allah'a şükretmenin rızkın sürmesi, nimetin devam-etmesi ve ondan yemeye devam etmenin sebebidir. "Hani rabbın şöyle buyurmuştu: Şayet şükrederseniz, elbette daha fazlasını size vereceğim. Ama küfrederseniz, elbette azabım çok çetindir"<sup>[224]</sup>

Allah'a şükretmemek, nimetlerin yok olması, rızıkların kesilmesi, ve Sebe' halkının başına geldiği gibi, yemekten mahrum kalmanın sebebidir.

Bilindiği gibi, Allah'a şükretmek sadece dille olmaz. Belki vücudun tümü ile, yani dil, kalp, akıl, hayal ve bütün organlarla olur. O nimetlerin Allah yolunda ve kulların yararı için kullanılması da uygulamalı, yani yaşayarak gerçekleştirilen bir şükürdür.

8- "Ona şükredin" demek yerine, lam harfi getirilerek "Onun için şükredin" denilmesinin sebebi ise, lam harfinin dil açısından destek görevini görmesi içindir. Çünkü fiilin nesneyi etkilemesi için destek olmuştur. Ondan sonra gelen zamir de, anlam bakımından nesne durumundadır.

Bu lam harfine "İhlas" lam'ı demek de mümkündür. Yani şükür Allah'a mahsustur ve şükreden kişi de şükürünü sadece Allah'a yapmalıdır.

Bu lam harfine, yardım isteme lamı demek de mümkündür. Çünkü şükreden kişi, Allah'ın kendisine verdiği rızık ve nimetler yardımı ile şükretmektedir. O rızık Allah'a kullukta kullanmak" \* ve onun yardımı ile Allah'a itaat etmektedir. Kur'anda şükretme fiillerinin çoğu, bu üç çeşit lam harfi ile etken yapılmaktadır.<sup>[225]</sup>

### **Yüz Çevirdiler, Biz De Üzerlerine Sel Gönderdik:**

Yüce Allah, Sebe'lilere verdiği rızıktan yemelerini emrettiği gibi, kendisine şükretmelerini de emretti. Memleketlerinin hoş ve kendisinin de çok bağışlayıcı olduğuna işaret ederek "İşte hoş bir memleket ve bağışlayıcı bir rab" demişti.

Şeriata göre hoş yiyecek, caiz olduğu şekilde, caiz olduğu kadar ve caiz olan yerden yenilendir. Böyle olursa, hoş olur ve er ya da geç rahatsızlık vermez. Değilse, şu anda hoş ise de, gelecekte hoş olmaz.<sup>[226]</sup>

Böyle iken Sebe'liler ne yaptılar ve Allah'ın nimetlerini nasıl kullandılar? Şüphesiz yüz çevirdiler. Yani Allah'a karşı nankörlük yapıp küfrettiler. Ona ibadet ve şükretmeyi kabul etmediler. Kendisine itaat etmeye yanaşm adılar. Heves ve şehvetlerini terih ettiler, şeytanların yolundan gittiler ve Allah'ın nimetlerini kendisine isyan ve itaatsizlikte kullandılar.

Bunun sonucu olarak kendilerine Allah'ın değişmez yasası uygulandı. Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük yapan ve onları Allah'ın ya sakladığı yerlerde kullanan hiçbir millet yoktur ki Allah'ın azabına uğramış olmasın, elindeki nimetler yok olup gitmiş olmasın.

Allah'ın azabı derhal başlarına indi ve üzerlerine her şeyi yıkıp yerlebir eden baraj seli geldi. Azabın hemen gelmesini ve

ardından yok edilmelerini çabukluk ve ardışıklık belirten "fa" harfi seslendirmektedir.

"Yüz çevirdiler de üzerlerine baraj selini gönderdik" cümlesinde hiçbir zaman değişmeyen ve insanlığa egemen olan rabbani bir nükte vardır. Şöyle ki, Allah'ın şeriatından yüz çevirmenin ve dinini dışlamanın ardından mutlaka onun azabı ve intikamı gelir. Bu yüz çevirme ve dışlama, yok olma ve mahvolmaya giden yoldur. Yüce Allah'ın bu değişmez yasasını ortaya koyan âyetler çoktur. Onlardan sadece şu âyeti vermekle yetineceğiz:

"Allah size güven ve huzur içinde olan bir kasabayı örnek verir. Her taraftan oraya bolca rızık geliyordu. Ama Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük ettiler. Bu yüzden Allah onlara, yaptıklarına karşılık açlık ve korku belasını tattırdı."<sup>[227]</sup>

### **Sebe'liler İçin Su Önce Nimet, Sonra Felaket Oldu:**

Yüce Allah, Sebe' ülkesini su ile yok etti. "Üzerlerine baraj selini gönderdik". Bu su, kendilerini selden koruyan Me'rib barajının suyudur. Allah o barajı yıktı ve suyunu korkunç bir sel olarak üzerlerine gönderdi. Bahçelerini yerlebir ederek yok etti.

İbret gözü ile bakan mümin, Yüce Allah'ın onları yok etmesinden birtakım dersler ve ibretler çıkarır. Allah onları, su, baraj ve sel ile yok etti. Onlara önce su nimetini verdi,

kalkınma, bolluk ve refahın sebebi yaptı, onu güzel kullanmalarını söyledi ve yararlanmalarının yolunu gösterdi, karşılığında da kendisine şükretmelerini istedi.

Ama onlar yüz çevirdiler. Yüz çevirince de nimetini onlar için felakete, iyiliklerini azaba çevirdi. Durum aslında hiç değişmemiştir, sadece onlar üzerinde suyun etkisi ve sonucu değişmiştir. Çünkü Allah, isyan ve küfürleri sebebiyle onu karşıt tarafa dönuştürmüştür.

Allah, suyu onlara önce nimet, sonra azap yaptı. Barajın arkasından üzerlerine silip süpüren bir seî gönderdi. Bu su ile bahçeleri mahvedildi ve ekinleri yerlebir oldu. Bu da Allah'ın âyetlerindendir. Su ile kendilerine bahçeler yapılıyor, sonra aynı su ile o bahçeler yerlebir ediliyor. Su ile zengin ve mutlu yaşıyorlar. Sonra aynı su ile zelil ve fakir oluyorlar.

Şüphesiz bu, Allah'ın kendilerine kulluk edip şükretmeleri şartıyla nimet verdiği toplumlara bir ders olmalıdır. O nimetlere sahip olmaya devam edebilmeleri için Allah'a kulluk yapıp şükretmeleri gerekir. Aksi halde o nimetler kendileri için birer felakete dönüşür.

Düşünce ve inanç bozukluğu sebebiyle sahip olduğu nimet kendisi için azap ve cezaya dönüşen nice kimseler vardır! Sahip olduğu şeylerle mutlu yaşaması beklenen nice milletler o nimetler yüzünden bedbaht olmuştur! Yüce Allah

ne kadar doğru buyuruyor; "Onların ne malları, ne çocukları seni imrendirmesin. Allah bunlarla dünya hayatında onlara azap etmek ve canlarının inkarcı olarak çıkmasını ister"<sup>[228]</sup>

#### **Acı Bedel:**

Yüce Allah onların üzerine baraj selini gönderip bahçelerini yerlebir ettikten sonra, buna karşılık kendilerine verilen acı şeye işaret ederek şöyle der: "Onların bahçelerini buruk yemişli, ılgımlık ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik"

İki bahçe gerçekte değil de, görünüş olarak iki bahçe olarak kalmıştır.Çünkü ağaç ve meyveleri gitmiş, Allah o ağaçların yerine dikenli, bodur, verimsiz acı çöl ağaçlarını bitirmiştir. Bu ağaçların kimisi diken dikendir, yemişi de tamamen acı ve tiksindiricidir.

Bu yeni ağaç türü sanki küfür ve isyanları nedeniyle Sebeplilere kızmış ve onlara acı, buruk, çirkin bir yiyecek vermiştir. Sanki ağaçlar kafirlere kızmakta, öfkelenmekte ve onlara yakışacak ürünler vermektedir.

Bu ağaçların bir türü de acı ılgındır. Bu bitki çölde biter, çabuk tutuşur ve taze yeşil de olsa ateşte hemen yanar.

Onların bir türü de sedir ağaç adır. Bu ağacın meyve denmiyecek kadar ufak kimi meyveleri olur.

Önceki bahçe ve meyvelerine karşılık aldıkları bunlardır. Bundan önce içinde yüzdükleri bolluk ve refah nerede, şimdi içine düştükleri yoksulluk, azap ve fakirlik nerede! İbn Kesir bu konuda şöyle der:

"Olgun meyveler,güzel manzaralar, koyu gölgeler, akan ırmaklardan sonra o iki bahçenin aldığı durum budur. Onların yerini bodur, verimsiz, dikenli ve kötü yemişli ağaçlar almıştır."<sup>[229]</sup>

Seyyid Kutup da şöyle der: "Bunlar Allah'ın kendilerine verdiği nimetlerle Allah'a şükretmeyi, güzel işler yapmayı ve güzel davranmayı bıraktılar. Bunun üzerine içinde yaş adıkları bolluğun sebebi olan şeyleri ellerinden aldı ve önünde kayalar götüren baraj selini üzerlerine gönderdi, baraj yıkıldı, seller aktı ve her şeyi yerlebir etti. Ondan sonra artık sular toplanmadı, böylece her taraf kurudu ve yandı, o geniş ve gür bahçeler dikenli bodur çöl ağaçlarının bittiği çöllere dönüştü."<sup>[230]</sup>

#### **Azgınlık ve Küfürleri Sebebiyle Cezalandırıldılar:**

Kur'an, Me'rib barajının enkazı ve doğurduğu sonuçlar üzerinde durarak Sebe' halkının başına gelenlerin sebebini şöyle belirtmektedir: "Bu şekilde, küfretelemelerinin cezasını onlara verdik". Onlara karşılıklarını verdik.

Rağıb İsfahani şöyle der: "Ceza kelimesi, karşılık ve yeterlilik anlamındadır. Bir şeyin iyilikse iyilik, kötülükse

kötülük olarak tam karşılığını belirtir. Falan kişiye şöyle karşılık verdim, denir. Yüce Allah buyuruyor: "Kim iman eder ve salih amel işlerse, kendisine en güzel karşılık vardır"<sup>[231]</sup>

Kur'anda "câzâ" değil, "ceza" kipi geçmektedir. Çünkü mücâzât, mükâfat vermek demektir. O da iki taraftan her birinin bir işi karşılıklı yapmasıdır. Yani bir nimete benzeri ve dengi ile karşılık vermektir. Allah'ın nimeti bu türden değildir. Onun için mükâfat kelimesi Allah hakkında kullanılmaz."<sup>[232]</sup>

buradakarşılıktan maksat, cezalandırmadır. Yani onları cezalandırdık. "Küfretmeleri sebebiyle" ifadesinde geçen "ba" harfi sebep bildirir, yani küfretmeleri ve azgınlıkları sebebiyle onları cezalandırdık. Dil açısından sebep bildiren ba harfinin sonrası, öncesinde belirtilen işin meydana gelmesinin sebebidir. Yahut sonrası, öncesinin meydana gelmesinin yolunu hazırlar. Yüce Allah ateşteki kafirler için şöyle buyurur:

"cehennem, yalnız azgınları bekleyen yerdir. Dönecekleri yer orasıdır. Orada sonsuz kalacaklardır. Orada serinlik bulamayacaklardır, işlediklerine uygun olan kaynar su ve irin dışında bir içecek de tadamayacaklardır. Çünkü onlar hesaba çekileceklerini ummazlardı, âyetlerimizi hep yalan sayar dururlardı."<sup>[233]</sup>

Kur'an, Sebe' halkının başına gelenlerin sebebini açıklamakta ve gerekçesini belirtmektedir. Allah'ın



yaptıklarının adaletin kendisi olduğunu insanlara özenle anlatmaya çalışır. Böylece şeytan, Allah'ın yaptıklarının kendilerine haksızlık olduğunu içlerine fısıldamasın.

Onun için azgınlık ve küfürleri sebebiyle Allah'ın onları cezalandırdığını belirtmekte, karşılığın yapılan iş türünden olduğunu ve azgınlaşan kişinin başına felaketin geldiğini söylemektedir

"Azgınlıkları sebebiyle cezalandırdık" sözündeki sebep bildiren ba harfi, rabbani kesin bir yasaya işaret etmektedir. O da, ba harinden önce belirtilen iyilik veya kötülüğe karşılık Allah'ın ba harfinden önce belirtilen ceza veya mükafat verdiğini anlatmasıdır. Çünkü karşılık, yapılan iş türünden olur. Yapılan iş iyi ise, iyilikle, kötü ise, kötülükle karşılık görmesidir.<sup>[234]</sup>

### **Azılı Kafirden Başkasına Ceza Verir Miyiz?**

Kur'an, Sebe'lilerin başından geçenlerden sonra "Biz, azılı kafdren başkasına ceza verir miyiz?" dîye sormakt adır. Soru, cezanın ancak azılı kafir kişilere verildiğini kararlaştırmak içindir. Şüphesiz ceza, azılı kafirlerin başına gelir, itaat ederek şükreden kişiler ise, cez adan uzak kalırlar.

Rağıb Isfahani küfr, kufran ve kafur (azılı kafir) kelimeleri arasındaki fark konusunda şöyle der: "Sözlük anlamıyla küfür, bir şeyi örtbas etmektir. Nimetin küfrü de, şükrünü yerine

getirmemek suretiyle onu örtbas etmektir. Küfrün en büyüğü tevhidin, şeriatın veya peygamberliğin inkar edilmesidir.

Kufrân, daha çok nimete karşı yapılan nankörlük için kullanılır. Dinin inkarı anlamında daha çok küfür kelimesi kullanılır. Kufûr ise, her ikisi için kullanılır."

Küfretme kökünden türeyen kelimeler için durum böyle iken, Kur'anda bu kökten geçen kelimelerin değişik alamlarda olduğunu İsfahani belirterek şöyle der: "Kafir, genel olarak inkar eden anlamındadır. Allah'ın varlığını, birliğini, şeriatı, peygamberliği veya hepsini inkar edenleri kapsar. Kafur ise, nimete karşı nankörlükte aşırı gidenler için kullanılır. "Bu şekilde onlara küfretmelerinin karşılığını verdik. Azılı kafirden başkasına ceza verirmiyiz?" âyetinde bu anlamdadır.

buradainsan, azılı kafirlikle nitelendiği halde bununla yetinmeyip başına neden elif lam eki getirilmiştir? denilirse, cevap olarak deriz ki, bu insanın nimetlere karşı nankörlük yaptığına ve şükrünü az yerine getirdiğine dikkat çekmek içindir."Kahrolası insan! Ne kadar nankördür!"<sup>[235]</sup> âyetinde de bu anlamdadır. Onun için başka yerde" Kullarımdan çok şükreden azdır" denilmiştir. Kaffâr sözü, kafur sözünden daha abartmalıdır"<sup>[236]</sup>

Sebe' suresinde Kur'anın karşıt iki kelime olan kafur (çok nankör) ve şakûr (çok şükreden) kelimelerini kullandığını

görüyoruz. Hz. Davud'u nitelerken şakûr (çok şükreden) sözcüğünü kullanır. Bu kip şâkir (şükreden) sözcüğünden daha abartmalıdır.

Kafir (çok nankör) kelimesini de Sebe' bahçelerinin yok edilmesini anlattıktan sonra kullanır. Bununla Sebe'lileri nitelemektedir. Bu da kafir kelimesinden daha abartmalıdır.

Sebe' öyküsünü anlattıktan sonra başlarına gelenlerden ders alacakların kimler olduğunu açıkladığını da görüyoruz. "Şüphesiz bunda çok sabreden, çok şükredenler için âyetler vardır". Bu âyetin açıklamasına az sonra değineceğiz.<sup>[237]</sup>

#### **Sebe'liler Ders Almazlar:**

Yüce Allah Sebe' halkı üzerine seli gönderdi. Ders ve öğüt almaları, Allah'a dönmeleri için cezalandırıp bağ ve bahçelerini yerlebir etti. Fakat gözleri gerçeği görmez olup kalpleri mühürlendiği için öğüt ve ders atmadılar. Barajın yıkılmasından sonra başlarına gelenler konusunda Yüce Allah şöyle buyurur: "Onlarla, kutlu kıldığımız şehirler arasında karşıdan karşıya görünen kasabalar var etmiş, oraları gezilecek belirli konak yerleri yapmıştık .Oralarda geceleri ve gündüzleri güven içinde gezin, demiştik. Ama onlar: Rabbimiz! Yolculuklarımızın mesafesini uzat, deyip kendilerine yazık ettiler. Biz de onları efsane yapıverdik ve darmadağın ettik"

Seyyid Kutup, bu âyetleri açıklarken ve barajın yıkılmasından sonra onların başına gelenleri anlatırken şöyle der: "O zamana kadar hâla köy ve kasalarında yaşarlardı. Allah onların rızıklarını daralttı, bolluk ve refah yerine zorluk ve sıkıntı verdi. Ancak onları dağıtıp darmadağın etmemişti.

Kendileriyle Arap yarım adasında mübarek kılınan Mekke ve Kudüs arasında ulaşım devam ediyordu. Sebe'

bölgesinin kuzey tarafı olan Yemen ile mübarek kılınan kasabalar arasındaki bölge hala bayındır olarak duruyordu, iki yer arasında yol da açık ve işlekti. "Onlarla kutlu kıldığımız şehirler arasında karşıdan karşıya görünen kasabalar var etmiş, oralarda belirli konak yerleri yapmıştık. Oralarda gecelen ve gündüzleri güven içinde gezin, demiştik".

Anlatıldığına göre yol, sabah bir kasab adan çıkar ve akşam olm adan diğerine varırdı. Yolculuk güvenli ve konak yerleri belirli idi. Meskun yerler birbirine yakın olduğu ve konaklama yerleri bulunduğu için yolculuk da rahattı.

Ama Sebe' halkı şımarıp azdı.ilk uyarı ile adam olmadılar ve kaybettiklerini geri vermesi için Allah'a dönüp yakarm adılar. Onun yerine ahmak ve cahiller gibi dua ettiler:"Rabbimiz! yolculuklarımızın mesafesini uzat, dediler"

Yolculuk zevkini tatmin etmeyen kısa mesafelerle ve yakın konaklar arasında yapılan yolculukları değil, bir yıl

boyunca ancak birkaç kez yapılabilen uzun yolculuklar istediler.Bu da adamların şımarması ve kendilerine yazık etmenin bir ifadesi olmuştur."Ve kendilerine yazık ettiler". Duaları kabul edildi edilmesine ama, şımarıkların duasının kabul edilmesi gibi kabul edildi."Onları efsane yaptık ve darmadağın ettik"

Darm adağın oldular ve Arap yarım adasının değişik yerlerine dağıldılar. Hayat süren belirgin bir millet iken, insanların birbirlerine anlattığı bir efsane oldular. "Şüphesiz bunda çok sabreden, çok şükredenler için dersler vardır"

Sabrın yanında şükür de getirilmiştir. Sabır, sıkıntı zamanlarında, şükür bolluk anlarında olur. Sebe' halkının öyküsünde her iki taraf için de ibretler ve dersler vardır.

âyetin bir anlamı budur.

âyetin başka anlamı da şöyle olabilir:"Onlarla mübarek kıldığımız kasabalar arasında güçlü ve galip gelen kasabalar var ettik". Sebe'liler fakirleştiler. Zor bir çöl hayatı yaşadılar. Su ve mera bulmak için aramak, uzun yolculuklar yapmak zorunda kaldılar. Sınanmaya katlanam adılar.Onun için"Rabimiz! Yolculuklarımızın mesafesini uzat" dediler.

Yani çok yorulduk, yolculuklarımız aralıklı ve seyrek olsun, dediler. Ama bu dualarının kabul edilmesi için onunla beraber kendileri Allah'a dönüp yakarm adılar. Nimetlerle

şımarmış ve sıkıntıya katlanmamışlardı. Onun için Yüce Allah onlara yapacağını yaptı ve darmadağın etti. Görülen insanlar iken, efsane kalıntı oldular, anlatılan efsane ve öykü haline geldiler. Bütün bunların ardından Kur'anın "Şüphesiz çok sabreden, çok şükredenler için bunda desler vardır" demesi, nimete karşı az şükretmeleri ve sıkıntıya az göğüs germelerine uygun düşmektedir. âyetin böyle de anlaşılabilirliğini düşündüm. Doğrusunu Allah bilir. <sup>[238]</sup>

Seyyid Kutub'un önce belirttiği birinci anlam her ne kadar daha makul, yerinde ve tefsircilerin çoğunluğunun görüşü ise de, ikinci anlam da uzak değildir. <sup>[239]</sup>

#### **Sebe'liler Efsane Oldular:**

Yüce Allah, Sebe' halkına verilmiş nimetleri yok.etti. Zulüm, azgınlık ve küfürleri sebebiyle başlarına cezayı indirdi.Böylece darmadağın oldular ve efsaneye dönüştüler. "Rabbimiz yolculuklarımızın mesafesini uzat dediler. Kendilerine yazık ettiler.Biz de onları efsaneye çevirdik ve darmadağın ettik". Yani ondan sonra başkalarına verilen örnek oldular.

İki durum arasındaki fark açıktır.Toprağı işledikleri, nimetlerinden yararlandıkları, böylece mutlu hayat sürdükleri, dillere destan oldukları, içinde yüzdükleri bolluk ve refahın, mal ve bolluğun, nimet ve zenginliğin dilden dile dolaştığı ve

yaş adıkları hayatın örnek gösterildiği birinci durum ile, içine düştükleri fakirlik, yoksulluk, sıkıntı, ihtiyaç, zayıflık ve perişanlık durumu arasındaki fark çok açıktır.

Sonra gelenler bu iki durum arasında karşılaştırma yapmışlar ve ikisi arasındaki farkları görmeye çahşmışlar.Böylece Sebe'liler gözle görülen ve elle tutulan realite bir halk iken, yok olup tükenen öncekilerin örnek verdiği, sohbet meclislerinde anlattığı ve şiirlerde dile getirdiği mitolojik bir halk oldular.

Araplar onlarla ilgili yaygın atasözleri uydurdular. Örneğin, "Sebe'liler gibi dağıldılar" dediler. Bu ata sözünü, Sebe' halkının içine düştüğü durumu anlatmak için uydurdular. Zengin iken fakir düşen, izzet sahibi iken zelil olan, hakim iken mahkum olan, birlik ve beraberlik içinde iken dağılıp parçalanan her kabile ve millet için bu ata sözünü kullandılar.

Ama bu durum sadece Sebe' halkı için midir, yoksa her millet ve toplum için geçerli olan rabbani sosyal bir yasa mıdır?

Şüphesiz nerede olursa olsunlar, bu her millet ve toplum için geçerli bir yasadır. Allah'ın nimetine karşı nankörlük yapan, hayatlarını zulüm, baskı, bozgunculuk ve küfür içinde yaşayan hiçbir millet ve toplum yoktur kiAllah onların nimetlerini gidermiş,başlarına azap ve zilleti getirmiş, onlar da

etkin ve yetkin konumdan terkedilmişlik ve urnutulmuşluk konumuna geçmiş, sopbet meclislerinde anlatılan ve ravilerin dillerinde dolaşan mitoloji ve efsaneye dönüşmüş olmasın.

Kur'anın ortaya oyduğu gerçek budur. "Sonra peygamberlerimizi peşpeşe gönderdik. Her ümmete peygamberi geldikçe onu yalancı saydılar. Onları birbiri ardından yok edip hepsini birer efsane yaptık. İnanmayan bir millet defolsun!"<sup>[240]</sup>

Bütün insanlık tarihi, Kur'anın anlattığı bu gerçeğin tanığıdır. Allah'ın milletlere nimetler verdiğini, ama onlara karşı nankörlük edince nasıl helak olup efsane haline geldiklerini anlatır.

Hani Sebe'liler? Hani Semûd kavmi? Hani Firavn, Hâmân ve Kârûn? Finikeliler, Babilliler, Asurlular, Persler ve Hititliler nerede? Hani yunanlılar ve Romalıları? Hani Moğollar ve Haçlılar? Nerede Almanya imparatorluğu, Büyük Britanya ve başkaları nerede? Allah hepsini tarih yapmış, hepsini darmadağın etmiştir. Kahrolsun inanmayan millet!"<sup>[241]</sup>

#### **Sebe'liler Olayı İbretlerle Doludur:**

Kur'anı Kerim, Sebeliler olayında ibüyük bretler ve dersler olduğunu kararlaştırır. Zaten onlardan bahsederken sözlerinin başında "Sebeliler için yurtlarında bir ders vardır" demişti. Sebe'liler öyküsünün sonunda da "Bunda dersler



vardır" der. Başta tekil olarak "ders" kelimesini kullanırken, sonda çoğul olarak "dersler" kelimesini kullanmakt adır. Herhalde bunun îki sebebi vardır:

**a-** Sözü nü ettiğ i konu ile uyumlu olması. Allah' ın nimetleri içinde yaş adıkları nda sebelliler mutlu ve müreffeh insanlardı. Bir tek adam gibi birlik ve beraberlik içinde idiler. Onun için onları tekil kelime ile belirtmek uygun olmuştur. "Sebe' liler için yurtlarında ders vardır" demiştir. Nitekim yurt kelimesi de tekildir. Tekil olunca, ders de tekil olmuştur.

Ama barajın yıkılıp darmadağ ın edildikten sonra tek millet çok milletlere, tek kabile çok kabilelere ve tek yurt çok yurtlara bölünmüştür. Bu bölünme ve dağı lmı adan dolayı çoğ ul kipinin kullanılması uygun olmuştur. Toplu halde olan halkı anlatan ders anlamındaki âyet, bölünmüş olan toplumun her bölümüne, her yurduna ve her kabilesine bir tane düşmesi için âyetin çoğ ul kipi getirilmiştir. En iyi Allah bilir.

**b-** Dersler, dersi içine alır. Sebe' lilerde çok âyetler, yani dersler vardır, Allah' ın insanlara imkan verip yer yüzüne yerleştirmesi, onlara bolluk ve refah vermesi, insanların bu nimetlere karşı nankörlük yapıp Allah' ın razı olmadığı yerlerde ve şekillerde kullanması, insanların gaflete düşmesi ve başlarından geçenlerden ders ve öğüt almaması, insanların başına gelen şeylerin iş ledikleri sebebiyle gelmiş oimas ı,

Allah'ın değişmez sosyal yasalarının her zaman ve her yerdeki insanlar ve toplumlar için geçerli olması,sonuçlara mukaddimelerin yol aması, Allah'ın zalimlerden intikam alması ve kafirleri cezalandırması, azgın ve müstekbirleri yakalayıp ezmesi,ümmetin sahip olduğu bolluk, refah, nimet ve zenginliklerin Allah'ın vergisi ˆlması,içine düştükleri açlık, yoksulluk ve perişanlığın kendi elleriyle işledikleri sebebiyle olması, milletlerin, devletlerin ve nesillerin yetişip ortaya çıkma sebeplerinin tarihsel açıdan analiz edilmesi, bunların dağılıp yıkılmaları ve diğer olayların hepsinde dersler ve ibretler vardır.

Onun için Sebe'lilerde âyetler, yani dersler ve ibretler vardır. İnsanların karşısında durup anlamlar, öğütler ve ibretler çıkardıkları âyetler!<sup>[242]</sup>

#### **Ancak Çok Sabreden ve Şükredenler, Ders Alırlar:**

Sebe'liler öyküsünde dersler vardır. Ama herkes bu dersleri kavrar, iyi anlar ve alır mı? Bu öykünün anlattığı öğütleri, anlamları ve ibretleri çıkarır mı?

âyetlerin herkese seslendiği ve herkesin önünde açık sayfalar olarak durduğu, üzerinde durmak için herkese çağrı yaptığı doğrudur.

Ama kafirler, zalimler, gafiller, aklanmışlar ve yüz çevirenler onlardan anlamazlar. Yüce Allah buyuruyor:

"Göklerde ve yerde nice âyetler vardır ki yanından geçerler, ama ondan yüz çevirirler"<sup>[243]</sup>

Kur'an, ancak çok sabreden ve şükreden kişilerin âyetlerden yararlandığını ve ancak böyle kişilerin âyetler üzerinde durup onları anladığını kararlaştırır. "Şüphesiz bunda çok sabreden ve şükredenler için âyetler vardır".

Çok sabreden anlamında Kur'anın kullandığı sabbâr kelimesi, sabreden anlamındaki kelimenin abartmalısıdır. Bu sözcük, sadece sabretmekle kalmayıp çok, sürekli ve elinden geldiği kadar sabreden ve ona devam eden kişiyi anlatır.

Çok şükreden anlamındaki şakûr kelimesi de, şâkir kelimesinin abartmalısıdır. O da sadece şükretmekle kalmayıp şükrü devam eden ve çok şükreden kişiyi ifade eder. Acaba niçin âyetlerden ancak çok sabreden ve şükredenler yararlanır? âyetleri anlamak ve onlardan yararlanmak için neden çok sabretmek ve şükretmek gerekir?

Çünkü sabretmek, sıkıntı ve imtihan demektir. Çok sabreden kişi, Allah'ın kendisini hayatta sınadığını, verdiği bütün nimetlerle ve yaptığı bütün iyiliklerle kendisini imtihan ettiğini bilir. Bunu anlaması da nimet ve iyilikleri Allah'a itaat yolunda kullanması, onun hoşnutluk ve sevgisini kazanmak için kullanması demektir.

Hayatta Allah'ın verdiği nimetleri kullanırken, bütün anlamlarıyla mutlaka sabretmek gerekir. Nimetler içinde sabır, zenginlikte sabır, kuvvet ve egemenlikte sabır, bolluk ve refahta sabır, mal ve servette sabır, uyarı ve sınavda sabır, sıkıntı ve bel ada sabır, savaş ve musibette sabır, ceza ve verilen derslerde sabır. Kim bütün bu konularda sabrederse, işte o çok sabretmiş, sınavı ve denemeyi kazanmış olur. Allah'ın nimetlerine şükretmiş ve yerli yerinde kullanmış olur.

Sabretmek, kişiyi şükretmeye götürür. Çok sabreden herkes, çok şüredir demektir. Kişi Allah'a şükrederse, Allah ona nimetlerini artırır ve çoğaltır." Hani rabbın, şükrederseniz, size nimetlerimi artırım, demişti"[\[244\]](#)

Kur'an, çok sabreden ve çok şükreden kelimelerini hep birlikte getirir. Ne zaman çok sabredeni getirir, mutlaka yanında çok şükreden kelimesini de getirir. Böylece sahibinin birbirinden ayrılmaz iki niteliği olduğunu belirtir. Kişide biri bulunduğu zaman, diğeri de onunla beraber bulunur.

Çok sabreden anlamındaki "sabbar" kelimesi, Kur'anda dört yerde geçmektedir. Her dört yerde de çok şükreden anlamındaki şakûr kelimesi ile beraber kullanılmıştır. Şöyle ki:

a- Yüce Allah, Hz. Musa'ya halkına Allah'ın günlerini hatırlatmasını istemiş ve şöyle buyurmuştur: "Allah'ın günlerini

onlara hatırlat.Şüphesiz bunda çok sabreden ve çok şükderenler için âyetler vardır" [\[245\]](#)

**b-** Yüce Allah bize birtakım âyetlerini tanıtarak şöyle buyurmaktadır: "Size âyetlerinden bazılarını göstermek için gemilerin denizde yürüdüklerini gömüyor musun? Şüphesiz bunda çok sabreden ve çok şükedenler için âyetler vardır". [\[246\]](#)

**c-** İkisi Sebe' olayında geçmektedir. "Onları efsane yaptık ve darmadağın ettik. Şüphesiz bunda çok sabreden ve çok şükredenler için âyetler vardır" [\[247\]](#)

**d-**Şura suresinde gemilerin denizlerde Allah'ın bir Lûtfu olarak yürüdüklerini kararlaştırırken geçmektedir. "Denizde yüce dağar gibi gemilerin yürümesi onun varlığının âyetlerindendir. O dilerse rüzgarı durdurur, yelkenle giden gemiler o zaman denizin yüzünde durakaîrlar. Bunlarda çok sabreden ve çok şükredenler için âyetler vardır" [\[248\]](#)

Çok sabreden ve çok şükreden kişi, bu hayatta aklını kullanan zeki kişidir. Çünkü hayatı güzel yaşar, onu iyi anlar ve Allah'ın kendisine verdiği şeyleri sabrederek ve şükrederek kullanır. Bütün duyguları sabretmesi ve şükretmesi için kendisine destek olur. kişiliğinin her zerresi ve her yanı çok sabredip çok şükretmesi için yardım eder.

Şüphesiz hayatta çok sabreden ve çok şükredenler azdır.Çünkü insanların çoğu gafil ve aklanmıştır. Onun için

Sebe suresinde Yüce Allah "Ey Dâvûd ailesi! Şükrederek çalışınız.Kullarımdan çok şükredenler azdır"<sup>[249]</sup> buyurmaktadır. Tekrar edelim; Ancak çok sabreden, şükreder ve ancak çok şükreden, sabreder. Çok sabreden ve çok şükredenler de azdır.<sup>[250]</sup>

### **İblis, Sebe'lileri Saptırmayı Başarmıştır:**

Kur'anı Kerim, Sebe' öküsünü anlattıktan sonra bir de şu değerlendirmeyi yapmaktadır. "And olsun ki İblis, onlar hakkındaki görüşünü doğru çıkartmış, inananlardan bir topluluk dışında, hepsi ona uymuşl adı. Oysa iblisin onlar üzerinde bir nüfuzu yoktu. Ama biz ahirete inanan kimselerle ondan şüphe içinde olanları, bu şekilde otaya çıkarınız. Rabbin her şeyi gözetip koruyandır"<sup>[251]</sup>

İblisin onlar hakkındaki görüşünü doğru çıkartmasının anlamı, onlarda amaç ve gayesini gerçekleştirmesi, onları saptırma, baştan çıkarma ve doğru yoldan uzaklaştıran ada başarılı olması demektir.

İblis'in hayatını adadığı ve kendine hedef edindiği şey, yüzüzlük yaparak yüce Allahla konuşurken açıkl adığı hedeftir. "Beni azdırdığın için, and olsun ki senin ddoğru yolun üzerinde onlara karşı duracağım, sonra önlerinden, ardlarımdan, sağ ve sollarından onlara sokulacağım. Çoğunu sana şükreder bulamıyacaksın, dedi"<sup>[252]</sup>

Yüce Allah ona şu karşılığı vermiştir: "Allah, haydi git! Onlardan sana kim uyarsa, bil ki cehennem hepinizin cezası olur, hem de tam bir ceza, dedi. Gücünün yettiğini yerinden oynat, onlara karşı yaya veya atlılarıyla haykırarak yürü, mallarına ve çocuklarına ortak ol, onlara sözler ver-ama şeytan sadece onları aldatmak için söz verir-Şüphesiz benim mümin kullarım üzerinde senin hiçbir hakimiyetin olmaz. Rabbin vekil olarak yeter"<sup>[253]</sup>

Yüce Allah bizi şeytandan sakındırmakta, bize düşmanlığını söyleyerek onu düşman bilmemizi istemektedir. Böylece bizi saptırmasını, düşüncesini hakkımızda gerçekleştirmesini ve amacına ulaşmasını önlemek istemektedir. "Şüphesiz şeytan sizin düşmanınızdır. Onu düşman biliniz. Taraftarlarını ancak cehennemlikler olmaları için çağırır"<sup>[254]</sup>

Şeytana teslim olanlar, dizginlerini ona kaptıranlar, onun kuruntu ve dürtülerini gerçekleştirenler ne kadar zarar ediyorlar! Bunlar dünya ve ahirette helak olurlar, zarar ederler ve azap görürler.

İşte Sebe' halkı! İşte şeytana boyun eğmelerinin sonuçları! Şeytana boyun eğen bütün milletlerin eline, Sebe' halkının eline geçen sonuçlar geçmektedir. Şeytana dizginlerini

kaptıran her kişi, mutlaka Sebe' halkından bireylerin başına gelenler gibi sonuçlarla karşılaşır.

Aslında şeytana boyun eğenler, basit, geri kafalı ve değersiz kişilerdir. Böyle olmasalardı şeytan amacını gerçekleştiremez, onun oyuncağı olmasalardı düşüncelerini kanıtlayamazdı.

Ne yazık ki tarihin hemen her devrinde şeytanın hedefleini gerçekleştirmesini, düşüncelerini doğru çıkartmasını kabul eden pek çok insan olduğunu, onunla aynı safta yürümeyi ve adımlarını izlemeyi kabul eden nice kişiler bulunduğunu görüyoruz. "Onların çoğunu şükredenler olarak görmeyeceksin" demişti.

Fakat bunları şeytana uymak için zorlayan mı var? Onun adımlarını izlemeye mecbur mudurlar? Veya şeytanın onlar üzereinde bir egemenliğı mi vardır? Hayır! "Şeytanın onlar üzereinde hiçbir otoritesi yoktur"

Onun için insanlar, şeytana uymaktan kendileri sorumludur. Onun isteğini kabul etmekten kendileri hesap vereceklerdir. Çünkü kendi arzularıyla ona uymuşlar, isteyerek onun dediklerini kabul etmişler, ona kalp ve gönüllerini açmışlardır.

Geri kafalı ve basit yandaşlarını yalan va ad ve sözlerle kandıran şeytan, ihtiyaç duyduklarında da onlara sahip çıkmaz,



Allah'ın değişmez yasına yalnız başlarına muhatap olarak terkeder, tek başlarına Allah'ın azap ve cezasını ekerler. Kendisi alay ederek kurnazlıkla onlardan uzaklaşır.

Dünyada onlara şeyle der:" bugün insanlardan sizi yenecek hiçbir kimse yoktur. Ben sizinle beraberim. Ama iki taraf karşı karşıya gelince, gerisin geri döner ve benim sizinle bir ilgim yoktur, ben sizin gömediklerinizi görüyorum, ben Allah'tan korkarım, der"[\[255\]](#)

Ahirette cehennemnin ortasında onlar arasında durup seslenir, kınar, alay eder, horlar, küçümser ve ilişkisini keserek şöyle der:" Allah size gerçek sözü verdi. Ben de size söz verdim, ama tutm adım. Benim sizin üzerinizde bir hakimiyetim yoktu, sadece sizi çağırdım, siz de kabul ettiniz. Beni kınamayın, kendinizi kınayın. Ne ben size yardım edebilirim, ne siz bana yardım edebilirsiniz. Zaten ben ortak koştuğunuz şeyi önceden de kabul etmemiştim"[\[256\]](#)

Gerçekten İblis iblistir ve şeytan şeytandır! Sebe' halk: şeytanın dediğini tuttular, o da haklarında görüşünü doğru çıkarttı. Böylece Sebe'iiler Allah'ın azabına uğr adılar, onun değişmez sosyal yasına muhatap oldular. Zulmeden, fasıklık yapan ve küfreden her milletin başına gelenler onların da basma geldi. Allah onları darmadağın etti, onları efsane yaptı.

Onlardan önce ad, Semûd gibi kafir milletler uzak oldu, onlar da defolup gittiler!

Şeytanın sözünü kabul eden herkesi bekleyen sonuç budur. Sebe1 suresinde geçen Sebeliler öyküsü de insanlara dersler, ibretler, öğütler ve anlamlar sunmaya devam edecektir. Ancak bunları çok sabreden ve çok şükredenlerden başkası anlamaz, kavramaz ve Öğüt almaz. "Şüphesiz bunda çok sabreden ve çok şükredenler için âyetler vardır". [\[257\]](#)

#### **Öyküden Çıkarılacak Dersler:**

1- Hz.Süleyman, insanlar, cinler ve kuşlara hükmederek yönetmiştir. Onlar da onun yönetimine boyun eğmiştir. Nitekim kuş onun ordusunda hizmet etmiştir.

2- İbibik kuşunu soruşturmasında gördüğümüz gibi, kuşlardan da olsa Hz.Süleyman, ordusundaki askerlere özen göstermiştir.

3- Anarşi ve başboşluk olmaması için devlet başkanının askerlerini disiplin altında tutması gerekir. Nitekim izinsiz ordudan ayrıldığı için Hz.Süleyman ibibik kuşunu cezalandırmakla tehdit etmiştir.

4- Disiplinsiz ve uyumsuz olan askeri, yöneticinin cezalandırması. Nitekim Hz,Süleyman "Mutlaka onu cezalandıracağım veya keseceğim" demiştir.

5- Yöneticinin halka adaletle davranması ve kusur yapana kendini savunma hakkının tanınması ve ifadesinin alınması. Hz.Süleyman ı;bana açık bir delil getirme? Serekir" demiştir.

6- Müslümanın cesareti, izzeti ve atılganlığı. Haklı olduğu sürece niçin zayıflık, gevşeklik veya korkaklık gösterebilir? İbibik kuşu Süleyman'a gelmiş, karşısında izzet ve sebatla konuşmuş ve "Senin bilmediğini ben bildim ve Sebe'den sana kesin bir haber getirdim" demiştir.

7- İslam toplumunda yaşayan herkes, bu toplumun çıkarlarını korumakla yükümlü ve görevlidir. Bunun için çalışmak zorunda dır. İbibik, Hz.Süleyman'ın ordusunda topluma hizmet etmek ve haberler getirip yarar sağlamak için Sebe' ülkesine gitmiştir.

8- Yönetici, bütün işleri bilmeyebilir ve hepsine bizzat kendisi bakamayabilir, hatta bilmesi ve bakması da mümkün değildir. Onun için başkalarından dinler, onlardan dinlediklerini kabul eder ve haberdar olmadığı bilgileri onlardan alır. İbibik kuşunun Süleyman'a "bilmediğini ben bildim" dediği gibi.

9- Müslümanın yöneticiye verdiği bilgiler ve getirdiği haberlerin doğru ve kesin olması gerekir. İbibik " Sana Sebe'den kesin bir haber getirdim" demiştir.

10- Ibibik, Sebe1 ülkesini başarıyla keşfetmiş, gücünü başarılı bir şekilde tespit etmiş ve bu ülkenin yapısı hakkında başarılı bir rapor vermiştir. Sebe' ülkesinin yapısını şöyle özetlemiştir: Onları bir kadının yönettiğini, o kadına her şeyin verildiğini ve büyük bir tatmin olduğunu gördüm.

11- Sebe' ülkesini bir kraliçe yönetiyordu. Birçokları adının Belkis olduğunu belirtiyorsa da, bu haber sahih bir hadise dayanmamaktadır. Onun için kabul veya red etmeyip hakkında bir şey demiyoruz ve ona Kur'anın açıklama adığı diğer şeylere baktığımız gibi bakıyoruz.

12- Sebe' kraliçesinin gücünü "Ona her şeyden verilmiştir" diyerek çok özet bir şekilde anlatmıştır. Herhalde verilmiş olan bu şeyler bolluk, servet, kuvvet ve her türlü imkanı kapsamıştır. Allah ona yönetim, sosyal ve

ekonomi alanında her şeyi vermiştir. Rızık,, ağaclar,sebze, meyve, su, yağmur, mal, çocuk, bolluk, güvenlik, huzur, barış, kuvvet, egemenlik ve büyük bir tahta kadar Allah ona lazım olan her şeyi vermiştir.

13- Sebe' kraliçesi ve halkının dinini ibibik kuşunun özellikle öğrenmesi. Onların Allah yerine, güneşe secde ettiklerini görmüştür. Bu da güneşe taptıkları sonucuna götürür.

14- İbibik kuşunun iman ve tevhid konusunda titizlik göstermesi. Onun için Sebe' halkının güneşe secde etmelerini yadırgamış, yerde ve göklerde taneyi ortaya çıkaran, bütün insanların ne yaptıklarını bilen, alemlerin ve büyük arşın sahibi olan Allah'a secde etmemelerine hayret etmiştir.

İbibik kuşu, bir iman davetçisiydi, şirk ve küfrün amansız düşmanıydı, iman duygusu ve dinsel bir gayretin sahibi idi.Şüphe yok ki müslümanlar İbibik kuşundan aha çok bu bilinçli gayrete, bu duygu ve imanlı tavra sahip olmaları gerekir. Çünkü Allah, kur'anda onlara bunu emretmekte ve kıyamete kadar bununla yükümlü tutmakt adır.

15- Her yaratık işe kendisini ilgilendiren açıdan bakmakta, onu kendisine görünen yönden değerlendirmektedir. Mesela İbibik kuşu, kendi ilgi ve ihtiyaçları açısından yüce Allahı tanımakt adır. Ona göre Allah, yerde ve göklerde saklı taneyi açığa çıkarandır. Kendisine taneyi Allah'ın çıkardığı ve verdiğini bilmekte, gagasının ise ancak bunun bir aracı ve görünürde bir sesebi olduğuna inanmakt adır.

16- Yüce Allah'ın büyük arşın sahibi olarak nitelenmesinden amaç, herhalde insanların sahip olduğu şeylerle aldanıp gururlanmaması ve bu nevi şeylere sahip olduklarında alçak gönüllü davranması gerektiğinin vurgulanmasıdır. Sebe' kraliçesinin büyük bir tahtı varsa, güçlü

ve zengin olan Yüce Allah da büyük arşın sahibidir. Zaten Allah'ın arşının büyüklüğü karşısında kraliçenin tahtının büyüklüğü nedir kil? Zaten Sebe' kraliçesinin tahtı nerde, Yüce Allah'ın arşı nerde!

17- Yöneticinin kendisine söylenenlerin doğruluğundan emin olması ve her seylenei hemen kabul etmemesi. Çünkü bunları söyleyen kişi doğru olmayabilir. Doğru söylese bile, söylediklerini kesin araştırmış olmayabilir. Hz.Süleyman, İbibik'in söylediklerini dinledikten sonra "Doğru mu,yalan mı söylediğine bakacağız " demiştir.

18- İbibik, Sebe' kraliçesine özel elçi olarak gönderildi. Hz.Süleyman'ın mektubunu kendisi ona götürdü. İbibik inandığı çağrısı için çalışıyor ve dinini yaymaya gayret ediyordu. Bu İşlerle yükümlü olmayan kuş bunun için çalışıp gayret ediyorsa, Allah'ın bu işle yükümlü kıldığı ve kıyamete kadar bunu kendisine emrettiği müslüman acaba nasıl çalışmalıdır?

19- Hz.Süleyman, İbibik kuşuna,vardığında dikkatli davranması ve durumunun deşifre olmamasına özen göstermesini emretti. "Bu kitabımı götür, oniara at. sonra bir kenarda dur ve ne cevap vereceklerine bak". Kuş mektubu onlara atıyor, onlardan biraz uzaklaşıyor, yakından durumu izliyor, ne yapacaklarını ve ne karar vereceklerini gprüyor.

**20-** Sebe' kraliçesi mektubu değerli bir mektup olarak niteliyor ve ilBana değerli bir mektup atılmıştır"diyor. Herhalde bunun sebebi, kraliçenin Hz.Süleymanı duymuş ve öğrenmiş olması, güç ve saltanatını yakından bilmesidir. Bu niteleme aynı zamanda kraliçenin ne kadar zeki ve bilinci, kralların mektuplarını ne kadar güzellikle karşıladığını gösterir.

**21-** Kraliçe, Hz.Süleyman'ının mektubunu hazır olanlara okudu: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bana başkaldırmayın ve müslümanlar olarak gelin"bu mektup, en kısa ve en belâğ mektup sayılır. Sanki özet bir telgraftır. Her sözcüğü büyük bir itina ile seçilmiştir.

**22-** Mektubun özet olması ve gereksez kelimelerle doldurulmamasına rağmen, Hz. Süleyman kelimelerin yarısını oluşturan besmeleyi kaldırmamıştır. Bu da besmelenin ve yazışmaların onunla başlamasının önemini vurgulamaktadır.

**23-** Hz.Süleyman onlara kesin bir talimat verdi: Bana müslümanlar olarak geliniz. Bu da Hz.Süleyman'ın fetih ve savaşlarının hedefini gösterir. Onun hedefi, insanların Allah'a teslim olmaları, yani İslama girmeleridir. Çünkü Hz.Süleyman, cih adıyla Allah'ın dinine davet eden bir davetçidir.

Herhalde bu, Hz.Süleyman'ın imajını bozan ve kişisel yönetim yahut saltanat hırsını tatmin etmek için ülkeleri işgal

etme, genişleme ve sömürmeye çalıştığı iddialarına açık bir cevaptır.

**24-** Sebe' ülkesinde yönetim, deyim yerinde ise, demokrasidir. Kraliçe, kararları tek başına almıyor, onun yerine ülkenin ileri gelenleriyle yönetim işini paylaşıyor ve yönetime onları ortak ediyordu." Ey ileri gelenler! Bana ne yapacağımı söyleyiniz. Sizler katılım adıkça bir konuda karar verecek değilim,dedi".

Yönetim şekillerinin totaliter ve otokratik olduğu bu kadar eski bir zamanda Sebe' ülkesinin yönetiminde herhalde bu çok ileri bir uygulamadır. O devirlerde yönetici dilediğine karar verir, halkın yapacağı işe, ona boyun eğmek ve uygulamaktır. Onun için Sebe' ülkesinin yönetimi o gün için çağının (bugün de kendini çağdaş ve demokratik olarak niteleyen pek çok ülkenin) çok ilerisinde bulunuyordu.

**25-** Ne ilgiçtir ki Sebe' ülkesinde yönetimin kurmayları kendilerini ortaya koymaya ve kişisel görüşlerini söylemeye önem vermemiş, kraliçeye uydu olmaya ve emirlerini yerine getirmeye razı olmuşlardır. Kraliçe onlara danışıyor ve onlarla ortak karar almak istiyor, onlar ise, "Biz güçlü ve zorlu savaş adamlarıyız, istediğin gibi yap, yeterki sen karar ver" diyerek cevap veriyorlar.



Bu durum, kendi iradesiyle ezilmeyi seçen ve ezilmişlik üzerinde ısrar eden ezilmiş halkların doğasıdır. Kuvvet, izzet ve kalkınma için yapılan bütün çağrılarını red eder, onun yerine uydu olmayı, ezilmeyi ve zilleti tercih ederler.

**26-** Sebe' kraliçesi bütün krallar için genel bir hüküm vermiştir. "Şüphesiz krallar bir ülkeye girdikleri zaman orasını bozarlar, onurlu kimselerini aşağılık yaparlar. Böyle de yaparlar" demiştir.

Şüphesiz bu sözlerle en başta Hz. Süleyman'ı kastetmekte, onu övmeyip yermektedir. Halbuki genelleme yapması doğru olmadığı gibi, sözleri Hz.Süleyman için geçerli de değildir.

Kimileri, Sebe' kraliçesinin bu sözlerini genel kabul eder ve bu âyeti kralların bozuk ve bozguncu olduklarına delil gösterirler. Halbuki âyeti bu şekilde delil göstermek yerinde ve kabul edilebilir değildir.

İddia doğru ve karar sahih olabilir. Realite olarak da durum böyledir. Allah'ın dinine gereği gibi bağlı olmayan bütün krallar, bozgunculuk yapmaya, bozmaya, başkalarını köleleştirmeye, aşağılamaya ve kendilerine boyun eğdirmeye çalışırlar.

Ancak bu âyet onun delili değildir. Çünkü âyet, sebe' kraliçesinin sözlerini anlatır. Bu sözleri söylediği zaman kraliçe

henüz kafirdi O sözlerle Hz.Süleyman'ı kastediyor, onu bozuk ve bozguncu olarak niteliyordu, adaletli bir peygamber olan Hz.Süleyman için kafir bir kraliçenin sözlerini nasıl ölçü kabul edebiliriz?

Kur'anı Kerim, kafilerin sözlerini bazan nakledip aktarabilir, bazan onu red eder, bazan da hakkında bir hüküm vermez. Her iki durumda da o sözler, Kur'an nakledip hikaye etti, diye herhangi bir konu için delil gösterilemez. Kur'anın naklettiği veya hikaye ettiği sözler ölçü alınamaz ve kur'an kendisi benimseyip onaylam adıkça delil olarak gösterilemez.

Onun için Sebe' kraliçesinin sözleri, kralların bozuk ve bozguncu olduklarının delili değildir. Genellikle doğru olan bu tespit için başka doğru deliller aramalıyız.

**27-** Sebe' kraliçesi Hz.Süleymanla savaşmayı değil, görüşme ve barış yapmayı tercih etti. Herhalde bunun sebebi, kadın olarak yapısı gereği savaş, çarpışma, şiddet ve kan dökmeye taraftar olmamasıdır, kadın toplumu yönetir ve düşmanın saldırısıyla karşılaşır, genellikle yüzyüze çarpışma ve sıcak savaş arzu etmez, böylece halkın düşman karşısında yenilmesine sebep olur.<sup>[258]</sup>

**28-** Sebe' kraliçesi, Hz.Süleyman'ı sınamayı düşündü. Gerçekten islam çağrısı mı yapmaktadır yoksa bu çağrının ticaretini mi yapmaktadır? Bunu ortaya çıkarmak istedi.

Kendilerine saldırmaması, küfür ve şirki ile başbaşa bırakması için ona rüşvet olarak mal gönderdi.

**29-** Kraliçe, Hz.Süleymana gönderilen malı hediye olarak niteledi."Ben onlara bir hediye göndereyim de elçilerin nasıl bir cevapla döneceklerine bakayım,dedi" Fakat gerçekte gönderdikleri hediye midir?

Şüphesiz kendilerine dokunmaması için Hz.Süleyman'a gönderdiği, bal gibi rüşvettir. Ama rüşvete hediye adını vermiştir. Elbette Hz.Süleyman onun rüşvetini geri çevirdi ve elçilere "Belki sîz hediyenizle seviniyorsunuz" dedi.

Bu hediye rüşvet kabul edilmiştir. Çünkü hükümdar bir peygamber olan Hz.Süleyman'a gönderilmiştir. Bilindiği gibi, görevliye ve yöneticiye verilen hediyeler, rüşvet sayılır. Kur'anda hediye kelimesi sadece rüşvet anlamında kullanılmıştır. Zaten Hz.Süleyman ile kraliçe olayında bu iki yerden başka geçmemektedir.

**30-** Hz. Süleyman 'in mala iltifat etmemesi, görüşme ve anlaşma yolunu kapatması, elçiler ve heyetler göndererek zaman yitirmemesi, düşmana karşı günümüz müslüman yöneticilere iyi bir örnektir.

Elçiler hediyeleriyle beraber Hz.Süleyman'a gelince, onlara"bana mal ile yardım etmek mi istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği size verdiğinden daha iyidir. Ama belki de siz

hediyenizle seviniyorsunuz. Onlara dön. And olsun ki güç yetiremeyecekleri bir ordu ile gelir, alçalmış ve küçük düşmüş olarak onları Oradan çıkarınız, dedi."

31- Oykünün burasında başka bir nüansı görüyoruz. Görüşmeler ve ateşkeslerle meşgul etmek için kalıçe hediyelerle Hz.Süleyman'a elçiler gönderdiği gibi, düşmanlar, görüşmelerle halkın zamanını öldürmeye, önemli konulardan uzaklaştırıp kaçınıcı sır adaki önemsiz işlerle meşgul etmeye çok özen gösterirler. Ümmetin başındaki yöneticilerin düşmanın bu sinsi oyunlarını kavraması, emellerini kursağında bırakması ve ana hedeflerinden saptıracak şeylere aidanmaması gerekir.

32- Hz.Süleymanın kesin ve kararlı tutumu, düşman taraf üzerinde hemen etkisini gösterdi. Sebe1 kraliçesi onun otoritesine boyun eğdi. Süleyman bunu anladı ve yenilgiye uğramış bir güçsüz olduğunu kendisine başka kanıtlarla da göstermek istedi.

Toplum bir sıkıntı veya dar boğazdan geçtiği, varlığını ve hayatını tehdit eden büyük bir tehlike ile karşı karşıya geldiği zaman kesin tavrını göstermeye mecburdur. İktidarı ve otoriteyi ellerinde bulunduran yönetici ve yetkililerin de kesin azim ve kararlılıkla düşmana karşı koyması, tehlikeye karşı ciddi.doğru ve fedakarlıkla tavır almaları zorunludur.

33- Hz.Süleyman, kraliçenin zayıflığını ve karşısında yenilgisini kendisine göstermek için övündüğü tahtını getirtmek istedi.

34- Hz. Süleyman yakınları ve özel adamlarının önünde bir yarışma düzenledi ve "Onlar bana müslüman olarak gelmeden önce onun tahtını kim getirebilir?" dedi. Güç ve kudretleri yarıştı ve Hz. Süleyman kendini iki teklif karşısında buldu:

Birincisi: Cinlerden bir ifrit teklif sundu ve "Sen yerinden kalkmadan tahtı sana getiririm ve buna gücüm yeter" dedi.

İkincisi: Kitap bilgisine sahip olan biri "Gözünü açıp kapamadan önce onu sana getiririm" dedi.<sup>[259]</sup>

35- Bu konuda ayrıntılı bilgilerin olmadığını görüyoruz. Çünkü Kur'an ve sahih hadis bu konuda bir şey söylememiştir. Onun için o (müphem) bilinmezleri araştırmak, ayrıntılarına dalmak ve israiliyat bilgilerle onları açıklamaya çalışmak doğru değildir.

Cinlerden ifritin adını bilmiyoruz ve Hz.Süleyman'ın yerinden kalkmadan önce tahtı nasıl getireceğini de bilmiyoruz.

Kitaptan bilgisi olan kişinin adını, Hz.Süleyman'ın yanında ne iş yaptığını, hangi bilgiye sahip olduğunu ve tahtı Hz.Süleyman'a gözünü açıp kapamadan önce nasıl

getireceğini bilmiyoruz. Aslında bunları bilmek de gerekmez. Çünkü bir bilgi veya yarar sağlamaz.

**36-** Tahtın Hz.Süleyman'a getirilmesi, kitap bilgisine sahip olanın bir kerameti ve Hz.Süleyman'ın bir mucizesi sayılır. Aynı zamanda her şeye güç yetiren ilahi gücün bir ifadesi, hakkın zaferi ve Sebe' kraliçesinin temsil ettiği batılın bir yenilgisidir.

**37-** Hz.Süleyman, tahtı yanıbaşında görünce ne dedi? Bu Allah'ın bana bir Lûtfudur. Şükredeceğimi veya nankörlük yapacağımı sınamak için bunu bana verdi. Kim şükrederse kendisi için şükretmiş, kim de küfrederse kendisi için küfretmiş olur. Şüphesiz Allah zengin ve kerimdir" dedi.

Hz.Süleyman kuvvetle böbürlenmedi, kibirlenip şımarmadı ve çılgınlar gibi kendinden geçmedi. Azgınlaşıp bozulmadı. Aksine Allah'ın gücü karşısında alçak gönüllü oldu, Allahı andı ve lütfundan dolayı şükretti.

Hz.Süleyman'ın bu tavrı da, kuvvet ve zafer elde etmeleri durumunda takınacakları tavır konusunda devlet başkanlarına ve tüm yöneticilere örnektir.

**38-** Hz.Süleyman, Sebe' kraliçesine sürprizler yapmak istedi. Bu sürprizlerden amaç onun zayıflığını, bilgisizliğini ve yanlışını kendisine göstermektir. O sürprizler şunlardır:

**a-** Hz.Süleyman'ın yanına gelmek üzere yola çıkmış

kraliçenin tahtını getirmek ve içeri girdiğinde tahtı önüne koymak.

**b-** Basit bazı özelliklerini değiştirmek suretiyle tahtı belirsizleştirmek."Onun tahtını kendisine belirsizleştirin, bakalım tanıyacak mı, yoksa tanımayanlardan mı olacaktır, dedi."

**c-** Üzerinden geçip girmesi için ona kristalden bir geçit yaptırdı. Herhalde kristal geçidin altında su vardı. Suyun içinden geçecekmiş gibi göstermek için böyle bir şey yapmıştı.

**d-** Sebe' kraliçesi "Bu sizin tahtınız mı?" sorusu karşısında zeki davrandı. Tahtı görünce onun olup olmadığına karar veremedi. Çünkü tahtının tıpkısı idi ama tahtı olduğuna da manam adı. Çünkü ayrıldığında tahtı Oradaydı. Acaba onu kim getirmiş ve önüne bırakmıştı? Kararsız kaldı. Zeki ve akıllı oluşu onu bu çıkmazdan kurtardı ve "sanki odur" dedi. Bu cevap evet veya hayır olmadığı için iki tarafa da açıktır.

**40-** köşke gir, denilince, onu derin bir su sandı ve suya girmek için eteğini biraz çekti. Bu davranışını görenler biraz gülüştüler ve camdan yapılmış mücella bir salondur, dediler.

İsrailiyat ve garip şeylerin heveslileri kraliçenin eteğini çekmesi konusunda tuhaf şeyler anlatırlar. Belkıs adını verdikleri Sebe' kraliçesinin annesi cinlerdenmiş, onun için cin ayaklanna benzer iki ayağı varmış ve koyun ayaklarına

benzermiş, Hz.Süleyman bundan emin olmak istemiş, onun için kristal salonu kendisine hazırlamış, iki ayağını görünce normal ve güzel iki insan ayağı olduğunu anlamıştır. Kur'anın bu tür batıl ve israiliyat olan bilgilerle tefsir edilmesi caiz değildir.

**41-** Sebe' kraliçesi yanışını anladı, Hz.Süleymanın gücü karşısında gücünün bir hiç olduğunu ve ona karşı koyamayacağını öğrendi. Kendisinin Allah'a ortak koştuğu için batıl olduğunu, ama Süleymanın hak üzere ve dininin de hak olduğunu anladı. Allah onun kalbine iman verdi. Bunun üzerine "Allahım! Ben kendime haksızlık etmişim, Süleyman ile beraber alemlerin rabbi olan Allah'a teslim oldum"deyip müslüman oldu.

**42-** Ondan sonra Hz.Süleyman ile Sebe' kraliçesi arasında neler olup bittiğinden kur'an söz etmez. Onun için bu konuda bazı soruların kesin cevabı ahanamamakt adır. Mesela, Hz.Süleyman onunla evlendi mi? Hz.Süleymanın ülkesinde mi kaldı, yoksa ülkesine mi döndü? Halkı da kendisiyle beraber müslüman olup Hz. Süleymanın dinine girdi mi? Hz.Süleyman Yemen'i egemenliği altına aldı mı? Hz.Süleymanın ve Sebe' kraliçesinin ölümünden sonra israiloğulları ile Sebe1 halkı arasında ilişkiler nasıl oldu?



Bu soruların kesin cevabı yoktur. Çünkü kesin ve doğru kaynaklar bu konularda bilgi vermemektedir. Onun için biz de o kaynakların durduğu yerde durmamız ve cevap almak için israiliyat, batıl ve yalan kaynaklara gitmememiz gerekir.

Nemi suresinde Sebe' kraliçesi ile Hz.Süleyman öyküsü bilinçli bir iman ve davetle sonuçlanmıştır. Çünkü öykünün son sahnesi, kraliçenin Hz.Süleyman'ının dini olan Allah'ın dinine girmesi, şirki ve küfrü bırakması ve Hz.Süleyman'la beraber alemlerin rabbı olan Allah'a teslim olması olmuştur.

Bu sonuç, öyküyü sunmaktan hedefin ne olduğunu da gösterir. O da davetçilerin Hz.Süleymanı örnek almaya çağırılması, daveti kendilerine hedef yapmalarıdır. Bu hedef de davet edilen insanların İslama yönelmeleri ve yaşayarak ona sarılmalarıdır. [\[260\]](#)

## **VII- KASABALILAR ÖYKÜSÜ**

### **Kuranda Kasabalılar Öyküsü**

"İnsanlara, kendilerine elçiler gönderilen kasaba halkını anlat. Onlara iki elçi göndermiştik. Onu yatanı adıldan için üçüncü biri ile desteklemiştik. Onlar, "biz size gönderildik, demişlerdi". Kasabalılar, "siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahman da bir şey indirmemiştir, siz ancak yalan söylüyorsunuz" demişlerdi. Elçiler, şüphesiz rabbimiz bizim

size gönderildiğimizi bilir. Bize düşen ancak apaçık tebliğdir, demişlerdi.

Kasabalılar, şüphesiz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Vazgeçmezseniz andolsun ki sizi taşılayacağız ve bizden size can yakıcı bir azap dokunacaktır, demişlerdi.

Elçiler, uğursuzluğunuz kendinizdendir. Bu uğursuzluk size öğüt verildiği için mi? Hayır! Siz aşırı giden bir milletsiniz, demişlerdi.

Bir adam şehrin öbür ucundan koşarak gelmiş ve şöyle demişti: "Ey milletim! Gönderilen elçilere uyun. Sizden bir ücret istemeyenlere uyun. Onlar doğru yoldadırlar. Beni yaratana ne diye kulluk etmiyeyim? Siz de ona döneceksiniz. Onu bırakıp tanrılar edinir miyim? Eğer rahman olan Allah bana bir zarar vermek isterse, o tanrıların şefaati bana fayda vermez, onlar beni kurtaramazlar. Şüphesiz o taktirde apaçık bir sapıklık içinde olurum. Ben rabbinize İrandım, beni dinleyin".

Ona "Cennete gir" denilince, "Keşke milletim rabbimin beni bağışladığını ve beni ikram görenlerden kıldığını bilseydi!" dedi.

Ondan sonra milleti üzerine gökten bir ordu indirmedik. Zaten indirecek de değildik, sadece tek bir çığlık odu, o kadar, hemen yerlerinde donakaldılar"[\[261\]](#)

### Öykü İle İlgili İsrailiyat Haberler:

İsrailiyat haberler, Kasabalılar öyküsünün etrafına uzun ve çelişkili rivayet ağları örmüştür. Mitoloji ve haber heveslileri bunlara mal bulmuş mağribi gibi sarılmış, kimi tarihçi ve tefsirciler onları kitaplarında anlatmışlardır. Bu. rivayet ve israiliyat haberleri sadece kendisinden sakındırmak için özet olarak vereceğiz. Anlatılan haberler özetle şöyledir:

Bu kasaba Antakya'dır. Roma şehirlerinden biri idi. Orayı Antigos adında zalim ve putlara tapan bir kral yönetiyordu.

H.z.İsa, Antakya halkını imana çağırmak istedi, havarilerinden iki kişi gönderdi, ama halk onları yalan! adı, bunun üzerine üçüncü bir kişi daha gönderdi.

Gönderilen üç kişinin adları üzerinde anlaşma olmamıştır. Öncekilerin çoğunluğuna göre bunlar Şem'un, Yuhanna ve Pavlus'tur.

H.z.İsa iki havariyi Antakya'ya göndermiş, bunlar yolda birkaç keçi otlatan Habib Neccar adında yaşlı bir adam görmüşler, Allah'a inanmaya çağırmışlar ve H.z.İsa'nın hastaları iyileştiren mucizesini anlatmışlar, adamın deli bir oğlu varmış, ona eî sürmüşler, deli oğlu iyileşmiş ve iki elçiye iman etmiştir.

Şehirde bunların haberleri yayılmış, birçok hastayı iyileştirmişler, putlara tapan kafir kral bunları duymuş, kızmış ve ikisini hapse atmıştır.

Hız.İsa iki elçisinin başına gelenleri öğrenince şehre Şem'un adındaki üçüncü bir kişiyi göndermiştir.Şem'un, değişik yollarla krala ulaşınca kadar kendini, din ve inancını gizlemiş, kralla oturup kalkmış, gözüne girmiş ve

yakınlarından olmuştur.

Şem'un bir gün krala; Seni Allah'a çağıran iki adamı hapse attığını duydum, onların durumunu ve neci olduklarını keşke sorsaydın, demiş. Kral, kızdığım için onları soram adım, deyince, adam, getirsen iyi olur, demiştir.

İki adam gelince, Şemun onlara, dininiz hakkında deliliniz nedir? demiş, onlar da hasta ve cüzzamlıyı

iyileştiriyoruz, demişler.Onlara doğuştan gözleri olmayan bir çocuk getirmişler, ikisi Allah'a dua etmiş ve çocuğun iki gözü açılmış ve görmeye başlamıştır.

Kral gördüğüne şaşmış ve buradabir hafta önce ölmüş bir çocuk var, babası gelinceye kadar gömmedik, rabbiniz onu diriltebilir mi? demiş, onlar da evet demişler.

İkisi açık, Şemun da gizli olarak Allah'a dua etmişler, Allah ölüyü diriltmiş, dirilen ölü kalkıp halka seslenmiş: Ben yedi gündür ölüyüm, müşrik olduğum ortaya çıktı,

cehennemin yedi vadisine atıldım, sizi içinde bulunduğunuz durumdan sakındırıyorum, ne olur Allah'a iman ediniz.

Sonra göğün kapıları açıldı, güzel yüzlü bir gencin bu üç kişiye, Şemun ve iki arkadaşına, şefaati ettiğini gördüm, Allah beni diriltti, Allah'tan başka tanrı olmadığına, isa'nın Allah'ın ruhu ve kelimesi olduğuna ve bunların Allah'ın elçileri olduklarına tanıklık ederim" demiş.

"Şemun dediğin bu adamdır ve onlarla beraberdir. Bu nasıl olur?" dediler. O da, evet Şemun onlardan biridir ve en üstünleridir, dedi. Bunun üzerine Şemun elçi olarak kendisini isa'nın gönderdiğini söyledi ve onları Allah'a inanmaya çağırdı. Kral büyük bir toplulukla beraber inanmış, diğerleri ise, kafir olarak kalmışlar.

Kralın inanmı açlığı, aksine küfür ve in adının daha da arttığı, onlara baskı ve işkence yaptığı ve öldürmek istediği de söylenir.

İki elçinin uğrayıp oğlunu iyileştirdiği Habib Neccar adındaki adam şehrin Öbür ucundan koşarak gelmiş, kral ve halkla konuşmuş, onları Allah'a ve peygamberlerine inanmaya çağırmış ve herkesin önünde müslüman olduğunu açıklamıştır.

Kral kendisine kızmış, askerlerine öldürmelerini emretmiş, onlar da üzerine atılıp barsakları dışarı çıkıncaya kadar ayaklarıyla çiğnemişler ve öldürmüşler.

Başka bir habere göre onu taşa tutmuşlar, onlar kendisini taşlarken, o "Ailahım! Halkımı bağışla, onlar

bilmiyorlar" diye seslenmiş.

Onu ve üç elçiyi öldürmüşler. Habib Neccar'ı öldürmek istediklerinde Allah'ın onu göğe yükselttiği ve cennete koyduğu da söylenir.

Kasaba halkına da Cebrail gelmiş ve bir çığlık atarak hepsini yok etmiştir"[\[262\]](#)

Öykü ile ilgili bu haber ve israiliyattan hiçbiri sahih hadislerde yer almaz.Onun için bunlar zan, tahmin ve kurgudan başka bir şey değildir. Halbuki öncekilerin öyküleri hakkında zan ve tahminle konuşulmaz. Bu konuda konuşabilmek için mutlaka âyet veya sahih hadis olması gerekir.

Onun için biz bu israiliyat hakkında susuyor, kabul etmediğimiz gibi, tümünden red de etmiyoruz. Bu israiliyat haberlerin, sakındırma amacı dışında, rivayet edilmesini de caiz görmüyoruz.[\[263\]](#)

#### **Öyküde Belirsizlikler:**

Öyküde kapalı ve belirsiz birçok yerler vardır. Ancak Kur'an veya sahih hadiste bunlar belirtilmediğinden kendimiz de onları belirlemek için uğraşmayacağız ve başkasının da bunları başka yerlerden belirlemesine razı olmayacağız. Öyküde belirsiz kalmış şeyleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Elçilerin gönderildiği kasabanın ve kralın adı.

- 2- Kasabaya gönderilen üç elçinin adları.
  - 3- Şehrin öbür ucundan koşarak gelen adamın adı.
  - 4- Gelen elçiler Yüce Allah'ın elçileri mi, yoksa Hz.İsa'nın tabileri mi?
  - 5- Kasabaya nasıl varmışlar ve yolda nelerle karşılaşmışlar?
  - 6- Onlarla kasaba halkı arasında geçen olayların ayrıntıları nedir?
  - 7- Kasab ada başlarına neler geldi? İşkence gördüler mi? Kasaba halkından onlara inanan oldu mu, olmadı mı?
  - 8- Kasab ada sonlan ne oldu? Öldürüldüler mi, yoksa öldüler mi? Yoksa başka yere mi gittiler?
  - 9- Şehrin öbür ucundan koşarak gelen adam nasıl geldi ve ne iş yapardı?
  - 10- Kasaba halkına karşı üç elçiyi desteklerken halktan kimse ona katıldı mı?
  - 11- Koşarak gelen bu adamın sonu ne oldu? Öldürdüler mi? Öldürdülerse, nasıl öldürdüler? Allah ruhunu göğe yükseltti mi?
  - 12- Mümin adam açıklamalarını yaptıktan sonra kasab ada neler oldu ve halkının son durumu ne oldu?
- Öykünün bilinmeyenleri konusunda Seyyid Kutup şöyle der:

"Kur'an, kasaba halkının kimler olduğunu ve bunun hangi kasaba olduğunu belirtmemiştir.Bu konuda rivayetler çok çeşitlidir.Bu rivayetlerin ardına düşmenin hiçbir yararı yoktur. Kur'anın adını vermemesi, adını ve yerini belirlemenin öykünün anlamı ve delaletine bir katkıda bulunmayacağını da gösterir. Onun için Kur'an,adını ve yerini belirtmeden ondan alınacak ibret ve derslere yönelmiştir.

Kasabalardan bir kasab adıdır. Allah, Musa ve kardeşi Harun'u Firavn'a ve kavmine gönderdiği gibi, oraya da iki elçi. göndermiştir. Kasabalılar ikisini yalanlamışlar. Bunun üzerine ikisinin ve kendisinin Allah'ın elçileri olduğunu vurgulamak üzere Allah üçüncü bir elçiyi göndermiştir. Üçü de davalarını anlatmış ve çağrılarını yapmış, biz size gönderildik, demişlerdir"[\[264\]](#)

#### **Yasin Suresi İle Öykü Arasındaki Uyum:**

Üstad Seyyid Kutup, öykünün anlatıldığı Yasin suresi ile öykü arasındaki uyum ve ahenge işaret ederek surenin konusunun genel olarak mekki surelerin konusu olan inanç ve bu inancın önemli konuları olan ilahlık, kulluk, peygamberiik ve ahiret olduğunu belirtmiştir. Yasin suresinin şu üç şeyi hedeflediğini belirtmiştir:

**a-** Inancın temellerini kurmak, vahyin yapısını ve risaletin doğruluğunu göstermek. Kasabalılar öyküsü de vahyi ve



peygamberliği yalanlamanın kötü sonucunu bildirmek için anlatılmaktadır. Bu öykü de Kur'anın diğer öyküleri gibi, temel konuları desteklemek için bu surede anlatılmaktadır.

**b-** Öldükten sonra diriliş inancını vurgulamak. c-İlahlık ve tevhid konusunu vurgulamak."<sup>[265]</sup>

Kutup, surenin üç ana bölüme ayrıldığını belirterek şöyle der:

**1-** buradabizi ilgilendiren ve üzerinde durduğumuz 1-29. âyetler arası bölümdür.

Birinci bölüm, Hz.Peygamerin peygamberliği ve kendisinin dosdoğru yolda olduğuna dair Ya Sin harfleri ve hakim olan kur'an üzerine yeminle başlar. Onu da bu gerçeği yalanlayan gafillerin hidâyete yol bulamayacakları ve sonsuza dek ona ulaşamayacakları, uyarmanın Kur'an'a uyan ve görmediği halde Rahman'ın dediğini kabul eden, kalbini hidâyetin delillerini ve imanın alametlerini almaya hazırlayanlara yarar sağl adığı konusundaki Allah'ın kararını belirtmesi izler.

Sonra Yüce Allah, insanlara kasabalıları örnek vermesini, yalanlamanın ve yafan sayanların kötü sonucunu onlara anlatmasını söyler. Mümin adamın kalbindeki imanın tabiatını, inanma ve doğrulamanın güzel sonucunu da ortaya koyar."<sup>[266]</sup>

Seyyid Kutup, öykünün âyetlerini açıklamaya geçmeden önce şu açıklamayı yapmaktadır: "Vahiy ve peygamberlik, Ölümden sonra diriliş ve hesap konularını anlatarak sunduktan sonra bu kez, kalbi etkileyecek şekilde doğrulama ve yalanlama tavırlarını ve ikisinin sonuçlarını gözle görülen bir örnekle öykü şeklinde ortaya koymaktadır"<sup>[267]</sup>

#### **Öykü İki Sahneden Oluşur:**

Birinci sahne: Üç elçi ile kasabalıların karşı karşıya geldiklerini anlatır. Elçiler onlara gelmişler, kendilerini tanıtarak Allah'ın elçileri olduklarını söylemişler, ama kasabalılar onları yalanlamış, elçiliklerini red etmiş, etrafında şüpheler yaymış, uğursuzluk getirdiklerini söylemişler, elçiler de bütün bunlara cevap vermişlerdir. Bu sahne 13-19 âyetlerini kapsamaktadır.

ikinci sahne: Şehrin öbür ucundan mümin adamın koşarak gelmesi, elçileri desteklemesi, onlara inanması, halkına öğüt vermesi, elçilere inanmaya, çağrılarını kabul etmeye ve söylediklerini tutmaya çağırmasını kapsar. Peygamberler ve peygamberlik konusundaki halkın şüphelerini çürütmüş, inancı ve imanı en güzel üslupla ortaya koymuş, yalanlama ve inkâr etmenin kötü sonucundan sakındırmış ve huzurlarında mümin olduğunu açıklamıştır.

Öyle anlaşıyor ki kasabalılar onu yalanlamakla yetinmemişler, öldürmeye ve kanını dökmeye yönelmişler, böylece adam şehit olmuş ve Allah kendisini cennetle müjdelemiştir. Kendisi de, güzel sonucunu ve büyük sevabını keşke halkım bilseydi, demiştir. Bu sahne 20-27 âyetlerini kapsamaktadır.

iki sahneyi anlattıktan sonra, Kur'an iki âyetle öykünün ardından değerlendirme yapmaktadır. Bu iki âyette yalanlama ve küfretmeleri sesebiyle kasabalıların başına gelen azap ve yok oluşlarını belirtmektedir. Çılgılık onları yakalamış ve yerlerinde donakalmalardır. Bu sahne de 28-29 âyetlerini kapsamaktadır.<sup>[268]</sup>

### **Elçilerle Kasabalıların Müc Adelesi:**

Öyküde birinci sahnenin elçilerle kasabalılar arasındaki mücadeleyi anlattığını belirttik. Üç elçi kendilerini kasabalılara tanıtmış, elçiliklerini ve görevlerini anlatmışlar, ama onlar yalanlamış ve söylediklerini inkar etmişlerdir. Bu karşılaşmanın üzerinde kısaca duracağız, ondan birtakım anlamlar ve dersler çıkarmaya çalışacağız.<sup>[269]</sup>

### **1- Üç Elçiyi Allah Mı Gönderdi?**

Kur'an, kasaba halkına iki elçinin gönderildiğini, sonra da üçüncü bir elçi ile takviye edildiklerini belirtir. Üçünü elçiler,

diye anar ve "elçiler" anlamındaki kelime buradadört kez geçer.

a- Kendilerine elçiler gelmiş kasabalılar örneğini onlara anlat.

b- Biz size gönderilmiş elçileriz, dediler.

c- Bizim size gönderilmiş elçiler olduğumuzu rabbimiz biliyor, dediler.

d- Ey halkım! Elçilere uyun, dedi.

Birçok tefsirci bu üç kişinin Allah'ın elçileri veya peygamberin elçileri olup olmadığını sormuştur? Tefsirci ve haber nakledenlerin çoğuna göre bunlar Allah'ın direkt elçileri değil, peygamberin gönderdiği elçilerdir. Bu peygamber de Hz.İsa'dır. Mesela bunlardan imam Razi şöyle der:

"Kasabaya elçiler geldiler.Yani elçileri ona gönderdiğimiz zaman ona geldiler. Yani gelişleri kendiliklerinden değildir, biz onları oraya gönderdik.

Bunda bir nüans vardır. Şöyle ki: Öyküde elçiler Hz.İsa tarafından gönderilmiştir. Onları Antakya'ya göndermiştir. Yüce Allah'İsa'nın göndermesi, bizim göndermemizdir, Allah'ın izni ile Rasulullahın gönderdiği elçi Allah'ın gönderdiği elçidir. Ey Muhammed, onlar peygamberin elçileri iken, sen Allah'ın elçisisin, diye düşünme, onları yalanlamaları, seni yalanlamaları gibidir, demiştir"[\[270\]](#)

Tefsircilerden bir grup ise, bunların direkt Allah'ın elçileri olduğunu söylemektedir.Yüce Allah'ın kasabaya önce iki, sonra onları desteklemek için bir elçi göndermesinde yadırganacak veya tuhaf olacak bir şey yoktur. Bu konuda Seyyid Kutup şöyle der:

"Yüce Allah bu kasabaya iki elçi göndermiştir.Tıpkı Musa ve Harun'u Firavn'a ve halkına gönderdiği gibi. Kasaba halkı iki elçiyi yalanlamış, Allah da onları desteklemek için hem kendisinin, hem ikisinin Allah'ın elçileri olduğunu vurgulayan üçüncü bir elçiyi göndermiştir."[\[271\]](#)

Her halde tercih edilen görüş budur. Çünkü Kur'an âyetinin açık anlamına uğun olan budur. Ku'an, bunları Allah'ın gönderdiğini söylemektedir: "Onlara iki kişi göderdik.Ama onları yalanladılar, biz de üçüncü biri ile destekledik" diyerek bunların kasaba halkına gönderildiklerini söylemektedir.

Asıl olan, Kur'an âyetinin açık anlamına bağlı kalmak ve onun söylediğini söylemek, zaruret olmadıkça zahir anlamı bırakıp mecaz veya istiareye gitmekten kaçınmaktır. Çünkü zahir anlamı almanın mümkün olmadığı zaman ancak bir lafız mecaz veya istiare olarak anlaşılabilir. Bu da tefsirin genel kurallarındandır. buradada istiare veya mecaza gitmeyi zorunlu kılan birşey yoktur. Onun için bunlar Allah'ın kendi gönderdiği elçileridir, diyoruz. Doğrusunu Allah bilir.[\[272\]](#)

## 2- Elçi Göndermeye İdevam Etmek:

Yüce Allah iki elçiden sonra üçüncü elçiyi de gönderdiğini belirtmektedir: "Onlara iki kişi gönderdik, onları yalanladılar. Biz de destek olarak üçüncü birini gönderdik" âyette "destekleme" anlamındaki kelime iki şekilde okunmaktadır. Birinici okuyuşa göre şeddesiz "azezna" şeklinde okunur. Bu durumda yendik, anlamına gelir. Böylece gönderilen ve iki elçiyi doğrulayan üçüncü elçi ile hak galip geldi ve üstün oldu, anlamı ortaya çıkmaktadır.

Ama Kur'andaki gibi şeddeli olarak "azzezna" şeklinde okunursa, anlamı, önce gönderilen iki elçinin delillerini, gönderdiğimiz üçüncü elçi ile destekledik, onıların delillerine bunun delillerini de ekledik ve durumlarını pekiştirdik, olmaktadır.

Her iki okum ada anlam birbirine yakındır. Ancak Kur'andaki şekliyle okuyuşta edebi bir nüans olarak meful (nesne)nin belirtilmemiş olması dikkati çekmektedir. Zemahşeri tefsirinde bunun sebebini şöyle açıklamaktadır:

"Bundan amaç, destekleyen kişiyi ve bunun sağlayacağı şeyi belirtmektir. Çünkü bununla hak üstün olmuş ve batıl zelil düşmüştür. Söz, belirli bir şeyi amaçlıyorsa, o şey belirtilir ve başka şeyler bir tarafa bırakılır. Mesela, Bugün yönetici doğru

karar verdi, denir. Bu cümlede yöneticinin doğru karar vermesi belirtilmek

istendiği için kimin lehine ve kimin aleyhine karar verildiği belirtilmemiştir. "[273]

İki elçinin gönderilmesi ve üçüncü bir elçi ile desteklenmelerinin sebebine baktığımızda şunları görürüz:

**a-** Bir elçi başka bir elçi ile güç kazanır.iki elçi de üçüncü elçi ile güç kazanırlar. Nitekim Hz.Musa, kardeşi Hz.Harun için Yüce Allah'a şöyle seslenmiştir: "Kardeşim Harun'u da. Onun dili benden daha açıktır. Onu bana destek olarak gönder ki beni doğrulasm. Onların beni yalanla malarından korkuyorum"[274]

Yüce Allah onun bu isteğini kabul ederek şöyle buyurmuştur: "Seni kardeşinle destekleyeceğiz, ikinize bir güç vereceğiz ki onlar ikinize el uzatamayacaklardır. âyetlerimizle ikiniz ve size uyanlar üstün geleceklerdir"[275]

**b-** Üçüncü elçinin gönderilmesi, kasabalıların iki elçiyi yalanlamalarına bir cevaptır. O da peygamber gönderme ve tebliğ etmede ısrar edildiğini gösterir.

Bu da davet konusunda önemli bir ölçüdür. Allah'a çağırılar insanların karşısına çıkar ve davet ederler.Davet edilenler onların çağrısını beîki de kabul etmezler, hatta engel olurlar. Davetçilerin çağrı üzerinde ısrar etmeleri, tebliğ

etmeye ve öğüt vermeye devam etmeleri gerekir. Onlardan insanların yüz çevirmesi veya tepki göstermesi, kendilerini daveti bırakmaya ve görevi terketmeye götürmemesi lazımdır.<sup>[276]</sup>

### **3- Peygamberlerin İnsan Oluşu ve Açık Tebliğ:**

Üç elçi kendilerini kasaba halkına tanıttılar ve "Biz size gönderildik" dediler. Fakat kasabalılar elçilerin insan olmalarına itiraz ettiler ve bundan bir sonuca vardılar. İnsan olmalarına bakarak yalan söylediklerini iddia ettiler ve şöyle dediler: "Siz ancak bizim gibi İnsansınız, rahman da bir şey indirmiş değildir, siz ancak yalan söylüyorsunuz".

Bu itirazı hemen her millet gönderilen peygambere karşı yapmış ve insan olmasını ona inanmaya engel görmüştür. Peygamberin bir melek olmasını istemişler ve peygamberler melek olsaydı inanacaklarını söylemişlerdir.

Seyyid Kutup, bu düşünce ve itirazın yanlışlığını ve tutarsızlığını belirterek şöyle der: "Peygamberlerin insan oluşlarına itiraz etmek, çok anlamsız ve tutarsız bir düşüncedir. Bu itirazı yapanların peygamberlerin görevini bilmedikleri anlaşılmaktadır.

Bu insanlar her zaman peygamberin kişilik ve hayatında mitoloji ve kuruntuların arkasında gizlenen bir esrarengizliğin bulunması beklentisi içinde olmuşlardır Göğün seçip yere



gönderdiği bir peygamber değil midir? Böyle bir kişi nasıl mitoloji ve kuruntularla kuşatılmış olmaz? Gizlisi kapaklısı olmayan ve hakkında bilmecemsi şeyler bulunmayan açık bir insan nasıl peygamber olabilir? Evlerde, çarşılarda ve her yerde benzerleri bulunan ve herkes gibi olan bir kişiden peygamber olur mu? demişlerdir.

işte basit düşünme ve anlayış budur. Çünkü sırlar ve bilmeceler peygamberliğin gereği olan şeyler değildir. Bu çocuksu düşünce ve anlayışlar hele hiç değildir. Ortada korkunç bir sır vardır. Bu da insanlardan biri olan bir kişiye, göğün mesajlarını yüklenme yetenek ve kapasitesinin verilmesi ve bu yüce vahyi alma kabiliyetini Allah'ın ona vermesidir. Bu da, itiraz edenlerin teklif ettikleri gibi melek olmasından çok daha şaşırtıcı bir olaydır.

Peygamberlik, insanların hayatlarında yaş adıkları ilahi bir sistemdir. Peygamberin hayatı da, bu ilahi sisteme uygun olarak peygamberin yaş adığı pratik örnektir. Halkını kendisine uymaya çağıran ve kendisini Örnek almalarını söyleyen bir örnek. Bunun kendilerinin de hayatta taklit edebilecekleri bir örnek olması kaçınılmazdır.

Bu bakımdan peygamberin hayatı bütün ümmetin gördüğü bir hayattır. Allah'ın kesin kitabı Kur'anı Kerim ince ayrıntıları ve olaylarına varıncaya kadar bu hayatın belirgin

özelliklerini belirtmiştir. Çünkü bu, yıllar ve asırlar boyunca ümmetin gözleriyle göreceği ve örnek alacağı bir örnektir."<sup>[277]</sup>

Bu şüphe ve peygamberlere yapılan bu itiraz karşısında elçiler kasabalılara görevlerini anlattılar ve "'Rabbimiz biliyor ki biz size gönderildik, bizim görevimiz apaçık bildirmektir" dediler.

Evet, bunlar gönderilmişlerdir. Çünkü onları Yüce Allah göndermiştir. Onların gönderildiklerini kendisi biliyor. Yüce Allah'ın onları böyle bilmesi, desteklemesi ve buna tanıklık etmesi kendileri için yeterlidir. Artık insanların kendilerini yalanmaları yahut söylediklerine itiraz etmeleri kendilerine hiçbir şekilde zarar vermez. İnsanlar arasında görevleri, sadece açık tebliğdir. Görevlerinin yalnız tebliğ etmek olduğunu kesin ve açık bir şekilde bildirmişlerdir.

Peygamberlerin görevi, insanları inanmaya zorlamak ve mecbur etmek değildir. insanların kalbine imanı atmak veya yerleştirmek de değildir. Onların görevi, sadece açık ve net olarak bildirmektir.

Risaletlerini insanlara bildirirler, delillerini gösterirler ve onları kendi başlarına bırakırlar. Artık tercih yapmak insanlara kalmıştır. Özgürce, kendi irade ve çabalarıyla tercih yapmak durumundadırlar. Ya peygamberlere inanma ve uyma yolunu seçerler, böylece kurtulur ve kazanırlar, ya da inkar etme ve

yalanlama yolunu seçer ve helak olup azap görürler. Her iki durumda da seçimi kendileri yaparlar, sorumluluk onlara düşer ve sonucuna katlanırlar.

Peygamberlerin görevi, insanlara açıkça tebliğ etmek olunca, peygamberlerin izleyicileri olan davetçi ve ıslahatçıların görevi de açıkça tebliğ etmek olur. Bu görev de açıkça tebliğ yapıldığı zaman yerine gelir ve Orada biter.<sup>[278]</sup>

#### **4- Peygamberleri ve Davetçileri Uğursuz Görmek:**

Kasabalılar, üç elçiye kendilerine uğursuzluk getirdiklerini söylediler ve "Doğrusu, sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık" dediler. Yani sizin bize uğursuzluk getirmenizden korkuyoruz., aramızda kalırsanız başımıza kötülük ve eziyetin gelmesinden endişe ediyoruz, siz bize bir yarar ve iyilik de getirmiyorsunuz, dediler.<sup>[279]</sup>

Elçiler bu suçlamaya açık ve kendine güvenen bir iman mantığı ile karşılık verdiler ve "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Bu uğursuzluk size öğüt verildiği için mi? Hayır, siz aşırı giden bir milletsiniz"dediler.

Uğursuzluk sizdedir,sizler uğursuzsunuz, gelmesinden korktuğunuz kötülük de bizim yüzümüzden değil, sizin yüzünüzdendir, sizin anlayışınız ve davranışınız yüzündendir, dediler, insanın başına geien iyilik ve kötülüğün sebebi

dışarıda değil, kendi içindedir.O da yaptığı iyilik veya kötülüktür, doğru veya yanlış seçimidir.

insanın başkasını uğursuz görmesi veya uğursuzluk getirdiğini düşünmesi, suçu başkasının üstüne atmak ve sorumluluktan kaçmaktır. Onun için cahiliyye toplumlarında veya tevhit inancından uzaklaşmış toplumlarda kişilerden, yüzlerden, yerlerden, zamanlardan, kelimelerden veya hareketlerden uğursuzluk çıkarıldığını görüyoruz.

Bu sebepten islam, başkasını uğursuz saymayı ve kötülük sebebi görmeyi yasaklamıştır. Çünkü insanın başına gelen iyilik ve kötülük kendi yaptığı sebebiyledir. Yaptıkları sebebiyle başına gelen herşey de Allah'tandır ve onun değişmez sosyal yasasına uygundur. Başına bu şeylerin gelmesinde uğursuz gördüğü kişilerin bir rolü olmadığı gibi, o kişilerin kendisinden uzak durmaları da başına gelenleri savacak değildir.

Üç elçinin kasabalılara "Uğursuzluğunuz sizdendir" demelerinde, azapla tehdit etme anlamı da vardır, sanki onlara"Sizi bekleyen azap, helak ve yok olmanın sebebi biz değiliz, onun sebebi sizin küfrünüz ve tutumunuzdur, sizi bekleyen kötülük ve tehlikeyi savmak istiyorsanız, kendinizi değiştirmelisiniz ve küfrü bırakmalısınız" dediler.

Şunu da belirtelim ki peygamberleri uğursuz görmek, sadece kasabalıların yaptığı bir şey değildir. Bu genel bir tavır

ve bilinen bir tutumdur.Çünkü gelen peygamberi uğursuz görmeyen ve çağrısından uğursuzluk beklemeyen hiçbir millet yoktur.

İşte Semûd kavmi, Hz.Salih'ten uğursuzluk beklemişler. "Bize, senin ve seninle beraber olanların yüzünden uğursuzluk geldi" demişler, kendisi de bu anlayışlarına cevap vererek "Uğursuzluğunuz Allah katındandır, doğrusu, imtihana çekilen bir milletsiniz, dedi"<sup>[280]</sup>

Firavn halkı Hz.Musa ve beraberindekilerin uğursuzluk getirdiğini söyleyerek şöyle demişlerdir: "And olsun ki biz de Firavn ailesini, dersler alsınlar, diye yıllarca kuraklığa ve ürün kıtlığına uğrattık. Onlara bir iyilik geldiği zaman "Bu bizden ötürüdür" derler. Bir kötülüğe uğr adıklarında ise, onu Musa ve onunla beraber olanların uğursuzluğuna verirlerdi. Bilin ki kendilerinin uğradığı uğursuzluk Allah katındandır.Fakat çoğu bunu bilmezler"<sup>[281]</sup>

Kafirler Hz. Muhammed'e de uğursuzluk suçlamasıyla karşı çıkmışlardır: "Onlara bir iyilik gelirse, bu Allah'tandır, derler. Bir kötülük gelirse, bu senin tarafmdandır, derler. Deki, hepsi Allah'tandır. Bu millete ne oluyor ki neredeyse hiçbir sözü anlamıyorlar?"<sup>[282]</sup>

Uğursuz sayılan sadece peygamberler midir? Hayır. Uğursuz görme, kafirlerin ve düşmanların her zaman ve her

yerde davetçi ve ıslahatçılara yönelttikleri bir suçlamadır. imam Zemahşeri, hakkı ve hakkın temsilcilerini uğursuz gören kafir ve düşmanların psikolojik durumlarını analiz etmeye çalışarak şöyle der: "Sebep, onların dininden kafirlerin nefret etmeleri ve kendilerinin onlardan hoşlanmamalarıdır. Hoşlarına giden, arzu ettikleri ve kalplerinin istediği her şeyi uğurlu görmek, hoşlarına gitmeyen, sevmedikleri ve nefret ettikleri her şeyi de uğursuz saymak cahillerin alışkanlığıdır. Bir iyilik veya bir kötülükle karşılaşırlarsa, bunun bereketi ile, şunun uğursuzluğu ile, derler"<sup>[283]</sup>

Allah'a çağıran inanları uğursuz göstermeye çalışanlara uğursuzluklarını yüzlerine vurmaları, uğursuzluklarının kendilerinden olduğunu, başlarına gelecek felaket ve yok oluşun sebebinin davetçiler veya davet değil, kendilerinin sapıklığı, günah ve isyanları olduğunu açıklamaları gerekir. Uç elçinin milletlerine karşılık verdiği gibi "Uğursuzluğunuz kendinizdendir, bu uğursuzluk size öğüt verildiği için mi? hayır, siz aşırı giden bir milletsiniz" demeleri lazımdır.

Aşırı gidenler küfürde, şirkte, bozgunculukta, günahlarda, uğursuz göstermede, tehdit ve işkencelerde aşırı gitmiş olabilirler. Önemli olan, bu insanların haddi aşmaları ve ölçüyü kaçırmalarıdır.<sup>[284]</sup>

### **Taşılama ve İşkence Etme Silahı:**

Kasabalılar, üç elçiye etkili ve geçerli sandıkları bir silahı yönelttiler. "Vazgeçmezseniz, and olsun sizi taşılayacağız ve size can yakıcı bir azap vereceğiz" dediler.

Bu silahla kasabanın kafirleri içyüzlerini ortaya koymuşlar, dişlerini göstermişler, barbarlık, zulüm ve azgınlıklarını sergilemişler, elçilere karşı çirkin, barbar ve katı üslubu kullanmışlar, yol gösteren davetçilere tehdit, baskı ve işkence yapacaklarını söylemişlerdir.

Bunlar, yol gösteren davetçilerin varlığına katlanamazlar ve yüzlerini gömek istemezler. Onlarla beraber yaşamalarını kabul etmezler. Mantığa mantıkla, delile delil ile, düşünceye düşünce ile karşı koymaya ne güçlen var, ne de buna razı olurlar.Çünkü elçilerin düşüncesine, deliline ve mantığına karşı koyacak ne delilleri, ne mantıkları, ne de düşünceleri vardır. Onun için ilkel silah yoluna, tehdit, taşılama, işkence ve öidürme silahına sarılırlar.

Kasabalıların ilkel sîah yoluna başvurmaları, onlara özgü bir yol değildir. Belki her zaman ve her yerde kafirlerin elçilere karşı başvurdıkları ve kullandıkları bir silahtır. Kafirler Nuh, Hud, Salih, ibrahim, Lût, Şuayb, Musa ve diğer peygamberlere karşı bu yola başvurmuş ve bu silahı kullanmışlardır.

Peygamberlerin yolunu izleyen ve onların gösterdiği gibi yaşamaya çalışan davetçi müslümanlara zalim düşmanlar ve azgın tağutlar her zaman aynı silahı kullanmışlardır. İslamın erlerine karşı bu silahın kullanıldığına dair tarihimizde çok örnekler vardır. Hele birçokların uygarlık ve ilerlemenin zirvesi gördüğü çağdaş tarihimizde Allah'a davet edenlere karşı azgın zalimlerin ancak hayvanların başvurduğu "İşkence ile Öldürme" ilkel silahını hem de aşırı derecede kullandıklarının örnekleri, sayılamıyacak kadar çoktur. Öyleki bu zalim azgınlar ve kafir tağutlar Allah'a davet edenlere karşı bir insanın başka bir insana uygulamasını kimsenin aklına bile getiremeyeceği yollara başvurmuş, onlara en barbar ve vahşi uygulamalar yapmışlardır. Bu silahla hakkın sesini kesmek ve Allah'a davet eden insanları yoketmek istemişlerdir. Ama sonuç ne olmuştur?

Bütün engelleme ve zorluklara, sahiplerinin çektiği her türlü eziyet ve verdiği kurbanlara rağmen davet güçlenmiş, ilerlemiş, yerleşmiş ve yayılmıştır. Çünkü Allah'a davet ancak fedakarlık, sıkıntılara göğüs germe ve zorluklardan geçmekle güçlenir.

Ama bunları yapan, insanlara en barbar uygulamaları reva gören o zalim barbarlar gittiler, yenilgi ve başarısızlık utancını



yaşayarak gittiler, lanetler ve hakaretler taşıyarak gittiler ve türlü türlü cezalan çekmek üzere Allah'ın huzuruna gittiler.

Allah'a yapılan hiçbir davet yoktur ki tehditle ve silahla karşılaşmamış olsun. Allah'a davet eden hiçbir davetçi de yoktur ki taşlanma ve işkence silahı ile karşılanmamış olsun. Allah'ın dinine düşman olan hiçbir toplum da yoktur ki davetçilere, kasabalıların söyledikleri gibi "Vazgeçmezseniz, and olsun sizi taşılayacağız ve çok çetin bir cezaya çarptıracağız" demiş olmasınlar.

Arna o davetçiler, üç elçiyi örnek almış ve kasabalılara elçilerin söyledikleri gibi karşılık vermişlerdir: "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Bu uğursuzluk size öğüt verildiği için mi? hayır, siz aşırı giden bir milletsiniz"<sup>[285]</sup>

#### **Mümin Adam Elçileri Destekliyor:**

Kasabalılar öyküsünün ikinci sahnesi, mümin adamın elçilere destek vermek ve halkı onlara uymaya çağırmak için şehrin öbür ucundan koşarak gelmesidir. Seyyid Kutup iki sahne arasında bağlantı kurarak ve öykünün iki tarafı arasındaki bağı göstererek şöyle der:

"Peygamberlerin çağrısına kapalı kalplerin cevabı bu olmuştur. Birinci sahnede surenin sözünü ettiği kalpler için bu bir örnek ve onlara çizilen beşeri örnek için bu canlı bir resimdir. Ama elçilerin tebliğ ettiği vahye uyan ve görmediği

halde Rahmandan korkan karşıt örneğin izlediği yol ise, başkadır ve verdiği cevap bundan farklı olmuştur."<sup>[286]</sup>

### **Seyyid Kutup Adamın Psikolojisini Analiz Ediyor:**

Seyyid Kutup, elçilerin çağrısını kabul eden temiz, iyi ve mümin adamın üstün ruh yapısını irdeliyerek şöyle der: "Adamın yaptığı, hakkın doğru çağrısını sağlam fıtratın kabullenmesidir. Bu fıratda doğruluk, sadelik, canlılık, istikamet, anlayış ve apaçık hakkın güçlü nağmelerine katılım vardır.

Bu adam çağrıyı duydu, onun mantıklı olduğunu ve hakkın delillerini içerdikini görünce kabul etti. Kalbi iman gerçeğini yakalayınca içinde bu gerçek harekete geçti ve açıklamaktan başka yolunun olmadıkını gördü. Etrafını her türlü sapıklık ve ahlaksızlığın kuşattıkını görürken, artık inancını kalbinin derinliklerinde kilitleyip duramazdı. Kalbinde kök salan ve bilincinde hareket eden hak ile halka koştu. Hakkı yanına alarak, yalanlayan, tehdit eden, inkar eden ve barbarlaşan halkına gitti. Halkını hakka davet etme görevini yerine getirmek için şehrin öbür ucundan koşarak geldi. Onları haksızlık ve saldırganlıktan alıkoymak ve elçilere uygulamaya hazırlandıkları kötölükleri önlemek için koşarak geldi.

Anlaşıldığı kadarıyla adam makam ve mevki sahibi güçlü biri değildi. Halkı arasında taraftarları ve savunucuları da

yoktu.Bütün serveti, içinde taşıdığı diri inancıdır. Bu inanç onu sürüklüyor ve şehrin öbür ucundan koşturup getiriyordu."[\[287\]](#)

### **Fahreddin Razi'nin Edebi Tespitleri:**

Razi'nin Kur'anın anlatımı ile ilgili güzel bazı tespitleri vardır, buradada mümin adamla ilgili Kur'anın söyledikleri üzerinde durmakta ve güzel bazı tespitler yapmaktadır. Bu tespitlerden önemli olanları özet olarak şöyledir:

1- Oykünün önce geçen âyetleri ile mümin adamın bağlantısında iki şey sözkonusudur.

a- Elçilerin açık tebliğ görevi ile geldikleri belirtilmektedir. Nitekim koşup gelen adam onlara inanmıştır. Buna göre "Şehrin öbür ucundan "sözünde açık bir belagat vardır. Bu olay, elçilerin tebliğlerinin şehrin öbür ucuna kadar gittiğini gösterir.

b- "adam"ın belirsiz olarak getirilmesinin iki nüansı vardır. Birincisi, bu adamın tam bir yiğit ve erkek bir adam olduğunu belirtmek içindir. İkincisi,elçilerin tebliğ ettikleri hakkın açığa çıkmasına katkıda bulunmak içindir.

Çünkü tanım adıkları bir adam onlara inanmıştır, aralarında bir pazarlık da sözkonusu değildir.

3- "Koşarak" sözü, öğüt verme ve tebliğ etmede müminlerin fedakar olmaları ve bu adamı örnek almaları için gözlerini açmakta ve rehberlik etmektedir.

4- "Ey milletim" sözünde güzel bir incelik vardır. Çünkü onlara acıdığını, esirgediğini söylemektedir. Onlardan olduğunu söylemesi., onların ancak iyiliklerini istediğini kanıtlamaktadır.

5- "Elçilere uyunuz" sözü, elçilere uymalarını istemektedir. Mümin suresinde Firavn ailesinden inanmış adamın dediği gibi i:Bana uyunuz" demiyor. Çünkü adam onlarla beraber değil, şehrin öbür ucundan koşarak gelmiştir.Halkı, delilleri açıklayan ve yolu gösteren elçilere uymaya çağırmıştır.

6- "Elçilere uyunuz" sözünde, "Uyunuz" derken, öğüt vermiş,"Elçiler" sözünde de iman ettiğini göstermiştir. Öğüt vermede daha etkili olduğu için imandan önce öğüt sözcüğünü getirmiştir.

7- "Sizden bir ücret istemeyenlere uyun, onlar doğru yoldadırlar" sözünde de güzel bir nükte vardır, buradatanıtma ve ikna etmeye çalışmanın en güzel üslubu kullanılmıştır. Onları ikna etmek için adam bir derece aşağı inmiştir. Sanki onlara şöyle der: Varsayın ki bunlar peygamber ve hidâyet rehberleri değildir. Ama adamlar doğru yolu öğrenmişler ve insanları hakka ulaştıran bu yolu biliyorlar. Üstelik sizden bir ücret veya mal da istemiyorlar. Bu da adamlara uymanızı ve dediklerini kabul etmenizi gerektirir.

8- "Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim?" sözü, Allah'a ibadet edilmemesini y adırgayan bir sorudur. Yalnız Ona ibadet etmenin kapalı ve anlaşılmayan bir yönünün bulunmaması gerektiğini söylemektedir. Ona ibadet etmeyen kişinin niçin ibadet etmediğini kanıtlaması lazımdır. Ben ise, ona ibadet etmekten beni alıkoyan bir şey gömüyorum, der.

9- "Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim?" sözünde başka bir incelik vardır. Burada adam halkla konuşmayı bırakmış ve kendisinden söz etmiştir. İşte hikmet buradadır. Çünkü kendi durumunu kendisi bilmektedir. Kendi durumunu bildiği için başkasından gerekçe ve delil istememektedir.

10- "Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim?"

sözü,niçin Allah'a inandığını iki şeye bağlamaktadır. Birincisi, Allah'a inanmaktan alıkoyacak bir engelin bulunmamasıdır. "Ne diye kulluk etmeyeyim?"

İkincisi de inanmasını gerektiren sebebin bulunmasıdır. O da "Beni yaratan" sözüdür. Yaratan Allah, sahiptir ve nimeti verendir. Böyle olunca, kulun ona kulluk etmesi ve şükretmesi gerekir.

11- " Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim?" sözünde, inanmayı engelleyen bir şeyin olmamasını, inanmasını gerektiren şeyden öne almıştır. "Sizi yaratan" dememiştir. Çünkü bağlamda en önemli olan budur.

12- "Sizi yaratan" değil, "Beni yaratan" demiştir. Çünkü onlardan değil, kendisinden söz etmektedir."Ne diye kulluk etmeyeyim?" sözü ile uyum içinde olması için "Beni yaratan" demiştir. Böylece hem kulluk yapan, hem yaratılan kendisi olmaktadır.

13- "Ve ona döndürüleceksiniz" sözü ile, onlara dönüşteki bir inceliği hatırlatmakta, Allah'a dönmede kendisi ile onlar arasındaki farkı göstermeğe çalışmaktadır. Çünkü kendisinin Allah'a dönüşü, onların dönüşü gibi olmayacaktır. Kendisinin Allah'a dönüşü, ona inanan mümin kulun dönüşüdür. Onun dönüşü, ikram görmek ve nimete konmak için olacaktır. Ama onların dönüşü, sorguya çekilmek, aşağılanmak, azap görmek ve cezalandırılmak içindir. İki dönüş arasında ne büyük fark vardır!

15- "Onu bırakıp başka tanrılar edinir miyim?" sözü, sahip olduğu tevhidin büyüklüğüne işarettir. "Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim?" sözü, Allah'ın varlığına işaret iken, "Onu bırakıp başka tanrılar edinir miyim?" sözü, ona ortak koşmayı ve başkasına kulluk yapmayı red etmeye işarettir.

16- "Başka tanrılar" sözünde de güzel bir incelik vardır. "Başka" sözcüğü buradabile bile getirilmiştir. Allah'ın bir ve kulluk edilen tek varlık olunca, onun dışında kalan her şey, başkadır. Onun dışındaki bütün varlıklar, güçsüz yaratıklar

olmakta ortaktır, Allah'a muhtaçtır, her şeylerinde ona bağımlıdır. Onun için hepsinin ona kulluk etmesi gerekir. Hepsi ondan başka olduklarına göre, bunlar arasından nasıl tanrılar olabilir?

17- "Şüphesiz ben rabbinize inandım" sözünün, düşünen ve taşınan bir kişinin sözü olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü konuşan kişi, sözlerini bir topluluğun dinlediğini biliyorsa, onları düşünerek söyler. Onlara karşı delil getirmek için sanki onlara bunu duyurmayı amaçlamaktadır. Sanki onlara "niçin durumunu bize söylemedin, bize bildirseydin sana uyardık" dememeniz için ne yaptığımı size bildirdim, der.

19- "Beni dinleyin" sözünde dinlemekten amaç, sadece sesi dinlemek değil, çağrıyı kabul etmek, hakkın sesine kulak vermek ve iman etmektir."<sup>[288]</sup>

#### **Bu Adam İle Hz.Musa'mn Arkadaşı:**

iki mümin adam, imandan kaynaklanan takdire değer iki tavır takınmıştır. Biri Hz.Musa'mn Kasas suresinde adı geçen arkadaşı, diğeri de Yasin suresinde geçen elçilerin destekçisi bu adam. Kur'an bu ikisinden söz ederken değişik ifadeler kullanır.

Hız.Musa'mn arkadaşı için şöyle der:" Bir adam şehrin öbür ucundan koşarak geldi ve "Ey Musa! ileri gelenler seni

öldürmek için aralarında komplo kuruyorlar, hemen uzaklaş, şüphesiz ben sana öğüt veriyorum"dedi"[\[289\]](#)

Elçileri destekleyen adam için ise, Kur'an şöyle der: "Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi, ey milletim, elçilere uyun, dedi"

Hız.Musa'mn arkadaşından söz ederken kur'an önce adamı belirtmiş, sonra şehrin öbür ucu olan geldiği yeri söylemiştir. Halbuki elçileri destekleyen adamdan sözederken önce şehirden geldiği yeri, sonra adamı

söylemiştir. Acaba bunun sebebi nedir?

Şüphesiz âyette kelimelerin dizilişi, bağlam ve amaca göredir. Kasas suresinde Hız.Musa öyküsünde amaç, Hız.Musa'yı uyarmak ve şehri terketmesini söylemek için gelen adamın tavrına işaret etmektir, yoksa geldiği yeri belirtmek değildir. Şehrin öbür ucundan veya başka bir yerinden gelmiş olması önemli değildir. Onun için önce adamı belirtmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Ama kasabalılar öyküsünde amaç, üç elçinin çağrısının şehrin en uzak yerine bile ulaştığına işaret etmek için Öncelikle adamın nereden geldiğini belirtmektir. Şehrin öbür ucundaki adam elçilerin çağrısını duymuş ve inanmış ise, kendileri elçilere yakın olmalarına rağmen neden onlara inanmıyorlar?



Onun için koşarak gelen adamın nereden geldiğini önce belirtmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Bu öncelik ve sonralık konusunda Gımata'h îbnu'z-Zubeyr "Milaku't-Tevi!" kitabında şöyle der: "Kasas süresindeki "Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi" cümlesinde adamın geldiği yerin önce belirtilmesi, normal sıralamaya uygundur. Çünkü cümlede öznenin yeri, normalde fiilden sonradır.

Fakat Yasin suresinde öznenin geldiği yerden sonra gelmesi, güzel bir arılama işaret etmektedir.O da uzak yerde otursa, önce iman eden kişinin üstünlüğüdür. Elçilere kalbi ile yakın olduğu sürece, ikamet yerinin uzak olması önemii değildir. Bunun aksine, evi elçilere yakın oîan kafiye evinin yakınlığı hiçbir yarar sağlamaz. Çünkü küfrü kendisi ile elçiler arasındaki mesafeyi uzaklaştırmakt ad ir.

burada Mekke'li Kureyşliler ile Medine'deki Ensar'ın durumuna bir işaret vardır. Kureyş, yer olarak Mekke'de Rasulullaha yakın, ama kalpleriyle ondan uzaktılar. Böyle olunca, bu yakınlık onlara bir yarar sağlamamıştır. Ensar'ın uzak yerde bulunması da onların Rasulullaha yakın olmalarına ve İslama girmelerine engel olmamıştır.

Kureyşîilerin tavrı, kasabalıların tavrına benzer. Mümin adamın tavrı da Ensar'ın tavrına benzer.

Şehrin öbür ucundan mümin adamın gelmesi, ikamet /erinin uzak olmasından zarar görmeyen kişiye örnektir. Kasabalıların durumu da, uzun süre beraber olduğu halde bu beraberlikten yararlanmayan kişilere örnektir. Yasin suresinde özneden öce adamın ikamet ettiği yerin belirtilmesi, amacı gerçekleştirmek içindir. Önce belirtme, bu işe önem verilmesindendir."<sup>[290]</sup>

### **"Adam" Nitelemesi, Övmek ve Yüceltmek İçindir:**

Kur'anı Kerim, o erkeği "adam" diye anmıştır. Bu da onu takdir etmek ve övmek içindir. Bilindiği gibi erkeklik ile adamlık arasında fark vardır. Erkeklik, dişiliğin karşıtıdır. Eşler, kadın ve erkektir. Ancak her erkek, adam değildir, sadece böyle olduğu kabul edilir. Onun için her erkek adam değildir, ama her adam erkektir. Erkeklik, biyolojik bir nitelikler. Ama adamlık kuvvet, şiddet, katlanma, cesaret ve sebatı belirten bir nitelikler. Ruhsal nitelikleri, manevi özellikleri ve ahlaki erdemleri gösterir.

Herhalde bu sebepten adamlık nitelemesi övgü, takdir ve özel olarak belirtmek için getirilmiştir. "Bir adam şehrin öbür ucundan koşarak geldi ve Ey Musa! ... dedi". "Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve ey milletim, elçilere uyun, dedi". "Firavn ailesinden imanını gizleyen inanmış bir adam dedi..."<sup>[291]</sup> "Müminlerden öyle adamlar var ki Allah'a verdikleri

sözü yerine getirdiler"<sup>[292]</sup> "Orada sabah akşam onu teşbih eden adamlar vardır. Bunları ne ticaret ve ne de alışveriş Allahı anmaktan, namazı kılmaktan, zekatı vermekten ahkoyar"<sup>[293]</sup> "Orada tertemiz olmak isteyen adamlar vardır. Allah tertemiz olanları sever"<sup>[294]</sup> Şüphesiz, adamları ancak adamlar takdir eder ve ancak adam olanlar onlarla beraber sebat eder.<sup>[295]</sup>

#### **" Adam'ın Belirtilmemesinin Başka Bir Nüansı:**

Yukarıda " adanV'ın belirsiz getirilmesinin iki nüansını gördük. Birincisi, onu övmek ve takdir etmektir.İkincisi de itham altında kalmaktan uzak tutmak ve elçilerle arasında bir tanışıklı döğüşün olmadığını göstermektir. Kendisi adamlardan bir adamdır, elçilerle kendisinin hiçbir tanışıklığı olmamıştır.

Bunların yanında "adam" kelimesinin belirsiz gelmesinin başka bir nüansı da vardır, buradaki belirsizlik açıklamak, belirtmek ve sınırlandırmak için değil, belirsizleştirmek içindir.

Bu kişi, adamlardan biridir. Belirli, sınırlı ve muayyen olmayan bir adam. Kur'an onu özellikle belirsiz bırakmıştır. Adı, milleti, ailesi, işi ve yeri bizi ilgilendirmemektedir. Bütün bunlar Kur'anın belirsiz bıraktığı şeylerdir. Yüce Allah bunların belirtilmesinde bir yarar görseydi, elbette belirtirdi. Ama belirtmenin bir yararı olmadığını bildiği için belirsiz bırakmıştır. Bunu sağlamak için de 'adam' kelimesi belirtisiz gelmiştir.

Bu sebepten sözkonusu adamın kimliğini belirlemek ve açıklamak için çalışanların tümü bu espriyi kavrayamamıştır. Bazıları bu adamın Yusuf Neccar olduğunu, başkaları ise Şem'un olduğunu söylemiştir. Biz ise, Kur'anın onu belirsiz bırakmasının amacını kavrayarak kimliğini belirlemeye ve tanıtmaya çalışmadık.<sup>[296]</sup>

### **Rabbinize İrandım, Beni Dinleyin:**

Şimdi de mükemmel bir iman dersi almak için mümin adamın "Ben rabbinize inandım, beni dinleyin" sözü üzerinde duralım.

adam, elçileri savunmuş, halkını onlara uymaya çağırmış, içinde bulundukları küfrü bırakmalarını öğütlemiş,

elçilere inandığını ve onlara uyduğunu açıklayarak bunu uygulamalı ve canlı bir hakeretle kanıtlamış, halkından söylediklerini dinlemesini ve yaptıklarını anlamasını istemiştir.

Daha önce adamın "Beni dinleyin" sözünün aniden verilmiş bir karar değil, düşünüp taşınan bir adamın sözü olduğuna, benim dediğimi kabul edin ve girdiğim dine siz de girin, anlamına geldiğine ilişkin Razi'nin tespitlerini vermiştik. Ancak buradabizi ilgilendiren şey, adamın tavrının gerçeğini ve ona nasıl uyulacağını anlamaktır.

Şüphesiz adamın attığı imanlı adım, Allah'a giden yolda ve ona davette bariz bir işaret sayılır. Çünkü adam, teorik

düşüncesini pratiğe dönüştürmüş ve uygulamıştır. Bu da imanının ne kadar diri, aktif ve dinamik olduğunu gösterir. Zira soyut bilgi olarak kalmasına razı olmamış, aksine bunu realite dünyasında uygulayarak hayata dönüştürmüştür.

Bu mümin adamın attığı adım, büyük bir iman tavrı sayılır. Hayatın tavır koymak olduğunu ve adamların uzun Ömürleriyle değil, tavırlarıyla ölçüldüğünü gösterir. Zor, sıkıntı ve sınama zamanında inanmış, sahipsiz olan elçilerle beraber olmuş, zorba ve barbar maddi güce meydan okumuş, imanını açığa vurmuş ve halkının da yaptığı gibi yapmasını istemiştir. Gözü ile tehlikeyi görmesine, kendisinin de işkence ve eziyetlere maruz kalacağını anlamasına ve bunun belki de ölümüne yol açacağını bilmesine rağmen, iman etmiş, imanını açıklamış ve bu tavrının sonucuna katlanmaya hazır olmuştur.

Bu girişimine belki bir aşırılık, kendini tehlikeye atmak ve bir intihar denilecektir. Ancak bunu, iman ve davet dünyasını mal ve ticaret dünyasının içerdiği kâr ve zarar ölçüp biçtikleri gibi ölçen, ancak maddi kazancı garantiledikleri zaman girişimde bulunan maddeci tacirlerin gözü ile bakanlar söyleyebilir.

Halbuki bu bakış, iman ve davet dünyasında geçersiz ve anlamsızdır. Bu adam inanmamış mıdır? Kanaat getirip tasdik etmemiş midir? Niçin imanını açıklamasın ve halkını kendisine

uymaya çağırmasın? Peygamberlerin, kendilerine destek olacak ve saflarında yer alacak kişilere ihtiyacı yok mudur? Böyle iken, neden tavrını ortaya koymaktan korksun?

Bu tavrı ortaya koymaktan onu alıkoyacak nedir? Acaba alıkoyacak olan şey, göreceği eziyet, işkence, sıkıntı ve zorluklar mıdır? Ne zamandan beri engeller imandan caydırmakta ve müminleri davetten alıkoymaktadır?

Kaldı ki yeni yolunu seçmekle, onu açığa vurmakla ve başkalarını kendisine uymaya çağırarakla gerçekte kazanan kendisidir.

Bu adamın imanlı tavrı Allah'a giden yolda dalgalanan bîr bayrak olarak kalacak, hakkın tarafını tutma, onun safında yer alma ve ona bağlanın ada davetçiler ona uyacaktır. Her biri lisani ha! ile diğerine "Ben rabbinize inandım, bana uyun" diyecektir.

Biz hakla beraber olmadıkça, ona uym adıkça, bunu açıkça ilan etmedikçe, başkalarına duyurmak için yüksek sesle açıklam adıkça ve insanlara karşı sorumluluğumuzu yerine getirmediğimiz, hak açığa çıkmaz, insanlar onu tanımaz ve galip gelmez.

Biz onlara duyurmazsak, kim onlara duyuracak? Hakkın sesine tercüman olmazsak, kim hakkı ortaya koyacak? Bunu

yapmazsak, tebliğ nasıl gerçekleşecek? Hakkı insanlara nasıl götüreceğiz ve onları nasıl sorumlu

yapacağız? Bunu yapmadığımız taktirde sorumluluktan nasıl kurtulacağız?

Şüphe yok ki hayat ancak hakkın zaferi ve batılın hezimetini ile tatlı ve güzel olur. Mümin adamlar da ancak imanlı tavırlarıyla tanınır, bilinir, yükselir ve yücelirler.

Biz de bu adamın tavrı gibi tavır takınalım, biz de onun duyurusu gibi duyuralım, onu kendimize örnek yapalım ve insanlara ilan edelim: "Ben rabbinize inandım, beni dinleyin" diyelim.<sup>[297]</sup>

### **İman Ettikten Sonra Adamın Başına Neler Geldi?**

Kur'anı Kerim, imanını açığa vurduktan ve "Ben rabbinize inandım, bana uyun" dedikten sonra adamın başına neler geldiğini belirtmemiştir. Bunu öykü bağlamında ve sanat planında sanatsal bir boşluk olarak bırakmıştır. Başına gelenleri hayal ederek ve zihninde canlandırarak okuyucunun kendisinin bu boşluğu doldurmasını istemiştir.

Şüphesiz yaşadığı ortama ve etrafındaki insanlara bakılırsa, başına gelenleri tahmin etmek zor değildir. Yoksa elçilerle savaşmaya hazırlanan ve "Vazgeçmezseniz, mutlaka sizi taşılayacağız ve şiddetli bir ceza üe

cezalandıracağız" diyen kafirlerin ortasında imanını açıklayan ve adam gibi duran bir insanın başına başka ne gelmesini bekleyebiliriz?

Elbette onlara meydan okuma cesaretini gösteren o adamı taşılayacaklar ve çetin bir ceza ile cezalandıracaklar.

Evet, beklenen sonuç budur. Ancak ayrıntıları bilmediğimiz için biz bir şey söylemiyoruz. Kesin olarak meydana geldiğinden emin olmadığımız olayların ve ayrıntıların meydana geldiğini söylemiyoruz. Öncekilerin bu olaylardan ve ayrıntılardan birçok şeyler yazdıkları, şunu yaptı, bunu etti gibi çok şeyler anlattıkları doğrudur. Ne var ki söylenenlerin güvenilecek doğru bir kaynağı ve delili yoktur. Söylediklerinin tümü ya israiliyat, ya da uydurmadır. Biz ise, onlardan almayı caiz görmüyoruz. Yahut kendi hayallerinden uydurmuşlardır. Hayal edilen veya beklenen bu şeylerin mutlaka riayetler dünyasında gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir.

Onun için Kur'an âyetlerinin durduğu yerde durmamız ve o sınırı aşmamamız gerekir, adama halkı eziyet etmiş, işkence yapmış, baskı uygulamış, belki de öldürmüş ve şehit etmişlerdir. Çünkü Kur'anın " Cennete gir, denildi" sözleri buna işaret etmektedir. Ancak başından geçenlerin ayrıntıları konusunda bir şey söylememiz mümkün değildir.<sup>[298]</sup>



### Ona "Cennete Gir, Denildi":

Tefsirciler ;'Cennete gir, denildi"sözünün anlamı üzerinde durmuşlar,bazıları adama bu şekilde söylendiğini, meleklerin kendisini alıp cennete koyduğunu ve gerçekten Orada yaşadığını söylemişlerdir.

Bazıları ise, gerçekte cennete girmediğini, çünkü müminlerin cennete girmesinin ancak diriliş ve hesaptan sonra olacağını söylemiş, "Cennete gir,denildi" sözünün imanlı tavrından dolayı cennete girmeyi ve müjdeyi erken almayı hak ettiği anlamında mecaz olduğunu söylemişlerdir.<sup>[299]</sup> Biz de ikinci görüşü destekliyoruz. Doğrusunu Allah bilir.

Cennete gimeyi hak ettiği müjdesini almayı, imanlı tavırlarından ve hakkın tarafını tutmasından dolayı cennete girme hakkını kazandığını düşünüyoruz. Bu müjdeyi almayı hak etmiş olsun, öldükten sonra kendisine "Cennete gir" denilmesi olsun, her iki durumda da adamın cennetlik olduğu anlaşılmaktadır. Bunun tartışmasını yapmak yerine adamın tavrına bakmak gerekir.

Acaba bu tavrından dolayı adam kazandı mı, kaybetti mi? Acaba inanmanın bedeli olarak ne ödedi? Şüphesiz, hayatını, ömrünü, dünyasını bedel olarak Ödedi. Zaten bunlar Allah tarafından kendisine bağışlanmamış mıydı?

Ama ne kazandı? Cenneti şüphesiz! Amacını, gayesini ve hedefini gerçekleştirdi. Sonsuz hayatı, tükenmez nimetleri ve yenilenen zevkleriyle cennette yaşamayı kazandı.

Buna kayıp veya zazar diyebilir miyiz? Bütün ölçüler, hesap ve değerlendirmelere göre adam en büyük kârı elde etmiş ve büyük bir başarı göstererek kazanmıştır. Cenneti kazanmı adı mı? Kendisine "Cennete gir" denilmedi mi? Acaba insan bundan başka ne ister?

Bu şekilde haktan yana otan, Allah'ın dinine ve erlerine destek veren, Allah'ın dinine sarılan, onun düşmanlarına karşı koyan, Allah yolunda karşılaştığı zorlukları aşan ve Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için gerekli bedeli ödeyen herkes bununla cennete girer, cennetin sonsuz nimetlerini ve Orada sonsuz yaşamayı hak eder ve melekler "cennete gir" müjdesiyle kendisini müjdeler.<sup>[300]</sup>

### **Keşke Halkım Bilseydi!**

Cennet müjdesini aldıktan sonra dininden dolayı kendisine eziyet eden halkını düşündü ve "Keşke halkım, rabbimin beni bağışl adığını ve ikrama erenlerden kıldığını bilseydi" demiştir.

Tefsirciler, adamın bu dileği konusunda da farklı iki şey söylemişlerdir. Birinci görüşe göre, nasıl güzel bir sonuca

ulaştığını bilmeleri için durumunu halkının bilmesini temenni etmiştir.

ikinci görüşe göre ise, kendisinin inandığı gibi inanmaları ve vardığı güzel sonuca kendilerinin de Varmalarını temenni emiştir. Onun için Ibn Abbas Yasıu-ıen ve öldükten sonra halkına öğüt vermiştir" demiştir.<sup>[301]</sup>

Zemahşeri ikinci görüşü tercih etmiş, ibni Abbas'ın rivayet edilen görüşünü desteklemiş ve şu espriyi yakalamıştır:" Bu âyette büyük bir uyarı vardır.Öfkeyi yenmenin, cahil insanlara acımanın, kötülerle ve yanlış yolda olanlarla beraber olanlara şefkat etmenin, onları kurtarmaya çalışmanın, bunun için fedakarlık yapmanın,

sövmek ve beddua etmek yerine, bu işleri yapmaya çalışmanın gerekliliğini gösterir. Kendisini öldüren, başına getirmedik iş bırakmayan, kafir olan putperest halkı için adamın nasıl iyilik dilediğini görmüyor musunuz?"<sup>[302]</sup> Umarız halkı, adamın akıbetini ve güzel sonucunu anlamış ve müslüman olmuştur.

Halkı onu öldürmüş ve büyük zararlar vermişlerdir. Ancak bunu yaparken adama büyük yararlar sağladıklarını ve iyilikte bulunduklarını kavramamışlardır. Dünyaya üzülmeden hayatı terketmesini, hayatın geçici zevk ve güzelliklerinden yoksun

olmasını, ama onun yerine hayatı sonsuz ve zevkleri sonsuz olan cennet hayatına kavuşmasını sağlamışlardır.

Kendileri İstemeden ve böyle bir şeyi düşünmeden ona büyük bir iyilik yapmışlardır. Onun için kendilerine hidâyet dilemiş, hayatta iken ve öldükten sonra da onlara öğüt vermiştir." Rabbimin beni nasıl bağışladığını ve ikrama erenlerden kıldığını bilselerdi" demiştir. Ne zaman onu bağışlamış? Ne zaman ona ikram etmiş? Şüphesiz Allah'ın dinine verdiği destekten, müslümanlara katıldıktan ve kafirlere karşı koymaktan sonra bağışlanmış ve ikrama ermiştir.

Acaba inancını teorik planda tutsaydı ve bunu eyleme dönüştürüp pratikte uygulamasaydı, yine bağışlanacak ve ikrama erecek miydi?

Bu şekilde Allah'a davet eden herkesin başına davetinden ve seçtiği yoldan dolayı gelenler gelir. Ancak yüce Allah'ın kendisine hazırladığı cennet, nimet, bağışlama ve ikramı öğrendikten sonra kendisine eziyet eden halkının bu sonucunu bümelerini temenni eder, yanlış yapmalarına üzülür, onlara acıması tutar, hidâyet bulup iman etmelerini ve sonsuz iyiliğe kavuşmaları için Allah'ın dinine bağlanmalarını ister. Kafirlerin anlayışı nerde, müminlerin anlayışı nerde!<sup>[303]</sup>

### **Kasabalıların Yokedilmesi:**

Kasabalılar, iman çağrısını red etmiş, elçileri yalanlayıp işkence yapmış ve iman eden adama her türlü eziyeti vermişlerdir. Belki de elçileri ve onlarla beraber iman eden adamı Ölürmüşlerdir. Bu cinayetlerinden dolayı Allah'ın azabını, ceza ve intikamını hak etmişler ve derhal cezaya çarptırılmışlardır. Onları yok etmek için Yüce Allah üzerlerine gökten melekler indirmemiş, onun yerine kendilerini çığlıkla cezalandırmıştır. "Ondan sonra halkının üzerine gökten bir ordu indirmedik, zaten indirecek de değildik. sadece tek bir çığlık, o kadar. Hemen yerlerinde donakaldılar."

Gökten onları bir çığlık almış, yanarı ateşin söndüğü gibi yerlerinde sönuvermişler, yer yüzünü hareket, faaliyet, azgınlık, bozgunculuk ve küfürle doldururken, ansızın cansız ve hareketsiz cesetler oluvermişlerdir.

Yüce Allah başka kafirleri de çığlıkla cezalandırmıştır. Hz. Salih'i yalanlayan ve deveyi öldüren Semûd halkım çığlıkla cezalandırmıştır. "Zulmedenleri çığlık yakalayiverdi, yurtlarında daha dün yaşamamış gibi yerlerinde donakaldılar."<sup>[304]</sup>

Hz. Şuayb'ı yalanlayan Medyen hakim da çığlıkla cezalandırmıştır. "Zulmedenleri çığlık yakalayiverdi, daha

önce Orada yaşamamış gibi, yerlerinde donakaldılar. Semûd halkı defolduğu gibi, Medyen halkı da defolsun!"<sup>[305]</sup> Lût kavmi de çılgınlıkla cezalandırıldı. "Tanyeri ağarırken çılgılık onları yakaîverdi. Bulundukları yerin altını üstüne getirdik ve üzerlerine sert taşlar yağdırdık"<sup>[306]</sup>

ad, Semûd, Karun, Firavn ve Hâmân için de şöyle der: "Ad ve Semûd milletlerini de yok ettik. Bunu oturdukları yerler göstermektedir. Şeytan kendilerine işlediklerini güzel gösterdi, onları doğru yoidan alıkoydu. Oysa kendileri bunu anlam adılar. Karun'u, Firavn'u ve Hâmân'ı da yok ettik. Andolsun ki Musa kendilerine belgelerle gelmişti de onlar yeryüzünde büyüklük taslamışlardı. Oysa azabımızdan kurtulamazlardı. Her birini günahı sebebiyle yakal adık. Kimine taşlar savuran rüzgarlar gönderdik. Kimini bir çılgılık yok etti, kimini yerin dibine geçirdik, kimini de suda boğduk. Onlara Allah zulmetmiyordu, fakat onlar kendilerine yazık ediyorlardı."<sup>[307]</sup>

Hz.Muhammed'i desteklemek ve hem Kureyş kafirlerini, hem işbirlikçileri olan diğer kafirleri yok etmek için Bedir ve Hendek savaşlarında Yüce Allah gökten melek ordular gönderdiği halde, kasaba halkını yoketmek için meleklerden ordu göndermeyip çılgınlıkla yoketmesinin sebebi üzerinde durarak Zemahşeri şöyle der:

"Yüce Allah her milleti değişik bir yolla yok etmiştir. Bu da elbette hikmetin gerektirdiği ve maslahatın istediği şekilde olmuştur. Yüce Allah'ın "kimine taşlar savuran rüzgarlar gönderdik, kimini bir çığlıkla yok ettik, kimini yerin dibine geçirdik, kimini de suda boğduk" dediğini görmüyor musunuz?

O halde Bedir ve Hendek günlerinde niçin melek ordular indirdi? diye sorulabilir. Aslında yok etmek için bir tek melek yetiyordu. Lût kavmi, Cebrail meleğinin kan adındaki bir tüy ile, Semûd kavmi bir çığlıkla yok edildi.

Fakat Yüce Allah, her şeyde Muhammed'i büyük ve azim sahibi peygamberlerden üstün kılmıştır. Başkalarına vermediği ikram ve desteği ona vermiştir. Bunlardan biri de, ona gökten melek ordular indirmesidir. "Ondan sonra milleti üzerine gökten bir ordu indirmedik, zaten indirecek de değildik" sözü ile sanki "ordular indirmek büyük işlerdendir ve bunu senden başkası için yapacak değiliz" der, "[\[308\]](#)

Seyyid Kutup ise, çığlıkla yok edilmelerinin ve gökten üzerlerine melek ordular indirilmemesinin başka bir sebebi üzerinde durarak şöyle der: "Hor olduklarını göstermek ve değerlerini küçümsemek için onların nasıl yok edildiği uzun uzun anlatılmamıştır, sadece bir çığlık gelmiş ve nefesleri

kesilmiştir. Bu şekilde aşağılık, zavallı ve bedbaht sahnelerinin perdesi kapanmıştır"[\[309\]](#)

Yüce Allah'ın emri başlarına gelince, karşı koyam adılar. içinde bulundukları küfür ve azgınlık da onlara yaram adığı gibi Allah'ın dışında kendilerine yardım edecek kimse de bulam adılar.

Bir tek çığlık ve anında nefeslerinin kesilip yerlerinde donakalmaları! Ne galip geliyorlar, ne de yardım görüyorlar. Bu dünyadan zelil ve rezil olarak ayrılıyorlar. Halbuki etrafa tehditler savuruyor, meydan okuyor ve elçilere "Şayet vazgeçmezseniz, and olsun sizi taşılayacağız ve size acıklı bir ceza vereceğiz" diyorlardı.

İnsan ne kadar güçsüzdür! Allah'ın cezası başına geldiğinde onu savmaktan ne kadar acizdir!

Fakat kafirler ne kadar ahmak, ne kadar cahil ve ne kadar basit varlıklardır! Kendilerini güçlü sanıyorlar. Birden Allah'ın azabı karşısında aciz, güçsüz, beş para etmez ve elinden hiçbir şey gelmez oluveriyorlar. Allah'ın dinine dil uzatırlar, onu küçümser ve hor görürler, Allah'ın erlerine eziyet ve işkence yaparlar, Müminlere dünyayı zindan ederler, buna rağmen Allah'ın cezasından kurtulacaklarını sanırlar. Bunlar zırcahiî değil mi? Bu anlayışta olmak ve bu uygulamaları yapmakla ne kadar aptal olduklarını göstermiyorlar mı? Onlar



Allah'ın dinini bildirenlere dünyayı zindan edip Allah'a ve müminlere meydan okurken, Allah'ın onları cezasız ve müminleri sahipsiz bırakacağını sanarak çok ilkel düşünmüş olmuyorlar mı?

Allah'ın azabı ne zaman başlarına geldi? Çılgılık onları ne zaman yakalayiverdi? Şüphesiz yok edilmeleri, yalanlamaları ve elçilere eziyet etmelerinden sonr adır. Böylece yaptıklarının ürününü almış, azgınlık, küfür ve cinayetlerinin meyvesini devşirmiş oldular. Kafir toplumları yok etmede Allah'ın değişmez yasaıdır budur. Allah, onları azgınlık yapmaları, mümin erlerine ve dostlarına işkence etmeleri ve küfürleri sebebiyle cezalandırır.<sup>[310]</sup>

### **Yazıklar Olsun İnsanlara!**

Kasabalılar öyküsüne son vermeden önce ondan kalıcı bir ders ve büyük bir ibret çıkarmak için Kur'anın öyküden sonra söylediğı ve onları çılgılıkla cezalandırması üzerinde biraz durmak istiyoruz.

Yüce Allah buyuruyor: "Yazıklar olsun insanlara! Kendilerine ne zaman bir peygamber gelse, onu alaya almışlardır. Kendilerinden önce nice nesilleri yok ettiğimizi, onların bir daha kendilerine dönmediklerini görmezler mi? Mutlaka hepsi huzurumuza getirileceklerdir"<sup>[311]</sup>

Üstad Seyyid Kutup bu değerlendirme için şöyle der: "Hasret, üzücü bir durumdan dolayı psikolojik bir tepkidir. Böyle bir durum karşısında üzülmekten ve hasret duymaktan başka insanın elinden bir şey gelmez.

Yüce Allah insanlara hasret etmez, yani onlar için üzülmez.<sup>[312]</sup> sadece kullarının üzüntü ve hasret duyulacak bir durumda olduğunu belirtmektedir. Çünkü onların durumu, üzücü ve zavallı bir durum olup kendilerini kötü bir belaya ve fena bir kötülüğe götürmektedir.

Yazıklar olsun insanlara! kendilerine kurtuluş fırsatı veriliyor, ama ondan yüz çeviriyorlar. Halbuki helak olanların manzaraları önlerinde durmakt adır. Onlar üzerinde düşünmüyor ve yararlanmıyorlar. Aralıklarla kendilerine peygamberler göndererek Yüce Allah önlerine rahmet kapılarını açıyor, ama onlar rahmet kapılarını görmüyorlar ve Allah'a karşı edepsizlik ediyorlar."<sup>[313]</sup>

Zalim kafirler kendilerinden öncekilerin başına gelenlerden ibret almaz, tarihin olaylarından öğüt çıkarmaz, Allah'a çağırın ve kendilerinden maddi manevi hiçbir karşılık istemeyen samimi insanlara aptalca, ahmakça. ve zalimce davranırlar, onlara zulmederler, hapsederler, işkence yaparlar ve öldürürler. Böylece Allah'ın değişmez yasasına muhatap olurlar. Allah onları cezalandırır ve yok eder.

Kafirler, beyinsizlikleri ve aptallıkları yüzünden hayıflanmayı, acımayı ve üzüntüyü hak ediyorlar. Yazıklar olsun insanlara!

Kafirlerin hakkı ve hak sahiplerini yalanlamaları, süregelen bir olgudur. Allah'ın dostlarıyla alay etmeleri ve onlara karşı savaşmaları devam eden bir olaydır. Ancak Yüce Allah'ın mümin dostlarını desteklemesi ve kafirleri hehak edip yok etmesi de aynı şekilde süregelen bir olgu ve bir realitedir. Keşke milletim bunu bilse!"<sup>[314]</sup>

### **VIII- ASHABI UHDÛD ÖYKÜSÜ**

#### **Kuranda Ashabı Uhdûd Öyküsü**

"Burçları olan göğe and olsun. Söz verilen kıyamet gününe and olsun. Kıyamet günü şahitlik edene ve edilene and olsun! Hazırladıkları hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup inanmış kimselere dinlerinden dönmeleri için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın!

Bu inkarcıların inananlara kızmaları; onların sadece göklerin ve yerin hükümrânlığı kendisinin bulunan ve öğülmeye layık ve güçlü olan Allah'a inanmış olmalarındandır. Allah her şeye şahittir.

Ama inanmış erkek ve kadınlara işkence ederek onları dinlerinden çevirmeye uğraşanlar, sonra da tevbe etmeyenler, onlara cehennem azabı vardır. Yakıcı azap onlar adır.

Şüphesiz inanıp yararlı işler işleyenler, onlara içlerinden ırmaklar akan cennetler vardır. Büyük kurtuluş budur.

Şüphesiz Rabbininin yakalaması amansızdır. Önce yaratıp sonra bunu tekrar eden odur. Yüce arşın sahibi, çok seven, bağışlayan odur. O, her dilediğini mutlaka yapandır.

Firavn ve Semûd ordularının haberi sana geldi mi? Şüphesiz inkar edenler, hep yalanlayagelmişlerdir. Oysa Allah onları ardlarından çevirmiştir.

Şüphesiz sana vahyedilen bu kitap, levhi mahfuzda bulunan şanlı bir Kur'andır."[\[315\]](#)

#### **Âyetlere Kısa Bir Bakış:**

Seyid Kutub'un belirttiği gibi, Burûc suresi önemli birtakım olaylar sergilemektedir. Bunların başında iman ve inanç tasavvuru gelmektedir. Sure, boyutları uzak olan güçlü ışıklar saçmakta ve gerçekler otaya koymaktadır. Hatta surenin her âyeti, belki de her kelimesi geniş gerçekler alemine bir pencere açmakt adır.[\[316\]](#)

Bu sure ashabı uhdûd öyküsünü anlatır. Bu öykü surenin ana konusudur. Ancak Kur'an bunu, öncekilerin öykülerini verdiği gibi vermektedir. Bilindiği gibi Kur'an, genellikle bile

bile öykünün ayrıntılarını, kahramanlarının adlarını, yer ve zamanını belirtmez ve ayrıntılarından, sahnelerinden ve olaylarından ancak ibret ve ders almayı sağlayacak olanlarını anlatır.

Burûc suresi, ashabı uhdûd öyküsünü bu şekilde anlatır. Öyküyü anlatan âyetler üzerinde kısaca duracağız ve onlardan gerekli ders ve ibretleri çıkaracağız.<sup>[317]</sup>

#### **Surede Yemin:**

Sure, öyküyü anlatmak için yoğun bir atmosferle giriş yapmaktadır. Bu da yemin atmosferidir. Surede dört şeye yemin edilmektedir,

1- Burçları olan göğe yemin edilmiştir. Sure adını da buradan almıştır. Bilindiği gibi gök, büyük ve geniştir. Burçları da büyüktür. Burçlardan maksat büyük yıldızlar veya büyük yıldız kümeleri yahut gökte seyredirken yıldızların geçtiği konaklar olabilir. Maksat ne olursa olsun, bu anlatım büyüklük ve önem gölgesi yaymaktadır.<sup>[318]</sup>

2- Söz verilen güne yemin edilmiştir. Bu da geleceğine dair Allah'ın müminlere söz verdiği kıyamet günüdür.

3- Görene yemin edilmiştir. Görenden maksat, Yüce Allah'ın ümmet için şahitlik yapmasını isteyeceği Hz.Peygamber olabilir.Nitekim "Seni biz şahit, müjdeleyici ve

uyarıcı olarak gönderdik"<sup>[319]</sup> buyurmuştur. Yahut kıyamet günü Yüce Allah'ın şahit yapacağı herhangi bir şahit olabilir.

4- Görülen şeye yemin edilmiştir. Görüle şey, kıyamet günü olabilir. Çünkü bütün yaratıklar onu göreceklerdir. Nitekim "O gün için bütün insanlar toplanacaktır. O, görülen gündür"<sup>[320]</sup> buyurulmaktadır.

Görülenden maksat, kişilerin amelleri olabilir. Kıyamet günü sahipleri onları görürler.

Bu büyük dört şey, ashabı uhdûd öyküsünden söz etmeye yeni bir giriş sayılır. Çünkü bunlar, öyküde anlatılan olayların sergileneceği Özel atmosferi hazırlamaktadır. Bu atmosfer hakkında Seyyid Kutup şöyle der:

"Burçları olan gök, söz verilen gün, görülen ve görülmeyen şeylerin tümü ihtimam, topluluk, yığma ve büyüklükte az sonra ashabı uhdûd öyküsünün anlatılacağı atmosferi hazırlamak için işbirliği yapmaktadır. Bu olayın yerleştirileceği, gerçek değerinin ölçüleceği ve hesabının görüleceği geniş ve kapsamlı alanı da canlandırmaktadır. Bu alan, yeryüzü alanından daha geniş, dünya hayatı ve sınırlı ömrü boyutundan daha uzak bir alandır."<sup>[321]</sup>

#### **Tagutların Bazı Nitelikleri:**

Kahrolsun hendekleri hazırlayanlar! Bunlar zalim kafirlerdir. Yerde hendekler kazmış, içinde ateşler yakmış,

sonra müminleri içine doldurmuş ve onlar cayır cayır yanarken kendileri oturup seyretmişler.

yet, onlara ölüm bedduası yapmaktadır. Yüce Allah'ın duası kesin olarak yerine gelir. Yüce Allah'ın onlara ölüm bedduasında bulunması, işledikleri cinayetin ne kadar iğrenç, barbar, çirkin ve acımasız olduğunu gösterir. Kahrolmaları için beddua edecek kadar Yüce Allahi bile kızdıran zalim ve kafir olduklarını da gösterir.

Alev alev yanan ateş. Surede ateş hendekler kelimesinden bedel olarak gelmiştir. Ha hendekler, ha hendekleri doldurarak çılgın alevlerle yanan ateş! Bu da hendeklerde yaktıkları ateşin büyüklüğünü ve dehşetini gösterir. Müminlere karşı besledikleri kin ve düşmanlığın büyüklüğünü gösterir. Bunlar ateşi yakmışlar, rahat etmek için muhaliflerinin üzerine yakıt dökmüşler ve yanmalarını istemişler.

Hendekler içinde yanan ateşin başında durmuşlar ve ateşte cayır cayır yanan müminlerin acıklı manzarasını seyrederek keyif atmak için hendeklerin başına oturmuşlar. Eğleniyorlar, oh çekiyorlar, zevkten dört köşe oluyorlar ve yanan insanları mutluluk içinde seyrediyorlar. Ne garip değil mi? Allah'a inanıyorlar diye insanları ateşte yakmak, eğlenilecek ve seyredilecek bir olay mıdır? Bir eğlence midir?

Böyle yapanlar için acaba ne demek lazımdır? Bunlar insan mıdır? Acaba bunlarda insanlık, vicdan ve duygu adına bir şey kalmış mıdır? Şüphesiz böyle davrananlar bütün bu şeyleri yitirmiş, duygularını kaybetmiş ve cansız ölü varlıklara dönmüşlerdir. Bunların cehennemde sonsuz yanmalarına mantık karşı çıkabilir mi? Fakat müminlerin yanmasını zevkle seyreden ve bundan büyük bir mutluluk duyan sadece onlar mıdır? Bu Dünyada onların yaptığını yapan ve onların yolundan giden nice tağutlar vardır! Tarih, özellikle yakın tarih, bu tağutların korkunç ve barbar örneklerine istendiğinden fazlasına tanık olmuştur. Bunlar müminlere işkence yapılan odalarda ve alanlarda oturmuş, işkenceleri zevkle seyretmiş ve atalarını aratmamışlardır.

Müminlere yapılanları görüyorlar. Müminlere yapılan işkenceleri ve ateşte yakılmalarını oturmuş seyrediyorlar. Bu demektir ki işkence yapan ve insanları ateşlerde yakan yardımcı cellatları bu cinayetleri onların bilgisi, İzni ve talimatı ile yapıyorlar. Çünkü bunlar yapılan işkenceleri büyük bir zevkle izliyorlar, büyük bir mutlulukla seyrediyorlar.<sup>[322]</sup>

#### **Surede Şahitler:**

Şahitlik ve türevleri Burûc suresinde dört kez geçmektedir. İki kez şahitlik yapan ve hakkında şahitlik yapılan ile ilgili olarak geçmektedir. Şahitlik yapan sözü,



Hız.Peygamberi ve başkalarını içine alacak şekilde genel anlamda geçtiği gibi, hakkında şahitlik yapılan da, kıyamet gününü ve görülecek bütün amelleri kapsayacak şekilde genel olarak geçmektedir.

Üçüncüsü ise, işkenceleri seyreden ve ateşte müminlerin yanmalarına tanık olan hendek sahiplen anlamında geçmektedir. "Onlar, müminlere yaptıklarına şahit oluyorlar"

Dördüncüsünde de, yüce Allah'ın bu savaşı ve başkalarını görmesini belirtmektedir. "Yerin ve göklerin mülkü kendisinin olan Allah, şüphesiz her şeye şahittir".

Yüce Allah'ın şahit olması; tağutların yaptıklarına şahit olması, müminlerin imanlarında sebat etmelerine şahit olması, onların sevabına ve kafirlerin de azabına şahit olması demektir.<sup>[323]</sup>

#### **Kafirlerle Göre Müminlerin Suçu:**

Acaba ateşle yakmayı hak edecek kadar müminler ne suç işlemişlerdir? Hangi cinayeti işlemişlerdir? Suçları nedir? Bunun cevabını Yüce Allah veriyor: "Kafirlerin müminlere kızmaları, onların sadece göklerin ve yerin hükümlanlığı kendisinin bulunan ve övölmeye layık ve güçlü olan Allah'a inanmış olmalarıdır. Allah her şeye şahittir"<sup>[324]</sup> "Allah her şeye şahittir" sözü, sanki "Allah şahittir ki müminlerin bunun dışında hiçbir suçları yoktur" anlamını vermektedir.

Evet, kafir milletlerinin gözünde tek suçları, bir olan Allah'a inanmalarıdır. Acaba sadece inanmak, müminin kötüleneceği bir suç mudur? Kısaca, mümin suçlu mudur? Gerçekte suçlu kimdir? Bu suç, diri diri ateşte yakılmayı haklı kılacak kadar büyük bir suç mudur? Şüphesiz suçlu, isyan eden, küfreden ve zulmeden kişilerdir.

O halde müminleri hendeklerde yakarak cezalandıran kafir ve zalim ashabı uhduhun gözünde değerler ve kavramlar nasıl altüst olmuştur? Bunlar iman ve küfre nasıl materyalist ve sapık cahiliyye gözlüğü ile bakmışlardır?

Bu öyküde kadın ve erkek müminlerin tek suçu, sadece Allah'a iman etmeleri, ona boyun eğmeleri ve kendisine teslim olmalarıdır. Kafirlerin gözünde bu o kadar büyük bir cinayettir ki onu işledikleri için yerde kendilerine hendeklerin açılması, içinde ateşlerin yakılması, ateşte vücutlarının yanıp canlarının çıkması için diri diri içine atılmasını hak etmişlerdir.

O günkü halkın (ve bugünkü benzer halkın) anlayışında, örfünde, kanun ve rejiminde bu kötü cinayete biçilen ceza ne kadar da adaletlidir (!).

Halkın kafirliği, sapıklığı, zulmü ve bozukluğu gerçekleri altüst etmesine, olayları tersine çevirmesine, hakkı batıl ve batılı hak görmesine, böylece insanları iman, ibadet, itaat ve

istikametten dolayı cezalandırıp küfür, sapıklık, bozgunculuk ve zulümden dolayı ödüllendirmesine yol açmıştır.

Aslında bunlar her zaman böyle yaparlar. Yasalarını uyguladıkları eski, orta ve yakın tarihte bu çirkin ve barbarlık örnekleri ne kadar çoktur! Müminler nice felaketlere uğramış, acılar çekmiş, trajediler yaşamış ve kitlesel öldürmelere maruz kalmışlardır! İnandıktan için nice mallarını, canlarını, kanlarını, vücutlarını ve yakınlarını yitirmişlerdir!

âyette, müminlerin kendisine inandığı için o korkunç cezalarla cezalandırıldıkları Yüce Allah'ın bazı nitelikleri sayılmaktadır.

Allah azizdir, hamiddir, yerin ve göklerin hükümrânlığı onundur, her şeye şahittir. <sup>[325]</sup>

#### **Kafirlerin Müminlere Kızmaları:**

Kafir milletlerin anlayışında müminlerin günah ve cinayetlerini (!) âyet belirtirken ve iki taraf arasındaki savaşın sebebini ortaya koyarken, müminlere karşı yürütülen savaşın mahiyetini bize anlatan bir kelime geçmektedir. "Onlara kızmalarının tek sebebi, Allah'a inanmalarıdır". Herşeyi ortaya koyan kelime, "Kızmak" kelimesidir.

Bu kelime savaşın doğasını ve atmosferini açıklamakta, bunun ne kadar barbar ve zalim bir savaş olduğunu

canlandırmakt adır. Müminlere savaş açan kafirlerin duygu ve ruh hallerini analiz ederek gözler Önüne sermektedir.

Bu savaş intikam savaşıdır. Amacı ve genel karakteri, müminlerden intikam almaktır. Kafirler müminlerden intikam alıyorlar.

Genel karakteri, müminlerden intikam olan bir savaşın barbarlığını ve insanlıktan yoksunluğunu düşünün! Bunlar intikamla oturup kalkıyorlar, komplo ile, nefretle ve kinle yatıp kalkıyorlar ve bütün bu duygular onların hareket ve davranışlarına yön veriyor.

Ashabı uhdûd (ve benzer toplumların) öyküsünde kafirlerin savaşı kin, düşmanlık ve intikam savaşıdır. Onun için barbar ve acımasız olmuştur (ve olmaktadır).

sadece bu savaş mı? Hayır. Her yerde ve her zaman müminlere karşı kafirlerin savaşları böyledir. Yüce Allah Uhdûd kafirleri için "Onlara kızmalarının sebebi, sadece Allah'a inanmalarındır" der. Allah'a inanıp Hz.Musa'ya uyan sihirbazlar, Firavn'a ne demişlerdi? "Bize kızmanın tek sebebi, rabbimizin bize gelmiş olan âyetlerine inanmarnızdır"<sup>[326]</sup>

Yüce Allah Hz.Peygambere, dolayısıyla biziere, kitap ehlinin müslümanlara karşı yaptıkları savaş ve besledikleri düşmanlığın kızmak, kin ve intikam savaşı olduğunu kendilerine açıklamayı emrederek şöyle buyurmaktadır: "Deki,

ey kitap ehli! Allah'a, bize indirilene inanmamızdan ve çoğunuzun fasık olmasından ötürü mü bize kızılıyorsunuz?"<sup>[327]</sup>

Başka bir âyette de Kur'an, münafıkların Hz.Peygambere ve beraberindeki müminlere karşı komplo ve cinayetlerini yine nefret etme ve kızma sebebiyle işlediklerini belirterek şöyle der: "Söylemedik, diye Allah'a yemin ediyorlar. Aşamıyacakları bir şeye giriştiler. Müminlere kızmalarının sebebi, Aliahın ve peygamberinin onları bol nimeti ile zenginleştirme sidir"<sup>[328]</sup>

"Kızmak, hoşlanmamak" anlamındaki "Nakama" fiili, Kur'anda ancak belirttiğimiz bu dört yerde geçmektedir.Hepsinde de aynı bağlamd adır. O da müminlerle kafirler arasındaki düşmanlık ve kafirlerin müminlere karşı yürüttükleri çirkin savaştır. Böylece Kur'an, kafilerin müminlere karşı yürüttükleri savaşın intikam savaşı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.<sup>[329]</sup>

### **Kızmanın Anlamı ve Sonuçları:**

Kafirler müminlere kızılıyorlar ve intikam alıyorlar. Onun için müminlerle savaşıyorlar. Acaba bu kızma ve intikam ne anlama geliyor?

Şüphesiz Kur'an, müminlere zalim ve kafir düşmanlarını tanıtmakta, onlara bu düşmanın ruh halini analiz etmekte ve iç dünyasını canlandırmakt adır.

Müminlerin düşmanı kızan, kin güden, kıskanan, zalim ve azgın bir kişiliğe sahiptir. Onun için intikam kelimesinin içerdiği kin, kıskanma, zulüm, azgınlık, acımasızlık, hile, barbarlık ve canavarlıkla müminlere karşı savaşmaktır. Müminlere bu aşağılık ve kötülüklerle davranan kafirlerin onlarla barış içinde olması, ses çıkarmaması, kendi halinde bırakması veya onlara karşı düşmanlığını dizginlemesi mümkün değildir.

Şair Mutenebbi ne güzel söylemiştir: "kıskananların kıskançlığı dışındaki hastalıkları tedavi et- Çünkü kıskançlık bir kalbe yerleşirse, artık o değişmez".

Kafirlerin müslümanlarla savaşmalarında bu kızmanın etkisi ve bu savaşın doğurduğu sonuçlar ise, çok açık ve nettir. Acaba kafirlerin her türü kin, nefret, düşmanlık, karalama, intikam ve barbarlıkla hazırlık yaptığı bir savaştan nasıl bir sonuç çıkar? Acaba bu kin ve düşmanlıktan müslümanlar ne kadar zarar görür? Bu savaş ve kafirlerin müminlere karşı besledikleri kin konusunda Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Nasıl olabilir ki Size üstün gelseler, hakkınızda ne bir yakınlık, ne bir anlaşma gözetirler. Kalpleriyle istemezlerken, sizi ağızlarıyla hoşnut etmeye uğraşırlar. Çokları fasıktırlar. Allah'ın âyetlerini az bir değere değişip onun yolundan alıkoydular. Onların işledikleri gerçekten ne kötüdür! Onlar

hiçbir müminin yakınlık veya ahdini gözetmezler, işte haksızlık yapanlar onlardır"[\[330\]](#)

Bunlar, hiçbir mümin için yakınlık ve ahid gözetmezler. Yani müminlerle savaşlarında hiçbir mümin için akrabalî ve antlaşmaya bağlı kalmazlar.

Niçin? Çünkü kincidirler. Ağızlarıyla sizi memnun ederler, ama kalpleri bunu kabul etmez. Kalplerinde taşıdıkları her türlü kin, nefret ve düşmanlıkla müminlere karşı savaşır. Müminleri yok etmek için akrabalık, yakınlık ve antlaşma diye bir şey de gözetmezler. Sözlüklerinden adalet, rahmet, hürriyet, demokrasi, hukuk, şeref ve benzeri kavramları silerler.

Müminlerle savaşıırken yasaları, prensipleri, sistemleri, nizamları ve adaletli uygulamaları durdururlar. Avukatları, yargıçları ve sivil mahkemeleri müminlerden uzaklaştırırlar. Sıkıyönetim (veya olağanüstü hal) ilan ederler, müminlerin sivil ve insani haklarını ellerinden alırlar, onlara olağanüstü askeri mahkemelerin yasalarını veya devrim konseylerinin çıkardığı ve müminlerin her türlü insani ve yasal haklarını ellerinden alan bildirilerini uygulurlar.

Bu kinci, barbar ve olağanüstü ortamda zavallı mümini ara ki bulasın! Onun hak ve hürriyetlerini ara, memuriyetini, iş ve projelerini ara, mal ve gelirlerini ara, aile ve yakınlarını, eş ve çocuklarını ara, hatta müminin kendisini ve vücudunu ara,

onur ve özgürlüğünü ara, din ve imanını ara,kalp ve namusunu ara, duygu ve organlarını ara, kan ve nabızlarını ara! Kalmışsa eğer, ruhunu ara, yaşıyorsa eğer, hayatını ara! Ara ki bunların birini bulasın! Yüce Allah ne kadar doğru buyuruyor: "Hiçbir mümin hakkında ne yakınlık, ne de ahid gözetirler".

Lımcı kafirlerin müminlere karşı yürüttükleri savaşın sonuçları, Hz.Musa'ya inanan sihirbazlara Firavn'un savurduğu şu tehditlerde görünmüyor mu? "And olsun ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve hepinizi j acağım"<sup>[331]</sup> " And olsun ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim, yine andolsun sizi hurma ağacı dallarında sallandıracağım. And olsun hangimizin azabının daha çetin ve daha devamlı olduğunu öğreneceksiniz"<sup>[332]</sup>

Kafirlerin müminlere karşı yaptıkları bu savaşın sonuçları ashabı uhdûd öyküsünde görünmüyor mu? "Hazırladıkları hendekleri tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden döndürmek için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın!"

Bu savaşın sonuçları, Hz.İsa'nın Allah'ın kulu ve rasulü olduğuna inanan hıristiyan din adamlarına, özellikle şehit Erisiler'den olan şehit Aryus'un tabilerine karşı Hz.tsa'y\* tanrılaştıran Roma güçlerinin yürüttükleri tarihte okuduğumuz korkunç savaşta görülmüyor mu?



Bu savaşın sonuçları, Endülüste Engizisyon mahkemelerinde haçlıların müslümanlara karşı yürüttükleri barbarlıkta görölmüyor mu? Bu savaşın sonuçları, devrimci Mısır'da çağdaş firavınlar zamanında müslümanlara uygulanan vahşet ve barbarlıkta görölmüyor mu?<sup>[333]</sup>

#### **Sonra Tevbe De Etmediler:**

Kur'anın ashabı uhdûd Öyküsünden sonra yaptığı değerdendirde boyutları büyük bir cümle kulanılmaktadır. O da "Şüphesiz inanmış kadın ve erkeklere işkence yaparak dinlerinden çevirmeye uğraşan, sonra da tevbe

etmeyenlere cehennem azabı vardır, yakıcı azap da onlarındır" âyetlerinde geçen "Sonra da tevbe etmeyen" cümlesidir.

Bu cümle kin güden, kızan, müminleri ateşlerde yakarak öldüren zalimlerin önünde hayatta tevbe kapısının açık olduğunu belirtmektedir. Onlara tevbe kapısını açmakta, o kapıdan girmeye ve ondan yararlanmaya çağırmaktadır. Kapı kapanmadan önce bu onlar için son fırsattır.

Müminlere yaptıklarını yapanlara, iman edip müslüman oldukları ve tevbe ettikleri takdirde Allah ne yapacaktır? Bunlar rablerine tevbe eder, işledikleri cinayetlerden pişmanlık duyar, Allah'ın dinine tam sarılır ve ona kulluk yaparsa, Allah onlara nasıl davranacaktır?

Şüphesiz Allah onların tevbesini kabul eder, bütün kötülük ve cinayetlerini bağışlar, onları dostları ve erleri ile beraber kabul eder.

Müminler de onlara karşı tutumlarını, bakışlarını, İlişki ve davranışlarını değiştirirler. Kendilerine yaptıklarının tümünü unuttur, bütün cinayetlerini bağışlar, kendilerine yaptıklarının karşılığını Allah'tan bekler, onlarla beraber sevgi, kardeşlik ve dostluk üzerine yeni bir hayata başlarlar.

Yüce Allah'ın rahmeti ne kadar büyük ve ne kadar geniştir! Kendisine yönelen, itaat eden, tevbe ederek müslüman olan herkesi kabul etmekte, günahlarını silmekte, dinine, erleri ve dostları olan müminlere karşı işlediği bütün cinayetleri ve günahları bağışlamaktadır.

Bütün beşeri ilke ve sistemlerin üstüne çıkaran bu yüce prensipleri, soylu gerçekleri, seçkin değerleri ortaya koyan bu din ne yücedir!

Allah'a kulluk ve onun erleri olma zevkini kendisiyle

paylaştıkları sürece kendisine kötülük eden herkesi bağışlayan, onların bütün cinayet ve kötülüklerini görmezlikten gelen, onları kendisinin kardeşi ve sevgilileri bilen mümin de ne büyüktür!<sup>[334]</sup>

### **Dünyada Yakma İle Cehennemde Yakma Bir Midir?**

Zalimler tevbe edip Allah'a dönerlerse, müminlerin kardeşleri olup Allah'ın yanında makbul kişiler olurlar. Ama bu fırsatı kaçıır, tevbe kapısından girmeyip kin ve küfürleri üzerinde ısrar ederlerse, onları korkunç büyük bir azap bekliyor. "Şüphesiz mümin kadın ve erkeklere işkence ederek onları dinlerinden çevirmeğe uğraşanlar, sonra da tevbe etmeyenler, onlara cehennem azabı vardır, yakıcı azap da onlarındır"

Bunlar müminleri hendeklerde alevlenen ateşlerde yaktılar. Yüce Allah'ın onları ateşle cezalandırması ve yakması yaptıklarına uygun düşer. Karşılık, yapılan iş türündendir, diyen genel kurala da uygundur. Müminleri dünya ateşi ile yaktıkları için, suçlarına uygun bir karşılık olarak, Allah'ın ahirette ehennem ateşiyle onları yakması uygun düşer.

Ama Dünyadaki yakma nerde, ahiretteki yakma nerde! Dünyada yakma ile ahirette yakma bir midir? Seyyid Kutup bu konuda şöyle der: " Cehennem azabı, ifadesinden anlaşılmasına rağmen, ayrıca yakmanın olacağı belirtilmektedir. Müminlerin hendeklerde yakılmasına karşılık olmak üzere her iki olay için aynı sözcük kullanılmaktadır.

Ama şiddeti yönünden olsun, süresi yönünden olsun, bu yakma nerede, cehennemde yakma nerede? Dünyada yakma,

insanların yaktıkları bir ateşle olur, ahiretteki yakma ise, Allah'ın yaktığı ateşle olur.

Dünyada yakma, kısa bir an sürer,<sup>[335]</sup> sonra biter. Ahiretteki yakma ise, sonsuz olarak' sürer. Ne zaman biteceğini Allah'tan başka hiçbir kimse bilmez.

Dünyada yakmanın yanında Allah'ın müminlerden razı olması ve yüce insani anlamın zaferi vardır. Ama ahirette yakmanın yanında Allah'ın yakılanlara gazap etmesi, tam bir aşağılık ve rezalet vardır."<sup>[336]</sup>

Kendisini cehenneme ve yakıcı azaba götürecek şeyleri dünya hayatında işleyen ve o korku kalıcı azaptan kurtulmağa çalışmayan insan, ne kadar bedbaht ve mahrumdur!<sup>[337]</sup>

#### **En Büyük Kurtuluş, Müminlerindir:**

İmanlarında direnen, Allah'ın vereceklerini tercih eden ve onun yolunda ateşe ve yanmaya katlanan müminler acaba ne kazandılar? Kâr mı ettiler, zarar mı ettiler? Başarılı mı oldular, yoksa kayıp mı ettiler? Bunun cevabını Yüce Allah veriyor: Şüphesiz iman eden ve salih amel işleyenlere altlarından ırmaklar akan cennetler vardır, işte büyük kazanç budur."

Müminler kazanmış ve başarıya ulaşmışlardır. İçlerinden ırmaklar akan cennetleri kazanmış, onları

hayatlarından ve canlarından eden ödedikleri bedel karşılığında Allah'ın kendilerine olan Lûtfu ve rahmeti ile cennetleri kazanmışlardır.

Kendisinden daha büyük bir kazanç olmayan bu büyük kazancı elde etmişlerdir. Yüce Allah buyuruyor: "Her insan ölümü tadacaktır. Kıyamet günü ücretleriniz mutlaka size ödenecektir. Ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulan kimse artık kurtulmuştur. Dünya hayatı zaten, sadece aldatıcı bir geçinmeden ibarettir. And olsun ki mallarınız ve canlarınızla sınanacaksınız. Hiç şüphesiz, sizden önce kitap verilenlerden ve Allah'a ortak koşanlardan çok eziyetler işiteceksiniz. Sabreder ve Allah'a arşı gelmekten sakınırsanız, bilin ki bu, azmedilecek büyük işlerdendir"<sup>[338]</sup>

Dünya elbette son değildir. Sonuç oradadır. Önemli olan, kıyamet günkü sonuçtur. Öyküde müminlerin bu dünyayı terkettikleri doğrudur. İnsanlar onlara ölmüş ve yok olmuş gözü ile bakmışlardır. Halbuki önemli olan, kıyamet günü ne olacaklarıdır. İçlerinden ırmaklar akan cennetlerde sürecekları sefa önemlidir.

Bir daha soralım: Bu müminler kâr mı ettiler, zarar mı ettiler? Şüphesiz kazanmanın bütün şekilleri, anlamları, alanları ve anlayışlarıyla kâr ettiler. Kazanıp kazanm adıklarını anlamak

için imam ve Şehid Scyyid Kutub'un Şu sözlerini geliniz beraber okuyalım:

"İmanlarında hezimete uğraması karşılığında müminler hayatlarını kurtarabilirlerdi. Fakat ahiretten önce bunlar Dünyada kendilerini ne kadar da yitirmiş olurlardı! Onlarla beraber bütün insanlık da ne kadar zarar ederdi! Onlar imansız hayatın değersizliğı, hürriyetsiz yaşamanın aşağılığı ve bedenlere egemen olan tağutların ruhlara da egemen olmasından sonra yaşanacak hayatın çirkinliğı yaşamanın anlamını öldürürken ne kadar kaybederlerdi! Onlar daha yeryüzünde İken kazandıkları bu anlam çok büyük ve çok değerlidir. Ateş vücutlarını yakarken bu anlamı kazandılar. Ateşin arındırdığı ve temizlediğı bu yüce anlam galip gelmiştir. Ondan sonra artık rablerinin yanında alacakları vardır.içlerinden ırmaklar akan cennetler onlarındır, işte büyük kazanç ve kurtuluş budur"[\[339\]](#)

#### **Hadiste Ashabı Uhdûd Öyküsü:**

Hz.Peygamber, ashabı uhdûd öyküsü ile ilgili Kur'anın söylediklerini anlamaya katkılar sağlayacak bazı ayrıntıları belirtmiştir, hadis sahih olduğuna göre, onu almamız, söylediklerini Kur'anın söylediklerine eklememiz ve her iki kaynağı bakarak ortak bir anlam çıkarmamız gerekir.

Müslim, Suhayb İbn Sinan er-Rumi'den Hz.Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: Sizden öncekiler arasında bir kral vardı, onun da bir büyücüsü vardı. Büyücü yaşlanınca, krala şöyle dedi: Ben yaşlandım, kendisine büyü öğretmek için bana bir çocuk gönder. O da öğretmek için kendisine bir çocuk gönderdi. Çocuk yolda gelip giderken bir rahibe rasl adı.Yanına oturarak konuşmasını dinledi ve söylediklerini beğendi. Artık ne zaman büyücünün yanına giderse rahibe uğrar, yanında otururdu. Büyücüye geldiğinde de, büyücü kendisini döverdi. Çocuk bunu rahibe şikâyet etti. Rahip şöyle dedi:

“Büyücüden korktuğun vakit, beni ailem salmadı, ailenden korktuğun vakit de beni büyücü salmadı, deyiver.

Çocuk yolda giderken, büyük bir hayvana rasl adı. Bu hayvan insanların yolunu kapatmıştı. Kendi kendine "Büyücü mü üstün, yoksa rahip mi? bugün anlayacağım" dedi. Bir taş alarak "Allahım! Eğer rahibin işi senin yanında büyücünün işinden daha makbul ise, bu hayvanı öldür de insanlar işlerine gitsinler, dedi ve taşı attı. Hayvanı öldürdü. insanlar da işlerine gittiler. Arkasından rahibe gelerek olayı anlattı.

Rahip ona: Ey oğul, bugün sen benden daha üstünsün. Senin durumun gördüğüm aşamaya ulaşmıştır. Sen kesinlikle imtihan olunacaksın. Şayet imtihan olunursan, benim nerede

olduğumu kimseye söyleme. Çocuk körleri ve cüzzamlıları iyileştiriyor, diğer insanları tedavi ediyordu. Derken kralın yakınlarından kör olmuş birisi bunu işitti ve kendisine birçok hediyeler getirerek "Beni iyileştirirsen, şu şeylerin hepsi senin olsun"dedi.

Çocuk "Ben hiç kimseyi iyileştiremem. Şifayı ancak Allah verir. Sen Allah'a inanırsan, ben ona dua ederim, o seni iyileştirir" dedi. Adam Allah'a iman etti. Allah da onu iyileştirdi. Daha sonra kralın yanına gelerek eskiden oturduğu gibi oturdu.

Hükümdar ona: Senin gözünü kim geri getirdi? diye sordu.Adam, Rabbim, diye cevap verdi.

Kral: Senin benden başka rabbin mi var? dedi.

adam: Benim rabbim de, senin rabbin de Allah'tır, dedi. Bunun üzerine kral adamı hapsedtirdi ve işkenceye başladı. Sonunda adam, çocuğun yerini söyliedi. Çocuğu da getirdiler. Kral ona "Ey oğulcuğum! Büyücülüğün, körleri ve cüzzamlıları iyileştirecek ve şöyle şöyle yapacağın seviyeye gelmiştir" dedi.

Çocuk "Ben hiçbir kimseyi iyileştiremem. İyileştiren ancak Allah'tır" dedi. Bunun üzerine hükümdar onu da hapsedti ve işkenceye başladı. Sonunda çocuk rahibin yerini söyliedi. Rahibi de getirdiler. Kendisine "Dininden dön!" dediler. O kabul etmedi. Derken kral bir testere istedi ve onu başının



ortasından ikiye böldü, iki parçası yere düştü. Sonra kralın adamlarından olan adam getirildi ve kendisine:

"Dininden dön "denildi. O da kabul etmedi. Hemen testereyi başının ortasına koyarak yardı ve iki parçası yere düştü. Sonra çocuk getirildi. Ona da: "Dininden dön" denildi.Fakat o da kabul etmedi. Bunun üzerine çocuğu yanındakilerden bazı kişilere vererek "Bunu filan dağa götürün. Dağın üzerine çıkarın, zirveye ulaştığınızda dininden dönerse, ne ala, dönmezse, aşağı atın, dedi. Çocuğu götördüler ve dağa çıkardılar.

Çocuk "Allahım! Dilediğin şekilde benim adıma bunların hakkından gel!" dedi. Bunun üzerine dağ onları saü adı ve aşağı düştüler. Derken çocuk yürüyerek krala geldi. Kral ona "arkadaşların sana ne yaptılar?" dedi. Çocuk "Onlar hakkında Allah bana kafi geîdi" dedi. Kral onu yine yanındakilerden birkaç kişiye vererek "Bunu götürün, bir gemiye bindirerek denizin ortasına vann. Eğer dininden dönerse, ne ala, dönmezse, denize atın"dedi.

Çocuğu götördüler. O yine "Allahım! Benim adıma dilediğin şekilde sen bunların hakkından gel!" diye dua etti.Hemen gemileri alabora oldu ve boğuldular. Çocuk yine yürüyerek krala geldi. Hükümdar ona "arkadaşların sana ne yaptılar?" diye sordu. Çocuk "benim adıma Allah onların

hakkından geldi<sup>1</sup>' dedi ve şunu ekledi: "Sana emredeceğim şeyi yapmadıkça, sen beni öldüremezsın". Hükümdar, Nedir o? dedi. Çocuk şöyle dedi:

Halkı bir yere toplarsın ve beni bir ağaca asarsın. Sonra dağarcığımdan bir ok alırsın. Bu oku yayın ortasına yerleştirir ve " bu çocuğun rabbi olan Allah'ın adıyla" diyerek bana atarsın. Bunu yaparsan, beni öldürürsün, dedi.

Kral hemen halkı bir yere topladı ve çocuğu bir ağaca astı. Sonra dağarcığından bir ok aldı ve oku yayın ortasına koydu. Sonra "Bu çocuğun rabbi adıyla" diyerek çocuğa attı. Ok çocuğun şakağına isabet etti. Çocuk elini şakağına, okun vurduğu yere koydu ve öldü. Bunun üzerine halk "Çocuğun rabbine iman ettik! Çocuğun rabbine iman ettik! Çocuğun rabbine iman ettik!" dediler. Hemen krala gidilerek "Ne buyurursun, vAllahi korktuğun başına geldi. Halk iman etti" denildi. Bunun üzerine kral yolların başlarına hendekler kazılmasını emretti ve kazıldı. Ateşler de yakıldı ve "Kim dininden dönmezse buraya atın" dedi yahut krala sen at, denildi. Bunu da yaptılar. Nihayet yanında bir çocuğu olan bir kadın geldi, kadın oraya düşmekten çekindi. Bunun üzerine çocuk ona "Anneciğim! Sabret! Çünkü sen hak üzeresin" dedi.<sup>[340]</sup>

### **Hendeklerde Yakma Bir Değil, Çok Kez Olmuştur:**

Birçok bilgin ve tarihçi hendeklerde ateş yakarak müslümanları cezalandırma olayının bir değil, birçok kez meydana geldiğini belirterek bunun belirli bir millet, bir zaman veya bir yerle sınırlı olmadığı görüşündedir. Bu olay birçok kez meydana gelmiştir. Kafir milletler müminlere işkence yapmış, hendekler kazdırarak içinde yaktılan ateşlere onları atmışlardır. Cubeyr İbn Nufeyr hendek kazarak cezalandırmanın üç yerde olduğunu söylemektedir.

Tubba' zamanında Yemen'de böyle bir olay olmuştur, ikinci olarak İstanbul'da Kral Konstantin ve annesi Helena zamanında meydana gelmiştir. Konstantin ve annesi Hristiyanlığa girdiklerini söyleyerek Hristiyanları Hz.İsa'nın tevhid dini olan Hristiyanlıktan uzaklaştırmaya çalışmış, Hz.İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu söylemiş ve tevhid üzerinde ısrar eden Hristiyanları kazdırdığı ve ateşle doldurduğu hendeklerde yakmışlardır.

Üçüncüsü de Irak'ta Babil kralı Buhtunnasir zamanında olmuştur. Kendisi bir put yaptırmış ve insanların ona secde etmelerini emretiş, ama Danyal ve iki arkadaşı ona secde etmemişler. Bunun üzerine hendekler kazdırarak ateşler yakmış ve onları içine atmıştır. Ancak Allah ateşi onlar için esenlik ve serin yapmıştır.

Suddi de hendeklerin Şam, Irak ve Yemen'de olmak üzere üç tane olduğunu söylemiştir.<sup>[341]</sup>

Mukatil ise şöyle der: "Hendek kazarak ateşle cezalandırma üç yerde olmuştur. Biri Yemen'nin Necran

bölgesinde, biri Şam'da, diğeri de İran'da olmuştur. Samda Romalı Antoniyos, Babil'de Buhtunnasır, Arap toprağında da Yusuf 2u Nuvas uygulamıştır. İran ve Şam bölgesinde olanlar için Kur'anda Allah bir şey söylememiştir. Ama Necran'da olanı âyetlerde bildirmiştir."<sup>[342]</sup>

Alimlerin bu söyledikleri için "Bunlardan hangisinin meydana geldiğini Allah bilir" demenin dışında bir şey söylememiz mümkün değildir.<sup>[343]</sup>

#### **Müslim Hadisinden Alınacak Dersler:**

Yukarıda Müslim'in Rasulullahtan naklettiği ashabı uhdûd'la ilgili hadisini verdik. Bu hadiste birçok işaretler ve ibretler görülmekte, ondan alınacak dersler ve anlamlar bulunmaktadır. Şu anda elimde Rifai Surur'un "Ashabı Uhdûd" adlı bir çalışması var. Yazar bu çalışmasında sözkonusu hadis üzerinde durmakta ve ondan birtakım işaretler ve dersler çıkarmaktadır. Biz de hadisten alınabilecek önemli dersleri ve anlamları özetlemeye çalışacağız:

1- 'Sizden öncekilerin bir kralı vardı' sözü, öykünün başlangıcını ve tarih olarak zamanını belirten bir işarettir.

Ancak Rasulullah kişilerin adlarını belirtmemeye özen göstermiştir. Bu olayın hangi millette, nerede ve ne zaman meydana geldiğini belirtmemiştir. Bu da öncekilerin öykülürünü inceleyip anlatırken Rasuluilahın bu metoduna bağlı kalmamazı gerektirmektedir.

2- Öykünün olayları anlatılırken kişi,yer ve zaman adlarının belirtilmemesinde bir hikmet vardır. O da, bunların tarihin her dönemine hitap edebilmesi için öykünün zaman, yer ve kişi çerçevesinin ötesinde olması gereğidir. Geçmiş bir zamanda olmasına olmuş ama, bu şekliyle içerdiği anlam ve dersleriyle kıyamete kadar insanlara örnek olmaya devam etmektedir.

3- "Sizden öncekiler arasında" ifadesindeki "Sizden Önce" sözü ile geçmiş ve şimdiki zaman birbirine bağlanmıştır. Çünkü Rasululâh, şehit edilen ashabı uhdûd ile Mekke'de ezilen ashabı arasında bağlantı kurmuştur. Zira Mekke'de ashabın çağrısı, ashabı uhdudun kendisi için şehit edildikleri çağrının devamından başka bir şey değildir.

4- "Sizden Öncekiler arasında bir kral vardı" ifadesinde kralın belirtilmesi, her yerde ve her zaman islam çağrısının düşmanlarına bir işarettir. Bunların makam ve mevki sahibi müstekbir egemenler olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca davetin tabiatına ve başlangıçtan itibaren bu davet ile kafir güçler ve

zalim egemenler arasında çatışmanın kaçınılmazlığına da bir işaret taşımaktadır.

5- "Bir büyücüsü vardı" sözü, kral ile büyücü arasında ilişkinin, kısaca kafir ve zalim cahiliyye rejimleri ile deccal büyücüler arasında sıkı bir işbirliğinin olduğunu gösterir. Tağutlar, kendilerine boyun eğmelerini garantilemek için halkları arastırma kuruntu ve hurafeleri, korku ve bilgisizlikleri yayacak büyücülere (çağımızda medya ve karanlıktaki aydınlara) dayanıyorlar. Çünkü halkların düşünmesi, bilinçlenmesi ve kültür sahibi olması, onların özgürleşmesine yol açacak ve zalim rejimlerden kurtulmalarına yol açacaktır. Onun için büyücüler (ve medya ile karanlıktaki aydınlara) sürekli düşünceyi öldürme ve bilinci gömme işlemine devam etmektedir.

6- Yaştanan büyücü, büyü sanatını öğrenecek bir çocuğun görevlendirilmesini istedi. Bu da egemen yapının olduğu gibi sürmesi için kötü yandaşların egemenler için ne kadar çabaladığını gösterir.

Büyücünün bunu istemesi aynı zamanda mesleğinin devam etmesi ve kendisinden sonra sanatının sürmesine olan hırsını da gösterir. Madem kendisi yaşlanmış ve eceli yaklaşmıştır, o zaman bu mesleğini sürdürecektir birilerine bırakmak için çalışması gerekir.

7- Büyücü bir çocuğun verilmesini istemiş ve "Kendisine büyü sanatını öğreteceğim bir çocuk bana ver" demişür. Bu da cahiliyye mensuplarının insanları bozmak, cahiliyye hayatlarını sürdürmek, gelecek nesilleri cahiliyye ve küfür anlayışı ile yetiştirmek için nasıl bir planlama ve hazırlık yaptıklarını gösterir.

Bir çocuk istemesi, sapık anlayışlarını sürdürmek, genç nesillerin fitratında bulunan hakkı söndürmek ve onun yerini küfür, büyücülük ve sapıklıkla doldurmak için nasıl çocuk yaştaki genç beyinleri seçtiklerini gösterir.

8- "Kendisine öğretecek bir çocuk gönderdi" sözü, çocuğun bir sıkıntı ve sınav içinde olduğunu, fitratının sönmek ve bozulmak üzere bulunduğunu gösterir. Cahiliyye mensuplarının çocuklara karşı tutumu ve uygulamaları bu şekilde olmaktadır. Onun için Hz. Nuh bunlara şöyle beddua etmiştir: "Nuh dedi: Rabbim! Yer yüzünde hiçbir kafir bırakma. Şüphesiz sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar, çok ahlaksız ve çok inkarcıdan başkasını da doğurup yetiştirmezler"<sup>[344]</sup>

9- "Geçtiği yo! üzerinde bîr rahip vardı" cümlesi, Yüce Allah'ın çocuğa bir rahip musahhar ettiğini ve onunla görüşmesini sağladığını gösterir. Bu da Yüce Allah'ın takdirinin geçerli olduğuna, tabutların hile ve komplolarının boşa gideceğine işaret eder.

Kral ve büyücü, çocuğu bozmayı ve kendisine büyü öğretmeyi amaçlamış, Allah ise onların bu arzusunu kursaklarında bırakmış, çocuğun Allah'a inanmasını ve ona davet ederek yolunda şehit olmasını dilemiştir. Allah'ın dediğinden başkası da olmaz.

10- O cahiliyye toplumunda ve kirli çevrede rahibin bulunması, sayıları az, baskı altında veya saklanmış olarak bulunsa bile, genellikle insanlar arasında iyi ve temiz müminlerin bulunabildiğine işaret eder.

11- Çocuk rahibin yanında oturmuş, söylediklerini dinlemiş ve benimsemiştir. Bu da çocuk için iyiliğin istendiğini, rahibin onu güzel bir üslupla davet ettiğini, çocuğun güzel bir yeteneğe sahip olduğunu, doğuştan yapısının henüz bozulm adığını ve hem kralın hem büyücünün onu bozam adığını gösterir.

12- Çocuk zıt iki kaynaktan çelişkili bilgiler almaya başladı. Rahipten dini ve hakkı öğrenirken, büyücüden sapıklığı ve büyü yapmayı Öğrenmiştir.

Ancak kendisi bunları iyi kavramış ve aralarında seçim yapmıştır. Hak olduğu için rahibin söylediklerini beğenip bellemiş, büyücünün söylediklerini ise ne kabul etmiş, ne bellemişdir. Aksine büyücüden nefret ederek söylediklerini



nefretle dinlemiş, sözleri bir kulağından girmiş öbür kulağından çıkmıştır.

13- Çocuk, büyücüye gittikçe rahibin yanına gitmeye ısrar etmiştir. Bu da büyücünün büyüü karşısında sağlam durabilmesi için rahipten iman dersleri almaya özen gösterdiğine işarettir.

14- Büyücü, geç geldiği için çocuğu döverdi. Bu da cahiliyye mensuplarının çocuklara karşı kaba ve anlayışsız olduklarını, dayak gibi bedeni cezalara başvurduğunu gösterir. Büyücünün çocuğu dövmesi aynı zamanda Allah'ın yolunda yürüyen herkes gibi çocuğun da sıkıntı, imtihan ve sınavdan geçtiğini gösterir.

15- Çocuk çektiği sıkıntılardan rahibe şikâyet etmiştir. Çünkü rahip artık onun büyüğü, eğiticisi ve yönlendiricisidir. Davetçi kişi, eğitcisinden yönlendirme ve komutanından problemlerinin çözümünü ister.

Çocuğun şikâyet etmesi, yolundan sapmak için bahaneler ve özürler göstermek için değil, sadece yolundan alıkoyan ve engelleyen şeylerin giderilmesi içindir.

16- Rahip, çocuğun şikâyetlerini dinleyince, ona çözüm getirmiştir. Çünkü kendisi eğitici ve önderdir. Erlerin problemlerine de lider olanlar bu şekilde çözüm getirmelidir.

17- Rahip, büyücüye yalan söyleyebileceğini belirterek çocuğun problemini çözmüştür. Dayaktan kurtulmak için «Ailem beni alıkoydu" derken, aileden dayak yememek için de "büyücü beni alıkoydu" demesini öğretmiştir.

Yalan söylemesi, sıkıntıyı atlatmak ve bel adan kurtulmak içindir. Onun için rahip zaruret sebebiyle kendisine izin vermiştir. Bu izin", hiçbir zaman yalan söylemenin mubah olması için değildir. Çünkü yalan, haram olup kesinlikle yasaklanmıştır, sadece zarureten dolayı buna izin verilmiştir.

Bilindiği gibi dinimizde üç yerde yalan söylemek mubah görülmüştür. Bunlar düşman iki müslümanın arasını bulmak, gönlünü yapmak için eşine güzel olduğunu söylemek ve müslümanların sırlarını kafirlere vermemek için onlara yalan söylemektir.

Ancak rahibin çocuğa yalan söyleme izni vermesini bu üç durum kapsamında görmüyoruz. Çünkü onlar bizim şariatımızın mensubu değil, kendi şariatlarına göre davranmışlardır. Allah'ın kendisine yüklediği ve zamanlarında inmemiş olan bir şariatla onları neden yükümlü tutalım!

18- Yüce Allah, insanların yolunu kapatan büyük bir hayvan göndermiş, çocuk da rahibin yaptıklarını seviyorsa bu

hayvanı öldürmesi için Allah'a dua etmiş,bir taş atıp öldürmüş ve insanlar yoluna devam etmişlerdir.

"Bugün büyücü veya rahipten hangisinin daha üstün olduğunu öğreneceğim" demesi, aynı zamanda rahipten ve büyücüden çelişkili bilgiler almasından tedirgin olduğuna ve yorucu bu ikiliğin son bulmasını istediğine işaret etmektedir.

Aynı zamanda bu, rahibin yolundan etkilendiğini, onun yolunu seçtiğini, dinini akli ve kültürel soyut şeler değil, yaşanan gerçekler ve hayati değerler oluşturduğunu da gösterir.

Rahibi ve büyücüyü bilinçsiz ve düşüncesiz olarak dinlemiş olsaydı, rahatsızlık duymadan hem büyü, hem de din bilgilerini birlikte öğrenmeyi sürdürebilirdi. Çünkü dinlemesi sadece etkilenme olacak, ona göre büyü de, din de sözden öteye geçmeyecekti.

Fakat çocuk böyle yapmamıştır. Çünkü Öğrendiği din, bundan başkasını kendisinden istemektedir.

**19-** çocuğun "Rahibin yaptığı, büyücünün yaptığından sana daha sevimli ise" sözü, bazılarının yanlış anladığı gibi, gözünde rahibin ve büyücünün aynı seviyede olduğu ve bunlardan birinde karar kılmak istediğini göstermez. Böyle dua etmesi, vicdanı, akli ve düşüncesiyle rahibin düşünceleri

üzerinde karar kıldığı gibi, dini konusunda da bizzat uygulama ile emin olmak içindir.

Rahibin söylediklerine inandığını ve kabul ettiğini gösteren şeylerden biri de "Allahım!" sözü ile dua etmesidir. Rahipten öğrendiği bu sözle yüce Allah'a seslenmiştir. Bu da Allah'a inandığını göstermektedir.

**20-** İnsanların yolunu kapatan büyük hayvan, sınanmak, sonra kesin kanaate varmak için bir araç ve hayırlı bir müjde olmuştur. Bu hayvanın halkın yolunu kapatması, insanları Allah'ın dininden alıkoyan ve Allah yerine kendisine kul yapan azgın kralın uygulamasını temsil etmektedir.

Hayvanı taşla öldürmesi ise, halkı azgın kraldan kendisinin kurtaracağına, onlara Allah'ın yolunu göstereceğine ve cennetine rehberlik edeceğine işarettir.

**21-** Halkı o büyük hayvandan kurtarmak için çocuğun seçilmesi, insanlara hizmet ederek, onlara iyilik yaparak, eziyet ve sıkıntıdan kurtararak davetine başlayacağına işarettir. Böylece yaptığı bu sosyal hizmet ve pratik uygulama ile kendini halka takdim etmiş ve tanıtmıştır. Bu da davet için bir hayat ve insanların onu kabul etmesi için bir hazırlıktır.

**22-** Çocuk, hayvanı öldürüp rahibe gidince ve olayı kendisine anlatınca, rahip onun bu yaptığına sevinmiş ve "Oğulcuğum! Bugün sen benden daha üstünsün" demiştir.

Rahibin sevgi ve yakınlık belirten "Ey oğulcuğum! sözü ile seslenmesi, çocuğun kendisinden daha üstün olduğunu bildirmesi, ikisinin arasın adki sağlam ruhsal bağın ne kadar güçlü olduğunu ve rahibin bu durumdan ne kadar hoşnut bulunduğunu gösterir.

**23-** Rahibin çocuğa, kendisinden daha üstün olduğunu bildirmesi, Allah için ne kadar samimi olduğunu, dünya hayatına ne kadar az değer verdiğini ve kişisel zevklerden ne kadar soyutlandığını gösterir.

**24-** Rahibin iman alanında daha eski olmasına ve Allah yolunda uzun yıllar geçirmiş bulunmasına rağmen, öğrencisi olan çocuğun kendisinden daha üstün olduğunu belirtmesi, davette üstünlük ve makamın, müslümanın bu alanda yaş adığı yıllarla değil, iman, . takva, ihias ve kendini adamışlıkla olduğunu gösterir.

**25-** Rahip, çocuğa sınavdan geçeceğini bildirmiştir. Bununla çocuğa ve aynı zamanda bizlere, davetin yolunu, bu yolun işaret ve özelliklerini öğretmekte, sınavdan geçmenin davetlerde ilahi bir yasa olduğunu ve davetçilerin mutlaka şu veya bu ölçüde bu sınavdan geçtiklerinin kesin bir gerçek olduğunu belirtmektedir.

Açık davetin başında rahibin bunu çocuğa bildirmesi, karşılaşacağı şeylere karşı hazırlıklı olması, onlara alışması, onun sabır, takva ve direniş azığına sahip olması içindir.

Liderlerin ve eğitimcilerin mensuplarına davetin yolunu, bu yolun özellik ve niteliklerini öğretmesi, nasıl bir işe girdiklerini ve kendilerini nelerin beklediğini bildirmesi gerekir. Böylece insanlar işin mahiyeti hakkında bilgilenmiş ve tehlikelere karşı koymak için hazırlık yapmış olurlar.

**26-** Rahip, çocuğun kendisini deşifre etmemesini istedi, burada davet örgütlenmesinde<sup>1</sup> gizli örgüt prensibini uygulamıştır. Liderlik ve teşkilat bakımından davette gizli örgütlenme, her yerde ve her zaman kaçınılmaz bir şeydir.

Bu gizlilik, Kur'an öykülerinden de anlaşıldığı gibi, ön çekilerin hayatında birçok yerde görülmektedir. Bu gizliliği Hz.Musa'nın Kasas süresindeki Öyküsünde ve inancını gizleyen adamın Hz.Musa'yı Firavn ve yandaşlarına karşı savunmasını anlatan Mümin süresindeki öyküsünde açıkça görüyoruz.<sup>[345]</sup>

Hız.Peygaberin hayatında ve özellikle Mekke döneminde bu gizlilik açıkça görülmekte, ashabın yaşantılarında ve davranışlarında bile bile bu yolu izledikleri bilinmektedir.Bunun en açık örneği, Hz.Ebu Zerr'in müslüman oluşu, müslüman olduğu halde Hz.Abbas'm Mekke'de casus

olarak bırakılması ve Hz.peygamberin Medine'ye hicreti olayıdır.

**27-** Çocuk deşifre olup halk arasında tanındıktan sonra insanları davet etmeye başladı. Böylece gizli dönemden açık davet dönemine geçmiş oldu.

**28-** Çocuk kendini, davetini ve dinini insanlara tanıtmak için güzel ve etkili bir alan seçmiştir. O da halka hizmet etme, yarar sağlama ve zarardan koruma alanıdır.Doğuştan kör, cüzzamlı ve diğer hastaları iyileştirerek hizmet etmiştir.

Çocuk bu alanda başarılı ve yararlı olmuştur. Çünkü kendilerine hizmet ettiği insanlar onu sevecekler, onlara sunduğu dini sevecekler ve kendilerine şifa veren Allahı sevecekler. Davetçilerin çocuğun davet etme yolundan iyi bir ders çıkarmaları gerekir.

**29-** Herhangi bir tıp eğitim ve öğretimi görmediği halde doğuştan kör olanları, cüzzamlı ve diğer hastaları iyileştirmesi, Yüce Allah'ın ona verdiği bir keramet sayılır. Bu da Yüce Allah'ın mümin kullarını her zaman desteklediğinin bir örneğidir.

İyileştirmek ve hastalıklardan kurtarmak Allah'ın izni ve istemesiyle olan bir şeydir. Çocuğun bütün yaptığı, Allah'ın iradesinin gerçekleşmesi için maddi ve görünen bir sebep olmaktan öteye geçmez.

30- Kralın adamlarından kör olan birini iyileştirmek için gelmesi ve yanına oturması, halkla ilişkilerinde davetçiler için bir ders sayılır. Gözleri görmeyen adam çocuğa birçok hediyeler getirmiş ve beni iyileştirirsen bütün bunlar senin olacak, demiştir. Fakat çocuk sadece rabbini ve davetini düşünmüş ve adamın çok sayıdaki hediyesini kabul etmemiştir.

Davetçinin sadece Rabbini, dinini ve davetini düşünmesi gerekir. Davetçi insanlardan bir şey istememeli ve almamalıdır. Daveti için halktan ücret istememeli, onlardan mal almamalıdır. Kendileri ona bir şey vermeye kalkışırsa, onlarla bağlarının her türlü çıkar ve şüpheden uzak sürmesi için verecekleri şeyleri onlara geri vermelidir. Çünkü bu, insanların kendisini sevmesi ve davetini kabul etmesi için daha etkilidir. Halkın elindeki şeylere iltifat etmemek, onların iltifat etmeyen kişiyi daha çok sevmesine yol açar.

31- Gözleri görmeyen adamın maddi tekliflerine karşılık çocuk "ben iyileştirmiyorum, iyileştiren AUahtır" demiştir. Böylece çocuk, adama Allahı tanıtmış, ona imanı açık seçik bir şekilde sunmuştur. Bunu yaparken, davet ettiği kişiye önce en önemli temel olan iman temelinden başlamıştır.

32- Çocuk, adama "iyileşmek istiyorsan, Allah'a iman et, Allah'a inanırsan senin için ona dua ederim" demiştir. Böylece



kendisinden inanmasını istemesi için adamın ihtiyacını fırsat bilmiştir. Allah'a olan yakınlığını, ihtiyacını, kalp ve fıtratının ona yönelmesini bu iş için kullanmıştır. Çünkü insanın Allah'a en yakın olduğu an, ihtiyaç ve zaruret içinde olduğu andır.

**33-** Adam, çocuğun isteğini kabul etmiş, Allah'a inanmış, çocuğun duası üzerine Allah onu iyileştirmiş ve gözleri açılmıştır.

Bu da, imanın insanların kalbinin derinliklerinde saklı olduğu ve fıtratlarının Allah'a yönelik bulunduğunu gösterir. Ancak insanların işledikleri küfür, isyan ve günahlar bu fıtratları örtbas etmekte ve kalplerini kaplamaktadır. Biri başarılı bir davetçi ve etkin güzel bir üslupla karşılaştığı zaman kalbi uyanır, fıtratının gözü açılır ve rabbine yönelir.

**34-** Rahibin çocuğa karşı tavrı ile çocuğun krala karşı tavrı arasında büyük bir fark vardır. Rahibin gizlilik üzerinde ne kadar ısrar ettiğini ve çocuğa sıkıntı, zorlama ve baskı durumunda kendisini deşifre etmemesini tavsiye ettiğini biliyoruz. Halbuki çocuğun adamla görüşmesinde bu gizliliği ve kendisine "beni deşifre etme" dediğini görmüyoruz.

O halde iki tavır arasındaki fark nedir? Aradaki fark, davetin geldiği aşama farkıdır. Rahip, çocuğa bunu tavsiye ederken, davet henüz gizlilik aşamasında bulunuyordu. Onun

için rahip, davetin açığa vurulmaması konusunda özen göstermiştir.

Ama çocuğun adamı tedavi ederken davet, açık davet aşamasına gelmişti. Çünkü çocuk onu pratik uygulama ve açıkça ilan etme aşamasına çıkarmıştı. Hasta olan insanların hastalıklarını tedavi ederken tebliği açık yapıyordu. Onun için insanlar arasında tanınmıştı. Artık adamın kendisini deşifre etmemesini söylemesinin anlamı kalmamıştı.

Gizlilik aşamasında ilişkiler rahip ile çocuk arasında bîre bir şekilde idi. Ama ikinci aşamada ilişkiler, çocuk ile bütün insanlar arasında geneldi. Çünkü onlarla ilişkiler kuruyor ve tedavi ediyordu.

Birinci aşamada rahip, gizliliği tercih etmiş ve açıktan çağrı yapmamıştır. Ama çocuk açıkça hareket etmiş, bu da insanları etkilemesine ve gönüllerini kazanmasına yol açmıştır.

Birinci aşamada hareket dar çerçevede ve sınırlı olmuştur. Çocuğun rahiple tanışması ve onunla görüşmesi bunu gösteriyordu. Halbuki ikinci aşamada hareket açık, genel ve kitlesel olmuştur.

iki aşama arasındaki bu farklardan dolayı rahibin çocuğa kendisini deşifre etmemesini tavsiye etmesi normaldir. Çocuk ise adamdan böyle bir şey istememiştir. Hatta sanki bundan aksini istemiş ve halka kendisini tanıtmasını söylemiştir.

35- adam aydınlatılmış, izzet, cesaret,onur ve en Önemlisi imanla donatılmış olarak kralın yanına gitti. Her zamanki gibi kralın yanına oturdu. Kral, adamın gözlerinin açıldığı sürprizi ile karşılaştı ve "Gözlerini kim açtı?" dedi. adam, rabbim,dedi. Kral "Benden başka rabbim mi var?" dedi. İnanmış ve gözleri açılmış olan adam "Benim de, seninde rabbim Allaktır" dedi.

Bu adam, kralın mesai arkadaşı, sohbet arkadaşı, yakın adamı ve karşısında el pençe duran bir kişi olmaktan çıkmış, Allah'a davet eden bir mümin olmuştur.

Davet etmek için en azgın ve en düşman bir adamı, rab olduğunu iddia eden ve Allah yerine insanları kendisine secde ettiren kral gibi bir tağutu seçmiştir. Tebliğ etmek ve inanmaya çağırmak için onu seçmiştir. Ona, ilk defa duyduğu ve iliklerine kadar kendisini sarsan "Senin ve benim rabbim olan Allah" sözünü söylemiştir.

Gözleri açılmış mümin adamın sergilediği cesaret,açıklık, pervasızlık, izzet ve davet konusundaki ısrarını görüyoruz.

36- Ve gözleri açılmış mümin davetçinin başına, her davetçinin başına gelenler geliyor. Kral ona korkunç işkenceler yapıyor, ama kendisi dininde sebat ediyor.

Tavır, tıpkı önce paralı asker olarak Firavn'a hizmet etmek için çırpınan büyücülerin durumuna benzemektedir. Önce

Firav'nın kapıkulları olarak hizmet etmek için geldiler, ama alemlerin rabbine inanıp iman kalplerine girince, tebliğ eden davetçilere dönüştüler, Firavn'm işkence ve cezalarına karşı sabır, sebat ve inançla direndiler.

**37-** Kral, çocuğun durumunu anladıktan sonra ona "Ey oğulcuğum!" diyerek görünürde sevgi, dostluk ve yumuşaklık belirten, ama gerçekte tamamen hile, komplo ve aldatma olan bir ifade ile seslenmistir. Sanki kendisine yakınlık ve dostluk çağrıştıran, kendisine güzel ve parlak bir gelecek için söz vereceğini sezdirenen ifadelerle seslenerek onu aldatmaya ve ezmeye çalışmıştır.

Rahibin çocuğa seslenirken kullandığı "Ey oğulcuğum!" sözü ile, kralın hile ve komplo kokan "Ey oğulcuğum!" sözü arasında fark çok büyüktür. Biri, bir babanın oğluna söylediği zarif ve şefkat dolu bir söz iken, diğeri düşmanın çirkin hile ve kurnazlığını gizleyen bir sözdür. Gerçekte her ikisinde kullanılan harfler ve kelimeler aynıdır. Ancak söyleyenlerin amacı ve söylerken sahip oldukları ruh hali farklıdır.

**38-** Kralın hile ve komplosu, çocuğa söylediği "Gözleri görmeyen ve cüzzamlı olan kişileri iyileştirecek ve şu şu işleri yapacak kadar büyük bir büyücü olmuşsun" sözlerinde kendini göstermektedir. Çünkü çocuğun başarılarına kendisi sahiplenmek istemekte ve yaptığı işleri kendi büyücüsünden

öğrendiğini sandığı büyü ile açıklamaya çalışmaktadır. Bu da gerçekleri saptırmak ve insanlardan gizlemek için olayları çarpıtmak ve hakkı batıl ile açıklamaktan başka bir şey değildir.

39- Çocuk, krala başarı ile karşı koyar, aldatma eğimini basan ile geçer ve Allah'ın izniyle krala tepeden bakar. Karşısında iman, cesaret, sebat ve izzetle durarak "Ben kimseye şifa vermiyorum, sadece Allah şifa verir" diye haykırır. Azgın tağutların karşısına ancak mümin büyük davetçüer başarı ile çıkabilir.

40- Çocuk tehlikeli bir aşamadan daha geçer. Kral onu alır ve işkence yapar. Ama işkence yaptıkça, çocuk dininde direnir. Ancak hocasının sırrını saklamaya devam edemez ve açığa vurarak rahibi ele verir.

buradadavetçi çocuk suçlu veya günahkar değildir.sadece, korkunç işkencelere ve baskılara karşı örgüt sırlarının daha fazla saklanamaması ve açığa vurulması sözkonusudur.

Samimi ve gönülden bağlı davetçiiier tarafından işkence yerlerinde, zindanlarda ve baskılar altında davet örgütünün nice sırları açığa vurulmuştur! Davetçiler istemeyerek, mecbur kaldıkları için onları açığa vurmuş, hatta çok zaman bilinçlerini yitirmiş oldukları bir durumda iken açıklamışlardır.

Zalimler öyle korkunç işkence ve zulüm şekillerini uyguluyorlar ki işkence altında davetçinin bilincini, aklını, idrakini ve iradesini yitirmesine yol açmakta, o da bilinç ve iradesinin dışında uyuşturulmuş veya uyutulmuş bir durumda konuşarak bilinç altındaki bilgileri açıklamakta ve cemaatin gizliliklerini söylemektedir. Herhalde bu durum, davet teşkilatı ile ilgili sırların azaltılması, cemaatin sırlarından kendilerini ilgilendirmeyenleri bireylerin araştırıp sormaması, cemaat ve ona bağlı kişiler hakkında fazla bilgi ve haber toplamaması gibi konular üzerinde davetçilerin düşünmesine yol açar. İşkenceler altında bilinç ve irade dışı birtakım şeyler söyleseler bile, zalimler onların bilinç altlarında bilgiler veya haberler bulamayacaklardır.

Davet işlerini yönlendiren kişilerin de davetçinin taşıdığı bilgileri açığa vurduğu ve davetin birtakım sırlarını zalimlere verdiği durumu, şartları ve zorlukları gözönünde bulundurması, suçlama veya mazur görüp bağışlamada herkese aynı muamelede bulunmaması gerekir. Suçlama ve cezalandırma yahut bağışlayıp affetme kararını, mevcut durumu, davetçinin zalimler karşısında bulunduğu şartları, sahip olduğu bilgileri onlara nasıl ve hangi yolla verdiği, verilen bilgilerin önemi ve değeri gibi durumları gözönünde bulundurarak vermelidir.

41- Kral, hem mesai arkadaşı adamı, hem de çocuğu cezalandırdı. İkisinin dinlerinden dönmesini çok istiyordu. Çünkü dinlerinden dönmeleri daveti öldürecek, onların Öldürülmeleri ise davete hayat verecektir. Onun için dinden dönmelerini teklif etmiş, kabul etmeyince, ikisini de ort adan testere ile biçerek cezalandırmıştır.

Testere ile biçilerek öldürülmeleri, kralın dine ve davete karşı beslediği kin ve düşmanlığın boyutunu göstermektedir. Düşmanların davetçilere karşı yürüttükleri intikam ve nefret savaşını ve bu savaşta ne kadar insanlık dışı araç ve yollara başvurduklarını da göstermektedir.

Kralın bu şekilde öldürme yoluna gitmesi, kafirlerin ancak bu yolla hakka ve sahiplerine karşı koyduklarını, her türlü konuşma, tartışma, diyalog ve ikna yollarını red ettiklerini de gösterir.

adamin ve rahibin din üzerinde sebat etmesi, şehit olmayı dinden dönmeye terih etmesi, içlerinde iman ne kadar sağlam olduğunu, Allah'ın rahmetini isteyerek ne kadar direniş ve sebat gösterdiklerini gösterir.

42- Kral, çocuğu davetin pratik lideri olarak görüyordu. Onun için dininden dönmesini ve öldürürlmemesini çok istiyordu. Çünkü dininden dönmesi, davetinin öldürülmesi demektir. Üstelik öldürülmesi halk arasında kargaşa ve

huzursuzluklara da yol açabilirdi. Çünkü çocuk halk arasında biliniyor ve tanınıyor, yaptığı hizmetlerden dolayı da seviliyordu.

43- Kraın çocuğu öldürmek istemediğı, rahibi ve yakınlarından olan adamı gözünün önünde öldürmesinden de anlaşılmaktadır. Onları gözünün önünde öldürmesinden etkilenip geri adım atmasına yol açacağını düşünüyordu.

Sonra dağın başından aşağıya atmaları veya denizde boğmaları için askerlerinden bir grupla göndermiştir. Halbuki diğer iki mümine yaptığı gibi başının ortasından testere ile ayırıp kendisi öldürebilirdi.

44- Kralın çocuğu bu şekilde öldürmek istememesinden başka bir hedefi olabilir. Herhalde dağa ve denize yollarken uzun yol zarfında bir daha düşünüp taşınma ve dininden geri adım atma fırsatını çocuğa tanımak istemiştir.

45- Çocuk rabbine inanmış,ona tevekkül etmiş, işlerini ona havale etmiş, kurtuluşu sadece ondan istemiştir. Bunu dağın başında ve denizin ortasında iken yaptığı "Allahım! Benim yerime sen onların hakkından gel" duası göstermektedir.

O aşamada çocuğun kendini kurtarma gücü yoktu. Kurtulmak için maddi hiçbir imkana da sahip değildi. Onun



için işi Rabbine bırakmış, kendisinin seçtiği herhangi bir şekil ve yolla onların hakkında gelmesini istemiştir.

**46-** Dağın sallanmasıyla onların dūřup ölmeleri ve teknenin alabora olup diğer grubun denizde boğulması, Yüce Allah'ın onun duasını kabul ettiği, kendisini zebanilerin elinden kurtardığı, onunla beraber olup koruduğunu ve desteklemek için her řeyi musahhar ettiğini gösterir. Diđer kerametlerinin yanında bu da Allah'ın dinine çağıran ihlaslı ve fedakar gence Allah'ın başka bir keramaeti sayılır.

**47-** Zebanilerin her iki olayda da helak olmasından sonra acaba ocuk ne yaptı? Acaba kaçma imkanı olduğu halde meydandan katı mı? Acaba gözlerden uzaklaşıp bilinmeyen yerlerde saklandı mı? Hayatı tehlikede olmasına rağmen, acaba hayatını kurtarmaya can attı mı?

Krala dönmesinin ne anlama geldiğini ve Orada kendisini neyin beklediğini bildiği halde, her iki olaydan sonra da yürüyerek kralın yanına geldiğini görüyoruz.

Acaba tehlike apaçık iken neden kralın yanına dönmüştür?

Çünkü kendisi bir davetin tebliğcisi ve davanın bayraktarıydı. Aynı zamanda kızışmış bir savaşın ve büyük bir müc adelenin içinde bulunuyordu. Böyle bir durumda

saklanması ve kurtuluşu seçmesi, savaşı kaybetmesi ve davetinin yenilmesi demektir.

Yararını davetin yararında ve yaşamasını onun yaşamasında görmüştür. Davetin yararı, tehlikeye atılmayı gerektiriyorsa, onu da yapmalıydı. Hatta ölmesi ve yok olması davetin yaran için şart ise, onu da göze almalıydı.

Onun dönüşü, aşırılık olarak nitelendirilemeyeceği gibi, hayatta kalması da hikmet ve feraset olarak nitelendirilemez. Çünkü dönüşü, cesaretin zirvesinde olduğunu göstermektedir. Zalimlere ve işbirlikçilerine karşı koyarken korkaklık, aşırılık ve cesaret kavramları arasında ayırım yapmamız gerekir.

Korkaklık, ihtiyaç halinde fedakarlığa hazır olmamak demektir.

Aşırılık, zaruret ve ihtiyaç olmadığı halde canını feda etmektir.

Cesaret, gerekli ve yararlı fedakarlık demektir.

**49-** Çocuğun geri gelmesi sırasında kralın ona "Ak adaşların ne yaptılar?" sormasında bir hikmet görünmektedir. Bu soruda cellatlarını çocuğa nisbet etmiş ve onları çocuğun arkadaşları olarak nitelemiştir. Halbuki onlar çocuğu öldürmek istiyor, işkence yapmak üzere götürüyorlardı. Acaba bu beraberlik ne anlama gelmektedir?

Çıkmadan önce bunlar kralın adamlarıydılar, hadiste onlar için "on adamlarından bir gruba verdi" denilmektedir. Onun emri ile çıkmış ve emrini yerine getirmekle görevlendirilmiş olmaları, kralın adamları olduğunu gösterir.

Ama çocuğun sebatı karşısında yenilgiye uğramış ve Allah'ın onları yoketmesinden sonra artık kralın adamları olmaktan çıkmışlardır. Hezimete uğramalarından sonra kral onları terketmiştir. Tağutlar, başarısız olan yardımcı ve uşak adamlarını bu şekilde terkederler. Galip gelen çocuğun önünde yenilgilerinin kendisine mal edilmemesi için kral onları kendisine nisbet etmemiştir<sup>[346]</sup>.

50- Kral, çocuğu öldüremeyeceğini, çocuk da kralın acizliğini anlamıştır. Böylece krala emirler vermeye, kral da onun emirlerini yerine getirmeye başlamıştır. Ona "Sana emrettiğim şeyleri yapmadıkça beni öldüremezsin" demiştir. Kral, ne istiyorsun? diye sormuştur.

Yüce Allah, her türlü eksiklikten uzaktır! Düşmanları nasıl da dize getiriyor ve tağutları nasıl zelil ve rezil ediyor! Az önce kral kendisi emrediyor ve yasaklıyor, gururlanıp meydana okuyordu. Kendisinin rab olduğunu iddia ediyordu. Ama şimdi çocuğun eli ile zelil, onun önünde rezil olarak aciz, perişan, aşağılık ve küçük olarak duruyordu.

Bu çıkmazdan ve çocuktan herhangi bir yolla kurtulmak istemektedir. Çünkü çocuğun dini halk arasında yalılırsa, kendisi kaybedecektir. Onun için düşmanı olan çocuğu kendisinden de gelse, bu konuda her türlü nasihati kabul etmeye hazırdır.

Çocuk şimdi aşâğılık ve rezil bir duruma düşmüş kralın karşısında emreden konumda bir dahidir. Şimdi kendisi emrediyor ve kral ondan emirler alıyor. Çocuk "Sana emredeceğim şeyi yapmadıkça" diyor. Kral da büyük bir heyecanla "Nedir o?" diye soruyor.

Herhalde kralın hayatta aldığı ilk emir budur. Onu yerine getirmeğe kendini mecbur görmektedir.

51- Kralın kendisini nasıl öldüreceğini ve kendisinden nasıl kurtulacağını belirten çocuk, bundan sonraki aşamanın bunu gerektirdiğini bilmektedir. Çünkü hayatını davetine adanmış ve onun için feda edecektir. Canı ve hayatı pahasına da olsa, kralın rablık iddiasına son vermek, halka onun zayıflığını ve acizliğini göstermek isteyecektir.<sup>[347]</sup>

52- Çocuğun krala "insanları yüksek bir yerde toplarsın" söylemesi, olayları görmeleri, üzerinde düşünmeleri ve hakkı batıldan ayırmaları için kitleleri davet etmeye ne kadar özen gösterdiğini gösterir. Çünkü bununla halka açılacak, halkın habersiz veya seyirci kalmasını Önleyecek, kralın barbarlık ve

zulmünü gösterecek, onların da savaşa girmelerini ve hakkın safında yer alarak davaya sahiplenmelerini sağlayacaktır.

Zalimler hakka karşı savaştıkları zaman kitlelerin bunu bilmemesini ve tarafsız seyirci gibi kalmalarını isterler. Hakkın erlerini halkın gözünden uzak ve kimselerin haberi olm adan cezalandırıp yoketmeğe özen gösteriler. Çünkü insanların içinde fitratın uyanıp tepki .göstermesinden, vicdanların reaksiyon göstermesinden, böylece hakkın safında yer almalarından korkarlar.

53- Çocuk,kralın kendisinden hangi yolla kurtulacağını söylemiş ve emrini yerine getirmesini istemiştir. Dar ağacında asmasını emretmiştir. Böylece toplanan insanlar çocuğun ne kadar ezildiğini görecekle, bu manzar adan duygulanacaklar, her türlü maddi güç ve destekten yoksun zavallı bir çocuğun darağacında asılmasına tepki gösterecekler, burada çocukla insanlar arasında duygu birlikteliğinin olduğunu görüyoruz.

54- Çocuk, başka bir yerden değil, kendi dağarcıkından kralın bir ok almasını emretmiş, böylee öldürme sebebine kral değil, çocuğun kendisinin sahip olduğunu halka göstermek istemiştir.

55- Öldürölme işleminde çocuk kralın her hareketini yönlendirmiş ve "Oku, yayın ortasına koyarsın" diyerek ayrıntılı bir şekilde hangi adımları atacağını emretmiştir, buradakrahn

ne kadar aciz olduğunu, kendi kendine davranm adığını gösterip çocuğa tamamen boyun eğmesini ve karşısında ne kadar aciz olduğunu ortaya koymak istemiştir.

56- Çocuk, hem kendisinin hem kralın rabbl olan Allahı halkın huzurunda kralın itiraf etmesini istemiş ve "Çocuğun rabbi adıyla" deyip kendisini öldürmesini emretmiştir.

Ölmeden önce halka olayların doğru yorumunu yapmak istemiş, onlara Allahı tanıtmak, kralın aczini ve zayıflığını göstermek, böylece Allahı bırakıp onu tanrı edinmelerinin ddoğru olmadığını anlatmak istemiştir.

57- Kral, çocuğu iki daha önce defa öldürmek istemiş, ama başaramamıştır. Allah kralın askerlerini yok etmiştir. Onu öldürmek için ne yaparsa yapsın, başaramıyacaktır. Çünkü Allah bunu istememektedir.

Ama çocuğun ölmesini Allah istediği taktirde, ancak onun dediği olur. Çocuk insanları etkilemesi için bu yolu seçmiştir. Öldürülmesinin, acizliğini gördükleri kralın iradesiyle değil, Allah'ın istemesi ve iradesiyle olduğunu öğreneceklerdir.

58- Kral, güçsüz ve mecbur olan birinin kabul etmesi gibi, çocuğun emirlerini kabul etmiştir. Çünkü kendini üç şey karşısında görmüştür:

Ya çocuğun dilediği gibi Allah'a çağırmasına ses çıkarmayacak. Bu durumda insanlar Allah'a iman edeceklerdir.

Ya da çocuğu öldürme girişimlerine devam edecek. Bu da acizliğini insanlara daha çok gösterecektir.

Yahut kendisinden kurtulmak için çocuğun emrettiği şekilde onu öldürecektir.

Kral, istemeyerek ve başka alternatifini olmadığı için üçüncü yolu seçmiştir. Bunu seçerken insanların Allah'a iman edeceklerini zavallı miskin nereden anlayacaktır!

59- "Çocuğun öldürülmesi için "Çocuğun rabbi Allah'ın adıyla" sözlerini seçmesi, halka alemlerin rabbi Allahı tanıtmayı amaçlamaktır. Onlara yaptığı iyilik ve hizmet sebebiyle insanlar kendisini sevmişler, onun için kendilerine hizmet etmeyi ilham eden ve şifa veren alemlerin rabbini onlara tanıtmak görevini de yerine getirmek istemektedir.

Aynı şekilde kralın içine düştüğü acizliği ve güçsüzlüğü de onlara göstermek istemektedir. Rab olduğunu iddia eden, rahibe ve arkadaşına yaptığı gibi, rab olduğunu kabul etmeyenleri öldüren kral, sonunda alemlerin rabbi olan Allahı kabul etmek zoruna kalmış ve çocuğu Allah'ın adıyla öldürmeyi kabul etmiştir.

60- Kral, çocuğun emrettiği şeyleri yaptı, çocuğa oku attı, ok çocuğun şakağına geldi, çocuk okun geldiği yere elini koydu ve öldü. Halk bu olayı seyretti ve kendilerine yaptığı birçok hizmetlerden dolayı sevdikleri çocuğun bu şekilde

ölmesi karşısında duygulanıp etkilendiler. Çocuk, Allah'a davet ederek ve dini üzerinde sebat ederek bu Dünyadan ayrıldı, en büyük arzu ve hedefi olan şehadet mertebesine erdi ve Allah'ın mükafatını kazandı.

Çocuk, hayatını Allah'ın davetine adadı ve onun yolunda feda etti. Yaşarken ve ölürken Allah'a davet etti. Hayatı Allah'a bir çağrı olduğu gibi, ölümü de ona çağrı oldu.

61- Çocuğun şehit edilmesi, halkın üzerinde beklenen etkiyi yaptı. Kendilerini seven, onlara yararlı hizmetler yapan, onlar için canını feda eden, kralın hem aciz, hem güçsüz olduğunu kendilerine kanıtlayan bir çocuk bütün bunları yaparken, kendileri neden alemlerin rabbine inanmasınlar, diye düşünmeye başladılar. İçlerindeki kralın korkusunu attılar ve çocuğun çağırdığı Allah'a iman ettiler.

İnsanlar ne zaman iman ettiler? Elbette çocuğun şehit edilmesiyle sonra! İnsanlar bunu gördüler, düşündüler ve

bir insanın uğrunda hayatı dahil herşeyini feda ettiği, dünyanın her şeyine tercih ettiği, hayatın her şeyinden daha hayırlı ve kalıcı bir yere gittiği için dünyanın her şeyinden soyutlanarak çıktığı bir davetin büyük ve yüce bir davet olduğunu düşündüler.

Şüphesiz insanlar davet sahiplerinden fedakarlık, dünya hayatı ve malını küçümseme ve her şeyden gerektiğinde



soyutlanmayı beklerler. Davetçilerin davet için mallarını, vakitlerini, emeklerini, emellerini, vücutlarını, kanlarını ve canlarını feda ettiklerini görünce etkilenirler, davetlerini benimserler. Bu benismeme, davetçilerin Allah yolunda şehit olup dünya hayatından ayrıldıktan sonra da olabilir.

62- İnsanlar "Çocuğun rabbine iman ettik" sloganını yükseltmeye ve tekrar ederek seslendirmeye başladılar. Kuruntu ve cehalet bağlarından kurtuldukları, zillet ve ezilmişlik zincirlerini kırdıkları, zayıflık, gevşeklik ve korkudan sonra kuvvete kavuştukları anda bu büyük imana sahip oldular. Çocuğun rabbine iman etmekle, Yüce Allah'a bağlanmakla, ona dönmekle ve onun yolunda harcamaya ve fedakarlığa hazır olmakla büyüklük kazandılar.

İmanlarının kendilerine çok şeyler yükleyeceğini biliyorlar. Bu çok şeyleri feda etmeye de hazırdırlar. Çocuğun şehit edildiğini gözleriyle gördüler ve onun başına gelenlerin kendi başlarına da geleceğini ve sonlarının aynı olacağını biliyorlar. Bununla beraber korkmadılar, ürkmediler, aksine imanlarını haykırdılar.

Az Önce zayıf, korkak, zelil ve köieleştirilmiş idiler .Şimdi dağlardan daha sabit ve tehlikelere meydana okuyan büyük bir güce kavuştular. Gerçekten iman, kahramanlıklar ve onurlu sayfalar meydana getirir.

63- Çocuk kralın önünde şehit oldu, işler kralın elinden çıktı, halkın üzerindeki otoritesini yitirdi. Ona "Korktuğun başına geldi, insanlar iman ettiler" diyenler oldu.

64- İnanan kitlelere karşı koymak için kral, her zalim ve tağutun başvurduğu işkence, baskı, terör estirmek, müminleri öldürmek ve kanlarını dökmek olan barbarlık yoluna başvurdu. Yol kavşaklarında hendekler kazdırdı, İçinde alevli ateşler yakıldı ve müminlerin ateşlerin başına getirilmelerini, din ve imanından dönenlerin yeniden izzet ve ikram göreceği, imanında sebat edip dönmeyenlerin ise ateşe atılacaklarını veya ateşe girmelerinin emredilceğini söyledi. Tağutların öldürme ve işkence yapma yoluna başvurmaları, hakkın karşısında başarısız olduklarını ve düşünce bazında tartışmalarda yenilgilerini gösterir.

Bunlar niçin hakka karşı tartışma ve görüşme yoluna gitmezler? Niçin hakkın gerçeklerini çürüterek onu durdurmaya çalışmazlar? Çünkü hakkın karşısında delilleri, dayanakları ve işe yarayacak mantıkları yoktur. Onun için peşin olarak hakkın karşısında yenileceklerine kesin olarak inanırlar.

Onun için önlerinde insanlık dışı yollara başvurmaktan başka alternatifleri olmaz. Aralarında hesaplaşmak, problemlerini çözmek ve anlaşmazlıklarını bitirmek için

ormanda yırtıcı hayvanların başvurduğu ezme, dayak, işkence, öldürme ve kan dökme yollarına başvururlar.

**65-** Acaba ateş dolu hendekler kitlelerin iman dalgasını durdurabildi mi? Acaba onları dinlerinden çevirebildi mi? Onların içine korku, terör ve dehşet salabildi mi? Acaba insanları din ve inançlarından çevirmede ne zamanan beri işkence ve terör yöntemleri başarılı olmuştur? Ne zamandan beri bu yollar hakkın çağrısını ortadan kaldırılabiliştir?

Şüphe yok ki hak çağrılan şiddet karşısında ancak güçlenir, sınanma ile gelişir ve kök salar, ancak meşakkatle kalplerde yerleşir. Mümin kitleler ateş hendeklerine kadar yürüyüşe devam ettiler. İnançlarında direndiler, Allah'ın yanında olanları tercih ederek dinleri için canlarını feda ettiler.

Alevli ateşlerde vücutları yandı, ruhları yüce göklerde kanatlandı, şehit olup cenneti kazandılar ve hayattan ayrıldıklarına üzülmeyen bu Dünyadan gittiler.<sup>[348]</sup>

### **Yol Budur:**

Ashabı uhdûd öyküsü ile ilgili sözlerimizi, Şehid Seyyid Kutub'un yazdığı ve eşsiz kitabı "Yoldaki İşaretler" kitabına aldığı "Yol Budur" bölümü ile bitirmek istiyoruz. Bu bölümde, yol işaretleri olarak ashabı uhdûd öyküsünden çıkardığı sonuçları göreceğiz. Üstad bu bölümü, Fizilali'l-Kur'an kitabında yer almak üzere Burûc suresinin tefsiri olarak yazmış,

ama Mısır'da sansür heyeti Fi Zilal tefsirinde bu bölümün yer almasını kabul etmemiştir. Kutup, bu bölümü değiştirmeden Yoldaki İşaretler itabına almış ve yayınlamıştır.

"Yoldaki İşaretler" kitabının Seyyid Kutub'un yayınlanan son kitabı ve "Yol Budur" bölümünün de kitabın son bölümü olduğunu gözönünde bulundurursak, Seyyid Kutub'un hendeklerde şehit edilen müminlerin sonu gibi bir sona doğru gittiğini, ashabı uhduhun şehit ettiği müminler gibi şehitlik mertebesine ermek istediğini ve bu bölümle ölüm haberini bizlere böylece duyurmuş olduğunu da anlarız. Kutup bu bölümde, hayattan ayrılırken sanki davetçilere ne pahasına olursa olsun bu yolda sebat etmelerini öğütlemektedir. Yüce Allah'ın davetçilere çizdiği yolun bu olduğunu söylemektedir.<sup>[349]</sup>

#### **İşte Seyyid Kutub'un Sözleri:**

"Burûc suresinde geçen ashabı uhduh öyküsü, her yerde ve her nesilde Allah'a davet eden müminlerin üzerinde tekrar tekrar düşünmeleri gereken bir öyküdür. Girişi, onu izleyen değerlendirmeler, kararlaştırmalar ve yönlendirmelerle bir bütün olarak onu bu üslupla anlatmakla Kur'an, Allah'a davet etme, bu davette insanların rolü ve yer yüzünden daha geniş, boyutları dünya hayatından daha büyük olan davet alanında beklenen ihtimalleri de anahatlarıyla belirtmiş olmaktadır. Bu

şekilde anlatmakla müminlere yolun işaretlerini belirlemiş ve Yüce Allah'ın ğaybında saklı bilgisine uygun olarak k aderin çizeceğı bu ihtimallerden herhangi birini göğüslemek üzere kendilerini hazırlamıştır.

Bu öykü, rabbine inanmış, iman gerçeğini ilan etmiş, bu yüzden de zalim ve zorba bir gruhun dinden çevirme sınavına maruz kalmış mümin bir topluluğun Öyküsüdür. Bu zalimler, insanın hakka, aziz ve hamid olan Allah'a, işkence altında çektiğı acılardan zevk alan ve ateşte yanma manzarasıyla gönül eğlendiren tağutların elinde bir oyuncak olmaması gereken insanın Allah'ın yanındaki onur

değerine inanma özgürlüğünü ayaklar altına olmaktadır.

Bu topluluk imanı ile dininden çevirme çabalarının üstüne çıkmış, onlarda iman, hayat düşkünlüğüne galip

gelmiş, böylece tağutların tehditlerine boyun eğmemiş, ölünceye kadar ateşte yanma pahasına dininden dönmemiştir.

Bu kalpler, hayata köle olmaktan kurtulmuş, bu kadar barbar bir yolla ölümü gözleriyle görmelerine rağmen yaşama sevgisi onları zelil etmemiş, böylece yer yüzünün bütün bağ ve çekim güçlerinin üstüne çıkmış, içlerinde imanın hayata galip gelmesiyle kendi kendilerine karşı muzaffer olmuştur.

Bu iyi, yüce ve değerli mümin kalplerin karşısında kötü, şirretli, cani ve inkarcı bozuk karakterli kalpler vardı. Bu aşağılık insanlar ateşin başına oturdular, müminlerin nasıl azap ve işkence çekeceklerini seyrettiler. Ateşin yediği hayatın manzarasıyla eğlenmek, değerli ve- onurlu insanların kömür ve toprağa dönüşmesinin zevkini yaşamak üzere oturdular. Değerli müminlerden genç bir erkek, bir kız, yaşlı bir kadın, ihtiyar bir adam ve küçük bir çocuk ateşe atıldıkça tağutların içinde alçak zevk kabarıyor, ateşin çılgın körükleyicisi kan ve cesetlerle oynayarak parçalıyordu.

Tağutların çirkin karakterlerinin içine düştüğü, azgınlıklarının içine yuvarlandığı aşağılık olay budur. Yırtıcı bir hayvanın asla düşmediği bu alçaklık ve aşağılıkla onlar korkunç ve tüyler ürperten ateşle işkence yapma manzaralarından zevk alarak eğlendiler. Yırtıcı hayvan bu seviyeye düşmemiştir, diyoruz, Çünkü yırtıcı hayvanlar, avın çektiği acılardan zevk alarak eğlenmek için değil, karnını doyurmak için avlanırlar.

Bu olayda müminlerin ruhları yükselmiş, özgürleşmiş, bütün zamanlarda ve nesillerde insanlığın şeref duyduğu yüce zirveye kanatlanıp uçmuştur.

Yer yüzü hesabına göre azgınlık, imana galip gelmiş görünür. Bu hesaba göre, iman ile azgınlık arasında meydana

gelen savaşta sebat eden güzel insanların gönlünde yüce zirveye yükselen imanın da hiçbir ağırlığı olmamıştır.

Kur'an âyetleri belirtmediğı gibi, bu olayı anlatan rivayetler de Yüce Allah'ın dünya hayatında Nuh, Hud, Salih, Şuayb ve Lût kavimlerini yahut Firavn'u ve askerlerini şiddetle cezalandırdığı gibi, bu çirkin cinayeti işleyen tağutları cezalandırdığını belirtmemektedir. Yer yüzünün hesabına göre bu, üzücü ve acıklı bir sonuç görünür.

Olay böyle mi bitmeliydi? İmanın zirvesine çıkmış olan mümin topluluk böyle mi gitmeliydi? Bu korkunç cinayeti işlemiş olan azgın güruh elini kolunu sallayarak gittiğı halde, mümin topluluk ateş dolu hendekler ve acıklı manzaralarla mı gitmeliydi? Yer yüzünün hesabına göre olup biten bu acıklı trajedi karşısında insanın içi sıkılmıyor değil!

Fakat Kur'an, müminlere başka birşey öğretir, onlara başka bir gerçeğınperdesini aralar, ölçüm yapacakları değerlerin niteliğini ve giriştikleri savaşın alanını gösterir.

Şüphesiz bütün zevk ve açılanya, yoksulluk ve bolluklanya, dünya hayatı, terazide en ağır basan bir değer değildir, kâr ve zararın bilançosunu belirleyen mal da değildir. Zafer de görünürdeki üstünlükten ibaret değildir. Bu, çok zafer şekillerinden sadece bir tanesidir.

Allah'ın terazisinde en büyük değer, iman değeridir.

Onun pazarında revaçta olan bir numaralı mal da imandır. En stn zafer şekli de ruhun maddeye karşı, inancın acılara karşı ve akidenin dinden çevirme çabalarına karşı zaferidir. Bu olayda müminlerin ruhları korku ve acılara, hayata ve yer özünün bütün çekim güçlerine, dinden çevirme çabalarına karşı da bütün insanlık soyunu tarih boyunca onurlandıracak bir zaferle muzaffer olmuştur, ite zafer budur.

Bütün insanlar ölür. Ölüm sebepleri de değişir. Fakat bütün insanlar böyle bir zaferi kazanamaz ve bu yüceliğe çıkamazlar. Bu kadar zgrleemez ve bu yüksek ufuklara bu şekilde kanatlanıp uamazlar. Ölümde insanlara ortak olmak, ama hem insanların dünyasında, hem yüceler aleminde onurda ve yücelikte herkesten farklı olmak, işte bu, Yüce Allah'ın bu seçkin topluluğa bir ayrıcalığı ve ikramıdır. Ardarda gelen nesillerin bakışını hesaba katarsak, en büyük zafer ve kurtuluşun bu olduğunu görürüz.

İmanlarında yenilgiye uğrama karşılığında müminler hayatlarını kurtarabilirlerdi. Ama bu durumda kendilerini ne kadar yitirirlerdi! Onlarla beraber insanlık ne kadar kaybederdi? Bu büyük anlamı öldürürken, inançsız hayatın değersizliği, hürriyetsiz yaşamanın çirkinliği ve bedenlere egemen olduğu gibi ruhlara da tağutlar musallat olduktan sonra yaasalardı, ne kadar zarar ederlerdi?



Gerçekten bu, yüce ve değerli bir anlamdır. Onlar henüz yeryüzünde iken ulaşmak istedikleri bu anlamı, vucutlan ateşte yanarken elde ettiler. Fani vücutları ateşte yandı ama, ateşin arındırdığı bu yüce ve değerli anlamı kazandılar.

Unutmayalım ki savaşın alanı sadece yeryüzü ve yalnız dünya hayatı değildir. Savaşın taraftarları da sadece bir nesilde yaşamış olan insanlar değildir. Şüphesiz yüceler alemi de yeryüzü olaylarına katılmakta, ona tanık olup hakkında tanıklık yapmakta, yer yüzünün her hangi bir neslinde, hatta bütün nesillerinde kullanılan teraziden başka bir terazi ile tartmaktadır. Yüce alem, yer yüzünün içerdiği insanlardan kat kat fazla ruhlar içermektedir, Yüce alemin övmesi ve değer vermesi, terazide insanların tartı ve takdirlerinden kesinlikle daha büyük ve daha ağırdır.

Bütün bunlardan sonra unutmayalım ki ahiret vardır. Yer yüzü alanının katılacağı, meydana gelen gerçekte de, mümin insanın bu gerçeği hissetmesinde de ondan ayrılmayan ahiret alanı, asıl ve kalıcı alandır.

O halde savaş bitmiş değildir. Kesin ve gerçek sonucu da henüz gelmemiştir. Yeryüzünde görünen kadarıyla bu savaş hakkında karar vermek de doğru değildir. Çünkü böyle bîr karar savaşın küçük bir sahnesi, hatta değersiz bir bölümü hakkında verilen bir karardan Öteye geçmez.

İlk bakış, dar görüşlü ve aceleci olan insanın sınırlı gördüğü bir bakıştır. Uzak mesafeli ve kapsamlı olan ikinci bakış ise, Kur'anın müminlere öğrettiği bakıştır. Çünkü inançlı doğru anlayışın dayandığı gerçeği temsil etmektedir.

Onun için Yüce Allah'ın iman ve itaat için, sıkıntılara karşı sabır için ve hayatın fitnelerine karşı zafer için müminlere mükafat vereceğini vadetmesi, kalbe huzur ve rahatlık vermektedir. "Onlar inanmışlar, kalpleri Allah'a inanmakla huzur bulmuştur. Dikkat edin, kalpler ancak Allahı anmakla huzur bulur"<sup>[350]</sup>

Bu da Allah'ın hoşnut olması ve sevmesidir. "Şüphesiz iman eden ve salih amelleri işleyenlere Rahman bir sevgi verecektir"<sup>[351]</sup>

Yüce alemde anılmaktır. Rasulullah buyuruyor: "Kulun çocuğu öldüğü zaman, Yüce Allah meleklerle "Kulumun çocuğunun ruhunu aldınız mı?" diye sorar. Onlar, evet, derler. "Gönlünün meyvesini aldınız, öyle mi?" diye sorar. Onlar, evet, derler. "Peki, kulum ne dedi?" deyince, onlar "Sana hamd etti ve hepimiz Allah'ınız ve ona döneceğiz, dedi" derler. O da "Cennette kuluma bir ev yapınız ve adını Hamd Evi koyunuz" der."<sup>[352]</sup>

Yine Rasulullah buyuruyor: "Yüce Allah şöyle der: Kulum benden ne bekliyorsa, ben ona veririm. Beni andığı zaman

onunla beraberim. Beni içinde anarsa, ben de onu içimde anarım, bir toplulukta anarsa, onu o topluluktan daha hayırlı bir toplulukta anarım, bana bir karış yaklaşırsa, ona bir kulaç yaklaşıyorum, bana bir kulaç yaklaşırsa, ona bir metre yaklaşıyorum, yürüyerek bana gelirse, koşarak ona giderim"<sup>[353]</sup>

Bu, yeryüzünde müminlerin işleriyle yüce alemin ilgilenmesidir. "Arşı yüklenenler ve çevresinde bulunanlar rablerini överek teşbih ederler. Ona inanırlar. Müminler için "Rabbimiz! Bilgin ve rahmetin her şeyi içine almıştır. Tevbe edip senin yoluna uyanları bağışla, onları cehennemin azabından koru" diye bağışlanma dilerler."<sup>[354]</sup>

Bu, şehitlerin yüce Allah'ın yanında yaşamasıdır. "Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanma, bilakis rablerinin

yanında yaşıyorlar. Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar, arkalarından kendilerine katılmamış kimselere, kendilerine korku olmadığını ve kendilerinin üzölmeyeceklerini müjde etmek isterler.Onlar Allah'tan olan bir nimeti, bolluğu ve Allah'ın müminlerin ecrini yok etmeyeceğini müjdelemek isterler. "<sup>[355]</sup>

Aynı şekilde bu, Yüce Allah'ın dini yalanlayanları, tağutları ve canileri ahirette cezalandırması, yeryüzünde verdiği refah içinde bir süreye kadar mühlet tanınmasıdır. "Kafirlerin diyar diyar gezip refah içinde dolaşması sakın seni

aldatmasın. Az bir yararlanm adan sonra onların varacakları yer cehennemdir. O ne kötü duraktır! "[356]

"Sakın zalimlerin yaptıklarından Allah'ın habersiz olduğunu sanma. Onları gözlerin belireceği bir güne sadece ertelemektedir. O gün başlan kalkmış ve gözleri kendilerine dönmeyecek şekilde sabit kalmış, gönülleri bomboş halde koşup duracaklardır." [357] "Onları bırak! Kendilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar. kabirlerinden çabuk çabuk çıkacakları gün, gözleri dönmüş, yüzlerini zillet bürümüş olarak sanki dikili

taşlara doğru koşarlar. İşte bu, onlara söz verilmiş olan gündür" [358]

Bu şekilde insanın hayatı yüce alemin hayatıyla, dünya ahiretle birleşmiş, ve iyilik ile kötülük, hak ile batıl ve iman ile inkar arasındaki savaşın alanı sadece yer yüzü olmaktan çıkmıştır Dünya hayatı da artık her şeyin sonu ve bu mücadelede sonuclanacağı dönüm noktası değildir. Aynı şekilde, hayat ve onunla ilgili her türlü zevk, acı, bolluk ve yoksulluk artık terazide en üstün değer değildir.

Yer bakımından alan genişlemiş, ölçü bakımından alan genişlemiş, değer ve tartılarda alan genişlemiş, mümin nefsin ufukları genişlemiş, ihtimamları büyümüş, buna karşın yeryüzü ve üzerindeki, dünya hayatı ve onunla ilgili şeyler küçülmüş,

gördüğü ufuklar ve hayatlar ölçüsünde mümin büyümüştür. Bu geniş, kapsamlı, büyük ve yüce iman anlayışının oluşmasında ashabı uhdûd öyküsünün rolü zirvede olmuştur.

Allah'a davet etme ve davetçinin her ihtimal karşısında alacağı tavır konusunda ashabı uhdûd Öyküsü ve genel olarak Burûc suresinin verdiği bir ışık daha vardır. Allah'a çağrı tarihi yeryüzünde davetçilerin ve davetlerin değişik sonuçlarına tanık olmuştur. Nuh, Hud, Şuayb, Lût kavimlerinin yok olmasına, her türlü silah ve maddi destekten yoksun mümin topluluğun kurtuluşuna tanık olmuştur. Kur'an dah sonra kurtulan topluluğun hayatta ve yer yüzünde herhangi bir rolüne değinmemiştir. Bu Örnekler, bazan Yüce Allah'ın, yalanlayan azgınlara Dünyada biraz azap çekmesini istediği, ama tam ve büyük cezanın aheirette onları beklediğini gösterir.

Davetin tarihi Firavın ve askerlerinin yok oluşuna, Hz.Musa'nın ve kavminin kurtuluşuna tanık olmuştur, Hz.Musa'nın halkı tarihlerinde en iyi oldukları bir dönemde yer yüzünde egemenliğe kavuşmuşlardır. Halbuki bu halk tam istikamete ve Allah'ın dinini tam bir hayat nizamı olarak yeryüzünde egemen kılmaya hiçbir zaman ulaşmamışlardı. Bu örnek, diğer örneklerden farklıdır.

Davetin tarihi, Hz.Muhammed'e ve iman çağrısına karşı direnen müşriklerin yok oluşuna, inanın kalplerinde eşi görülmemiş biçimde zafer kazanmasıyla birlikte müminlerin tam bir zafer kazanmasına da tanık olmuştur. İnsanlık tarihinde Allah'ın dini ilk defa hayat nizamı olarak, öncesinde ve sonrasında benzerine insanlığın tanık olmadığı bir şekilde egemen olmuştur.

Gördüğümüz gibi tarih, ashabı uhdûd örneğine de tanık olmuştur. Geçmişte ve günümüzde iman tarihinde daha az meşhur olan başka öneklere de tanık olmuştur. Asırlar boyunca devam eden küçüklü büyüklü bu tür Örneklere tanık olmaya devam etmektedir.

Yakın ve uzak örneklerin yanında ashabı uhdûd örneğinin temsil ettiği örnek kaçınılmazdı. Müminlerin kurtulmadığı ve kafirlerin cezalandırılın adığı bu örnek kaçınılmazdı. Allah'a davet edenlerin Allah yolunda buna benzer bir sonla karşılaşacaklarını,işlerin kendi ellerinde değil, tamamen Allah'ın elinde olduğunu zihinlerine yerleştirmeleri için böyle bir örnek kaçınılmazdı.

Müminlere düşen, görevlerini yapmak ve gitmektir. Görevleri de Allahı seçmek ve ahireti dünya hayatına tercih etmek, dînden çevirme çabalarına karşı imanı korumak, aleme ve niyette Aîlah'a karşı samimi ve doğru olmaktır. Ondan sonra

Allah, davetine ve dinine dilediğini yaptığı gibi, onlara ve düşmanlarına da dilediğini yapar, iman tarihinin tanık olduğu malum sona yahut kendisinin bildiği sonlardan birine götürür.

Müminler, Allah'ın yanında ücretle çalışırlar. O nerede, ne zaman ve nasıl çalışmalarını istiyorsa, öylece çalışırlar ve bilinen ücretlerini alırlar. Davetin her hangi bir şekilde sonuçlanması, onların lehine veya aleyhine değildir. Çünkü bu, ücretli işçinin işi değil, işin sahibinin işidir.

Ücretlerinden ilk taksidi gönül huzuru, bilinç üstünlüğü, tasavvur güzelliği, yanıltan ve şaşırtan etkenlerden ve her türlü ahvalde korku ve endişeden kurtuluş olarak alırlar. İkinci taksidi de, yüce alemde övgü olarak, ikram ve takdir olarak henüz bu küçük yer yüzünde yaşarken alırlar. En büyük taksit olarak da kolay bir hesap ve büyük bir mükafat olarak ahirette cenneti alırlar. Her taksitle beraber, hepsinden daha büyük olan Allah'ın hoşnutluğu vardır. Yüce Allah onları seçmiş, kudretinin aracı ve örtüsü yapmış, yeryüzünde onlara dilediğini yapar.

Kur'an eğitimi. İslamın ilk neslinde seçilmiş müslüman topluluğu bu aşamaya getirmiştir. Kur'an onları, kişiselliklerini bir yana bırakacak, kendileri baş aktör olmayı düşünmeyecek bir konuma çıkarmıştır. Kendileri patron olmayıp işin sahibinin

yanında ücretle çalışmış, her duruma ve her yapıya karşı Allah'ın seçtiğine razı olmuşlardır.

Rasulullahın verdiği eğitim de Kur'anın öğretilerine uygun yürüyor, dünya ve ahirette Âlâh dilediğini verinceye kadar belirlenen rolü oynamayı sürdürmeye, kalpleri ve bakışları cennete çeviriyordu. Rasulullah, Ammar'ı, anne ve babasını Mekke'de acıklı işkenceler altında inlerken görüyor, onlara sadece "Ey Yasir ailesi! Sabredin.Size cennet verilecektir" diyordu.

Habbab İbn Eret anlatıyor: Kabe duvarının gölgesinde yastık gibi yaptığı cübbesine başını koymuş olan Rasulullaha yakındık ve "Bizim için yardım istemez misin veya dua etmez misin?" dedik. Şöyle dedi:Sizden Önce adam alınıyor, kendisine çukur kazılıyor ve içipe atılıyordu. Sonra testere getiriliyor ve başının ortasından ikiye bölünüyordu. Eti ve kemikleri demir taraklarla taranıyordu, yine bütün bunlar onu dininden uzaklaştırmıyordu. Allah'a yemin ederim, Allah bu dini tamamlayacak, süvari San'a'dan Hadramut'a kadar Allah'tan başka hiçbir şeyden ve koyunları için kurttan korkmadan gidecektir. Ama siz acele ediyorsunuz."<sup>[359]</sup>

Şüphesiz her yapı ve durumun ötesinde Allah'ın bir bildiği vardır. Bu evrenin tümünü yöneten, başından sonuna kadar hepsini bilen, olaylarını ve ilişkilerini düzenleyen Allah,



uzun seyir çizgisinde hikmetine uygun olan şeyleri elbette bilir.

Bazan o gün yaşayanların hikmetini anlayam adığı bir olayın hikmetini asırlar ve nesiller sonra bize açmakt adır. Herhalde o gün insanlar " Allahım! Bu olay niçin ve neden oluyor? "diye sormuşl adır. Böyle bir sorunun kendisi aslında müminin sakınmaya çalıştığı cehaletten başka birşey değildir. Çünkü her olayın arkasında bir hikmetin bulunduğunu mümin baştan bilmekte, tasavvurundaki alanın genişliği, zaman, yer,değerler ve ölçülerdeki boyutun büyüklüğü böyle bir soruyu düşünmesine baştan yer bırakmamakt adır. Onun için kaderin dönmesine uygun tam teslimiyet ve gönül huzuru içinde yürümektedir.

Kur'anı Kerim, bu emaneti yüklemeye hazır! adığı kalpleri yetiştiriyordu. Bu kalpler öyle sağlam, öyle soyutlanmış ve öyle güçlü olmalıydı ki,her şeye katlandığı ve herşeyini feda ettiği halde, bu Dünyada hiçbir şey beklemeli, ahiretten başkasına bakmamah, Allah'ın rızasından başkasını istememeliydi. Bu kalplar davetin muzaffer oması,islamın galip gelmesi ve müslümanların egemen olması karşılığı da olsa, hatta daha önce yalanlayan zalimlerin cezalandırıldığı gibi Allah tarafından hepsinin yok edilmesi de olsa, hiçbir karşılık beklemeden yer yüzü yolculuğunun tümünü sıkıntı, meşakket,

yoksulluk, fedakarlık, azap ve ölüm pahasına yapmaya hazır olmalıydı.

Yeryüzü yolculuğunda hiçbir karşılık beklemeden sadece veren, hak ile batıl arasında hüküm verme yeri olarak sadece ahireti gören böyle kalpler bulunduğu, verdiği sözde ve yaptığı biatta niyetinin doğruluğunu bildiği zaman, Allah onlara zaferi verir ve güvenir. Kalplerin sahipleri için değil, ilahi nizam emanetini yerine getirmek için bu nizamı ona emanet eder. Zaten Dünyada elde edeceği bir ganimet ve yer yüzünde kendisine verilecek bir ücret beklemediği için bu kalpler o emaneti yüklenmeye layıktır. Allah'ın rızasından başka bir mükafat beklemediği günden beri gerçekten bu emanete layık olmuştur.

Zafer ve ganimetlerden sözedildiği, yeryüzünde müşriklerin müminlerin elleriyle cezalandırıldığını belirten âyetlerin tümü Medine'de inmiştir. Bu işler müminin programının, beklenti ve arzusunun dışında kaldıktan, yani zafer geldikten sonra bu işlerden söz eden âyetler inmiştir. Çünkü Allah'ın iradesi, bu nizamın insanlık hayatında bir realitesinin olmasını istemiştir. Bu realite, ilahi nizamı, nesillerin gördüğü ameli bir olgu olarak ortaya koyacaktır. Onun için bu olgu, çekilen yorgunluk, sıkıntı, acılar ve fedakarlıkların karşılığı olmamıştır, sadece, Yüce Allah'ın,

arkasında şimdi görmeye çalıştığımız bir hikmetinin bulunduğu bir takdiri olmuştur.

Her yerde ve her nesilde bu espiriyi Allah'a davet edenlerin düşünmesi gerekir. Bu, yol işaretlerini kendilerine net olarak göstermeye yeterlidir. Sonucu nasıl olursa olsun, bu yolu sonuna kadar almak isteyenlerin adımlarını sağfamştıramaya kafidir. Ondan sonra hem daveti, hem kendileri için Allah'ın takdir ettiğı olur. Kafa tasları ve parçalanmış cesetlerle döşenmiş, kan ve terle sulanmış bu kanlı yolda zafer veya galibiyete, yer yüzünde hak ile batıl arasında hüküm verilmesine dönüp bakmasınlar. Allah, daveti ve dini için kendileriyle birşey yapmak istiyorsa, elbette istediğini tamam yayacaktır. Ama bu tamamlama, acıların ve fedakarlıkların mükafatı değildir. Çünkü mükafatın yeri yeryüzü değildir, sadece dilediğini gerçekleştirmek için kullarından seçtiğı bir topluluk eliyle davet ve nizamını yerleştirme takdirinin yerine gelmesidir. Allah'ın onları bu iş için seçmiş olması, onlara ikram olarak yeterlidir. Hayatın tümü ve yer üzü yolculuğunda meydana gelen iyi ve kötü her şey, bu seçim ve takdirin yanında çok basit ve cılız kalır.

Bir gerçek daha vardır. Kur'anın ashabı uhdûd öyküsünden sonra söylediğı "Onlara kızmalarının sebebi, sadece aziz ve hamid olan Allah'a İnanmalandır"sözü, bu

gerçeğe işaret etmektedir. Her yerde ve her zaman Allah'a davet eden müminlerin üzerinde düşünmesi gereken bir gerçek.

Müminlerle düşmanları arasın adaki savaş, aslında başka bir şeyin savaşı değil, sadece inanç savaşıdır. Düşmanlarının onlardan hoşlanın adığı tek şey de imandır, onlardan nefret etmelerinin tek sebebi, inanmalarıdır.

Bu siyasi, ekonomik veya milliyetçilik savaşı değildir. Bunlardan biri için olsaydı, bu savaş durdurmak ve Problemi çözmek kolay olurdu. Fakat bu, inanç savaşıdır. Va iman veya küfür, ya islam veya cahliyye savaşıdır.

Müşriklerin ileri gelenleri rasulullah'a mal, iktidar ve servet teklif ediyor, buna karşılık inanç savaşını bırakmasını ve onlarla uzlaşmasını istiyorlardı. Onların isteklerine evet deseydi, haşa böyle bir şey yapmadı- İki taraf arasında kesinlikle bir savaş kalmazdı.

Onun için bu, inanç savaşıdır. Nerede bir düşmanla karşılaşır, müminlerin bu gerçeğe kesin olarak inanmaları gerekir. Başka bir şey için değil, sadece bu inanç için, "aziz ve hamid olan Allah'a inandıkları için", sadece ona itaat edip boyun eğdikleri için kafirlerin kendilerine düşmanlık yaptığını unutmamaları lazımdır.

Müminlerin düşmanları, savaşın inanç için değil, başka bir şey için yapıldığını göstermeye çalışabilirler. Savaşın siyasi,ekonomik veya kavim savaşı olduğunu söyleyebilirler. Bununla da müminlere savaşın sebebini değişik göstermek ve kalplerindeki inanç meşalesini söndürmek için yapabilirler. Ancak müminlerin aldanmaması ve bunun gizli bir amaç için gerçeklen çarpıtmaktan başka bir şey olmadığını bilmesi gerekir. Savaşın sebebini saptırmak isteyen kişiler, savaşta zaferin gerçek etkenini devredışı bırakmak isteyenlerdir. İster ashabı uhdûd olayında olduğu gibi ruhi alanda gerçekleşsin, ister ilk müslüman nesilde olduğu gibi ruhi alanın ürünü olan galibiyet ve egemenlik zaferi olsun, hangi çeşit olursa olsun, savaşın sebebini örtbas etmek isteyenler, aslında zaferin gerçek sebebini örtbas etmek isterler.

Sebebin örtbas edilmesine örnek olarak haçlı seferlerini görüyoruz. Uluslararası haçlı zihniyeti, tarihi tahrif ederek ve savaşın gerçek sebebini gizleyerek haçlı seferlerinin sömürgecilik amacıyla yapıldığını iddia eder. Hayır. Çok sonra ortaya çıkan sömürgecilik, orta çağda olduğu gibi yüzünü açıkça göstermeye cesaret edemeyen haçlı ruhunu örten bir maske olarak kullanılmakt adır. Bilindiği gibi haçlılar, Selah addin Eyyubi ve Memluklu Turan Şah'ın komutasında bulunan değişik milletlere mensup müslümanların inanç kayası

üzerinde parçalanmışlardır. Bu milletler milliyetlerini unutmuş, inancını gözönünde bulundurmuş ve iman sancağı altında birleşerek galip gelmiştir. "Onlara kızmalarının tek sebebi, aziz ve hamid olan Allah'a inanmalarındır". Yüce Allah doğruyu söylerken, gerçekleri saptıran ve insanları aldatanlar, yalan söylerler."<sup>[360]</sup>

### SON SÖZ

Kur'anda öncekilerin öyküleriyle ilgili çalışma burada tamamlanmış bulunmaktadır. Bu öyküler üzerinde uzunca durulmuş, enine boyuna incelenmiş, kapsamlı dersler tespit edilmiş ve çok yararlı anlamlar ve sonuçlar çıkarılmıştır. Bundan dolayı Allah'a hamd ediyoruz.

Bütün söylediklerimizde isabet ettiğimiz iddiasında değiliz. Çünkü hatasız kul olmaz, mükemmellik de ancak Allah'a mahsustur. Elimizden geldiği kadar gayret ettik ve doğruyu yakalamaya çalıştık. Bir hatamız olmuşsa, elbette elimizde olm adan meydana gelmiştir. Zaten yanılmak, insan oğlunun ayrılmaz niteliklerindendir.

Bu öykülerin vermek istediği bütün dersleri, ibretleri, öğütleri, anlamları ve sonuçları sonuna kadar tespit ettiğimizi de iddia etmiyoruz, buradabelirttiklerimiz derya adan bir damla ve Kur'anın engin ve zengin okyanusundan bir avuçtan öteye geçmez. Kur'an, bizlere tevazu içinde şu duayı okumayı

öğretmiştir." Rabbimiz! İlmimizi artır, eksiğimizi, bilmediğimizi ve yetersizliğimizi bize göster. Sen "İlimden size ancak az verilmiştir" buyurdun"

Müslümanları ve Kur'an erlerini Kur'anın bağlamı içinde bu öyküler üzerinde yeterince durmaya, derinden kavramaya çağırıyoruz. O zaman bizim yakalayanı adığımızı onlar yakalayacaklar, bulam adığımızı onlar bulacaklar ve dikkatimizi çekmeyen incelikler onların dikkatini çekecektir.

Kur'an âyetleri bize sunduğu dersler, ibretler, Öğütler, anlamlar, sonuçlar, işaretler, incelikler ve delaletler bakımından tükenmez bir hazine, bitmez bir deniz, kurumaz bir pınar ve kıyamet saatine kadar sürekli yenilenen bir lütuf tur.

Kur'anın gölgesinde uzun yaşama nimetini vermesini, anlam ve bereketlerinden bolca vermesini, fetihlerinden bizlere de açmasını dileriz, Kur'anı gönüllerimizin baharı, kalplerimizin aydınlığı, keder ve üzüntülerimizin gidericisi yapmasını dileriz. Gece ve gündüz onu okumayı, ondan bilmediklerimizi bize öğretmesini, unuttuklarımızı hatırlatmasını ve kıyamet günü delilimiz, hüccetimiz ve şahidimiz yapmasını dileriz. Bütün iyiliklerin lütfü ile tamamlandığı Allah'a hamd olsun. Onun rasulu ve kulu Muhammed'e ve yakınlarına selam olsun.<sup>[361]</sup>

## 1.cilt

### KAYNAKLAR

- 1- Dr.Muhammed Hüseyin Zehebi, el-İsrailiyyat fi't-Tefsir vel-Hadis, Dimaşk, Daru'l-İman, 1985, 12.baskı
- 2- Celaleddin Suyuti, el-İklil fi İstinbatı't-Tenzil, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, beyrut
- 3- ed-Durru'l-Mensur fi't-Tefsiri bi'l-Me'sur, Daru'l-Fikr, Beyrut 1983, 1.baskı
- 4- Ebu'l-Beka el-Ukberi, et-Tibyan fi İrabi'l-Kur'an, Daru'l-Kütüi'l-İlmiyye,1979, Beyrut
- 5- İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, Mektebetu'l-Maarif, 1974, Beyrut
- 6- İbn Kesir, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim, el-Mektebetu't-Ticariyye el-Kubra, Mısır
- 7- Fahreddin er-Razi, et-Tefsiru'l-Kebir, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Tahran
- 8- Muhammed Reşid Rıza, Tefsiru'l-Kur'an'l-Hakim, Daru'l-Marife, Beyrut, 2.askı
- 9- Ebu Cafer et-Taberi, Camiu'l-Beyan an Tevili Âyi'l-Kur'an, Tah.Mahmud Şakir, Daru'l-Maarif, Mısır, tarihsiz
- 10- Aynı kitap, dipnotunda el-Kummi Tefsiri, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1978
- 11- Ebu Abdillah el-Kurtubi, el-Cami' li Ahkami'l-Kur'an, Daru'l-Kitabi'l-Arabi,kahire,1967
- 12- Abdulaziz Seyyidu'l-Ehl, Cafer İbn Muhammed es-Sadık, et-Tarif bi'l-Islam serisi,12. kitap,1964
- 13- Sahihu Müslim, yayma hazırlayan, Muhammed Fuad Abdulbaki,Daru'l-Fikr,Beyrut 1983
- 14- Ebu İshak es-Salebi, Araisu'l-Mecalis fi Kısasi'l-Enbiya, el-Mektebetu's-Sekafiyye, Beyrut
- 15- İbn Hacer el-Askalani, Fethu'l-Bari Şerhu Sahihi'l-Buhari, yayına hazırlayanlar, Muhibbuddin el-Hatip-Muhammed Fuad Abdulbaki, Daru'l-Marife, beyrut
- 16- Abdurrauf el-Munavi, Faydu'l-Kadir Şerhu'l-Camli's-Sağir, Daru'l-Fikr, Beyrut
- 17- Seyyid Kutub, Fi ZilalH-Kur'a^DaRi's-Şuruk,^??, 3. baskı
- 18- Ebu'l-Beka el-Kefevi, el-Külliyat, yayına hazırlayanlar, Adnan Derviş-Muhammed el-Mısri, Vezaretu's-Sekafe ve'l-İrşadi'l-Kavmi, Suriye,1981
- 19- Dr.İsmail Amayira-Dr.Abdulhamid es-Seyyid, Mu'cemu'l-Edevat ve'z-Zemair fi'l-Kur'an, Müessesetu'r- Risale, Beyrut, 1986



20- Rağıb el-İsfahani, el-Mufredat fi Ğaribi'l-Kur'an, Tah. Muhammed Seyyid Kiyani, Mustafa el-Halebi baskısı, Mısır, 1961<sup>[393]</sup>

## 1.CİLT DİPNOT

- <sup>[1]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/5-9.
- <sup>[2]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/10.
- <sup>[3]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/10-15.
- <sup>[4]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/16.
- <sup>[5]</sup> Kehf,64
- <sup>[6]</sup> Kasas, 11
- <sup>[7]</sup> Aii imran,62
- <sup>[8]</sup> Kasas,25
- <sup>[9]</sup> Yusuf,3
- <sup>[10]</sup> "Kıssa" kelimesini öykü olarak çevirmeyi daha uygun gördük, (çeviren) Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/16-17.
- <sup>[11]</sup> Ali İmran,62
- <sup>[12]</sup> Nemi,76
- <sup>[13]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/17-18.
- <sup>[14]</sup> Yusuf ,2-4
- <sup>[15]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/18-19.
- <sup>[16]</sup> Taha,99
- <sup>[17]</sup> Araf, 101
- <sup>[18]</sup> Hud,100-102
- <sup>[19]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/20-21.
- <sup>[20]</sup> Araf, 175-177
- <sup>[21]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/21-22.
- <sup>[22]</sup> Sebe',46
- <sup>[23]</sup> Hac,45-46
- <sup>[24]</sup> Saffat, 137-138

- <sup>[25]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/23-24.
- <sup>[26]</sup> Hud, 120
- <sup>[27]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/24-26.
- <sup>[28]</sup> Yusuf,111
- <sup>[29]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/26.
- <sup>[30]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/27-28.
- <sup>[31]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/29.
- <sup>[32]</sup> Hud, 49
- <sup>[33]</sup> Yusuf.102
- <sup>[34]</sup> Ali imran,44
- <sup>[35]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/30-32.
- <sup>[36]</sup> Enam,59
- <sup>[37]</sup> Yunus,20
- <sup>[38]</sup> Neml,65
- <sup>[39]</sup> Cin,26-27
- <sup>[40]</sup> Araf, 188
- <sup>[41]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/32-34.
- <sup>[42]</sup> İbrahim,9
- <sup>[43]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/34-36.
- <sup>[44]</sup> Kehf,22
- <sup>[45]</sup> İbn Kesir, Tefsir.3/78
- <sup>[46]</sup> Seyyid Kutup,Fi Zılali'l-Kur'an, 4/2265 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/36-38.
- <sup>[47]</sup> İsrâ.36
- <sup>[48]</sup> Seyyid Kutup,Fi Zılali'l-Kur'an,4/2227
- <sup>[49]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/38-39.
- <sup>[50]</sup> Hucurat.6
- <sup>[51]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/39-40.
- <sup>[52]</sup> Bakara,78
- <sup>[53]</sup> Al'İmran,181-183

- [54] Nisa, 156-157
- [55] Bakara, 109
- [56] Bakara, 174
- [57] Bakara, 75
- [58] Bakara, 102
- [59] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/41-44.
- [60] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/44-45.
- [61] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/45.
- [62] AhZ8b,45
- [63] Buhari. Kitabu't-Tefsir,65, "Seni şahit.müjdeleyici ve uyarıcı gönderdik" babı,3,hadis no,4838
- [64] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/46.
- [65] Buhari, Kitabu'r-Rekaik, no,81, Allah yeri avucuna alır, babı, no,44, hadis no,6520
- [66] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/46-47.
- [67] ZumGr,67 .Hadisi buhari kitabu't-Tefsir'de rivayet etti. rto,65, "Allahı gereği gibi takdir edemediler" babı, no,2, hadis no,4811
- [68] Buhari, Kitabu't-Telsir,no,65 "Tevratı, getirin ve okuyun" babı, no,6,nadis no,4556
- [69] Dr.Muhammed Hüseyin ez-Zehebi,el-israillıyyat li't-Tefsiri ve'l-Hadis,47-54, özet olarak.
- [70] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/46-47-49.
- [71] Maide,41
- [72] Maide,13
- [73] Nisa, 156
- [74] Bakara, 109
- [75] Bakara,75
- [76] Bakara,78
- [77] Bakara,101-102
- [78] Bakara.102-103
- [79] Yunus, 102
- [80] Bakara, 139-140
- [81] ibrahim,9
- [82] Kehf,22
- [83] isra,36

- [84] Hucurat,6
- [85] Buhari, kitabı't-Tefsir,65, "Allaha inandık ve bize indirilenlere inandık" babt,no,11, hadis no,4485
- [86] Fethu'l-Bari Şerhu Sahihi'l-Buhari, 13\*334
- [87] Buhari, Kitap ve Sünnete Sarılma bölümü, Rasulullahm Kitap Ehli'ne bir şey sormayın,dediği bab,2fj,ııadis no,7363
- [88] Felhu'l-bari, 13/334 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/50-54.
- [89] 3uhari,Peygamberlerin hadisleri kısm«,60, "İsrailoğulları hakkında söylenenler "İJabı,5,hadis no,3461
- [90] ibn Hacer, Fethu:l-Bari,6/498-499,özet.
- [91] Su konuyu "eş-Şahsiyyetu'l-Yehüdüyye min HilaÜ'l-Kur'an" kitabında ve elinizdeki "Min Kısasi Beni israil fi'l-Kur'an" kitabında biraz anlatmaya çalıştım.
- [92] Ahmed Şakir, Umdeû't-Tefsir anı'l-Hafız ibni Kesir,1/15
- [93] ez-Zehebi, el-jsrailiylat fi't-Tefsir ve'l-Hadisr203 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/54-59.
- [94] Taha,36-4Ü
- [95] Kasas,1-13 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/60-61.
- [96] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/62.
- [97] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/62-63.
- [98] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/63-64.
- [99] Nahl.43
- [100] Hiy türünden olup Kur'an ile sabittir. Kişinin aklından bazı şeylerin geçmesi, içz.Musa'nın annesine yapılan vahiy, büyük ihtimalle Hz.Meryeme yapılan vahine damlaması yahut sahip olduğumuz her şey Allanın vergisi olduğu gibi bilgilerimiz de Aliahın vergisidir, anlamında değil de, Peygamberlik vahyi gibi Atlahtan bilgi almak anlamında kendilerine Allahtan İlham geldiğini iddia edenlerin söyledikleri/yazdıkları ise, iftira ve şeytanın aldatmasından başka bir şey değildir. Çünkü Hz.Muhammed'le peygamberlik son bulmuş ve vahiy kesilmiştir. "Allah bir insanla ancak vahyederek veya perde arkasından konuşur yahut bir elçi göndererek izniyle, dilediğini vahyeder"(42 Şura(51).(çeviren). Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim

Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/64-65.

<sup>[101]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/65.

<sup>[102]</sup> Kurlubi Tefsiri,13/252 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/66.

<sup>[103]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/66-67.

<sup>[104]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/67-68.

<sup>[105]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/68-70.

<sup>[106]</sup> Enfal,24 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/70-71.

<sup>[107]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/71-72.

<sup>[108]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/72-74.

<sup>[109]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/74-75.

<sup>[110]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/75-76.

<sup>[111]</sup> Suyuti, el-Camiu's-Sağir"de değinerek mürsel saymıştır. Çünkü Cubeyr İbn Nufeyr Rasulullah'a yetişmemiştir. Bu şekilde rivayet eden sahabinin adı düşürülmüştür. Ama el-Munavi, Faydu'l-Kadir'de, Cubeyr ibn Nufeyr'in onu Halid İbn Velid ve Ubade ibn Samit'ten aldığını belirtmiştir. Bununla Munavi .hadisin mevsul olduğunu sağlamakta ve mürselliğini gidermektedir. Böylece hadis sahih olmaktadır. Ondan sonra munavi şöyle demektedir:

ibn Arabi, Muaz hadisi ofarak rivayet etmiştir. Hafız İraki bu rivayet için senedi doğru, ama metni münkerdtr, demiştir. Bkz.Faydu'l-Kadir Şerhu'l-Camii's-Sağir,5/511 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/76-77.

<sup>[112]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/78.

<sup>[113]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/79-80.

<sup>[114]</sup> Kasas,14-15

- [115] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/80-81.
- [116] Taha,40
- [117] Ta Ha,27-28
- [118] İbn Kesir, Tefsir,3/153, Sözkonusu sınama hadisinin tamamı için bkz.Age.3/148-153
- [119] Şuara, 12-13
- [120] Fi ziteli'l-Kur'an,5/2589 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/81-84.
- [121] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/85-88.
- [122] Mümin (Ğafir), 23-46 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/89-91.
- [123] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye,1/260
- [124] Salebi, Araisu'l-Mecalis {Kıyasu'l-Enbiya),166 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/91-92.
- [125] el-8tdaye ve'n-Nihaye,1/260 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/92-93.
- [126] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/93-94.
- [127] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/95.
- [128] Mumin,2S-27
- [129] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/96-97.
- [130] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/97-98.
- [131] Bunun yakın örneklerini görmek için okuyucular "Zindan Hatıraları" , "Nasır Zindanlarında Müslüman Mezbahaları" ve "Ölümler Konuşuyor" diye çevrilebilecek kitaplara baksınlar. Bunun nasıl olduğunu anlamak için her devirde dindar insanların maruz kaldıkları baskıları hatırlasınlar, (çeviren) Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/98-100.
- [132] Firavun da "sizin dininizi değiştirmesinden veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmasından korkuyorum" (40 Mümin/40) diyerek Musa'yı ortadan kaldırmak istemesinin vatanın bütünlüğü ve halkın dinini koruma k için olduğunu söylerdi. Şüphesiz tağutların korumak isledikleri din,

Allahın dini değil, kendilerinin oluşturduğu ve halka dayattığı cahiliyye dinidir, (çeviren) Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/100-101.

<sup>[133]</sup> Yakın geçmişte çağdaş Firavunlar müslümanlara böyle davranmıştı! Ondan sonra çok geçmeden Allah, o Firavunları düşmanların ayakları altında rezil etmiş ve zindanlarına kapatmıştı. Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/101-102.

<sup>[134]</sup> "Halkın güvenliği ve din istismarı " bilinci yüzyıllar önce Firavun'da meğer ne kadar büyükmüş! Görüldüğü gibi antik ve çağdaş Firavunlar her şeyi halk için ama halka rağmen ne güzel yapıyorlar!

<sup>[135]</sup> Bütün şeytanlığına, iftiralara ve danışmanlarının çokluğuna rağmen Firavun, Musa'nın dini istismar ettiğini ve çıkarlarına alet ettiğini söylemeyi nasıl da akıl edememiş!? (çeviren).

<sup>[136]</sup> Fi zilali'l-Kur'an,5/3087 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/102-103.

<sup>[137]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/104.

<sup>[138]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/104-106.

<sup>[139]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/106-107.

<sup>[140]</sup> Mümin,28-35

<sup>[141]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/108-110.

<sup>[142]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/110-111.

<sup>[143]</sup> Bu da gösteriyor ki, halk istemediği taktirde hiçbir Firavun İstedliğini yapamaz ve yaptıramaz. Onun için bütün zalimler ve diktatörler cinayetlerine ve haksızlıklarına halkı ortak yapmak istemiştir. "Firavun, milletini horladı, onlar yine de kendisine itaat ettiler. Şüphesiz onlar yoldan çıkmış bir millettir" (Zuhru(,54) âyetinde belirtildiği gibi. halk Firavun'a itaat etmeseydi, onları horlamaya ve ezmeye devam edemezdi.Her türlü karalama ve çirkin nitelemelerle kendisini horlayanları halk alkışlamaya devam etmezse, zalimler onları horlamaya devam edemezler.(çeviren).

<sup>[144]</sup> Herhalde Musa takiiye yapmıyor ve birtakım şeyleri gizlemek için "Rabbim Allaktır" demiyordu. Firavun bunu bildiği için Musa'nın bütün izlerini hayat sahnesinden yok etmek istiyordu. Onun için Musa'yı ve ona

inanmış insanları toptan yok etmek amacıyla "Topyekun savaş!" diyerek askerleriyle kovalıyor ve Kızıldeniz'de boğmak istiyordu. Ama boğulan, kendisi ve askerleri oldu. Bu da Firavun'ın yolundan gidenlere bir ders olmalıdır! (çeviren).

<sup>[145]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/111-116.

<sup>[146]</sup> Mumin,36-38

<sup>[147]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/116-117.

<sup>[148]</sup> Kasas,38

<sup>[149]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/117-118.

<sup>[150]</sup> Demek istiyor ki; yerde aradım, göklerde aradım, Musa'nın rabbim dediği Kimseyi bulamadım, onun için benden başka bir tanrının varlığı iddiasını kabul etmedim, zaten yalancı olduğunu söylemiştim.(çeviren)

<sup>[151]</sup> Herhalde halkların başına musallat olan Firavunlar, bu tür harcamaları ve halkları bu şekilde oyalamayı ataları olan Firavun'dan öğrenmişlerdir! (çeviren). Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/118-120.

<sup>[152]</sup> "De ki: Hak geldi, batıl yok oldu. Şüphesiz batıl yok olmaya mahkumdur. "(17 İsra/81 ". "Gerçeği batılın başına çarparız ve onun beynini parçalar; böylece batıl ortadan kalkar. ..."(21 Enbiya/18),

<sup>[153]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/120-122.

<sup>[154]</sup> Mumin,38-43

<sup>[155]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/122-124.

<sup>[156]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/124-128.

<sup>[157]</sup> Mumin.44-46

<sup>[158]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/129-130.

<sup>[159]</sup> Gâşiye, 21-22

<sup>[160]</sup> Sebe',46

<sup>[161]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/130-131.

<sup>[162]</sup> Zumer ,36-37

<sup>[163]</sup> Alilmrn,173-174

<sup>[164]</sup> Yunus,71

<sup>[165]</sup> Talak,3



- [166] Hud,54-55 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/131-135.
- [167] Ali İmran,174
- [168] Enbiya,87-88
- [169] Mumin,44-45
- [170] Kehf,39-40
- [171] Bakınız, Abdulaziz Seyyidu'l-Ehli, Cafer İbn Muhammed es-Sadık,68 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/135-137.
- [172] Duhanr25-29
- [173] Buhari,Kitabu'l-Cenaiz,23,el-Meyyitu Yu'razu Aleyhi Mekaduhu,babı,no,89,hadis no,1379; Müslim, Kitabu'l-Cenne ve Naimiha, 51rArzu Mak adi 'I- Meyyit, babı,17,hadis no.2866 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/137-139.
- [174] Buhari, Kitabu't-Tefsir.65, bab,40, Mümin suresi, hadis no,4815
- [175] ibn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye.3/271-272 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/139-140.
- [176] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/141-146.
- [177] Kasas, 76-83
- [178] Ankebut, 39-40
- [179] Mümin,23-24 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/147-149.
- [180] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/149-151.
- [181] Salebi, Araisu'l-Mecalis,l88
- [182] Salebi, Araisu'l-Mecalis, 188-192
- [183] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/151-155.
- [184] Antik İsräüoğullanndan insanlığa ibret için Kur'anın sunduğu bu tablo ile bugün birçok ülkede onların yolundan gidenlerin manzarası arasında acaba bir fark görüyor musunuz? Saray'da fırladıklar çeviren Firavunlar, halkına hakaret eden Hamanlar, halkın mallarını haksız yollarla ele geçiren Karun'lar ve onların işbirlikçisi odaklar! (çeviren)
- [185] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/155-157.
- [186] jevbe,34-35

[187] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/157-158.

[188] Razj, et-Tefsiru'l-Kebir,25/15

[189] Razi, Age-25/15

[190] Enam,59

[191] Lokman,34. Yazar, âyette geçen beş şeyi ancak Allah bilir, tarzındaki geleneksel anlayışa göre söylemektedir. Halbuki âyette bilinmeyen olarak sadece üç şey geçmektedir. Bunlar kıyametin ne zaman kopacağı, kişinin yarın ne kazanacağı ve nerede öleceğidir. Yağmuru yağdırmasını ve rahimlerde olanı bilmesini anlatan cümleler sınırlandırma değil, haber kipiyle gelen cümleler olup bu şeyleri bilmenin yalnız Allaha mahsus olduğunu belirtmemektedir. Yani cümlelerde sınırlandırma yoktur. Yüce Allarım yağmuru yağdırdığını ve rahimlerde olanı bildiğini anlatır. Yüce Allah bunları bildiği gibi, yağmurun ne zaman yağacağını ve rahimlerde olanı ilgili uzmanlar da bilmektedir. Sonuç olarak, âyetin yalnız Atlahtn bildiğini söylediği konular beş değil, üçtür. (Çeviren).

[192] Nur,61

[193] Ukberi, İmlau ma Menne bini 'r- Rahman (et-Tibyan (i İrabi'l-Kur'an), 245

[194] Ebu'l-Beka el-Kefevi, el-Külliyat,4/294, Yazar, Kuvvetli bir gruba ağır gelen şeyin Karun'un hazinelerinin anahtarları değil, bizzat hazinelerdeki mallar olduğunu söylemektedir. Dil açısından da anlayışına destek olarak Ukberi ve Kefevî'nin kitaplarından delil getirmektedir. Doğrusu, meşhur olmalarına rağmen alıntı yaptığı her iki alim de pek muhakkik alimlerden sayılmazlar. Keşke ilk asırlarda yazılmış temel sözlüklerden açıklamalar getirseydi, diyoruz.

Gelelim hazinelerin anahtarlarına; Yazarın anlayışına göre âyetin anlamı şu şekilde olmaktadır:" Ona o kadar hazineler verdik ki malları adamlardan kuvvetli bir topluluğa ağır gelir"

Hazinelerdeki malların kuvvetli bir topluluğa ağır geldiğini herkes bilir.

Bunda olağandışı hiçbir şey yoktur. Zaten sadece Kârûn değil, başkaları da kuvvetli bir topluluğa ağır gelen mallara sahip olmaktadır.

Halbuki âyette vurgulanmak istenen şey, bu işin olağandışılığıdır.

Başkalarından farklı olarak ona hazineleri dolduran o kadar çok mallar verdik ki, o hazinelerin anahtarlarını bile insanlar taşımakta zorlanıyordu, denilmek istenmektedir. Yazarın veya Razi'nin pek de benimsemediği çokluktan kinaye olarak abartma üslubu da kullanılmış olabilir.

Diğer taraftan, binlerce yıl önce insanların kaleleri ve evleri korumak için ne kadar büyük kapılar yaptığı ve kilitlemek için onlara ne büyük demir anahtarlar yaptığı ilgili bilim dallarında anlatılmaktadır. Hatta Mardin'de

çok yakın zamana kadar kullanılan anahtarları hatırlayanlar bu anlatıma hak vereceklerdir. Yoksa, teknolojinin son ürünü olarak, yazarın haklı olarak tasvip etmediği israiliyyat rivayetlerde anlatıldığı gibi, parmak kadar yahut parmak ucu kadar yahut şifreli anahtarlarla o hazinelerin kilitlendiğini düşünmek herhalde gerçekçi olmaz. Onun için yazarın bu görüşüne katılamıyoruz, (çeviren) Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/158-160.

<sup>[195]</sup> er-Razi, et-Tefsiru'l-Kebir,25/15

<sup>[196]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/161.

<sup>[197]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/161-163.

<sup>[198]</sup> İsfahanı, Müfredat,374

<sup>[199]</sup> Yunus,58

<sup>[200]</sup> Alilıman, 169-170

<sup>[201]</sup> Mümin,75

<sup>[202]</sup> Hud,9-10

<sup>[203]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/163-166.

<sup>[204]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/166-167.

<sup>[205]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/167-168.

<sup>[206]</sup> Araf ,32

<sup>[207]</sup> Ahkaf, 20 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/168-171.

<sup>[208]</sup> Rahman, 60-61

<sup>[209]</sup> İbrahimJ

<sup>[210]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/171-172.

<sup>[211]</sup> Allalın verdiği mal ve nimetleri kötü kullanmak, sadece ahlaksızlık ve başkalarına zarar vermek için kullanmaktan ibare! değildir. Bunun yanında Allahın emrettiği infakın yapılmaması, yani is)amın öğrettiği yerlere harcanmaması da en büyük bozgunculuktur. Tarihteki zengin-fakir sınıflaşmasının ve bu iki sınıf çatışmasının sebebi, infakın yapılmamış olmasıdır. Zengin kapitalistlerin adaletsizlik ve haksızlık bozgunculuğuna tepki olarak doğan ve İnsana en büyük zulüm olan komünizm ve sosyalizmin doğmasının sebebi, infakın ve gelir adaletinin olmamasıdır.. Bu materyalist sistemlerin insana nasıl kan kusturduğunu

bütün dünya biliyor. Bütün dünya bilmesine biliyor, ama islam dünyasında müslümanların başına musallat olan ve aydın geçinen iki ayaklı bir sürü yaratık hala bunu bilmiyor. Bilmediği için insanları dünya ve ahirette mutlu kılmak için Allahın gönderdiği vahye düşmanlık yapıyor, zulüm ve felaket olan komünizm, sosyalizm ve onlar gibi bozgunculuk olan başka izmleri dirilterek egemen kılmaya çalışıyor. Zengin müslümanlar da ellerindeki nimetlerde sadece dünyalık paylarını düşünerek bozgunculuk yaptıkları için "müslûman" sıfatlarıyla en büyük bozgunculuğa ortak oluyor ve insanların dinsizliğin kucağına atılmasına katkıda bulunuyorlar. Müslümanların, küçük bir azınlık dışında, yarı s inin rahiplik hayatına özenmeleri, diğer yarısının da dünya zevkinden başka bir şeye inanmayan materyalistlere benzemeleri sonucu bugün islam aleminin nasıt içler acısı bir duruma düştüğünü hemen herkes görmektedir, (çeviren)

<sup>[212]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/172-174.

<sup>[213]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/174-175.

<sup>[214]</sup> Zumer, 49

<sup>[215]</sup> Fussulit, 50

<sup>[216]</sup> Hac, 73

<sup>[217]</sup> İbn Kesir, Tefsir, 3/399

<sup>[218]</sup> Kehf,35-36

<sup>[219]</sup> Hucûrat,13

<sup>[220]</sup> Fecir, 15-16 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/175-178.

<sup>[221]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/178-180.

<sup>[222]</sup> Hadid.20-21 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/180-182.

<sup>[223]</sup> Ali imran, 176

<sup>[224]</sup> Ali İmran, 196, (Dünya hayatının geçiciliği ve müminleri aldatmaması gerektiğini belirten âyetler için örneğin bakınız; Ali imran, 185,Lokman, 33, Fatır, 5, mumun, 5, hadid,20 gibi. (çeviren)

<sup>[225]</sup> Fussilet, 34-35 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/182-184.

<sup>[226]</sup> Hadid,20

- <sup>[227]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/184-186.
- <sup>[228]</sup> Ali İmran, 154
- <sup>[229]</sup> Nisa, 134
- <sup>[230]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/186-187.
- <sup>[231]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/188-189.
- <sup>[232]</sup> Ali imran, 178
- <sup>[233]</sup> Buhari, kitabu'l-Libas.77, Hadis no,5790
- <sup>[234]</sup> İbn Hacer, Fethu'l-Bari, 10/260, selefiyye baskısı,
- <sup>[235]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/189-192.
- <sup>[236]</sup> ibn kesir, tefsir,3/4Ol
- <sup>[237]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/192-196.
- <sup>[238]</sup> Fatır,43
- <sup>[239]</sup> Arat, 128
- <sup>[240]</sup> Enam,135
- <sup>[241]</sup> Hac,41
- <sup>[242]</sup> Enbiya, 105-106
- <sup>[243]</sup> Zumer, 73-74
- <sup>[244]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/196-199.
- <sup>[245]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/200-205.
- <sup>[246]</sup> Maide,20-26 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/206-207.
- <sup>[247]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/207-208.
- <sup>[248]</sup> Bakınız.Suyuti, ed-Durru'l-Mensur,6/48-49; ibn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 1/277-278 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/208-210.
- <sup>[249]</sup> İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye,1/278 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/210-211.
- <sup>[250]</sup> Neml.34
- <sup>[251]</sup> İsfahanı, el-Mufredat fi Ğaribi'l-Kur'an,472

- <sup>[252]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/211-213.
- <sup>[253]</sup> jsra,1
- <sup>[254]</sup> Enbiya, 71
- <sup>[255]</sup> Bakara, 124
- <sup>[256]</sup> Enbiya, 105
- <sup>[257]</sup> Araf,167-168
- <sup>[258]</sup> Müslümanların onüç asır Filistin topraklarına sahip olmaları, Allarım onu kıyamete kadar kendilerine yazdığını iddia eden yahudilerin iddiasının yalan olduğunu gösterir. Nitekim ondan önce de Babilliler, Persler ve Romalılar gibi değişik devletler tarafından Filistin işgal edilmiş ve yahudiler yer yüzünde göçmen kuşlar gibi dağılarak - tıpkı adam olmadıkları için Sina çölünde, kırk yıl yaşamaya mahkum oldukları gibi- yaşamak zorunda kalmışlardır. Allanın değişmez yasası budur. İsrailoğuları Allaha itaat ettikleri sürece Allah onları başka milletlerden üstün yapmış ve Filistin'de egemen olmuşlardır. Ama Allaha isyan ederek saptıkları zaman da egemenliklerini o gün salih kullar olan müslümanlara kaptırmışlardır. Çağımızda da müslümanlar o günün İsrailoğulları durumuna düştükleri için egemenliklerini yahudilere kaptırmış ve Filistin tekrar yahudilerin eline geçmiştir. Ne zaman müslümanlar tekrar iyi kullar olurlarsa, Allah onları yeniden oraya mirasçı kılacaktır.Bu, yüce Ailahın değişmez yasasıdır" O günleri insanlar arasında böyle değiştiririz" (Ali imran,140), (And olsun ki Tevrat'tan sonra Zebur'da da yer yüzüne ancak iyi kullarımın varis olacağını yazmıştık" (Enbiya,105). (çeviren) Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/213-216.
- <sup>[259]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/216-217.
- <sup>[260]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/217-219.
- <sup>[261]</sup> Ahzab,23
- <sup>[262]</sup> Tevbe, 123
- <sup>[263]</sup> Nisa, 104
- <sup>[264]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/219-222.
- <sup>[265]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/222-223.
- <sup>[266]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/223-225.
- <sup>[267]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/225-226.

<sup>[268]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/226-228.

<sup>[269]</sup> Bakara, 69

<sup>[270]</sup> Bütün Arap ülkelerinde mülteci olarak yaşamağa mahkum olan Filisiin halkının akıbeti acaba Sina çölünde yaşamaya mahkum olan is.eiloğularından farklı mıdır? Bunun da sebebi, başla iman alanında olmak ürere, müslümanların gerilikleri ve korkaklıkları değil midir? Müslümanlar bunu kendilerine uygulayıp baksınlar. Acaba bugün dünyanın her yerinde müslümanların maruz kaldığı baskıların sebebi, içine düştükleri zillet, meskenet, korkaklık ve ne pahasına olursa olsun yaşama düşkünlüğü değil midir? Biraz araştırsalar sebebin, mücadele yolu yerine, zillet ve kölelik yolunu seçerek ötmeyecek gibi dünya zevklerine dalmak ve Ailahın öğretilerinden uzak bir hayat sürmek olduğunu göreceklerdir. Kutsal topraklarını kurtarmak için mücadele etmeyi kabul etmeyen İsrailoğulları, aynı yolu seçen bütün ümmetler için örnektir,(çeviren)

<sup>[271]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/228-232.

<sup>[272]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/232-233.

<sup>[273]</sup> Hz.Adem'den Hz.Muhammed'e .kadar bütün peygamberlere inanan insanlar mümin, herhangi bir peygambere inanmayan insanlar da kafir olduklarından Hz.Muhammed'e inanmayan yahudiler müsiüman olmadıklarından islam hukukuna göre mümin atalarına mirasçı olmaları sözkonusu değildir. Bilindiği gibi İslam hukukuna göre mümin ile kafir arasında varis olmak yoktur. Peygamberlerin bazılarına inanmamakla yahudiler miras haklarını da kaybetmişlerdir, (çeviren)

<sup>[274]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/234-236.

<sup>[275]</sup> Bakara, 67-74 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/237-238.

<sup>[276]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/238-239.

<sup>[277]</sup> Bu rivayetler için bakınız, buyuti, ed-Durru'l-Mensut, 1/136-19/

<sup>[278]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/239-341.

<sup>[279]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/241.

<sup>[280]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/241-243.

- <sup>[281]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/243-244.
- <sup>[282]</sup> Bakara,285-286 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/244.
- <sup>[283]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/245.
- <sup>[284]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/245-246.
- <sup>[285]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/246-247.
- <sup>[286]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/247-248.
- <sup>[287]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/248-249.
- <sup>[288]</sup> Hac, 36-37
- <sup>[289]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/249-251.
- <sup>[290]</sup> Seyyid kutup, Fi zilali'l-Kur'an, 1/80
- <sup>[291]</sup> Taberi Tefsir, 2/231, Matımd Şakir neşri, Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/252-254.
- <sup>[292]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/254-256.
- <sup>[293]</sup> Buhari, Kitabu'l-İman, 2, Müslim, Kitabu'l-Musakat, 22
- <sup>[294]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/256-258.
- <sup>[295]</sup> Bakara,74-75
- <sup>[296]</sup> Bakara, 60
- <sup>[297]</sup> Araf, 143 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/258-259.
- <sup>[298]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/260-261.
- <sup>[299]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/261-264.
- <sup>[300]</sup> Maide, 101
- <sup>[301]</sup> Müslim, kitabu'l-Hac,15, Haccın hayatta bir defa farz oluşu babı, 73, hadis no,1337
- <sup>[302]</sup> Müslim, Kitabu'l-Fadail,43, Rasulullaha saygı gösterilmesi babı, 37, hadis no, 2358



- <sup>[303]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/265-268.
- <sup>[304]</sup> Araf, 163-168 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/269-270.
- <sup>[305]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/270-271.
- <sup>[306]</sup> Bakanız, Suyuti, ed-Durru'l-Mensur, 3/587-592 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/271-272.
- <sup>[307]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/272-274.
- <sup>[308]</sup> Rağıb İsfahani, el-Mufredat,220, özet olarak.
- <sup>[309]</sup> Arai, 163
- <sup>[310]</sup> Nahl, 124
- <sup>[311]</sup> Nisa, 47.
- <sup>[312]</sup> Nisa, 154
- <sup>[313]</sup> Bakara,65
- <sup>[314]</sup> Müslim, Kitabul'-Cumua, 7, Bu Ümmete cuma gününün gösterilmesi babı,6, hadis no,855
- <sup>[315]</sup> Musüm, Aynı bap ve aynı bölüm, hadis no,856
- <sup>[316]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/274-277.
- <sup>[317]</sup> Enbiya,35
- <sup>[318]</sup> Muhammed, 31
- <sup>[319]</sup> Mülk, 2
- <sup>[320]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/277-278.
- <sup>[321]</sup> Bakara.143
- <sup>[322]</sup> Maide, 94
- <sup>[323]</sup> Maide, 96
- <sup>[324]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/278-280.
- <sup>[325]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/280-281.
- <sup>[326]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/281-283.
- <sup>[327]</sup> İsfahani, Mufredat,23
- <sup>[328]</sup> R Zilali'l-Kur'an.3/1385
- <sup>[329]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/283-285.

<sup>[330]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/285.

<sup>[331]</sup> Ğaşıye, 21-24

<sup>[332]</sup> Hud, 117

<sup>[333]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/286-287.

<sup>[334]</sup> Hud, 50

<sup>[335]</sup> Alak,1

<sup>[336]</sup> Tevbe, 6

<sup>[337]</sup> Sözü'n etkileme gücü konusunda şehici Seyyid Kutup şöyle demektedir: "Kendi kendime sordum; Kelimenin gücü nereden geliyor? Şüphesiz kelimenin müthiş gücü, yaldızında veya musikisinde değildir. Bu güç, sadece ve sadece kelimelerin dile getirdiği iman ve anlamlarda saklıdır. Bu güç, yazılı kelimeyi canlı bir harekete dönüştürme, anlamı elle tutulur bir realite yapma azim ve kararlılığında yatmaktadır. Kelimenin etkili olmasının sırrs burada saklı olduğu gibi, halkın vicdanından, insanın duygularından, insanlığın feryatlarından ve özgürlük savaşçılarından kanlarından beslenmesinde de saklıdır. Şüphesiz her ketime, başkaların kalplerine ulaşp onu canlandırmaz ve harekete geçirmez, Bunu ancak kanla beslenen kelimeler yapabilir. Çünkü yaşayan insanın kalbinden beslenmektedir. Yaşayan her kelime, mutlaka bir insanın kalbinden beslenmiştir. Ama ağızlarda doğan, dillerde söylenen ve o canlı ilahi kaynaktan kaynamayan kelimeler, ölü doğar ve insanlığı bir adım bile ileri götüremez.O kelimeleri hiçbir kimse almaz. Çünkü ölü doğmuştur ve insanlar ölüleri almazlar. Kalem sahipleri bir şartla çok şeyler yapabilirler. Düşüncelerinin yaşaması için gerekirse kendilerinin ölmesi şartıyla! Düşüncelerini kanlan ve etleriyle beslemeleri şartıyla! Hak olduğuna inandıklarını haykırmaları ve haklı söze kanlarını teda etmeleri şartıyla! Düşüncelerimiz ve. sözlerimiz ölüdür, ama yolunda ölürsek ve kanlarımıza beslersek, canlanır ve canlılar arasında yaşar. Masalarının başında oturup yaldızlı kelimeleri seçmek için, parlak sözleri bulmak için, süslü hayalleri kurmak için kafalarını çatlatanlara sesleniyorum. Bu kadar kendinizi yormayınız. Nabzın atması ve düşünceye inanmanın kutsal ateşiyle kalbin parlaması, kelimelerin ve sözlerin hayat bulup yaşamasının tek sebebidir, Görevlerini sözle yerine getirmeyi umanlar, çalışmaya da güçleri varsa, mutlaka çalışmalıdırlar. Kelimenin gücüne inanıyorumve hayatta elle tutulur etkilerine tanık oluyorum. Onun için başkalarını sözlerle yetinmekten sakındırmak İstiyorum" Seyyid Kutup, Dırâsâtun İslâmiyye (İslami Etüdler- İslam ve Emperyalizm),! 28-129, 3- baskı, Dr.Salah

- Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/287-290.
- <sup>[338]</sup> Enam,42-45
- <sup>[339]</sup> Araf,94-95
- <sup>[340]</sup> Araf. 200-201
- <sup>[341]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/290-293.
- <sup>[342]</sup> Hud,116-117
- <sup>[343]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/293-294.
- <sup>[344]</sup> Ahzab.72
- <sup>[345]</sup> Müslim, Birr, sıra ve Adab babı.45, Müslümanm zulmetmesinin haramlığı bölümü,no,10,hadis no,2564
- <sup>[346]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/294-296.
- <sup>[347]</sup> Taberi Tefsiri, 2/172, Tah. Mahmud Şakir.
- <sup>[348]</sup> Bakara, 65
- <sup>[349]</sup> fi Zilali'l-Kur'an.1/77
- <sup>[350]</sup> Fi Zilain-Kur'an,3/1385
- <sup>[351]</sup> Taberi Tefsiri, 2/173
- <sup>[352]</sup> fi Zilali'l-Kur'an.3/1385 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/296-298.
- <sup>[353]</sup> Fi Zilali'l-Kur'an,3/1385
- <sup>[354]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/299-301.
- <sup>[355]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/302-305.
- <sup>[356]</sup> Bakara, 246-252 Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/306-307.
- <sup>[357]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/307-312.
- <sup>[358]</sup> Bu israiüyyat için mesela bakınız; Taberi Tefsiri,5/291-378; Suyuti, ed-Ourru'l-Mensur,1/749-764; Salebi, Araisu'l-Mecalis, 232-244.
- <sup>[359]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/312-317.
- <sup>[360]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/317-319.
- <sup>[361]</sup> Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/319-321.

- [362] Enfal, 24
- [363] Fi zilali'i-Kur'an, 1/260-263, Özet olarak. Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.Ibrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/321-326.
- [364] Hac, 39-41
- [365] Tsfsiru'l-Menar, 2/492 - 498, özet olarak Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.Ibrahim Sarmış), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: 1/327-331.
- [366] Isfahani, Müfredat, 472
- [367] Razi Tefsiri, 6/170
- [368] Bakınız, Dr.İsmail Amayira, Mu'cemu'l-Edevat ve'z-Zamair fi'l-Kur'an, 11-16
- [369] Age. 17-26
- [370] Suyuti, el-iklil fi İstinbatit-Tenzil.45
- [371] Kurtubi, el-CamV İl Ahkami'l-Kur'an,3/245
- [372] Nisa, 77
- [373] Muslim,Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer,32, Düşmanla karşılaşmayı arzu emenin mekruh oluşu babı,no,6, hadis no, 1743
- [374] Başka bir dilden olup Arapçada kullanılan bir isim üzerindeki anlaşmazlık, her iki halkın o ismi değişik söylemesinden kaynaklanabilir. Muhtemeldir ki Culyat'ı Araplar Câlût olarak söylemiş, Kur'an da onların kullandığı ve tanıdığı bu ismi kullanmıştır. Zaten tanımadıkları ve alışmadıkları başka dildeki bir ismi kullansaydı, "biz böyle bir kimseyi tanımıyoruz" deyip itiraz ederlerdi. Onun için Câlût adı, Israiloğullannın kullandığı Culyat olabilir. Yahut halk arasında her İki İsimdeki bazı harflerin yerleri değiştirilerek söylenmiş olabilir.(çeviren)
- [375] Razi Tefsiri, 6/173
- [376] Suyuti, el-lkiil,45
- [377] Razi Tefsiri, 6/174
- [378] Razi Tefsiri, 6/174
- [379] Kurtubi Tefsiri,3/246. Bu beyitler şair Abbas bin Mi rdaş1 indir.
- [380] Malde, 93
- [381] Mesela, bakınız, e-Durru'l-Mensur,3)173
- [382] e!-Cami li Ahkami'f-Kur'an,3/252
- [383] Razi Tefsiri,6/181
- [384] Mufredat,304. (Aslında bu kadar yorumlara hiç gerek yoktur. Çünkü kesin bir yasaklamanın olduğu anlatılmaktadır. Nitekim Türkçe "Tadına bile bakmayacaksın" denildiği zaman, o şeyden hiç yemiyeceksin veya hiç içmiyeceksin, demektir.) (çeviren)
- [385] Müslim, kitabu Fadall'i's-Sahabe,44, Ebu Zerr'in Faziletlerinden bölümü,28,hadis no, 2473

- [386] Razi Tefsiri, 6/182  
[387] Razi Tefsiri,6/184  
[388] Kurtubi Tefsiri,3/255  
[389] Suyuti, el-İkln,45  
[390] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış),  
Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/332-346.  
[391] Kârûn, Hz.Musa'nın kavminden olduğu halde kavmine hainlik etmiş,  
kuvvetli olan Firavun'dan yana olmuş, azgınlaşarak kafirleşmiş ve helak  
olmuştur. Mümin adam ise, Fiavn ailesinden olduğu halde Hz.Musa'ya  
inanmış, haklıdan yana olmuş ve Allah yolunda her şeyini feda etmiştir.  
Görüldüğü gibi, soy, servet veya makam kişiyi üstün yapıp kurtarmadığı  
gibi, üstünlük veya aşağılığın sebebi de olmamalıdır- Üstünlüğün tek  
sebebi inançtır. Allaha Kulluktur, (çeviren)  
[392] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış),  
Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/347-350.  
[393] Dr.Salah Abdulfettah Halidi, (Çeviren: Prof.Dr.İbrahim Sarmış),  
Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: I/351-352.

2.cilt

#### KAYNAKLAR

Ebu Bekr İbnu'l-Arabi, Ahkamul-Kur'an.  
Muhammed Emin eş-Şinkiti, Advau'l-Beyan fi Tefsiri'l-Kur'an bi'l-Kur'an.  
İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye. " " Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim,  
Ebu'l-Hasan Ali en-Nedvi, Teemmulat fi Sürati'l-Kehf-es-Sırau beyne'l-  
İman ve'l-Maddiyye.  
Muhyiddin Nevevi, Tehzibu'l-Esma' ve'l-I-Luğat,  
" Şerhu Sahihi Müslim. -Kurtubi, el-Cami' li Ahkami'l-Kur'an.

Ahmed Adil Kemal, CedaviluVTakvimi'l-Miladi ei-Mukabil li't-Takvimi'1-Hicri,  
İbn Zencele, Huccetu'l-Kiraat,  
Celaledin Suyuti, ed-Durru'1-Mensur fi't-Tefsiri i'l-Me'sur.  
Muhammed Hayr Ramazan Yusuf, Zulkarneyn. -Alusi,Ruhu'l-Maani,  
Suheyl, er-Ravdu'1-Unuf fi Şerhi Sireti İbn Hişam. -İbn Hacer Askalani,  
er-Ravdu'n-Nadir fi Nebei'l-Hadir. " Fethu'1-Bari Şerhu Sahihi'l-Buhari.  
" Mecmuatu'r-Resaili'l-Muniriyye.Cilt, 1 ,yedinci risale.  
İbn Mace, Sünen.  
Ebu davud,Sünen.  
Tirmizi,Sünen.  
Buhari, el-Camiu's-Sahih.  
Müslim, Sahihu Müslim.  
Seyyid Kutup, Fi zilali'l-Kur'an  
İbnu'1-Esir, el-Kamil fi't-Tarih.  
Hakim Nisaburi, el-Mustedrek ala's-Sahihayn.  
Ragıb İsfahani, el-Mufredat.  
Şevkani, Neylu'l-Evtar.<sup>[389]</sup>

<sup>[1]</sup> Yazar, Kehf suresinin fazileti ve onu okumanın sağlayacağı şeylerle ilgili değişik hadis kitaplarından altı rivayet vermektedir. Bunları vermenin yeri olmadığını düşünerek sözkonusu rivayetleri buraya almadık, (çeviren.)

<sup>[2]</sup> Ebu'l-Hasan Ali en-Nedvi, Teemmulat fi Sureti'l-Kehf,9-1u

<sup>[3]</sup> Ahmed İbn Hanbel, Rasulullahın şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Üzüntülü veya kederli olup bu duayı okuyan kişinin Allah üzüntü ve kederlerini giderir, onun yerine kendisine sevinç verir"

<sup>[4]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/5-9.

<sup>[5]</sup> Suyuti, ed-Durru'l-Mensur,5/357

<sup>[6]</sup> İsra,B5. (Kehf suresinin iniş sebebi olarak siyer kitaplarının söylediklerinin doğru olmadığını, Zulkarney konusunu araştıran Ebu'i-Kelam Âzâd özetle şöyle belirtir: "Bazılarına göre Peygamberi sınamak için bu soruları bizzat Medine yahudileri sormuşlardır. Ancak sure kesin olarak Mekke'de indiği için bu doğru değildir. Soruların Kureyş tarafından sorulduğunu belirten rivayetler meşhur hadis kitaplarında değil, İbni İshak. İbni

Hişam. Taberi, İbni Munzir, Ebu Nuaym, Beyhaki ve Suyuti<sup>1</sup> gibi kişilerin siyer kitaplarında verilmiş olup senetleri sağlam değildir. Mesela, sened z incirinde yeralan aşırı şıadan Abdullah b.Sebe'çi es-Suddı ve yalancıyla suçlanan el-Kelbi, hadisçiler tarafından rivayeti terkedilen/metruk kişilerdir

Ashab-ı Keh! olayı yahudilerin kitaplarında geçmiş olsaydı, bu sorulan onların sormaları veya müşriklere bu yönde kılavuzluk etmeleri düşünülebilirdi. Halbuki Tevrat ne Zulkameyn'cfen, ne de doğu, batı ve güney seferlerinden söz eder. Ashab-ı Kehf olayı da bütün tefsircilenn ittifakıyla Hz isa'dan sonra meydana gelmiştir.

Onun için soru sorma olayı doğru olsaydı, müşrikler yahudilere değil, hıristiyanlara başvururdu. Halbuki onlara sorulmamıştır. Onun için bu sorular yahudilerin yönlendirmesiyle sorulmuş değildir Zaten Yahudiler, kendi milletlerinden olmayan ve kutsal kitaplarında bildirilmeyen birinin doğru söylediğini görseler bile peygamber olarak kabul etmezler. Dolayısıyla sorularına doğru cevap verseydi bile Hz.Muhammed'e inanmayacaklardı. Oysa yahudiler "sorulara doğru cevap verirse biz de kendisine inanırız" demeleri gerekirdi. Onun için yarı udi l er böyle sorularla Hz. Peygamberin peygamberliğini sınamaya çalışmamışlardır.

Sonuç olarak surenin iniş sebebi hakkında yapılan rivayetlerin hemen tamamı zayıf olup kabul edilmeye değer değildir. Bunlara bakarak kanaat oluşturmak doğru olmaz. Ayrıca sözkonusu sorular Allah Rasulüne aynı anda sorulmamıştır ve anılan soruların sayısı (fa üç değildir. Ruh hakkındaki soru başka bir zaman diliminde sorulmuş ve isra suresinde cevaplandırılmıştır". (Ebu'i-Kelam Âzâd, Zülkarneyn Kimdir?, 16-22. çeviri. Muharrem Tan. İz Yayıncılık, İstanbul 2000).

Şüphesiz Yüce Allah, risaletlerini tebliğ etmeleri için peygamberlerini yönlendirip desteklemiş ve peygamberliklerine gölge düşürecek bir durumda bırakmamıştır. Bu soruları sordukları varsayılsa bile, iki soruya cevap verdiği gibi, ruhun ne olduğu konusunda da elbette Yüce Allah inanmayanlara cevap olacak

bilgilen peygamberine anında verebilir ve kafirlerin kendilerine pay çıkarmalarına fırsat bırakmayabilirdi.  
Ama rivayetlerde bunun olmadığı ve Rasulullahın onbeşgün gibi uzun süre sözde zor bir durumda kaldığı.  
kafirlerin de eline bir tür koz verildiği görülmektedir.  
Kafirlerin, peygamberin peygamberliğini kanıtlayacak şeyler sormaları ne kadar makul ise, sorularına uzun  
Süre cevap verilmemesi, peygamberin peygamberliği hakkında şüphe ve söylentilerin yayılması ve uzun  
süre düşman karşısında güç durumda bırakılmasını gozonünde bulundurarak iniş sebebi olarak anlatılan bu  
şeylerin doğru olmadığını düşünüyoruz), (çeviren )  
[7] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/10-12.  
[8] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/13-14.  
[9] Nedvi .Teemmulat li Sureti'l-Kehf- es-Sırau Beyne'l-İman ve'l-Madiyye,10  
[10] Nedvi, Age.23  
[11] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/14-15.  
[12] Kehf,39  
[13] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/15-16.  
[14] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/16-17.  
[15] Kehf, 1-5  
[16] kehf.110  
[17] Kehf, 14  
[18] Kehf, 26  
[19] kehf,37-38  
[20] Kehl.43-44  
[21] Kehf,52  
[22] Kehf, 102 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/17-18.  
[23] Kehf,4-5



- [24] Kehf, 15  
[25] keh, 19  
[26] Kehf, 22  
[27] Kehf,82  
[28] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/18-19.  
[29] Kehf,7-8  
[30] Kehf,16  
[31] Kehf,28-29  
[32] Kehf,37-41  
[33] Kehf,45  
[34] Kehf,46  
[35] Kehf,95  
[36] Kehf,98  
[37] Kehf,103-105  
[38] Seyyid Kulüp, Fi zilal, 4/2257-2259  
[39] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/20-22.  
[40] Kaehf,9-26 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/23-25.  
[41] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/25-28.  
[42] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/28-30.  
[43] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/30-31.  
[44] Bu vav harfinin ne anlama geldiği ileride belirtilecektir.(çeviren).  
[45] Suyuti, ed-Durru'!-mensur,5/375  
[46] İbn Kesir,tefsir,3/79  
[47] İbn Kesir, Tefsir,3A79  
[48] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/31-34.  
[49] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/34-35.

- <sup>[50]</sup> Kehf, 2  
<sup>[51]</sup> Kehf, 10  
<sup>[52]</sup> Kehf,65  
<sup>[53]</sup> Kehf,76  
<sup>[54]</sup> Kehf,1  
<sup>[55]</sup> kehl,16  
<sup>[56]</sup> Kehf,58  
<sup>[57]</sup> Kehf ,65  
<sup>[58]</sup> Kehf,82  
<sup>[59]</sup> Kehf,98  
<sup>[60]</sup> Fatır, 2 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/35-37.  
<sup>[61]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/37-38.  
<sup>[62]</sup> Enbiya, 60  
<sup>[63]</sup> isra,18-21 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/39-41.  
<sup>[64]</sup> Enfal.11 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/41-42.  
<sup>[65]</sup> Kurtubi, Tefsir,10/365-366  
<sup>[66]</sup> Sebe',46  
<sup>[67]</sup> Kurlubi, Tefsir,10/366 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/42-46.  
<sup>[68]</sup> Arat, 33  
<sup>[69]</sup> Yunus, 68  
<sup>[70]</sup> Mümin,56  
<sup>[71]</sup> Necm,19-23  
<sup>[72]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/46-48.  
<sup>[73]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/49.  
<sup>[74]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/49-50.  
<sup>[75]</sup> Maide, 67

[76] Cin,21-22

[77] İbn mace.kitabu'l-Fiten, belaya sabretme babı ( 23). hadis no,4021

[78] Buharı, Kitabu'l-Edeb ,78. insanlarla beraber olma babı,81, Bölümün girişi. (Allah, vahyini insanlara ulaştırmayı müslümanlara bir görev olarak yüklemiştir. Bu görev, ancak tebliğ yapma fırsatı tanıyan toplumda yerine getirilebilir. Tebliğ yapmaya fırsat vermedikleri ve peygamberlere hayat hakkı tanımadıkları için Allahın yok ettiği önceki toplular gibi bir toplumda müslümanın tebliğ etme fırsatı yoksa, "Allah kimseye gücünün üstünde yükleme;" anlamındaki ayetlerin belirttiği gibi, kişi tebliğ etme ve yaşama hakkı tanımayan toplumdan ayrılabilir ve hicret etme imkanı buluncaya kadar toplumdan ayrı yaşayabilir. Ne kadar farklı yorumlar yapılırsa yapılsın, işin gerçeği budur, (çeviren).

[79] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/50-52.

[80] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/53.

[81] Fatır,2

[82] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/53-54.

[83] Fı zilalil-Kur'an,5/2922

[84] Fı Ziialil-Kur'an,5/2923 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/54-56.

[85] Fı Zilali'-Kur'an,5/2924 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/56-57.

[86] İbn Kesir, Tefsir,3}75

[87] Kurtubi. el-Camili Ahkami'l-Kur'an,10/369 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/57-58.

[88] İbn Kesir, tefsir,3/75

[89] Kurlubi, Tefsir, 10/369, Advau'l-Beyan tefsirinde de eş-Şinhiti, Zeccac'ın görüşünü paylaşıp desteklemekte ve diğerini red eder. 4/33-34

[90] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/58-59.

[91] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları,

(2.Baskı) Konya 2005: II/59-61.

<sup>[92]</sup> es-Suheyli, er-Ravdu'l-Unuf,3/165-166, özet. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/61-62.

<sup>[93]</sup> Ibn Kesir, Tefsir,3/76

<sup>[94]</sup> Kurtubi, Tefsir,10/371-372, (Mümin gençlerle beraber olmak köpeğe belki bir şöhret kazandırmıştır. Ancak köpeğin de aynı olayda anılmasından amaç, herhalde Yüce Allahın bütün canlıları diriltme gücünün gösterilmesidir.Yoksa köpekleri övmek veya onurlandırmak değildir, (çeviren)

<sup>[95]</sup> es-Suheyli, er-Ravdu'l-Unuf,3/166-167. (Bu yorumlar doğru değildir.Çünkü bu kadar zaman köpeğin onlarla beraber olması mübah iken, mağarada onlarla beraber olması mı sakıncalı oluyor? Sonra, bu kadar zaman köpekle birlikte olan mümin gençlerden acaba melekler uzak mı durdular ki mağarada beraber bulunmak için köpek kapının eşiğinde bırakıldı? Elbette hayır! Köpeğin kapının eşiğinde gözleri açık olarak dirseklerini uzatıp yatması, bekçilik yapması ve dışarıdan bakacak kişileri ünkütüp korkutması içindir, (çeviren)

<sup>[96]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/62-63.

<sup>[97]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/63-64.

<sup>[98]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/64-65.

<sup>[99]</sup> Advau'l-Beyan,4/45

<sup>[100]</sup> Advau'l-Beyan,4/45-75

<sup>[101]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/65.

<sup>[102]</sup> Advau'l-Beyan,4/45. (Koyun can derdinde, kasap ise et derdinde, demişler. Adamlar korku içinde bir yiyecek bulma derdinde iken, bizimkiler de bu davranışlarının şirkete mi, vekalet mi delil olduğunun tartışmasını yapmaktadır! (çeviren.)

<sup>[103]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/66.

- [104] İbn kesir, tefsir, 3/77 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/66-67.
- [105] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/67-68.
- [106] Ali imran,159
- [107] Muslim,Babu fazli'r-Rıfki,23, hadis no,2592
- [108] Müslim, Babu'r-Rıfki, hadis no,2593
- [109] Bakara,83
- [110] Fussilet.34-35 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/68-70.
- [111] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/70-71.
- [112] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/72-73.
- [113] Müslim, babu-n-Nehyi an binai'l-Mesacid ala'l-Kubur,3,hadis no,528
- [114] Müslim, aynı yer, hadis no,529
- [115] Müslim, aynı yer, hadis no.532
- [116] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/73-76.
- [117] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/76-77.
- [118] Darekutni,Şafii,Beyhaki rivayet etmişierdir.Beyhaki, senetleri birbirine eklenince, rivayel daha sağlam olur, demiştir. Bkz.Şevkani, Neyiu'l-Evtar,1/45
- [119] Bakara, 126
- [120] es-Suheyli, Ravdu'l-Unuf,3/170
- [121] Tevbe.112
- [122] Tahrim,5
- [123] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/78-80.
- [124] İbrahim,9
- [125] İbn Kesir, Tefsir,3/78

- [126] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/80-81.
- [127] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/81-82.
- [128] ibn Kesir, tefsir.3/78 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/82-83.
- [129] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/84.
- [130] A'ta,6
- [131] Müslim,Babu's-Sehvi fi's-Salati ve's-Sucudi Lehu,19, hadis no,570
- [132] Müslim, aynı yer, hadis no,572
- [133] Müslim,aynı yer, hadis no,573
- [134] Buhari,babu Men Talebe'l-Veledi li'l-Cihadi,23, hadis no,2819
- [135] taha, 115
- [136] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/84-87.
- [137] Nahl, 65
- [138] Lokman,34
- [139] İnsan,29-30
- [140] Tekvir,29
- [141] Şüphesiz AÜhâın iradesi ve gücü her şeyin üst ündedir. On un dilemesi ve onaylaması olmadıkça hiçbir şey meydana gelmez. İnsan l arın bir şey istemelerini yaratan da Yüce Allahtır. O dilemedikçe insanlar dilemeyi bile yapamazlar. Bütün bunlar Kur'anın açık seçik ortaya koyduğu kesin şeylerdir Elbette mümin insan bunları gözönünde bulundurarak kararlar verir ve hareket eder. Yüce Allahın genel irade ve yönetimi altında olduğunu kabul ederek işlerinde başarılı olmayı Yüce Allarım iradesine bağlar. Mümin bir insan için durum böyle iken, bütün çeşitleriyle kafir insanlar acaba başarılarını hangi iradeye bağlıyorlar? Günler, haftalar, aylar ve yıllar önce aldıkları kararları nasıl başarı ile uyguluyor ve istediklerini yapıyorlar? Müminlerin işleri için olduğu gibi onların da işlerinde başarıları için Allahın irade ve dilemesi sözkonusu değil midir"
- Mümin veya kafir bir insan, örneğin "Yarın okula gideceğim, yarın ders çalışacağım, yarın yolculuğa çıkacağım, yarın Ali'nin borcunu vereceğim"

vb.şeyler söyleyip bu işleri yerine getiremiyor mu? Bunları yerine getirdiği zaman Allanın irade ve dilemesinin sınırlarını mı aşmış oluyor? Şüphesiz insan nasıl olacağını bilmediği gelecekle ilgili kararlar verirken, olumsuzluklarla da karşılaşabilir ve yapmak istediği işlerde başarısız da olabilir, örneğin, akşam namazını kılacağım, deyip gücünü aşan bir engelden dolayı kılamayabilir. Bu engelden dolayı namazı kılamadığı için sorumlu mudur?E!bette hayır! Çünkü insan gücünü aşan şeylerden sorumlu değildir Üstelik İslam, unutmama, yanılma ve baskı altında yaptıklarından veya yapmadıklarından insanın sorumlu olmadığını kararlaştırır.

Her şeyin Allahın bilgisi, dilemesi , yaratması ve otoritesi altında meydana geldiği bir gerçektir Ancak kişilerin başına gelen bütün şeyler Allahın hayatta egemen kıldığı sosyal yasaları çerçevesinde onların kendi irade ve kararlarıyla kararlaştırıp kencii elleriyle yaptıkları şeylerdir, insanlar bu yasalar çerçevesinde yaşar ve kendi iradeleriyle karar verip isteriklerini işlerler. Başlarına gelen şeyler de onların bu kararı ve işlemesi sonucudur. Bu karar verme ve kendi iradeleriyle işleme özgürlüğüne sahip oldukları için de Allah onları yaptıklarından sorumlu tutmakta, iyi işleri içm ödüllendirirken kötü işleri için cezalandırmaktadır İnanıp inanmamakla özgür bırakması da bunun göstergesidir Bütün bunlardan sonra "inşaallah demedikçe, yarın şu işi yapacağım, deme" ayetinin alışlagelen anlamdan farklı bir anlamı olmalıdır, diye düşünüyoruz .Herhalde bu ayet, kesin ve haram ifade eden bir yasaklama değil, Allahın iradesinin akılda tutulması, her zaman insanın iradesinin üstünde olduğunu, insanın gücünün her şeye yeterli olmadığını, bütün işleri Yüce Allahın yarattığını ve bildiğini, evrene egemen olup kulların her zaman onun denetiminde yaşadıklarını insanlara hatırlatmak içindir. Yahut bu uyan sadece Hz Peygambere özel bir kararından dolayı yapılmıştır ve onunla sınırlıdır, iniş sebebi olarak anlatılan olay da sanki bunu sezdirmektedir. En iyi Allah bilir! (çeviren ) Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/87-90.

<sup>[142]</sup> Haşir,18-19

- [143] Araf,200-202
- [144] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/90-93.
- [145] Suyuti, ed-Durru'l-mensur,5/379
- [146] Suyuti, Age.5/379
- [147] ibn Kesir,3/79
- [148] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/93-96.
- [149] ibn Kesir, Tefsir,3/79
- [150] er-Ravdu'l-Unuf,3/173, el-Vekil tahkiki
- [151] Ahmed Adil Kemal.Age.3-4.
- [152] Alusi, Ruhul-Maanir15/252
- [153] Alusi, Ruhul-Maani,15/252 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/96-98.
- [154] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/98-99.
- [155] Ravdu'l-Unuf,3/172-173
- [156] Alusi, Ruhul-Maani, 15/252
- [157] Alusi, Age.15/252-253 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/99-101.
- [158] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/101.
- [159] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/102-103.
- [160] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/104.
- [161] Kehf.26-31 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/104-105.
- [162] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/105-108.



- <sup>[163]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/109-115.
- <sup>[164]</sup> Kehf, 32-46 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/116-117.
- <sup>[165]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/117-120.
- <sup>[166]</sup> Anlatılan öykü hayatta yaşanmış olabileceği gibi, yüce Allahın mesajlarını anlattığı bir sanal bir benzetme de olabilir. Sanal bir benzetme olması, Kur'anın anlattıklarının gerçekliğine aykırı olmadığı gibi, bütün öykülerinin sanal veya kurgusal olması anlamına da gelmez. Kur'anda bunu örnekleri çoktur, (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/121.
- <sup>[167]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/121-122.
- <sup>[168]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/123.
- <sup>[169]</sup> Fecr, 15-17
- <sup>[170]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/124-125.
- <sup>[171]</sup> Vakıa, 63-67
- <sup>[172]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/125-126.
- <sup>[173]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/126-127.
- <sup>[174]</sup> Fatır, 42-43 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/127-129.
- <sup>[175]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/129-130.
- <sup>[176]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları,

(2.Baskı) Konya 2005: II/130-132.

<sup>[177]</sup> Maşaallah" kelimesi. "Allah neler dilemiş neler! " anlamındadır.

(Çeviren)

<sup>[178]</sup> Bakınız, Suyuti, ed-Durru'l-Mensur,5/391

<sup>[179]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/132-134.

<sup>[180]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/134-135.

<sup>[181]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/135-137.

<sup>[182]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/137-139.

<sup>[183]</sup> Nur,43

<sup>[184]</sup> Yunus,45

<sup>[185]</sup> Müminun, 112-115

<sup>[186]</sup> Tekasur,1-2 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/139-141.

<sup>[187]</sup> el-Mu~edâ't,218

<sup>[188]</sup> Ali Imran,14

<sup>[189]</sup> Taha. 131

<sup>[190]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/141-143.

<sup>[191]</sup> Salih amel. Allah tarafından belirlenen veya ona aykırı olmayan her türlü ameldir. İnsanların vahiy ölçüsünden bağımsız kendi başlarına amelleri iyi veya kötü olarak belirlemeleri Allahın yanında geçerli değildir "Dilinizle yalan söyleyerek "Şu haram, bu helaldir" demeyin, çünkü Allah'a karşı yalan uydurmuş olursunuz. Allah'a Karşı yalan uyduranlar ise. şüphesiz mutluluğa eremezler "(i 6 Nahl/116). Vahyin olcusu ve aydınlatması olmadan insanların kendi kafalarından helal ve haram belirlemelerinin temelsiz ve tutarsız olduğunu Allah bir örnekle şöyle belirtir: " Allah sekiz çift hayvan yaratmıştır: Koyundan ıki ve keçiden iki; de ki: "İki erkeği mi, yoksa iki dişi mi veya o iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram kılmıştır? Doğru sözlü iseniz bana bilgiye dayanarak cevap verin. Deveden iki. sığırdan iki yaratmıştır, de ki1 "iki erkeği mi. yoksa ıki dişi mi veya o iki dişinin rahimlerinde bulunan

yavruları mı haram kılmıştır? Yoksa Allah size bunları Duyururken orada mı idiniz?" İnsanları, bilmediklerinden saptırmak için Allah'a karşı yalan uyduranlardan daha zalim kimdir? Allah, zalim milleti doğru yola erdirmez "(6 Enam/143-144) Âyetler, insanların kendi heveslerine göre yaptıkları belirlemenin Allah katında geçerli ve tutarlı olmadığını belirtir. Çünkü onlara böyle bir yetki verilmemiştir Üstelik iyi veya kötü olarak belirledikleri şeylerin çoğunun daha sonra iyi veya kötü olmadığı ortaya çıkmakta ve kendileri değiştirmektedirler. Yüce Allah) devredışı bırakarak salih olan ve olmayan amelleri belirlemek, vahyi dışlamak ve yer yüzünde Allah yerine tanrılık iddiasında bulunmaktır. Halbuki yerde de, göklerde de emir ve karar Allahındır "Rabbimiz. gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra arşa kurulan, gündüzü durmadan kovalayan gece ile bürüyen, güneşi, ayı, yıldızları, hepsini buyruğuna baş eğdirerek var eden Allah'tır. Bilin ki yaratmak da. emretmek de O'nun hakkıdır.

Alemlerin Rabbi olan Allah Yüce'dir."(7 Araf/54) [çeviren)

<sup>[192]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/143-144.

<sup>[193]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/145-149.

<sup>[194]</sup> Kehf,60-82 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/150-152.

<sup>[195]</sup> Buharı,Enbiya,27,hadis no,3400, Müslim,Fadait,46, hadis no,2380

<sup>[196]</sup> Değişik yollarla rivayet edilen bu hadis için Buhari ve Müslim'in şu bablarına bakınız: Müslim, Fadail,46, hadis no,2370,Buhan,ilim, 19,hadis no,78,122, Ehadisi'l-Enbiya,27 hadis no,3400,3401,Tefsir,2,hadis no,4725,4726,4727. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/152-157.

<sup>[197]</sup> Bu sonuçlar hakkında bilgi için için bakınız. Nevevi'nin MuslimŞerhi,15/137,146-147

<sup>[198]</sup> Bu sonuçlar için bakınız.Fethu'i-Bari, 1/169

<sup>[199]</sup> Bu deliller için de bakınız,Fetu'l-Bari,8/409-422. Çıkarılan sonuçlardan bazıları anlamsız olduğu için çevrilmemiş ve bazılarının yerleri değiştirilmiştir.(çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/157-159.

<sup>[200]</sup> Müfredat,372-373

<sup>[201]</sup> Enbiya,60

<sup>[202]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/159-161.

<sup>[203]</sup> Müslim, Cihad,11,hadis no,1744

<sup>[204]</sup> Birileri için güneşin durması, Allahın sosya! ve tabiat yasalarına aykırıdır. Hz.Peygamberin ölen oğlu İbrahim gömüleceği sırada güneş tutulması meydana gelmiş ve bazıları "Güneş bile İbrahim için yas tutuyor" deyince, Rasulullah, ay ve güneşin Allahın ayetlerinden birer ayet/gösterge olduğunu ve kimsenin ne doğumu, ne ölümü için tutulmayacağını belirterek bu yanlış anlayışı düzeltmiştir. Bkz.Buhari, küsuf,1,13, bedu'l-halki,4, Müslim, küsuf, 6,9,22,28 Ebu davud, istiska,3, Nesai, küsuf,16, İbni mace, ikamet,152. Nitekim z.Muhammed ve ashabının da namazı vaktinde kılamadıkları olmuştur ama onlar için güneş durmamış veya durdurulmamıştır. Herhalde Hz.Muhammed1 ve ashabı o peygamber ve arkadaşları kadar namazlarını önemsiyordu. Onun için bir Peygamber için güneşin durdurulduğu rivayeti doğru değildir, (çeviren)

<sup>[205]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/161-162.

<sup>[206]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/162-163.

<sup>[207]</sup> Bkmız, Fethu'l-Bari,8/413

<sup>[208]</sup> Fethu'l-Bari,8/413

<sup>[209]</sup> Ka'bulahbar ve Net el-Bikali başla olmak üzere bazı raviler, çok zaman israiliyyat kültürünü İslam diye anlattıkları için rivayetleri haklı olarak eleştirilmiştir. Bu kişiler güvenilir bir ravi kabul edilmezler. Nevf el-Bikali, Kabu'l-Ahbar'ın evlatlığıdır ve biri diğerinin bir tür sözcülüğünü yapmıştır. Çoğu rivayetlerini kabul etmek, red etmekten daha sakıncalı olabilir, (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/163-164.

<sup>[210]</sup> Buhari, Enbiya,27,hadis no,3204. (Bu deliller için bakınız: Ahmed Davudoğlu. Sahihi Müslim Tercüme ve Şerhi,5/200-201, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1979. En azından peygamber olduğu görüşü makul ve mantıklı olmakla beraber, ülülazim peygamberlerinden olan Hz. Musa'ya bu kadar tark atan ve doğrudan Allanın yönlendirmesiyle hareket ederek bu şekilde olağanüstü işler yapan birinin melek olması daha uygun ve daha mantıklı gelmektedir. Nitekim Ma'rudi, melek olduğunu söyler.

Bkz.Ahmed Davudoğlu, Sahihi Müslim tercüme ve Şerhi, 10/201.  
(çeviren.)

<sup>[211]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/165.

<sup>[212]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/166.

<sup>[213]</sup> Tasavvufçuların dindışı bu tür görüşleri ve eleştirisi için bakınız. Prof.Dr.İbrahim Sarmışjasavvuf ve İslam. Ekin Yayınları, istanbul, 3. baskı, (çeviren).

<sup>[214]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/166-167.

<sup>[215]</sup> Bu deliller için bakınız, ibn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye.1/328 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/167-169.

<sup>[216]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/169-170.

<sup>[217]</sup> Tehzibu'l-Esma ve'i-Luğat,1/176-177

<sup>[218]</sup> ibn Hacer el-Askaiani, ez-Zahru'n-Nadir fi Nebi'l-Hadir,2/203, er-Resailu'l-Muniriyye, içinde

<sup>[219]</sup> el-Bidaye ve'n-Mihsye,1/334 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/170-172.

<sup>[220]</sup> Enbiya,34

<sup>[221]</sup> Ali imran, 81

<sup>[222]</sup> Müslim, FadailiJ's-Sahabe.53,hadis no, 2537

<sup>[223]</sup> Müslim, aynı yer, hadisno,2538

<sup>[224]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/172-175.

<sup>[225]</sup> Bunlar sufilerdir. (çeviren)

<sup>[226]</sup> Alusi, Ruhu'l-Maani, 16/330

<sup>[227]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/175-176.

<sup>[228]</sup> Mehayimi, age. 1/451-452

<sup>[229]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları,

(2.Baskı) Konya 2005: II/176-178.

<sup>[230]</sup> ismail Hakkı Bursevi, Ruhul-Mani,5/270

<sup>[231]</sup> İsmail Hakkı Bursevi, age.5/272 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/178-179.

<sup>[232]</sup> Kurtubi, Tefsir, 11/40-41, Özet.

<sup>[233]</sup> Enbiya,45

<sup>[234]</sup> eş-Şinkiti, Advau'l-Beyan,4/159,özet.

<sup>[235]</sup> eş-Şinkiti, age.4/160

<sup>[236]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/179-182.

<sup>[237]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/182-184.

<sup>[238]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/184-187.

<sup>[239]</sup> Kitabın adı, "Alimlerin ilim tahsili ve zorluklarına katlanmaları" anlamındadır. Yakın zamanda ölen yazarına ve diğer islam alimlerine Allahtan rahmet dileriz.fçeviren],

<sup>[240]</sup> Nebe,23

<sup>[241]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/187-188.

<sup>[242]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/188-189.

<sup>[243]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/189-190.

<sup>[244]</sup> Ayette geçen "Ensanîhu" kelimesindeki "Ha" zamirinin zammeli okunması ile ilgili bazı dil açıklamaları yapılmaktadır. Onları vermemeyi uygun gördük, (çeviren).

<sup>[245]</sup> Araf,201-202

<sup>[246]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/190-191.

<sup>[247]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/191-192.

<sup>[248]</sup> Hud,118-119

<sup>[249]</sup> Bakara, 251

<sup>[250]</sup> Yazarın bu yorumu ayetlerden uzaklaşma sayılır.Yer yüzünde insanların çatışıp savaşıma ve birbirlerini yok etmeye devam edeceklerini anlatan başka ayetler vardır. Ancak öyküde geçen ve Hızır'ın işittiği selam karşısında şaşkınlığını anlatan bu ifadelerin yer yüzünde barışın gerçekleşmeyeceği anlamına çekilmesi bize göre yerinde olmamıştır. Herhalde Hızır'ın bu şekilde sorması, o bölgede böyle bir uygulamanın veya geleneğin bulunmadığını gösterir, (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/192-194.

<sup>[251]</sup> İsrâ,3

<sup>[252]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/194.

<sup>[253]</sup> Mufredât,449

<sup>[254]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/195-198.

<sup>[255]</sup> İsrâ, 85

<sup>[256]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/198-200.

<sup>[257]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/200-202.

<sup>[258]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/202-204.

<sup>[259]</sup> Taha, 115

<sup>[260]</sup> Enâm, 100

<sup>[261]</sup> Böyle bir felaketi görmek için toplumların başında bulunan krallıklara bakmak yeterlidir. Her çeşit güvenlik güçlerini yanına alarak halklarına "Ya ben, ya siz" diyen yönetimler, halklarının başında işte böyle bir felakettir. Fakat Allah insanlara haksızlık yapmadığına göre, demek ki bu halklar, bu krallara layıktır. Nasıl olursanız.öyle yönetilirsiniz! ( çeviren).

<sup>[262]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/204-208.

<sup>[263]</sup> Maide,45

<sup>[264]</sup> Bu konuda bilgi için Letaif Kuraniyye, kitabımıza bakınız.

- <sup>[265]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/208-214.
- <sup>[266]</sup> Nisa,9
- <sup>[267]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/214.216.
- <sup>[268]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/216-218.
- <sup>[269]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/218-219.
- <sup>[270]</sup> Mufredat.31
- <sup>[271]</sup> Yusuf,6
- <sup>[272]</sup> YusuMOO
- <sup>[273]</sup> Tevil konusunda geniş bilgi için bakınız, Prof.Dr.Yusuf Işıcık, Kur'anı Anlamada Temel Bir Problem TEVİL, Esra Yayınları, Konya, 1997{Çeviren} Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/219-220.
- <sup>[274]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/221.
- <sup>[275]</sup> Şuara,75-83
- <sup>[276]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/221-224.
- <sup>[277]</sup> Kehf,83-98 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/225-226.
- <sup>[278]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/226-227.
- <sup>[279]</sup> Muhammed Yusut Hayr, Age.9
- <sup>[280]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/227-228.
- <sup>[281]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/229-230.
- <sup>[282]</sup> Fethul-Bari,6/382



<sup>[283]</sup> Fethur[-Bari,6/382

<sup>[284]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/230-231.

<sup>[285]</sup> Buhari,Enbiya,7.Yecuc ve mecuc bölümü,hadis no,3346. Müslim,Fiten ve Eşratu's-Saa,1, Fiten, Yecuc ve Mecuc şeddinin açılması bölümü, hadis no.2880

<sup>[286]</sup> Buhari, hadis no,3347,Müslim,hadis no,2881

<sup>[287]</sup> Buhari,Mukaddime,bab,7,Yecuc ve Mecuc olayı. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/231-232.

<sup>[288]</sup> Müslim bi Şerht'n-Nevevi.17/2

<sup>[289]</sup> İbn Hacer,Fethu'l-Bari,13/107

<sup>[290]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/232-234.

<sup>[291]</sup> Hadis kitaplarında Deccal ve onun gibi alâmet türünden sayılan şeylerle ilgili rivayetler çoktur. Sıhhatine inanmadığımız ve çocukları avutmak için anlatılan masallara benzeyen iki sayfadan fazla uzun olan bu rivayeti buraya almadık Merak edenler Müslim. Rten, 20,hadis no,2137 nolu hadisine bakabilirler. Ayrıca Buhari'de de buna benzer rivayetler vardır.Buraya almadığımız rivayet için de bakınız. Buhari,Enbiya,7, hadis no,3348. (çeviren) Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/234.

<sup>[292]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/234-235.

<sup>[293]</sup> Seyid Kutup, Fi Zilali'l-Kur'an,4/2289-2290 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/235-238.

<sup>[294]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/238.

<sup>[295]</sup> Bakınız,Zulkarneyn el-Kaidu'l-Fatih ve'l-Hakimu's-Salih, 248

<sup>[296]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/238-239.

<sup>[297]</sup> Age.84-90

<sup>[298]</sup> Age.148-162 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/239-240.

<sup>[299]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/240-241.

<sup>[300]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/241.

<sup>[301]</sup> Bu savunma "Ölümsüz Müdafaa" adıyla Türkçeye çevrilmiştir. Ebu'l-Kelam Âzâd, İngilizlerin Hindistan'ı işgal etmelerine karşı cihad hareketinin öncülüğünü yapmış ve bundan dolayı İngilizler onu yargılayarak cezalandırmışlardır. Adı geçen savunma, yargılama sırasında yaptığı konuşmadır. İlmi ve ameli ile örnek bir islam alimidir, (çeviren).

<sup>[302]</sup> Ahmed Hasan Bakori, Ezher hocalarından olup önce ihvanı Muslimin cemaalinin eğitim öğretim eiemanlarındandı. Ateşle imtihanı görünce onlardan ayrıldı ve Cemal Abdunnasır'ın safına geçti ve arkasında kötü anılar bırakarak bu dünyadan ayrıldı, (çeviren)

<sup>[303]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/241-242.

<sup>[304]</sup> Bakınız, Ve Yesefuneke an zilkarneyn.80-85 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/242-243.

<sup>[305]</sup> Arapların verdikleri ismin ilk harfi arap alfabesinin 20. harfi olan, kâf harfidir.(çev.

<sup>[306]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/243-244.

<sup>[307]</sup> Bakınız, Zulkameyn, Muhammed Yusuf Hayr,218-219,Dr.Htzır'ın kitabından naklen- Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/244-245.

<sup>[308]</sup> ve Yeseluneke an zilkarneyn.131-132, Muhammed Hayr Yusuf, Zulkarneyn,220 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/245-246.

<sup>[309]</sup> Ve Yeseluneke an Zilkameyn.132-134. Muhammed Hayr, Zulkarneyn,222-223 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/246-247.

- <sup>[310]</sup> Muhammed Hayr Yusuf, Zulkarneynr333,Kasımı Tefsiri,11/4113?4114ıden naklen.
- <sup>[311]</sup> Muhammed Hayr Yusuf, Age.334,Hi2ir'in Mefahimu Coğrafiyye,296'dan naklen Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/247.
- <sup>[312]</sup> Muhammed hayr Yusuf,Zulkarneyn,336-338, Hızır'ın Mefahim coğrafiyye'den naklen.
- <sup>[313]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/248-250.
- <sup>[314]</sup> (Acaba iki boynuzlu anlamında Zulkareyn adı ile anılmasının sebebi bu heykel değil midir? (çeviren.)
- <sup>[315]</sup> Ve Yeseluneke an Zilkarneyn, 101-103, Heykelin resmi için 104. sayfaya bakınız. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/250-252.
- <sup>[316]</sup> Ve Yeseluneke an Zilkarneyn,121-124 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/252.
- <sup>[317]</sup> Ve Yeseluneke an ZJ!karneyn,139
- <sup>[318]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/253.
- <sup>[319]</sup> Ve Yeseluneke an zilkarneyn, 142-161 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/254.
- <sup>[320]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/255.
- <sup>[321]</sup> Kehf,94
- <sup>[322]</sup> Enbiya 96-97
- <sup>[323]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/255-256.
- <sup>[324]</sup> İbn Manzur,Lisanu'l-Arab,2/207
- <sup>[325]</sup> el-Mufredat,10
- <sup>[326]</sup> ve Yeseluneke an Zilkameyn,163 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/256-258.
- <sup>[327]</sup> ve Yeseluneke an zilkarneyn.164-165

<sup>[328]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/258.

<sup>[329]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/258-260.

<sup>[330]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/261.

<sup>[331]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/261-262.

<sup>[332]</sup> İbnu'l-Esir.el-Kamil fi't-Tarîh, 12/361

<sup>[333]</sup> İbn Kesir.el-Bidaye ve'n-NJhaye.13/118

<sup>[334]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/262-263.

<sup>[335]</sup> Bu trajedi ile ilgili İbn Kesir'in sözleri için bakınız .el-Bidaye ve'n-Nihaye, 13/200-206. (Bir şair öldürülen ve Dicle nehrine atılan insanların çokluğunu bir beyitte şöyle dile getirmiştir: öldürülüp Dicle nehrine atılanların kanları o kadar aktı ki nehrin suyunun rengi değişti". Acaba o şair bugün yaşasaydı, sözde demokrasi ve özgürlük getireceklerini söyleyen modern Moğol/ABD'lilerin öldürdükleri insanlar için herhalde "Irak toprakları petrol yerine insan kanı ile boyandı" derdi. Unutulmamalıdır ki eski Moğollar Bağdad'ı yerlebir edip Bermeki vezir İbnu'l-Alkâmî'nin yardım ve yataklığıyla halifenin gözlerini oyup cadde ve sokaklarda halka teşhir ettikleri gün gerilik ve bozukluklarıyla bu cezayı ne kadar hak etmişlerse, modern Moğol/ABD'lilerin Bağdad'ı ve diğer şehirleri yakıp yıktıkları bugünde de Kürt, Türkmen, Arap, Şii, Sünni, radikal, seküler, diye sözde müslümanlar etnik fırka ve mezheplere bölünmüş, Feliuce ve diğer kentlerde soykırım yapan modern Moğollara da Allavi ve benzerleri yardım ve yataklık etmektedir. Çok büyük ihtimalle eski Moğollar, Hindistan'dan başlayıp islam bölgelerini birer birer yakıp yıkarken diğer müslüman bölgeler bugünkü müslüman diğer bölgeler gibi ellerini oğuşturmakta veya "çok bozulmuşlardı, onun için bunlar başlarına geldi" veya "onlar şu kavimden, bizler bu kavimdeniz, bizler çıkarlarımıza bakmalıyız, onlardan bize ne!" demekten başka bir şey yapmamışlardır. Aynı örnek Afganistan, Çeçenistan, Filistin ve diğer bölgeler içinde geçerlidir. Çünkü sosyal yasa bütün toplumlar için geçerlidir. "Allatı insanlara hiç zulmetmez, fakat insanlar kendilerine zulmederler."(10 Yunus/44), "öncekilere uygulanagelen yasayı görmezler

mi? Allah'ın yasasında bir değişiklik bulamazsın. Allah'ın yasasında bir sapma da göremezsın."(35 Fatır/43). (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/263-264.

<sup>[336]</sup> el-Bidaye ve'n-Nihaye, 13/220-222

<sup>[337]</sup> el-Bidaye ve'n-Nihaye, 13/238-240 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/264-265.

<sup>[338]</sup> İbnu'l-Esir,ei-Kamil fi't-Tarih, 12/358-359

<sup>[339]</sup> İbnu'l-Esir, age. 12/361

<sup>[340]</sup> el-Kamil, 12/375-376 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/265-268.

<sup>[341]</sup> Seyyid kutup, Fi Zilali'l-Kur'an, 4/2293-2294 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/269-270.

<sup>[342]</sup> Muhammed Hayr Ramazan, Zull<arneyn, 327

<sup>[343]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/270-271.

<sup>[344]</sup> Enbiya, 96?97

<sup>[345]</sup> Halbuki Taberiya/Lut gölünün suyu içilemeyecek kadar tuzlu ve acıdır. Burada anlatılan sahneler, her dönemde olağanüstü kurtarıcı bekleyen israiloğullannın kuruntularını yansıtmaktan başka bir şey değildir, (çeviren).

<sup>[346]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/271-273.

<sup>[347]</sup> Bu saçmalık ve mitolojiler için bakınız. Suyuti, ed-Durru'l-Mensur, 5/454-464 Jbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 2/109-113, Muhammed Hayr Yusuf, Zulkarneyn. 294-308,

<sup>[348]</sup> Buradan itibaren İslamdan sapmış olan Bahailerin Yecuc ve Mecu'la ilgili saçmalıklarını anlatan ve 18 sayfa tutan bir kasetin çözümü verilmektedir. Yazar, bu saçmalıklara insanların aldanmaması için uyarmak amacıyla onları verdiğini belirtmektedir. Baştan sona kadar saçmalık, mitoloji, yalan ve iftira olan bu hurafelerle okuyucuları meşgul etmemek için tercümesini vermedik. Arzı edenler kitabın Arapça orijinaline bakabilirler. S.297-315. Daru'l-Kalem, Birinci baskı. 1989, Beyrut-Dimaşk. (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/273-275.

- <sup>[349]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/275-277.
- <sup>[350]</sup> Enam,6 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/277-279.
- <sup>[351]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/279-280.
- <sup>[352]</sup> ibn Kesir, Tefsir,3/101 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/280-282.
- <sup>[353]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/282-283.
- <sup>[354]</sup> Mearic,40
- <sup>[355]</sup> Fi Zilali'l-Kur'an,4/2291
- <sup>[356]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/283-285.
- <sup>[357]</sup> Nisa,164
- <sup>[358]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/285-287.
- <sup>[359]</sup> Kehf,87-88
- <sup>[360]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/287-288.
- <sup>[361]</sup> Her halele yazar uzaktan içinde yaşanılan toplumu tasvir eimekte ve sosyal yapının nasıl felç olduğunu anlatmaktadır. Gerçi islam aleminin her tarafı bir vücudun organları gibi birbirine benziyor. Bir bölgesi için söylenenler diğer bölgeleri içinde geçerli olmaktadır. Çünkü bozulma ne yazık ki yerel veya bölgesel değil, geneldir, (çeviren).
- <sup>[362]</sup> Rahman,60
- <sup>[363]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/289-291.
- <sup>[364]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/291-292.
- <sup>[365]</sup> Fi zilali'l-Kur'an.4/2292

<sup>[366]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/292-293.

<sup>[367]</sup> Nemi,7

<sup>[368]</sup> Kasas,29

<sup>[369]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/293-294.

<sup>[370]</sup> Tıpkı bugünkü islam alemi gibi! Birbirlerine karşı saldırılarını bile önlemekten aciz kalmakta ve kendilerini kurtarıp koruması için ya Batılı ya Doğulu güçlerden yardım istemekte yahut ittifaklara sığınmaktadırlar. Onları kurtarmak ve korumak için gelen bu güçler de hem zalimi, hem mazlumu cezalandırıp ikisinin bütün hayat kaynaklarına el koyar ve sömürmeye devam eder. "Şüphesiz Allah insanlara hiçbir şekilde zulmetmez, fakat insanlar kendi kendilerine zulmediyorlar."(Yunus,44). (çeviren).

<sup>[371]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/294-297.

<sup>[372]</sup> Neml.36-37

<sup>[373]</sup> Ebu Bekr Ibnu'l-Arabi. Ahkamu'l-Kur'an,3/1248.Yine bakınız. Muhammed Hayr Yusuf. Zulkarneyn,274-275 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/297-299.

<sup>[374]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/299-301.

<sup>[375]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/301-302.

<sup>[376]</sup> Fi Zılali'l-Kurpan,4/2293

<sup>[377]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/302-303.

<sup>[378]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/304.

<sup>[379]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/304-306.

<sup>[380]</sup> Fî Zilâii'l-Kur'an,4/2293

<sup>[381]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/306-307.

<sup>[382]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/307-308.

<sup>[383]</sup> Bakına, ibn Zencele, Huccetu'!-Kıraat,435-436.

<sup>[384]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/309-310.

<sup>[385]</sup> Yöneticinin geçimini sağlamak için devletten yasal ölçülerde maaş veya ücret alması caizdir. Ancak kendi masrafını kendisi karşılayacak durumda olup devletten bir şey almaya gerek görmüyorsa, Zuîkarneyn gibi davranmış olur. (çeviren),

<sup>[386]</sup> MuhammedYusuf Hayr,Zuîkarneyn,281-283 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/310-311.

<sup>[387]</sup> Fizilali'l-Kuran,4/2293 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/312.

<sup>[388]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/313-314.

<sup>[389]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: II/315-316.



3.cilt

#### KAYNAKLAR

- Rifai Surur, Ashabu'l-Uhdûd, Daru Neşri't-Turasi'l-Arabi, Kahire, 1977  
İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, Mektebetu'l-Maarif, Beyrut, 1966  
Muhammed Reşid Rıza, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Hakim (TefsiruTMenar), Daru'l-Marife, Beyrut, ikinci baskı.  
Fahreddin Razi, et-Tefsiru'l-Kebir, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye. Tahran  
İbn Cerir et-Taberi, CamiuTBeyan an Tevili Ayi'l- Kur'an, DaruTMAarif, Mısır.  
Kurtubi, el-Cami ü Ahkamı'l-Kur'an, Daru'l-Kitabi'l-Arabi, Mısır, 1067.  
İbn Zencele, Huccetu'l-Kıraat, Muessesetu'r-Risale, Beyrut, 1982  
Celaeddin Suyuti, ed-DurruTMensur fi't-Tefsiri bi'l-Me'sur, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1983  
Suheyli, Ravdu'l-Unuf Şerhu Siyreti İbn Hişam, Daru'l-Kütübi' 1-Arabiyye, Mısır,  
Nevevi, Şerhu'n-Nevevi ala Müslim, el-Mektebetu'l-Mısriyye, Kahire  
Sahihu Müslim, Daru'l-Fikr, Beyrut,  
Abdulfettah Eu Gudde, Safahatun min Sabri'l-Ulema ala Şedaidi'l-İlmi ve Tahsilihi, Mektebetu Neşri'l-Matbuati'l-İslamiyye, 1971  
Ebu İshak Salebi, Araisu'l-Mecalis, el-Mektebetu's-Sakafiyy e, Beyrut.  
Ahmed Şakir, Umdetu't-Tefsir ani'l-Hafız İbn Kesir, DaruTMAarif, Mısır.  
El-Kummi en-Neysaburi, Ğaraibu'i-Kur'an ve Reġaibu'l-Furkan, Mustafa el-Halebi, Mısır. 1962  
İbn Hacer Askalani, Fethu'l-Bari bi Şerhi Sahihi'l-Buhari, Daru'l-Marife, beyrut.  
Seyyid Kutup, Fi Zilali'l-Kur'an, Daru's-Şuruk, Onuncu baskı, 1980.  
" Mealim fi't-Tarik, Daru Dimaşk, Zemahşeri, el-Keşşaf, Daru'l-Fikr, Beyrut.  
Ahmed İbn Hanbel, Musned, Daru'l-Maarif, Mısır, 1958.  
Raġıb İsfahani. el-Mufredat fi Ğaribi'l-Kur'an, Mustafa el-HaSebi, Mısır.  
Ebu Cafer İbn ez-Zubeyr el-Ğirnati, Milaku't-Tevil el-Kati' li Zevi'l-İlh ad Daru'n-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut, 1985<sup>[362]</sup>

<sup>[1]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/5-8.

<sup>[2]</sup> Bakara, 101-103 (âyetin yukarıdaki şekilde çevrilmesi doğru değildir. Doğru çevirisi, İbni Kesir'in söylediği gibi, şöyle olmalıdır: "Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında şeytanların söylediklerine uydular. Oysa

Süleyman değil, şeytanlar kafir olmuşlardır. Babil'de Hârût ve Mârût meleklerine bir şey indirilmiş değildi ki kimseye bir şey öğretsinler ve 'biz sadece sınıyoruz/baştan çıkarıyoruz, sakın kafir olma' desinler ve karı ile koyayı birbirinden ayıran şeyleri insanlar onlardan öğrensinler. Zaten Allah'ın izni olmadıkça kimseye zarar veremezler. Onlar kendilerine yarar sağlamayan, ama zarar veren şeyleri öğrenirler....." . âyet bu şekilde anlaşılmalıydı, bunca yanılsıza düşülmez ve bu kadar tutarsız yorumlar yapılmazdı. Ama öncül yanlış olunca sonuçlar da yanlış olduğu gibi, âyet yanlış anlaşılınca, yorumlar da yanlış olmaktadır. Bütün bu yanlış yorumlar ve açıklamalar, rivayetlerin Kur'ana değil, Kur'amn, rivayetlere uydurularak anlaşılmasından kaynaklanmaktadır.

Taberi'nin ileride verilecek açıklama ve benzetmelerinin tutarlı olmadığını belirtmeliyiz. Çünkü anlattıklarına göre benzetme, iki şey hakkında bilgi edinmek veya bilgi vermek arasında değil, ikisini uygulamak arasında olmalıdır. Zira anlatılanlara göre melekler insanlara sihir hakkında teorik bilgi vermeyip sihir yapmayı, yani haram ve yapılması küfür olan bir işi öğretiyorlar. Evet, haram olan şeyler hakkında bilgi vermek ve bilgi edinmek, haram değildir. Ama bunların haram olduğunu halka öğretmek için peygamberler ve melekler aynı işleri uygulayarak göstermezler.

Örneğin, faizin, hırsızlığın, büyücülüğün , zinanın, vs. haram olduğunu anlatmak için faizcilik, hırsızlık, büyücülük, zina, vs. yapmazlar. Başka bir deyişle, bu işlerin haramlığını anlatmak veya öğretmek için onları uygulamalı olarak yapmazlar. Peygamberler, emredilen şeyleri yaparak, yasaklanan şeyleri de yapmayarak öğretirler ve örnek olurlar. Onun için sihrin haram ve küfür olduğunu göstermek için meleklerin bunu uygulayarak halka Öğrettiklerini söyleyen Taberi'nin ve başkalarının görüşüne katılmak mümkün değildir, âyet, yahudilerin Hz. Muhammed'e düşmanlık yapmalarının çirkin huylarından olduğunu belirtir. Nitekim Hz. Süleyman'ın peygamberlik ve hükümdarlığı hakkında çirkin şeyler söyleyip emrinde çalıştırdığı şeytanlarla işbirliği yapmışlar, hükümdarlığını kötülemişler, bunun için Babil esareti zamanında öğrendikleri sihir gibi birtakım numaralara başvurmuşlardır. Gerçekte yahudilerin söylediği gibi Babil'de Harut ve marut adında ne melekler olmuş, ne insanlara sihir öğretmiş, ne de böyle bir sakındırma olmuştur. Zaten Harut ve Marut isimleri, Babil halkının isimlerinden değil, yahudilerin Dâvûd, Talût, Câlût, gibi kendi isimlerindendir. Meleklerin Babil'de insanlara sihir öğrettiği senaryosunu kendileri uydurmuşlardır. Âyet, onların bu düzenbazlıklarına bir cevaptır. Onun için âyeti yanlış anlayan Taberi ve benzeri önceki alimlerin ve yazarın açıklamalarına katılmıyoruz, (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet

- Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/9-10.
- <sup>[3]</sup> Bakınız, Taberi Tefsiri,2/427-430,Tahkik, Ahmed Şakir.Suyuti, ed-Durru'l-mensur,1/238-249, ibn Kesir. Tefsir,1/138-142,İmam Ahmed, Musned,9/29-34, hadis no.6178, tahkik, Ahmed Şakir. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/10-12.
- <sup>[4]</sup> İbn Kesir, Tefsir.1/141
- <sup>[5]</sup> İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye,1/37
- <sup>[6]</sup> İbn Kesir, ei-bidaye ve'n-Nihaye,1/38
- <sup>[7]</sup> Taberi Tefsiri,2/434,dipnot, Tahkik Ahmed Muhammed Şakir.
- <sup>[8]</sup> Umdetu't-Tefsir, 1/192, dipnoi
- <sup>[9]</sup> Age.1/197,dipnot
- <sup>[10]</sup> Musnedu Ahmed,9/32,tahkik, Ahmed Şakir.dipnot. Açıklamaların tümü için bakınız. 9/29-33, dipnot
- <sup>[11]</sup> Seyyid Kutup, Fî Zilâ'î'l-Kur'an,1/97 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/12-15.
- <sup>[12]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/15-17.
- <sup>[13]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/17-19.
- <sup>[14]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/19.
- <sup>[15]</sup> Bakınız, Umdetu't-Tefsir,1/192
- <sup>[16]</sup> Umdetu'i-Tefsir.1/192, dipnot Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/19-20.
- <sup>[17]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/20-21.
- <sup>[18]</sup> TaberiTefsiri,2/409
- <sup>[19]</sup> Taha, 71
- <sup>[20]</sup> Taberi tefsiri, 2/411-412
- <sup>[21]</sup> Umdetu't-Tefsir, 1/193 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/21-23.

- <sup>[22]</sup> İbn Hacer Askalani, Fethu'l-Bari, 7/217 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/23-24.
- <sup>[23]</sup> Taberi Tefsiri, 2/419
- <sup>[24]</sup> Taberi, Age. 2/420
- <sup>[25]</sup> Taberi. Age. 2/421
- <sup>[26]</sup> Umdetu't-Tefsiri, 194
- <sup>[27]</sup> Taberi Tefsiri, 2/422, dipnot. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/24-26.
- <sup>[28]</sup> Taberi Tefsiri, 2/422-423
- <sup>[29]</sup> Taberi Tefsiri, 2/426-427 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/27-28.
- <sup>[30]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/28-29.
- <sup>[31]</sup> Araf, 166
- <sup>[32]</sup> Ta ha, 66
- <sup>[33]</sup> Şuara, 221
- <sup>[34]</sup> el-Mufredat, 226
- <sup>[35]</sup> Herhalde insanlar arasında büyücülerin yaptığı ve kimi insanların inandığı büyü bu olsa gerektir. Bunun dışında anlatılanlar, onun değişik versiyonlarından ibaret görünmektedir. Görüldüğü gibi bu da ancak akı ve ruhu hasta olanlarla ilgili bir meseledir. İnancı, akı ve yetenekleri yerinde olan insanların bu şeylerin etkisi altında kalması söz konusu değildir. Razi, bu kadar gereksiz ve tutarsız şeyi anlatacağına, sadece Kur'an'ın söylediklerini insanlara açıklasaydı çok daha iyi yapmış olurdu. Onun için öncekiler, Tefsir kitabı için "içinde tefsirden baka her şey vardır" boşuna dememişlerdir, (çeviren).
- <sup>[36]</sup> Razi, et-Tefsiru'l-Keir, 3/206-213 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/29-31.
- <sup>[37]</sup> Taberi Tefsiri, 2/436
- <sup>[38]</sup> Herhalde Ehli Sünnet adına anlatılan bu tür söylentilere eşeklerden başkası inanmaz, (çeviren).
- <sup>[39]</sup> Razi, et-Tefsiru'l-Kebir, 3/213, özet
- <sup>[40]</sup> İbn Hacer Askafani, Fethu'l-Ban, 10/222-223 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/31-33.
- <sup>[41]</sup> Buhari, Kitabu'l-Mıb. 47, Sihir babı, hadis no, 5763

[42] Buhari, Kitabu't-Tıb, 49 Büyü çıkarılır mı? babı, hadis r10,5765

[43] Fethu'l-Bari,10/227

[44] Fethu'l-Bari, Aynı yer.

[45] Fethu'l-Bari,10/226

[46] Fethu'i-Bari, 10/227

[47] buradabirkaç satırlık dil açıklamaları çevrilmemiştir, (çeviren).

[48] Beyhaki, Delalilu'n-Nubuwe,7/94, Fethu'l-Bari.10/230

[49] Hz.Muhammea'in düşmanları loralından büyülendiğini kabıı etmek hem din, hem akıl açısından doğru değildir. Söyle bir olayı kabul etmenin mümkün olmadığının sebeplerinden şunlar sayılabilir, a-Yasar, hadis kitaplarında geçti diye bu olayın doğruluğunu savunmak! adır. Oysa hadis kitaplarında doğru olmayan nice şeyler geçmektedir. Dolayısıyla genelleme yapmak doğru değildir. b- Her şeyden önce Kur'anın âyetlerine aykırıdır. Kur'an 'Allah seni insanlardan korur' (Maide,67j der. Bu korumanın vahyin selameti için hem bedenlen.hem ruhen olması gerekir, âyet geneldir. Onun için korumanın sadece bedenle ilgili veya ruhla ilgili olduğunu söylemeye kimsenin hakkı yoktur. Bu koruma şeytanlardan olduğu gibi insanlardandır da. Nitekim şeytanların vahyi bulandırmak için yapacakları girişimleri Allah'ın boşa çıkardığını âyetler belirtmektedir. Mesela "Senden önce gönderdiğimiz hiçbir elçi ve peygamber yoktur ki. bir şeyi arzul adığı zaman, şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmanı iş olsun. Allah şeytanın karıştırdığını siler, sonra âyetlerini yerleştirir. Allah her şeyi bilen, her şeyi yerli yerinde yapandır. Allah, şeytanın karıştıracığı şeylerle kalplerinde hastalık bulunan ve kalpleri kasKadı olan kimseleri imtihan eder Zalimler şüphesiz derin bir ayrılık içindedirler."(22 Hac/53) c-Müşrkler vahyin başlangıcından beri peygambere inanmamak için bir dizi suçlam ada bulunmuşlardır Bunlardan biri de Peygamberin büyüü ve getirdiğı vahyin büyüü olduğu iftirasıdır. Mesela, "Siz sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz..." (İsra,47), "Bu zalimler, inananlara. Siz sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz, dediler" (Furkan.S). "Bu apaçık bn büyüdür. Öldüğüm üz, toprak ve Kemik olduğumuz zaman, önceki babalarımız yahut biz mi dirilet1;egiz?derler" (Şarlat,15) Butun peygamberlere gönderildikleri insanlar aynı suçlamayı yapmışlardır "Onlardan öncekilere ne zaman bir peygamber gelirse, büyücüdür veya delidir, eterlerdi." (Zariyat.52) Hz Peygamberin büyülendiğini söylemek, müşrklerin iddialarını doğrulamak olur.

d-Büyülendiğın i savunanlar büyüünün akıl ve ruhunu değil, beden ve organlarını etkilediğini söylerler. Oysa yapmadığı bir işi yaptığını hayal etmesi ve eşleriyle yatm adığı halde yattığını sanması psikolojik bir anormillik değil midir? Acaba o durumda iken, yanındakilere "Bana şu

âyetler vahyedildi. deyip yazdırsaydı. Oradakiler "Hayır, sen büyülenmişsin, ne söylediğini bilmiyorsun" mu diyeceklerdi? Vefatından önce yanında bulunanlara "Kağıt getirin, size sapmayacağınız bir öğüt yazdırayım" dediğinde Hz Ömer'in "O, hasta halinde ne söyleyeceği belh değil" dediği gibi, yazdıracağı vahyi yazmayı red mi edeceklerdi? iddia edildiği gibi, sözkonusu ü nasihati yapmasına fırsat verilmemesi yüzünden ümmet arasında bugüne kadar ihtilaf hâla sürmektedir. Onun için büyülendiğini savunanların bu konuda savunmaları tutarlı değildir. e-Müşrikler vs hristiyanından yahudisine kadar bütün düşmanları büyü ile etkileyip Peygamberi hasta edebildiklerine inansalardı, bu Kadar zayıat vermek ve savaşlarda hem canlarını hem mallarını , hem iktidarlarını yitirmek yerme, sürekli ona büyü yapar ve gözünü açtırmazlardı. Nasıl olsa düşmanı saldıışı eden, hatta, yukarıdaki açıklamalarda sözde Ehil Sünnetçilik yaparak Büyü ile insanın hayvana dönüştürülebileceğini iddia edenlerin iddia ettiği gibi. şeklini başka bir varlığa dönüştürür ve bütün insanlara teşhir ederek amansız düşmanlarından külfetsiz ve kestirmeden kurtulmuş olulardı. Nasıl olsa, böyle ucuz ve sonuç alıcı yolu bulmuş ve fırsat ellerine geçmişti.

1-Büyünün gözbağcılıktan öte bir gerçekliğinin bulunm adığını ve hem psikolojik, hem bedensel olarak insanların vücutları üzerinde etkisinin olmadığını söyleyenlerin düşünceleri daha doğru ve Kur'anın söylediklerine daha uygundur. Kur'an, Firavun'un büyücülerini için "İnsanların gözlerini büyülediler" (Araf, 118) der. Çünkü büyü. gözbağcılıktan ibaret olup yalnız o an için insanları etkilemektedir. O an geçtikten sonra insanlar üzerinde etkisi kalmaz.

ğ-Büyücül erden korunmak için indirildiği iddia edilen Nâs ve Felak sureleri daha Önce Mekke'de inmiştir. ■ Hz Peygamberin büyülendiğini belirtmek için söylenen bütün bu şeyler. Kur'anın ve Hz.Peygamberin korunması içindir Çün<<ij Rasulullahın güvenilirliğinin gölgelenmesi. Kur'anın. Peygamberin ve hadislerin gölgelenmesi demektir. Dine hiçbir katkısı bulunmayan veya bir prensibinin inkarını veya kabulünü sağlamayan, aksine dinin peygamberini tartışmalı duruma düşüren bu tür rivayetlerin doğru olmadığını söylemek, acaba dine veya olduğunu söyleyenlerin dine olan bağlılıklarına bir eksiklik mi getirir?! Rivâyetperestlik adına Kuranın ve Peygamberin kendisini tartışmalı yapmanın ne anlamı vardır! (çeviren).

<sup>[50]</sup> Nevevi. Şerhu'n-Nevevj ala Sahihi Muslim, 14/174-175. buradan itibaren iki sayfa çevrilmemiştir, (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/33-40.

- [51] Araf, 155
- [52] Fi Zilali'l-Kur'an, 1/97-98
- [53] Mûlk,2
- [54] Furkan.20 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/40-41.
- [55] Kıyame,39
- [56] Bakara, 35. Zevce, sözcüğü çok fasih bir kelime değildir.Çoğulu zevcat gelir. Şair, kızlarım ve zevcem hıçkıra hıçkıra ağıl adılar, demiştir. Zevç sözcüğünün çoğulu ise, esvac geiir.
- [57] Zariyat,49
- [58] Mufredat,215-216
- [59] Bakara. 232
- [60] Ahzab,6
- [61] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/41-43.
- [62] Müslim,Kitabu Sıfati'l-Munfikin,16,Şeytanın kışkırtması kısmı, hadis no,2813
- [63] Taberi Tefsiri,2/447
- [64] Seyyid Kutup, FiZilali'l-Kur'an, 1/97
- [65] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/43-46.
- [66] Taberi Tefsiri,2/449-450
- [67] Seyyid Kutup.Fi Zilal,1/96
- [68] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/46-48.
- [69] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/48-50.
- [70] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/50-51.
- [71] Bakara, 259 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/52.
- [72] Suyuti, ed-Durru'l-Mensur,2/27-29
- [73] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/52-56.

- <sup>[74]</sup> Ümmi olmak, okur yazar olmamak anlamına geldiği gibi, kitap ehlinde olmamak.yani Arap olmak anlamına da gelir, (çeviren).
- <sup>[75]</sup> Taberi Tefsiri,5/441-442 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/56-57.
- <sup>[76]</sup> Fi Zilali'l-Kur'an,1/299 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/57-58.
- <sup>[77]</sup> Bakara,258-260
- <sup>[78]</sup> Fi Zilali'l-Kur'an,1/296 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/58-59.
- <sup>[79]</sup> Fi Zilal, 1/299
- <sup>[80]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/59-61.
- <sup>[81]</sup> Fi ;ilali'l-Kur'an,1/300
- <sup>[82]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/61-63.
- <sup>[83]</sup> Muminun,99-100
- <sup>[84]</sup> Yasin,49-50
- <sup>[85]</sup> Müslim, Kitabul-İmara,33, Şehitlerin ruhlarının cennette olduğu babı, hadis no, 1887.
- <sup>[86]</sup> Bakara, 55-56
- <sup>[87]</sup> Bakara,243
- <sup>[88]</sup> Kehf,25 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/63-65.
- <sup>[89]</sup> Sebe',7-8
- <sup>[90]</sup> Ahkaf,33
- <sup>[91]</sup> Fussuleet,3S
- <sup>[92]</sup> Hac,5-7
- <sup>[93]</sup> Yasin,78-82
- <sup>[94]</sup> Rum.27
- <sup>[95]</sup> Enam,60
- <sup>[96]</sup> Zumer.42
- <sup>[97]</sup> Bakara,243
- <sup>[98]</sup> Bakara,260
- <sup>[99]</sup> Bakara, 259
- <sup>[100]</sup> Kehf,12. (Bundan sonra âyetin değişik okunuşları ile ilgili dil açıklamalarını içeren dört sayfalık bir bölüm, anlatım akışının



bozulmaması için çevrilmemiştir, (çeviren) Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/65-69.

[101] Fî Zilâin-Kur'an.1/300

[102] Kât. 6

[103] Ğaşiye,17-20 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/69-72.

[104] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/72-73.

[105] Fî Zilâtil-Kur'an,1/300-301 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/73-76.

[106] Maide,27-32 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/77-78.

[107] Araf, 17-18

[108] Araf.27

[109] Fatır,6

[110] Ahmed ibn hanbet, İbn Hibban.ibn Sa'tJ.Ebu Dâvûd et-Tayalisirivâyet etmiştir, (Kur'anda verilen isimler dışında peygamberlerin sayısı Üs ilgili verilen bu ve başka rivayetler zayıf olup alimier tarafından eleştirilmiştir(çeviren).

[111] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/78-79.

[112] Bu anatımlar Kitap Ehli'nin israiliyat kültüründen alınmıştır. Olayların büyüklüğünü anlatmak için yapılan abartmalardır. Nitekim incil'de Hz.İsa'nın sözde çarmıha gerilip ölmesi anında yerin ve başka şeylerin sallandığı ve olağüstü olayların meydana geldiği şöyle anlatılır: "Fakat isa, yüksek sesle bağırarak ruhunu teslim etti. O zaman mabedin perdesi yukarıdan aşağıya kadar ikiye ayrıldı. Yer sarsıldı, kayalar yarıldı, mezarlar açıldı ve birçok azizin cesetleri dirildi." (Matta, 27/50-52).

[113] Bu israiliyat haberler için bakınız.Sealıbi, Araisu'l-Mecafis.37-41, Suyuti, ed-Durru'l-Mens ur, 3/54-64 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/79-83.

[114] Muhammed Reşid Rıza, Te(siru'i-Menar,6/341

[115] BatlT-Kur'ân ,2/875 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/83-85.

[116] Buhari. kltabu'l-Enbiya.eO, Âdem'in yaratılışı kısmı, 1, hadis no,3335, Müslim,kltabu'l-Kasame,28, öldürmeyi ilk başlatanın günahı kısmı,8, hadis no, 1677

[117] "Ne zaman haksız yere bir kişi ölüürülürse, Âdem'in öidüren oğluna da o günah kadar günah yazılır, çünkü iik öldürmeyi kendisi yapmıştır" rivayeti, Kur'anın "Herkesin kazandığı kendisinedir, kimse başkasının yükünü taşımaz"(Enam,164, isra,15, Fatır,18, Zumer,7) âyetlerine aykırıdır. İyilik ve kötülük olarak kim ne işlerse sadece kendisini ilgilendirir. Kimse başkasının yaptığından sorumlu olmaz. Başkaların işlediği öldürme günahı kadar günahın ilk öldüren kişi olarak Kabil'e gideceğini söyleyen anlayış, Âdem'in yasak ağaçları yiyerek kazandığı günahın soyundan gelen bütün insanlara geçtiğini ve bu gūnahtan kurtulmaları için isa'nın kefareti olarak çarmıha gerildiğini iddia eden Hristiyan anlayışının İslam kültürüne yapılmış adaptasyonundan başka bir şey değildir. Hz.İbrahim ve Hz.Musa'ya verilen kitaplarda da kimse kimsenin günahını çekmeyeceği belirtilmiştir: "Yoksa Musa'nın ve sözünü yerine getiren İbrahim'in kitaplarında olanlar kendisine bildirilmedi mi ki? Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez ;"(53 Necm,36-38).(çeviren).

[118] Müslim, kitabu'z-Zekat 12,S adakayı teşvik strne kısmı,20, hadis no,1017, kitabu'l-iim,47,kim iyi veya kötü çıkır açarsa, kısmı,6, hadis no,1017. (İslamda iyi veya kötü çıkır açmak, ancak dinin hüküm belirtmediği şeylerde ve yerlerde olur. Çünkü dinin hüküm belirttiği yerlerde alternatif başka bir şey söylemek, bidat ve haram olup sahibini cehenneme götürür. Dinin hüküm belirttiği şeylere aykırı söylenen her şey bidattır ve her bidat sapıklık olup sahibini cehenneme götürdüğünü hadisler açıkça belirtmektedir. Örneğin, "Her bidat sapıklıktır ve her sapıklık ateştedir". Bakınız. Müslim, cuma,43, Ebu Dâvûd, sūnnet,5, Nesai, iydeyn,22, İbni Mace, muk addime,22, Darımi, muk addine, 16,23. (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/85-88.

[119] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/88.

[120] Fı Zilali'l-Kur'an,2/875 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/88-89.

[121] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/90-91.

- <sup>[122]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/90-91.
- <sup>[123]</sup> Fî Ztlali'l-Kur'an.2/874
- <sup>[124]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/91-92.
- <sup>[125]</sup> Hac.36-37.
- <sup>[126]</sup> Müslim, Kitabu'l-Birri ve's-Sıla,45,Müslümana haksızlık yapmanın haramlığı kısmı,10, hadis no,2564
- <sup>[127]</sup> Furkan,23
- <sup>[128]</sup> Bu sözler için bakınız, ed-Durru'l-Mensur,G/56-57. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/92-95.
- <sup>[129]</sup> Fussilet.34-35 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/95-96.
- <sup>[130]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/96-97.
- <sup>[131]</sup> Mulim, Kitabu'lFiten.52, iki müslüman kılıçlarıyla çarpışır kısmı,4 hadis no,2888
- <sup>[132]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/97-99.
- <sup>[133]</sup> Tefsiru'l-Menar-,6/345 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/99-101.
- <sup>[134]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/101-102.
- <sup>[135]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/102-105.
- <sup>[136]</sup> "Herhalde "Buna kargalar güler" sözü, o zamandan beri vardır, (çeviren).
- <sup>[137]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/105-106.
- <sup>[138]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları,

(2.Baskı) Konya 2005: III/106-107.

<sup>[139]</sup> Yazar, katilin bulun insanları öldürmüş gibi olması, onların tümünü teker teker öldürmesi açısından değil, ondan sonra sahip olacağı öldürme psikolojisi açısından olduğunu söylemektedir. Yerinde bir tespit olabilir. Ancak bunun, bir kişi öldürdüğünde kisas olarak öldürüleceği gibi bütün insanları öldürdüğünde de kisas olarak öldürüleceği ve haksız yere ister bir kişiyi öldürsün, ister bütün insanları öldürsün, ebedi cehennemlik olacağı anlamında alınması daha doğru olur diye düşünüyoruz, (çeviren).

<sup>[140]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/107-110.

<sup>[141]</sup> Gerek geçmişte, gerekse günümüzde israiloğullarının insanları çokça öldürdüğü bilinen bir gerçektir. Bugün Filistin'de kadın erkek, /aslı çocuk, suçlu suçsuz demeden insanları nasıl öldürdüğünü bütün dünya görmekte ve okumakt acır. Bütün bunlarla beraber âyetle "Bu sebepten israiloğullarına yazdık" ifadesinin anlamı, herhalde Allah'ın bu hükmü ilk kez Tevrat'ta veya İsrailoğullarına gönderdiği Zebur gibi başka bir kitapta yazması ve onlara böyle özel bir ceza vermesidir, (çeviren) Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/110-111.

<sup>[142]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/111-114.

<sup>[143]</sup> Araf, 175-177 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/115.

<sup>[144]</sup> Taberi Tefsiri, 13/264-267, tahkik, Mahmud Şakir. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/115-118.

<sup>[145]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/118-119.

<sup>[146]</sup> Seyyid Kutup, Fi Züali'l-Kur'an.3/1397 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/119-120.

<sup>[147]</sup> Taberi Tefsiri, 13/3,59

<sup>[148]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/120-121.

<sup>[149]</sup> Fi Zilali'l-Kur'an,3/1396-1397

- <sup>[150]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/121-125.
- <sup>[151]</sup> Fî Zilalîl-Kur'an,3/1397-1399.
- <sup>[152]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/125-129.
- <sup>[153]</sup> Hucurat,7
- <sup>[154]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/129-130.
- <sup>[155]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/130-131.
- <sup>[156]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/131-132.
- <sup>[157]</sup> Taha,50
- <sup>[158]</sup> A'la,3
- <sup>[159]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/132-134.
- <sup>[160]</sup> Cuma,5
- <sup>[161]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/134-136.
- <sup>[162]</sup> Seyyid Kutup, Fî Zîlâlî'l-Kur'an,3/1399 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/136-138.
- <sup>[163]</sup> Abdultettah Ebu Gudde, Safahat min Sabri'l-Ulema,95-96 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/139-141.
- <sup>[164]</sup> Lokman, 12-19 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/142-143.
- <sup>[165]</sup> Suyuti, ed-Durrul-Mensur,6/509-512
- <sup>[166]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/143-146.
- <sup>[167]</sup> SLyuti, ed-Durru'l-Mensur,6/512-t;20

- [168] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/146-150.
- [169] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/150-151.
- [170] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/151.
- [171] al-Mufredat, 126-127
- [172] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/151-153.
- [173] Bakara, 231
- [174] Bakara, 251
- [175] Bakara, 268-269
- [176] aii imran, 48
- [177] Nisa, 113
- [178] Nisa, 54
- [179] Lokman, 12
- [180] MaWe, 11
- [181] İsra, 36
- [182] Zuhurf, 63
- [183] S ad, 20
- [184] Ahzab, 34
- [185] Bakara, 129
- [186] Bakara, 151
- [187] Aliimran, 164
- [188] Cuma, 2
- [189] Nahl, 125
- [190] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/153-156.
- [191] el-Müfredat, 265-266
- [192] Ğaraibu'l-Kur'an, 21/49
- [193] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/156-158.
- [194] Furkan, 74
- [195] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/158-159.

- [196] Fi Zilali'l-Kur'an.5/2789
- [197] Hud, 116-117
- [198] FiZilali'l-Kur'an,5/2790 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/159-165.
- [199] İbrahim, 7
- [200] Enam, 82
- [201] Müslim, kitabu'l-İman,56, îmanın doğruluğu V nı, hadis no,197
- [202] Bakara, 254
- [203] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/166-176.
- [204] Sebe'liler, Hz.Süleyman zamanına raslayan bir dönemde Yemen'de güçlü bir devlet ve medeniyet kurmuş bir halktır, (çeviren).
- [205] Seyyid Kutub'un ileride belirtilecek olan tespitine katılarak öykünün Sebe' Suresinde anlatılan bölümü ile Nemi suresinde anlatılan bölümünün kitaptaki yerleri tarafımızdan değiştirilmiştir, (çeviren).
- [206] Neml.20-44 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/177-179.
- [207] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/179-180.
- [208] Sebe,15-21 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/180-181.
- [209] Bu bilgiler ve ayıntılar için bakınız: ibn Kesir, el-Btdaye ve'n-Nihaye,2/158-162, Tefsirulbn Kesir.3/530-535, Suyuti, ed-Durru'l-Mensur,6/68G-691.
- [210] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/181-185.
- [211] Fi Zilali'l-Kur'an.5/2900 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/185-186.
- [212] Ahmed, Tabarani ve Hakim rivayet etmiştir, ibn kesif senedinin sahih olduğunu söylemiştir.imam Ahmed'in Müsned'inde İbn Abbas hadislerini tahkik eden Ahmöd Şakir de senedinin sahih olduğunu belirtmiştir.Bkz.Musnedu Ahmed,4/322, hadis no,2900, tahkik, Ahmed Şakir.

- <sup>[213]</sup> İbn kesir, Tetsir,3/532 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/186.
- <sup>[214]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/187-188.
- <sup>[215]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/188.
- <sup>[216]</sup> Kehf,32-33
- <sup>[217]</sup> Kehf,42
- <sup>[218]</sup> Kalem, 17-20
- <sup>[219]</sup> Şuara, 57-59
- <sup>[220]</sup> Şuara,132-135
- <sup>[221]</sup> şuara,146-150
- <sup>[222]</sup> Bakara,266
- <sup>[223]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/188-190.
- <sup>[224]</sup> İbrahim,7
- <sup>[225]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/190-192.
- <sup>[226]</sup> Sakınız, Rağıb Isfahani, el-Mu(redat,308
- <sup>[227]</sup> Mahl,112 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/193-194.
- <sup>[228]</sup> Tevbe, 55 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/194-195.
- <sup>[229]</sup> Tefsirulbn Kesir,3/533
- <sup>[230]</sup> Fi Zii'ali'i-Kur'an,5/2901 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/195-196.
- <sup>[231]</sup> Ketli,8B
- <sup>[232]</sup> 3İ-Mufredat.93
- <sup>[233]</sup> Nebe,21-28
- <sup>[234]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/197-198.
- <sup>[235]</sup> Abese, 17



- <sup>[236]</sup> el-Mufredat,434,özet olarak.
- <sup>[237]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/198-200.
- <sup>[238]</sup> R Zilali'l-Kur'an.5/2901-2902
- <sup>[239]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/200-202.
- <sup>[240]</sup> Muminun,44
- <sup>[241]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/202-204.
- <sup>[242]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/204-206.
- <sup>[243]</sup> Yusuf,105
- <sup>[244]</sup> İbrahim, 7
- <sup>[245]</sup> İbrahim,5
- <sup>[246]</sup> Lokman,31
- <sup>[247]</sup> Sebe'. 19
- <sup>[248]</sup> Şura,32-33
- <sup>[249]</sup> sebe'. 13
- <sup>[250]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/206-209.
- <sup>[251]</sup> Sebe',20
- <sup>[252]</sup> Araf,16-17
- <sup>[253]</sup> İsa. 63-65
- <sup>[254]</sup> Fatır,6
- <sup>[255]</sup> Enlâl,48
- <sup>[256]</sup> İbrahim,22
- <sup>[257]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/209-212.
- <sup>[258]</sup> Yazanın bu genellemesi ce doğru değildir. Çünkü bugüne kadar kadın olduğu için toplumunu hezimete götüren belki de bir kadın yönetici yoktur ama, korkak ve beceriksiz, hatta hain olup toplumlarını hezimete ve felakete götüren nice erkek yöneticiler vardır. Hatta tarihle ve günümüzde bildiğimiz birçok erkek yöneticiden daha kahraman ve yiğit olan kadın yöneticiler vardır. Aslında bu durum, sadece düvle başkanı

olan yöneticiler için değil, toplumun her aşamasındaki yöneticiler için de geçerlidir çeviren.

<sup>[259]</sup> Kitaptan bilgisi olan biri, Hz.Süleyman'tn kendisidir. Çünkü anlaşıldığı kadarıyla kitaptan maksat, herhalde harikalar tekniğini anlatan kitap değil. Allah'ın indirdiği kitaptır, yani vahiydir. Böyle olunca, kitap bilgisine sahip olan biri, Hz.Süleyman olmaktadır. Bu mucize ile cinlere ve emrinde çalışan diğer varlıklara karşı büyüklüğünü de göstermiş olmaktadır, (çeviren).

<sup>[260]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/213-225.

<sup>[261]</sup> Yasin, 13-29 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/226-227.

<sup>[262]</sup> Bu ayrıntılar için bakınız.Kurtubi, 15/13-23, Sealibi, Araisu'l-Mecalis,363-366

<sup>[263]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/227-230.

<sup>[264]</sup> Fi Zilalî'l-Kur'an,5/2961 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/230-232.

<sup>[265]</sup> R zilali'l-Kur'an.5/2956

<sup>[266]</sup> Fi Zilalî'l-Kur'an,5/2957

<sup>[267]</sup> Fi Zilali'l-Kur'an,5/2960 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/232-233.

<sup>[268]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/233-234.

<sup>[269]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/234.

<sup>[270]</sup> Tefsiru'r-Razi,26/51

<sup>[271]</sup> Fi zilali'l-Kur'an.5/2961

<sup>[272]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/235-236.

<sup>[273]</sup> Zemahşeri, el-Keşşaf,3fl17-318

<sup>[274]</sup> Kasas,34-35

<sup>[275]</sup> Kasas,35

<sup>[276]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/236-238.

<sup>[277]</sup> Fî Zilâlî-Kur'an,5/2961

<sup>[278]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/238-240.

<sup>[279]</sup> Geçmişte kafir halkların peygamberlere söyledikleri ile peygamberlerin öğretileri doğrultusunda hayatını yaşamak isteyen insanlara çağdaş kafirlerin söyledikleri birbirine ne kadar benziyor! Onlar peygamberlerin uğursuzluk getirdiğini, kötülük ve zarara yol açtıklarını, toplumu böldüklerini söylerken, torunları da peygamberlerin yolundan gitmek isteyen müminlere "Siz toplumda gerilim yaratıyorsunuz, toplumun huzur ve barışını bozuyorsunuz, bu davranışınızla insanları birbirine düşürüyorsunuz, biz sizin din istismarı yaptığınızı düşünüyoruz, bizim yaşlılarımız, köydeki vatandaşlarımız, evdeki ninelerimiz zamanında böyle şeyler yoktu, siz geldiniz uğursuzluk getirdiniz, fitne çıkardınız " derler. Peygamberler ve gönderildikleri milletlerin tavrı ile, peygamberlerin yolundan gitmek isteyenler ile onlara karşı çıkan milletlerin tavrı birbirine ne kadar da benziyor! "Öncekiler sonrakilere böyle mi vasiyet ettiler? Hayır, hayır, bunlar azgın bir millettir. "(51 Zariyat/53}. (çeviren).

<sup>[280]</sup> Neml.47

<sup>[281]</sup> Araf, 130-131

<sup>[282]</sup> Nisa, 78

<sup>[283]</sup> Keşşaf,3/318

<sup>[284]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/241-244.

<sup>[285]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/244-246.

<sup>[286]</sup> Fî Zilâlî-i-Kur'an,5/2962 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/246.

<sup>[287]</sup> fî zilâlî-Kur'an,5/2962-2963 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/246-247.

<sup>[288]</sup> Tefsiru'r-Razi,26/54-60~"özet. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/247-251.

- [289] Kasas,20
- [290] İbnu'z-Zubeyr, MilakuVTevîl,2/756-758.özet. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/251-253.
- [291] Mümin,28
- [292] Ahzab,23
- [293] Nur,36-37
- [294] Tevbe,108
- [295] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/253-254.
- [296] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/254.
- [297] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/255-257.
- [298] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/257-258.
- [299] Teisifu'l-Kurtubi, 15/19
- [300] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/258-260.
- [301] Tefsiru'l-Kurtubi, 15/20. (Acaba halk kendisini şehit etmeye çalışırken yanındaki elçilerden veya müminlerden biri ile bu şekilde konuşmuş ve Kur'an o konuşm adan bu sözleri almış olamaz mı? Çünkü Allah'ın dini yolunda Öldürülenlerin başışlanacaklarını ve cennete gireceklerini din zaten müjdelemiştir, adamın sözleri halkına bir uyarı ve bir durum tespiti olarak algılanamaz mı? Çeviren.)
- [302] Keşşaf,3/319-320. Başka tefsirciler Zemahşeri'nin aynı sözlerini almışlar. Mesela bkz.Kurtubi, 15/20. Tefsirlerin nasıl değerlendirileceğini anlamak için karşılaştırma yapılabilir.
- [303] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/260-262.
- [304] Hud.67-£
- [305] Hud,94-S5
- [306] Hicr, 74-75
- [307] Ankebut,38-40
- [308] Zemahşeri, el-Keşşaf,3/320

- <sup>[309]</sup> Fî Zilâlî'l-Kur'an,5/2964
- <sup>[310]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/262-265.
- <sup>[311]</sup> Yasin,30-32
- <sup>[312]</sup> Yüce Allah, zalim ve kafirlerin yok edilmesine üzülmeyeceğini şöyle belirler: " Orada nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, eğlenip durdukları nimetler terkettiler. Bu şekilde bırakıp gittiler ve onları başka bir millete miras bıraktık. Onlar için gök ve yer gözyaşı dökmedi, onların ertelenmesi de sözkonusu olmadı" (Duhan,25-29). (çeviren).
- <sup>[313]</sup> R Zilâlî'l-Kur'an,5/2966-2967
- <sup>[314]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/265-267.
- <sup>[315]</sup> Burûc suresi. Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/268-269.
- <sup>[316]</sup> Fî Zilâlî'l-Kur'an,6/3871
- <sup>[317]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/269.
- <sup>[318]</sup> Fî Zilâlî'l-Kur'an,6/3873
- <sup>[319]</sup> Fetih,8
- <sup>[320]</sup> Hud. 103
- <sup>[321]</sup> Fî Zııafî'l-Kur'an.6/3873 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/269-271.
- <sup>[322]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/271-272.
- <sup>[323]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/272-273.
- <sup>[324]</sup> Burûc,8-9
- <sup>[325]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/273-274.
- <sup>[326]</sup> Araf, 126
- <sup>[327]</sup> Maide,59
- <sup>[328]</sup> Tevbe,74

<sup>[329]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/275-276.

<sup>[330]</sup> Tevbe, 8-10

<sup>[331]</sup> Arat, ' 124

<sup>[332]</sup> Tafia, 71

<sup>[333]</sup> Çağdaş liravınların zamanında müslümanlara karşı işlenen cinayet ve barbarlıklar hakkında bilgi için bakınız. Zeyneb Gazali, Eyyamun min Hayati (Zindan Hatıraları); Ahmed Raif, el-Bevvabetu's-Sevda'(Siyah Kapı); Kema! Fermavi, Yevmiyyâtu Secîn fi's-Sicni'l-Harbi (es-Sicnu'l-Harbi Cezaevinde bir Mahkumun Günlüğü); Semir el-Hudaybi, Resail min es-Stcni'l-Harbi (es-Sicnu'l-Harbi'den Mektuplar); Cabir Rızk, Mezabihu'l-lhvan fi Sucuni Nasır (Nasır Zindanlarında Kardeşlerin Mezbahaları; Sami Cevher. el-Mevta Yetekeltemun (Ölümler Konuşuyor), kitapları, (çeviren) Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/276-279.

<sup>[334]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/279-281.

<sup>[335]</sup> Dünyadaki yanmanın acısı bir an sonra biter. Çünkü kişi ölür ve acı duymaz olur. Ama cermenne azabı sürelkidir ve oraya atılanların azabın acısını sürekli çekmeleri için derileri piştikçe yenileriyle değıştirilir. "Şüphesiz âyetlerimizi inkar edenleri ateşe sokacağa; derilerinin her yanışında, azabı tatmaları için onları başka derilerle değıştireceğiz."(4 Nisa/56).(çeviren).

<sup>[336]</sup> Fi zilali'l-Kur'an,6/3874

<sup>[337]</sup> Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/281-282.

<sup>[338]</sup> Ali imran,185-186

<sup>[339]</sup> Fi Zilali'i-Kur'an,6/3874 Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/282-284.

<sup>[340]</sup> Müslim, Kitabu'z-Zuhd ve'r-Rekaik,17,Ashabı utıdûd kıssası kısmı, hadis no.3005. Yazar, hadiste geçen ashabı uhdûd öyküsünü verdikten sonra İbn İshak'ın öykü ile ilgili haberini de almış, sonra ki ıdisi eleştirerek onaylamamıştır. Öyküyü hedefinden uzaklaştırdığını düşünerek biz de kitaptan beş sayfa tutan İbn ishak'ın bu rivayetini ve yazarın değerdirmesini çevirmedik, (çeviren). Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/284-287.

[341] Bakınız, İbn Kesir, ei-Bidaye ve'n-Nihaye,2/131-132

[342] er-Ravdu'l-Unuf,1/217.Abdurrahman el-Vekii dipnotu.

[343] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/288-289.

[344] Nuh,26-28

[345] Birinci kitapta davette gizlilik ve gizli örgütlenme konusuna değinmiştik.

[346] Zalimler ve onların peşinden gidenler aliiretfe bu şekilde birbirlerini tanınamaktan geleceklerdir. "Nitekim kendilerine oyulanlar, azabı görünce uyanlardan uzaklaşacaklar ve aralarındaki bağlar kopacaktır. Uyanlar; Keşke bizim için dünyaya bir dönüş oisa da, bizden uzaklaştıkları gibi biz de onlardan uzaklaşsak, derler." (Bakara, 166-167). (çeviren).

[347] Rivayette böyle anlatılmasına ve yazarın bunu norm?1 karşılamasına Karşın, islam, insanlara dini tebliğ etmek için kendini öldürmenin veya öldürtmenin gerekli ve meşru olduğunu söylemez. Allah'ın dinini insanlara tebliğ ederken, şüphesiz inanmayanlar tarafından peygamberler ve müminler eziyet görmüş ve Öldürülmüştür. Ancak hiçbir peygamber veya mümin, "tebliğ ettiğim dinin hak olduğunu görmeniz ve kabullenmeniz için ben kendimi öldürüyorum fintihar ediyorum veya öldürtüyorum" dememiştir ve yapmamıştır. Şüphesiz vahyi tebliğ eden insanlara inanmayanla- karşı gelebilir ve iki taraf arasında çatışma ve savaş çıkabilir. Böyle bir durumda peygamberler ve müslümanlar kendilerini savunurlar. Çatışma veya savaşta kafirler ölebileceği gibi, müslümanlar da ölebilirler. Bu başka bir şeydir, insanın söylediklerinin gerçek olduğunu gösterip başkalarını inandırmak için kendini öldürmesiftldürtmesi başka bir ■ şeydir. Yüce Allah peygamberlerden ve onların yolundan giden müminlerden kendilerini bu şekilde öldürm elerin i/e ldürtm elerini istemiş değildir. Peygamberlerin ve müminlerin görevi, insanlara vahyi bildirmektir. İnanmayan insanları zorlama veya inanmaları için kendini öldürme yahut öldürtme yoktur.Tebliğ görevi yeterince ve usulüne uygun yapıldıktan sonra yine de insanlar inanmazlarsa, ne Kendimizi öldürmeye veya öldürtmeye, ne de onları zorlamaya hakkımız vardır. İnanan kurtulur, inanmayanlar için de yaşasın cehennemi oenilir geçilir. Hristiyan figürlerle dolu bu israiliyal haber, Hz.Peygamberin sahih bir hadisi değildir. -Hz.Peygamber bu îür mitolojik masailai anlatmaktan münezzektir. Rivayetin sahih olduğunu söyleyenler, acaba örnek olarak anlattığı olayda olduğu gibi en başta kendileri uygulayıp örnek olmak ve davalarını kanıtlamak için neden kendilerini öldürmemiş veya . öldutlmemiştir? (çeviren)

- [348] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/289-314.
- [349] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/314-315.
- [350] Ra'd.28
- [351] Meryem,96
- [352] Tirmizi.
- [353] Buharı ve Müslim.
- [354] Mümin,7
- [355] Ali imran.169-171
- [356] Ali İmran, 196-197
- [357] İbrahim, 42-43
- [358] Mearic.42-44
- [359] Buhari, menakıb,25, menakibu'l-ensar,29, ikrah1, Ebu Davud, cihad,97. ibn Hanhfii S/1 m m
- [360] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/315-329.
- [361] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/330-331.
- [362] Dr. Salâh Abdülfettah Hâlidî, (Çeviren: Ahmet Sarıkaya), Kur'an Öyküleri, Kitap Dünyası Yayınları, (2.Baskı) Konya 2005: III/332-33.